FR. GIOVANNI
DA AQUILA

SERMONES

QUADRAGESIMALES

VEN.

1497

GIOVANNI da L'AQUILA,O.P.

Sermones quadragesimales venerabilis viri fratris Ioannis Aquilani Ordinis Praedicatorum de Observantia...(Venetiis,Angelus Britannicus,1497).

f. 4º (15 X 11 cm.)

Segnature: Mancano nei primi du quinterni.

a - A -O

Colophon: Divino huic operi Angelus Britannicus civis Brixianus...finem optatum imposuit...anno domini 1497.die.XVIII Aprilis.

Trasferito dal Provinciale dalla Bibliote di S.Giovanni Gemini il 27 Marzo 1954.

Sermones Quadragesimales venerabilis viri fratris Joānis Aquilani Ordinis predicatorꝝ de obseruātia: merito vitiorum lima nuncupati.

GIOVANNI da L'AQUILA,O.P.

Sermones quadragesimales venerabil
fratris Ioannis Aquilani Ordinis Prae
rum de Observantia...(Venetiis,Angelu
tannicus,1497).

f. 4º (15 X 11 c

Segnature: Mancano nei primi du qu

a - A -O

Colophon: Divino huic operi Angelu
tannicus civis Brixianus...finem opta
suit...anno domini 1497.die.XVIII Apr

Trasferito dal Provinciale dalla B
di S.Giovanni Gemini il 27 Marzo 1954

ab indoctis differre: quantū vi-
uētes a mortuis. Eruditionemq;
inter ꝓspera ornamentū esse: iter
aduersa refugium. Quare bene
res nobiscum agit: vt talibus freti
studijs: hic ordo ne in minimum
quidē errorem vnq̄ dilapsus sit.
Age vero: quot ac q̄les: hac nr̄a
ex officina viri illustrissimi eua-
sere. Quid o dij imortales de Al
berto illo: qui ob insignem ei⁹ do
ctrinā magnus cognomēto voci-
tatus est dicemus? An nō tibi eius
[illegible] terraꝝ orbi stuporē iniecisse
[illegible]: qui animantium ac rerum
[illegible] nature secreta ita rima-
[illegible] est: pinde atq; naturā ipsaꝫ in
[illegible] habuerit? Quid de an-
gelico Tho. quem diuinū rectius
appellare pha[illegible] est: quippe qui vi
[illegible] humanas superasse censeat?
Cuius nempe doctrina tāti a quo
uis faciunda est: ꝙ qui ei refraga
[illegible]oluerit: semper sit: vt ait Inno
[illegible]ius: de veritate suspect⁹. Nec
[illegible]rito quidem. Eiusmodi nāq;
[illegible]t illi dictādi modus: ratiōes
[illegible] Aristotele faciat iacere fun
[illegible]enta: easdēq; subinde conten
dat vel sacrarum litterarum mo-
numentis: vel sanctorum doctoꝝ
testimonijs confirmare. Quibus
omnibus efficit: ꝙ qui aliter atq;
ipse tradiderit senserint: precipites
in vastissimum errorum pelagus
deuoluant. Quo circa nō possuꝫ
non ridere nōnullos: qui sese quip
piam preciosi nactos arbitrantur
quum ei aduersari possunt: quos
credo idcirco id prestare: quoniaꝫ
tanto viro obtrectasse famam suā
diffusum iri putant. illius: vt reor
imitati exemplum quem grecorū
fabule ferunt. Qui cū vulgo esset
ignot⁹ ⁊ nihil boni posset facino-
ris excogitare quo nobilis fieret.
Diane incendisse templum: ⁊ nul
lo prodente sacrilegiuꝫ fertur ipse
in mediū p̄cessisse clamitans: sese
incendium subiecisse. Sciscitan-
tib⁹ ephesi principibus quam ob
causaꝫ hoc facere voluisset: respō
disse: vt q: bene non poteram oi-
bus male innotescerem. Sed ista
missa faciam⁹: ne ⁊ ego virum oi
humana laude plane superiorem
ieiune laudauerim: ⁊ in his cōme
morandis tēpus ꝯteram: qui non
secus eum: q̄ ignaui fuci melliflu
uus apes insectant. Quid quoq;
de Heruo illo: quo nihil est inter
theologos subtili⁹? Quid de Jo
hāne caprioli omniū nostroꝝ ad
uersantium triumphatore? Quez
dudum ille terrestre sapiētie diui
ne pariter ⁊ humane domicilium
Thomas Gayetanus breuius di
sputare docuit. Quid eundez de
vgone: q ita sibi familiarissimas
sacras litteras fecit: vt duo ⁊ vi-
ginti volumina in easdem omnis
sapiētie plenissima edidit: que nō
minoris facimus: quanti si Cresi
ac Crassi diuitias haberemus?
Preteribo Petrum de Taran-
tasio. Petrum itē a Palude: vin
cētium Beluacēsem. Antoninuꝫ
florentinū. Raymundū decreta-
lium effectorē. Raynerium. Du
randum Theutonicū Johannē.
Pisanum. Dominicum Tolosa
num. Gulielmum. Voraginē: inu
merosq; alios macte virtute vi-
ros: quos ob id silentio iouolue-
rim: ne te tam aperta videar do-
cuisse. Et mihi nanq; codex bene
longus texendus esset: ⁊ difficile
nostre exitū inueniret oratio. Nō
inde siccis labris Johānes horuꝫ
sermonum archiauctor transeun
dus est: qui suo tēpore adeo ver-
bi diuini disseminatione claruit:
vt omnem Italiā maxima vbiq;
gentium cū admiratione pagran
do illustrauit. Nam erant ei in-
gēs eruditōis suppellex in primis
id genus hominibus pernecessa
ria: firma latera: plurima leporis
in dicendo: tum patrij tū artificio
acquisiti copia: vox clara. ꝯcinna.
sonora. adeo cum exclamaret. si
eum minus cernēs: tonitruum pu
tauisses. Qui i vite sue ferme cal
ce: te tamen eum iuuante: vt alijs
post se futuris frugi esset: hos ser
mones tota bonitate refectissi-
mos elaborauit. Quos ego quidē
cum viderem Angelum Britan
nicum virū ea arte diligentia pri
mariuꝫ: litteris eneis mādaturū:
essentq; vitio scriptorum corrupti
ac laceri: non potui facere quin
eos a principio ⁊ ad finem vsq;
percurrerim: eos vt potui primo
nitori ac dignitati restituens. Ubi
offendi vos tantam innectere do
ctrinam: quantā in ea mā quisq̄
hactenus fecerit. Unde non ab re
eam in opinionem facile adducor:
vt certe sciam qui horum sermo
num doctrina oblectatus fuerit.
honorem imortalem. vtilitatē ma
ximam relaturum. Unum modo
reliquum est: ita nos geramus: vt
non minus nostra dicendi acrimo
nia ac lenocinio vos quantū nos:
tali ac tāto opere honestastis. Tue
vero iteriꝫ pater venerande par
tes erunt: meminisse fratrem [illegible]
nedictum. tui tuorumq; sem[illegible]
fuisse foreq; studiosissimum.
Uale ⁊ me ama.

¶ Ad lectorem.

¶ Optime lector: cui merito ij
aurei sermones minime sunt ingra
ti. te admonitum esse volumus.
Quum in eam explicationez quā
ipsi specificationē frequenter ap
pellant incideris: haud quaq̄ rei
magnitudine terreare. Constat

enim ea non sine sanctorū doctorū multisaria attestatione posita atq; esse ad amice mundationem oino necessaria. Quippe t ego multiplica periculo ac scientia didicerim doctrinam que neruum tangat lōge esse vtiliorem: q̄ eam que tm̄ circa vniuersalia versetur. Quare cum vitia que sunt anime sordes altissimis sint nixa radicibus vt non nisi cū magna dicendi energia euelli et hominum pectoribꝰ possint: opus est: seruata semp modestia: vti explicatiōe quātum dici potest maxima. Quod si forte cognouerim: p̄o loco esse superuacuū: vel abuntur: habita t locorum personarum ratione: rem tu ipse moderabere. Vale.

¶ Tabula omnium sermonum hoc volumine contentorum.

Dominica in septuagesima. De vanitate boni operandi. 1
Dominica in.lx. De verbo dei. 9
Dominica in quinq̄gesima. de diuina t eterna lege. 19
Feria.ij. De ludo alearum. 33
Feria.iij. De choreis. 38
Feria.iiij. De penitentia. Item t de iciunio. 45
Feria.v. De conuersiōe peccatoris
Feria.vi. De quiditate t māligni tate peccati. 56
Sabbato. De maioritate t deprauatione peccati. 61
Dominica prima quadragesime. De superbia. 69
Feria.ij. De iudicio vniuersali. 70
Feria.iij. De odio. 77
Feria.iiij. De malo cōsensu. 93
Feria.v. De iudicio temerario. 96
Feria.vi. De peccato in spiritum sanctum. 101
Sabbato. De vanagloria. 106
Dominica.ij. quadragesime. De detractione. 110
Feria.ij. De mendatio. 115
Feria.iij. De blassemia. 120
Feria.iiij. De adulterio. 125
Feria.v. De gula. 147
Feria.vi. De periurio. 146
Sabbato. De luxuria. 151
Dominica.iij. quadragesime. De ira Dei. 158
Feria.ij. De purgatorio. 169
Feria.iij. De inferno. 170
Feria.iiij. De honore parentum. 17
Feria.v. De accidia. 185
Feria.vi. De sodomia. 190
Sabbato. De contritione. 196
Dominica.iiij. q̄dragesime. De necessitate cōfessionis. Item de eius impedimentis. sine remed
Feria.ij. De auaritia. 231
Feria.iij. De mercantijs. 216
Feria.iiij. De vsura.
Feria.v. De symonia. 236
Feria.vi. De restitutione.
Sabbato. De furto. 243
Dominica.v. De passione. De contemptu mundi. 247
Feria.ij. De morte. 253
Feria.iij. De timore dei. 258
Feria.iiij. De religione. 266
Feria.v. De sortilegijs. 275
Feria.vi. De ambitione. 281
Sabbato. De hypocrisi. 286
Dominica.vi. De ramis palmarum. De diuina misericordia. 290
Feria.ij. De inuidia. 296
Feria.iij. De ira. 300
Feria.iiij. De sacrilegio. 305
Feria.v. De eucharistia. 309
Feria.vi. De passione domini. 319
In die.s. pasce. De triūphanti resurrectione. 325
Feria.ij. De elemosyna. 339
Feria.iij. De patientia. 343

Finis.

Mare de cieli imperatrice fancta
Maria cuius nel cuor ripheco
Ella seconda sera alcun defecto
Piena de carita sia mia guarda

Dominus dela mia carne fancta
Tecum de spirito so ricepto
Benedicto lo facte ch nel tuo pecto
La li pongali e gratia piena

In mulieribus pia che altra benedicta
Et benedicto el to nome riferua
Frucl' ventri tui no cime machina
Uenerio in remandli inuiolata

Jesus p nobio el tuo filio adora
Mare t in hora morte ne foc/
corra Amen.

Sermo in annunciatione Beate marie virginis.

¶ Sermo in annunciatione Beate marie virginis.

Missus est angelus gabriel a deo in ciuitatem galilee cui nome erat nazareth ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Joseph & nomen virginis Maria &c. Lucas primo c. Declaratio vulgaris ter verbis iam dictis sequit. Et ingressus Angel' ad eam dixit ave gratia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus &c. Ubi nota quod ista verba dicens' una cum ave genuflectendo Ave maria &c. Adhuc est &c. p introductione nostri sermonis ante q̃ veniamus ad distinctiones scire debetis q̃ vna de rationib' a sanctis theologis assignata quare prius q̃ filius dei carnem de virgine assumeret eidem virgini tantū misterium voluit per angelum nunciare. ratio est illa. quia per talem incarnationem debebat fieri quoddam matrimonium spirituale inter deum & naturam humanam que ipsi deo inseparabiliter erat vniendanda sic ergo q̃ in omni matrimonio requirit presentia sponse. unde Deus anteqũ ipsam naturam humanam desponsare voluit habere suum consensum. Et ideo misit Angelum gabrielem ad virginem gloriosissimā vt ipsa in persona totius humane nature posset in casu vero tacito respondere quid erat conveniens faciendum & fieri quando in hac humana carne Christus deus noster verbum caro. Esse annuntiatus fuit mihi sermo verbi mei & filium dei concipiendo in vterum eius carnem nostram assumendo de purissimo sanguine eius formatam & cum inseparabiliter sibi vnire. Digne ergo & rationabiliter missus est angelus gabriel a deo &c. ad virginem de facto habere. De ipso igit annunciatione sollempnitate ad presens videbimus.

¶ Primo casum precedentem.
¶ Secundo modum agendi.
¶ Tertio effectum prosequentem.
¶ Quatum ad primum videndum q̃ causa que precessit hanc sanctissimam annunciationem fuit predestinatio eterna in qua determinatum fuerat vt filius dei humanam naturam quandoq; redimere deberet. Tenebat enim deus hominem in carcere. Unde bene per quinq; milia annorum. Sed postq̃ venit plenitudo temporis. misit deus filium suum natum ex muliere factum sub lege vt eos qui sub lege erant redimeret ad filios adoptionis. Sed ut ipse redemptio fieret prius de hoc facturus sua consilium in capitulo

rio trinitatis ad qđ ꝓsilium deus
vocauit tres venerabiles matro-
nas de quarum consilio procedũt
cuncta que fiunt. ¶ Prima vo-
catur. Bña prouidentia. ¶ Se-
cũda vocat. Bña iustitia. ¶ Ter
tia vocat. Bña misericordia: de
quaꝝ ꝓsilio deus creauit ãgelos.
Celum: terrã: mare: ⁊ omnia que
in eis sunt ⁊c. Ecce qũo deus gu
bernat se per ꝓsilium multorum.
Certe diceritis qđ sunt valde sa-
pientissime ⁊c. Quibus vocatio
⁊ causa vocationis exposita. s. vt
tractaret de redẽptione humani
generis statim Bña prouidẽtia
surrexit ad quã proponere ⁊ de-
terminare pertinet in ꝓsilio ⁊ ait.
Cum ad presens determinandus
sit ⁊ tractandus vt iam expositum
est de rrdẽptiõe humani generis
mihi videtur quod circa moduꝫ
tres difficillime questiones vẽti-
lande disputande atqꝫ determinã
de occurrunt quas illico ꝓposuit
dicẽs. ¶ Prima questio ẽ. Que
potius redimenda est ex his duã
bus naturis ãgelica vel humana
cum pariter ambe a paradisi gau
dijs sint excluse. ¶ Secunda qũo
est: dato qđ potius humana natu-
ra qꝫ angelica sit rediməda. vtruꝫ
aliqua pura creatura debeat eam
redimere: aut ania de limbo: aut
homo de mundo: aut angelus de
padiso. ¶ Tertia questio. Dato
qđ nullus nisi creator. s. Deꝰ pos-
sit eam redimere que istaꝫ perso
naꝫ debeat ire ad redimendum
eam. Pater an filius an spũssan
ctus. Quibus questionibꝰ positis
Bña ꝓuidentia eas determinatu
ra tacuit ⁊ ad partẽ se traxit. Tũc
surrexerunt Bña iustitia ⁊ Bña
misericordia ⁊ priuatim questio-
nẽ inter se primã disputandam as
sumpserunt. Et primo domina mi
sericordia questionẽ assumẽs di-
xit. Mihi videt qđ ambe ille due
nature sint redimẽde. s. tam ange
lica qꝫ humana ⁊ hoc tali ratiõe
ostendendo. Deus. n. est summa
bonitas vt dicit Bionysius in. i.
. c. de diuinis no. Ad cuius natu-
ram ꝓtinet se summe cõmunicari
alijs vt idez dicit in. iiij. c. eiusdẽ. li.
Ista aũt cõmunicatio fit duplici-
ter. s. Bãdo esse simplr ⁊ dando
bene esse: bene deus cõicat se ho
minibus. primo modo p creatio-
nem. s. quãdo dat eis esse nature:
cõicat aũt se eis secõo modo p bea
titudinẽ: qꝫ tunc homo hꝫ bñ esse
quando habet finẽ ⁊ assequit euꝫ
ad quẽ creatus est. s. beatitudineꝫ.
Cõmunicauit aũt deus suã boni
tatem istis duabus naturis: ꝑmo
modo dando eis esse simpliciter
qꝫ ex nihilo eas fecit. Cum ergo
nõ sit dare aliquã rationẽ quare
magis debuerit dare ꝓmuꝫ esse
qđ ꝫm ⁊ dederit eis ꝓmum esse
nature: videt qđ debeat eis dare
ꝫm. s. esse gratie ⁊ beatitudis. Et
si fortasse tu iustã diceres qđ deꝰ et
dedisset eis esse beatitudis hꝫ ipsi
hoc nõ meruerũt qꝫ peccauerũt.
Tunc rñdeo qđ pari ratione non
debeat eis dare esse nature: quia
anteqꝫ essent hoc nõ poterãt me
reri. Sed si itez diceres qđ ꝓpter
ingratitudinẽ priuauerunt se tali
esse. s. gratie ⁊ beatitudinis. Rñ
deo qđ si ꝓpter hoc sit priuatus
tali bono etiã pari ratione debeat
priuari primo esse: qꝫ qui abutit
beneficio sibi dato meret priuari
siue pdi eum: sed ipsi nõ sunt pri-
uati primo esse: ergo nec priuari
debent secũdo ⁊c. ⁊ presertim cũ
ꝓpo. dicat qđ misericors est deus ⁊
miserationes eius' sup oia opa eiꝰ.
quibus dictis respondit iustitia:
dicens. Mihi videt totuꝫ oppo
situm illius qđ dixisti videt mi-
hi qđ neuter istoꝝ redimi debeat
sed semper manere in dãnatione
qđ tali ratione ostendo. Mos ha-
bemus in regulis nostris theolo-
galibus qđ deus nulluꝫ peccatum
dimittere hꝫ ipunitũ que regla iã
data est in lege ⁊ p Moysen ꝓ
mulgata. Deut. xxv. c. vbi dicitur.
Juxta mẽsuram delicti erit ⁊ pla
garũ modus. Delictum aũt tam
angeli qꝫ hois fuit infinite men-
sure ratiõe obiecti. s. dei plagaruꝫ
etiã modus ⁊ punitiõia dꝫ esse in
finitus. Et ideo in eternum ambo
puniri debent ⁊ nunqꝫ a tali sup-
plicio liberari: ⁊ ecõtrario. Mi
sericordia dicebat: ⁊ sic inter eas
erat magna cõtentio: ita qđ totus
paradisus eas audiebat ad inuicẽ
disputantes ⁊ certe iustitia preua
luisset nisi prouidentia in meduꝫ
se posuisset que eis silentium indi
cens ait. Sorores mee nisi ego
essem semper inter vos ꝓtentio-
nes ⁊ iurgia eẽnt: qꝫ vna vult dul
ce ⁊ alia amaruꝫ. Justicia seueritatẽ. Misericordia lenitatẽ: hꝫ ego
taliter vtrãqꝫ ꝓcordabo qđ rema
nebij pacifice ⁊ bẽiuole sic hactenus semper fuistis. Et postea inci
piens dixit. Misericordia vult
oẽs saluari. Justicia oẽs dãnari.
Ego vero medium tenẽs dico qđ
nec oẽs debẽt saluari nec oẽs dã
nari: sed tñi ex duabus naturis
vna sola reparanda est. s. natura
humana. Alia vero. s. angelica di
mittenda est in suo statu. ⁊ qđ hoc
sit ꝓueniens ostendo multis ratio
nibus. ⁊ postea soluam argumen
tas qđ tota humana natura lapsa ẽ
in primo parente. Non aũt sic est
de natura angelica: cuius maior
pars in paradiso saluata est. Mi
serendum est inquit humane na-

rio trinitatis ad qđ ꝓsilium deus ꝯ vocauit tres venerabiles matro-
nas de quarum consilio procedũt cuncta que fiunt. ¶ Prima vo-
catur. Bña prouidentia. ¶ Se-
cũda vocat. Bña iustitia. ¶ Ter
tia vocat. Bña misericordia: de
quaꝝ ꝓsilio deus creauit ãgelos.
Celum: terrã: mare: t omnia que
in eis sunt tẽ. Ecce qũo deus gu
bernat se per ꝓsilium mulierum.
Certe diceritis: q sunt valde sa-
pientissime tẽ. Quibus vocatio
t causa vocationis exposita. s. vt
tractaret de redẽptione humani
generis statim Bña prouidẽtia
surrexit ad quã proponere t de-
terminare pertinet in ꝓsilio t ait.
Cum ad presens determinandus
sit t tractandũ vt iam expositum
est de rredẽptiõe humani generis
mihi videtur quod circa modus
tres difficillime questiones vẽti-
lande disputande atq determinã
de occurrunt quas illico ꝓposuit
dicẽs. ¶ Prima questio ẽ. Que
potius redimenda est ex his dua
bus naturis ãgelica vel humana
cum pariter ambe a paradisi gau
dĩo sint exduse. ¶ Secunda qũo
est: dato q potius humana natu-
ra qđ angelica sit rediméda. vtrus
aliqua pura creatura debeat eam
redimere: aut anĩa de limbo: aut
homo de mundo: aut angelus de
paradiso. ¶ Tertia questio. Dato
q nullus nisi creator. s. Deꝰ pos-
sit eam redimere que istaꝝ perso
naꝝ debeat ire ad redimendum
eam. Pater an filius an spũssan
ctus. Quibus questionib⁹ positis
Bña ꝓuidentia eas determinatu
ra tacuit t ad partẽ se traxit. Tũc
surrexerunt Bña iustitia t Bña
misericordia t priuatim questio-
nẽ inter se primã disputandam as
sumpserunt. Et primo domina mi
sericordia questionẽ assumẽs di-
xit. Mibi videt q ambe ille due
nature sint redimẽde. s. tam ange
lica qđ humana t hoc tali ratiõe
ostendendo. Deus. n. est summa
bonitas vt dicit Dionysius in. i.
.c. de diuinis no. Ad cuius natu-
ram ptinet se summe cõmunicari
alĩjs vt ideꝝ dicit in. iiij. c. eiusdẽ. li.
Ista aũt cõmunicatio fit duplici-
ter. s. Bãdo esse simplr t dando
bene esse: bene deus cõicat se ho
minibus. primo modo p creatio-
nem. s. quãdo dat eis esse nature:
cõicat aũt se eis scõo modo p bea
titudinẽ: q tunc homo hꝫ bñ esse
quando habet finẽ t assequit eus
ad quẽ creatus est. s. beatitudinẽ.
Cõmunicauit aũt deus suã boni
tatem istis duabus naturis: ꝑmo
modo dando eis esse simpliciter
q ex nihilo eas fecit. Cum ergo
nõ sit dare aliquã rationẽ quare

magis debuerit dare ꝓmus esse
qđ ꝫm t dederit eis ꝓmum esse
nature: videt q debeat eis dare
ꝫm. s. esse gratie t beatitudis. Et
si fortasse tu iustã diceres q deꝰ ét
dedisset eis esse beatitudis hꝫ ipsi
hoc nõ meruerũt q peccauerũt.
Tunc rñdeo q pari ratione non
debeat eis dare esse nature: quia
anteqđ essent hoc nõ poterãt me
reri. Sed si itez diceres q ꝓpter
ingratitudinẽ priuauerunt se tali
esse. s. gratie t beatitudinis. Rñ
deo q si propter hoc sit priuatus
tali bono etiã pari ratione debeat
priuari primo esse: q: qui abutit
beneficio sibi dato meret priuari
siue pdi eum: sed ipsi nõ sunt pri-
uati primo esse: ergo nec priuari
debent secũdo tẽ. t presertim cũ
ꝓpo. dicat q misericors est deus t
miserationes eius' sup oia opa eiꝰ.
quibus dictis respondit iustitia:
dicens. Mibi videt totus oppo
situm illius qđ dixisti videt mi-
hi q neuter istoꝝ redimi debeat
sed semper manere in dãnatione
q tali ratione ostendo. Nos ha-
bemus in regulis nostris theolo-
galibus q deus nullus peccatum
dimittere dꝫ ipunitũ que regla iã
data est in lege t ꝑ Mosysen ꝓ
mulgata. Deut. xxv. c. vbi dicitur.
Juxta mẽsuram delicti erit t pla
garũ modus. Delictum aũt tam
angeli qđ hois fuit infinite men-
sure ratiõe obiecti. s. dei plagarus
etiã modus t punitiõis dꝫ esse in
finitus. Et ideo in eternum ambo
puniri debent t nunqđ a tali sup-
plicio liberari: t ecõtrario. Mi
sericordia dicebat: t sic inter eas
erat magna cõtentio: ita q totus
paradisus eas audiebat ad inuicẽ
disputantes t certe iustitia ꝓuia
luisset nisi prouidentia in medius
se posuisset que eis silentium indi
cens ait. Sorores mee nisi ego
essem semper inter vos ꝓtentio-
nes t iurgia eẽnt: q: vna vult dul
ce t alia amarus. Justicia seuerita
tes. Misericordia lenitatẽ: hꝫ ego
taliter vtrãqz ꝓcordabo q rema
nebũt pacifice t bẽiuole sic hacte
nus semper fuistis. Et postea inci
piens dixit. Misericordia vult
oẽs saluari. Justicia oẽs dãnari.
Ego vero medium tenẽs dico q
nec oẽs debẽt saluari nec oẽs dã
nari: sed tñ ex duabus naturis
vna sola reparanda est. s. natura
humana. Alia vero. s. angelica di
mittenda est in suo: statu. t q hoc
sit ꝓuenienꝫ ostendo multis ratio
nibus. t postea soluam argumen
taq: tota humana natura lapsa ẽ
in primo parente. Non aũt sic est
de natura angelica: cuius maior
pars in paradiso saluata est. Di
cendum est inquit humane na-

ture ne totam in inferno deseraf: ⁊ tunc erunt hoies equales angelis dei vt dicitur. Math. xxij. c. Secundo ratione innocentie. Et hoc est vt satisfaciat domine iusticie. Quia omnes illi ad quos corruptio peccati primi hois deuenire debebat nõ erant in actu sed in virtute tm̃: ⁊ ideo indecens eẽt domine iusticie vt ipsi priusq̃ essent vltimam dãnationem reciperent. Nõ aũt sic est de angelis qui omnes actu existentes proprio arbitrio peccauerunt. ¶ Tertia ratio omnibus efficatior est ratione termini: q: homo non peccauit in termino vie sue sicut angelus cui ad primam electionem status vie: finitus est ⁊ post electionem eius voluntas manet imobilis cum sit infra voluntatẽ diuinam que est ĩuertibilis ante ⁊ post ⁊ supra voluntatem hominum que est vertibilis ante ⁊ post. Et ideo angelus appetendo malum est: immobiliter adhesit ⁊ hoc est quod dicit Damascenus. s. ꝙ hoc est hominib⁹ mors ꝙ angelis casus ⁊c̃. ¶ Quarta ratio est ratione spẽi ⁊ hec sumit̃ ex peccato vtriusq̃. Quantuz ad genus peccati q: hõ supbiuit ex appetitu scie quando diabol⁹ sibi dixit. Eritis sicut dij: scientes bonum ⁊ maluz cuius. s. sciẽtie natura creata est capax: angelus vero supbiuit ex appetitu potentie quãdo dixit. Ero similis altissimo Isaie. xiiij. c. Quã. s. potentiã natura creatam nõ ita pfecte recipere põt sicut sciẽtie vnde anime xp̃i cõmunicata fuit omnis scientia: nõ omnis potentia. Et iõ grauius fuit peccatum angeli q̃z hois ⁊ p cõsequens minus remediabile. ¶ Quinto ⁊ vltimo ratiõe circũstãtie q̃re magis remediabile sit peccatuz hois q̃z ãgeli est ꝓpter circũstãtiã ⁊ propter occasionẽ peccati. Quia hõ peccãs ⁊ de venia cogitauit ⁊ i aliquo deceptus est: non autez angelus. Similiter quãtum ad occasionẽ peccati q̃z homo habuit: q: alio suggerẽte peccauit ⁊ in carne fragili q̃s occasiones angelus mĩme habuit ⁊ has rationes vltimas assignat. Gregori⁹ in. iiij. l. mor. c. vbi dicit. Duas ad intelligẽdũ se creaturas fecit deus angelicam vz ⁊ humanam: vtraq̃z vero superbia pertulit ⁊ a statu ingenite rectitudinis fregit sed vna tegimen carnis habuit: alia vero nihil infirmum de carne gestauit. angelus nãq̃z solũmodo spirit⁹: homo vero est ⁊ spiritus ⁊ caro. Miseri⁹ ergo Creator vt redimeret illam ad se debuit reducere quã in perpetratione culpe ex infirmitate cõstat aliq̃d habuisse ⁊ eo alter debuit apostatam angeluz repellere quo cum a persistendi fortitudine corruit nihil infirmuz in carne gestauit. vnde recte. ps. Cũ insertuz redẽptorem hoibus: diceret ip̃az quoq̃z causam misericordie exp̃ssit: dicẽs. Recordatus quia caro sunt. ps. lxxvij. ac si diceret. Quo eorũ infirma vidit eo districte culpas punire noluit ⁊ adhuc est ꝙ perditus homo debuit reparari ⁊ supbiens spiritus reparari non possit. Quia nimirũ angelus sua malicia corruit: hominẽ vero aliena prostrauit: hec ille. Et concludendo propter rationes dictas dignum ⁊ iustum est: pro sola vero humana natura reparetur. Angelica vero in suo statu remaneret. Ad illud vero argumentum ꝙ fecit misericordia. s. de bonitate ei⁹. Rñdeo ꝙ talis ratio locum habet in his q dolorẽ habẽt de peccatis suis ⁊ hũiliant̃ ꝙ cũ demones facere renuũt: vt dictũ ẽ talez misericordiã nõ merent̃ s̃z solum hoies q quottidie peccata sua lugẽt. Ad ratiõez vero iusticie de satisfactione proportionata culpe. Respõdeo ꝙ talis modus determinabit̃ p quẽ sibi satisfiet. Et iõ ex quo decisiuimus hanc questionez veniamus ad aliã. s. secũdã. ¶ Quantũ ad secundaz qõnem in qua vidẽdũ erit vtr̃ pura creatura sufficeret ad hanc redẽptionem. Notate ꝙ quia iusticia instabat ⁊ sic satisfactionẽ cõgruaz de tanta culpa petebat decreuit diuina ꝓuidentia vt mitteretur vnus angelus fortis. s. gabriel: qui. s. interpretat̃ dei fortitudo qui quereret primo in limbo deinde in mundo ⁊ postea in celo. Si esset aliq̃s idoneus qui vellet hanc satisfactionem assumere ⁊ primo quesiuit i limbo ⁊ inde adduxit Adã. Noe Abraam ⁊ Moysen cum ceteris sanctis patribus qui cuz assisterẽt coram iusticia ⁊ libenti animo ad hoc faciendum se vnusquisq̃z offerret. iusticia ad eos dicens. Nullus vestrũ particulariter nec etiam omnes simul mihi satisfacere potestis eo ꝙ peccatum ꝙ cõmisit iste vester pater Adã habet in se infinitatẽ quandã ex triplici rõe. primo ex ifinitate diuine maiestatis inq̃ztũ tu Adã ꝯtẽpsisti obedire deo ⁊ culpa tanto est grauior quãto est maior inq̃z peccatur vt habet̃. xvij. q. iiij. c. Sicut q Ecclesiã. ⁊. xxiij. q. v. c. Si apud ⁊c̃. De hereticis vergentis vbi dr̃ longe est grauius eternã q̃z tpalẽ ledere maiestatẽ. s. rõe dignitatis. ¶ Secundo ex obiecto ꝙ per peccatuz auferebatur ꝙ est infinitum si ip̃e deus per cuius pticipatõez fierẽt homĩes beati. August. Factus est

malo dignus eterno q: hoc in se
pemit bonum q esse posset eter-
num. ¶ Tertio est infinitū ex ipa
natura humana que corrupta est
que quidē infinitatē habet quādā
inquātum in ea possunt supposita
in infinitum multiplicari. Actio
autem t operatio vniuscuiusq
vestrum non potest habere effi-
caciā infinitā sed finitam. Et ideo
mihi satisfacere nō potestis q: fi-
niti ad infinitū nulla est ppoītio vt
dicit Aristo. in. iij. Phy. Recedite ergo t ite ad locum vestrum
qui licentiati abierunt oēs lugen
tes seqz ei humiliter recomendan
tes tē. ¶ Secundo quesitum est
in mundo t reuersus est angelus
dicens. Omnes declinauerunt si
mul inutiles facti sunt: non est qui
faciat bonum nō est vsqz ad vnuz
t ait: Justicia. Nec aliquis homo
viuēs in mundo pōt mihi satisfa
cere t ratio est: q: omnes sunt ei-
dem culpe astricti t obnoxij nec
p suo debito satisfacere possunt:
quomodo ergo pro alijs satisfa-
ciēt: Et iō querite alibi. ¶ Pro-
pter qđ. tertio quesitū ē in celo in-
ter angelos t archāgelos tē. qui
similiter offerebant se libenter ad
talē satisfactionem. sed iustitia mul
tum eos admittere voluit. d. Qđ
hoc esset valde inconueniens tē.
tum ratione iam dicta de hoibus
t aiabus limbi q: angelus est pu
ra creatura tē. tum q: etiam si an
gelus redemisset hominez t pro
eo satisfaceret homo remaneret
sibi obligatus t quicquid facere
posset: angelo deberet ratione re
dēptionis q esset valde inconue
niens tē. Quibus oībus repulsis
prudentia rationes iustitie ratifica
uit: asserens in conclusione q nullus
sufficiebat ad talem redēptionem
faciendam. nisi solus deus: vbi sci
re debetis q deus ad talē satisfa-
ctionem nō obligat: tamen eā po
test facere: homo vero talem satis
factionē dz: sed eam facere nō po
test rationibus iam dictis supra p
iusticiam. Si igit natura diuina
vniat cum natura humana t er
duabus pfectis fiat vnuz suppo
situm t vna ypostasis: tunc talis
inquantuz homo digne t merito
talē satisfactionem assumet: inquā
tum vero deus satisfactionem ta
lem facere poterit. Et ideo pro
vltima decisione huius questio
nis da istam sententiā q deus na
turam humanā assumere debeat
t ppter eam satisfacere vt opor-
tet: t q hoc in vltima ratione fue
rit conueniens ostēdit Johā. Da
mascenus i principio. iij. l. vbi ait.
Per incarnationis misteriū mon
stratur simul bonitas t sapientia
t iustitia dei vel virtus. Bonitas

quidez q: qm nō despexit popm
plasmatio infirmitatē. Justicia ve
ro qm hoiē victo non alium facit
vincere tirannū neqz vi eripit ex
morte hominem. Sapiētia vero
qm inuenit difficilimi decentissi-
mam solutionem: potentia vero
siue virtus infinita q: nihil est ma-
ius qz dño fieri hominem tē. t
ita determinata fuit scba qō tē.
¶ Quantum ad tertiam questio
nem sciendum q cum data fuisset
sentētia t ab oībus in consilio di
uino existentib⁹ approbata q deus
incarnari deberet tunc filius dei
tanqz sapientissim⁹ surrexit t ver
tit se ad patrez di. Audistis pater
oipotens cū quanta decentia t ra
tione dña prouidentia nostra de-
terminauit vt nos debeamus car
nem assumere t humanā naturā
redimere in satisfactionē iusticie:
Qđ quidem dignū t iustum est
t ppter rationes iam supius alle
gatas. Sed nunc determinandus
est quis nostrum ad tantum opus
debeat mitti: vel tu: vel ego: vel
spiritussanctus. Et certe mihi vi-
det pater q vos hoc facere de-
beatis q tali: rōne ostēdo. Ista re
dēptio vt scitis pater sanctissime
nihil aliud est nisi quedaz noua re
creatio mundi. Juxta illud Apo.
.ij.c. Ecce ego noua facio omnia
sed cuz tibi tribuat potentia creā
di quia tua potentia mundum ex
nihilo fecisti: ergo pater t ipsum
recreare debetis tē. Cui pater re
spondens ait. Fili verū est q ego
potētia mea creaui oīa que sunt
sz tu bene scis q nil vnqz ego feci
p potentiaz meā: nisi mediante sa
piētia tua qui es verbum meum
t bonitate spūsancti. Et ideo p te
t spūmsanctum talis recreatio dz
fieri. Nam de prima creatione di
cit Gene. i.c. In principio crea-
uit deus tē. In principio. i. in filio creauit deus. s. pater celū t ter
ram tē. t subsequit. Spūs autez
dñi ferebat sup aquas tē. t apo-
stolus. i. ad Cor. v.c. Deus erat
in xpo mundum reconcilians sibi.
Quo audito filius vertit se ad spi
ritum sanctuz. vi. Tibi videtur
q vos vadatis ad redimēdū tē.
ratio est q: hec redēptio principa
liter pertinet ad remissionem pec
catorū. sm illud. Mat. primo. vo
cabis nomē eius Jesum: ipse enim
saluum faciet populū suum a pec-
catis eorz. Remissio aūt peccato
rum attribuit tibi sm illud. Joh.
xx. c. Accipite spūmsanctuz quoz
remiseritis peccata tē. Ergo vos
debetis ire. Cui respōdit spūssan
ctus. Fili mea interest vt. l. dō-
num patris t filij esse. Remissio
autē peccatoz habet p me tanqz
donum dei. Et ideo conueniens

est vt tu vadas ⁊ doneo me pec-
catoribus. Et sic iter eos erat ma
gna disputatio. Tunc diuina pui
dentia rationes spūssancti confir
mans vertit se ad filiuz.d. Certe
fili ista incarnatio nulli alteri pso
ne magis ꝓuenit q̄z tibi ⁊ hoc ad
psens tibi conuenire ex tribus
ostendo videlicet.

¶ Primo ratione filiationis.
¶ Scdo ratione imaginis.
¶ Tertio ratione sapientie.
¶ Primo dico q̄ ꝓuenit tibi in-
quantum filius q̄: inquantuz tu a
patre procedis ꝓuenit tibi mitti ⁊
obedire patri. Pater autez a nul
lo est. ad Philippen.ij.c. Christ⁹
factus est obediens vsq̄z ad mor
tem ⁊c. ¶ Secundo inquantum
filius competit tibi deprecatio ad
patrem pro peccatoribus. i. Joh.
.ij.c. Aduocatum habemus apud
patrem iesum christum Justum
⁊ ipse est propiciatio pro peccatis
nostris: nō autem pro nostris tm̄
sed etiā totius mundi. ¶ Tertio
iquātū fili⁹ ꝓuenit tibi determina
tus modus originis vt qui in diui
nitate eo filius dei i hūanitate sis
virginis fili⁹. Nā si pater vel spi
ritussanctus tpaliter nasceret tūc
essent due filiatiōes q̄ esset valde
incōgruum. ¶ Scdo ista incarna
tio ꝓuenit tibi ratione ymaginis.
Nā homo factus est ad ymagi-
nē ⁊ similitudinē dei. Gen.i.c. Fa
ciamus hoiem ad ymaginez ⁊c.
⁊ infra ad ymaginem quippe dei
factus est hō. Ecce.xvij.c. Deus
creauit de terra hoiem ⁊ fin ima
ginē suā fecit illū. ⁊ ꝑme. ad Cor.
xi.c. Vir nō dz velare caput suū:
quia ymago ⁊ gloria dei est ⁊ ad
Colosse.i.c. ⁊c. Conuenies ergo
est vt tu qui es ymago patris illū
assumas qui est ad ymaginē pa
tris ⁊ dei. Cū hoc etiā sit ab eter
no predestinatus. Ro.i.c. Quos
presciuit ⁊ predestinauit confor-
mes fieri imaginis filij eius vt sit
ipse primogenitus in multis fra-
tribus. ¶ Tertio ꝓuenit tibi q̄: tu
es sapiētia patris. Pater.n.ē val
de severus ⁊ timet q̄ si ipse iret
⁊ videret tot mala ⁊ scelera que i
mūdo fiunt ne eis maiores infli
geret penas ⁊ punitiones. Spiritus
aūt sanctus est ita bonus ⁊ miseri
cors q̄ statim pareret eis sine ali
qua satisfactione ⁊ isto modo iu-
sticia nō haberet locum suum. Tu
vero cum sis summa sapiētia me
diū tenebis talē severitate vtens
q̄ misericordiā nō dimittes ⁊ tali-
ter misericordiā ipendes q̄ iusticiā
nō derelinquas: igit ꝓpter rōnes
assignatas ⁊ alias multas que as-
signari possent dignū est q̄ tu fili
carnē assumas ⁊ nō pater nec spi
ritussanctus ⁊ ita ab oībus deter

minatum est ⁊ confirmatus in to-
to consistorio diuine ⁊c. Et de to-
ta ista contēplatione habet Apo
ca.v.c. Vbi omnia ista Johanni
euangeli. reuelata fuerant qui di
cit vidi angelum fortem predican
tem voce magna gabrielez qui in
terpretatur dei fortitudo vt supra
dictum est. Qui est dignus ape-
rire librum ⁊ soluere signacula ei⁹
p hunc librum itelligit diuina scri
ptura in qua fuerūt scripti ab eter
no oēs qui predestinati fuerunt sz
liber signat⁹ erat q̄: nemini ape-
riebat ipa scriptura diuina cū nul
lus quātūcūq̄z sanctus posset deū
videre per essentiā. Et nemo po
terat i celo q̄: nullus āgelus neq̄z
i terra q̄: nullus homo neq̄z sub-
tus terraz q̄: nullus de sanctis pa
tribus limbi: aperire librum nec vi
dere eum. Et vnus de senioribus
dixit mihi p hunc seniorē pōt itel
ligere aliquē āgelum qui reuela-
uit sanctis patrib⁹ icarnationē fi-
lij dei vel ipsum deum qui eis reue
lauit sanctis patriarchis ⁊ ꝓphe-
tis eos ꝓsolans in afflictione eo-
rū. vñ dicit. Ne fleueris. Ecce vi
cit leo de tribu iuda pp fortitudi-
nē ⁊ etiā ꝓpter resurrectiones q̄
fuit de tribu iuda fm carnē ex se
mine Dauid ⁊c. ⁊ hec sufficiant
quantum ad causam que precef-
sit ipsam annunciationem q̄ fuit
primum notandum in predicatio-
ne hodierna ⁊c.

¶ Quantū ad fm principale in
quo declarare debemus modum
conuenientem huius sanctissime
annunciationis. Scire debetis q̄
postq̄z sancti patres a iusticia ex-
pulsi reuersi sunt in limbo incōso
labiliter flentes q̄: inueniebat di- nō
gnus aperire librum tunc vn⁹ de
senioribus. i. ipse deus vel vn⁹ an
gelus dixit eis. Ecce ego porto vo
bis bōa noua nolite flere: q̄: vicit
leo de tribu iuda radix Dauid
aperire librū ⁊ soluere signacula
eius ⁊ reuelauit eis oia que deter
minata fuerant in cōsistorio trini
tatis circa eoz redēptionē ⁊ li-
berationē ⁊ hoc audito ceperunt
exultare ⁊ facere magnuz festum
Dauid vero statim q̄ hoc audi-
uit. s. q̄ filius dei carnem assume
re debebat recordatus est de pro
missione quā sibi dominus fece-
rat ⁊ accipiens calamum scripsit
vnam breuem epistolam ad con-
sistorium trinitatis sub hac for-
ma verborum. Memento do-
mine Dauid ⁊ omnis mansuetu
dinis eius que cum lecta esset in
consistorio diuino omnes miraban
tur. Tunc prouidētia ait. Nullus
miretur de hac epistola: quia iura
uit dño Dauid veritatē ⁊ nō fru
strabit eū ō fructu ventris tui po-

nam super sedem tuam. Ps.cdi. Et ideo nūc est tempus q̄ tu deus recorderis Dauid ⁊ seruos ei promissionem. Et ideo mittatur Angelus gabriel in iudeā ⁊ ḡrat inter omnes filias et semine Dauid si est aliqua pulchra humilis ⁊ virtuosa que idonea sit ad recipiē dū filiū dei in vterō suo ⁊ ip̄a recipiat in matrē dei. Ad cuz oibus placuisset. Missus est Angelus gabriel ⁊ quesiuit in tota iudea ⁊ q̄z uis multas puellas ibi reppisset de semine Dauid inter alias vnā reperit que vocabat. Maria filia Joachin nouiter desponsata cuidam seni noīe Joseph de tribu ⁊ semine suo cuius virtutes hic partim dicende sunt vt ostendat q̄z digne deus elegit ipsam in sponsam ⁊ filius dei in mrem. Ait ergo gabriel. Ego repi vnā puellā cuius pulchritudinē corporalē ad p̄sens omitto cum nec vnq̄z sibi similē natura p̄duxit. Sed dicam de v̄tutibus eius. Ista est ita pura in aia q̄ ex quo nata ē nunq̄z peccauit vel saltē venialiter. Caritatz plena. Tam pia q̄ nunq̄z aliquis in tribulatiōe ⁊stitut⁹ accesserit ad eā qn ⁊solatiōez recipet. Ita exēplaris ⁊ deuota q̄ oēs eā videntes q̄z uis maxime ribaldi ⁊ scelerati ad maximā deuotiōez p̄uocaret. Nūq̄z fuit aliquis ita impudicus qui eā videns ad castitatē nō p̄uocaret. Est.n. virgo ⁊ virginitatem primo deo vouit ⁊ ita seruare intēdit: q̄z q̄z maritū acceperit: q̄ hoc fecit vt viri ministerio vteretur ⁊ vt matrimoniū bonū cōp̄robaret nō aūt vt eū cognoscat carnaliter. Et sic narra de virtutibus beate virginis vt deus dabit. Quib⁹ dictis visum est oibus vt eam deus accipe deberet in matrē. Tunc ait diuina p̄udentia. Nullus de hoc dubitet: q̄ deus elegit eā ⁊ p̄elegit eā ⁊ habitare eā faciet in tabernaculo suo. Ait ergo deus ad Angelum gabrielē. Vade nūcia sibi: q̄ volo ip̄am in matrē filij mei ⁊ vide si ipsa de hoc ꝓtentat: q̄ statim q̄ ꝓsensum p̄rebebit ego mittā ad eam filiū meū ⁊ tunc Missus est Angelus gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomē ⁊c̄. Dicunt qdā q̄ tunc beata virgo actu aliter legebat illam ꝓphetiam Isaye. vij. capi. qua dicitur. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊c̄. Ad ip̄a nesciens que deberet esse ista mulier tam deo accepta que filiū dei virgo conciperet ⁊ pareret suspirabat deum dep̄recans vt sibi concederet hanc virginem videre ⁊ ei famulari ⁊c̄. p̄atica ⁊c̄. Et manente ipsa in tali cogitatiōe ingressus est angelus ad eam. vbi nota q̄ virgo benedicta non stabat in

platea non in via: nō in hostio: sed intra domum secreta in camera in contemplatione actualiter vt diximus cogitando de illa p̄ophezia. Ad quā ingressus angelus in spē pulcherrimi iuuenis ⁊ honesti albo indutus ⁊ Lilium in manu ferens cui reuerenter genu flexit ⁊ dixit. Aue gratia plena dñs tecum benedicta tu in mulieribus. Que cum audisset turbata est in sermone eius. Que ideo turbata est vt dicit glosa nō de visione angelica sed de salutatione insolita ideo dicit turbata est in sermone eius nō in visione. vnde Origines dicit. Si enim scisset beata maria ad aliū quēpiam similē esse dictū sermonē vtpote que habebat legis scientiam nunq̄z eam quasi pegrinam talis salutatio terruisset: hec ille. Que quidem turbatio nihil aliud fuit: nisi quedam admiratio vnde subiūgit euāgelista. Et cogitabat q̄lē esset ista salutatio. Primo enim cogitabat super illo verbo Aue Legerat enim vetus testamentum ⁊ nunquā reperit aliquem fuisse salutatum ab angelo per istud verbum Aue. Nā Judicum. vi. c. quando angelus apparuit gedeoni dixit ei: dominus tecum vir⁹ fortissime. Tobie dixit gaudiū sit tibi semp. Nunq̄z autem alicui in veteri testamento dixit Aue nisi marie v̄gini. Ideo ideo dixit vt ostenderet ipsaz esse totam cōtrariam Eue vnde Aue dicitur ab: a: q̄ est sine ⁊ ve. i. sine ve: quia Maria fuit sine ve tam pene q̄z culpe. In eua autem cōtrario causa fuit peccati ⁊ penaruz ⁊c̄. Item eya clausit nobis ianuā paradisi. Maria vero illam aperuit vnde cantat ecclesia Paradisi: porta per euam cūctis clausa est: ⁊ per mariam virginem iterum patefacta est. Aue etiā econtrario p̄olatum fuit eue vt dixit: ad denotandum q̄ maria tota cōtraria fuit eue. Et ideo cogitabat qualis esset ista salutatiō. Deinde dixit gra plena: de quo bene poterat mirari maria quia nullus in veteri testamento hoc de se audiuit quāuis sanctissimus foret: sed soli marie dictū fuit primo q̄ esset plena gratia: ⁊ bene gratia plena: quia dicit Hieron⁹. Ceteris per partes p̄estatur. Marie vero simul se totam infudit gratie plenitudo. vnde Bernardus. In vētre gratia deitatis. In corde gratia charitatis. In ore gratia affabilitatis. In manibus gratia misericordie ⁊ largitatis. Idez vere gratia plena: quia de plenitudinē eius capium vniuersi. Captiui redēptionem. Tristes consolationē: peccōres veniaz: iusti gratiā a-

geli leticiam: deniqz tota trinitas gloriā: filius hoīs humane carnis substātiā. Ideo cogitabat q̄lis cēt ista salutatio. Deinde dixit. Dñs tecū Berū. Dñs pater tecū q̄ genuit. Dñs spūssanct⁹. s. de quo cōcipis. Dñs filius quē carne tua induis. Ideo cogitabat tē. Deinde Bñdicta tu in mulieribꝫ. i. super oēs mulieres. vñ vere q̄ mulieres triplici maledicto subiecte erāt. s. maledicto obpꝛobꝛij: maledicto peccati t maledicto supplicij. Maledicto obpꝛobꝛij quo ad non ꝯcipiētes. vnde. p̄o. l. c. Dixit Rachel abstulit dñs obpꝛobꝛium meū. i. gra. Maledicto peccati quo ad ꝯcipientes. vñ. p̄o. l. Ecce eniz in iniquitatibus ꝯcepit⁹ suz tē. Maledicto supplicij quo ad pturientes. vñ. Gen⁹. iij. c. In dolore paries tē. Sola ergo beata maria: benedicta in mulieribus. i. super oēs mulieres. Que q̄zuis fuerit virgo tñ fecunda: t q̄zuis fecūda tñ sine peccato: t quāuis peperit tñ cuz maximo gaudio t sine dolore. Ideo cogitabat q̄lis tē. Sz angelus eā videns ꝑturbatuz ꝓpter verba salutationis vt dixi mus tunc cepit eā ꝓsolari: dicens. Ne timeas Maria. vbi di. Christo. Qui apud deū merek grāz nō hz qđ timeat. Ideo dicit. Inuenisti. p. grām apud deū q̄ splēdore pudicitie ꝓpriā exornās animā gratū deo se habitaculum ꝑparauit. Nec solū celibatū inuiolabilē ꝓseruauit sz etiā imaculata ꝓsciaz custodiuit. Deinde āgelus fecit ei ābassiatam: dicēs. Ecce cōcipies i vtero t pies filiū: t vocabis nomē eius Ihesum: hic erit magnus t filius altissimi vocabit t dabit illi Dauid dñs de⁹ sedes Dauid patris ei⁹ t regnabit in domo Jacob in eternū t regni eius nō erit finis: que oīa declara ꝑm Glosaz si hēs tēpus. His auditis virgo benedicta ignorās p̄ quē modū hoc fieri posset plena tñ fide / nō dubitans: sz de mō quo modo hoc fieret interrogans ait. Quo mō fiet istud q̄m virū nō cognosco: s. nec etiā cognoscere ꝓpono cū virginitatē meā deo seruandā vouerim t ꝯceptio cōiter generaliter non fit nisi virginitatis āmissa. Quez ergo modū tenebit deus in ista cōceptione declara mihi illum: t ait angelus ad eā. Spūssanctus supuenit in te qui. s. accipiet de purissimo sanguine tuo de quo organizabit corpus t i ipso corpore creabit aiam: ita q̄ simul t in eodē instāti vtrūqz fiet. Et virtus altissimi tē. que ē filius dei obūbrabit se in tali corpore vt tu possis sustinere. Lumen eius t sic obūbrando in corpore illo obumbrabit t

tibi. i. faciet tibi vmbram refrigerij vt sine ꝯcupiscētia ꝯcipias: sine grauamine portes: t sine dolore paries: t dicit obūbrabit: vmbra. n. ꝑm Greg. ex corpore t lumine causat: sic filius dei lux accessibilis abscōdit se in vētre virginis t obūbrando. i. ipsi refrigerium prestans vt dictū est. Ideo illud sanctuz q̄ ex tē. nascet. s. illud cōpositum. s. aīa. t corpus diuinitas vocabit filius dei. Erit etiā filius tuus filius q̄ idē dei ratione diuinitatis. filius tuus ratiōe hūanitatis. Deinde vt maria sibi faciliuz crederet dat sibi exēplum de cognata sua elisabet tē. q̄ non est ipossibile omne verbū. Tunc maria genua flectēs t oculos ac manus ad celū erigens cuz maxima humilitate ait Ecce ācilla dñi: fiat mihi tē. Non dixit. Ecce regina celi dña mundi: mater dei: sed ancillam se vocans ait fiat mihi ꝑm verbū tuū: t statim formatū ē corpus t infusa aīa t vteraz ꝯiuncta diuinitas t verus deus t verus homo fuit in ventre suo t hoc quantum ad secundam sufficit.

¶ Quantū ad tertiū principale in quo declarandus est effect⁹. i. post hāc annūciationē sequēs sciēdum q̄ statim q̄ āgelus fecit ambassiatam t oīa vt supra dictū est. Deus vidit virginē dispositā ad cōsentiendum t tunc ait filio suo. Ecce inquit nūc est tēpus vt descēdas in vterum huius sanctissime virginis t patris tui obedientiaz faciās. Qui genua flectēs coram patre ait patri. Ego ibo sed prius mihi declara quid i mūdo sum facturꝰ vt oēs de paradiso hoc scire possint vt ait pater. Fili mi dilectissime tu prius angustaberis p nouē menses: in vtero huiꝰ sanctissime virginis inclusus manēs vide ergo ne in toto tpe isto illam aliquo modo ꝑsistes q̄plus illā diligo solā q̄z oēs alias terre creaturas simul: deinde oportet q̄ nascaris: t in tuo nasci taliter ꝑ tuaz sapientiā facias q̄ sigillus virginitatis eius nō franges nec sibi aliquē dolorē sz gaudiū maximū ifferas. Extēde te ad paupertatez nataz t vitz t obedientia t subiectione t patientia tē. vsqz ad crucē xp̄o factus ē obediēs. vs. ad. n. m. a. c. Quā obedientiā cū filius ꝓmisisset t ꝓsensuz virginis percepisset statim descendit in vterum eius: vt supra dictū ē. Missus ē ergo .s. digne angelus a deo tē. vt. s. filius dei incarnaretur qui nos dignek in ꝓsenti dirigere vt in futuro gloriam assequi mereamur. Amen.

Finis Amen.

¶ Incipiunt sermones aurei quadragesimales Cōpilati ꝑ venerabiles patres: fratrem Johannem aquilanum: ⁊ fratrē Danielē Uincētinū: diuini verbi declamatores fructuosos: sacri ordinis predicatoꝝ de obseruantia.

¶ Dñica in septuagesima de bono opere sermo primus.

Voca operarios. Math. .xx. capi. recitatiue autem in euāgelio hodierno. Non pōt rationalis creatura dei similitudine decorata ꝯsequi suum vltimū finem ad quē principaliter ab excelso cōditore reꝝ creata est: nisi sancte: pure: optimeq; viuēdo. Et lꝫ quandoq; fragilibus caducisq; rebus mentem ⁊ animuꝫ occupet: tanta tñ est dei bonitas ⁊ pietas vt nunq̄ꝫ cesset ipsam rationalē creaturam q̄ꝫuis multipliciter errantē vti verus ac zelantissimus pater ad iuste virtuoseq; viuendū reuocare: ad similitudinez patrisfamilias in euāgelio hodierno recitati. In quo quidem euāgelio tria singularia documenta hēmus. ¶ Et primuꝫ ꝙ sicut iste paterfamilias mittit operarios in vineam: sicut patet in prima parte euangelij: ita ⁊ deus omnipotens verus oīum pater per creationem: mittit nos omnes in vineam suā: vꝫ ecclesiaꝫ militantem. ¶ Secundū documētum est ꝙ deus eternus non vult aliquē esse ociosum. i. a bonis operibus vacantem: sed solicituꝫ: atq; feruentem: hoc ostēditur cū dicit. Quid hic statis tota die ociosi. ¶ Tertiū documētū est: ꝙ omnibus bene operantibus in hac vinea dat denarius. i. merces eterne retributionis. Et hoc tangitur vbi dicit. Uoca operarios ⁊ redde illis mercedē. Acceperūt aūt singulos denarios. Et q̄ denarius iste datur bene operantibus: ideo de ipso bono ope: hoc mane tria cōsiderare debemus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Secundo inductionem.

¶ Tertio remunerationem.

¶ Primo boni operis cōsiderare debemus diffinitionem. Diffinitio eniꝫ ſm Ari. ij. poste. vi. ethicoꝝ. Et. vij. meth. Est sermo indicans quid est essentia rei. Et debet dari per causas: vt inquit idē phs primo Et scdo poste. vñ vnius rei tot possunt esse diffinitiōes: quot sunt cause: vt ait idem phs primo. Et scdo poste. scdo Phy. scdo de anima. Et. v. meth. Et ideo semp

diffinitio diligenter ⁊ in principio est attendenda: vt p̄s. xij. q. i. c. Clerici. Et xvi. q. i. c. Si cupis. Et. c. placuit. Et Marcus cicero p̄mo de officijs. Dic que a rationē sumpsit diffinitio: dz a diffinitione ꝓficiscit: vt intelligat qd sit id de quo disputet. Bene igit facere siue bonū opus est actus liberi voluntatis: regulatus ratiōe circa debitū obiectū: ꝓpter beatitudinē ꝓsequendā. ¶ Hec diffinitio ꝓstat ex oībus causis: p̄mo ex causa efficiente cū dicit. Bene facere est actus liberi voluntatis: p cuius declaratione querit a theologis. Utrū corpa celestia possint cogere voluntatē humanā ad benefaciendū vel male. Rñ. s. Tho. i. scōe. q. ix. ar. v. d. Impossibile é qꝫ corpa celestia possint cogere voluntatē humanā. Et ꝓ declaratione huius ꝓclusionis p̄supponuntur duo valde necessaria. P̄mūm qꝫ celū é corpus ⁊ materiale: vt firmissime tenet omnis theologorum atqꝫ ꝑhoꝝ scola. Et maxime ꝑncipis ꝑhoꝝ Aristo. i. de celo ⁊ mūdo. Et p̄mo de generatione. ⁊ cor. ⁊ in pleriſqꝫ alijs locis ⁊ lib. ix. Scōm qꝫ voluntas humana est in corporea ⁊ in materialis: nō alligata organo corporali: vt declarat ꝑhus in iij. de aia. Et. s. Tho. p̄ma scōe. q. ix. ar. v. Dic suppositis dicimus sic. Nullū corpus pōt agere vel imprimere seu mouere directe rē incorpoream ⁊ immaterialē: ꝫ potius econuerso. Probat. Nā res immateriales ⁊ incorporee hz formaliorē ⁊ vberiorē virtutē ꝫ habeāt quecūqꝫ corpora corruptibilia: sed voluntas humana est potentia immaterialis ⁊ incorporea: vt p̄z ꝑ scōz ꝓsuppositū ergo corpus qcūqꝫ sit: siue celeste: siue elemētale: nullomō directe pōt mouere nec cogere volūtatē humanā ad operandum: ꝫ semp libera remanet ab omni influētia: ab oi operatione: ab oi virtute ccli cui nō subijcit: propter immaterialitatē ⁊ spūalitatem suā. Unde Damascen⁹ scōo. sen. dicit. Corpora celestia nō sunt cause nostrorū actuū. Essent aūt si voluntas que est humanorū actuū principiū a corporib⁹ celestib⁹ mouerent: hec ille. Causa vero formalis tāgitur cū dicit. Rōne regulatus: forma nāqꝫ ⁊ ꝓpria regula actuū humanorū: est intellectus siue ratio: vt declarat. s. Doc. p̄ma scōe. q. i. ar. i. Et ideo hec diffinitio dat ꝓ ꝓpriā regulā ⁊ adequatā nō se extendentē: qz ꝫ diffinit bñfacere in cōi: vt se extēdit ad oēm actum humanū bonū sm rationē ꝓductum: eriā si talis actus nō ꝓducatur ex caritate ⁊ gratia. Causa materialis tangit cū dicit. Circa debitū obiectum eo qꝫ actus boni sunt circa debitā ⁊ quenientē materiā: vt habetur a pho in. iij. ethicorum. Sicut amare deū: hec é bona operatio: cuius cā materialis siue obiectum est ipse deus. Amare ꝓmū: ꝫ é bona operatio: cuius obiectū siue cā materialis est ipse ꝓmus. Dare etiam: hec é bona operatio: cuius obiectū siue cā materialis é ipse pauper ⁊ sic de singulis. Restituere aliena. Accedere ad ꝓdicatōem: ⁊ huiusmodi. ¶ Cā finalis tangit cum dr. Propter beatitudinē ꝓsequendā. Conat ꝫlibet virtuosus: ꝫlibet bonus: ꝫlibet deus nimis bñfacere: vitā honestē agere: virtutes āplecti: vt vitam beatā: glōriosam sempiternā: ⁊ pacatissimā delicias acquirat. Propterea Lactātius lib. vij. diuinarū institutionum in fine dicebat. Nihil nobiscum ferre possumus: nisi vitā bñ atqꝫ innocēter actā. Ille ad deū cōpiosus: ille opulentus aduenient cui astabunt ꝓuidentia: charitas: fides: misericordia: patiētia. Hec est hēditas nra q̄ nec eripi cuiqꝫ pōt: nec trāsferri ad alterū. Et iterū Lactātius in libro de ira dei: in fine dicit. Nō faciūt beatum vitiose ac morti fere voluptates: nō opulētia libidinū incitatrix: nō inanis ambitio: nō caduci honores: quib⁹ illaqueatus animus humanus: ⁊ corpori mancipatus: eterna morte dānat: ꝫ sola iustitia: cui⁹ legitima ⁊ digna merces est immortalitas: quam statuit a principio deus sanctis ⁊ incorruptis mentibus: que se a vitijs ⁊ ab oī labe terrena: integras inuiolatasqꝫ ꝑseruāt. Huius p̄mij celestis ac sempiterni participes ee nō possumus: qui fraudibus rapinis circūscriptionibus ꝓximorū suā pollu erunt: quiqꝫ iniurijs hoium nephāndis cōmissis: incluibiles sibi maculas induxerunt: sm vniuersos oportet: qui sapientes: qui homines merito dici volūt: fragilia ꝓtinere terrena calcare: hūilia despicere: vt possint cū deo bñissima necessitudine copulari. ꝫ ille. Appet igit ⁊ dat̄ é qꝫ bñfacere é actus libere volūtatis regulatus rōne circa debitū obiectum ꝓp bñitudinē ꝓsequēdā: ⁊ hoc sm quattuor genera causarum.

Secūdo principalr boni operis siue bñfacere ꝓsiderare debemus iductiones. Triplici nāqꝫ lege inducimur ad bñ ⁊ uoseqꝫ opādū. ¶ P̄imo lege naturali. ¶ Secundo lege diuinali. ¶ Tertio lege exemplari. ¶ P̄rio dico qꝫ ad bñfaciēdum ⁊ ⁊uose viuēdū inducimur lege naturali. Quilibz. n. hō nālr ita a deo cōpositus ⁊ ordinatus ē: vt semp facilime possit bñ operari. Unde Apost. Ro. xiij. Que a deo sūt: ordinata sūt. Et Cōme. sup. viij. Phys. ⁊ ꝫ.

mebꝝ. dicit Aro ⁊ natura ordinate in suis operatoibus ꝓcedũt ⁊ operantur. Faciẽs igitur deus hominẽ hoc naturali ordine composuit: vt sibi duas partes dederit: iferiorem: ⁊ supiorem materiã: ⁊ formã corpus ⁊ aiam. Ex quibus vt ait Pbẽ. ij. de anima homo ꝯponit. In qua compositõne: vult vt talis seruet ordo. s. vt materia subijciat forme: corpus aie: ⁊ appetitus sensitiuus subijciatur appetitui intellectiuo: ⁊ sensualitas subijciat ratiõi. Hoc est q dixit deus Gen. iiij. c. Sub te erit appetit⁹ tuus: ⁊ tu dñaberis illius. Et pbo. i. Politicorum dicit. Anima debet esse regẽs regulans: ordinans: atq; dirigẽs: corpus vero debet regi ⁊ gubernari. Nam ipsa pars superior. scz anima est corpore nobilior ⁊ digniorꝝ: q forma vt ait Pbo. i. Phy. est quid diuinũ: appetibile a materia. Et ꝫ expressit Moyses gen. ij. c. dicens. Formauit deus hoiez de limo terre: ecce materia. Et inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite. Ecce forma. s. anima rõnalis. Et factus est homo in aiam viuentez Bene autem facere seu virtuose viuere nihil aliud est q̃z seruare hunc ordinẽ. s. q ratio plus sensualitati. vt dicit Tullius. i. de officijs. Et Pbo. ij. ethi. ait: virt⁹ inhoc ꝯsistit: vt homo ꝑm rõnem operetur ⁊ viuat. Qui enim viuunt ꝑm sensualitatẽ corrũpunt: destruũt vitam spũalez ⁊ superiorẽ. ꝑm illud Pbi. i. de genera. Et. iij. Phy. generatõ vni⁹ corruptio est alterius. viuat ergo quilibet ⁊ operet ꝑm partem intellectiuã. q; vt dicitur. r. ethi. Quilibet homo est maxie intellectiu⁹. Et ꝑ de anima. Intellectu nihil est diuinius: viuat dico ⁊ benefaciat ꝑm partem formalem. Quia vt dicit in libro sex ꝓncipiorũ. Forma é que dat eẽ rei. viuat ꝑm spm̃: q: vt dicit. Jo. vi. c. Spus est qui viuificat. caro aũt nõ ꝓdest quicq̃z. Patet igit q hõ naturaliꝝ cõpositus ⁊ tali ordine factus é. vt semp bñfaciat. vñ Apls ad Gala. v. Spũ ambulate ⁊ desideria carnis nõ perficietis. Caro. n. ꝯcupiscit aduersus spm̃. spus aũt aduersus carnẽ. hec enim sibi inuicẽ aduersantur: vt nõ quecũq; vultis illa faciatis. Q̃z si spũ ducimini nõ estis sub lege. Manifesta aũt sunt opera carnis que sunt fornicatio: immũdicia: impudicitia: luxuria: ydolox seruitus: veneficia: inimicitie: contentiones: emulatiões: ire: rixe: dissensiones: secte: inuidie: homicidia: ebrietates: ꝯmessatões: ⁊ hiis similia: que predico vobis: sicut predixi: q̃m qui talia agunt: regnũ dei nõ ꝯsequent. ꝫ ille. Nota. ibi spũ. i. rõne viuite ⁊ ꝑm rõnem ⁊ intellectũ ambulate. s. bene operando. Iterũ ad Ro. viij. Debitores sumus nõ carni vt ꝑm carnem viuamus. si. n. ꝑm carnẽ vixeritis moriemini. si aũt spũ facta carnis mortificaueritis: viuetis. Secũdo dico q ad bñfaciendũ ⁊ virtuose viuẽdũ inducimur lege diuinali. Tãta est dilectio ⁊ amor dei. atq; bonitatis sue cõicatio erga genus hũanũ: vt velit oẽs hoies bene ⁊ virtuose viuere. Ait. n. Apls. ij. Thes. iiij. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. Et prime. Thi. ij. De⁹ vult omnes homines saluos fieri: ⁊ ad agnitõem veritatis puenire. Quia ꝓpter Deum. querit. vrũ de⁹ naturaliꝝ diligat oẽs hoies. Respondet. Boc. s. pa. p. q. xx. d. Ad de⁹ oẽs naturaliꝝ ⁊ imo amore ⁊ dilectione amat atq; diligit. Et pbat isto mõ. Quelibet cã naturaliꝝ diligit suũ effectũ vt dicit pbo. ij. rhet. Et. viij. ethi. ⁊. ix. ethi. dr. Dis artifex diligit op⁹ suũ. sz de⁹ gliosus é cã oiuz entiũ. oium effectiuũ. omniũ creaturaꝝ. vt ps. ij. Metha. Et. viij. Phy. ergo naturaliꝝ oẽs diligit ⁊ amat. Sz dices. Quid importat p ly diligẽ seu amare. Respõdet Pbo. ij. rheto. Et. s. Boc. prima. par. q. xx. per totam qõnez q amare est velle alicui bonũ. vñ sicut in quolibet bñte sensitiuo é appetitus animalis. ita in quolibet bñte intellectũ est voluntas. q; voluntas segl intellectũ sine cognitõez: vt dicit Pbo. iij. de aia. Amare. n. vel diligere: adeo est naturale cuilibet intellectui ⁊ volũtati bñti: vt primus actus volũtatis sit amor seu dilectio. volũtas. n. naturaliꝝ fert i suũ obiectum q est bonũ vt ps. ij. de aia. Cũ ergo in deo sit summe intellectus. oportet etiã in eo esse volũtatẽ. Et sicut intelligere dei est suũ esse. ita esse dei est suũ velle. Amor igit est naturaliter sume in deo: cũ igit in ipo sit pfecta volũtas. ergo de⁹ naturaliꝝ oẽs creaturas sume diligit. Dicamus igit q deus clemens fuit é tã dulcis tã suauis tãq; benignus q oẽs creaturas mirabiliter diligit ⁊ amat: fouet: nutrit: gubernat: ⁊ illis pudet. vñ Pbo. viij. ethi. dicit. Deus vna ⁊ simplici operatõe gaudet: ⁊ eadẽ rõne sine passione amat. vis cognoscere dilectõem dei erga te Considera qd boni tibi dedit. Nã dedit tibi corpus tã egregie organizatum ⁊ mebris oibus pfectum. Dedit tibi aiam ex nihilo creatã ad suã imaginẽ ⁊ similitudinẽ. vñ Bern. in sermone. Cogita ohõ qualẽ te fecit deus. Nempe ꝑm corpus egregiam creaturã. ꝑm aiam magis imagie creatoris insignẽ: rõnis participẽ: eterne beatitudinis capacẽ. Porro ambo coherere sibi fecit artifi-

meñ. dicit Aro t natura ordinate in suis operatõibus ꝓcedũt t operantur. Faciẽs igitur deus hominẽ hoc naturali ordine composuit: vt sibi duas partes dederit: inferiorem: t superiorẽ: t formã corpus t aiam. Ex quibus vt ait Pbo. ij. de anima homo ꝯponit. In qua compositõne: vult vt talis seruet ordo. s. vt materia subijciat forme: corpus anie: t appetitus sensitiuus subijciatur appetitui intellectiuo: t sensualitas subijciat rationi. Hoc est q dixit deus Gen. iij. c. Sub te erit appetit⁹ tuus: t tu dñaberis illius. Et pbo. i. Politicoruz dicit. Anima debet esse regẽs regulans: ordinans: atqz dirigẽs: corpus vero debet regi t gubernari. Nam ipsa pars superior: scz anima est corpore nobilior: t digniorq: forma vt ait Pbo. i. Phy. est quid diuinũ: appetibile a materia. Et ꝺ expressit Moyses gen. ij. c. dicens. Formauit deus hoiez de limo terre: ecce materia. Et inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite. Ecce forma. s. anima rõnalis. Et factus est homo in aiam viuentez Bene autem facere seu virtuose viuere nihil aliud est q̃z seruare hunc ordinẽ. s. q ratio ꝓsit sensualitati. vt dicit Tullius. i. de officijs. Et Pbo. ij. ethi. ait: virt⁹ in hoc ꝓsistit: vt homo sm rõnem operetur t viuat. Qui enim viuunt sm sensualitatẽ corrũpunt: destruũt vitam spũalez t superiorẽ. sm illud Pbi. i. de generat. Et. iij. Phy. generatõ vni⁹ corruptio est alterius. viuat ergo quilibet t operet sm partem intellectiuã. q vt dicitur. x. ethi. Quilibet homo est maxie intellectiu⁹. Et p̃ de anima. Intellectu nihil est diuinius: viuat dico t benefaciat sm partem formalem. Quia vt dicit in lib⁰ sex ꝓncipiorũ. Forma é que dat eẽ rei. viuat sm spiñ: q vt dicit. Jo. vi. c. Spũs est qui viuificat. caro aũt nõ ꝓdest quicq̃. Patet igit q hõ naturaliter cõpositus t tali ordine factus é. vt semp bñfaciat. vñ Apl's ad Gala. v. Spũ ambulate t desideria carnis nõ perficietis. Caro. n. ꝯcupiscit aduersus spiñm. spũs aũt aduersus carnẽ. hec enim sibi inuicẽ aduersantur: vt nõ quecũq̃z vultis illa faciatis. Q̃z si spũ ducimini nõ estis sub lege. Manifesta aũt sunt opera carnis que sunt fornicatio: immũdicia: impudicitia: luxuria: ydolorũ seruitus: veneficia: inimicitie: contentiones: emulatiões: ire: rixe: dissensiones: secte: inuidie: homicidia: ebrietates: ꝯmessatões: t hiis similia: que predico vobis: sicut predixi: q̃m qui talia agunt: regnũ dei nõ ꝓsequent. ꝺ ille. Nota. ibi spũ. i. rõne viuite t sm rõnem t intellectũ ambulate. s. bene operando. Iterũ ad Ro. viij. Debitores sumus nõ carni vt sm carnem viuamus. si. n. sm carnẽ vixeritis moriemini. si aũt spũ facta carnis mortificaueritis: viuetis. Secũdo dico q ad bñfaciendũ t virtuose viuẽdũ inducimur lege diuinali. Tãta est dilectio t amor dei. atqz bonitatis sue cõicatio erga genus hũanũ: vt velit oẽs hoies bene t virtuose viuere. Ait. n. Apl's. ij. Thes. iiij. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. Et prime. Thi. ij. De⁹ vult omnes homines saluos fieri: t ad agnitõem veritatis puenire. Quapꝓpter Dyeo. quẽrit. vtrũ de⁹ naturaliter diligat oẽs hoies. Respondet. Boc. i. pa. p. q. xx. d. Ad̃ de⁹ oẽs naturaliter t intimo amore t dilectione amat atqz diligit. Et pbat isto mõ. Quelibet cã naturaliter diligit suũ effectũ vt dicit pbo. ij. rhet. Et. viij. ethi. t. ix. ethi. dr. Dio artifex diligit op⁹ suũ. sz de⁹ gliosus é cã oiuz entiũ. oium effectũ. omniũ creaturaꝝ. vt ps. ij. Abetha. Et. viij. Phy. ergo naturaliter oẽs diligit t amat. Sz dices. Quid imporcat p ly diligẽ seu amare. Respõdet Pbo. ij. rheto. Et. s. Boc. prima. par. q. xx. per totam cõnez q amare est velle alicui bonũ. vñ sicut in quolibet bñte sensitiuo é appetitus animalis. ita in quolibet bñte intellectũ est voluntas. q voluntas segit intellectũ sine cognitõez: vt dicit Pbo. iij. de aia. Amare. n. vel diligere: adeo est naturale cuilibet intellectui t volũtati bñti: vt primus actus volũtatis sit amor seu dilectio. volũtas. n. naturaliter fert i suũ obiectum q est bonũ vt ps. iij. de aia. Cũ ergo in deo sit summe intellectus. oportet etiã in eo esse volũtatẽ. Et sicut intelligere dei est suũ esse. ita esse dei est suũ velle. Amor igit est naturaliter sume in deo: cũ in ipo sit pfecta volũtas. ergo de⁹ naturaliter oẽs creaturas sume diligit. Dicamus igit q deus clementissimus é tã dulcis tã suauis tãqz benignus q oẽs creaturas mirabiliter diligit t amat: fouet: nutrit: gubernat: t illis pudet. vñ Pbo. viij. ethi. dicit. Deus vna t simplici operatõe gaudet: t eadẽ rõne sine passione amat. vis cognoscere dilectõem dei erga te. Considera qd boni tibi dedit. Nã dedit tibi corpus tã egregie organizatum t mẽbris oibus pfectum. Dedit tibi aiam ex nihilo creatã ad suã imaginẽ t similitudinẽ. vñ Bern. in sermone. Cogita obõ qualẽ te fecit deus. Nẽpe sm corpus egregiam creaturã. sm aiam magis imagie creatoris insignẽ: rõnis participẽ: eterne beatitudinis capacẽ. Postero ambo coherere sibi fecit artifi-

cio incõprehensibilē: sapia inuestigabili. Nec hoc añ ꝓmeruit: q añ nõ fuit. nec spes retributionis fuit. qñ bonoꝝ nostroꝝ non eget. Ꝟ ille. Dedit tibi mũdũ cũ ꝯtentis in tui subuentõe: faciẽs te dñꝫ aliorꝝ animaliũ: vt experientia ostendit. Dedit tibi ãgelꝝ substãtia nobilissimuꝫ ⁊ ico: poreũ ſ̃ ſ̃ plm. i. de celo ⁊ mundo. Et. xij. metha. Dedit corpus suũ in cibum. Jo. vi. Caro mea vere est cibus. Dedit suũ pretiosissimũ sanguiné in lotionem. Apoc. primo. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Posuit aiam suã in redẽptionẽ. Jo. x. Aiam meã pono ꝓ ouibus meis. Regnũ preparauit in possessionẽ. Mat. xxv. Possidete patũ vobis regnũ a ꝯstitutione mundi. Celũ in habitatõem. Isa. lxvi. Celũ sedes mea. Dedit seu ꝓparauit tibi diuinitatem in eterna fruitõe. Mat. xxv. Intra i gauchũ dñi tui. Et vt nil remaneret qn tibi daret: a sũmo celoꝝ ipe deꝰ egressus. ⁊ in hunc mũdũ descendẽs triginta tribꝰ annis: aiaꝫ ꝓ peccatuꝫ pditã ⁊ dyabplice ptãti traditã cũ doloribꝰ: penis: ⁊ anxietatibꝰ maximis: diligenter q̃siuit: flagellis cesus: spinis coronatus: crucẽ ascendit. Sanguiné de manibus: de pedibus: de latere: ⁊ de toto corpore abundãter effudit. Et tandẽ aiam patri cõmendãs vitã dolorose finiuit ⁊ in limbũ descẽdẽs animas ibi detrusas inde eduxit. De qbꝰ oibꝰ audi Augustinũ in ꝑsona xpi dicentẽ hmõe. I. o hõ ego de limo terre hic meis manibus te formaui. ⁊ in paradisum meũ: qõ nõ merebaris: te collocaui. ſ̃ tu me meaq̃ iussa ꝓtẽnẽs deceptor: ẽ seq̃ maluisti. vñ ⁊ iusta pena ad ifernũ supplicii deputatus es. Postea tui miserius: carnẽ assumpsi ſ̃ ⁊ in terris vitã degi. Cum pecõribus habitaui. Cõtumelias ⁊ vbera ꝓ te sustinui vt te susciperẽ. Collaphos ⁊ sputa suscepi vt tibi dulcedinem padisi darẽ: fel ⁊ acetũ bibi ꝓ tuo honore: ⁊ ꝓ tibꝰ coronatꝰ: affixus cruci: lãcea ꝑforatꝰ fuꝫ: ꝓ te mortuꝰ ⁊ i sepulchro positꝰ: ad ifernũ descẽdi: vt te i padisum reducerẽ: tartara adij: vt tu i celo regnares. Ergo o ipietas hũana: vide qd ꝓ te ꝓtuli. Ecce liuores quos ꝓ te suscepi. Ecce clauoꝝ foramia qbꝰ affixꝰ in cruce pependi. Suscepi dolores tuos ꝓ te: vt te sanarẽ suscepi penã vt tibi darẽ gliã: suscepi mortẽ: vt hereS vitã immortalẽ. O ille. O dilectio sũma dine bõitatis. O caritas immẽsa sũmi creatoris. O amor: intimus dulcissimi ꝓfis. q ita diffuse ita largiter: ita suꝑabundãter. q nõ solũ creata. ſ̃ etiã ipm hũano generi tribuas ⁊ largiris. Expgsti

mi igit. O pcõres. O negligẽtes. O pigri. operami bonũ: bñ facite. ⁊ tuose viuite. Ad hoc n. ler diuinal' trahit: atq̃ inducit: q nos tantope cẽ diligat. Propterea clamat magnus ꝓpha. Isa. xl. c. o. Dirigite viã dñi. rectas facite semitas dei nostri: q omis vallis. i. humilis ⁊ bñ opans ꝑplebif. ſ. virtutibus ⁊ gratijs. ⁊ omis mons ⁊ collis. ſ. superbus nõ bñ opans humiliabif. Ecc. vij. Nõ oderis laboriosa opa. Et iterꝫ Ecc. x. Nõ desrauderis a die bono: ⁊ pticula dici boni non te ꝑtereat. Et. ij. Thi. iij. In oibus labora: opꝰ fac euãgeliste. Et Gala. vi. Bonũ faciẽtes nõ deficiamꝰ: tpe eni suo metemꝰ nõ deficientes. Et Mat. xx. Jte et vos i vineã meã Quid ẽ ire in vineã dñi nisi bñ ⁊ ⁊tuose operari? ¶ Tertio inducimur ad bñ opandũ lege exẽplari. Quicqd regulat ⁊ dirigit hoiem ad bñ ⁊ ⁊tuose viuẽdũ ꝓt appellari lex. Nã vt Pbo. ait. v. Ethi. Lex est regula agẽdoꝝ. Et q: exẽpla dirigũt ad bñ viuẽdũ. iõ recte dici põt lex exẽplaris. Firmissime igit tene carissime ⁊ nullatenꝰ dubites. q q nõ vult bene ⁊ ⁊tuose opari ex inductõe legis nãlis: nec ex inductõe legis diuinalis: sed bestialiter viuit: sectãdo vitiosas: ac mortiferas voluptates: tandẽ dyabolus portat eũ ad ifernũ in corpe ⁊ in aia eternaliter torquendũ. Audi exẽplũ qd̃ accidit dicꝰ capitis i q̃dã ciuitate noie Ast. Qui dã criminosus diues laborãs i extremis. cũ videret se desperatuꝫ a medicis: nec posse pecunia vel diuitijs adiuuari: desperans ait. Post q̃ medici: nec diuitie: nec ioculatores: nec possessiones: nec alia bona ꝓsunt me adiuuare. Jõ o dyabole me tibi cõmẽdo. Qui vo erãt in camera audiẽtes hec vbis ꝓximos exierunt extra. Et statim vlule diuina i ipꝫ furẽte: absortꝰ ẽ cũ lecto i bara truꝫ ifernũ: ⁊ nũq̃ fuit visus. Prio pterea Sal'. Ecc. ix. clamat. d. Qd̃ cũq̃ ꝓt facẽ manꝰ tua istant operare: q: nec opꝰ: nec rõ: nec scia: nec sapia erũt apd̃ iferos. q̃ tu ꝓperas.

Tertio ꝓncipaliter boni opis sue benefacere ꝓsiderare debemus remunerationẽ: dicit Pbo. i. Ethi. q̃ cognitio finis vtilis est in arte. Si vis ergo facillime bene ⁊ virtuose operari: considera mirabilem remunerationẽ quã ex talibus opibus finaliter ꝓseqũris. vbi notãduꝫ ꝑm sacroꝝ Theologoꝝ doctrinã. Qd̃ benefacere aut est in gratia ⁊ charitate: aut ẽ sine gratia: ⁊ in peccato mortali. Si primo modo. Dico firmiter scdm̃ sanctuꝫ Doctoꝫ. prima parte. q. lxv. ar. v.

Et.iij.señ.di.xviij. Et prima scđe q.cxiiij.ar.iij.⁊.viij. Qđ quicqd boni ad laudē dei fecerit hō valet ad vitā eternā: hoc est ex quolibet bono ope meret gloriā paradisi. Si vero bene operās cōmisit aliqđ peccatū mortale: de quo nullā cōtritionē hēt: sed intēdit in illo perseueranter stare: sm theologos ꝓprie dicit in peccato mortali eē. Et quāuis faciat multa bona opa: tamē nō meret vitā eternā: q: deficit p̄ncipiū efficax. s. gratū faciēs. Et si in peccato mortali moreret: vtiqz eternaliter dānaretur. ¶ Sz dices. Ex quo ego suz i peccato mortali cū nō valeāt bona opera ad vitā eternā: desistam a bono opere. Rñdeo ⁊ dico q cū aliquis cōmittit vnū peccatum mortale ⁊ post hēt cōtritionē ⁊ deliberat confiteri saltē tpe ab ecclesia statuto. s. in quadragesima talis nō est in peccato mortali: sz in gr̄a ⁊ in charitate: ⁊ oīa bona que fecerit semp sunt meritoria vite eterne. Hec est sentētia firma: sententia vera: sn̄ia catholica ⁊ per oēs theologos approbata. Quando igit aliquis cadit in peccatū mortale statim doleat: ꝯteraf: ⁊ disponat cōfiteri. Et si iterū cadit iterū doleat ⁊ ꝯtritionē hēat: q: sic semper erit in charitate ⁊ gr̄a: ⁊ opa eius erunt meritoria vite eterne.

Si vero post peccatū mortale nollet conteri neqz cōfiteri sed in malo proposito perseuerare non propter hoc retrahat se a benefaciendo dum potest: ⁊ si oportunitas occurrit q: ex talibus bonis lz sit in peccato mortali maximā vtilitatem reportabit. Ut enim colligit a theologis sanctis ⁊ maxie a scō Tho.ij.señ.di.xxvij.ar.iiij. Et.iiij. sen.di.xv. Et a domino Ugōe cardinali in scripto super sententias. Et ab Alexandro de ales in summa. Et a canonistis dño Ray. Hosti. Gofre. ⁊ a domino Joāne teuto. Et a magistro Bartho. pisano i sua pisanella Duodeciz sūt fructus ⁊ vtilitates boni operis facti etiam in peccato mortali.

¶ Primo bona opa facta in peccato mortali valēt ad bonoꝝ temporaliū multiplicationem. Deus nāqz est ita iustus ⁊ bonus q sicut nullum malū dimittit ipunitū: ita nullū bonum irremuneratum. vnde Hiero. ⁊ in decretis de pe.di. iij.c. si qñ videris ait. Si qñ videris iter multa opa peccatoꝝ facere quēqnā aliqua que iusta sunt: non est tam iniustus deus vt propter multa mala obliuiscatur paucorum bonoꝝ. h̄ ille. Dat igit deus bona tpalia multiplicando diuitias: possessiōes: pecunias: mercātias: animalia: blada: vinuz: domos: ⁊ cōseruat cāpos ⁊ fruges: dat filios: filias: sanitatē corporalē dignitates: officia: gratiā ⁊ amicitiā dñoꝝ tpaliū ⁊ huiusmodi. Pz hec veritas. Exo.i.c. de obstetricibus egyptioꝝ de q̄b⁹ legit q timuerūt obstetrices deū. s. nolētes occidere pueros iudeoꝝ: edificauit illis de⁹ domos. Et in decretis xxij.q.ij. Si quēlibet. Et Isa.i.c. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. ergo fac bñ: q: ex his bonis lz sint in pctō mortali facta: tñ de⁹ sic opanti saltē bona tēporalia mltiplicat. ¶ Scđo bona facta in pctō mortali valēt ad piculoꝝ euasionē. Si vis a piculis liberari: ab odio dñoꝝ: a tēpestate ⁊ fluctib⁹ maris: ab incēdio: a fulgure: ab occisiōe: a latrōibus: fac bñ: q: sufficiēs ē illud modicū bonū qđ facis liberare te a magnis piculis. Pz hoc Josue.vi.c. ⁊ Ja. .ij. q Raab meretrix: q: recepat nūcios ppl'i dei nō perijt cū ceteris de ierico qñ Josue destruxit ⁊ depopulat⁹ ē ierico: sz fuit ꝯseruata cū oib⁹ de domo sua. g̊ bñ fac.

¶ Tertio valēt ad diabolice potestatis refrenationē: q: diabolus nō hēt tātā ptātē sup tali peccatore quātā hēret si cōtinue male faceret. Exēplū pz de iudeo: q cū nō posset de die attingere ad ciuitatē fundoꝝ in cāpania dubtiās ne a feris de nocte lederet intrauit tēplū Apollinis: distans a ciuitate fundoꝝ p tria miliarta iter Gaietā ⁊ ciuitatē fundoꝝ: vbi post modicū spatiū vidēs magnā multitudinē demonioꝝ muniuit se signo crucis: ⁊ statim tota illa multitudo disparuit: ⁊ iude⁹ illesus remāsit ꝓut refert Greg. in.iij. dialogoꝝ. Et dñs iacob⁹ de voragine ponit in legēda sancti andree. ¶ Quarto valēt ad pene tpalis remissionē: iusto dei iudicio pctōres ꝓpt eoꝝ delicta merent in hoc mūdo crudeliter puniri: sz remittit deus tpalē illā penā ꝓpter bona facta etiā in peccato mortali: sicut habetur.iij.regū.xxi. de Achab rege isrl'. de quo dixit de⁹ ad Heliam. Nōne vidisti humiliatū achab corā me: Quia igit humiliatus est mei cā nō inducā malū in diebus eius. ¶ Quinto valēt ad gratie dispositionē qua de⁹ vocat ⁊ illustrat pctōres ad penitētiā. Exēpla ad h̄ sunt plurima: sed p̄cipue illud in ecclīastica historia.li. vi.c. vij. vbi habet. Qđ cū q̄dā scissima xp̄iana ad martyriū duceret post multa supplicia quidā ipudici ⁊ impij hoīes ipsam iniurijs conabant illudere. spiculator v̄o pagan⁹ qui ipsaz ducebat noīe Basilides cepit repellere illos ipudentes irruentes in eā. hūanitatis ⁊

miseratiõis gr̃a. At illa vidẽs reli
gioſus viri illi⁹ votus: dixit. Cert⁹
esto basilides q̃ cũ abiero ad deũ
meũ sine mora remuneratione ti
bi ꝓpetrabo. Et sic cõtigit. Nã ille
post multos dies ad fidẽ ꝓuersus
martyriũ suscepit. Et interrogan
tibus eũ de tã subita mutatione.
Rñdit q̃ post tres dies sancta il
la mulier ei apparuit ⁊ coronam
suo capiti ꝓposuit dicẽs se dñs ꝓ
eo⁹ fuisse deprecatã ⁊ ipetrasse ꝑm
q̃ scriptum é. Qui recipit marty
rẽ: mercedẽ martyris ꝓsequetur.
H̃ ibi. Exẽplũ aliud. Quidã san
ctus pater volẽs saluare quãdam
meretricẽ accessit ad eam dicens.
Rogo te filia carissima pge ad
ecclesiã: ⁊ ante ymaginẽ virginis
marie dic ꝓ me vnũ aue maria.
Aue cũ h̃ facẽt genib⁹ flexis: xp̃o
qué vdgo tenebat i sinu dixit matri
turbata facie. Ecce meretrix ista se
cuda ⁊ ꝓsumptuosa: quõ audet ꝑ il
lo scõ viro orare: q̃ é amicissimus
me⁹. Ad qué mr̃. Fili mi cõsidera
op⁹ bonus q̃s hec meretrix facit:
bono siq̃dẽ aio orat. Audiẽs me
retrix talia verba: tota cõmota ẽ⁹ i
lachrymis: adeo vt pp illud boni
de⁹ ifuderit sibi gr̃az maiaz ⁊ sal
ua feã é. g̃ h̃ fac. ¶ Sexto valẽt
acq̃mẽtalẽ letificationẽ. Ex bõis i
pcõ mortali factis: mẽs saciẽs mi
rabilr delectat ⁊ gaudet. Hoc est
de nã boni opis: vt plõs ait in. iiij.
ethi. ⁊ ix. ethi. Et. ij. retho. vñ Lu
li⁹ libro de senectute. Lõsciẽtia h̃
acte vite: multo: úq̃z h̃ factorum
recordatio iocũdissima é. ¶ Se
ptimo valẽt ad ꝓceptoz ipletio
nẽ. Qui h̃ opatur l̃z sit in pcõ
mortali adiplet ꝓcepta dei ⁊ ꝓce
pta eccliẽ: ⁊ sic nõ multiplicat pec
cata mortalia: vt dicẽdo officium:
ieiunãdo: in festis missaz audiẽdo.
¶ Octauo valẽt ad eterne pene
diminutionẽ. Sane intellige. non
q̃ dãnati sentiãt aliq̃d refrigeriũ
de bonis que fecerit in mũdo: q̃
diues epulo petijt vnam guttam
aque iã sunt mille quadringenti se
ptuaginta octo anni ⁊ nunq̃z obti
nuit. Dz intelligẽdũ q̃ dãnati mi
nus tormẽtũ patiẽt q̃z si nõ fecis
sent illud bonũ opus. ꝑsertim q̃n
est necessariũ ad salutẽ. Nã de il
lo tpe quo bonũ agũt ⁊ de illo bo
no q̃d faciunt nõ punient in iser
no. vñ Augu. sup illo vbo. Qui si
ne charitate passus é martyrium
⁊ alia mala ꝓ fide xp̃i non negã
da diẽ. Et ponit. di. iij. c. Siquis
autẽ. Existimãdũ é fortasse tollera
bilius ei futurũ iudiciuz q̃z si xp̃s
negãdo nihil eoz pateret. H̃ ille.
¶ Nono valẽt ad bone fame ac
quisitionẽ. fama bona ipinguat os
sa. Prouer. xv. Q̃ bone fame
é qui aliq̃d boni opis facit. oẽs eũ

laudãt: oẽs comẽdãt oẽs benedi
cunt: oẽs cũ libẽter vidẽt. dicunt
enim illud ꝓ. Bñdicat tibi dñs
ex syon ⁊ videas bona hierusalez
oĩb⁹ dieb⁹ vite tue. Et videas fili
os filioz tuoz pacẽ sup israel. er
go bri facite. ¶ Decio. Valent
bona scã i pcõ mortali ad dei ⁊
scoz recordationẽ. Faciũt. n. talia
opa cogitare de ꝺo saltẽ dũ fiunt
Nñ eni q̃s orat recordat de deo.
Nñ dat eliam recordat de deo:
q̃n ieiunat: q̃n audit ꝓdicationẽ:
q̃n cõmẽdat se alicui scõz: recor
dat de illo scõ. Nñ ꝓ. ¶ Hemo:
fui dei ⁊ delectat⁹ suz ⁊ exercitat⁹
suz: supple bonũ faciẽdo ẽt i pcõ
mortali: ⁊ defecit spũs me⁹. s. aial'
seu sensualitatis in suis opib⁹ ⁊ spi
rit⁹ rõnalis erigit ⁊ ꝓfortat ad
bona pagẽda. ¶ Undecio. Va
let bona in pcõ mortali scã ad bo
noz opum assuefactiõz. Naz ex
multiplicatiõe bonoz operum ge
nerat habitus bon⁹ vt dicit plõs. ij.
ethy. pqué hõ fit ꝓn⁹ ⁊ facil' ad
ꝓsimiles act⁹. Nã vt ait plõs in li
bro ꝓdicamẽtoz. Habit⁹ é q̃litas
dispositiua sui subiecti ad opatio
nẽ. Et sic maiori facilitate põt ad
gr̃az puenire. Nñ Piero. ad De
metriadẽ ait. Lõsuetudo é q̃ aut
vitia aut virtutes aliter: queq̃z i his
plurimũ valet cũ quib⁹ ab ineun
te etate simul creuerit. Et Jere. iij.
Bonum é viro cuz portauerit iu
gũ ab adolescẽtia sua. Jugũ. s.
boni opis. ¶ Duodecimo. Va
let bona opa ad vite eterne pucn
tionẽ. Sperãdũ vtiq̃z é q̃ bona
faciẽtes l̃z in pcõ mortali tãdẽ di
sponẽtur ⁊ saluabunt. Audi mira
bile exẽplũ. Legit eni in vita bea
ti Paphnutij q̃ ꝓcepo q̃dã la
tronũ suauit quãdã virginẽ a so
cijs raptã ne ab eisdẽ violaretur:
⁊ cã ad patriã honorifice remisit.
Itẽ quãdã aliã mulierẽ errantem
in heremo: q̃ interrogata ab eo di
xit q̃ maru⁹ suus ⁊ tres filij deti
nebãtur i carcere: pp debitus qõ
nõ poterãt soluere: ⁊ ipa eadẽ cã
q̃rebat: tũc ꝓcepo ille latronum
corde cõpunctus ⁊ misericordia
motus dedit ei trecentos solidos
ꝓ quibus vir ⁊ filij detinebant
in carcere. d. Vade ⁊ redime ma
ritũ cum filijs: Propter qõ bonũ
reuelatum fuit sancto Paphnu
tio abbati: q̃ talis ꝓcepo latro
num idem premiuz habiturus es
set cuz ipso in gloria paradisi. Ad
qué accedẽs paphnuci⁹ duxit eũ
secũ i hẽmũ: vbi p tres ãnos ar
ctã pniaz faciẽs i dño feliciter obijt:
⁊ gliã padisi idubitanter adepti⁹ é.
Jõ ꝓcludit paphnut⁹ vt refert
Piero. d. Nullus i h̃ seclo dspici
dz ẽt si latro sit: aut i scelis posit⁹ ⁊
si culũ rurio cẽceat ⁊ gurgio vi

deak astrict⁹: ⁊ si negociator dicak ⁊ mercimonijs iseruiat: tñ in oi ordine hūane vite sunt aie deo placentes ⁊ habentes actus aliquos occultos q̄bus delectak de⁹. Ḥ ille. Aut re maledicunt aliq̄ q̄ dicunt post⁊̄ sumus in peccato mortali: ⁊ bona nostra non sunt meritoria vite eterne: nil boni faciam⁹. Decipiuntur tales: imo tūc est magis instandū bonis operibus: vt p̄uocetur diuina pietas: ad miserendū ⁊ illuminandum. ne diabolus suffocet eos in peccato mortali: ⁊ secus in eternā dānationem transferat: vnde Grego. in decretis .de pe. .d.v.c. Flas. dicit sic. Nō desperet peccator interim: sed q̄q̄d boni facere poterit: exhortamur vt faciat vt oipotēs deus cor illius illustret ad penitentiā: hec ille. viuite ergo virtuose charissimi. Exercete bōa opera: date elemosynas subuenite oppressis: multiplicate orationes frequētate ecclesias audite predicationes: cogitate bonū: loquimini bonū: operamini bonum: vt deus remunerator omnium bonoꝝ dignetur vobis suprascriptas vtilitates in hoc mūdo cōferre p gratiā: ⁊ in futuro per gloriā. Ad quam nos perducat ipse qui viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Dominica in sexagesima de lege naturali sermo secundus.

Vobis datū est nosce. Scribunt hec verba originaliter. Luc. viij.c. Recitatiue aūt in euāgelio hodierno. Creans deus excelsus aiam rationalē ad suam glorio sam imaginem voluit sibi ipsimere quoddā excellentissimum donuz q̄d a sacris doctoribus lex naturalis appellat. Cuius glorioso ⁊ radianti splendore lustrata: errorum tenebras fugare posset: ⁊ a vitijs ad virtutes sese summa cum felicitate transferret intelligens ⁊ luce clarius agnoscens: hoc sine dubio diuinum ⁊ imortale misteriuz esse vz lumen naturalis legis. Et hoc ē q̄d inquit thema nostrū in hodierno euangelio recitatū. In quo tria nobis celeberrima documēta prestantur. ¶ Et primum q̄ quilibet debet esse ferueus ad audiendum diuinū verbum: sicut faciebat illa deuota turba que ꝓueniebat ⁊ de ciuitatibus ꝓperabat ad dominū xp̄z: vt p̄z in prima parte euāgelij. ¶ Secundū documentum est q̄ vitare debemus tria genera peccatoꝝ: luxuriā. Couitiam ⁊ auaritiaz: que sunt figurata per tres differentias terre: in qua semē diuini verbi iactatum fructificare nō valet. Et hoc tangit in secunda parte euāgelij: in qua dicit. Aliud ceci-

dit secus viam: p quā luxurie peccatum denotatur. aliud supra petram: per quā diuerti est ⁊ obstinatio significat. Aliud aūt inter spinas per quas auaritia ⁊ diuitie figurantur suis punctionibus aiam lacerantes. ¶ Tertium documentum est q̄ si fuerimus terra bona virtuose viuendo: fructuz optimū reportabimus eterne retributionis. Et hoc tangit in vltima pte euangelij vbi dr. Q̄d aūt cecidit in terrā bonā ⁊c. Faciunt fructuz viuentes maxime sm lumē legis naturalis de qua lege naturali hodierna tria contemplabimur.

¶ P̄rio legis natural' diffinitiōez ¶ Secōo legis naturalis opationē ¶ Tertio legis natural' p̄ceptiōez ¶ P̄rimo legis naturalis cōsiderare debemus diffinitionē. Quelibet p̄fecta diffinitio debet cōprehendere oēs causas rei diffinite: que quidez cause sunt quattuor vt p̄z per P̄bm. ij. ⁊. v. P̄hy. Et. v. metḥ. Et de som. ⁊ vigi. s. tam formalis efficiens materialis ⁊ finalis. Secōm ergo has causas p̄out colligitur ex dictis. s. Boe. prima sēde. q. xci. ar. ij. Et. q. xcvi. ar. i. Et Alexan. de ales. Talis datur diffinitio. lex naturalis est quoddā lumē intellectus in situm nobis a deo i creatiōe: ad directionē actuū humanoꝝ ordinatū: ꝓpter q̄d bonū idinamur. In hac diffinitōe sunt oēs cause ꝓncipales. Causa formalis tangit ibi cum dicit. Lex naturalis est quoddā lumē intellectus. Sicut enim lux visibilis ⁊ corporalis: vt magn⁹ Basilius dicit est pulchritudo ⁊ ornatus oīs visibilis creature: qua oia videntur ⁊ cognoscunt capiēdo lucez p̄ro corpore lucido. s. sole qui ē fons toti⁹ lucis. sm Augusti. ⁊ Damascenū. Nā lux vel lumē nō est corp⁹ sm .s. Boc. ij. senten. d. xiij. ar. ij. ⁊. iij. Et p̄ima par. q. lxvij. ar. i. ij. iij. Et P̄hs. ij. de aia. Similit Auicena ⁊ Cōmētator ⁊ oīs pl̄orum scola idē asserit. sic lex naturalis est lux inuisibilis ⁊ spūalis ipsius intellectus: qua oia agenda ⁊ fugienda intelligunt: discernūt: ⁊ cognoscunt vnde. s. Boc. p̄ima par. q. cvi. ar. p̄imo dicit. Lumen sm q̄d ad intellectū pertinet nihil aliud est q̄z quedaz manifestatio veritatis. ¶ Secundo in hac diffinitiōe ponit cā efficiens. cuz dicit. Insitum nobis a deo i creatōe. Deus gloriosus ē causa efficiēs legis naturalis qui creās aiam rōnalem: imp̄rimit in eā radiū ⁊ fulgorem sue claritatis. Hoc ostendit Lactātius de ira dei .c.i.d. Lumen aūt mentis humane deus est: quē qui cognouerit ⁊ in pectus admiserit: illuminato corde misteriū veritatis agnoscet. Re-

moto aũt deo celestiq; doctrina oia erroꝝ plena sunt. ℔ ille. Et s. Doc. super illud. In lumine tuo videbim⁹ lumẽ. ps. xxxv. dic. Rõ nãlis hois nihil aliud é nisi refulgẽtia diuine claritatis in aia: ppt̃ quã claritatẽ é ad imaginẽ dei. ℔ ille. Et iterꝝ. s. Doc. iij. sen. d. xxx. iij. ar. i. dic. Lex naturalis nihil aliꝰ é q̃ꝫ ip̃ressio diuini lumis in nobis. Et ꝓma sc̃de. q. xcj. ar. ij. dic. Lex naturalis nihil aliud é q̃ꝫ pticipatio legis eterne in rõnali creatura. ¶ Tertio in hac diffinitiõe ponit cã materialis cuꝝ dr̃. Ad directionẽ actuꝝ humanoꝝ ordinatuꝝ. Materia circa quã v̄sat lumẽ natural' legis sunt act⁹ t operatiões humane. Oẽs. n. morales ꝓbãt: oẽs pocte: oẽs sacri theologi scripserunt libꝝos: cõposuerũt tractat⁹: multiplicauerunt ꝯclusiões ad dirigẽdũꝫ regulãduꝫ t gubernãdũ act⁹ t opatiões hoiuꝝ. vñ. s. Doc. iij. sen. di. xxxiij. fin cãꝫ materialẽ loquẽs dicit sic. Lex natural' nihil aliud é q̃ꝫ ꝯceptio boi naturalr indita: qua dirigit ad cõueniẽter agẽdũ i actiõib⁹ ppꝛijs. ¶ Quarto in hac diffinitiõe ponit cã final' ibi: per qõ inclinamur ad bonũ. Clamat lex natural' meliori mõ quo põt inclinãdo t trahẽdo: vt quilibet recte cogitet: loq̃tur: recte opet. Clamat vt vitia t pecã relinquatur. ¶ Hãc naturalem legẽ q̃libet hꝫ vt magistrũ: vt ꝓdicatorẽ: vt doctorẽ stimulãtẽ t docẽtẽ. Unde Chrisꝰ. sup ℳath. Dic hõ t malꝰ cognoscit t bonuꝫ intelligit: t qõ iustuꝫ é t qõ iniustuꝫ. ℙposuit. n. de⁹ quẽdã spũm scie boni t mali in hoib⁹: vt quotiẽscunq; peccam⁹ ille in silentio q̃si factuꝫ nr̃m accusat t iꝰcia tacite ad aiꝫ loq̃t dicẽs. ℳalũ é ℔ t ℔ é bonũ. ℔ ille. Hec sẽtẽ lex nãlis é cadẽ apõ oẽs. put. s. Doc. ꝓma sc̃de. q. xciij. dic. Ipaꝫ. n. naturalẽ legẽ hãt fideles t infideles: magni t pui: t nemo é q̃ sine ea repiat. Cõfirmat ℔ plꝰ i. v. lib. ethycoꝝ. d. Lex nãlis é q̃ apõ oẽs eãdẽ ptãtẽ hꝫ. Audi Isidoꝝ. lib. ethymolo. v. Et Grãtũ i decret. di. ij. c. Jus naturale. Jus naturale iquit é cõe oiuꝫ nationũ eo ꝙ vbiq; istictu nature nõ ꝑstitutiõe aliq̃ hẽtur vt viri t femie ꝯiũctio liberoꝝ successio: t puerorꝝ educatio: coia oiuꝫ possessio: t oium vna libertas: acq̃sitio eoꝝ q̃ celo terra: mariq; capiunt. Itẽ depositi te rei vl cõmodate pecunie restitutio: violẽtie ꝑ vim repulsio. Hã ℔ aut si q̃d huic silẽ é nunq̃ iniustũ ꝫ nãle equumq; hẽtur. ℔ ille. Multa de hac lege loquunt legiste vt ꝑz. ff. de iusti. t iur. l. vt vꝫ. Pꝛigit q̃d sit lex nãlis ꝫ q̃tuor:

genera causaꝝ. Et hoc de ꝓma parte principali.

Secundo principaliter cõsiderare debemus legis naturalis opatiões. operaf. n. in nobis lex naturalis treo mirabileo effectus. ¶ Pꝛim⁹ effect⁹ é diuina cognitio. ¶ Secõs effect⁹ est hũana opatio. ¶ Tertius effect⁹ est firma spatio. ¶ Primus effectus legis nãlis é diuina cognitio. Hã hac lege t naturali lumine instruimur ad dei cognitiõem. de quo tria cognoscimus ſz eius potentiã: eius sapiaꝫ: t ei⁹ bonitatẽ: que sunt appꝛopꝛiata tribus ꝓsonis trinitatis: t ꝓter nãlẽ cognoscimus deũ esse. nisi hõ sit insipiens iuxta illud. ps. Dixit insipiens in corde suo nõ est de⁹. ait enim Damasc. in. i. lib sen. Dibus. n. cognitio existẽdi deũ. ab ipo nãlit inserta est. Sz videam⁹ quo. Accipe exẽpluꝫ. Si tu videres magnum t pulchꝝ palatiũ nõ ne cognosceres ex ℔ potẽtiã illius q̃ fecit illud edificari t sapiam edificatoꝛis: t bonitatẽ illi⁹ q̃ illud palatiũ fecit ad finẽ bonũ. s. ad finẽ habitãdi: Ler te sic. Ita ℔ mũdus é q̃dã palatiũ dei. Declarat ℔ ꝓpha Baruch. c. iij. d. O isrl' q̃ꝫ magna est dom⁹ dei: t ingẽs locꝰ possessionis eius: magn⁹ t nõ hãs finẽ: excelsus t immensus. ℔ ille. Considerando q̃ hõ mũdũ cognoscit aliquẽ esse ei⁹ cõditorẽ: q; cũ magna potẽtia ꝯdidit: magna sapia ordinauit: t magna bpitate gubernat illũ. Et hic é de⁹ in quo sola est potẽtia: sapia: t bonitas infinita: vt ꝓz ꝑ ℙbm. viij. ℙby. Et. xij. metha. Et ℔ expꝛssit ℳoyses Gen. i. c. d. In pncipio creauit deus celũ t terrã. Ipe mouet gubernat: t regñat totũ mũdũ vt ℙbs dicit. i. metha. Et. i. t. ij. metha. Cõfirmat ℔ auctoritate sacre scripture. Habet. n. Sap. xiij. A magnitudine enim speciei t creature cognoscibiliter poterit horuꝫ creator videri. Et. ro. i. Invisibilia dei a creatura mundi per ea q̃ facta sunt intellecta ꝯspiciunt: sempiterna quoq; virt⁹ ei⁹ t diuinitas: hoc mõ cognouerũt pbi naturalr vnũ deum. Cognouerunt ẽt appꝛopꝛiata trib⁹ ꝓsonis. s. potẽtiã: sapiẽtiã: t bonitatẽ dei: ꝑ q̃ relucet nobis vestigiũ trinitatis. Hõ ãt cognouerũt ꝓpria: q̃ sunt generatio: paternitas: t processio iuxta illud apli. j. co. ij. Loq̃mur dei sapiẽtiã quã nemo pncipum huius mundi cognouit. principes i. pbꝝum: fm glo. Et eam ponit sanctus Tho. ꝓma par. q. xxxij. articulo primo. Propterea Lactantius libro primo aduersus gẽtes. c. ij. Nemo est enim tam rudis

tam feris moribus qui nõ oculos
suos in celum tollẽs tametsi ne-
sciat cuius dei prouidentia regat
h oẽ quod cernitur: aliquã tamen
esse intelligat ex ipsa rerum ma-
gnitudine: motu: dispositione: cõ
stantia: vtilitate: pulchritudine: mo
deratione: nec posse fieri quin id
quod mirabili rõne constat non
nisi consilio maiore aliquo sit in-
structum. h ille. Qs effect⁹ legis
naturalis est humana operatio.
Nam ⁊ si a deo nulla data eẽt lex
scripta sufficienter: nihilomin⁹ in-
struimur ab hoc lumine rõnis na
turalis circa ea que facere debe-
mus. Ex hac eniz lege naturali eli
ciuntur due cõclusiones que sunt
fundamenta omnium preceptoruz
moralium: quarum prima ẽ affir
matiua. s. ꝙ bonum est faciẽduz.
Secunda ẽ negatiua. s. ꝙ malum
est fugiendum. vnde ps. xxxiij. dr.
Declina a malo ⁊ fac bonũ. Sup
his duobus fundamentis fundan
tur omnia precepta legis diuine.
Lumen nãqz intellectus natura-
lis instruit nos ꝙ bonum est dili
gere illum a quo beneficia conse-
quimur. Et quanto maius bonuz
consequimur tanto magis est dili
gendus. Et quia a deo recepimus
beneficium creationis quod ẽ be
neficium infinitum: ideo instrui-
mur ⁊ prouocamur ad ipsum de-
um totis viribus diligendum. Et
hoc est primum preceptum legis
diuine. Diliges. s. dominuz deum
tuum ex toto corde tuo ⁊ ex tota
aia tua ⁊ ex oi mente tua. Mat.
xxij. ⁊ Luc. x. Secũdo istruimur
hac lege naturali ꝙ quilibet suus
debet loqui de domino suo reue
renter: qz hoc ẽ bonum. ergo faci
endum. Et ex hoc habemus scdm
preceptuz. s. Non assumes nomẽ
dei tui i vanũ. Tertio ratio natu
ralis dictat homini ꝙ suus cui
ꝓuidetur a dño: debet eidẽ domi
no aliquod suicium exhibere. Et
ex hoc hẽtur tertium p̃ceptum. s.
Memẽto vt sabbata sanctifices
Unde tpe legis nature: hoies ex
naturali instinctu reddebant obse
quia ⁊ seruitia deo sacrificando
vel aliquid offerendo: vt patet de
Abel: Noe: Abraam: Isaac: Ja-
cob ⁊ multis alijs in protestationẽ
dominij ⁊ in reuerẽtiã diuine ma
iestatis. Jõ religio ẽ de iure natu
rali. Quarto rõ naturalis dictat
homini ꝙ bonum est: ꝙ hi a qui
bus beneficia accipimus debeãt
honorari. Cum ergo a parentib⁹
accipiamus esse: nutrimentum: ⁊
disciplinã. debemus eos honora
re. Et sic habetur quartum prece
ptum. Honora patrẽ tuum ⁊ ma
trem tuam. Et sic patet primũ fun
damentum legis naturalis. Scda

conclusio vel fundamentum legis
naturalis est negatiuum: sup quo
fundãtur precepta negatiua legis
diuine. s. ꝙ malum est fugiendum
Rõ naturalis dictat homini ꝙ
malum est nocere alteri: ⁊ qd tibi
nõ vis fieri: alijs ne feceris. vnde
dicit iuriscõsultus. ff. de iusticia ⁊
iure. l. vt vim. Cuz inter homines
cognationẽ quandã natura consti
tuit ꝯsequens est hominem homi
ni insidiari nephas esse. Ecõtra di
cit dñs. Math. vij. Quecũqz vul
tis vt faciant vobis hoies: ⁊ vos
facite illis. Et ex hoc instruitur hõ
ad omnia precepta: scde tabule ne
gatiua: quibus prohibetur proxi-
mis inferre nocumentum: põt aũt
nocumẽtum inferri proximo circa
quattuor: primo in psona propria
occidendo eũ ⁊ auferẽdo sibi vi-
tam. Et per hoc prohibetur homi
cidium qd est quintũ preceptum.
Non occides. scdo in persona cõ-
iuncta proximo quantum ad ꝓpa
gationem prolis. Et per hoc ꝓhi-
betur adulterium qd est sextuz pre
ceptuz. Nõ mechaberis. Nolles
enim ꝙ aliquis haberet vxorem
tuaz: ergo nec tu alteri hoc facias:
tertio in rebus furando auferẽdo
per vim detinendo ꝯtra volunta-
tem patroni. Et per hoc prohibet
furtum: ⁊ quelibet iniusta vsurpa
tio rei aliene: qd est septimum pre-
ceptum. Nõ furtum facies. vñ. ff.
de ꝯditione indebiti. l. Naz ⁊ hoc
natura equum est neminẽ cum al-
teri⁹ detrimẽto locupletari. Quar
to põt fieri nocumentum in fama.
Et per hoc prohibet quelibet de-
tractio ⁊ infamatio proximi: qd est
octauuz preceptũ. Nõ dices ꝯtra
ꝓximuz tuuz falsuz testimoniũ. Tu
nolles ꝙ quis auferret tibi famã:
ergo ⁊ tu noli alteri detrahẽ. Po
test etiã circa sextuz ⁊ septimũ pre-
ceptuz offendi ꝓximus nõ solum
ope: sz etiã corde. Ideo ꝓhibet cõ
cupiscẽtia aliene vxoris. Et sic ha-
bet nonum preceptuz. Nõ ꝯcupi
sces vxorẽ ꝓximi tui. Tu nolles ꝙ
aliquis ꝯcupiscere vxorẽ tuã: ergo
noli ⁊ tu vxorẽ alterius ꝯcupisce-
re: põt etiã circa septimuz p̃ceptuz
offendi ꝓximus etiã corde: deside
rãdo rẽ suã: qd ẽ ꝯtra decimũ pre
ceptuz. Nõ ꝯcupisces rem ꝓximi
tui. Sz h põt queri cũ possit offen
di corde ⁊ ope ꝯ qntuz p̃ceptum.
Nõ occides. Et ꝯ octauũ. Nõ fal
sum testimoniuz. Cur nõ ꝓhibet i
decalogo ita homicidiuz cordis: si
cut fornicatio ⁊ furtuz. Rñ. sm. s.
Doc. i. scde. q. ioo. ar. v. delectatio
adulterij ⁊ vtilitas diuitiaꝝ sunt ꝑ
seipsa appetibilia inquãtuz hñt ra
tionẽ boni delectabilis vel vtilis.
Et ꝑꝑ h oportuit i eis ꝓhiberi nõ
soluz op⁹ sz etiã ꝯcupiscẽtiã. Sed

homicidium ⁊ falsitas sunt ꝺm se horribilia: q; prim⁹ ⁊ veritas ꝺm se amant naturaliter: ⁊ nō nisi ꝓpter aliud. Et ideo nō oportuit circa peccatuz homicidij ⁊ falsi testimonij ꝓhibere peccatū cordio: sed solū operis: hec. s. Doc. Patet ergo q; hac lege naturali. a. lumine rōnis naturalis sufficiēter instruimur circa agēda. Probat ꝺ apo. Ro. ij. c. d. Cū. n. gētes q̄ legē nō hñt naturaliter ea q̄ legis sunt faciūt: ipsi sibi sunt lex: q̄ ostēdūt opꝰ legis scriptū in cordibꝰ suis: ubi glo. Dō gentes etsi nō hñt legem scriptā. s. Moysi: hñt tñ legē naturalē quā q̄sq; intelligit ⁊ sibi ꝓscius est: q̄d bonū ⁊ q̄d malū. Nota textum: in cordibus suis: q; lex ista nō est scripta i tabulis lapideis: sicut lex scripture: sꝫ i tabulis cordis humani: que sūt excellētioꝛ: ꝙ i itellectu. Quā legē: q̄ derelict trāsgressoꝛ: ē ⁊ reus pēne mortalis. ¶ Tertiꝰ effectus legis naturalis ē firma spatio. Naturali siq̄dē lege firmiter spamus ꝺtificari. Vā lumē ratōis naturalis istruit hoiez: ꝙ q̄libet bonus ⁊ iustus dñs det retributionē suis fuitoribꝰ. Cū ergo deꝰ sit summe bonꝰ sapiēs ⁊ iustus: sequit ꝙ det ꝑmiū suis fuitoribꝰ: alioq̄n nō esset iustꝰ nec bonꝰ: qđ ē impossibile: sicut impossibile ē deuz nō esse. Cū ergo in hac vita nō fiat huiusmodi retributio sequit ꝙ rō naturalis cogit nos ad credēdū ⁊ spandū aliā esse vitā: i qua huiusmodi retributio bonoꝝ ⁊ malorꝝ fiat. ꝓ. iiij. Sacrificate iust sacrificiuz iustīcie ⁊ spate in dño: multi dicūt q̄s ostēdit nobis bōa: Signatū est sup nos lumē vultꝰ tui dñe: dedisti leticiā in corde meo. Nota multi. s. dubitātes dicūt. Quis ostēdit nobis bona. s. futura eterna. Quis ide veniēs renunciauit nobis que eēnt illa bōa: Ista siquidē dubitāt: sꝫ nos habemꝰ ide certitudinē: ꝙ signatuz ē sup nos in supiori parte nr̄a. i. in aia: ꝙ iferior: ē sensualitas nr̄a: lumē vultꝰ tui dñe. i. lumē rōnis naturalis que dr̄ vultꝰ dei: ꝙ p eā cognoscim⁹ deū: sicut ꝑ vultum cognoscit hō. Et ex hꝫ ē effectꝰ spei p quā letamur spantes futura illa bona. Jō subdit. Dedisti leticiā in corde meo. Patet ergo tertiꝰ esse ⁊ꝰ legis naturalis q̄ ē necessarius homini ad salutē iuxta illd. Apost. Heb. xi. Credere oꝛ accedētē ad deū ꝙ: est: ⁊ ꝙ iquirētibꝰ se remunerator sit. Et. Ro. viij. Spe salui facti sumꝰ: ⁊ nō i terrenis: sꝫ i deo fiduciā habeamus. Vñ Lactātius lib. vi. de vera ⁊ falsa religiōe circa finē. Nemo diuitijs: nemo fastibus: nemo regia ptāte cōfidat. Jumortalē ista nō faciunt. Quisq̄s. n. corrupticlas terre virtute calcauerit hunc arbiter ille sūmꝰ ⁊ verax ad vitā lucēq̄ ꝑpetuaz suscitabit. Vā quicūq̄ rationez hois abiecerit ac ꝓsentia secutꝰ in humū seipse ꝓstrauerit tanq̄z desertor dñi ⁊ imperatoris ⁊ patris sui puniet: hec ille. Et ꝙ: vt ait Aristo. in. vi. ethi. Oppositoꝝ eadem est disciplina. Hoc eodez lumine naturali instruimur infernuz esse. Vā eoz peccatores ꝺm suaz exigētiā culparuz: ꝫ nō puniant: sequit ꝙ puenient in iferno. vñ Tulꝰ in inuectiuis ꝛ Catilinā ait: vt aliqua formido impobio esset posita apud inferos antiqui supplicia impijs ꝓstituta esse voluerunt: hec ille.

Tertio legis naturalis ꝓsiderare debemus ꝓceptiōes: p: cepta natural' legis sunt tria: vt ꝑz. ff. ꝺ iusticia ⁊ iure. l. Justicia vbi sic dr̄. Juris ꝓcepta sunt hec: honeste viuere. Alterū nō ledere. Jus suum vnicuiq̄z tribuere: hec ille. ¶ Pdi mū itaq̄z ꝓceptū est honeste viuere. Pcipit nāq̄z lex naturalis: vt q̄libet viuat recte. quo ad seipz ⁊ potius sustineat mortez corꝑalē: q̄z facere ꝛ bonū virtutis: vt ꝑz ꝑ Pdlm. iij. ethicoꝝ. Pctōres autē miseri rebelles: ꝛ̄riātes huic ꝓcepto: nō viuūt ꝺm se sz bestialiter ⁊ vitiose suā offendētes ꝓsciaz. Vaz aliq̄ diabolicā imitātes: ꝛ̄ ipaz legē nālē: peccāt ꝑ petīn superbie: qđ ē petīn mariuz: vt dño albert⁹ magnus dicit. i. ij. sen. d. xxxv. ar. i. Dō q̄dē ipi deo directe opponit. vñ Pdbo i. viij. Pdby. Dicit⁹ malū maiori bono opponit. Secūdo peccāt petōres ꝛ̄ ꝓceptū legis nālis ꝑtō auaricie: plus diligētes pecuniā q̄z ꝓsciaz. Ex pecunia. n. oriūt seditiōes. malignitates. ⁊ innumera mala. vñ Pdbo. ij. Polli. ait. Pecunia seditionē efficit ⁊ malignitatē. Tertio aliqui peccāt ꝛ̄ eādē legē nālē ꝑ luxuriā: carnalitatē ⁊ immūditias corꝑales: ex q̄bꝰ actibꝰ efficiūt bestie: ꝓpea Pdbo i tub. de regimīe ꝓncipū. ait. Loui⁹ é q̄dā ꝑpetas porcoꝝ. Quarto peccant per irā que vt dic Pdbo in. ij. poetrie. Est tristicia ⁊ ꝑturbatio quedaz in vehemēti appetitu vindicte. Quito peccant ꝑ gulā: voraciter comedētes ⁊ bibētes sine aliquo tēpāne freno. Vā itēperātia vt dicit ꝑbo iij. xxvij. Et hicoꝝ est vitium ignominiosum ⁊ mutum detestabile. Sexto aliqui peccant per invidiaz dolētes ⁊ tristantes de alienis bonis. Nam sicut dicit Pdilosoplꝰ ij. topicoꝝ. Invidia est que tristatur de ꝓsperitate bonoꝝ. Septimo peccant nōnulli contra ꝓceptum legis naturalis ꝑ accidiam ⁊ ociositatem: contra quos clamat

pbo in libro de regimine principum. d. Deꝰ glorioſus nihil ocioſum fiue vanum fecit i natura. Ecce igitur peccatores mortaliter peccantes non viuunt honeſte ⁊ virtuoſe ſm q̄ lex naturalis imperat ſuo primo precepto. ¶ Secundum ꝓceptum legis naturalis é alterum nō ledere. Ego ſic ſequor: hoc ꝓceptum. Alterum. i. deum glorioſum. qui alter oīno é diſtans a nobis in infinitum. qué deum: lex naturalis vult vt dignificemus ⁊ honorem⁹: vt dicit pbo libro de bona fortuna: ꝛ impoſſibile ſit nobis eum venerari: ſicut ſue maieſtati ꝓuénit: vt p̄z. ix. ethicoꝝ. Peccatores mihi hunc nō honorāt ſed ledunt ⁊ offendunt. Et hoc triplr ſm q̄ ſunt tres ꝓſone diuine. Nā aliqui peccāt per fragilitaté ⁊ paſſioné: q̄ñ ꝓpter ipetum paſſionis vel inate: vel illate iudiciū rōnis obtuſe vt p̄z per pbm. vi. ethicoꝝ. Et tali modo peccat ꝓtra patrem cui attribuit potentia. Alij peccāt ex ignorātia: q̄ñ per eos ignorat aliquid eoꝝ: quoꝝ ſcientia retraxiſſet a peccato: vt p̄z ibidē. v. ethy. Et ſic peccat ꝯ filium: cui attribuit ſapiētia. Alij vero peccant ex certa malitia ⁊ deliberatiōe: vt p̄z ex v. ethy. Et tales peccāt ꝯ ſpūm ſanctum: cui attribuit bonitas. Et ſic p̄z quō ledit ⁊ offendit deꝰ ꝯ ſm ꝓceptum legis naturalis: q̄ vel offendit p̄rem: vel filiꝰ: vel ſpūs ſanctꝰ. ¶ Tertium ꝓceptū legis naturalis é: ire ſuum vnicuiq; tribuere. Et ſ̄ duobꝰ modis. Quia aut tpalr aut ſpūalr: tpaliter vt ſi ſunt pecunie: cāpi: poſſeſſiones ⁊ cetera huiuſmōi iuſte poſſeſſa. Et ꝓcepto tria ipſi⁹ legis naturalr tenet quis reddere illi cui⁹ ſunt. Spūalr āt: vt é bona fama q̄ iter reos ꝓximos ſales cōputat: vnde q̄ aliquē infamauit: reſtituat ſibi famā: q̄ ſic ꝓcipit lex naturalr p̄ ſuum tertium ꝓceptum. Et ſic ſm pbm ꝓmo politicoꝝ. Nō lege fruēs é optimum animaliū. Et ſepat⁹ a lege é peſſimus animalium. P̄z igitur q̄ ꝓcepta legis naturalr ſunt tria: quib⁹ ꝓhibet oē genꝰ ⁊ modus peccādi tā ꝯ ſe: qō ſit ſeptē modis ꝓut ſeptē ſunt pcā mortalia q̄ꝫ ꝯ deum: qō ſit tribus modis: ꝓout tres ſunt ꝓſone diuine: q̄ꝫ ét cōtra ꝓximum: qō ſit duobꝰ modis. Ecce quō lex naturalis docet ⁊ inſtruit cognoſcere pcā: que duodecim modis cōmitti poſſunt. Hec ſ. lex naturalr é magr̄a oiuꝫ: é ꝓceptrix virtutuꝫ: eſt ꝓhibitrix vicioꝝ: eſt regl̄a actuꝫ humanoꝝ. Audi Piero. in epla ad Demetriadē. Eſt inquā in aio nr̄io naturalis q̄dā: vt ita dixerim ſanctitas q̄ velut in arce animi ꝓſidēs: excercet mali boniq; iudicium. Et vt honeſtis rectiſq; actibus ſauet. ita ſiniſtra opera cōdēnat: atq; ad conſciēcie teſtimonium diuerſas partes domeſtica quadā lege diiudicat. Ibi ille. Hāc ſanctiſſimam legis naturalis regulā: qui obſeruat ⁊ retinet: ad vitā tādē perueniet beatā. Audi Tulium. iij. li. tuſculanarum qōnum i ꝓn. Natura puulos nobis dedit igniculos: quos celeriter malis moribꝰ opinionibusq; deprauatis: ſic exſtinguimus: vt nuſq; nature lumē appareat. Sunt enī igenijs nr̄is ſemina inata virtutum: que ſi adoleſcere liceret: ipſa nos ad beatā vitā nata pduceret. Nunc autē ſimul atq; editi i lucem ⁊ ſuſcepti ſumus in omni continuo prauitate ⁊ in ſumma opinionum peruerſitate verſamur: vt pene cum lacte nutricis errorē ſuxiſſe videamur. Cum vo paré tibus redditi: deide magiſtris traditi ſumus tum ita varijs imbuimur erroribus: vt vanitati veritas: ⁊ opinioni cōfirmitate natura ipſa cedat. Ibille. Propterea deus huius legis conditor: a nobis humiliter ſupplicandus é: vt tantum lumen: tantamq; legem dignetur nobis cōſeruare hic per gratiam: ⁊ tandem ad ſue beatiſſime viſionis gloriam perducere Amē.

¶ Dominica eadem de diuino verbo. Sermo tertius.

Emen eſt verbum dei. Luc. viij. Nemo fidelis dubitare debet: q̄ homo exiſtens in peccato mortali in infirmitate: ⁊ quidem periculoſa ſatis non incōgrue dicitur eē conſtitutus. Hoc non ignorauit Dauid rex glorioſus: qui ad dementiſſimum deum clamabat. Miſerere mei domine quoniā infirmus ſum. Et quāmis diuerſe ſint medicine: variaq; remedia ad huiuſmodi ſpūales peccatoꝝ mores propellendos: ꝓcipuū tamē ac ſingulariter: vt ex ſacris codicibus accipitur: diuinū verbū eſſe diiudico. Hoc eſt q̄ ꝓpheta glorioſus pſalmorū liber decantare ſolebat. Miſit verbum ſuum ⁊ ſanauit eos. Verbum siq; dē dei Apoſtolo teſtante validius eſt omni gladio ancipiti: pertingens vſq; ad diuiſionem corporis ⁊ anime. Hoc eſt illud ſemen de quo dominꝰ in euangelio hoc mane vocib⁹ itonat dicēdo. Semé tē. de quo tria ꝓtēplabimur.

¶ P̄rio verbi dei Neceſſitatē.
¶ Secūdo vbi dei Dignitatem.
¶ Tertio vbi dei P̄repabilitatē.
¶ P̄rimo verbi dei conſiderare debem⁹ neceſſitatē. Triplici nāq; lege declarat neceſſitas vbi dei ſ.

¶ Lege naturali.
¶ Lege canonicali.
¶ Lege diuinali.

¶ Pmo dico ꝟbū dei ee necessariū lege nāli sic: quo nāle desiderium hois efficit pfectū é necessarium. Sz ꝟbū é illud quo nāle desiderium hois efficitur perfectum. ergo verbū dei est necessarium. Maior est nota: q; aliter naturale desiderium esset frustra. quod é contra pbm in pmo de ce. t mun. iij. de aia. ij. iij. t. ix. metha. qui ait: Deꝰ t natura nihil frustra faciūt. Pro cuius declaratiõe est notãdū q; sicut dicit pbs in. v. metb. Duplex est necessariū. s. simpliciter: vt deū esse: est simpliciter necessarium. Alio mõ necessariū dicitur ex suppositione: vt cibus vel respiratio est necessaria aiati. s. si debet viuere. verbū autẽ dei est necessarium non simpliciter sed ex suppositione. Quia. s. est necessariū homini voléti bene atq; beate viuere. Et sic intelligẽdo maior é verissima. Minor ãt declarat. Quia naturale desiderium hois est ad scientiã adipiscẽdã: sicut patet per pbz in pncipio metha. dicẽtem. Oẽs homines natura scire desiderãt. Super quo passu dicit. s. Boc. Unũ quodq; nãle appetit suã pfectionẽ vt declarat pbs i. ij. phy. t. ij. de aia. vnde t nã appetit formã sicut ipfectũ suã perfectionẽ vt dicit pbs in pmo phy. Perfectio ãt itellectꝰ hois é scia: q; ante scientiã é impotẽtia ad ipaz vt dicit pbs in. iij. de aia sic inquiẽs. Vocatur itaq; aie itellectꝰ. dico autẽ intellectũ quo opat t intelligit aia. nihil est actu eoꝝ que sunt ante intelligere. Et iterũ paulo iferius intellectus é sicut tabula in q̃ nihil é actu scriptũ: hz tñ naturalẽ iclinationẽ ad scias sicut ad suã pfectionem. q̃ nãlr hõ appetit scire. Scia. n. é tñ bonũ t tãta eius pfectio: vt dicat pbs in. x. ethy. q; i speculatiõe vite tanꝫ é ipa felicitas: t p eã hõ marie substãtijs sepatis assimilat: vt ait ibidẽ. Hoc idẽ dicit Plato i Timeo. q; ait. Ad hoc aia ꝓiuncta é corpi vt veneat scias t virtutes. Et seneca ad Lucillũ. Docileꝫ nos nã edidit t rõnẽ dedit iperfectã: q; tñ plici põt. Tulꝰ i. i. li. de offi. Oẽs. n. trahimur t ducimur ad cognitionis t scie cupiditatẽ: i q̃ excellere pulchꝝ putamꝰ. Labi ãt errare: ne scire ꝺcipi: t malũ t turpe dicimꝰ. Et Lactã. li. ij. diui. istitu. Sapere. i. ꝟitatẽ q̃rere oibꝰ é inatũ. Et itez ibidẽ. Hãz eteni hois hãc deꝰ ee voluit: vt duaꝝ rez cupidus t appetẽs cẽt: sapiẽtie t religiõis. Et Hiero. ad Demetriadẽ. Lrãꝫ ardor: nulla ꝓfuo etate extinguit: imo vt auctoꝛis sectario vtar sñia: ipa magis etate iflamat. t hac cupiditate ꝙcitatꝰ Themist. ita scribz rex appetijt: vt Hiero. ad Nepotianũ dicat. Sapiẽs ille vir grecus Demosthenes cũ expletis cẽtuz t septẽ miliarijs se mori cerneret dixisse ferf: se dolere q; tũc egrederet de vita q̃n sapere cepisset. Et itez. Hiero. Hãc ãt̃ꝫ auiditatẽ scidi optime describit in pncipio epl'e ad Pamachiũ. Legimus in veteribus historijs t. Ubi iter cetera narrat de Apollonio q; adiscẽdi naturali stimulo agitatus decẽ t nouẽ ꝓuincias siue rẽgna discurrit. Hoc vide in eadẽ epla i pin. plogi biblie: q; causa plixitatis omisimus. Silr t regina sabba a remotis mũdi ptibus: vt Salomonis sapiam audiret cũ magis laboribꝰ atq; expẽsis ꝓperauit: put pz. iij. R e. x. i pin. Patet igr ex his q; nãle hoiuz desideriũ est ad ipsuz scire. Sz ꝟbuz dei maxime sup oẽs scias complet illud desideriũ: ergo ꝟbũ est illud quo naturale desideriũ hois efficit pfectũ: t ꝺ erat minor ꝓbãda. Sz q; ꝟbũ dei pficiat desiderium hois nãle acq̃rendi scias ꝓbatur. Quia si alie scie nãles hoc desideriũ pficiunt: multo magis scia ꝟbi dei cũ sit pfectior: t digniores oibus alijs scientijs: vt i. ij. pncipali declarabit. In pdicatione aũt tradit t docet scia celestis: doctrina spualis: diuinoꝝ notitia: que oia sunt nobilissime t altissime notitie. Si igit homo ad cognitionẽ naturalium t inferioꝝ inclinatur vt ꝓbatus est. ergo magis: ergo vehementius: ergo ardẽtiꝰ iclinat ad hãc dignissimã t celestẽ disciplinã: q; tradit i pdicatione dicente etiã Aristo. ij. de ce. t. x. etbi. Disputãte ꝯ Simonidẽ. Sz dariꝰ i. xi. ꝺ aialibꝰ. Magis ꝙcupiscimus scire modicuz de rebus honorabilibus t altissimis: etiã si topice sciamus: q̃z multuz t ꝓ certitudinẽ de rebus minus honorabilibus t meliorib. Idẽ Lõ métator. ij. de de celo. Et ꝺ est illa honorabilis scia: de qua. Deu. iiij. dr. Hec est. n. vestra sapiẽtia t intellectus coã populis. Hec est de qua talia t tanta pdicant: vt pz. Sap. vij. vbi dr. In ipsa est spũs intelligentie: sanctus: vnicus: multiplex. subtilis. disertus. mobilis. ico inquinatus. certus. suauis. amans bonum acutus: qui nihil vetat benefacere. humanus. benignus. stabilis. securus. omnẽ habens virtutem: omnia prospiciens: t qui capiat omnes spiritus intelligibiles mũdus. subtilis. Et ifra: vapor est enim ꝟtutis dei: t emanatio quedaz é claritatis oipotẽtis dei sincera: hec ille. Patet igit lege naturali ꝟbuz dei ois esse necessariũ. Et ad illud audiẽdũ hoies iclinari atq; inci-

tarū: ergo quilibet ad predicationem pgat: vt tanto doctrine lumine irradietur. ¶ Scdo probat verbi dei necessitas lege canonicali siue humanali. Nam p:clare scribit. extra de officio iudicis ordinarij. c. Inter cetera: & sunt verba Innocētij pape. iij. li. sic. Inter cetera q̄ ad salutem spectant populi christiani: pabulum verbi dei permaxime sibi nosciturnecessariū: q: sic corp⁹ materiali: sic aia spūali cibo nutritur: eo q̄ nō in solo pane viuit homo. sed in oi verbo q̄ pce. de ore dei. vñ cum sepe ꝓtingat q̄ epi ꝓpter occupatōes multiplices vel infirmitates corporales: aut hostiles incursus: seu occasiones alias: ne dicamus defectū scie q̄ in eis reprobandū est omnino: nec de cetero tolerandū p seipos nō sufficiunt ministrare v̄bum dei populo: maxime p amplas dyoceses & diffusas: generali ꝓstitutione sancimus: vt epi viros ydoneos ad sācte ꝑdicationis officiū salubriter exequendū assumāt: potēteos in ope & ꝓmone: q̄ plebes sibi cōmissas vices ipoz: cum p se idē nequiuerit sollicite visitātes eas v̄bo edificēt & exēplo. Quibus ipsi cum indiguerint: ꝯgrue necessaria subministrent: ne p necessariop defectu cōpellant desistere ab incepto. & ibi. In decretis qu oqz hec necessitas exp̄mit marie. d. xxxvi. paraplo Ecce. Et. xxiij. q. viij. c. Sepe. Et d. xl. d. iiij. c. ppe. Et. c. Scīm est. Et. c. Si nō iustificabit. Et. c. pria. Et. c. si ꝑsbyter. Que quidē necessitas ex b apparet: q̄ per ipm peccata dimittunt. dicente Ambrosio De pe. d. p. ia. c. Multiplex v̄bū dei diuinit peccata. glo. v̄bum. i. ꝑdicatio. Et. xxiij. q. v. Remittunt peccata p dei v̄buz. glo. i. per ꝑdicationem. ¶ Tertio idē ꝓbat lege diuinali. Nam Exo. xviij. dicit Audi v̄ba mea atqz cōsilia & erit deus tecum. Deut. xxxij. Audite celi q̄ loquor: audiat terra verba oris mei. Dauid. ꝑs. lxxvij. Attēdite populе meus legē meā: inclinate aurē vestrā in verba oris mei. Salomon. puer. xxij. Fili mi inclina aurē tuā & audi v̄ba sapiētuz. Apponе cor tuuz ad doctrinā meā q̄ pulchra erit tibi. cū ꝓfuauerit eā in corde tuo & redundabit i labijs tuis: vt sit in dño fiducia tua. Thob. iiij. Audi fili mi v̄ba oris mei: & ca in corde tuo q̄si fundamētum construe. Job. xxxiij. Audi eloqa mea: & oēs sēmones meos asculta. Isay. xlij. Surdi audite & ceci intuemini ad videndum. Jere. v. Audi populе stulte q̄ nō habes cor: q̄ habēs oculos nō videtis: & aures & nō audītis. Et Jere. xxxviij. Audi q̄so vocē dñi quā ego loquor ad te: & bene tibi erit & viuet aia tua. Et idē. c. xxxi. Audite v̄buz dei gētes. Audi iterū. Jere. xxij. terra terra terra audi v̄bum dei. tanta deniqz ē v̄bi dei necessitas: vt ascēdēs xp̄s i celum p vltimo testō siue vltima voluntate: suis apostolis & discipulis ꝯcipiēdo ꝓposuerit. Mat. vltimo. Docete oēs gētes baptizātes eos in noīe pa. & fi. & sp. sci. Et exp̄ssi⁹ Mar. vltimo. Euntes i mundū vniuersum ꝑdicate euāgelium oi creature. Ex hac incūbente necessitate aiebat Paulus prie cor. ix. ve mihi: si nō euangelizauero. Ecce quanta sit verbi dei necessitas. Quis igitur vestrū erit ita negligēs o charissimi: ita piger: ita somnolentus: ita ocio deditus. vt non moueatur: nō excitet: non animet ad audiendū v̄bum dei: predicationem sanctā: doctrinam salutiferā? Ad quā audiendā: discendā: & i corde tenēdā: quilibet inducit: necessitat: cōpellit: lege naturali: lege hūana li: lege diuinali. Exp̄gi scimini ergo charissimi & thesaurū: tā nobilē: tam dignū: tam ꝑciosum: in quo tota salus & oē bonū ꝯtinet: omnino acgrite: me suprādictis legibus inobedientes & rebelles efficiamini.

Secundo principaliter. v̄bi dei ꝯsiderare debemus dignitatem: tāta est dignitas istius doctrie verbi dei: vt ceteras scientias tā speculatiuas q̄z ꝑticas supemineat. Predicatio. n. verbi dei principaliter fundat & initiat sacre scripture: que ceteras scientias antecellit: vt declarat. s. Boc. i. par. q. i. ar. v. Vñ ait Aristo. i. de anima. Bonoz honorabiliū noticiam oppinātes. Magis aūt alteram altera que est ꝑm certitudinē: aut ex eo q̄ melioz quidē & honorabilioꝝ est. & ille. Et quibus pz q̄ vna sciētia speculatiua est dignior altera rōne subiecti: aut materie circa quā versatur. Aut rōne certitudinis siue modi sciēdi. Predicatio aūt sacre scripture: cum tractet de deo: de angelis: de aia: de beatitudine: de alijs que ad deum reducunt versat circa nobilissimā & excellentissimā materiam. vnde eius subiectum est deus vel ens diuinum: ergo trāscēdit ceteras scientias philosophicas: & speculatiuas. Modus aūt siue certitudo sciēdi siue ꝓcedendi in reliquis scientijs est lumē naturale creatuz: qđ pōt errare: & p varias opiniones sepissime aberrat. Modus aūt huius discipline sacre: est lumen increatum: reuellatum a deo: qđ nō pōt subijci fallo. Cū deus reuelans sit veritas per essentiam. Inter scientias etiam ꝑticas hec principatū obtinet. Nā vt ait Phūo. i. metb.

ma scientia est dignior: que ad vltimum finem siue nobiliorē finem ordinatur: sicut ciuilis militari est dignior ppter dignioré finē. Cum igitur oēs p̄actice scientie ad finem tpalem vl' creatū ordinent. predicatio vero ad finē celestē supernaturalē t diuinum. cū in ipsa doceat virtus: virtuq; repellat: róne vltime felicitatis. ergo hec sacra verbi doctrina est ceteris dignior. De hac dicit. Sap. vij. Est enim hec speciosior sole: t super oēm stellaꝝ dispositionem: luci cōparata inuenit prior. Est certe tante dignitatis: vt doctores sacri in ℔ loco disputantes merito petāt: quid sit maius an corp9 xp̄i in speciosissimo sacramento. an v̄bum dei. Cui questioni: respōdet Augu. vt registrat a dño Gratiano. l. q. i. Interrogo: vbi sic dicit. Interrogo vos fratres t sorores: dicite mihi. Quid vobis plus eē videt corpus xp̄i: an verbum dei. Si vultis vez respondere: ℔ dicere debetis: q̄ nō sit minus verbum dei q̄z corpus xp̄i. ℔ ille. Ubi glo. notabiliter distinguit. d. q̄ quantū ad essentiam est maius corpus christi in sacramento: q: verus deꝰ t verus homo: sed quantū ad efficaciam: maius est verbum dei q̄z corpus xp̄i in sacramēto. Rāma ior fructus sequit ex verbo dei predicato: q̄z ex corpe christi in altari sumpto. Per sacramentū. n. multi⁹ iustificatur si accedit indigne t in cōtritus: sed augetur eius iniq̄tas. Obstinati vero homines audiendo verbū dei t predicatores conuertunt. Unde. n. tot scelerati dei inimici conuertunt ad deū: nisi ex predicatione. Et ideo ppter magnum fructū sequens opus predicatōis super oia sacramenta est p̄uilegiatum. Rā ab alijs diuinis: t sacris excludunt plures plone: vt excōicati t huiusmodi. sed predicationi oēs possunt interesse: hereticī: scismatici: iudei: pagani: excōmunicati: interdicti: t oēs malefactores. Hoc ps. de ꝯse. di. i. c. Ep̄s nullum prohibeat ingredi ecclesiam t audire v̄bum dei: nec gentilem: nec hereticū: vel iudeū vlq; admissaꝝ catibecumenoꝝ. ℔ ibi. Tanta nēpe eius est dignitas vt omnia in se mirabiliter ꝓtineat: que ad salutē hominis spectant. Est. n. semen ꝓducens fructū centuplū: eterno horreo dignū. De quo fructu saluberrimo verbi dei. l. Hoc sup Isay. c. xlix. Egregie declarat. Idē dominꝰ Hugo cardinalis in postilla euangelica. Idem dño Antoninꝰ in. ij. par. sūme tractatu de accidia. A quibus doctoribus. xij. fructus verbi dei elicio. ceteris omissis. ¶ Primus igit fructus verbi dicitur fidei generatio. Deus enim

Fructꝰ 12 Verbi dei

illuminatiua

nō potentie tremore: nō armorum strepitu: nō diuitiaꝝ munere: non carnis voluptate: sed predicatione sancta: fidei impio torū mūdū subiecit. Hic beatus Ber. ait. vñ tanta lux fidei in toto orbe t tam subita: nisi de predicato iesu verbo dei est lux in tenebris lucens t sol irradiās emissiū intellect⁹ hūani. ps. cxviij. Lucerna pedibus meis verbū tuū t lumē semitis meis. Et ibidem Declaratio sermonū tuoꝝ illuminat t intellectū dat paruulis. Per hanc lucez ydolatre t gentiles ac iudei ad claritatis agnitōem peruenerūt. Petrus apostolus p̄ma p̄dicatōe tria milia hoīum in fidem adduxit. Sic Paulus doctor gentium tot cecos t tenebris inuolutos illuminauit. Sic apli sancti ad varia hominū genera perueniēte: eos in veritate fidei illustrabant. Quam obrē huiusmōi fructū comprehendens apostol⁹. Ro. x. Dicit fides ex auditu: auditus aūt per verbum dei. Et ℔ est lux peccatoꝝ hominū qui ambulant in tenebris: q: domino peccauerūt vt inquit Sophonias ppha. c. i. Si enim obtenebrati vbi errores, pplos t scelera t picula cernūt: nisi in predicatōe. Et nisi esset verbū dei iam nulla esset virtus: nullum vere fidei fundamentū: nullus: qui bonū faceret imo oēs essent pleni erroribus: vitijs atq; peccatis. Predicatio itaq; sancta illuminat: irradiat atq; t dirigit. Ex ℔ secutum est: vt beatissimus pater Dñicus circiter centum milia hoīum infidelium t obstinatoꝝ conuerterit. Petrus martyr manicheorum errorem depulerit. Sanctus vincentius octo milia saracenorū. Viginiqnq; milia iudeoꝝ. Centū milia obstinatoꝝ mūsēte fine ceteris quos occulte cōuertit in viam veritatis reduxerit. Et setūs Bernardinus totam fere italiam illuminauit. Et nostra etate: cur fidei veritas t virtutis qualiscunq; integritas perseverat: nisi ob predicationis officiū. Diuersi quidē verbi dei precones. l. ordinis predicatoꝝ: minoꝝ: canonicorū: heremitarum: t carmelitaꝝ: seruoꝝ: verbo t exemplo orbem terrarum: t christianum populum illumināt t fidem conseruant. Hec est colūna filij israel in deserto exhibita: p noctem vitiorum fulgens. Hec est de qua Apostolus ait. ij. Thi. iij. omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum: ad corripiendum: ad erudiendum. ℔ ille. ¶ Secundus fructus dicitur spei augmentatio. Quid enim peccatorem: t vitiosum hominem in spem subleuat: vt veniam consequatur. Respondeo: verbum dei. Quis penitēte aiat t conuer-

verbum dei. Quis iustū de arduo virtutis p:emio securū facit verbū dei. Quid de penis inferni cuiuscūq: verbū dei. Propterea inquit apost. Ro.xv. Quecunq: scripta sunt: ad nostrā doctrinam scripta sunt: vt per patientiā t ꝓsolationem scripturarū spē habeamus. Et ps. cxviij. Memor esto verbi tui serui tuo in quo mihi spem dedisti. ¶ Tertius fructus verbi dei dicitur affectus inflammatio. Miseri mo:tales: ꝓpter terrenorū inordinatā affectionē in dei amo:e sunt tepidi: frigidi: cōgelati: omni charitate dei t primi priuati: q̄ verbus dei ignis est peccatorū: voluntatēq; in dei t primi: amo:eq; calefaciēs. Hic est ignis de quo xp̄s. Luc.xij ait. Ignē veni mittere in terrā: t q̄d volo nisi vt ardeat. Jere.xxiij. Nōne verba mea q̄si ignis: t q̄si malleus p:terens petrā. ps. cxviij. Ignitum eloquium tuū vehementer: t seruus tuus dilexit illud. Jerū p:ph. Eloquius dñi inflāmauit eos. Nō dicit Aristotelis: nō Virgilij: nō Tulij: sed dñi. Quia q̄ doctrina talium illuminet intellectus: nō tñ inflāmat affectus. Hic est ignis de quo Tre.i. dicitur. De excelso misit ignē in ossibus meis t erudiuit me. Et vnde tam modica charitas inter xp̄ianos. Certe q̄ verba dei nō audiūt. Ad ignē nō veniūt. Propterea frigidi t cōgelati sine gustu: sine affectu dei t primi permanent. Ignis igit affectum inflāmano:co: ignié o: voluntatē succēdens: est verbum dei ¶ Quart⁹ fructus ꝟbi dei dicit aie cibatio. Sicut cibus materialis: corpo:ali vite necessarius est: vt ait. Arist. ij. de aīa. Ex quo sequit vita ipsius corpo:is: sic aia nobilio:is ꝯditionis famelica: cibo nobilissimo t spirituali. s. verbi dei indiget. vnde xp̄s Mat. iiij. Non in solo pane viuit homo: sed in oi verbo q̄ ꝓcedit de o:e dei: verbus igit dei est aie suauissimus cibus: vt ait Lactantius. i. libr. diuinaꝝ institu. c. i. Nullus est animē suauis: cib⁹: q̄s cognitio veritatis. Ait nāq; Gre. in omel. Libus mentis est sermo dei. Sicut enim ex carnalibus escis alitur caro: ita ex dei verbis interior: homo nutrit t pascit: hec ille. Et Augu. ad dulciū amicum. Ego plus amo discere q̄s docere: vt discamus: imitare nos debet suauitas veritatis: vt doceamus docet necessitas charitatis: hec ille. Et idem libro cōfessionū. Sunt caste delicie scripture tue: nec fallor in eis. Propterea ꝓs. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Ezech. iij. Comedi volumen: t factum est dulce in o:e meo: sicut mel. Et hoc ē mīa

datum in deserto: ne filij israel deficerent. ¶ Quintus fructus dicitur electorum cognitio signum clarum esse videtur electoꝝ. vt dicit. s. Boc. in. iiij. i ꝟbo dei delectatio. Aū enim saluator. Jo. viij. Qui ex deo est: verba dei audit. Ecōtra signum reprobationis est: non audire verbum dei. Unde subditur. Propterea vos nō auditis q: ex deo nō estis. Et Tullius i libro de amicitia ait. Cuius aures veritati clause sunt. Huiusmodi salus desperanda est. ¶ Sextus fructus dicitur xp̄i mediatio: amabilis certe fructus. Christus per nouum modum dum predicat: in medio vestrum est. Doc ipse ꝓfirmat. Mat. xviij. Ubi fuerint duo: vel tres congregati in nomine meo. s. in verbo: quod est nomen meum: ibi sum in medio eorū. Uñ inuentus est in medio doctorum in sacra scriptura disputantium. Item affuit cum duob⁹ discipulis euntibus in emaus: de ipso iesu loquēntib⁹ t audiēntib⁹. Exēplū habetur in vitis patrū: de illis nouitijs deo audiētibus ac loquēntibus: in quoꝝ medio venit puerulus iesus eis alludēs. Et cū cepissent loq; ꝺ mūdanis discessit iesus: t porcus fetens affuit in medio eis blandiens: t erat diabol⁹: q̄ delectabat turpib⁹ ꝟbis. q̄s xp̄s inter eos apparet per gratiā qui verba sua audium. ¶ Septimus fructꝰ dicitur spūs sancti receptio. Nō dubito multos eē cupientes spūs sancti gratiam recipere. Sed quis ē locus ad hanc receptionem aptus. Nō certe platea: nō apotheca: nō taberna: nō lupanar: vbi ē diabolus t diabolica capellana: sed locus huius receptionis est ecclesia vbi resonat verbum dei: t predicatio sancta. Patet ḥ Ḿitas Act. x. Adhuc loquente petro verba hec cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Non dicit: audiebant de oliuo: nec de libro centum nouellarum: de amatorijs siue fabulis: sed verbum dei audientes spiritum sanctum acceperunt. Ueniat igitur vnusquisq; ad p:edicationem vt tantum munus suscipiat: t spiritꝰ sancti habitaculum fiat. Quid me viue: quid vtilius q̄s spūs sancti receptio. ¶ Octauus fructꝰ verbi dei dicitur tēptatiōis defensio. Quid enim inter tot aduersa: tam talesq; exagitationes tutius animas defendit q̄s verbum dei. Audi salomonē. puer. xxx. Omis ḥmo dei quasi clipeus ignitꝰ. Et ps. xxxij. Verbo domini celi firmati sunt: t spū oris eius oia virtus eoꝝ. Verbum dei pauperē defendit ne in paupertate t in patientia de

ficiat. Defendit tribulatos: ⁊ eos quos mali persequunt. Defendit deniq; contra diabolicos icursus. Unde paulus ephe. vj. Assumite gladiuz spūs qd est verbuz dei. ¶ Nonus fructus dr̄ spūalis vite ꝯseruatio. Nihil est efficacius pro vita aie conseruāda q̄z verbum dei: quo ipsa quotidiana spūaliuz cognitio crescit: ⁊ ex consequenti in optio preseruat ꝓposito nec ab istituto recedit. Ait.n. Ari. ad Alexādrū. Cōseruatiuū aie ē eruditio. Et nos dicamus cum zepherino papa: in decretis. di. xxxviij. Sicut stellas celi nō. extinguit nox ita mētes fideliuz inherentes sacre scripture firmamēto nō obscurāt mundana. h̄ ille ¶ Decimus fructus dicit cordis liquefactio. Extant hominum plurima corda dura: lapidea: ferrea: adamātina: que nullo timore: nullo dei iuditio emoliri possunt. Attamē verbuz dei oēm aufert duritiam: obstinatissima frangit corda. Ait.n. Aplus hebre. iiij. Uiuus ⁊ efficax ē sermo dei: ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti pertingens vsq; ad diuisionē aie ⁊ spiritus. Et Hiero. ad Paulinum ait. Hēt nescio qd latentis energie viue vocis actus ⁊ de ore magistri ad aures discipuli trāssusa fortius sonat. O verbum dei bñdictū. O p̄dicatio dulcissima. O lectio suauissima. O zucharatum eloquiuz liquefaciēs ⁊ dulcorās cor peccatoris. Illud certe es cuius virtute stringunt paniculi cerebri: īfremit spūs: lachryme per ora ruūt: singultus emittūtur: qui ex vehementia doloris ⁊ amoris cōprimi nō possunt. Ideo ad sponsuz loquit aia. Canticorum v. Aia mea liquefacta ē, vt dilectus meus locutus ē mihi. ps. cxlvij. Emittet verbuz suū ⁊ liquefaciet ea: flabit spūs eius ⁊ fluēt aque. Exēpluz habes de illa meretrice que i predicatiōe cōmota: ipsius cor tanta mutatione cōuersum tm̄ ex dolore eliquefactum fuit: vt finito sermone in ecclesia crepuerit: ⁊ mortua in celū ascendit. ¶ Undecimus fructus dicit omnium vitiorum purgatio. Legitur enim in vitis patrum q̄ quidā senior sanctus: discipulo suo volēs persuadere fructū verbi dei: peccatorum purgatiuum: sibi iposuit: vt quēdā canistrellū imundum susciperet: ⁊ ad fontē allatuz plenū aqua reportaret: quem accipiens ⁊ in fonte sepe emergens aquam nunq̄z potuit deferre: tamen canistrellum mundum portauit. quē sumens senior ait. Fili ita ē de v̄bo dei: qd fons est sapiētie in excelsis: vt ait Eccl̄s. i. c. Per ipsum eniz anima purgat a vitijs ⁊ mūdissima efficit. Propterea

xp̄o. Jo. xv. Jam vos mūdi estis ꝓpter sermonem quē locutus suz vobis. Et Mat. viij. dicit. Dic verbo ⁊ sanabitur puer meus. Et ps. Misit verbum suum ⁊ sanauit eos. Et sap. xvi. Sermo tuus domine sanat vniuersa. Et vere sic est docente experientia. Uerbum dei ⁊ predicatio sancta oīa purgat vitia: scelera nephāda: oēz aie sanat langorē. Audi Lactātiū in. iij. diuinarum institu. c. xxvi. hec oīa confirmantē. Da mihi inquit virum: qui sit iracundus: maledicus: effrenatus: paucissimis dei verbis tam placidum q̄z ouē reddam. Da cupidum: auarum: tenacē: tā tibi eū liberalē dabo: ⁊ pecuniā suam plenis manibus largientē Da timidū doloris ac mortis: iam cruces ⁊ ignes ⁊ pericula ⁊ taurū contēnet. Da libidinosuz: adulterū: ganeonē: iā sobrium: castum: continentē videbis. Da crūdelē ⁊ sanguinis appetētē: iam in verā clemētiā furor ille mutabit. Da iniustū: insipientem peccatorem: cōtinuo ⁊ equus ⁊ prudens: ⁊ innocens erit. Uno enim lauacro malitia oīs abolebitur: tanta diuine sapientie vis est. vt in hoīs pectus infusa: matrem delictorum stultitiaz: vno semel impetu expellat. h̄ ille. ¶ Duodecimus fructus verbi dei dicitur paradisi acquisitio. Qualis deniq; fructus reportatur ex predicatione. vita eterna. Jaco. primo. In mansuetudine suscipite insitum verbum: quod potest saluare animas vestras. Luc. xi. Christus doctor veridicus loquitur. Beati qui audiunt verbum dei. Et quid de dignitate predicationis vlterius loquar. Meminisse debemus tantaz esse verbi dei dignitatem: vt christus verus deus ⁊ homo sit princeps ⁊ caput predicationis. Ipse hoc exercuit officium. ipse p̄dicatores docuit: ipse eos ante se binos ⁊ binos misit. Quapropter doctor noster ⁊ preco noster constitutus. successores Petrum ⁊ Paulum: Augustinū Dominicum: Franciscum ⁊ ceteros tam gloriosos viros reliquit: tantis miraculis confirmauit: predicatoribus ipsis celestem aureolam in paradiso preparauit. Et sic verbi dei dignitas tum ex sacra scriptura: tum ex mirabili fructu: tum etiam ex capite xp̄o clarissime patet. Et hoc quantum ad secundam partē principalē.

Tertio principaliter verbi dei considerare debemus p̄parabilitatem. Triplicem enim preparationē habere debent verbum dei audituri.

¶ Prima dicitur. Acceleratio.
¶ Scda dicitur. Attentio.
¶ Tertia dicitur. Executio.
¶ Debet in primis auditor verbi dei: totis viribus ceteris ꝑtermissis conari vt sit in principio predicatōis. Perfectio enim rei etiaꝫ apud phos. maxime ex principijs eius depēdet. Ait nāqꝫ Comentator aueroīs. x. metha. Remotis ꝑncipijs: remouetur perfectio ⁊ esse ab omnibus posterioribus. Et idē iij. phcoꝝ. Ignorato principio alicuius: ignorantur ⁊ que sequunt. Et Aristote. ij. elen. Inuento principio: facile est addere: ⁊ reliqua oīa habere. Et. i. ethi. ac. ij. elencoꝝ. Principiū plus q̄ꝫ dimidiū totiꝰ. Et iterum Ari. i. de celo. Principia sunt minima q̄ꝫtitate. sed maxima sunt v̄tute. Ex. iij. Thopi. Illd ex quo bonū sequitur: statim fieri debꝫ illud ex quo malū: nunq̄ꝫ. Et .i. posterioꝝ. Necesse est maxime habere ⁊ ꝑcognoscere prima principia. Seneca ait. Initia in qualibꝫ re laudabilia sunt ⁊ opportuna. Et ff. de origine iuris. l. Facturus. d̄r. Certe cuiuscūqꝫ rei potissima ꝑs. principium est igit debet auditor interesse principio: vt ordinem fundamentum ⁊ intentōem predicationis intelligat. ¶ Scda ꝑparatio dicit attentio. Cū enim v̄bū dei ex ipso deo principaliter deriuet: ⁊ instrumētaliter predicator populo subministret: diligenter ⁊ attēte audiendum est. Ait nāqꝫ christus predicatoribus euāgelicis. Mat. x. Non vos estis qui loquimini: sꝫ spūs patris vestri qui loquit i vobis. Et Luc. xxi. Dabo vobis os ⁊ sapientiam: cui non poterunt resistere oēs aduersarij vr̄i. Et Lu. x. Qui vos audit me audit. ⁊ qui vos spernit: me spernit. Et dauid ꝑs. lxvij. Dñs dabit verbum euāgelizantibus virtute multa. Amb. quoqꝫ ait. oīs veritas a quocunqꝫ dicatur: a spiritu sancto est. Debet igitur auditor considerare q̄ predicator gerit personam xp̄i: ⁊: cū reuerentia atqꝫ cordis attentione audire etiā si predicator vilis ⁊ iuuenis videatur. vnde Aug. Ego qd sum: nisi cophinus seminatoris. i. christi: Ipse dignatus est in me ponere semē. qd spargo vobis. Nolite respicere ad vilitatem cophani sꝫ ad nobilitatem seminatoris. h̄ ille. Et Gre. i omel. sup euāgelio. Nō quidā fecit cenā magnam ⁊c. Nemo me ꝓpter me in hoc loco despiciat. Et si ad inuitandum nequaq̄ꝫ dignus appareo. sed tamē magne sunt delicie quas ꝓmitto. hec ille. Cōtra illos q̄ corde vagi sunt: ⁊ in diuersa cogitatus transferunt. Contra etiam illos qui ex predicatione discedunt male edificantes proximum. Ad quos romana ecclesia fulgur transmittit. De ꝯse. d. prima. capi. sacerdote vbi dicit. Sacerdote verbum i ecclesia faciēte. i. predicāte. qui egressus fuerit de auditorio excōicetur: hec ibi. Qd̄ itelligit ſm glo. quando quis recedit ꝯtēnens predicatorem vt minus litteratū: qd̄ ad superbiā ꝯtēnentis pertinet: vel verbum dei vilipendens recedit. Attente igitur audiēda est predicatio. Exemplum in esdra. viij. c. Aures omnis populi erant erecte ad librum. s. legis dei. Proptera Augustinꝰ. i. q. i. c. Interrogo. sic ait. Quanta solicitudine obseruamus quādo nobis corpus xp̄i ministratur: vt nihil ex ipso de manibꝰ nostris in terrā cadat tanta solicitudine obseruemus ne verbuꝫ dei qd̄ nobis errogat: duꝫ aliud aut cogitamus aut loqmur de corde puro depereat: q: nō minus reus erit q̄ verbum dei negligenter audierit: q̄ꝫ ille qui corpus xp̄i sua negligentia in terrā cadere ꝑmiserit: h̄ ibi.
¶ Tertia preparatio dicit executio. Nō enīꝫ sufficit iteresse verbo dei: ⁊ illud attēte audire: sed opus est illud adiplere: q: finis predicationis est opatio. vnde Jacobi. i. Estote factores verbi ⁊ nō auditores tm̄: fallentes vosmetipsos. Et ideo saluator ait. Jo. viij. Amen dico vobis: si quis sermonē meuꝫ seruauerit: mortē nō gustabit i eternū. Et Luc. xi. Beati qui audiunt verbū dei ⁊ custodiunt illud. Preparandus igit est aīus disponendi pedes: aperiēde aures: cogitanda est ꝑdicationis vtilitas: ⁊ oīno ope cōplenda: ne nobis accidat terribile dei iudiciū qd̄ verissimo recitat exēplo. Audite o vos qui nō vultis ad predicationē prepare. Erat quidā qui ad predicationē nunq̄ꝫ accedere volebat. Et mortuo illo: clericis cantātibus officium circa funus: dicēte principali sacerdote. Nō intres in iudicium cum seruo tuo ⁊c. oībus cernētibus ymago crucifixi existēs ante choꝝ: cū ambabus manibus sibi aures obturauit. Tūc sacerdos ait: vere hoc ē iudiciū dei. Iste nunq̄ꝫ voluit audire predicatiōes ⁊ monitiōes predicatoꝝ ⁊ sacerdotum. Et xp̄s nō vult oratiōes pro eo audire. Et extractū: cadauer de ecclesia: ꝓiectuꝫ fuit ad asinoꝝ sepulturā. Non sic vos charissimi: sed parate aures i hac quadragesima ad verbuꝫ dei. De quo Chrisostomus egregie dicit. Verbum dei docet ignorantes terret contumaces: animat laborātes: confortat pusillanimes: reficit magnates: sanat peccato vulneratos. Qui autem longe ab hoc conuiuio verbi factus est: euacuatur

spiritu: angustiatur sensibus: deficit a veritate: distillat a fide: ⁊ sic egrediens ab omni voluntate dei nouissime cadit in mortem. vnde Salomon. Qui auertit aurem suam ne audiat legem: oratio ei⁹ erit execrabilis ante deum. h̄ ille. Nullus igitur sit tam negligens: tam piger: tam somnolent⁹: tam immemor sue salutis vt nō veniat ad diuinum verbuz audiendum. Vos oro amantissimi: venite ⁊ audite doctrinam celestem: doctrinam saluberrimam: doctrinam euangelicam. Ad hāc vos inuito: ad hāc voco: ad hāc allicio: vt ceteris negotijs pretermissis: saltem per horam omnino predicationi insistatis. De qua iam audistis. Necessitatem. Dignitatem ⁊ duodecim mirandos fructus ex ea procedentes. Et demum intellexistis Preparabilitatem: vt cum eo viuere valeatis: qui est eterni patris verbum: in presenti per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam: in secula seculorum. Amen.

¶ Dominica in quinquagesima De diuina ⁊ eterna lege. Sermo quartus.

Confestim vidit. Luc. xviij. Narrat hodie diu⁹ euāgelista Lucas actū vnum sue pietatis quem fecit saluator noster erga cecum illum iuxta viam sedentem: ⁊ eius misericordiam suppliciter implorantem: per quez genus humanum figuratur: qd̄ summus ille opifex rerum in principio: quodam lumine superno: illustrauerat legis naturalis. Sed excrescentibus errorum tenebris ⁊ offuscato ipso lumine naturalis legis: cecum genus humanum iugiter ad dominum conclamare cogebatur. Deus autem tanquā pater indulgentissimus aliud contulit lumen: quod lex eterna appellatur. Qua lege recepta confestim vidit: vt inquit thema nostrum in principio assumptum: ⁊ in euangelio hodierno recitatum. In quo euangelio sacro. tria saluberrima documenta nobis traduntur. Primum documentum est: q̄ si volumus diuina mysteria intelligere: conemur esse de apostolorum numero: eorum vitam imitantes: ⁊ dolorosam christi passionem lachrymis ⁊ singultibus iugiter memorantes. Hoc patet in principio euangelij vsqz ibi. Resurget.

¶ Secundum documentum est. q̄ qui est spiritualiter cecus vt lumen gratie recipiat firmiter credens pergat ad dominum iesum christum: a quo sine dubio illuminabitur. Hoc patet in secūda parte euangelij. vsqz ibi. Fides tua te saluum fecit. ¶ Tertium documentum est: q̄ corde: ore: ⁊ opere gratias summas deo referamus. Hoc patet in tertia parte euangelij. ibi. Et oīs plebs vt vidit dedit laudem deo. Qd̄ vtiqz fiet: si legem eius inuiolabiliter obs̄uabim⁹. de q̄ lege tria ꝯtēplabimur.

¶ Prio. dīne legis quiditatē.

¶ Scdo. dīne legis necessitatē.

¶ Tertio. dīne legis velleitatē.

¶ Primo diuine legis contemplari debemus quiditatem. i. qd sit ipsa lex diuina. Ex dictis nāqz s. Doc. p̄ma scd̄e. q. xci. ⁊. q. xciij. Contra gen. li. iij. c. cxv. Et Aug. ij. lib. de libero arbitrio: cet̄orūqz theologoꝝ talē elicio diffinitionē. Lex diuina ē etern⁹ diuine sapientie cōcept⁹ ad summū bonū oīum rerū directiuus ab optimo opifice format⁹. In hac sacra diffinitione ponunt̄ tm̄ tria genera causaꝝ. s. formalis: finalis: ⁊ efficiens. Materialis autē non ponitur: q̄ nulla materia reperitur in deo. Eternus igitur diuine sapientie cōceptus dicit causam formalē Nā vt dicit Doc. s. supra. Ratio q̄re etern⁹ ꝯcept⁹ dr̄ lex eterna ē q̄ de⁹ nihil ꝯcepit ex tpe: s̄z hēt eternum conceptum omnium rerum preteritaꝝ presentiū ⁊ futurarum. Et sicut per suam omnipotentiam est conditor vniuersarum naturarum: ita per suam sapientiā est gubernator ⁊ conseruator eaꝝ. vnde Sap. viij. Sapiētia attingit a fine vsqz ad finē fortiter: ⁊ disponit omnia suauiter. Causa finalis tangitur dum dicitur. Directiuus omnium rerum ad summū bonū. Ipsa enīz lex diuina dirigit omnes res: omnes actus: omnes motiōes s̄m eorum conuenientiam ad hūc finem: vt omnia participent diuinū esse: vt patet per Philosophū primo ethicoꝝ. ¶ Causa vero efficiens tangit̄ ibi. Ab optimo opifice formatus. Sūmus ⁊ optimus opifex deus est: q̄ per suum intellectū formans istū conceptū ab eterno: ipsa sua potentia cūcta creauit atqz constituit: ⁊ in esse conseruat sua sapientia: vniuersa gubernat sua bonitate: omnia in seipsum dirigit ⁊ conuertit: vt diu⁹ ait. Dionysius Et Augu. xix. de ci. d. Nullo modo aliquid legib⁹ sūmi creatoris ordinatorisqz subtrahitur: a quo pax vniuersitatis administratur: hec ille. Hoc idē sanct⁹ Mardoche⁹ in sua oratione insinuat. d. Hester. xiij. Dñe deus oīpotens ī ditiōe tua cūcta sunt posita: ⁊ nō est qui possit resistere volūtati tue: dñs vniuersoꝝ tu es. Hec cā efficiēs optimi dei est illa de qua Lactātius. ij. diuinaꝝ institu. c. v. ait.

Quãto igit̃ rectius est omissis in sensibilibus ⁊ vanis oculos eo tendere: vbi sedes. vbi habitatio est dei veri: qui terrã stabili firmitate suspẽdit qui celũ distinxit astris fulgentibus. qui solẽ rebus humanis clarissimũ ac singulare lumen i argumentuꝫ sue ac vnice maiestatis accendit. Terris aũt maria circũfudit flumina sempiterno lapsu fluere precepit: iussit ⁊ extẽdi campos subsidere valles: frõde tegi siluas lapidosos surgere montes. Que vtiqꝫ oĩa nõ iupiter fecit. qui ante annos mille septingentos natus ẽ. sed ille opifex reꝝ mundi melioris origo: qui vocat̃ deus. hec ille.

Secundo principaliter legis diuĩe cõtemplari debem⁹ necessitatẽ. s. Tho. p̃ma scd̃e. q. lxxxi. ar. iiij. dicit. ꝙ preter legẽ naturalẽ ⁊ legem humanã necessariuꝫ fuit ad directionẽ humane vite habere legeꝫ diuinã. Qd̃ triplici ratiõe declaro.

¶ Primo. ratione illuminatiõis.
¶ Secũdo. ratione deriuationis.
¶ Tertio. ratione saluationis.

¶ Primo dico ꝙ fuit ⁊ est necessaria lex eterna ⁊ diuina: ratione illuminationis. Licet hõ lumine rationis naturalis: siue legis nature: manuducat̃ ad cognitionem dei atqꝫ virtuose viuendũ: tñ in tantũ excrescit ꝯcupiscentia humana vt obtenebret lumẽ illud a deo vt homines miseri relicto deo ⁊ via virtutum sequant̃ errores ⁊ per viaꝫ ꝑditionis incedant. Et vt dare pateat: viaꝫ paganoꝝ discurramus. Nam quidã ex ipsis in tantã mentis cecitatẽ deuenerũt ꝙ dixerunt deũ nõ esse. In persona: quarum p̃s. ait. Dixit insipiẽs in corde suo nõ est deus. Contra quos Plato inuehit dicens. Deus ẽ principiũ oĩum naturaꝝ: lumen oĩum rõnũ. Simil̃r Ph̃s. ij. meth̃. viij. phy. Et. xij. meth̃. Quidam posuerunt plures deos ꝓpter qd̃ fere totus mũdus hoc errore seductus declinauerat ad ydolatriã: presertim tẽpore abrae. Cõtra quos istat. ph̃s xij. meth̃. d. Nõ est bona pluralitas principatuũ: vnus ergo princeps. Quidã adorabãt solẽ lunaꝫ ⁊ stellas. Cõtra eos est Ph̃s. viij phy. Et. xij. meth̃. Prim⁹ motor est oĩno imobilis. Quidã adorabant ignẽ. Cõtra quos ẽ Ph̃s. i. politi. Regens naturaliter est dignius recto. Quidam adorabant aquaꝫ. Contra quos Apuleus in libro de deo socratis. Nihil ẽ deo perfectius ⁊ potentius. Quidam adorabant terram. Contra quos Plato in Thimeo dicit. Deus ẽ summũ bonum super oẽm substã

tiam omnemqꝫ naturam. Quidã adorabant homines. Cõtra quos Ph̃s in ꝓhemio metha. Humana natura multipliciter ancilla est. Et Ph̃s in ꝓhemio meth̃. Optimus est mundi actor. Quidã imagines ⁊ seruabant eas ne raperentur a furibus. Cõtra quos ẽ Ph̃s iij. d̃ aĩa. ⁊. iiij. meth̃. Omne agẽs nobilius est patiente. Quidam ligna. cepe. allia. acũ. filum. scopaꝫ: vt fuerũt egyptij: quos reprobat Ph̃s. viij. phy. Et. xij. meth̃. Primus motor est incorporeus ⁊ immaterialis: ⁊ actus purus. Quidã anseres: vt Romani. prout refert Augu. xx. de ci. c. xxij. Contra quos est Ph̃s. i. politi. d. Hoĩem esse rectorẽ aĩalium. Quidã dixerunt incorruptibilia ⁊ superiora regi diuina ꝓuidentia: sed nõ inferiora ⁊ corruptibilia: ⁊ maxime hominẽ. Cõtra tales Ph̃s ẽ. xij. metha. iiij. metha. Et. ij. de celo. Quidã dixerunt mundũ ab eterno fuisse: sicut prosequit̃ Ph̃s. viij. phy. Loquens tñ in persona alioꝝ philosophoꝝ. Quidã dixerunt aĩam mortalem: ꝯtra omneꝫ veritatem ⁊ maxime cõtra Ph̃m. ij. Et. iij. de anima. Vide ergo quantũ fuit obscuratum lumen rõnis naturalis ⁊ depressum ꝑ tenebras ꝯcupiscentie. Sed quid ꝯtra antiquos adirascor: sermonem in longuꝫ ꝓtrahens. Nunquid nõ sunt multi hodiernis tẽporibus xp̃iani tantũ nomine nõ factis: paganis infideliores: ⁊ iudeis peiores: negantes deũ: paradisum. anime imortalitatem. dei prouidentiaꝫ. vt liberius possint vacare vitijs atqꝫ peccatis. Certe ita. qꝛ sunt ceci. sunt orbati. sunt sine ratiõis lumine. diuinam subterfugiẽtes legem. ⁊ vinculis carnalis affectionis ac peccatoꝝ pressi: ⁊ grauiter ligati. Ex hoc loquẽs phylosophia cũ Boetio dicebat primo de cõso. Heu q̃ precipiti mersa profundo. Mens hebet: ⁊ propria luce relicta. Tendit i externas ire tenebras. Terrenis quotiẽs flatibus acta. Crescit in imensum noxia cura. Hic quõdam celo liber aperto. Suetus in ethereos ire meat⁹. Cernebat rosei lumina solis. Et infra. Nũc iacet effeto lumine mẽtis. Et pressus grauib⁹ colla cathenis. Decliuẽqꝫ gerens pondere vultum. Cogitur heu stolidam cernere terram: hec ille. Oportuit ergo ꝙ homo illuminaretur alio lumine diuino ad tollẽdos errores predictos. Ideo diuina prouidẽtia ex misericordia sua: ne homo deuio errore laberetur: legem quã eternaliter conceperat: in tempore promulgauit: in sacris libris antiqui testamenti: per suum dilectum moysen: vt sa-

Quãto igit rectius est omissis in sentibilibus ⁊ vanis oculos eo tendere: vbi sedeo. vbi habitatio est dei veri: qui terrã stabili firmitate suspẽdit qui celũ distinxit astris fulgentibus. qui solẽ rebus humanis clarissimũ ac singulare lumen i argumentũ sue ac vnice maiestatis accendit. Terris aũt maria circũfudit flumia semp̃terno lapsu fluere precepit: iussit ⁊ extẽdi campos subsidere valles: frõde tegi siluas lapidosos surgere montes. Aue vtiq; oia nõ iupiter fecit. qui ante annos mille septingentos natus é. sed ille opifex rex mundi melioris ouigo: qui vocat deus. hec ille.

Secundo principaliter legis diuine cõtemplari debem⁹ necessitatẽ. s. Tho. p̃ma scõe. q. lxxxi. ar. iiij. dicit. q̃ preter legẽ naturalẽ ⁊ legem humanã necessarium fuit ad directionẽ humane vite habere legẽ diuinã. Ad̃ triplici ratiõe declaro.

¶ Primo. ratione illuminatiõis.

¶ Secũdo. ratione deriuationis.

¶ Tertio. ratione saluationis.

¶ Primo dico q̃ fuit ⁊ est necessaria lex eterna ⁊ diuina: ratione illuminationis. Licet hõ lumine rationis naturalis: siue legis nature: manuducat ad cognitionem dei atq; virtuose viuendũ: tñ in tantũ excrescit p̃cipiscentia humana vt obtenebret lumẽ illud a deo vt homines miseri relicto deo ⁊ via virtutum sequant̃ erroneos ⁊ per viaꝫ pditionis incedant. Et vt dare pateat viaꝫ paganoꝝ discurramus. Nam quidã ex ipsis in tantã mentis cecitatẽ deuenerũt q̃ dixerunt deũ nõ esse. Jn persona: quarum p̃s. ait. Dixit insipiẽs in corde suo nõ est deus. Contra quos Plato inuehit dicens. Deus é principiũ oium naturaꝝ: lumen oium rõnũ. Similr Plõ. ij. metõ. viij. phy. Et. xij. metõ. Quidam posuerunt plures deos p̃pter qõd fere totus mũdus hoc errore seductus decliuauerat ad ydolatriã: p̃sertim tẽporis aduae. Cõtra quos istat. plõ xij. metõ. d. Nõ est bona pluralitas principatũ: vnus ergo princeps. Quidã adorabãt solẽ lunaꝫ ⁊ stellas. Cõtra eos est Plõ. viij phy. Et. xij. metõ. Prim⁹ motor est oino imobilis. Quidã adorabant ignẽ. Cõtra quos: é Plõ. i. politi. Regens naturaliter est digniꝰ recto. Quidam adorabant aquaꝫ. Contra quos Apuleus in libro de deo socratis. Nihil é deo perfectius ⁊ potentius. Quidam adorabant terram. Contra quos Plato in Thimeo dicit. Deus é lumnũ bonum super oẽm substã

tiam omnemq; naturam. Quidã adorabant homines. Cõtra quos Plõ in phedro metha. Humana natura multipliciter ancilla est. Et Plõ in phedro metõ. Optimus est mundi actor. Quidã imagines ⁊ seruabant eas ne raperentur a furibus. Cõtra quos é Plõ iij. d aia. ⁊. iij. metõ. Omne agẽs nobilius est patiente. Quidam ligna. cepe. allia. acũ. filum. scopaꝫ: vt fuerũt egyptij: quos reprobat Plõ. viij. phy. Et. xij. metõ. Primus motor est incorporeus ⁊ immaterialis: ⁊ actus purus. Quidã anseres: vt Romani. prout refert Augu. xx. de ci. c. xxij. Contra quos est Plõ. i politi. d. Noiem esse rectorẽ aialium. Quidã dixerunt incorruptibilia ⁊ superiora regi diuina p̃uidentia: sed nõ inferiora ⁊ corruptibilia: ⁊ maxime hominẽ. Cõtra talem Plõ é. xij. metha. iiij. metha. Et. ij. de celo. Quidã dixerunt mundũ ab eterno fuisse: sicut p̃sequit Plõ. viij. phy. Loquens tñ in persona aliorũ philosophorũ. Quidã dixerunt aiam mortalem: ꝓtra omnes veritatem ⁊ maxime cõtra Plõm. ij. Et. iij. de anima. Vide ergo quantũ fuit obscuratum lumen rõnis naturalis ⁊ depressum p tenebras ꝑcipiscentie. Sed quid ꝓtra antiquos adiraſco: sermonem in longuꝫ p-

A ... ⁊ terrã: // ... ⁊ Centra // ... Matth. 10. c⁹

traheno. Nunquid nõ sunt multi hodiernis tẽporibus xp̃iani tantũ nomine nõ facto: paganis infideliores: ⁊ iudeis peiores: negantes deũ: paradisum. anime imortalitatem. dei p̃videntiaꝫ. vt liberius possint vacare vitijs atq; peccatis. Certe ita. q̃ sunt ceci. sunt obstinati. sunt sine ratiõis lumine. diuinam subterfugiẽtes legem. ⁊ vinculis carnalis affectionis ac peccatoꝝ pressi: ⁊ graviter ligati. Et hoc loquẽs philosophia cũ Boetio dicebat primo de cõso. Heu q̃ precipiti mersa profundo. Mens hebet: ⁊ p̃pria luce relicta. Tendit i eternas ire tenebras. Terrenis quotiẽs flatibus acta. Creuit in immensum noxia cura. Hic quõdam celo liber aperto. Suetus in ethereos ire meatꝰ. Cernebat roseꝰ lumina solis. Et infra. Nũc iacet effeto lumine mẽtis. Et pressus grauibꝰ colla catenis. Declinẽq; gerens pondere vultum. Cogitur heu stolidam cernere terram: hec ille. Oportuit ergo q̃ homo illuminaretur alio lumine diuino ad tollẽdos errores p̃dictos. Jdeo diuina p̃uidẽtia ex misericordia sua: ne homo deuio errore labereꝰ: legem quã eternaliter conceperat: in tẽpore promulgauit: in sacris libris antiqui testamenti: per suum dilectum moysen: vt sa-

ere littere testant. Et extra de summa tri. ⁊ fide catholica. c. Firmiter per quaz manifeste declarauit esse vnum deum ⁊ trinum. creatorem ⁊ prouisorem totius vniuersi: atqz redēptorem: eūqz esse imortalez: gloriaz paradisi: penas inferni incutiendo timorem male viuentib⁹ promittendo gloriam bonis ⁊ virtuose viuentibus. Ecce igitur necessitas legis diuine ratione illuminationis. ¶ Secūdo lex diuina ⁊ eterna est necessaria ratione deriuationis. Ubi notandum est ꝑm phm. viij. phy. viij. Et. xij. meth. ꝙ a primo motore depēdet celū ⁊ tota natura. Et ꝑm Cōmentatorez .x. meth. Scientia dei causat res: ⁊ natura causat a reb⁹. Et Phs .v. meth. Est vnum principiuz necessarium a quo alia dependent. His prehabitis dicamus sic. Illud ꝙ est primū ⁊ principale simpliciter: ⁊ nō ꝑm quid: est cā oīuz aliorz: ⁊ omnia alia originant ⁊ dependēt ab eo. Declarat hoc phs x. metha. d. In vno quoqz genere est dare aliquod primū: qđ est metrum ⁊ mensura omniuz que sunt in illo genere vel ordine. Sed lex eterna ⁊ diuina est prima ⁊ principalis: a qua omnes leges deriuantur ⁊ originantur: qz est idez quod deus: vt Augusti. libro primo de libero arbitrio dicit. Lex eterna est ratio summa: cui summe obtemperādū est. Et. s. Doc. prima scđe. q. xciij. arti. i. Lex eterna est ratio diuine sapientie. Deus enim est act⁹ purus ⁊ etern⁹ vt dicit Phs. xij. metha. Et Cōmentator. ij. metha. Prima causa est magis digna in esse ⁊ in veritate: qz omnis alia essentia: qz omnia acquirunt esse ⁊ veritatem a prima causa. i. a deo. Hoc dicit veritas increata: prout scribit. Salomō. Prouer. octauo. c. Per me reges regnant: ⁊ legum conditores iusta decernunt. Per me principes iperant: ⁊ potentes decernunt iusticiam. Job vigesimosecundo. Suscipe ex ore illius legez ⁊ pone sermones eius in ore tuo. Et iterum. Job. xxxvi. Ecce deus excelsus in fortitudine sua: ⁊ nullus ei similis in legis latoribus. Jacobi quarto. Unus est enim legis lator ⁊ iudex qui potest perdere ⁊ liberare. Audi Augustinū i primo. đ libero arbitrio. In temporali lege nihil est iustum aut legitimuz: quod non ex eterna lege homines sibi deriuauerit Et. C. de prescriptione longi temporis. l. finali. In fine dicitur sic. Ideo enim nostri maiores subtilissimo animo. ⁊ diuino quodam motu ad actiones ⁊ earum iura ꝑ

uenerunt. vt incorporales constitute possint, vbiqz suū ius: ⁊ effectū corporalem ostēdere. hec ibi. Patet igitur ꝙ lex eterna est prima: ⁊ ꝙ ab ea omnes alie dependent: ergo lex diuina est necessaria. ¶ Tertio lex diuina ⁊ eterna est necessaria ratione saluationis. Et sanctus Doc. prima secūde .q. lxxxxi. articu. iiij. Qđ si homo ordinaretur tantū ad finem: qui nō excederet proportionem naturalis facultatis hominis: non oporteret hominem habere aliquod directiuum ex parte rationis super legem naturalem: ⁊ legem humanitus positam: que ab ea. s. lege diuina deriuatur: sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis eterne: que excedit proportionem naturalis facultatis humane. Ideo necessarium fuit: vt supra legem naturalem ⁊ humanam dirigeretur etiam ad suum finē: lege diuinitus data: hec ille. Et de hac lege scribit Lactantius libro. vij. de ira dei. c. viij. d. Curat hominum vitā deus ⁊ singulorum actus animaduertit: eosqz sapientes ac bonos esse desiderat. Hec est voluntas dei ac diuina lex: quā qui sequitur: qui obseruat deo carus est: hec ille. Et cum contrariorum sit eadez ratio: quia vt dicitur. primo de anima. Rectum est iudex sui ⁊ obliqui: ideo sequitur: ꝙ necessaria sit etiā lex diuina ad omnia delicta prohibenda: ⁊ punienda. Lex enim humana vt inquit Augustinus primo lib. đ libero arbitrio. Nō potest omnia que male fiunt punire vel prohibere: quia dum auferre vellet omnia mala: sequeretur ꝙ multa bona tollerentur: ⁊ impediretur vtilitas boni communis qđ est necessarium ad conseruationem humanam: vt ergo nullum malum interius aut exterius iprohibitum ⁊ impunitum remaneat necessarium fuit superuenire legem diuinam: per quam omnia peccata interiora ⁊ exceriora prohibeantur. Hec ex sancto Doc. prima secunde. q. nonagesimaprima. articulo quarto. De huius quoque legis diuine necessitate loquitur. Psalm⁹ octau⁹. Lex domini immaculata: idest nullam peccati turpitudinem permittens. Conuertens animas: quia non solum exteriores actus: sed etiam interiores dirigit. Testimonium domini fidele: propter certitudinem veritatis ⁊ rectitudinis. Sapientiam prestans paruulis inquātum ordinat hominem ad supernaturalem finem ⁊ diuinū. Hec sancti Doctoris expositio.

Tertio principaliter legis diuine ꝓmpleri debemus velocitatē: Diuina ⁊ eterna lex tria ab homine maxime deposcit.

¶ Primū est fidei. Integritas.

¶ Scōm est spei. Firmitas.

¶ Tertiū ē caritatis ꝓfectibilitas.

¶ Primum igit qō lex eterna ⁊ diuina vult a nobis ē fidei integritas. Jo. xiij. Creditis in deū ⁊ in me credite. Hec aūt credulitas ⁊ integra fides duodecim ꝓtinet misteria. ſm qꝫ doudecim sint cōdusiones ⁊ articuli sacratissime fidei christiane: quoꝝ duodecim fuerūt ꝓcones sanctissimi. f. apli. Primꝰ nāqꝫ articulus est: qué posuit Petrus apostoloꝝ princeps. d. Credo in deū patre oipotentem creatorem celi ⁊ terre. Scōs articulus est: qué posuit Johānes euāgelista. d. Et in ihesum xp̄m filiuꝫ eius vnicū dñm nostꝝ. Tertius articulus est: qué posuit Jacobus zebedei. d. Qui ꝓceptus est de spiritu sancto: natus ex maria virgine.

Quartus articulus est: qué posuit Andreas. d. Passus sub pontio pilato: crucifixus: mortuꝰ: ⁊ sepultus: Quintus articulus est: quem posuit Thomas. d. Descendit ad inferos. Sextus articulus est: qué posuit Bartholomeus. d. Tertia die resurrexit a mortuis. Septimꝰ articulus est: qué posuit Philippus. d. Ascendit ad celos: sedet ad dexteram dei pr̄is oipotēt̄. Octauꝰ articulus est: qué posuit Mathe. d. Inde uēturus ē iudicare viuos ⁊ mortuos. Nonus articulus est: qué posuit Jacobꝰ alphei. d. Credo in spm̄ sanctū. Decimus articulus est: qué posuit Simon. d. Et sanctā ecclesiā catholicā. Undecimus articulus est: qué posuit Thadeus. d. Sanctoꝝ cōmunionē: remissionē peccatoꝝ. Duodecimus articulus est: qué posuit Mathias. d. Carnis resurrectionē: vitam eternam. Amen. Unde Innocentius. iij. hanc fidei integritatē: ⁊ articuloꝝ necessitatē exp̄imēs extra de su. tri. ⁊ fi. catholica. c. i. ait. Firmiter credimus ⁊ simplr confitemur. qꝫ vnus est solus verus deꝰ: eternus: imensus: ⁊ incōmutabilis oipotens: ⁊ ineffabilis: pater filius ⁊ spūs sanctus. Tres quidē psone sed vna essentia: substantia: seu natura: simplex oio. Pater a nullo: filius a patre solo: ac spūs sanctus pariter ab vtroqꝫ: absqꝫ initio semper ac fine. Pater generans: filius nascens: ⁊ spūs sanctus procedens: cōsubstantiales ⁊ coequales: ⁊ cooipotentes: ⁊ coeterni. Universoꝝ p̄incipiū: creator oium visibilium: ⁊ inuisibiliū: spūalium. ⁊

corporaliū. Qui sua oipotenti virtute simul ab initio tēporis vtrāqꝫ de nihilo condidit creaturā: spūalem ⁊ corporalē: angelicā vꝫ ⁊ mūdanam. ac deinde humanā: qsi cōmūē ex spū ⁊ corpore ꝓstitutam. Et infra. Tandē vnigenitus dei filius xp̄s. cōiter incarnatus ex maria semper virgine: spūs sancti cooperatōe ꝓceptus. verus hō factꝰ ex anima rōnali: ⁊ humana carne ꝓpositus. vna in duabus naturis psona. viā vīe manifestius demonstrauit. Qui ſm diuinitatē: īmortalis ⁊ impassibilis. idē ipse ſm humanitatē: factꝰ est passibilis: ⁊ mortalis. Qui etiam p̄ salute humani generis: ⁊ in ligno crucis passus ⁊ mortuus descēdit ad inferos. resurrexit a mortuis: ⁊ ascendit in celuꝫ: sed descendit in aia ⁊ resurrexit in carne. Ascendit pariter in vtroqꝫ venturus in fine seculi: iudicaturꝰ viuos ⁊ mortuos: ⁊ redditurus singulis ſm opera sua: siue bona fuerint siue mala. illis cum diabolo penam perpetuam. ⁊ istis cum xp̄o gloriā sempiternam. hec ibi.

¶ Scōm qꝫ lex eterna ⁊ diuina vult a nobis. est spei firmitas. Requirit enim ipse deus vt totā spem nr̄am in eo ponamus. ⁊ nō in creatura. Aliter inquiz David ꝓpheta. Spera te in eo oīs congregatio populi: effundite coram illo corda vestra. deus adiutor noster in eternū. vñ Justinianus impator: i. l. i. C. ō veteri iure enucleando. inquit. Deo auctore: nostrū gubernāte imperio: qō nobis a celesti maiestate traditum est: ⁊ bella feliciter pagimus: ⁊ pacē decoramus: ⁊ statū rei publice sustentamus. Et ita nostros aios ad dei oipotentis erigimus adiutoriū: vt neqꝫ armis ꝓfidamꝰ neqꝫ nostris militibus: neqꝫ bellorum ducibus: vel nostro ingenio: sed omnē spem ad solam referamus sūme prouidentiā trinitatis. vnde ⁊ mundi totius elemēta p̄ocesserunt: ⁊ eorum dispositio in orbe terrarum p̄ducta est: hec ille.

¶ Tertium qō lex eterna ⁊ diuina vult a nobis. est charitatis perfectibilitas. Requirit nempe deꝰ vt ipsum perfecte p̄e omnibus creaturis diligamus. Deut. x. Quid dñs deus petit a te nisi vt diligas eū: ac seruias domino deo tuo in toto corde tuo ⁊ in tota anima tua. Et Deut. xi. Ama itaqꝫ dominū deum tuum ⁊ obserua p̄cepta eius. hec ille. Ut huius igit diem dilectionis. ⁊ charitatis perfectionem sūman: nobis insinuat. Prosper in lib. de vita contemplatiua. Et Gratianus in decretis de pe. d. ij. c. Charitas. vbi sic inquit. Charitas est vt mihi videt: recta volūtas ab omnibus

nis ac p̄sentibus auersa: iuncta vero deo insep̄abiliter: ⁊ vnita igni quodam spiritus sancti: a quo est ⁊ ad quem refertur incensa: inquinamenti omnis extranea: corruptionis nescia: nulli vitio mutabilitatis obnoxia: super omnia que carnaliter diliguntur excelsa: afflictionum omnium potentissima: diuine contemplationis auida: in omnib⁹ semper inuicta: summa actionū bonarū: salus morum: finis celestiū preceptorum: mors criminum: vita virtutum: virtus pugnantium: palma victorum: anima sanctarū mentiū: causa meritorū bonorū: premium perfectorū: sine qua nullus placuit deo: cū qua nec potuit aliq̄s peccare nec poterit: fructuosa in penitentibus: lata in proficientibus: gloriosa in perseuerantibus victoriosa i martirib⁹: operosa in omnibus fidelibus. Ex qua quicquid est boni operis viuit. hec ille. Conetur igitur quisq̄ huic diuine legi: corde: ore: ⁊ opere consensu hic per gratiam. ⁊ in futuro p̄ gloriam. Amen.

¶ Feria scd̄a. in quinquagesima: De ludo aleaꝝ: s̄mo. v.

Postq̄ flagellauerint occident eum. Luc̄. xviij. Errauerunt nō nulli vehemēter existimātes ⁊ secum falso reputantes: temporis āmissionem nullum esse peccatum. Contra quos Bernardus ait. Omne tempus nobis ipensū req̄ret a nobis: q̄liter sit expēsū. Ideo Hiere. suam deflens infelicitatem: lacrimabili voce dicebat. Vocauit aduersum me: temp⁹ vero lusoribus non incongrue accomodari potest: contra quos in nouissimo die aduocabitur tempus. Hoc nāq̄ ꝯtēpto: spretoq̄ sacrorū dierū cultu: cū iactura spiritualis tp̄alisq̄ substātie circa d̄testabile ludi pctū: tēpus p̄ciosum in vanū expendunt. Et christū flagellantes: iterum cū perfidis iudeis occidunt. Et q̄ ludus est quodāmō fons: principiū: ⁊ origo vniuersorum. Idcirco de eo hodierna die locuturus tria principaliter declarabo.

¶ Primo. Grauationem.
¶ Scd̄o. Participatōem.
¶ Tertio. Restitutōem.

¶ Primo ludi alee seu fortune cōsiderare debemus grauationem. tam graue ⁊ horrendum vitiū est: vt ista conclusio ponatur. extracta a. s. Doc. in scd̄a scd̄e. q. clxviij. ar.

tertie. Ludus alee seu fortune intētus propter cupiditatem ⁊ auaritiam in notabile damnū proximi ē peccatum mortale. qd̄ triplici ratione probatur.

¶ Primo rōne ꝓhibitionis.
¶ Scd̄o rōne transgresionis.
¶ Tertio rōne punitionis.

¶ Primo ꝓbatur ratione prohibitionis sic. Illud qd̄ prohibetur preceptorie per legem ciuilem: canonicam: est peccatum mortale. s̄ talis ludus prohibetur preceptorie per legem ciuilem ⁊ canonicam. Nam lex ciuilis precipit vt nullus alterum ledat: vt patet. ff. De iusticia ⁊ iure. l. iusticia. Lusor autem totis viribus conatur proximū ledere. adeo vt si posset vsq̄ ad camisam eū spoliaret. Quapropter ius ciuile specialiter inuehit contra huiusmodi effrenatos lusores: prohibens ne quis alee ⁊ fortune ludat ludo: vt habetur. ff. de aleatoribus per totum. In autentica de sanctissimis episcopis. parapho. Interdicimus. Per legem canonicam. extra. De vita ⁊ honestate clericorum: vbi dicitur. Ad aleas vel taxillos non ludant: nec huiusmodi ludis intersint. Et q̄uis capitulum loquatur de clericis: tamen ⁊ laicis prohibetur. vnde ibi vacat argumentum a cōtrario sensu. quia alibi non solum clericis sed etiam laicis prohibetur: vt patet. d. xxxv. c. i. Leges enim humane: si iuste sunt: obligant in foro cōscientie: vt declarat. s. Doc. prima scd̄e. q. lxxxvj. ar. quarto. Ita q̄ non obseruantes eas sunt in statu damnationis: patet per Augustinum ad Bonifacium. Et in decretis. d. ix. Imperatores: vbi dicitur. Quicunq̄ legibus imperatorum que pro dei veritate feruntur obtemperare non vult acquirit grande supplicium. hec ille. Et extra. De maioritate ⁊ obedientia. capitulo. scd̄o. Et capitulo. Solite. dicitur. Qui non obedierit principi: morte moriatur. ergo ludus taxillorum qui ex cupiditate principaliter ⁊ in notabile damnum proximi fit: est peccatum mortale.

¶ Secundo probatur ludum predictum esse peccatum mortale: ratione transgressionis: sic. Quicunq̄ transgreditur aliquod preceptum diuine legis. peccant vtiq̄ mortaliter. Sed talis lusor transgreditur nedum vnum preceptū diuinum. s. Non concupisces rem proximi tui: sed qd̄ grauius est omnia precepta legalia transgreditur ⁊ conculcat: ergo ludus alee ⁊ cartarum est peccatum mortale. Qd̄ autē lusor transgrediat omnia precepta dei: p̄z discurrendo singula. Primo transgreditur

primum preceptum. De adoratio
ne ⁊ veneratione ac dilectiõe vni
us dei. Colit enim lusor duos vel
tres taxillos. Colit ymagines ⁊
figuras creatarum. Naꝫ ista deo
preponit: vnde glo. sup illud apo
stoli. Quorum deus vẽter ẽ. dicit.
Hoc enim ab homine colit: qđ
pre ceteris diligitur. Subicit eniꝫ
se lusor iurisditioni taxilloruꝫ: illis
obedit: illos veneratur: adeo vt
taxillos inuoluat serico: ⁊ odore
perfuso: apud cor in bursa retine-
at: illos osculat: illis se cõmendat.
Et sic maledictus lusor efficit ydo
latra pessimus: quod est peccatuꝫ
maximum. Peccant secũdo con-
tra secundũ preceptum: quod est
Non assumes nomen dei tui in
vanum. Proprium est vtiqꝫ luso
rum mendatijs vti: ⁊ se periurijs
armare: dum vnus affirmat: sua
puncta apparuisse. ali⁹ negat: vn⁹
dicit vnũ. alius aliud. In vanum
certe nomen dei assumunt: ⁊ qđ
scelestius est: non desinunt maledi
cta contra ipsum deũ: contra bea-
tam virginem: contra sanctos pro
ferre: blasphemant ⁊ abnegant fi
dem: baptismum: euangelium: cru
cifixum. Et quid aliud est barata-
ria nisi fons omnium blasphemia
rum: maledictionum ⁊ abnegatio
num: Et quid est barataria nisi be
charia in qua lusores agnum dei
christum aggrediuntur: etiam cuꝫ
armis ac pugnis ymaginem eius
ac virginis marie feriunt: Quid
peius referam. Deo omnipoten-
ti fichas faciunt: spuũt: strident cõ
tra ipsum: quem proditorem ap-
pellant: ⁊ matrem eius meretricẽ.
Contra tertium preceptum pec-
cant nephãdi lusores. Quia quã
to sunt maiora festa: tanto libenti⁹
suis baratarijs ea polluunt: ⁊ ma
xime sacratissima festa natalis do
mini nostri iesu christi. In quib⁹
pater eternus pro nostra salute na
sci voluit filium suum in hunc mũ
dum. Maledicti vero lusores in
vituperium tante festiuitatis ⁊ cõ
tẽptum tantorum mysterioruꝫ: di
es ⁊ noctes ducunt insomnes: dia
bolicis vacantes ludis: ĩmemores
effecti tantoruꝫ beneficiorum. O
grande peccatum. O celum quo-
modo non abscondis faciem tu-
am a nobis: O sol quomodo nõ
trahis lumen tuum: O terra quo
modo nõ contremiscis: O hoĩes
pij ⁊ iusti quomodo non fletis in
tam execranda iniuria creatoris:
Nascitur christus paruulus. pau
per. lugens in presepio pro salute
hominum. ⁊ ecce blasphematur
in ludo. Hoc est quod faciunt lu-
sores in agendo gratias deo pro
beneficio. Contra quartum prece
ptum peccant lusores: quia nõ ho

norant patrem neqꝫ matrem. imo
eos spernunt ⁊ vituperant. Effici
untur erga eos duri ⁊ obstinatis-
simi. Non acquiescunt eorum ad
monitionibus. Non verentur eo
rum cõfessores: neqꝫ religiosos
ceteros. Et quod longe horribili⁹
est: cum aliquãdo perdiderint. cla
mant contra parentes: ĩponunt su
per eos man⁹ sacrilegas: maledi-
cunt hore conceptionis: ⁊ partus
maledicunt vberibus matris: ma
ledicunt animabus: corporib⁹ pa-
rentum: auoꝝ ⁊ proauoꝝ. O pes
simi filij. O dãnatissimi filij: quis
liberabit vos a gladio iustissimi
dei: Contra quintum preceptum
peccãt lusores: q: inter eos obori
unt iurgia: cõtumelie: lites: arma
capiunt: se feriunt: mutilant: occi-
dunt. sicut accidit Uerone supiori
anno. Unus enim lusor pro posta
vnius solidi fuit occisus ab altero
lusore. Minant filijs quottidie ⁊
vxori. Heu misera vxor quotiẽs
reuertitur maritus lusor ⁊ spurcis
simis verbis eam aggredit: ruit ⁊
ĩpetit vt leo rugiens: occidit pro-
pterea parentes. vicinos. amicos.
proxios. lĩgua sua venenatissima
murmurando. detrahendo. susur-
rando. ⁊ alioꝝ famã extinguẽdo.
Contra sextũ preceptum peccant
lusores. Naꝫ qui sunt dediti ludo
cũ nõ habent ad ludẽdũ furantur
rapiunt. ⁊ depreciantur. vel a pa-
rentibus occulte accipiendo: vel a
vicinis. vel a magistris: si in exerci
tijs sunt artiuꝫ mechanicarum: au
ferunt ab vxoribus iocalia. mani-
chas. corigias: ⁊ vestes: ⁊ ponunt
pro pignore. subtrahũt necessaria
familie sue. permittunt suos mori
fame: ⁊ sepe in tantam dementiã
veniunt lusores vt proprias vxo-
res vendant. ⁊ aliquando seipsos
spoliant. alienant omnia vsqꝫ ad
brachas. Contra septimum prece
ptum peccant lusores. Tales eniꝫ
vt plurimuꝫ sunt: lasciui: carnales
molles. luxuriosi. sodomite: mere-
tricatores. Nec mirum. Nam ta-
les sunt gule dediti. papatores. in-
gurgitatores. ebriosi. Nunquam
ieiunant etiam in die veneris san
cti. Exinde oriuntur cogitationes
lasciue. verba impudica: ⁊ inume
rabiles actus bestiales. Contra
octauum preceptum peccant lu-
sores: testificando false. Unus eniꝫ
lusor iniuste defendit alium: ⁊ ex
hoc nullus eis credit. nullus fideꝫ
adhibet. omnes eos fugiunt. nul-
lus de eis cõfidit. nullus eos vult
pro testibus: quia sunt infames ⁊
testificari non possunt. Ostendun
tur digito: ⁊ merito: quia ab omni
veritate sunt alieni. Contra deci-
mum preceptum peccant lusores:
quia ex quo ociosi sunt: non labo

rantes non acquirentes sua industria res alienas desiderant: ⁊ perphas ⁊ nephas eas vellent habere. Et quis posset o deus enarrare diluuium peccatorũ: abhominationum: ⁊ offensionum lusoꝝ. Et quis posset explicare inconuenientia que inde sequũtur? Audi Basiliũ in exameron. Jocus remissam efficit animam ⁊ inutilez: dei precepta impedit: nec delicta sua potest ad memoriam reuocare: sed obliuiscens eorum nec se instigat ad penitentiam: ⁊ ita paulatim omnibus bonis priuatur: h̄ ille. Talem enim ludum etiam. pagani abhominantur. Unde Tulius in primo de officijs. Unum genus iocandi est illiberale: petulans: flagitiosum: obscenum. h̄ ille. Quid turpius dicemus contra pessimos lusores? Sunt enim corruptores ciuitatum ⁊ reruz publicarum: sunt deuiatores iuuenum: sunt confusores parentele: sunt totius vite humane scandalum: sunt dyabolici incarnati: sunt sentina ⁊ cloacha omnium fetorum ⁊ criminum. In eis regnat peccatum superbie. in eis regnat peccatum inuidie. in eis regnat peccatum luxurie. in eis regnat peccatum ire. in eis regnat peccatum gule. in eis regnat peccatum accidie. in eis regnat dyabolus huius scelerio inuentor ac fautor. Et ideo Chriso. Non deus sed dybolus dat ludere. Et Cyprianus in epistola contra aleatores: que incipit. Magna nobis dedit. Alee tabula ẽ dyaboli laque⁹ manifesti⁹. venenum letale: serpentis dyaboli malum ⁊ delectatio: vulnus insanabile: vbi dyabolus presto est: ⁊ ad capiendum submissus: ⁊ cum ceperit: de captiuo triũphat: vbi dementie furia: venale periurium ⁊ colloquium serpentium: rabiosa amicitia: atrocissimi sceleris immanitas ⁊ fraternitas discordans Illic cõuitia ⁊ audatia scena: mẽs insana: ac ferina impatientia: ibi possessionum amissio: ⁊ pecuniarum ingentium perditio. demonstratio litigiorum ⁊ furens demẽtia. h̄ ille. Et ibidem. Christianus qui alea ludit dyabolo imolans: auctoris manus polluit. Christianus quicũqz es ⁊ alea ludis. hoc primo in loco scire debes quia nõ es christianus sed ethnicus: ⁊ dominicum preceptum in vanum sumis. h̄ ille. Et quis dubitat iam ꝙ lud⁹ sit peccatũ mortale? ¶ Tertio probatur ludum esse peccatum mortale ratione punitionis sic. Nullus punitur in hoc mundo ⁊ in alio penis maximis ab ecclesia ⁊ a deo eius sponso nisi pro peccato mortali: sed proditores lu

sores maximis puniuntur penis. ab ecclesia ⁊ a deo hic ⁊ in futuro ergo talis ludus est peccatuz mortalissimum. Nam ecclesia sancta lusores deponit ⁊ eos excommunicari precipit. vt patet in decretis. distin. xxxv.c. episcopus: vbi sic dicitur. Episcopus aut presbyter: aut dyaconus: alee aut ebrietati deseruiens: aut desinat aut certe damnetur .i. deponatur. Subdiaconus autem: aut lector: aut cantor similia faciens: aut desinat aut communione priuetur: similiter ⁊ laicus. h̄ ille. Ergo tales peccant mortaliter. Debent tamen primo moneri: ⁊ si non se correxerint: tũc sunt excommunicandi. Excõmunicatio autem non infertur nisi pro peccato mortali: vt.s. Doc. iiij. senten. distin. xviij. q. ij. ar. primo. ergo talis ludus est peccatum mortale. Aduertendum tamen ꝙ ludere ad fortunam quid modicum: vt pueri faciunt: vel ob recreationem moderate. non videtur mortale. vnde⁹. ff. de aleatoribus. l. fi. dicitur. Quod in conuiuio. vescendi causa. ponitur: in causa rem ludere familiam permittitur. Et hoc etiam videtur innuere textus capituli illius ex modo loquendi. dicit enim deseruiens: quod denotat frequentiam idest valde ⁊ frequenter deditus ludo: quod fit communiter ex cupiditate. vis vlterius audire q̃z graue: q̃z ponderosum: q̃z horribile: q̃z odibile sit coram iustissimo deo? Deus profecto iustissimus in hoc mundo seuerissime punit lusores. Nam aliquando oculi lusorum ceciderunt super mensam lusoriam: aliquando vexati sunt terribiliter a demone: aliquando os eorum inuersum ẽ ad partem posteriorem: aliquando fulgure percussi. Recitat enim: vt cetera taceam: beatus Guilelmus paraldus ordinis predicatorum in summa sua. Quãdum quidam lusor ludendo iuraret per oculos dei: continuo eius oculus ex capite exiens coram omnibus super mensam lusoriam cecidit. Refert etiam de quodam sagittario: qui ludens perdiderat: vnde repletus ira: contra deum: versus celum: sagittam emisit. Sequenti autem die. eadem hora. dum predictus luderet. omnibus videntibus. in medio ludentium. cecidit e celo eadem sagitta sanguinolenta. Punit insuper iustissimus deus maledictos lusores in alio mũdo: quia eternaliter eos cum centũmilia dyabolis in ignem eternũ trãsmittit. Legit enim ꝙ i Susacra ciuitate: dyocesis colonien-

rantes non acquirentes sua industria res alienas desiderant: ⁊ perphas ⁊ nephas eas vellent habere. Et quis posset o deus enarrare diluuium peccatorũ: abhominationum: ⁊ offensionum lusoꝝ. Et quis posset explicare inconuenientia que inde sequũtur? Audi Basiliũ in exameron. Jocus remissam efficit animam ⁊ inutilez: dei precepta impedit: nec delicta sua potest ad memoriam reuocare: sed obliuiscens eorum nec se instigat ad penitentiam: ⁊ ita paulatim omnibus bonis priuatur: h̄ ille. Talem enim ludum etiam. pagani abhominantur. Unde Tulius in primo de officijs. Unum genus iocandi est illiberale: petulans: flagitiosum: obscenum. h̄ ille. Quid turpius dicemus contra pessimos lusores? Sunt enim corruptores ciuitatum ⁊ reruz publicarum: sunt deuiatores iuuenum: sunt confusores parentele: sunt totius vite humane scandalum: sunt dyabolici incarnati: sunt sentina ⁊ cloacha omnium fetorum ⁊ criminum. In eis regnat peccatum superbie. in eis regnat peccatum inuidie. in eis regnat peccatum luxurie. in eis regnat peccatum ire. in eis regnat peccatum gule. in eis regnat peccatum accidie. in eis regnat dyabolus huius sceleris inuentor ac fautor. Et ideo Chriso. Non deus sed dybolus dat ludere. Et Cyprianus in epistola contra aleatores: que incipit. Magna nobis dedit. Alec tabula ẽ dyaboli laque⁹ manifesti⁹. venenum letale: serpentis dyaboli malum ⁊ delectatio: vulnus insanabile: vbi dyabolus presto est: ⁊ ad capiendum submissus: ⁊ cum ceperit: de captiuo triũphat: vbi dementie furia: venale periurium ⁊ colloquium serpentium: rabiosa amicitia: atrocissimi sceleris immanitas ⁊ fraternitas discordans Illic cõuitia ⁊ audatia scena: mẽs insana: ac ferina impatientia: ibi possessionum amissio: ⁊ pecuniarum ingentium perditio. demonstratio litigiorum ⁊ furens demẽtia. h̄ ille. Et ibidem. Christianus qui alea ludit dyabolo imolans: auctoris manus polluit. Christianus quicũqz es ⁊ alea ludis. hoc primo in loco scire debes quia nõ es christianus sed ethnicus: ⁊ dominicum preceptum in vanum sumis. h̄ ille. Et quis dubitat iam ꝙ lud⁹ sit peccatũ mortale? ¶ Tertio probatur ludum esse peccatum mortale ratione punitionis sic. Nullus punitur in hoc mundo ⁊ in alio penis maximis ab ecclesia ⁊ a deo eius sponso nisi pro peccato mortali: sed proditores lu-

sores maximis puniuntur penis. ab ecclesia ⁊ a deo hic ⁊ in futuro ergo talis ludus est peccatuz mortalissimum. Nam ecclesia sancta lusores deponit ⁊ eos excommunicari precipit. vt patet in decretis. distin. xxxv. c. episcopus: vbi sic dicitur. Episcopus aut presbyter: aut dyaconus: alee aut ebrietati deseruiens: aut desinat aut certe damnetur. i. deponatur. Subdiaconus autem: aut lector: aut cantor similia faciens: aut desinat aut communione priuetur: similiter ⁊ laicus. h̄ ille. Ergo tales peccant mortaliter. Debent tamen primo moneri: ⁊ si non se correxerint: tũc sunt excommunicandi. Excõmunicatio autem non insertur nisi pro peccato mortali: vt. s. Doc. iiij. senten. distin. xviij. q. ij. ar. primo. ergo talis ludus est peccatum mortale. Aduertendum tamen ꝙ ludere ad fortunam quid modicum: vt pueri faciunt: vel ob recreationem moderate. non videtur mortale. vnde. ff. de aleatoribus. l. fi. dicitur. Quod in conuiuio. vescendi causa. ponitur: in causa rem ludere familiam permittitur. Et hoc etiam videtur innuere textus capituli illius ex modo loquendi. dicit enim deseruiens: quod denotat frequentiam idest valde ⁊ frequenter deditus ludo: quod fit communiter ex cupiditate. vis vlterius audire q̃z graue: q̃z ponderosum: q̃z horribile: q̃z odibile sit coram iustissimo deo? Deus profecto iustissimus in hoc mundo seuerissime punit lusores. Nam aliquando oculi lusorum ceciderunt super mensam lusoriam: aliquando vexati sunt terribiliter a demone: aliquando os eorum inuersum ẽ ad partem posteriorem: aliquando fulgure percussi. Recitat enim: vt cetera taceam: beatus Guilelmus paraldus ordinis predicatorum in summa sua. Qd̃ dum quidam luso: ludendo iuraret per oculos dei: continuo eius oculus ex capite exiens coram omnibus super mensam lusoriam cecidit. Refert etiam de quodam sagittario: qui ludens perdiderat: vnde repletus ira: contra deum: versus celum: sagittam emisit. Sequenti autem die. eadem hora. dum predictus luderet. omnibus videntibus. in medio ludentium. cecidit e celo eadem sagitta sanguinolenta. Punit insuper iustissimus deus maledictos lusores in alio mũdo: quia eternaliter eos cum centũmilia dyabolis in ignem eternũ trãsmittit. Legit̃ eniz ꝙ i Susacra ciuitate: dyocesis colonien-

sis:miles quidā Themo nomine: sic deditus fuit ludo taxillorum vt die ac nocte semper paratus esset ludere. Nam in ludo fortunatissimus erat ⁊ multoꝝ marsupia vacuabat. Nocte vero quadā:demō in specie humana vt cū eo luderet domū illius intrauit. Habens sacculum nummis plenū:⁊ diu ambo luserunt. Cum aūt demon vinceret ⁊ militi pecunia deficeret:iratus dixit. Nunquid dyabolus es tu: Et ille. Nunc satis est. Appropinquat enim tempus matutinale: oportet nos ire:tollensq; illuz per tectum traxit. Eius vero viscera: tegulis retrahentibus miserabilr excussit. Et quid ꝺ corpore lusoris actuz sit. vsq; hodie ignorat. Mane reliquie viscerum tegulis inherentes reperte sunt. O maledicte lusor. O dyabolica creatura. O ꝑdite in corpore ⁊ in anima:expecta vindictā dei. Expecta fulgur ꝺ celo. Est impossibile ꝙ deus non puniat te. Immo teipsum punies deo permittente. Quot lusores se ipsos necauerūt Quot seipsos suspenderūt: Quot se proicerunt in fluuio: Quot sunt a dyabolo suffocati. Quot in corpore ⁊ anima perierūt ⁊ in inferno sepulti sunt: Ecce ergo grauitas tam mortalissimi ⁊ nephādissimi scelerio:tribus clarissimis rōnibus declarata.

Secūdo principalit ludi alee siue fortune considerare debemus participationem. Duodeciz sunt genera participantiū in ludo. Et hi oēs grauiter peccant: ⁊ aliq hoꝝ aliquādo moriūtur sicut intelliges. ¶ Primi ac ꝑncipales participantes in ludo sunt ipsi lusores Nam omnis ludus vbi pecunia perditur:prohibitus est. vt pz.ff.ꝺ aleatoribus.l.solent.parapho.prio vbicūq; talis ludus fiat:siue publice siue priuatiz. Et aleatores dicuntur:qui ludos aleaꝝ apud se retinent.causa lucrandi:sicut ⁊ caupones dicuntur:qui cauponam ⁊ stabuluz exercēt.ff.naute:cauponeo: stabularij.l.i.cauponis. Et hi lusores mortaliter peccant. ¶ Secūdi participantes in ludo sunt faciētes vendētes aleas:taxillos:⁊ cartas: siue alia instrumēta:quibus ludus fortune exercetur. Et q: vt in pluribus homines vtuntur huiusmōi ad peccatum mortale propter auaritiam. Ideo tales non videntur posse excusari a peccato mortali. Unde nec absoluendi sunt nisi talia dimittant. Augu.de pe.di.v.c. falsas .c. negotium. Et.c.fratres. Uul.etiam dicit ꝙ non est securum de talibus viuere: quorum vsus est vt frequentius ad pecca-

tum. Idem de vendentibus ossa vel alia ex quibus fiūt taxilli ⁊ carte ⁊ huiusmodi. Hi enim efficacē causam prebent auaricie:blasphemie:⁊ innumerabilib⁹ malis. Similes enim sunt ei qui studiose dat gladium ad aliquē occidendum. ¶ Tertij ꝑticipantes in ludo sunt qui ludentibus scienter concedunt baratarias:camaras: vel domos ad ludendum.ff. de adulterijs.l. Qui domū.verum si nō ꝯstat de ludo:q: ignorant:nō tenētur.vt habetur in autentica. De ecclesiasticis titulis parapho.Siquis in suā domū. Et.ff.ꝺ publicanis.l.cotem ferro pharaphodñs. Et.ff de actio.⁊ obligatōib⁹.l. Ex maleficijs. parapho.vniuersi. Et tales ꝯcedētes domos:sunt priuati actione iniuriaꝝ:ita ꝙ si sibi fit furtū vel aliud:nō habent actionem:vt pz.ff. de aleatoribus.l.i. Et ſm Azonē:intelligitur de illis qui consueti sunt retinere huiusmōi lusores:sui emolumēti causa. Et hi mortaliter peccant. ¶ Quarti participantes in ludo:sunt qui stant sup ludo inspicientes. Nam ꝓhibitū est ludētes inspicere ꝓpter multa peccata que inde eueniunt. C.de ep̄is ⁊ cleri. autētica.interdicimus. Et extra de vita ⁊ hōestate clericoꝝ.c. clerici. Hi.n.si ꝓpter eoꝝ inspectōem:sūt causa talis ludi:vel habent ibi aliquā inordinatā affectōem que fit contra dei preceptū:⁊ in proximi dānuz notabile:mortaliter peccāt. ¶ Quinti participantes in ludo sunt rectores:iudices:presidentes: vel officiales:qui ex officio vel iuramento tenentur:nō ꝓuidentes. Eoꝝ.n.officiū est ꝓuidere ne illicita fiant in territorijs suis.ff.de officio presidis.l.Congruet. Et.l. Illicitas exactiones.hi grauit peccāt. ¶ Sexti in ludo ꝑticipantes:sunt nō corrigentes aut puniētes maledictos lusores. Nā maleficiū non debet esse impunitū.ff.ad legē aq liam. Ita vulneratus.h iacet super ꝯsciam rectoꝝ ⁊ officialiū. ¶ Septimi ꝑticipantes in ludo sunt mutuātes pecuniā ludētibus vel consentientes. Tales.n.ꝑticipes sunt i delicto:q: agētes ⁊ ꝯsentiētes par pena ꝯstringit.ij.q.i.c. Notum.hi grauiter peccant. ¶ Octaui participantes in ludo sunt accomodantes vel dantes taxillos aleas vel tabuleriū:vel cartas. Non enim debent huiusmodi illicita accomodari. Instituta de obligatiōibus q̄ ex delicto nascunt.parapho.opē. hi grauiter peccant. ¶ Noni participantes sunt instigantes rogantes ⁊ aliter fauentes ad ludum.ff. de aleatoribus.l.is cuius. ¶ Decimi participantes in ludo sunt dantes pecuniam lusoribus vt nomie

suo ludant. Participant quidē: q̃ qui per aliū facit: ꝑ seipsum facere videt̃. ff. de administratione tutele .l. Si ita tñ. parapho. Gessisse. Et .l. tres tutores. parapho. Nō solū. Et hi mortaliter peccant. ¶ Undecimi participātes sunt parētes: q̃ nō prohibēt filios vel nepotes: aut eos de quibus curam habent. Sciūt frequētare tabernas ⁊ malas societates ⁊ non curant: vtiq̃ participant: quia ad Ro. i. Digni sunt morte nō solum qui faciunt: sꝫ qui faciētibus ꝯsentiunt. Nec excusant̃ parentes si propter minas vel perturbatiōes filioꝝ dant eis vnde ludant. Et hi similiter peccant. ¶ Duodecimi participātes in ludo sunt ꝯsumptores dānabiliter acquisitarum ex ludo: vt cōpagnoni: qui de ꝯuiuijs lusoꝝ comedunt: vt vxores ⁊ filij ⁊ reliqua familia sustentans se de huiusmodi illicitis: oēs isti de dāno alieno participant: ⁊ ideo peccant. O quot scelera. O quot peccata. O quot ribaldarie. O quot turpissimi actꝰ oriunt̃ ⁊ procedūt a maledictis baratarijs a bestialissimis ludis a turpissimis iocis. Ideo tales merito sunt fugiendi: deserendi: imo extirpandi: immo a patria expellendi tanq̃ꝫ destructores omnium morū oīum virtutū. Ipsi enim sunt fetulētissimi ⁊ sulphurrei putei: oīuꝫ peccatorum: omnium vitiorum: omniumq̃ꝫ dei ⁊ proximi offensionuꝫ: Castigate igitur filios o patres: nec sinatis eos inter lusores conuersari: vt gloriari possint cuꝫ timorata ⁊ sancta anima. Tobie iij. sic dicente. Nunq̃ꝫ cum ludentibus miscui me: neq̃ꝫ cum his q̃ in circuitu ambulant participem me prebui. Ad alia nāq̃ꝫ studia: ad alia exercitia: ad alia laudabilia opera nati sumus. Unde Tulius quāuis paganus in primo de officijs ait. Neq̃ꝫ enim ita a natura generati sumus vt ad ludum ⁊ iocum facti esse videamur: sed ad seueritatem potius ⁊ ad quedaꝫ studia grauiora atq̃ꝫ maiora. h. ille. O pessimi lusores. O iniquissimi lusorum participatores: vos certe estis illi fidei aduersarij de quibꝰ dicitur Sap. xv. Estimauerunt ludum esse vitam nostram. Vos estis illi dei inimici de quibus dicitur. Exo. xxxiij. Sedit populus manducare ⁊ bibere ⁊ surrexerunt ludere.

Tertio principaliter ludi fortune considerare debemꝰ restitutionem. Tenetur enim miser lusor post tantas dei offensiones in aliq̃bꝰ casibꝰ ēt lucra restituere. ⁊ prīo restituer̃ tenēt̃ q̃ vicerūt ab

his qui non possunt alienare: q̃ illicitum est: ⁊ contra ius diuinuꝫ lucrari: quod est alienum vt dicit s. Doc. xxij. q. xxxiij. ar. vij. Et in .iiij. señ. di. xv. ar. iiij. Ideo qui talibꝰ vicit: tenetur ad restitutionē. Et h̄ addit Raymundus q̃ tales sunt furiosi: prodigi. minores. xxv. annorum: ⁊ maxime pupilli. Item mente capti: surdi: muti: ceci: ⁊ qui morbo perpetuo laborant: quia tales rebus superesse non possunt. Idem de seruis: de religiosis: de filijsfamilias: qui non habent peculium castrense: vel quasi castrense. Idē de vxore que nō habet parafrenalia. Idem de administratore rerum ecclesiasticarum que pauperum sunt. Qui ergo talibꝰ vicerit: restituere tenetur: non dico illi qui perdidit: sed tutori: curatori: patri: marito: domino: monasterio: siue ecclesie. ¶ Secūdo tenetur restituere quicunq̃ꝫ traxerit aliquem ad ludum ſm. s. Doc. Et nota q̃ illa attractio large intelligenda est. s. quocunq̃ꝫ modo verbis vel factis induxit eum: cuꝫ ille alias non esset lusurus. Idem si illū induxit siue in p̄ncipio siue i medio ludi: cū ille vellet desistere ſꝫ Azo. ¶ Tertio tenent̃ restituer̃ qui fraudulēter ludum ſm. s. tho. Intellige siue lusor cōmisit fraudē ante: puta q̃ fingebat se quasi inscium de ludo. sicut barri faciunt. vel fingebat se sicut hoīem qui decipi posset. cū tamē decipere intēderet siue ꝯmisit fraudē in ipso ludo: vt submittendo taxillos falsos: vel etiam v̄os: male ⁊ fraudolose iactando taxillos: vel cartas ꝯmiscēdo: seu mendaciter dicendo q̃ habet tot puncta: vel q̃ obtinuit: seu male pecuniaꝫ numerādo fraudauit. ¶ Quarto tenēt̃ ad restitutionē qui vincunt ꝯtra prohibitōem legis ciuilis. Ius quidē ciuile nō obligat omnes sed solū subiectos huiusmodi legibus. tenent̃ dico: nisi per dissuetudinē sit abrogatū. In reliquis aūt casibus non tenentur restituere: nisi q̃ ex cōsilio qd̄ vincitur dandū esset pauperibus. q̃ ē turpe lucrum. nō tamen de necessitate: nec tales vt dicit beatus Antoninus cogēdi sunt ad restitutōēꝫ qui nō debent in casibus restituere. Sed quid de illis qui vincunt ludendo ad pilam: hastam: iaculū: balistam: schachos: iaciendo: currendo: luctādo: vl' pugnādo? Respondet s. Tho. Tales nō tenētur ad restitutōem: q̃ huiusmōi ludi fiunt cā virtutis corpalis exercēde. ff. de aleatoribus. l. ij. dūmō fraus ibi nō ꝯmittat̃. Ne igit̃ cām in futurum habeatis reuertendi ad tā prohibitos ⁊ sceleratos actus: ne participes sitis tantorum maloꝝ

ne amplius sitis exẽplar male vi-
te:ne glorioſus deus offendat:ne
dyabolus teneat vos ſuffocatos:
cõburite vxillos:comburite tabu
leria: cõburite cartas: comburite
cetera inſtrumenta.quibus ludus
fortune exercetur:vt ſicut deus t
ſancti fuerũt p vos luſores offenſi
t vituperati:ita nũc veſtra emen-
datione t correctione ipſe de⁹ gau
deat t letetur.dyabolus ꝓfundat
t primus edificetur:ac vera t in
tegra penitentia per vos agatur.
Quã emendationẽ vobis conce
dat benigniſſimus deus qui ẽ be
nedictus:in ſecula ſeculoꝝ. Amẽ.

¶ Feria ſcõa. qnquageſime.De
choreis.Sermo.vi.

POſtq̃ flagellauerint occident eum.
Luc̃.xviij.Si miſe
ri mortales cogita-
rent t mente reuol
uerent penas t ſupplicia a iuſtiſſi
mo deo male viuentibus ꝓpara-
ta: pfecto ſceleribus cunctis dere
lictis:ad delectabilem virtutis tra
mitẽ:ſeſe traducerẽt:attẽta ꝑcipue
tpis:t vite pritis brevitate:q̃ nimi
rũ velut fumus preterit t vimbra.
Sed heu miſeri ſunt peccatores:
q̃ p modica voluptate terrena:ſe
lici ſemp beatoq̃ regno ſe ꝓuant
occupãdo ſenectũpos diuerſis va
nitatibus:t ſingulariter ſacrilego
choreaꝝ vitio:cuꝝ riſus:vt ſapien
inquit:dolore miſcebit.t extrema
gaudij luctus occupat. Hi nimirũ
diuino lumine ꝓuati:iuſto iudicio
dei.ceci efficiunt:t i tenebris pec
atoꝝ ambulantes.cũ nephãdiſſi
mis luſoribus:de quibus heri di-
ximus:tpm ꝓtẽnunt:irrident fla-
gellant ac demũ vt inquiũt ꝓpoſi
ta verba:poſtq̃ flagellauerint:va
nas t ſacrilegas choreas deducẽ
do crucifigunt. De quibus h ma
ne.tria ꝓtemplabimur.

¶ Primo.Grauatõem.
¶ Scõo.Malignatõem.
¶ Tertio. Punitõem.

¶ Primo circa choreas ꝓsidera
re debemus grauatõez:ẽm.d. Al
bertũ magnũ.iij.ſen.di.xvi.Cho
ree poſſunt licite t illicite fieri. de
illicitis ait ipſe.d. Albertus. Puto
q̃ quinq̃ ꝓcurrẽtibus choreã nõ
ſit reprehenſibilis. Primo ſi fiat
tempore debito.ſ. tpe gaudij: vel
tempore victorie:aut liberationis
hoſtis:vel in aduentu amici:ex ter-
ra longinqua. Scõo ſi fiat cũ ho-
neſtis⁹ perſonis.de quibus non ſit
mali ꝓſumptio:vt cũ ſeculatoribꝰ
vel ſeculatricibus. Tertio ſi fiat a p
ſonis ſecularibꝰ. Vnde monialibꝰ t
monachis.t clericis:puto omnez
choream eſſe illicitam:q̃ in alijs de
bent occupari. Quarto ſi honeſto
modo fiat non geſticulatoribus ni

mis inhoneſtis vel inordinatis.
Quinto ſi cantus vel muſica exer
citatus in his non ſit de illicitis.ſed
de motib⁹ vel de deo:de melodia
non eſt curandum.q̃ in talibus ne
ceſſarium eſt fieri melodiã lenẽ:q̃
aliqualiter exprimat modũ corizã
di:ſ albertus. Sed his ceſſantibꝰ
chorea eſt peccatũ mortale qõ tri-
plici rõne declaro.

¶ Primo. rõne luxurie.
¶ Scõo. rõne offenſe.
¶ Tertio. rõne circũſtantie.

¶ Dico.primo t principaliter:q̃
chorea eſt peccatũ mortale ratione
luxurie.quãdo.ſ.ad illũ finẽ aliqs
ballat t choreizat vt ſe vel alios i
citet ad luxuriã. Et ꝓbatur ſic. Il-
lud cuius finis malus eſt:ipm q̃q̃
malũ eſt:vt patet p phꝫ.iij. Topi.
ſcõo. Phyticoꝝ. Et ſcõo de aia.
Et per.ſ. Boe.prima ſcõe.q.prima
ar.iij. Vbi dicit.q̃ actus humani
ſpem ſortiunt a fine. Et Ariſto.in
ethicis. Quicũq̃ medẽt ꝓpter
auariciã auarus dicit:nõ medicus
Sed finis correizandi qui eſt luxu
ria eſt malus:t peccatũ mortale.
Quia videns mulierẽ ad cõcupi
ſcendum eã:iam mechatus eſt eã
in corde ſuo. Et Mat.xv. De cor
de exeunt cogitationes male.ergo
correizare ad incitatiõ ſe vel alios
ad luxuriam eſt peccatũ mortale.

¶ Scõo choream eſſe peccatum
mortale ꝓbat rõne offenſe.ſic. Il-
lud per qõ homo facit t operat
ꝓtra omnia ſacramenta eccleſie eſt
peccatũ mortale. Hoc ꝓz de ſe:ſed
chorizare rõne luxurie incitãde
in ſe vel in alios:eſt contra omnia
ſacramenta eccleſie.ad minus con
ſequẽter. Probat diſcurrẽdo per
ſingula. Vnaz chorizans ꝓtra ba
ptiſmũ militat. Quia cũ per patri
nũ eum tenentẽ ad baptiſmũ ꝓmi
ſerit renũciare dyabolo t pompis
eius.per choreã ꝓmiſſionẽ fran
git ſequens dyabolum t pompas
ac opera eius. Contra ſacramẽtũ
confirmationis militat. Quia in ipo
ſuſcipit ſignũ crucis:in ſignũ q̃ eſt
redemptus ſanguine chriſti effuſo
in cruce:t ipſe ponit ſibi in capite
ornamentũ variũ dyabolo intrigã
te. Contra ſacramentũ ordinis mi
litat chorizãs:q̃ cũ ordinẽtur de
rici ad cantandũ officium t verba
dei t precipue in feſtis ad conſolatio
nem ſpũalem populi ipſe chorizã
zans cum ſocijs:officiatur in eccle
ſia dyaboli:que eſt locus vanitatis:
vt in theatris:plateis:t ſaltis:can-
tando cantilenas:vbi ſunt verba
dyaboli.i.amoris carnalis:t pſe-
rendo verba vana t turpia p que
auertunt populos a veſperis t pre-
dicationibus. Contra ſacrũ matri-
monij militat. Quia ibi maxime ci
piũt ꝓmiſſiones t matrimonia cã

destina: ⁊ ab vxoratis multa vana desideria concipiunt ibi: ꝯtra fidē datam in matrimonio: non ꝯtētis ꝓpria: sed aspirantibus ad alienā. Contra sacramentū penitētie militat. Quia totā ꝯpunctōem ⁊ contritionem ⁊ bonam voluntatē satisfaciendi ibi perdit: alijs cogitatōnibus repletus Contra sacramentum eucharistie: q: cum susceperit xp̄m in cōione pascali ipsum eijcit extra ciuitatē anime. ad crucifigendum eū in sua ꝯuersatione mundana. Contra extremā vnctionez militat. Quia pedes ꝯsecrandi vel q̄ iam ꝯsecrati sunt oleo sancto eos mouet in offensam dei. ergo rōne offense chorrizans mortaliter peccat. Nā militat ꝯtra omnia sacramenta. Propterea chorrizantes meritissime priuant societate sanctoꝝ atq; sanctaꝝ. quo nihil peiꝰ nilq; dānosius. vnde Aug. in quodam sermone: qui incipit. Nō debemus mirari. sic ait. Non enim ē esse verissimū christianū nisi toto animo odisse vel dānasse: que diligit seculū. amat sermones impudicos: diligit saltatōnes vel motus incōpositos. Ista si fugit christianꝰ magnam gloriā sibi acquirit: ⁊ int̄ sanctos domini annumerabitur. h̄ ille. Exemplū refert beatus Gre. iiij. lib. dyalogoꝝ. de quadā puella dicta musa. que licet alias cēt deuota beate virgini. tamē huiusmōi iocis ⁊ chorreis puellaribus erat dedita. huic quadam nocte appuit ipsa virgo cum magno comitatu virginū puellarū: que albis erant indute. Cum quibus dū musa affectaret esse ⁊ eis associari. dixit ei v̄go maria. q̄ si vellet cū eis esse abstineret deinceps ab omni leuitate: risibus: ⁊ iocis: vt tripudiatu ⁊ cantu ac saltu ⁊ huiusmodi: ⁊ sic die. xxx. veniret pro ea. Qd̄ cū puella ageret: ⁊ parentes mirarētur de tanta cōpositione ⁊ mutatiōe: ⁊ interrogarent. cām: exposuit eis visionem ⁊ promissionem sibi factā a beata virgine. qd̄ ⁊ impletū est. Nā. xxv. die febre correpta i. xxx. die virgo apparuit cōitata puellis: tūc musa cepit exclamare. Ecce dn̄a venio. Et sic beato fine quieuit. vbi dn̄o Antoninꝰ ꝯcludit. d. Sicut ergo nō potuit ista musa associari sanctꝭ nisi abstineret ab huiusmodi iocis ⁊ vanitatibus: q: tales sunt inimici dei. ⁊ sanctoꝝ: ita nec chorrizantes nisi huiusmōi dimittant. qui aūt nō associat̄ sanctꝭ. cum demonibus oportet associari h̄ ille. ergo patet q̄ chorea sit peccatū mortale rōne offense. ¶ Tertio chorea est peccatū mortale rōe circunstantie. Et h̄ multipliciter. Nam ait. Uul'. chorea ducta in ecclesijs videtur peccatum mortale:

quia vergit in notabilē irreuerentiam dei. Et dn̄s Albertus dicit in iiij. sen̄. q̄ mala ⁊ rep̄hensibilis est chorea respectu temporis. s. dū fit tempore tristicie: vtputa quadragesime. ⁊ huiusmodi: q: est contraria statui penitentie. vnde Eccle. xxij. Musica in luctu importuna narratio. ⁊ ideo penitētibus interdicitur vt inquit Augustinus. Similit̄ cum fit a clericis vel religiosis cuz monialibus vel secularibus videt̄ mortale rōne scandali ⁊ periculi ⁊ ruine ip̄oꝝ. Si tamen religiosi vl' clerici inter se ex solatio facerēt nō in p̄n̄tia laycoꝝ: ⁊ si leuitatis sit: n̄ tamē mortale. Itē s̄m dn̄m Antoninū esset peccatū mortale chorea dum fit cum tali ⁊ tanta superbia vel vanagloria: que sit peccatum mortale. Idem cum fit tali affectu: vt chorreizans ꝓpter sequendam illam talē delectationem chorrizandi: nihilominus esset paratus trās gredi dei preceptū vel ecclesie. s̄m dn̄m Antoninū: est mortale. Iteꝝ s̄m eundem. q̄n̄ chorreizās tam inordinato amore chorreizat̄: vt etiā si sciret aliquē vel aliquā propter hoc cadere in peccatū mortale tn̄ adhuc vellet chorreizare mōtalit̄ peccat. Item s̄m dn̄m Antoninuz quando chorrea fit talibus gestibus aut verbis que in se occasio sufficiens sunt: ad prouocandum vel se vel alios ad luxuriaz est peccatum mortale. Et ita patet q̄z te grauitatis atq; deformitatis sit ip̄a chorrea. Quam detestans beatus Ambrosius in epistola ad Sabinum: dicit. Quid vtiq; tam deforme: visibili spectaculo: q̄z histrionicos insinuare gestꝰ: ⁊ femineo vsu membra mollire: Delitiarum comes ⁊ luxurie fomentum: est lasciua saltatio. Nempe si corporalia consideremus: nihil turpius q̄z cū muliebribꝰ misceri chorreis. spargere crines: rotantium circuire more: concrepere manibus: percutere pede: turpiq; plaudere sono. hec ille. Nunc ad secūdā partem accedamus.

Secundo principaliter circa choreas considerare debemus malignitatez: siue malignationē. Triplex est malignitas pessima chorearum.

¶ Prima ē diabolica inuentio.
¶ Scd̄a est diabolica eq̄tatio.
¶ Tertia est diabolica excecatio.
¶ Prima igitur malignitas choreaꝝ est diabolica inuentio. Diabolus. n. omnium inuentor malorꝝ choream inuenit. In ea enim proprie est iter circulare ⁊ motus diaboli. De quo dicit. Job. c. i. q̄ interrogatꝰ a deo. vn̄ veniret. rn̄dit.

Circuiui terram ⁊ perambulaui eam. Et .i.pe.v.c. Aduersarius vester dyabolus circuit querens quem deuoret. Et Abachuch.iij. Egredietur dyabolus ante pedes eius: stetit ⁊ mensus est terrā. aspexit ⁊ dissoluit gentes. Et ad hanc veritatē declarandā: habentur duo exempla notabilia. Primū ponitur a Magistro hystorie scolastice in principio sup exodum dicens: ꝙ in egypto erat quidam taurus quem ⁊ Plinius attestatur se vidisse. Hic ex iprouiso egrediebatur de flumine habēs in humero dextro signum candidum instar lune corniculate. Ad quē cum confluerent egyptij cum omni genere musicorū psallebant ⁊ ipse eleuabatur in aere: ⁊ super eos tanq̄ saltans ferebatur: ⁊ illi egyptij ad motum vel stationem ipsius in terra mouebantur ⁊ stabant: ⁊ eadez die euanescebat qua apparebat. Et sic didicerūt a diabolo in tauro transfigurato ballare. Et exinde ad alias nationes deuenit ars balandi. Aliud exēplum recitatur in libro de apibus: vbi dicitur: ꝙ in quodam castro vna die apparuerunt multi demones in formis diuersis masculorum ⁊ feminarū: ballantes: tripudiātes. Ad quorum spectaculum exierūt omnes de castro. Et cum ipsi demones compleuissent multos ⁊ varios ballos euanuerunt. Et sic viri ⁊ mulieres ballare didicerūt. Dyabolica igitur est inuentio: Qui vt dicitur .xvi.q.ij.c. visis. Conatur omnibus modis humanum genus peruertere atq; perturbare. Est enim magister ⁊ ballantes sunt discipuli ac discipule eius. ¶ Secunda malignitas chorearum est dyabolica excecatio. Hanc excecationem describit aq la volitans. Jo. euangelista apoc. ix.c.d. vidisse locustas ascendisse de puteo fumi. Hic puteus ē fornax infernalis. Ex qua dyabolus emittit fumum concupiscentie: lasciuie: ⁊ carnalitatis atq; vanaglorie: vt tripudiantes omnino fiant ceci. Hic fumus obscurat solem ⁊ aerem ⁊ intellectum ⁊ rationem. quia vehementi carnalitate accensi non recordantur de deo: non de gloria paradisi: non de inferno: non de morte. Locuste ascendentes sunt choreizantes: qui bene per locustas describuntur. Nam locuste rectos gressus non habēt: nec volant vt aues: sic choreizantes fidem rectam non habent ad volandum in celum: nec rectos gressus ad bene operandum. He locuste ascendunt super terram discurrendo ⁊ saltando. Et sicut locuste non habent regem: vt dicitur Prouer. penultimo: sic choreizantes sunt effrenati ⁊ inordinati sine ratione: ad modum animalium irrationabilium: leuitate ⁊ impetu passionis viuentium. Et vere locuste sunt que venerūt in egyptum nihil viride relinquētes: sed totam amenitatem consumentes: vt habetur Exo. x. Sic choreizantes totam pulchritudinem spiritualem consumunt: ⁊ ibi omnia bona desideria euanescūt: ⁊ omne quod spirituale est ipsa sua lasciuia corrodunt ⁊ comedūt. ¶ Tertia malignitas est dyabolica equitatio. Hanc malignitatem subinfert Joannes in eodem capitulo dicens. Similes equis paratis ad prelium. Nam sicut homines vtuntur equis falleratis ad impugnandum inimicos: sic dyabolus vtitur mulieribus ⁊ iuuenibus ornatis ad impugnandum fideles ⁊ timoratos: qui sunt inimici demonum. Et sicut equus odorato bello appetit currere ad cāpum: ita vane mulieres ⁊ iuuenes lasciui currūt ad talia loca vbi in choreis possint ostentari: ⁊ currunt ad talia loca: vbi ⁊ ipsi astantes prosternuntur. Nam omnia in hoc prelio habentur arma dyaboli ad bellandum ⁊ vincendum ⁊ ad faciendum cadere in peccatuz maxime luxurie. Tribus eniz modis facit dyabolus cadere in luxuriam. Modo per visum. modo per colloquium. modo per tactum. Et in ballo omnia ista concurrunt. Nam ibi sunt verba lubrica: ⁊ modulationes cantuum. Ibi est fixa visio facierum. Ibi ē tactus manuum ignitarum. Et ideo ex tali vicinitate ⁊ appropinquatione. modo per colloquium. modo per visum. modo per tactum. sepe ignis concupiscentie inflāmatur. Et ideo nullus fere est tam fortis: tam prouidus: tam sanctus qui non vincatur. vnde Augustinus in sermone incipiente. Non debemus mirari ait. In saltationibus dyabolus spargit dulcedines luxuriarum: vt seruitutem innocentium sibi comparet animarum. Et hic bene verificatur dictum Hieronymi. Ferreas mentes libido domat. Et Augustinus bene subiungit in sermone allegato. Redit ad domum matrona malis vocibus stimulata. Redit virgo inquinatis auribus nec virgo integra: nec mulier maritata. Redit turba adolescentium: nec dum mulieribus coniuncta: ⁊ conscientia lacerata. h ille. vnde Hieronymus. Non credo dicenti se illesum abijsse ab inspectione spectaculorum. Et subdit iterum Joānes eodem capitulo.

Facies earum tanquã facies hominum. Non dicit facies homnum. Ideo dicitur propter fucos. Chorizantes nãq; exterminant facies suas: vt dicitur Mat.vi. idest extra terminos naturales trahunt: dũ.s. cum sint nigre: vel ceruei coloris: per ceruſam ⁊ purpureũ colorem picte: apparent albe ⁊ rubicũde. Juuenes vero carnalibus atq; lasciuis concupiſcentijs succenſi: vt beſtiales appetitus cõſequi valeant: diuerſimode ſe ſe tranſformant. Nam aliqui facies mulierum. Aliqui earundem veſtimenta. Aliqui facies virorum. Aliqui facies ſenum: nõnulli faciem figuramq; dyaboli ferre non deſinunt. Et ſic diabolus in diuerſarum rerum ſpecies atq; imagines ſe tranſfigurat: quo alios chriſti ſanguine redemptos decipiat. ita dyabolici: ⁊ laſciui iuuenes atq; effrenati agere conãtur. Nã laruati ⁊ maſcarati ne ab alijs cognoſcantur: omnia perquirunt loca: domos intrãt: monaſteria monialium viſitant: vbi quot ſacrilegia: quot horrenda: quot nephanda perpetrentur peccata: q̃s enumerare poteſt Ha miſer: ha ceci: ha dyabolici homines: pro momentanea: pro modica: pro temporali delectatione: magna ⁊ eterna gaudia paradiſi perditis: dyabolo vos ſubijcientes: quia nedũ eius equi eſtis: imo imago ſua q̃ diu fucos: laruas: ⁊ maſcaras deportatis: vt patet per Auguſtinũ de conſe.d.v.c. Fucare. vide in.c. nullus preſbyterorum. xliij. di. Et extra de vita ⁊ hone.cle.c. Cuz decorem. Et q̃ plus eſt in huiuſmodi vanitatibus: quãplures vtũtur habitu monacali ⁊ religioſo. Qui grauiter profecto puniendi ſunt. vt patet i auth. de ſanctiſſimis epiſcopis. paragho vltimo. Et tar. C. de epiſcopali audientia. l. mini me. Et q̃ peius eſt ⁊ abhominabilius. hi agunt contra prohibitionem diuinam: vt patet deut. xxij. c. vbi ait dominus. Non induetur mulier veſte virili: nec vir vtetur veſte feminea. Abhominabilis enim apud deum eſt qui facit hoc. Ibi. Propterea ſanctus Seuerinus epiſcopus in quodam ſermone poſt multa dicit. Fugite chorea ⁊ laruas. Claudite vos: veſtraſq; domos: cum deus qui videt in occulto non poſſit circũueniri in aperto. Exite exite ſicut dicit propheta de medio eorum ⁊ ſeparamini ab eis: ⁊ ne immũdũ q̃d tetigeritis: vt veſtro reſipiſcant ſtudio: qui hactenus veſtro ſunt colludio decepti. Fugite iſta demoniaca: ſi diuina deſideratis. hec ille.

Certio principaliter conſiderare debemus punitionem. Non eſt credibile q̃ deus iuſtiſſimus velit tam chorizantes: qui ſunt cauſa tot peccatorum ⁊ malorum impunitos permittere quin puniantur ⁊ in hac vita ⁊ in futura. vnde de⁹ per Ezech. xxv.c. Pro eo q̃ plauiſti manu: ⁊ percuſſiſti pede: ⁊ gauiſa es ex toto affectu ſuper terrã iſrl. idcirco. ecce ego extendam manũ meam ſuper te: ⁊ tradam te in direptionem gentium: ⁊ interficiam te de populis. hec ille. Exodusq; narrat. xxxij.c. Cũ deus per moyſez puniuit ſaltantes ⁊ feſtantes pro vitulo fabricato. xxiij. milia occidẽdo. Recitatur etiã in libro alphabeti narrationum: q̃ anno domini milleſimo decimo. Accidit dum Tullius preſbyter eccleſie ſancti Magni in vigilia natiuitatis domini celebraret: quaſdam mulieres cuz viris in cimiterio chorizare: eo prohibente: ac contra ballantes ipſe cante ⁊ dicẽte. Placeat deo ⁊ beato magno vt ſic pmaneatis vſq; ad annum. Cũ ⁊ factum eſt. toto enim anno pluuia non cecidit ſuper eos: nec fameos: nec ſitis: nec veſtimenta eorum ſunt attrita: ſed ſemper vt pecorides ſaltabant. Quidam cum conaretur ſororem ſuam inde educere: brachium a corpore ſororis abſtraxit. inde ſanguine non exeunte: ⁊ ipſa ſic ballante cum alijs. Completo autem anno Obertus colomenſis archiepiſcopus: hoc audiens eos ab hoc vinculo abſoluit: quorum alii quidam ſtatim abſoluti: mortui ſunt. Quidam ſemper trementes permanſerunt. Quidam vero continuis tribus noctibus dormierunt. O miſeri ballarini: creditis vos abire impunitos etiam in hac vita: Certe de⁹ iuſtus: ⁊ ſancti: quorum feſta polluitis ⁊ vituperatis contra vos iudicia parant. Sed ⁊ q̃ chorizantes in alia vita puniantur: patet Job. xxi. d. tenent tympanum ⁊ cytharam ⁊ gaudent ad ſonitum organi. Ducũt in bonis dies ſuos ⁊ in puncto ad inferna deſcendunt. Et in ſignum huius eſt: quia chorea ad ſiniſtram ducitur. Prouer. iiij. Dias que a dextris ſunt nouit dominus. peruerſe autem ſunt que a ſiniſtris ſunt. Et Auguſtinus. Omnis motus petulantie: ſaltus eſt in profundũz cloace. In inferno ergo ſunt choree ad q̃s choree iſtius mundi perducũt. ſũt. n. ibi nulle poeſſiones pacis. ſiphoz: auaroz: luxuriosoz: q̃ ſp̃ cantabũt cãtũ lugubre. Cãtat. n. caſſonem ꝓtinẽtẽ. vij. verſus in

gubreo. Dicit.n.ve:q: deū offendimus: ve:q: diabolo ꝑsensimus ve:q: nati sumus: ve:q: male to:q̄mur: vē:q: moꝝ nō possumus: ve: q: nunq̄ liberabimur ve: q: cum diabolo semper erimus. Ad istas choreas infernales iste choree mū dane perducunt. Sed audi terribile exemplū diuine vltionis contra ballatoreo. Legit i libro exēploꝝ. Q̄ō erat quedā iuuenis bñ chor reizans vaga ⁊ lasciua: que erat cā multoꝝ peccatoꝝ. Die igitur quadam apparuit diabolus in forma vnius viri ostendētis se esse ballatorem. Q̄ō ꝑpendētes aliqui fecerūt venire ꝓdictā puellā. Et chor ree virorū ⁊ feminaꝝ incepte sunt. Dū ergo diabolus trāsfiguratus cuꝫ supradicta, iuuene choreizaret eam de medio balli: ꝑ aera aspotauit ad infernū in aia ⁊ in corpe. Et quo oēs perteriti remanserūt. Idcirco.s. Effrem in sermone de penitētia bene admonebat dicēs. Ubi cythara chorusq̄ perstrepūt: vbi virorū ac mulierū saltatio ibi diaboli celebritas est. Et q̄d ꝑdest admonentū tpio hic choreas agere: festaq̄ celebrare: illic vō i eternū cruciari? Neq̄ enim ꝓssibile é ⁊ in ꝓsenti seculo gaudere tpaliter: ⁊ in futuro regnare cuꝫ dñor angelorūq̄ interesse letitie. Cete rū hio qui se hic iocis plausibulq̄ addicūt: illa dñi sententia cōgruit qua dic. Ue vobis q̄ ridetis nūc q: lugebitis illic ⁊ flebitis: hec ille. Et dñs ꝑ os Amos. viij. Cōuertā festiuitatē vestram in lamentū ⁊ gaudiū vestrū in luctū. Et Isa. iij. Ꝑro eo q: leuate sunt filie syon: ⁊ ambulauerūt extento collo: ⁊ nutib⁹ oculoꝝ ibant: ⁊ plaudebant: ⁊ ambulabant: ⁊ pedib⁹ suis cōposito gradu incedebant: decalnabit dominus verticē filiaꝝ syon: ⁊ dñs crinē earū nudabit. In die illa auferet dñs ornamētuꝫ calciamētoꝝ ⁊ lunulas ⁊ torques: ⁊ monilia: ⁊ armillas. ⁊ mitras. ⁊ discriminalia. ⁊ pcheliceo. ⁊ murenulas. ⁊ olfactoriola. ⁊ inaures. ⁊ ānulos. ⁊ gēmas in fronte pendētes. ⁊ lintea mina. ⁊ acus. ⁊ specula. ⁊ mutatoria. ⁊ palliola. ⁊ syndōes. ⁊ vittas. ⁊ theristea. Et erit ꝓ suaui odore fetor: ⁊ ꝓ zona funiculus ⁊ ꝓ crispanti crine caluiciuꝫ ⁊ ꝓ fascia pectorali cilicium pulcherrimi quoq̄ viri tui gladio cadēt: ⁊ fortes tui in ꝓelio. Et merebunt atq̄ lugebunt porte eius ⁊ desolata in terra sedebit. Retinēte igit has saltationes vt possitis infernales penas euadere ⁊ felicia regna possidere. Amen.

¶ Feria quarta cinerum. De penitentia. Sermo. vij.

Thesaurizate vobis thc. in te. Mat. vi. Hodie sacrosancta mater ecclesia a spiritusancto illuminata cūctis fidelibus repesentat tēpus illud sanctum: ⁊ optimo mari moq̄ deo acceptuꝫ: q̄ō penitentie tēpus tladꝛymaꝫ merito noiat. Ad hoc doctor gentium Paulus dulciter nos inuitat. ij. Cor. vi. d. Ecce nunc temp⁹ acceptabile ecce nunc dies salutis. Dies quippe salutis sunt: in q̄bus per penitentiaꝫ vera salus deus inuenit: ⁊ indeficientes thesauri in empyreo celo reponunt. Et hoc est q̄ dicit thema nostrū in euangelio hodierno recitatū. In quo tria nobis singularia documēta ꝓbent. ¶ Et primū est q: hypocrisis vitiuꝫ fugere debemus. Inquit.n. in prima pte euangelij. Nolite fieri sicut hypocrite tristes. ¶ Scōm documētuꝫ q: debemus vngere caꝑ. i. placare xp̄m: oleo sancto bonoꝝ operū die ac nocte nos ipsis exercendo. Et hoc tangit secda pars euangelij vbi dicit. vnge caput tuum. ¶ Tertiū documentuꝫ est q: non debem⁹ nimiū tedere cumulationi rerū tpaliū q̄ fragiles sūt: q̄ magis conari vt ꝺnas ēternū diuicias ⁊ i eis nuꝫ ꝓmāsuras meditāte sacra ꝓnia asserūtur ō q̄ b⁹ mane tria videbim⁹.

¶ Primo. Quiditatem.
¶ Secundo. Potestatem.
¶ Tertio. Inducibilitatem.

¶ Primo considerare debemus penitētie quiditatē. Penia.n. varie diffinita est a diuersis doctoribus: vt habetur. de pe. d. iij. scre. per totum. Et in. iiij. sentē. distinctiij. Inter ceteros autem doctores eam diffinientes fuit Grego. cuꝫ quo ꝓcent Ambro. d. Penitētia est ꝓterita mala plangere: ⁊ plangenda itez nō cōmittere: hec ille. Magistraliter autē ⁊ cōplete diffinit sic. Penitētia est virtus a deo nobis infusa qua cōmissa mala plangimus: cuꝫ emēdatiōis ꝓpositoꝫ: ipsi deo nos reconciliamus. Ista diffinitio est magistralis ⁊ ꝓsecta ⁊ totam materiam penitēcie sat⁹ patenter euacuat. Cōtinet enim q̄tuoꝝ genera causaꝝ quas Phō. ij. phy. Et in. i. ac. v. metha. enumerat. d. Cause sunt q̄tuor. l. materialis formalis efficiens ⁊ finalis. Tunc autez est cōpleta diffinitio vt ait idē Phō. i. Posteri. Et. ij. Phy. quādo ꝑ oēs causas datur. Et in. viij. metha. dicit. Diffinitiones quedā sunt ꝑ materiā quedaꝫ ꝑ formā quedam ꝑ vtrūq̄. Et he q̄dē cause in ꝓdicta diffinitōe iclusunt. Primo igit i ipla diffinitōe ponit cā efficiēs cū dr. vi⁹ a deo. Nā a nobis virtute ꝓnie hre-ou

possumus: sed ipsam a deo infundente benignitate sua obtinemus. Et hoc cõe est virtuti infuse. vnde Augu. virtutẽ theologice i cõi diffiniens ait: virtus ẽ bona qualitas mẽtis: qua recte viuit: qua nullus male vtit: quã deus in nobis sine nobis operat: hec ille. Pnia ergo cũ sit quedaz virtus a deo: nõ nr̃a industria ipsam acquirimus: sed deus ex sua benignitate: cuicunqz voluerit infundit. ad Ro. ix. Nõ volentis: neqz currentis sed miserẽtis est dei. Et ad Phi. ij. Deus est eniz qui opat in nobis ⁊ velle ⁊ pficere pro bona volũtate. Et. ij Cor. iij. Nõ qꝫ sufficientes simus cogitare aliq̃d a nobis quasi ex nobis: sed sufficiẽtia nostra ex deo ẽ. Hoc cognoscẽs. Hiero. xxxi. dicebat in psona peccatoris. Cõuerte me ⁊ ꝯuertar: qꝫ tu dñs deus me⁹: postq̃z eniz ꝯuertisti me: egi pniaz ¶ Scda cã dr̃ formalis pfectiua. Forma enim vt ait Phs. viij. metha. Est que dat esse rei. Et in. ij. Phoꝝ. Forma est finis materie. In diffinitiõe igit pnie notat cã formalis cũ dicit. Nobis infusa. s. p gratiã gratũ facientẽ: sine q̃ nulla pnia est vera nec deo grata: sine qua nullus dolor de peccatis ẽ vtilis. Per nos eniz i peccata dilabi possumus ⁊ demereri: sed nõ possum⁹ a peccatis desistere ⁊ resurgere: vel opus meritoriũ agere sine diuina gr̃a que est forma animã viuificans ⁊ pficiens. De qua inquit apostol⁹. i. Cor. xv. Gratia aũt dei sum id qd̃ sum. Et Augu. in Enchiridion. ait. Ad bene agendũ: nõ bene erit hoi abdito ⁊ vendito p peccatũ: nisi eum p suã gratiã redimat ille qui dicit. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis: hec ille. ¶ Tertia dicit causa materialis ⁊ obiectiua cuz subinfert. Qua cõmissa: mala plãgimus: cũ emendationis ꝓposito. Cum eniz dicit: cõmissa mala. De malis cõmissis ⁊ actualibus itelligendum est: qꝫ de peccato originali proprie loquẽdo: nõ potest esse penitẽtia. Nã ipsa ꝯtritio ⁊ penitẽtia vt dicit. s. Doc. in. iiij. d. cxvij. q. ij. respicit ea que a nobis voluntarie commissa sunt. Originale autẽ peccatuz nõ est ex ꝓpria voluntate nr̃a introductum: sed ex vitiata nunc origine ꝯtractuz. Bene de eo põt esse dolor ⁊ displicẽtia: sicut de oi alio defectu: sed nõ est ꝓprie penitentia. Unde pnia in duobus materialiter ꝯsistit. s. in dolore preteritoꝝ peccatoꝝ: ⁊ in ꝓposito cauẽdi a futuris. Nihil eniz ꝓdesset de transactis dolere: nisi futura euitarent. Quapropter Augu. in solilo. Et de pe. d. iij. c. Inanis est penitẽtia: quã sequẽs culpa coinquinat. Vulnus iteratum sanatur tardius. Frequenter peccans ⁊ lugẽs veniam vix merebitur. Nihil ꝓsunt lamẽta si replicantur peccata. Nihil valet veniaz de malis poscere ⁊ mala denuo iterare: hec ille. Et Smaragdus. de penitẽ. di. iij. c. Ille penitẽtiaz digne agit: qui sic preterita mala deplorat: vt futura iterum non omittat. Nam qui plangit peccatuz: ⁊ iterum admittit peccatum: quasi quis lauet laterem crudum: quem quanto magis abluit tanto magis lutuz facit: hec ille. Et Isidorus de summo bono de peniten. distin. iij. c. Irrisor. Est non penitens: qui adhuc agit quod penitet. Nec videtur deum poscere subditus: sed subsannare superbus. Et Gregorius de penitentia distin. iij. Penitentiam quippe agere digne non possumus: nisi modum quoqz penitẽtie cognoscamus. Penitentiam quippe agere est: ⁊ preterita mala plangere: ⁊ plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat: vt iterum alia cõmittat: adhuc penitentiaz agere aut ignorat aut dissimulat. Quid eniz prodest si peccata luxurie quis defleat: ⁊ tamen adhuc auaritie estibus anhelat: hec ille. ¶ Quarta causa dicitur finalis ⁊ tangitur ibi. Deo recõcilians. Finis eniz penitentie est deum offensum recõciliare ⁊ vitam eternam adipisci. vnde dicitur. Mat. iij. ⁊ iiij. Penitentiaz agite appropinquabit enim regnum celorum. Hec est vera oblatio celestem patrez reconcilians ⁊ placãs. De qua Lactanti⁹ libr. vi. c. xxiiij. ait. Nam si liberos nostros cũ delictorum suorum cernimus penitere: correctos esse arbitramur: ⁊ abdicatos abiectosqz rursus tamẽ sustentamus: suscipimus: souem⁹: amplectimur. Cur desperam⁹ dementiam dei patris penitẽdo posse placari? Ergo idem deus ac parens indulgentissimus remissuruz se penitentibus peccata promittit: ⁊ oblituꝝ omnes iniquitates eius qui iusticiam denuo ceperit operari: hec ille.

Secundo principaliter cõsiderare debemus penitentie potestatem. Hic venit pulchre disputandum. Utrum penitentia sit tante potestatis ⁊ virtutis: vt omnia peccata mortalia auferat ⁊ dimittat. Et videtur qꝫ non. Dicit enim Aristote. primo. de celo. ⁊ viij. Physicoꝝ. Finiti ad infinitũ nulla est proportio. Tunc sic. Peccatum mortale commissuz: vt volunt sacri theologi est infinitum: quia est offensa dei: infinitatem

trahens ex parte obiecti: quod est deus infinit⁹. Penitentia aūt nostra est finita: q̄ procedit a principio finito. s. a nobis q̄ creature finite sumus. Ergo penitentia non est tante potestatis ⁊ virtutis vt p eā culpa ⁊ peccatū infinitū deleat: ad hec Rñdet. s. Tho. i. iiij. d. xiiij. q. i. arti. primo. Et. iij. p. q. lxxvi. arti. primo. d. Peccatū mortale cōmissum seu offensa cōmissa: potest ꝓsiderari duob⁹ modis. Uno modo ex parte auersionis: ⁊ sic peccatū mortale est infinitū: q̄ per ipsū vertit deorsum deo: q̄ est bonū infinitum. Alio modo peccatū mortale potest ꝓsiderari ex parte ꝓuersionis: ⁊ sic peccatū mortale est finitū: q̄ ꝓuertit se ad creaturam que est finita: vt̄ bi gratia. Cōmittens homicidiū auertit se a deo q̄ é bonū infinitum: q̄ precipit non occides ⁊ conuertit se ad creaturaz occidendo hominez. Et ex hac parte peccatū est finitū. Et sic est i furto ⁊ reliq̄s peccatis. Et similiter dicē dū est: q̄ penitentia pōt ꝓsiderari duob⁹ modis. Uno modo ex parte nostra inquantū procedit a nobis ⁊ sic est finita. Aliomō considerat penitentia inquantū ꝓcedit ex parte gratie que est dei similitudo: ⁊ in virtute diuine misericordie opāt in nobis que est infinita: ⁊ sic ipsa penitentia est infinita ⁊ meriti infiniti. Habet insuper ipsa penitētia efficatiā ex virtute passionis dñi: que infiniti valoris quodāmō est inquātū fuit passio dei ⁊ hominis. Et sic iterū penitentia est meriti infiniti: omnia peccata: oēs culpas: oēs offensiones tollens atq̄ delens. Nō si aliter esset. s. Tho. iij. p. vbi supra. quattuor magna inconuenientia sequerentur. Primum inconueniens est: quia deus esset mendax ⁊ falsar⁹: qui nos omnes ad penitētiam vocat. ⁊ tamē ipsa non esset sufficiēs ad delendū peccatū. Nō autem vocet nos ad penitentiam: patet in plurib⁹ locis sacre scripture. Secūdū inconueniēs q̄d sequeretur: est q̄ hoc derogaret virtuti gratie per quā mouet cor cuiuscūq̄s peccatoris ad penitētiam: iuxta illud ꝓuer. xxi. Cor regis in manu domini: ⁊ quocūq̄s voluerit vertet illud. Tertiū inconueniēs ēt: quia hoc repugnaret diuine misericordie. De qua dicit Joel. ij. Benign⁹ ⁊ misericors est: ⁊ patiens ⁊ multe misericordie: ⁊ p̄stabilis super malitiā. vñ Piero. ad Rusticū. Nihil sic offendit deū: sicut cor impenitens. Solū desperatio crimen é: q̄d veniā non consequitur. Ḃ ille. Quartū inconueniens esset: q̄ derogaret passioni dñi: per quā penitētia ⁊ cetera

sacramenta operantur. ⁊ non eēt aliud dicere nisi q̄ passio dñi non fuit sufficiens ad delendum peccata hominū: cum tamē minima gutta sanguinis eius in passione fusa fuerit sufficientissimū remedium ad delendum peccata totius mundi. vt patet. i. Jo. ij. Ipse est ꝓpitiatio p̄ peccatis nostris. Non tm̄ p̄ nostris sed etiam totius mundi. Concludendum igitur est ⁊ indubitanter tenendus q̄ ipsa penitentia est tante potestatis: vt per ipsam omnia peccata hominum in hac vita remittantur: vnde posito casu q̄ aliquis tot scelera ⁊ nephanda cōmiserit quot sunt arene: i littore quot sūt gutte i mari: i fluuijs: in fontib⁹: i paludibus: quot sunt herbe super faciez terre: quot sunt pili in animalibus quot sunt stelle in firmamento: dico ⁊ affirmo q̄ si talis peccator cōtritus fuerit ⁊ confessus ex virtute penitentie: omnia sibi remittentur: oīa delebuntur: atq̄ relaxabūtur. Hec veritas patet ex ore dei. scripta ab Ezechiel. xviij. c. Et in decretis. l. d. c. ponderet. xxiiij. q. p̄ima. si petrus. Et. xxvi. q. vi. Ecce. Et. c. si presbyter. Et. c. cognouimus. Et. xxvij. q. i. paragrapho vltimo. Et de pe. d. i. paragrapho Ḃ idez. Et paragrapho q̄dam autem. Et. c. eius diffinitionē. Et iterum de pe. di. iiij. paragrapho. Duo. ⁊ paragrapho. Finis. Et de pe. di. vij. c. Nullus. vbi sic dicit. Si autez impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est ⁊ custodierit vniuersa p̄cepta mea: ⁊ fecerit iudicium ⁊ iustitiam: vita viuet ⁊ non morietur: omnium iniquitatum eius quas operatus est nō recordabor. In iustitia sua quā operatus est viuet. Nunqid voluntatis mee est mors impij dicit dominus deus ⁊ non vt conuertatur a vijs suis ⁊ viuat: Et infra. Et cum auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est ⁊ fecerit iudicium ⁊ iustitiam: ipe animam suam viuificabit. Considerans enim ⁊ auertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est: vita viuet ⁊ non morietur. Ḃ ille. O penitentia salutifera. O medicamētū saluberrimū. O firma spes omniū ꝓpeccatorum. Per te relaxantur omnia peccata. per te euadit⁹ infern⁹. per te vincit⁹ diabolus. per te de⁹ nat⁹ mitis efficit⁹. per te acquiritur regnū celoz. per te pene eterne in tēporales mutant⁹. per te remouētur oēs defect⁹. per te restituūtur oēs virtutes. per te bona p̄ peccatū mortificata reducunt⁹ ad vitaz. p̄ te letificant⁹ oēs angelorū chori. p̄ te paradisus implet⁹. Hoc é q̄d

habes exēplum · de Mag⁹ ma

ait Crisō. in sermone de penitēcia qui incipit. Prouida mēte: vbi sic ait. Q̄ pnia q̄ miserante deo pec catū rēmittit paradisum reserat: patrum sanat: tristem exhilarat: vitam de interitu revocat: statum restaurat: bonos ē inonat: fiducia reformat: vires̄ z gratiā habundātiorē refundit. O penitētia qd de te nō referam' omnia ligata tu soluis: oia aduersa tu mitigas: oia contrita tu sanas: oia confusa tu lucidas: oia desperata tu aias. O penitētia rutilantior auro: splēdidior argento: quam nō vincit peccatū: nec defectio superat: nec desperatio delet. Penitentia respuit auariciam: horret luxuriam: fugit furores: firmat amorē: calcat superbiā: linguam coercet: componit moreos: odit maliciam. O pnia miseri cordie mater. O magistra vtutū. O agna vbera tua: q̄bus reos soluis: reficis delinquētes: lapsos releuas: z recreas desperatos: hec ille. Et Aug. lib. de eccl̄asticis dogmatibus. Pnia aboleri peccata indubitāter credimus: ita q̄ in vltimo vite veniam inueniat si cōmissorum penitet: hec ille. Et ita p̄z paro secūda p̄incipalis.

TErtio principaliter p̄sideranda est pnie inducibilitatez. Ad pniam q̄ppe triplici p̄certim lege inducimur.

¶ Primo lege naturali.

¶ Secūdo lege diuinali.

¶ Tertio lege exēplari.

¶ Primo ad pniam agendam inducimur lege naturali. Nam homo quantūcūq̄z maxim⁹ peccator fuit: z quocūq̄z genere peccati detētus: habet tñ in hac vita naturalez semp aptitudinē z potētiā: qua v̄tibilis est de malo in bonum. vnde Ps̄a. vij. etbi. Incōtinens est penitituo z sanabilis. Et idem libro p̄dicamentorum. Prauus ad melioris exercitationes deductus p̄ficiet vt melior fiat. Ratio est: quia hō i hac vita nō ē determinat⁹ aut necessitatus ad vnū tantū. sed se h̄z ad opposita. Ideo Ari. ij. Phy. Mirūdo midū: aranea telā: z plāte folia: semp eodē modo faciunt: nō autez homo: q̄ deliberate agit. Et ibidem. Alia animalia magis agūtur q̄m agant. hō vero agit: q̄ est i potentia sua. Et idem. ij. Periar. Et. ix. Metha. potētie naturales sunt determinate ad vnū: potentie vero rōnales se habent ad oppositā. Nam cum hō sit corporeus. naturam variabilē z mutabilem sequitur. Ait enim. Gilbertus porretaneus in libro. sex principior. Anima coniuncta corpori p̄plexionem corporis imitatur. Nō confirmat̄ per Ps̄m. vij. Phy. vū ecclesia

sicl. re. Dicit deus ab initio cōstituit hoiem z reliquit illū in manu p̄silij sui. Adiecit mandata z p̄cepta sua. Si volueris mādata sua reseruabūt te: z i perpetuū fidē placitam facere. Appositit tibi aquā z ignē: ad q̄d volueris porrige manū tuā. Ante hoiem vita z mors: bonū: z malū. Q̄d placuerit ei dabit illi. B ilie. Nāc natura sic mutabilē: sic v̄tibilē nō h̄nt miseri dānati. Non ēt infernales demones: q: profecto asperimaz penitentiam agerent. Nā cum de mon mulierem quādam obsedisset in ciuitate colonie: publice dixit. Vere si esset colūna ferrea rasa: z clauis acutissimis repleta: z a terra vsq̄z ad celum erecta. si ego carnez haberem qua pati possem: per illam me trahere vellem vsq̄z ad diem iudicij: modo ascendendo: modo descendendo: dum tamē possem redire ad illā excellentiam in qua semel fui. Clamat natura. O peccator age penitētiā. Nolite in naturaz demonū z damnatoz conuertere: qui penitentie nō sunt susceptini: cum via eorum sit transacta: z ad terminum prefixum z imobiles iam peruenerūt.

2° ¶ Secūdo ad penitentiā pagendam inducimur lege diuinali. Filius dei: hō factus: passibilis z mortalis crucē ascēdit cū clamore valido z lachrymis p̄sentes vt de filio p̄tis pniaz agāt: dulciter inuitās p̄ vt scribit Ezech. xviij. o. Conuertimini z agite pniaz ab oībus iniquitatibus vr̄is: z nō erit vobis i ruinam iniquitas. Proiicite a vobis oēs p̄uaricationes vr̄as: i q̄bus p̄uaricati estis: z facite vobis cor nouū z spiritū nouū. Et quare moriemini domus isrl. Q: nolo morte peccatoris: sz vt magis cōuertat z viuat dicit dñs isrl. Reuertimini z viuite. hec ille. Vñ vt p̄z Matt. ix. z Luc. v. Vō venit vocare iustos ad penitentiam sz peccatores. Legit. n. q̄ quidā monach⁹ l. Ber. apostatauit. Huic xp̄s appuit exhortās eū vt ad monasteriū rediret: illo āt renūcte: xp̄s oēs se illi totū flagellās: totū vulneratū. sic fuerat i die veneris sci. di ceno. Ecce vulnera a iudeis mihi facta: ecce manus: ecce pedes clauis affixi: ecce sanguis vndiq̄z fluens. Ecce caput spinis coronatū: ecce lat⁹ aptū. reuertē fili mi. Reuertē ad mōasteriū: q: nisi reuersus fueris oia vulnera: oēs plagas mihi renouas. Et statī dispuit. monach⁹ vocē p̄cū: lachrymis z ciulātus: ad mōasteriū rediit: z sancte vixit. vñ Bernardus. Exiit diabolus a patre depositio diademate. nudis incedens pedibus: capite aspersō cinere: sic lamentās z ciulans: q̄rens quē quā

perdiderat. hec ille. Hoc sancti de
uotissime contemplantes: licet sine
peccato essent durissimā tamen fa
ciebant penitentiā: de quib⁹ Hie.
tantū in medium adducam: qui ad
Eusto. scribens inquit. O quotiēs
ego ipse i heremo constitutus: ⁊ in
illa vasta solitudine: que exusta so
lis ardoribus: horridū monachis
prestat habitaculū: putabaz me ro
manis interesse delicijs. Sedebaz
solus: q: amaritudine replet⁹ erā.
Horrebant sacco mēbra deformi.
⁊ squalida cutis situm ethiopisse
carnis obduxerat. Quotidie lacri
me: quotidie gemit⁹: ⁊ si quando
repugnantē somnus iminens op-
pressisset: nuda humo vix ossa he
rētia collidebā. De cibis v̄o ⁊ po
tu taceo: cū etiā lāguētes monachi
aqua frigida vtant: ⁊ coctū aliqd
accepisse luxuria sit. Ille igit ego
qui ob gehēne metum tali me car
cere ipse dānaueram: scorpionum
tantū socius ⁊ ferarū: sepe choris
intererā puellarū. Pallebant ora
ieiunijs: ⁊ meno estuabat deside-
rio: in frigido corpore: ⁊ ante ho-
minem sua iam carne premortuo:
sola libidinum incendia bulliebāt.
Itaqz omni auxilio destitutus: ad
iesu iacebam pedes: rigabam la-
chrymis: crine tergebam: ⁊ repu-
gnantem carnem hebdomadaruz
inedia subiugabaz: hec ille. Pro-
pterea magister gentium Paulus
ait. Ro. ij. Ignoras qm̄ benigni-
tas dei ad penitentiam te adducit.
Et Jo. in apoc. c. ij. Memor esto
itaqz vnde excideris ⁊ age pniam
⁊ prima opera fac. ¶ Tertio ad
penitētiam pagendam inducimur
lege siue inductione exemplari.
Quid aliud clamat scōr̄ vita nisi
vt penitētiam agamus? Sed cete
ris pretermissis: Peregrini i me
dium pferamus exemplum. Hic
siquidē Peregrin⁹ ita vocatus. fi
lius dñi Jacobi magnatis de casti
lia mundo relicto: vt fructuosam
ageret penitentiā. heremū petijt.
Ubi eo morāte accidit: vt filia re-
gis castilie illuc venatum pgeret q̄
aberrans ⁊ vaga sero ad peregri
ni cellā diuertit. Is nocte tempta
tus cum puella rem carnalē egit.
quā defloratā: occidit: ⁊ secreto lo
co sepeliuit. Querit puella diligē
ter: ⁊ querētibus cum iuramento
Peregrin⁹ affirmat se eam nō vi
disse. Reuersus miser in se mira
bili penitētia corpus macerauit. d̄
creuitqz firmiter nunq̄z ampli⁹ lo
qui: nec ad celuz caput leuare: sed
vt bestia pcliuis ambulare: donec
de ipsis sceleribus veniam a chri
sto impetrasset. Sic incedens: die
quadā a venatoribus captus: regi
castilie pñtatus est. nō loquēs: quē
tamen rex libenter vidit. Interim

vxor regis filium peperit: qui ad
baptismum portatus miraculose
locutus ait. Peregrine leua iā ca
put: q: dimissa sūt tibi peccata tua
Quo audito oēs stupuerunt. At
Peregrin⁹ caput leuans ⁊ loq̄ns
rem seriose oibus astantibus nar
rauit. Rex autē cum ipso magno
comitante populo: ad heremū ac
cessit: ⁊ adinuenerunt puelle cor-
pus. Orat peregrinus: ⁊ puella su
scitatur: quo maximū exortum est
gaudium. Tunc pegrinus in ora-
tione suspēsus: deo spm̄ reddidit: i
celo penitētie fructus assequtur⁹.
Huius autē pfectissima fuit peni-
tentia. de qua ait Chriso. de pe. d.
prima. Perfecta penitentia cogit
peccatorē omnia libēter sufferre.
In corde ei⁹ ɔtritio. In ore cōfes-
sio. In opere tota humilitas. Et h̄
est fructifera. hec ille. Facite igitur
penitētiam o peccatores: facite pe
nitentiam. O prelati. O clerici. O
mundani: facite penitentiā. qm̄ h̄
habebitis gratiā ⁊ in futuro glo-
riam. Amen.

¶ Feria eadē. De ieiunio Ser-
mo octauus.

Cum ieiunatis. no-
lite fieri sicut hypo
crite. Mat. vj. pre
claram ieiuniorum
abstinentiā quisqs
recto mentis oculo intueri velit:
haud aliter pfecto eā amplexari
vtile iudicabit. q̄z p curandis egri
tudinibus carnis: amare etiā me-
dicine auidissime suscipi cōsueue-
runt. Siquidē hanc curandis aīs
salubriter institutam esse nō ambi
gimus: vt eo valētius animus ipe
carnis iugū e ceruicibus excutiat
quo ex ciborū iedia minus valida
ad resistendū spiritui ipsa reddet.
Sed h̄ hypocrite infelices facere
recusant. qui ieiunia que suscipiūt
nō ad anime salutē: sed ad falsam
sanctitatis ymaginem cōtorquere
nō desinunt. Quorū quidē hypo-
crisim deus sacra hodierni euāge
lij lectiōe in ieiunio suscipiēdo eui
tare nos admonet dicens. Cum ie
iunatis nolite fieri sicut hypocrite.
De quo ieiunio ad nostrā instru-
ctionē tria vtiliter ɔtēplabimur.
¶ Primo. Ieiunij diffinitōem.
¶ Scdo. Ieiunij fructificatōem.
¶ Tertio. Ieiunij prepatōem.
¶ Primo cōtemplari debemus
ieiunij diffinitionē. vt igitur per-
fecte innotescat quid sit ieiunium:
diffiniemus illud s̄m quattuor ge
nera causarum. Primo s̄m causaz
efficientem. Scdo s̄m causam ma
terialem. Tertio s̄m causaz forma
lem. Quarto s̄m causam finalem.
Ex dictis. s. Doc. in. xx. q. Cxlvij.
Et in. iiij. sen. di. xv. Et dñs Pe-
trus de palude in. iiij. di. xv. Ieiu-

nium sic magistralit diffinitur. Je
iunium est abstinentia a cibo t potu
ab ecclesia institutu: intuitu satisfa
ciendi vel vitandi peccatum ad vi
tam eternam acquirendā. Prima
causa efficiens tangitur ibi. Ab ec
clesia instituū. Circa quā querit
vtrum ieiunium sit sub precepto.
Respōdeo sm. s. doc. vbi supra.
Ad ieiuniū inquantū pertinet ad
contritōem peccati vel satisfactiōez
in penitentia vel ad eleuationē mē
tis ad spūalia. sic in cōmuni cadit
sub precepto legis nostre. Sed de
terminatio tēporis t modi ieiunādi
sm̄ conuenientiā t vtilitatem popu
li christiani cadit sub pcepto iuris
positiui. Et sm̄ talem ꝯsiderationēz
dicimus: qꝫ ecclesia est causa effici
ens t causa precipiēs ieiunij. Lex
enim naturalis licet in generali pē
cipiat ieiuniū: tñ nō determinat tē
pus: neqꝫ modū: neqꝫ cibus: neqꝫ
horā: sed hec determinat t precipit
lex positiua: sancte matris ecclesie
per suos sacros canones. vt patet
in decretis. de cōse. d. iij. c. Nō lꝫ. c.
Nō oꝫ. Et. c. Placuit. Et de cōse.
d. v. c. Quadragesima t sūt Gre
gorij v̄ba i Homl. Quadragesi
ma sūma obseruatōe obseruāda
est vt ieiuniū in ea preter domini
cos dies qui de abstinētia sunt sub
tracti nisi quem infirmitas impe
dierit nullatenus soluatur: qꝫ ipsi
dies decime sunt anni. Ꝫ ille
de tenent omnes t singuli christia
ni ex precepto ieiunare: nisi legiti
me excusentur: ꝓut in tertie partis
fine patebit. Eusebius quoqꝫ pa
pa de conse. dist. v. c. Jeiunia. ait.
Jeiunia in ecclesia a sacerdotibus
instituta: sine necessitate rōnabili si
soluāt. hec ille. Quia vt scribitur.
xiij. q. i. Quisquis preceptis non
obtemperat reus est t debitor pe
ne: t infra. Ad precipitur. impf.
Et qō imperatur: necesse est fieri.
Et di. xij. c. Preceptis, dicit. Pre
ceptis apostolicis nō dura superbia
resistatur: sed per obedientiā: que
a sancta romana ecclesia t aposto
lica auctoritate iussa sunt salutifere
impleant. Et. c. Non decet. cadez
di. Calistus papa ait. Sicut filius
dei venit facere volūtatem patris
sic t vos replete volūtatē matris
vestre: que est ecclesia. Et di. xix. c.
Sic omnes, dicit. Sic oēs apo
stolice sedis sanctōes accipiende
sunt: tanqꝫ ipsius diuina voce pa
tri formate. Idem habet in. c. In
memoriā. Et capitulo. Enimuero.
Et capitulo. Nulli sacerdotū. dist. Et
colligit hoc ex verbo xpi. Mat.
xviij. Si ecclesiam non audierit sit
tibi sicut ethnycus t publicanus.
Sancta ergo mater ecclesia consti
tuit ieiunia quadragesime sub pre
cepto: cui obtemperādū est. Et qꝫ

ipsum ieiunium sub precepto fuā
dum sit vt dictum est. Non solum
sacri canōes affirmāt. sed t Theo
logorū scola. in. iiij. seī. d. xv. Irre
fragabiliter tenet. Est igit duplex
causa efficiens ieiunij. s. naturalis
t ecclesiasticalis. Scōo in pdicta
diffinitione tangitur cā materialis: ibi. Abstinentia a cibo t po
tu. i. qꝫ cibis vtamur quadragesi
malibus: t qꝫ semel comedamus
in die. Sz dico. licet ne in quadra
gesima comedere ova t lacticinia
scilicet lac vel caseum vel butirum:
respō. let. s. Doc. in. xxij. q. cclvij.
ar. vltimo. Et in. iiij. seī. Et. d. Pe
trus de palude vt supra. Et in de
cretis quoqꝫ dist. xij. c. Illa die. Et
lxxvi. c. Ultimam. Et Grego. scri
bens ad Augustinū epm̄ anglorū
di. iiij. c. Denqꝫ. q'ꝫ nō licet. dicēs
sic. Par autez est vt qui his die
bus a carne aialiuz abstinem⁹: ab
omnibus quoqꝫ que sementinam
trahunt originem ieiunemus a la
cte vz t caseo t ouis. Hec ibi. Esus
autem carniū vt dicit. s. Doc. vni
uersaliter in omni ieiunio prohibe
tur: qꝫ generaliter magis est dele
tabilis: t ad humores luxurie ma
gis cooperat. In aliis autem ieiu
nijs extra quadragesimā. diuerse
consuetudines comedendi sunt. ꝫo
quisqꝫ obseruare potest sm̄ mores
eorum inter quos conuersatur. Et
Hieronymus ad Lucianū t ha
betur i decretis. di. lxxvi. c. Ultimā.
Et sm̄ hanc materialem causam
diffinitur ieiunium ab Isidoro sic
Jeiuniū est parsimonia victus ab
stinentiaqꝫ ciborū. Hec enim absti
nētia multū comendat t persuade
tur. di. xxxv. c. Sexto die. Et ō glo.
di. v. c. Sint tibi quotidiana. Et. c.
Sint tibi ieiunia. vsqꝫ ad. c. Legi
mus: q̄ sunt numero. xiij. Tertiō
causa formalis in predicta diffini
tione tangitur ibi. Intuitu satisfaci
endi vel vitandi peccatū. Reformatur enim aīa per abstinētiā cor
poris. Nam per ingluuiē atqꝫ cra
pulam aīa perdit suū esse formale
scz gratiam: t ornamentū spirituā
le. sed per ieiunium t per absti
nentiam anima reformatur t re
ponitur in suo esse spirituali. Et
sm̄ hanc causam formalē Hiero.
diffinit ieiunium sic. Jeiuniū est p
fecta virtus t ceterarū fundamen
tum virtutū. Quarto causa fi
nalis in predicta diffinitōe tāgitur
ibi. Ad vitā eternā acquirendam.
Jō. n. ieiunamus vt possimus cuz
xpo ieiunāte celū ingredi. vñ ait.
Gre. A paschali gaudijo per gulaz
cecidimus: sed ad lꝫ per abstinen
tiam insurgamus. Et Ambrosius
distin. xxxv. c. Sexto die. Culla a
paradiso regnantem expulit. ab
stinentia ad paradisum reuocauit

errantē. vnde Helias vt habetur. iij. Reg. xix. Post ieiunū raptus ē in celum: sic nostro ieiunio in celū tanqz in finē nostrum tendimus. Et hec de primo principali.

Secundo principaliter debemus ieiunij ꝯsiderare fructificationē. Ex sacrosanctissimo ieiunio. Duodecim fructus suauissimi oriuntur: quos ex diuersoꝝ doctoꝝ dictis collegi. ¶ Primus ergo ieiunij fructus est carnis subiugatio: iste fructus habet a. s. Doc. in. xxij. vbi. s̄. Et in. iiij. di. xv. q. iij. ar. i. Ex duplici enim substātia cōpositus est homo corporali. s. ⁊ spirituali: vt pz per Phm. ij. de anima. Natura aūt corporis ſm ordinem rationis: est q spūi subijciat. Et natura spūs: est vt carni dñet: eam dirigendo ⁊ ad virtutis exercitiū ea vtēdo. Hanc aūt duplicē virtutē seu naturā ponit Arist. iij. de anima. Cōparando eas duabꝰ speris celestibus: quaꝝ vna. s. inferior a superiori mouet ⁊ regulat: licet inferior aliquē proprium motum habeat: ꝓpter qd̄ tñ ab ordine supiori nō deuiat. Sic etiam in hoīe duplex est virtus seu natura. s. inferior. i. appetitus sensitiuus: ⁊ supior. i. mens seu ratio que appetitū gubernat. Hec aūt facit ipa ratio: maxie p virtutē abstinentie que ꝓhibet ne qd nimis corpori detur. vñ Macrobius de somno scipionis ait. Tēperantia est i nullo moderamine rōnis legē excedere subiugo rōnis cupiditatez domare: hec ille. Ex quo pz q remedium efficax ad reprimendā carnis rebellionē: ⁊ eā spiritui subiugandā: aut subijciendaz: est ieiunum. Ideo Apost. Pa. i. Cor. ix. Castigo corpꝰ meū ⁊ in ſuitutē redigo. vñ Hiero. in epl'a ad Eusto. xxxij. q. v. c. Si paulus. Si Paulus inquit vas electionis ⁊ preparatus in euāgelio xp̄i: ob carnis aculeos ⁊ incētiua vitioꝝ: reprimit corpus suuz ⁊ in seruitutē subicit: ne alijs predicans ipse reprobꝰ efficiatur: ⁊ tamē videt aliam legē in mēbris suis: repugnantē legi mentis sue. ⁊ captiuantez in lege peccati. si post nuditatem ieiunia famē carceres flagella supplicia in semet reuersus exclamat. Infelix ego hō quis me liberabit de corpe mortis huius: tu te putas securam esse debere: hec ille. ¶ Scdꝰ ieiunij fructꝰ: est christi ꝯformatio. Christus eniz etiam ſm q homo: est caput ecclesie. Aposto. ad Ephesi. primo. Ipsum dedit caput super oēm ecclesiam. Et quia nos christiani sumus eius mēbra: ideo ipsi capiti nostro xp̄o conformari debemus.

Ieiunauit ipse xp̄us quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus. Mat. iiij. igitur ⁊ nos abstinere ⁊ ieiunare oportet. vñ dicit. s. Doc. in. xxij. q. cxlvij. ar. vij. Ieiunantes enim dum carnē suaz affligūt: cōformātur passioni xp̄i. que maxime cōpleta fuit hora none: quando inclinato capite emisit spiritū. Et hec ē competēs hora comedēdi: vt dicit. s. Doc. quia expectatio vsqz ad nonam affligit: ante vero notabiliter comedere ē frangere ieiunium: post vero potest differri quantū placet. vñ Apost. ad Gal'. v. Qui xp̄i sunt carnē suam crucifixerūt cuz vitijs ⁊ concupiscētijs. Cum igitur xp̄s amore tui ieiunauerit se afflixerit vendi ⁊ crucifigi voluerit: attende ad ieiunantē: ad afflictum ad venditū ⁊ crucifixū. Euz hac sacra. quadragesima imitare: ⁊ capiti spinoso spinis penitētie teipsum cōforma. Pudeat eniz vt ait Bernardꝰ sub capite spinoso mēbrum fieri delicatū. ¶ Tertius ieiunij fructus est intellectus clarificatio hic fructꝰ ponitur a. s. Doc. in. xxij. vbi. s̄. Et in. iiij. sen. di. xv. q. iij. arti. i. Nam sic est i maiori mundo. Uidemus enim q ex multis vaporibus resolutis ab aq̄ ⁊ terra aer obnubilatur: ⁊ claritas solis nobis impeditur ⁊ ſm hunc modū in minori mundo fit. s. in nobis. Ex multo enim cibo ⁊ potu multi vapores resoluunt ⁊ ad cerebrum ascendūt: ex quibus virtutes animales intellectui deseruientes offuscantur ⁊ p ꝯsequens intellectus in sua operatione impedit: ꝓpter qd̄ dicit Isidorus. Qui nimio cibo vtunt quāto magis ventrem pascunt: tanto magis sensum offuscant: hec ille. Et Hieronymꝰ venter pinguis gignit tenuem sensum. i. intellectum. Sed subtracto cibo per ieiunium diminuuntur vapores: ⁊ subtiliant spiritus animales: ⁊ sic acuit intellectus atqz clarificatur: siue imprudenter agēdis ⁊ disponendis: his que extrinsecus sunt: siue in interioribus. s. lectionibus orationibus prophetijs reuelationibus ⁊ contemplationibus diuinis. Unde ieiunans Daniel eleuatus fuit ad intelligendaz visionem. Cui dictum est ab angelo. Animaduerte visionem sermonis ⁊ intellige. Dañ. ix. Ieiunans Johannes euangelista in insula Pathmos reuelationem secretorum celestium habuit: vt patet in apocalipsi. Ieiunantes apostoli superno lumine sunt illustrati. Act. ij. Ieiunanti Moysi data est lex: ⁊ didicit populuz docere ⁊ dirigere. Exo. xxxiiij. ¶ Quartꝰ ieiunij fructus est corporum sanificatio. Hic fructꝰ elicitur a sancto

Thomas super epistolam ad Thi-
mo. ꝓme. ad illy. iiij. Et clarius in
.iiij. dist̃m. xv. q. iij. articu. ij. Nam
ſm naturales t ꝙquotidianam ex
perientiam. Infirmitas prouenit
ex multa corruptione. Corruptio
autem ex infirmitate humorũ. Ih
firmitas humorũ ex multa come
stione: sed per ieiuniũ diminuitur
comestio: t per cõsequẽs diminui
tur humorum multiplicatio: t sic
cessat infirmitatis corruptio. vnde
Galienus ait. Abstinentia summa
est medicina. Hinc t Joh̃anes os
aureum: t habet de conse. di. v. c.
Nihil enim sic iocũdũ est sicut ci-
bus bene digestus aut decoctus.
Nihil salutem: nihil sic sensuum
acumen operatur: nihil sic egritu-
dinem fugat: sicut moderata rese-
ctio: sufficientia quippe cum nutri
mento t sospitatez simul procreat
t voluptatem: abũdãtia vero mor-
bũ facit: t molestias ingerit t egri
tudines generat: ꝺ̃ ille. Et. c. Ne
tales. Et. c. Legim⁹. vnde t Eccle
sia. xxxvij. In multis enim escis erit
infirmitas: propter crapulã multi
perierũt: qui autem abstinens est
adũciet vitam. ¶ Quintus ieiu-
nij fructus é peccatoꝝ satisfactio:
ſm enim s. Tho. in. iiij. sentẽ. d. xv.
q. i. ar. iiij. Jeiuniũ est vna de tri-
bus operatiõibus satisfactorijs t
vnum de singularib⁹ remedijs pe
nitentie. Ideo primo die quo pe-
nitentiaꝝ quadragesimalem incipi
mus. In epistola dicitur. Joel. ij.
Vocate cetũ: sanctificate ieiuniũ.
Et in euangelio ꝓponitur ieiu-
nium. Mat. vi. Cũ ieiunatis tẽ.
Satisfacit enim ieiunium pro cõ-
missis peccatis t omissis. Peccã
do enim caro delectat: t ieiunãdo
affligitur: quod quidẽ est satisfaciẽ
di conueniẽs modus. Unde Gre
gorius in omel. Luctus est. Caro
nos leta tracit ad culpã: afflicta re
ducat ad venã. Uide. di. lxxvi. c.
Igitur t ſm Pbm. ij. Et dicorũ.
Pene medicine q̃dã sunt. Et pe-
na satisfactoria indicit ꝓpter emẽ
daz culpe preterite. ¶ Sextus fru
ctus ieiunij est culpaꝝ preseruatio.
Hic fructꝰ ponit a. s. Tho. in. iiij.
di. vi. s̃. Preseruat siquidez a pec
catis: q̃ debilitat concupiscentiaꝝ:
t ex consequẽti homo nõ sic facile
labitur in peccato. vnde Prouer.
xxvi. Cum defecerint ligna: extin-
guet ignis. Et Hieronymus ad
demetriadẽ. A rege babilonie tri
bus pueris ignis preparatur. Sꝫ
quomõ ibi quartus spem habens
filij dei incensos mitigat ardores:
sic in animo virginali roris celesti t
ieiuniorum frigore: puellaris calor
extinguitur t humano corpori an
gelorũ cõuersatio ꝓparat: hec ille.
Et Ambrosius in epistola ecclesie

vetercst. Uapor: corpis instruẽs
libidine: cibo alitur aut diminuit
cibo exinanitur: cibo soluit: hec ille.
Quis enim aurum t gemmas pre
tiosas ꝑseruare cupit: hostiuꝫ clau
dit: sic cupiens se a vitijs preserua
re buccã claudat abstinendo t ie-
iunando. ¶ Septimus ieiunij fru
ctꝰ est demoniorũ expugnatio: hic ha
beo a. s. Tho. in. iij. p. q. xxxx. ar. ij.
Expugnant enim demones t su-
perantur per ieiunium. Exẽplum
xp̃i clare denotat. Mat. iiij. Qui
ieiunus superauit temptatorem t
expulit. vnde Hiero. ad celantiaꝝ.
Ardẽtes diaboli sagitte ieiunioꝝ t
vigiliaꝝ frigore restringende sunt.
Ideo dñs̃ dixit apostolis non
valentibus demonem expellere.
Mat. xvij. Hoc genus demonio
rũ nõ ejcitur nisi in ieiunio: t ora
tione. Stat enim diabolus libenter
cum gulosis. Job. xl. Sub umbra
dormit: in secreto calami: in locis
humentibus. Exẽplum habetur in
vitis patrum de quodam fratre: q̃
etiaꝫ hora prime intolerabiliter tẽ
ptatus a demone sanebat. Et ipse
sibimet dicebat. Qualitercũqꝫ sit:
oportet te expectare vsqꝫ ad ter-
tiam. Et hora illa dicebat oportet
expectare vsqꝫ ad sextam: t hora
sexta dicebat oꝫ expectare vsqꝫ ad
nonam. Qua venẽte dicebat ora
tiones ſm regulam: t tunc pone-
bat panes vt comederet: t sic plu-
ribus diebus fecit. Quodam au-
tem die egressus est sum[illegible]
gnuo ex sportella: t ex cella per fe
nestram exiuit. Et ex tunc tem-
ptatio demonis cessauit: qui vi-
cuo per abstinentiam fuit: hec
ille. ¶ Octauus fructus ieiunij
est diuine ire placatio. Ira enim
domini t furor: quo turbatur con
tra peccatores vel contra ciuita-
tes: placatur maxime per ieiuniũ.
Exemplum habetur de homicida
Achab. iij. Regũ. xxi. Qui sac-
co t ieiunio iram dei t vltionem
placauit. Patet idem etiam in ni-
nuitis: quibus Jonas dixit: vt ha
betur capitulo. iij. Jone. Adhuc
q̃dragesima dies t Ninive sub-
uertetur: sed stricto ieiunio deum
placauerunt. vnde ibi dicitur. Et
misertus est deus super maliciam
quam locutus est: vt faceret eis t
non fecit. Hinc Ambrosius con-
cludens. hoc dicit. Nullum est taꝫ
graue delictum quod per absti-
nentiam non purgetur: hec ille.
Si igitur vis euitare sententiam
dei. Jeiuna. Si vis placare furo-
rem dei. Jeiuna. Jeiunium enim
est optimuꝫ remediuꝫ. ¶ Nonus
ieiunij fructus est donorum cele-
stium ipetratio. Que enim est tam
magna virtus: tam magna gratia:
tam magna perfectio: qõ tã excel

leno domū in spūalibus ⁊ corporalibus: qđ p ieiunū nō ipetretur.

Ambrosiū in libro de ieiunio. Magna ē virtus ieiunij. tam enim speciosa milicia est vt ieiunare delectaret ⁊ xpm. Tā valida vt ad celum hoies eleuaret: ⁊ vt humanio magisq; diuinio: vtar exēplio. Helias ieiunio ore clausit celum. Jeiunus: filiū vidue suscitauit. Jeiunus pluuias ore deposuit. Jeiunus igné eduxit de celo. Jeiunus raptus ē ad celū. ⁊ quadraginta dierū ieiunio diuinam acq̄siuit pfectiā. Denicq; plus merait q̄ amplius ieiunauit. Quis enī hūana virtute igneos equos ⁊ currus potuisset ascendere: nisi qui naturam corpis corruptibilis humani ieiunij virtute mutasset: Bille. Sic sctūs Dominicꝰ ⁊ Vincentiꝰ ⁊ sancti multi vt gratias impetrarēt ieiunauerūt. Similitudo eni dat in naturalibus. Si vas impleri debet aqua: oportet ipsum eē vacuū. ¶ Decimus fructꝰ ieiunij est angelorū visitatio. Patet p exēplū de Cornelio ieiunante cui apparuit āgelus. Act. x. ⁊ Mat. iiij. Post ieiunū xpo apparuerūt angeli eiq; ministrauerūt. ¶ Undecimꝰ ieiunij fructꝰ ē totꝰ hois sacrificatio. sm eni. s. Dio. Xliij. q. xxxv. ar. ij. ē duplex sacrificium s. interiꝰ ⁊ exteriꝰ. Et hoc duplex sacrificiū in ieiunio inuenit. Qui. n. ieiunat offert deo corpus exteriꝰ ⁊ spūm hūilē interiꝰ. Et sunt duo sacrificia. s. vespertinū quo ad ipsum corpus: ⁊ matutinū quo ad ipsum spūm. De quibꝰ dr in ps. Sacrificiū deo spūs cōtribulatꝰ: cor cōtritū ⁊ humiliatū: quo ad sacrificium spūs ⁊ quo ad sacrificiū corporis dei. tūc acceptabis sacrificiū institie: oblationes ⁊ holocausta. Vaz in hoc sacrificio mactamꝰ ⁊ afligimꝰ mēbra nra: ⁊ q̄si in holocaustū, carné ipsam offerimꝰ incendio famis ⁊ inedie. Ad quidé grauissimū ē deo. ¶ Duodecimꝰ ieiunij fructꝰ ē eternoꝝ pmiatio. premiabit ieiuniū nrm a pre eterno dicēte xpo. Mat. vi. Et pr tuus qui videt in abscondito. s. te ieiunāte reddet tibi: vz eternā mercedē ⁊ celeste pmiū. Ibi. n. qui esurierunt ⁊ sitierūt pp xpm sup illa delicatissima mēsa comedētes in aula celoꝝ saturabunt. ps. xxxv. Inebriabunt ab vbertate domꝰ tue: ⁊ torrente voluptatis tue potabis eos. Et sic patēt duodecim vbera ⁊ suauissimi fructꝰ. Posset plixiori sermone illos fructus enumerare: sed ne tedio vos afficiam illos ad prio omittemus. Audiant tādem Augustinum in quodā sermone de oratione ⁊ ieiunio quē introducit. s. Doc. i. xxij.

q. cliij. ar. i. Ait. n. Jeiuniū mētē purgat: sensum sublevat: carnem spū subijcit. cor p̄tritū ⁊ humiliatum facit qđ deꝰ nō spernit: cōcupiscētie nebulas dispergit: libidis ardorē extinguit: castitati lumē accendit. Jeiuniū verbositatem non amat: diuitias superfluitatem reputat: superbiam spernit: humilitatem cōmendat: prestat homini seipsum intelligere esse infirmus ⁊ fragilem. Ō ille. Quis igit non abstinebit ⁊ ieiunabit: vt tot ⁊ tantos fructꝰ cōsequat? Animare debet omnes tanta vtilitas: tanta dulcedo: tantus fructus: ⁊ hic ⁊ in futuro colligemus.

Tertio principaliter cōsiderare debemꝰ ieiunij preparationē. Est enim vt ait Ari. x. ethycoꝝ necessaria pparatio ⁊ dispositio ad hoc: vt doctrina descendat ⁊. efficatiam hēat in aīa auditorio. sicut terrā oz eē pparatā anteq̄ semen mittatur in eā. Plato ēt in Thimeo dicit. Formedant simplr bm mercedē ⁊ dispositionē ipsiꝰ materie. Idē Ari. in. ij. de aīa dic. Unde igit ieui libore: timo cū dulcedie ieunat. Unde acq̄rere tot pciosos ieunij fructꝰ: ⁊ nō hēre horrorē? ñ difficultatē: nō timorē? Oz togli ista pparatoria ē dispositiua regula. Sex sunt dies i ebdomada quibus ieiunam⁹. Primꝰ dies vocatur dies lune: qui dies deputatur mortuis. vñ dies lune q̄si virtuer saliter fit ab eccl'ia dei: memoria p̄o mortuis existentiꝰ in purgatorio: ⁊ cōiter cātat missa. Requiem eternā. cōpatiēdo penis ⁊ calamitatibus eoꝝ. Et tu hac die offer sacrificiū acceptabile sacri ieiunij p̄o aiabꝰ carorꝝ tuorꝝ. Erio ne tā crudelis vt nō molestes ⁊ in cineris semel hac quadragesima in septimana ieiunare p̄o eis: tum mōruoꝝ tuoꝝ pietate: tū p̄cipalr p̄cepto eccl'ie motꝰ. ¶ Dies martis est dies deputatus ad laudem angelorꝝ: ex quibus vnꝰ datus est tibi ad custodiam: qui custodit te in oibus vijs tuis sicut fidelis sciens a quo tandē sperās in patriā deportari. Jeiuna. ergo die martij ob reuerētiā tui tāti custodis atq; socij. ¶ Dies mercurij deputat in memoriam venditionis christi iesu saluatoris ⁊ sponsi tui. Nam ipsa dic. s. quarta feria ante dominicā de ramis: p̄cepo sacerdotū cū senioribꝰ populi ꝯgregati sunt i atriū caypbe p̄cipis sacerdotū ad quos p̄ditor Judas accedēs xpm vēdidit: vt patet Mat. xxvi. Mar. xiiij. Luc. xxij. Et in decretis. i. q. i. c. placuit. Vñ in die mercurij deuoti pallionis christi non

comedunt carneo: q̄ caro dñi sti vendita fuit: qui est agnus innocē tissimus. In memoriam igitur vē dictionis dñi ieiuna tali die in oī tpe si placet: vel saltē in hac q̄tra gesima. vñ s. Apolonius. de pse. d.iij. sic dicit. Jeunia sane legitia i.iiij. t. vi. feria non sunt soluenda nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia quarta feria Judas tradi tionem domini cogitauit. t sexta feria crucifixus est saluator. Videbitur ergo qui in his diebus sine necessitate soluerit statuta ieiunia vel cum tradente tradere saluatorem: vel cum crucifigentibus crucifigere. ¶ Dies iouis est deputatus in deuotionem. s. s. t tu tali die ieiuna: vt ab eo possis illuminari t in diuinum amorem inflamari. ¶ Dies veneris passus est saluator mundi in cruce crudelissima morte: fame t siti consumptus: felle t aceto potatus: in tanta amaritudine t necessitate. Et tu miser non ieiunabis comedens semel in die: Dcu maxima verecūdia t miseria. ¶ Dies sabbati deputat in laudem t cultum virginis gloriosē Marie. Quis tam gulosus: tam auidus vt nō ieiunet hac die que deputat regine celi: t matri misericordie ac fonti pietatis: Milites t stipendiarij ieiunant: mulii lenones t multe meretrices ieiunant: t tu erio peior: atq̄ miserior: Jeiuna ergo istis diebus o gulose: o sensualis: o insatiabilis. Alias amittis tot bona t pdis tot suaues fructus: t qō peius est frāgis omnes leges t eas peruertis. ¶ Primo puertis ordiné legis naturalis: q̄ naturaliter: vt. s. Boc. sēa secunde. q. cxlvij. ar. iij. dicit Unusquisq̄ ex naturali rōne tenetur tantū ieiunijs vti quātū sibi necesse é ad delectionē t cohibitionem culpe: t ad elevationē mētis in spiritualia. ¶ Secūdo peruertis ordinem legis diuinalis sm illud Joel. ij. Conuertimini ad me in ieiunio t fletu. Et infra. Canite tuba: sanctificate ieiunium: vocate cetū. ¶ Tertio peruertis ordiné legis euāgelicalis vt patet Mat. vi. t in euangelio prime diei quatragesime: in qua ordinat ieiuniū. ¶ Quarto peruertis ordinem legis apostolicalis. Nā apostoli ad ieiunandum t abstinendum hortātur: vt patet. ij. cor. vi. ¶ Quinto peruertis ordiné legis ecclesiasticalis: ad quod iducit sancta mater ecclesia tot canonibus vt superius multipliciter patet ¶ Sexto puertis ordiné legis mosaicalis. Jeiunauit. n. moyses quadraginta diebus t quadraginta noctib⁹ Exo. xxiiij. t populū isrāl' abstinere docuit. ¶ Septio puertis ordi-

nē legis ppālis: de quo dauid poenit. Humiliabā in ieiunio aiam meam. t Thob. xij. Bona é oro cū ieiunio. Et Judith. xiij. Humiliauerunt aias suas in ieiunijs ipi t mulieres eorum: t logtur de filijs isrāel q̄ timebāt ipetū Holofernis sicut t ceteri pplē. ¶ Octauo puertis ordiné legis paganalis. Nō ne mauri: vt itellexi a fide digni mēsez augusti i tot caloribus ieiunāt: cū tāto rigore t austeritate: vt nullus vnā guttā aq̄ ante prādium sumeret. Lege libz de vita t moribus plorz. vbi mirāda videbis de ieiunijs t abstinētijs t maceratiōe carnis t subiugatiōe sensualitatis ipsorz plorz: qui de nihilo q̄ delectabile eēt curabant: vt ait Lactātius. i. de istitu. t Hiero. cōtra Jouinianū. Quid de bragmanorz ieiunijs t abstinētia referat Bidm⁹ Alexādro p te in epla vide. Taceo de abstinētia cibi t potus semiarz romanarz: vt refert Valeri⁹ li. ij. ¶ Nono puertis ordiné legis doctoral'. Nā Diego. Ambro. Augu. Dno. de agno doctor scūs: t ceteri doctores idē fecerūt: t oēs hortant ad ieiunium: tot auctoritatib⁹: tot sentētijs: tot libris t exēplis: q̄ lōgū eēt enarrare. ¶ Decimo puertis ordiné legis angelicalis: q̄ ipsi numq̄z comedūt t sup ieiunātes delectant: q̄ ieiunātes efficiunt eis sibi les. Nā oēs simile delectat suo siū: vt dic. Aristhi. ¶ Undecimo puertis ordiné legis regl'aris Universitat'. n. oēs regla: oēs religiosi: oēs cōgregatio: siue heremitica: siue cenobitica t monastica: vt Basilij: Bñdicti: Augustini: Hieronymi: Dominici: Francisci: inducit ad ieiunia t mādat abstinētias fieri. Ecclia t ordo noster ieiunat a festo sancte crucis de mēse septēbris vsq̄z ad sanctissimum pascha resurrectionis t vltra hoc singulis sex ferijs cū ceteris ieiunijs eccliē: t tribus diebus rogationū ante dñi ascensionē: carnib⁹ nullo tpe vtēs. ¶ Duodecimo puertis ordiné legis bestialis. Nā bestie ad iperium regis t ex pdicatiōe Jone ieiunauerūt nihil gustātes neq̄z bibētes. vt patet Jone. iij. Nōne t aialia abstinēt t ieiunāt vt consequātur sanitatez corpalē. vt patet in catta t cane t ceteris. Quātū vero sit laudabile ieiunium: q̄z suaue: q̄z fructuosuz. Audi petrum rauennatem in sermone de quadragesima sic loquētē. Jeiunium est vitioz mors: vita virtutum: pax corpis: mēbroz decus: ornamentū vite: robur mentis: vigor animarum. Jeiunium é castitatis murus: pudicitie propugnaculum: ciuitas sanctitatis: scola meritorum: magisterij magi

sterii disciplinaz disciplina:ñ ille. Quis igit ad ieiuniu non animabit:q̃ illud inuiolabiliter non amplectet̃ ex quo tot bona:tot gloriosa ⁊ diuina ieiunãti p:ouenũt. Incipite igit hodie que est prima dies q̃dragesime:⁊ viriliter agentes totam vsq; ad finẽ in abstinẽtia p:oducite. ¶ Sz dicet:scire cupimus qui sint illi q̃ ad hoc non tenent ieiuniũ: vt consequenter qui ad illud reslent obligati intelligere valeamus. Rñdeo ꝑm.s. Doc.⁊ Petrũ de Palude. Et.d. Antoninũ ⁊ alios doctores:q̃ duodeciz sunt genera ꝓsonaz que excusant a ieiunio. ¶ Primi sũt pueri:quá diu enim sunt in statu augmenti:q̃ est vsq; ad finem tertij septẽny: ꝑm Aristotelem.s. vigesimi primi anni non tenent. Conueniens ñ est vt infra hoc tempus ad ieiunia exerceant plus vel minus ꝑm modũ sue etatis. ¶ Secũdi sunt iuinerantes quoz iter ⁊ peregrinatio si cõmode differri põt aut diminui absq; detrimento non debent ieiunia ecclesie p:etermittere: secus si immineat necessitas statim utinerãdi ⁊ magnas dietas faciendi.

¶ Tertij sunt laborato:es quibus si immineat necessitas multum operandi ⁊ cum hoc non possunt ieiunare:non obligantur ad ieiunia. Recurrant tamen ad superiorio dispensationem san. Tho. vbi.ꝫ. ¶ Quarti sunt curso:es q̃ vtuo est dñis vel ciuitatibus necessarius qui si nõ possunt simul currere ⁊ ieiunare excusantur.secus q̃n morantur ⁊ paz vadunt ꝑm Guliel. glo. Raymondi. ¶ Quinti sunt infirmi ⁊ debiles qui ob infirmitatem ⁊ debilitatẽ ieiunare nõ possunt.sed p:o quanta debilitate excusantur:arbitrio boni viri stãduz est.s. superiorio:put dicit.s. Tho. vel medici etiam ꝓsulentis comestionem carniũ.si rõnabiliter ꝓsulat.sinaũt peccat medicus.xxiij.q.i.Quid culpatur. Contra illos q se ex debilitate ⁊ mala ꝓsuetudine excusant. Pete si daretur eis vn̄ ducatus vel duo an ieiunarẽt. Nõne mercatores ieiunant ⁊ cruciantur fame ꝓpter lucrũ tẽ. ¶ Sexti sunt pauperes ⁊ mendicantes q nõ possunt habere tantũ simul qõ sufficiat eis ad vnam comestionẽ: aut p:opter inediã p:ecedentẽ ieiunare non possunt excusantur. hec s. Tho. ¶ Septimi sunt pregnantes si necessitas debilitatz corꝑis impedit eas nõ tenent ad ieiunia imo si timeatur p:obabiliter ꝺ periculo earum vel aborsu:nõ solum possunt ꝫ tenent soluere ieiunia. ¶ Octaui sunt lactãtes si defect̃ lactis conuenientis ad nutritionẽz pueri tunetur ex ieiunio:vel periculum earum excusant.imo tenẽtur soluere ieiuniũ. ¶ Noni sunt qui eo modo excusant sicut dictũ ẽ de infirmis:ñ si possunt tenent nec determinat etas in qua cessent a ieiunijs. ¶ Decimi sunt vxores que ꝑm Innocẽtium non tenent ad ieiunia votiua p:ohibẽtibus viris.xxxiij.q.v. Damise sũ. Nõ ñ debent ieiunia ecclesie frangere ex p:ohibitiõe viri:si aliter possunt:nec etiã ꝓpter scandalũ euitandũ:vt dicit Petrus de palude:q̃ illud scandalũ viri cẽt scandalum phariseorum. ¶ Undecimi sunt seruitores nobilium q ꝑm Gul. Si ex causa horã comedẽdi anticipent nec credũt q̃ peccant.similiter si p:elibant modici p:ope horam:vt q̃si propter continuationẽ tpis totũ possit postea reputari in vna mensa. Sicut etiã non peccant qui libant cibos dominoz ob venenũ:imo in hoc casu ꝫ etiã pregustare carnes dñoz. Nec iterũ peccant surgentes de mensa ⁊ euntes p:o vino:p:o exenio ⁊ huiusmodi.Lõcor. Innocẽ. Idẽ de seruitoribus ⁊ lectoribus mense inter religiosos. ¶ Duodecimi excusant p:edicato:es: lectoꝛes:⁊ cantores p:out diffuse.s. Tho.declarat in quolibet.v.ª vbi facit spãle articulũ super hoc p:obans rõne ⁊ auctoritate:q̃ si non possunt ieiunando exercere officia sua debent ipsum ieiunium dimittere:aliter peccant:Vide articulũ illum vbi clarissime loquit. Idẽ in.iiij.sen̄.d.xv.Idez in.xxij.q.cclvij.cũ per tale ieiuniũ ab vtilio:ibus operibus impediretur:⁊ bonũ cõe ꝓponeret bono ꝑticulari. Audimus igit dilectissimi ieiunij diffinitionẽ:eiusq; salutiferam fructificationem:cũ digna ⁊ conuenienti p:eparatione:ac etiaz non valentium ieiunare excusatione. Jã ergo gratia dei illud letiꝰ assumamus:qõ intelligere:querere ⁊ optime consequi nobis concedat sacri ieiunij istitutor:adiutor:⁊ p:emiator.d.n.ihesus xp̃s.qui cuz p̃re ⁊.s.s.viuit ⁊ regnat per secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria quinta quadragesime: de conuersione.

Anat̃ ẽ puer in illa hora. Math. viij. Talis ac tãta ẽ diuina pietas erga gen̄ hũanũ:q̃ ꝫ hõ varia ⁊ inumera petã cõmiserit:si ñ abiecto vetustatis errore:ide toto coꝛde ad vitatis viam reuerti velit:hũc ipe clemẽtissim̃ p̃ suscipit ⁊ ꝑplectit:⁊ mediãte diuersa ꝓuerbioe a quocũqz spũali lãgoꝛe quo tenebat oppsſiuo benigne curat ⁊ sanat. Et hoc ẽ q̃ in-

quit thema preassumptū ⁊ in hodierno euāgelio recitatur. In quo tria singularia documenta habemus. ¶ Primū datur oibus dominis ⁊ patribus familias vt sint vigilantes atq; soliciti ad procurā dam salutē spūalem filiōs ⁊ seruis suis: vti fecit fidelissimus centurio. Hoc tangit in prima par. euangelij: vbi dr. Accessit ad eum centurio ⁊c. ¶ Scōm documētum est profunde humilitatis ad quā nos dominus suo admonet exēplo: descendere volens ad centuriōis seruum infirmū ⁊ abiectum. Hoc tāgitur in scōa par. euāgelij: vbi dr. Ego veniam ⁊c. ¶ Tertiū documentum est q; ille qui vult ab oi infirmitate ⁊ langore curari: debet esse in vera fide fundatus. Hoc tāgitur vltima par. euāgelij: vbi dr. vade sicut credidisti ⁊c. Et subiungit. Sanatus est puer. i. peccator i illa hora qua ad deū conuertit. De qua conuersione hoc mane tria cōtemplamur.

¶ Primo. Diffinitionem.
¶ Secūdo. Certificationem.
¶ Tertio. Fructificationez.

¶ Primo conuersionis cōtēplari debemus diffinitionem. Ex dictis nāq; s. Tho. pma scōe. q. xciij. Et in. iij. di. xvij. ⁊ Alberti magni in sua postilla super Lucā. Cōuersio sic diffinit. Conuersio est ordinata dispositio aie ⁊ corporis in vitam eternaz deo mouente. In hac diffinitione sunt quatuor genera causaz. Ordinata enim dispositio dicit cām formalē. Pro quo notāduz ē dictū Salomonis Eccle. vij. c. Solūmodo hoc inueni q; fecerit deus hoiem rectum: ⁊ ipse se infinitis miscuit questiōibus. Rectus q̄ppe factus est hō corpali figura: rectus quoq; mirabili ordine potētiaruz. inquantū. s. pars rōnalis: naturaliter debet esse principi deo subiecta: ⁊ pars inferior siue sensitiua ipsi superiori ⁊ intelligētie parti. Et ꝟ est ordo minoris mundi s. hois qui ab Aristotele ⁊ Auerroy. viij. Phy. minor mundus appellat. Sicut. n. minor mundus in suo naturali ordine pulchre ⁊ optime dispositus est: vt ait Ari. xij. Methya. Et. ij. ō celo: sic ⁊ minor mundus naturaliter est conuenientissime in suo ordine ⁊ operatiōe dispositus. Sed subiungit Salomon ipse aūt infinitis se miscuit qōnibus. Nam dū homo mortaliter peccat. hunc optimū ordinem peruertit. Rō enim refugit deum: sequens sensualē partez: ita vt ipsa pars inferior reuerso ordine disponitur ad partē superiorē. Hanc indispositōez. beatus Bernardus abusionē appellat dicens. Dñam ancillari ⁊ ancillā dñari: magna abusio est. Quid igitur est conuersio? Nihil aliud certe q̄z quā erat indispositū pp peccatū disponere: ⁊ qđ erat inordinatū ordinari. Dñ ergo dr ꝺm cām formalē qđ ē ordinata dispositio aie ⁊ corporis, dicit cāz mālē: q: oē recipiēs vt dicit Ari. ij. de aia: se hēt p modū patiētie: se hēt p modū materie: q: materia ē capacitas ⁊ receptio oiuz formaz vt dicit Ari. i. phy. Et iz aia sit act⁹ ⁊ forma corporis. ē tñ mā ⁊ subiectum grē ⁊ virtutis ⁊ uersiōis. In vitā eternam dicit cāz finalē. Ad hūc enim finē uertit peccator. ꝓpter hoc relinquit peccatum: vt finem vltimum ⁊ paradisum consequatur. Ideo Isa. xlv Conuertimini ad me ⁊ salui eritis: omnes fines terre. Et Tobi. xiij. Conuertimini itaq; peccatores ⁊ facite iustitiā coram deo credētes q; faciat vobiscū misericordiā suā. A deo mouēte dicit cāz efficiētē. Deus gloriosus mouet pctōrē vt uertat ⁊ pctūm relinquat. Est. n. deus cā cuiuslibet motus vt patet p plm. viij. ⁊. viij. phy. vñ ⁊ Dauid ps. lxxxiij. i psona pctōris ait. Deus tu conuersus viuificabis nos: ⁊ plebs tua letabitur in te. Deus eni ille motor benignissimus ē: de quo Joel. ij. c. Conuertimini ad me in toto corde vro: in ieiunio ⁊ fletu ⁊ planctu: ⁊ scindite corda vestra ⁊ nō vestimenta vestra. Et Jere. iij. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me ⁊ ego suscipiam te. Et Osee vltimo. Conuertere isrl ad dominū deum tuū q: corruisti i iniqtate tua. Augus in quit libro de eccle. dog. Motus ad q̄rendā salutē libertas arbitrij sz mouente pr⁹ deo vel iuuāte ad salutē. ꝟ ille. Dā tā alta tāq; mira ē uersio pctōris: vt sol⁹ deus oipotēs sit ei⁹ efficiēs cā: pp qđ tria miranda dubia ꝺclarāda ꝓponūt. Et pmū. Quid sit maius op⁹ aut creare celū ⁊ terraz: an uertere pctōrē? Ad ꝟ rñdet Aug. sup. Jo. xiij. c. dicēs. maius op⁹ ē: vt ex ipio qs iust⁹ fiat q̄z creare celū ⁊ terrā. Celum eni ⁊ terra trāsibit: ꝓdestinatoz aūt salus ⁊ iustificatio pmanebit. hec ille. Et ꝟ rōne nobilissimi termini q est grā: vt ꝟ tangit Aug. ⁊ rōne repugnantie: q: in creatione nulla fuit nec potuit esse repugnantia: sz in uersione: pōt pctōr suo libero arbi. repugnare. ¶ Scōm miranda dū dubiū. Querunt sacri Theo. Ad ē maius opus: an convertere peccatorem: an mortuū suscitare. Ad hoc rñdet Grego. iij. libro dyalogoz. ad petrum diaconū sic d. Maius est miraculū ꝓdicationis verbo atq; oratiōis solatio: peccatores uertere: q̄z carne mortuū suscitare. In ūsto ⁊ enim resu-

quit thema preassumptū ⁊ in hodierno euāgelio recitatur. In quo tria singularia documenta habemus. ¶ Primū datur oībus dominis ⁊ patribus familias vt sint vigilantes atq; soliciti ad p̄curādam salutē spūalem filiōr ⁊ seruoꝝ suoꝝ: vti fecit fidelissimus cēturio. Hoc tangit in prima par. euangelij: vbi dr. Accessit ad eum centurio ⁊c. ¶ Scōm documētum est profunde humilitatis ad quā nos dominus suo admonet exēplo: de scendere volentes ad centuriōis seruum infirmū ⁊ abiectum. Hoc tā gitur in scōa par. euāgelij: vbi dr. Ego veniam ⁊c. ¶ Tertiū documentum est q; ille qui vult ab oi infirmitate ⁊ langore curari: debet esse in veritate fundatus. Hoc tā gitur vltima par. euāgelij: vbi dr. vade sicut credidisti ⁊c. Et subiungit. Sanatus est puer. i. peccator i illa hora qua ad deum conuertit. De qua conuersione hoc mane tria cōtemplaminnur.

¶ Primo. Diffinitionem.
¶ Secūdo. Certificationem.
¶ Tertio. Fructificationes.

¶ Primo conuersionis cōtēplari debemus diffinitionem. Et dicitur ānq; s. Tho. p̄ma scōe. q. cxiij. Et in. iij. di. xvij. ⁊ Alberti magni in sua postilla super Lucā. Cōuersio sic diffinit. Conuersio est ordinata dispositio aie ⁊ corporis in vitam eternaz deo mouente. In hac diffinitione sunt quatuor genera cause. Ordinata enim dispositio dicit causam formalē. Ideo quo notāduz ē dictū Salomonis Eccle. vij. c. Solūmodo hoc inueni q; fecerit deus hoiem rectum: ⁊ ipse se infinitis miscuit questiōibus. Rectus q̄ppe factus est hō corpali figura: rectus quoq; mirabili ordine potētiarum. inquantū. s. pars rōnalis: naturalr debet esse: p̄incipi deo subiecta: ⁊ pars inferior: siue sensitiua ipsi superiori ⁊ intelligētie parti. Et h̄ est ordo minoris mundi s. hois qui ab Aristotele ⁊ Auerroy. viij. Phy. minor mundus appellat. Sicut. n. mirabilis mundus in suo naturali ordine pulchre ⁊ optime dispositus est: vt ait Ari. xij. Methā. Et. ij. de celo: sic ⁊ minor mundus naturalr est quamdiutissime in suo ordine ⁊ operatōe dispositus. Sed subiungit Salomon ipse aūt infinitis se miscuit qōnibus. Nam dū homo mortaliter peccat. hunc optimū ordinem peruertit. Rō enim refugit deum: sequens sensualē partem: ita vt ipsa pars inferior reuerso ordine disponitur ad partē superiorē. Hanc indispositōem beatus Bernardus abusionē appellat dicens. Dūm ancillari ⁊ ancillā dñari: magna abusio est. Quid igitur est

conuersio? Nihil aliud certe q̄z qō erat indispositū pp peccatū disponeret ⁊ qō erat inordinatū ordinari. Dñ ergo dr p̄m cām formalē qō ē ordinata dispositio aie ⁊ corporis dicit cām finalē. Ideo quo notāduz ē dictū Salomonis Eccle. vij. c. Solūmodo hoc inueni q; fecerit deus hoiem rectum: ⁊ ipse se infinitis miscuit questiōibus. Rectus q̄ppe factus est hō corpali figura: rectus quoq; mirabili ordine potētiarum. inquantū. s. pars rōnalis: naturalr debet esse: p̄incipi deo subiecta: ⁊ pars inferior: siue sensitiua ipsi superiori ⁊ intelligētie parti. Et h̄ est ordo minoris mundi s. hois qui ab Aristotele ⁊ Auerroy. viij. Phy. minor mundus appellat. Sicut. n. mirabilis mundus in suo naturali ordine pulchre ⁊ optime dispositus est: vt ait Ari. xij. Methā. Et. ij. de celo: sic ⁊ minor mundus naturalr est quamdiutissime in suo ordine ⁊ operatōe dispositus. Sed subiungit Salomon ipse aūt infinitis se miscuit qōnibus. Nam dū homo mortaliter peccat. hunc optimū ordinem peruertit. Rō enim refugit deum: sequens sensualē partem: ita vt ipsa pars inferior reuerso ordine disponitur ad partē superiorē. Hanc indispositōem beatus Bernardus abusionē appellat dicens. Dūm ancillari ⁊ ancillā dñari: magna abusio est. Quid igitur est ta vestra. Et Jere. iij. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me ⁊ego suscipiam te. Et Osee vltimo. Conuertere usq; ad dominū deum tuū q: corruisti i iniqtate tua. Aug⁹ inquit libro de eccle. dog. Adhuc ad q̄rendā salutē libertas arbitrij nō mouente p̄ueniente deo vel iuuāte ad salutē. h̄ ille. Mā tā alta tāq; mira ē ꝙuersio peccātis: vt sol⁹ deus oīpotēs sit ei⁹ efficiēs cā: pp qō tria mirāda dubia ōdarāda ꝓponūt. Et p̄mū. Quid sit maius op⁹ aut creare celū ⁊ terrā: an ꝙuertere peccātē? Ad h̄ rñdet Au. sup. Jo. xiij. c. dicēs. maius op⁹ ē: vt ex īpio qui iust⁹ fiat q̄z creare celū ⁊ terrā. Celum enim ⁊ terra trānsibit: p̄destinatio aūt salus ⁊ iustificatio p̄manebit. hec ille. Et h̄ rōne nobilissimi termini q est grā: vt h̄ tangit Aug. ⁊ rōne repugnantie: q; in creatione nulla fuit nec potuit esse repugnantia: nō in ꝙuersione: pōt peccātis suo libero arbi. repugnare. ¶ Scōm miranda dubiū. Querunt sacri Theologi. Quid est maius opus: an conuertere peccatorem: an mortuū suscitare. Ad hoc rñdet Grego. iij. libro dyalogoꝝ. ad petrum diaconū sicut. Maius est miraculū p̄dicationis verbo atq; orationis solatio peccatores ꝙuertere: q̄z carne mortuū suscitare. In illo ⁊ enim resu-

sitatur caro ite3 moritura.in illo die aia in eternū victura.hec ille.

¶ Tertiū nrandū dubiū. Querunt ipsi sacri theologi. Qđ é maius opus:glorificare:vel beatificare iustū:an peccatoré ꝙuertere:vl' iustificare: Adhec rñdet.s. Tho. ꝑma.secē.q.cxiij.ar.ix.dicēo. Donum gratie iustificantis impiū:est maius.s.ꝟm q̄ntitatem ꝓportionis ⁊ nō ꝟm quātitaté absolutā q̄z donū glorie beatificātis iustū:q: plus excedit donū gratie dignitaté ipij qui erat dignus pena:q̄z donū glorie dignitaté iusti:qui ex hoc ipso q̄ est iustificatus est dignus gloria. Et sic patet pars ꝑma ⁊ principalis diffinitio ⁊ mirabilitas cōuersionis est offensa. Nunc ad secām partem accedamus.

Secundo principaliter ꝓtēplari debemus ꝙuersiōis certificationé. Quam primuz.n. peccator auertit se a peccato ⁊ ꝙuertitur ad deū:certissimus esse debet q̄ deꝰ ipsum acceptat ⁊ illi indulgentiam exhibet. Quā certificatōem tripli ci rōne demonstramus.

¶ Prima rō. dicit ꝑparatio.

¶ Scōa rō.dicit ꝓtrariatio.

¶ Tertia rō.dicit assimilatio.

¶ Prima rō.ad ꝓbandā certitudinem ꝙuersiōis dicit ꝑparatio. Ꝑdo cuius declaratione nota fundamentū Ꝑbi in primo ⁊ scōo. septimo.⁊ octauo. Aḋeth:a. Et ij. de aia.vbi dicit. Actuo acquirunt̄ sunt in patiēte bñ dispositō. i. forma nō introducitur nisi in materiā determinatā:dispositam:⁊ ꝑparatā:videmꝰ enim q̄ñ aliqua materia est ꝑparata ⁊ dispōsita vltima dispositione ad formam:ipa forma introducit:vt patet quādo cera est bene dispōsita ⁊ ꝑpata ponatur sigillū. Et sic ligna cū sūt bene ꝑparata ⁊ dispōsita per calorē de necessitate sequitur forma ignis. Aia vero q̄ diu est in peccato mortali est indispōsita ad receptōz forme.s. gratie:qua fit remissio peccatoꝝ:sed si recipere vult oportet ipsam ꝑparari ⁊ dispōni per cōuersionem. Et tunc deus benedictus in mente introducet formā sue sanctissime grē:peccata dimittens ipsi aie. Si enim deus corpori organizato ⁊ dispōsito in ventre materno infundit formā ⁊ aiam rōnalem:q: subiectū illud ⁊ corpus organizatū est dispōsitum: q̄to magis dicit.s. Doc.i.iij.sen. di.xvij. Deus infundet suā gratiā in aia tam nobili.cū fuerit p ꝙuersionē ꝑparata: Idē.s. Doc.dist. xv. Dicit diuinā bonitatem decentibicunq̄z dispositōem seu ꝑparationem inuenit. ibi perfectionem

adijciat. Et hāc perfectōem siue inuisionem ꝓpositā debita ꝓparationem.dicit.s. Doc.vt supra in.iij. esse necessariā:ex pte dei necessitate ꝓpositionis. Nā ordine sue prouidētie ꝓposuit:vt ōi materie vltima dispositione ꝑpate:adijciat formā. Ecce igit facilitas ⁊ certitudo tue ꝙuersiōis o peccator. Ꝑpara igit te iuxta dictū. Amos.iiij. Ꝑpara te in occursum dei tui israel. Et ecclesiastici.ij. Fili accedēs ad seruitutē dei sta in timore ⁊ ꝑpara aiam tuā. Et primi Reg.viij. Ꝑpate corda vestra dño. Et sic patet prima certitudo. ¶ Secūda ratio ad ꝓbandā certitudinē ꝙuersionis dicit ꝓportio. Et ꝓ fundamēto assumo dictum Ꝑbi.v. Aḋethā. In posᵗ predicamentis. Et de sen.⁊ sen.vbi dic̄. Qui recedit ab vno oppositoꝝ accedit ad alterū. verbi gratia. Tu nūc te sepas ab igne qui est calidus ⁊ vadis ad aerem qui est frigidus:est necesse vt frigiditatē recipias:⁊ ecōtrario q̄to magis appropinquas igni:tāto magis sentis effectum ignis. Aḋō ad ꝓpositum. Peccatum mortale est totaliter oppositum deo. Peccato: igitur ꝙgelatus gelu ⁊ frigore peccati mortal'.si recedat ab eo ⁊ vadat ad ignem diuini amoris per ꝙuersionē:recipiet gratiā ⁊ remissionē peccatoꝝ. Sic etiā accendet ⁊ liquefiet isto calore ⁊ igne diuino:vt gutte lachrimarum ab eo abūdanter fluāt. Et sicut ad ꝓximā ignis glacies resolvit:sic ꝑfectō cōuersus ad deuz subito obtinebit donum gratuitum ⁊ remissionē cul pāz.vnde dr. Jaco.i. Cōuertimini ad me ⁊ ego ꝙuertar ad vos. Et Jac.iiij. Appropinquate deo ⁊ appropinquabit vobis. ¶ Tertia rō ad ꝓbandā certitudinē ꝙuersiōis dr assimilatio. Dicit.n.eccle.xiij. Oē animal diligit sile sibi. Et Ꝑbo viij.ethi. Similitudo é cā vniōis. Et v.metha. Et in lib. ꝑdicamentoꝝ. Ꝑdicamēto q̄litatis dicit.vnū in q̄litate facit sile. Extēpli grā. Aḋagneos trahit ferꝝ similitudie in q̄litū imprimit ferro quādā formaz p quā assimulat ei:vt dic̄ Ꝑbo. Et illō qđ nutrit trahit ad se alimētuz q̄ñ est ei assimilatū: vt pz.ij. de aia. Aḋodo ad ꝓpositū nrm:dū peccator incipit hre detestatiōez pctoꝝ suoꝝ:⁊ ꝙuerti ad deū incipit assimilari ipsi deo. Et quāto feruētiꝰ cōuertit:tāto magis similat deo. vñ Ꝑbo.x.ethi. Dō sapiēs é deo similimus. Et Apuleus de deo socratis. Nihil generosiꝰ ⁊ similius deo q̄z vir pfecte bonus:qui i mīt hoies ceteros antecellit quantū a dijs añcellit. Dimitte ergo pctm ⁊ ꝙuertere ad deū:q: idubitāter similis ei efficieris. Ecce igit tribus

rõmbus naturalibus patet: q̃ relinquens peccatũ ⁊ q̃uertẽs se ad deum certissimus est: q̃ de⁹ illuz suscipit ⁊ statim acceptabit: ⁊ remittens peccatum: gratiã infundet. ergo q̃uertere. Sed ⁊ auctores audiamus hoc idẽ ꝓfirmantes. Scribit in decre. de pe. di. i. paragrapho. Facilius. Inquacunq̃ hora peccator q̃uersus fuerit ⁊ ingemuerit: vita ꝓuiuet ⁊ non morietur. Et infra. Conuertimini ad me in toto corde vestro: ⁊ ego q̃uertar ad vos. cõuersio autez dicit quasi cordis vndiq̃ versio. Si autẽ cor nostr̃z vndiq̃ a malo ad deuz q̃uertit mox sue q̃uersionis fructum meretur: vt deus ab ira ad misericordiã q̃uersus: peccati p̃cesset indulgentiã: cui primo p̃parabat vindictã. Ꝟ ille. Et Hiero. lxxxiij. di. c. Byaconi sunt. Moderatio. n. dei accipitas: solum nostr̃z redituz querit: ac nos cupit longa sua bonitate saluari. Si non q̃uertimur: si duri colli sumus: si in peccatis vsq̃z ad mortez perduramus. assidue peccantium nõ miseretur deus. Ꝟ ille. Accipe exemplũ de latrone. de quo nusq̃z legitur aliud boni fecisse. sed i cruce suspensus solum dixit. Memẽto mei dñe dum veneris in regnũ tuum. Huic statim xp̃s benignissimus dicit. Amen dico tibi: q̃ hodie mecũ eris i paradiso: vt patet Luc. xviij. Et. xxvi. q. vi. c. Si pristiter. Et. c. Agnouimus. vbi Julius papa sic dicẽ. Latro vnius momenti pnia. meruit esse in patria hora vltime q̃uersionis. hec ille.

TErtio principaliter ꝓtẽplari debemus cõuersiõis fructificatõem. Fructuosa est vtiq̃z conuersio peccatoris. Nam ex ea. ¶ Duode cim fructus emanant. ¶ Primo recuperat deus. Quelibet anima rõnalis est templũ ⁊ habitatio totius trinitatis. Hoc affirmat apostolus p̃me cor. iij. Nescitis q̃: tẽplum dei estis: ⁊ spiritus sanct⁹ habitat in vobis. Et sicut in trinitate sunt tres persone: pater. s. ⁊ filius ⁊ spi. san. ita in qualibet aia sunt tres camere. Prima camera ẽ memoria: ⁊ in hac habitat pater. Secũda camera est intelligentia. Et in hac habitat filius. Tertia camera ẽ voluntas: ⁊ i hac habita. spi. san. Jo. xiiij. dicit xp̃s p̃ se ⁊ patre: ⁊ p̃ spũ sctõ. Ad eum venienus ⁊ mãsionem apud eum faciemus. Ñ ergo peccator aliq̃ peccatũ mortale cõmittit: recedit a templo alter pater ⁊ filius ⁊ spũs sanctus ⁊ diabolus lucifer mãmona: ⁊ almod⁹ ingredit. Cum vero homo peccatum relinquit ⁊ ad deum se cõuertit: ejcitur diabolus ⁊ recuperat

ipse deus pius ⁊ placatus: ac anie dulcio effectus. Audi Hiero. de pe. d. ij. c. Si enim suscipimus xp̃z in hospitio pectoris nostri: ilico fugamus diabolum. Si peccauerimus ⁊ per peccati ianuam ingressus fuerit diabolus: protinus recedit xp̃s. hec ille. ¶ Scõo peccator se q̃uertens letificat angelos. Nazquando hõ mortaliter peccat: q̃ntum in se est pturbat ⁊ affligit sanctos angelos: qui affectant salutez nostraz: de qua plurimũ gaudent ⁊ exultant: dũ igit illud gaudium subtrahitur ab eis: dicunt cõtristari: vt declarat. s. Dio. sup Isa. xxxiij. Angeli pacis amare flebunt. Cum vero peccator se conuertit tunc angelor̃ exultant chori. Luc. xv. Gaudiũ est coram angelis dei super vno peccatore pniam agente. ¶ Tertio peccator se q̃uertens gratificat omnes sanctos. s. apostolos. martyres: confessores: ⁊ v̄gines cum ceteris ciuibus supernis. De hoc fructu ⁊ duobus superius dictis audi. Isa. lv. In letitia egredieni ⁊ in pace deducemini. mons ⁊ colles cantabũt coraz vobis laudem ⁊ oia ligna regionis plaudent manu. hec ille. Nota optimã expositionẽ. In letitia egredieni. Quanta letitia quãtũq̃z gaudium sit in anima peccatoris dum relinquit peccatum ⁊ q̃uertit se ad deũ nullo pacto exprimi põt. Et in pace deducemini: q̃ p̃ q̃uersiõez a peccato fit pax int̃ deũ ⁊ peccatorem. Montes. s. pr̃es ⁊ filij. s. s. qui sunt montes altissimi ⁊ inaccessibiles. Colles. i. sci ãgeli q̃ deo iferiores sunt: ⁊ ei i nobilitate nature ꝓiũcti res. Cantabũt coram vobis laudẽ. i. ex letitia iubilabũt in q̃uersiõe peccatoris. Et oia ligna regionis plaudent manu. i. alij sancti ⁊ sancte festinant de peccatoris conuersione. ¶ Quarto patẽt se q̃uertens: diabolũ ꝓtristat qui eũ ad peccãdũ induxit. Si videretis oculis corporeis dũ peccator q̃uertit: quo diabolus sc̃ũm excruciat. Totus enim pturbat. affligitur. torquet. sufflat suspirat: vlulat: ⁊ vndiq̃z ꝓfundit. vnde Isidorus de sũmo. bo. li. iij. c. v. Si temptationes diaboli a nobis expellimus: sine dubio ille ꝓfugus abscẽdit. Et in decretis. xxvi. q. ij. c. visis dicit. dolet diabolus satis ⁊ erubescit: caritatem quã in celo nequiuit habere hoies ꝓfatos ex luta materia i terra tenere. Ꝟ ibi. ¶ Quinto peccator se q̃uertẽs ẽ de statu suo securus. De pe. d. vij. c. Nemo. paragrapho. Qui egerit: q̃ iam plus est in spũ q̃z in carne: ⁊ de terreno celestis est effectus. De conse. dist. iij. c. Non ex quo. ¶ Sexto aia sua: deũ semp respicit q̃ eã creauit. posseq̃z ñ est ꝑfecta tene

bꝛio petꝛy. de pe.di.i.c. Venit. Et de pe.d.iij. Ille ret. Et de pe.d.iij Si ex bono. ¶ Septio é pceps ofim bonoꝝ q̃ fuit in ecclia dei. de pe.d.i. Augte. Et de peni.d.vi. Qui vult vbi fic dr. Credédũ est enim ⁊ pietas fidei expostulat credere q̃ oẽs elemosyne ecclie ⁊ oratiões ⁊ opa iustitie ⁊ misꝛicoꝛdie succurrãt cognoscẽti mortẽ sũi ad psuersionẽ. ¶ Octauo recupat oé bonũ q̃d amisit p peccatum. de pe.di.iij. De pertuso. ¶ Nono sibi augmentant bona tpalia ⁊ salus tpal. xvi. q.i. Decime. ¶ Decimo vita sibi plongatur. xi. q.iij. Episcopi. ¶ Undecio q̃d acq̃rit ⁊ operat est in tuto. xxij. q.vij. Quẽadmodũ. ¶ Duodecio acq̃rit vitã eternã. de pe.d.vij. Baptizatus. Altius dico: nullũ est opus in hoc mũdo: multũ maius est ⁊ acceptius sacrificiũ deo: q̃z sit ipa cõuersio peccatoꝝ: possunt.n. multa esse bõa ⁊ sacrificia que ab hoib⁹ efferunt deo: tñ nihil deo magis é gratũ: nihil sibi magis caruz: nihil sic sue maiestati placet: q̃z cõuersio peccatoꝛis. Audi Ambr. i lib. de paradiso. In cunctis sacrificijs nullum est deo gratius: q̃z q̃ innocens ꝓseruet innocentiã: ⁊ iniquus relinquat iniquitatem: hec ille. Et Greg. super Ezechi. Nullus oipotenti deo tale sacrificiuz est: quale zelus aiaꝝ. Sed quid longius gredior? Ad ꝯfirmationem t veritatis audi notabile exem Legit siquidé de beato Alberto ẽpo: viro magne sanctitatis: q̃ cuz semel celebraret: ⁊ corpus xpi cõsecrasset: quadam fiducia aiatus dñi ipsum corpus teneret i manibus ait. Credo dñe q̃ hic es ⁊ ita firmiter teneo. Nõ te leuabo: nisi mihi idicaueris: q̃d possit homoi hac vita facere: q̃ tibi sit magis acceptũ. In hostia tandẽ puer iesus apparens dixit. Alberte scias nihil mihi acceptiꝰ: q̃z vt homo vigilanter faciat elemosynã. Nã i vita mihi gratiꝰ est si dat vnũ denariũ amore mei: q̃z si post mortẽ aureũ montẽ largiret. Scõm mihi gratuz est: cũ peccator quãtũcũq̃z magnus ꝓpter me ⁊ mei amorẽ peccatũ dimittit. Nihil.n. ab hoie in hac vita mihi carius aut dulcius fieri pót. Cõuertimini igit peccatores: visa psuersionis certitudine: visa facilitate: visio fructibus: viso q̃ nihil est deo carius. Conuertimini inquã. Recedite a peccatis. Re inq̃te vitia: dimittite scelera. Accedite ad deum: cũ displicentia vestraꝝ offensionuz. Conuertimini dum tempꝰ adest. Nam spiritꝰ sanctus ait Eccles. v. Nõ tardes conuerti ad dñm: ⁊ ne differas de die in diem: subito enim venit ira

illius ⁊ in tempore vindicte disperdat te. Et ob hoc Lactantius in. vi. libro. xxiij. Mortano ad conuersionẽ inquit. Nemo enim potest esse tam prudẽs: tam circũspectus: vt aliquãdo nõ labat. Et idcirco deus: ibecillitatem nostram sciens: ꝓ sua pietate apperuit homini portum salutis: vt huic necessitati cui fragilitas carnis subiecta est: medicina penitẽtie subueniret. Ergo quicũq̃z aberrauerit reserat pedes: seq̃z q̃z ꝓtinũ recipiat: ac reformet: hec ille. Amen.

¶ Feria sexta quadragesime. De peccato. Sermo. x.

Mecedem non habebitis. Verba hec sacratissima originaliter scribunt. Mat. vi. recitatiue vero i euãgelio hodierno. Homineo i hac mortali fragilitq̃z vita semetipsos exerceãt in operib⁹ virtutuz: humilitati vacent: deuotioni incũbant: dies ⁊ noctes in ieiunijs ⁊ sacris meditationibus expẽdãt: si tamẽ aliqua peccati mortalis macula fuerint infecti: ad contẽplandam celsitudinẽ diuine maiestatis: nequaq̃z poterunt admitti: nõ ex talibus operibus aliquã mercedẽ apud celestem patrem consequentur. Festãte hoc saluatore nostro i verbis ꝓ themate assumptis: ⁊ in euãgelio hodierno recitatio. In quo tria documenta habemus.

¶ Primum q̃ inimicos nostros debemus affectu pariter ⁊ effectu diligere. Hoc tangitur prima pte euangelij qua dicitur. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos. ¶ Scõm documentuz est: q̃ in hac sacra quadragesima quilibet elemosinis studeat operaz dare. nõ ad inanem gloriã: sed vt celesti patri cõplaceat. Hoc tangit scda pars euangelij vbi dicit. Te aũt faciẽte elemosynã: nesciat sinistra tua q̃d faciat dextera tua.

¶ Tertiũ documentuz est: q̃ orationi solicite vacare debeãꝰ. Hoc tangit vltima pte euãgelij vbi dr. Cũ oraueris. Et deuote facientes ꝓsciẽtias nostras emundare poterimus: ab omni sordẽ peccati mortalis. De quo tria hoc mane videbimus.

¶ Primo. Diffinitionem.
¶ Scõo. Malignationez.
¶ Tertio. Punitionem.

¶ Primo peccati mortalis considerare debemus diffinitionem. Diffinitur enim ſm quatuor: genera causaꝝ. s. ſm causam efficientem: materialẽ: formalem: ⁊ finalẽ. Primo igit diffinit peccatuz ſm causam efficientẽ. s. q̃z Hoc. prima scõe. q. lxxi. q. vi. ar. iij. Et dñs Albertus magnꝰ. ij. sen. diffinien-

teo peccatū fm causam efficientez
sequunt diffinitionē datā ab Au-
gu.in libro retractationū. Et i lib.
de duabus aiabus. Et in decretis
xv.q.i.parapho. Sz t hoc sic di-
cente. Peccatū est volūtas conse-
quēdi vel retinēdi qđ iusticia ve-
tat:hec ille. Volūtas aūt est animi
motus ad aliq̄d vel nō cuitandus
vel adipiscendū.fm Augu.in co-
dē libro. Et in decretis. xv.q.pri-
ma.in principio. Voluntas igitur
prava:est cā efficiēs peccati a deo
vt sine ipsa nullū peccatū ꝓmittat.
Sicut enim artifex est cā efficiens
artificiati: sic voluntas t cā effi-
ciēs t magistra peccati.vñ Pbo
iij.ethi. Virtus quoddā voluntā-
riū est:silr t malicia. Et in.v.ethi.
Justū est vt opus sit voluntariuz.
Et Aug.i lib.de vera religiōe. Et
i lib.retracta. Et ponit a gratiano.
xv.q.i.parapho. Sed t hec vsqz
adeo peccatū voluntariū malū ē:
vt nullomō sit peccatū nisi sit vo-
lūtariū. Et.xv.q.i.c. Nō est quiq̄z
q̄ nostram ascribamus crūnam
nisi nostre voluntati. Nemo nīm
tenet ad cul̄pā nisi ppria volūtate
defecerit. Nō hīt crimen que in-
serunt reductātibus volūtaria trā
cōmissa: sequit delictoꝝ inuidia:
quā in alios derivamus: volunta-
riū sibi mālitē elegit dñs:volū
tariū seruū sibi diabol⁹ auctionat.
Neminem ingo seruitutis ascri-
ptum possideamus nisi se ei primo pec-
catorum cre vendiderit:hec ille.
Eodē modo nec pena eterna:que
consequitur ad peccatum meret
quis condemnari:nisi propria vo
lūtas adsit Bernard⁹ in ꝑmone.
Tolle propriaz voluntatem t non
erit infernus.xxiij.q.iij.c. Nabu
chodonosor. Ualeo ire nunquam
deus redderet interitum nisi spon
taneum inueniretur homo habe-
re peccatum. De hac voluntate
peccatum efficiente vide.viij.q.i.
.c.sciendum. xv.q. vi.c.i.ij.q.i.c.il
lō.xxij.q.iiij.c. Inter cetera.xxxij.
.q.v.c.Ille.t.c. Sicut t dist.xlv.
De iudeis. vnde si aliquis igno-
rantia inuincibili aliquid de gene
re malorum faceret: non reputa-
retur ei ad peccatum:quia huius-
modi ignorantia tollit voluntariū.
fm s.Tho.pria scōe.q.xxvi.ar.iij.
Et in decretis. xv.q.i.c. Aliquos.
Et.c.sequenti. Sicut ecōtra. Aut
lus potest mereri sine voluntate.
vnde Aristo.iij.ethi.dicit. Nullus
est beatus nolens. Et si aliquis ex
mera violentia: faceret actum q̄
esset mortale de certamen in faciēte
sic violentato non esset peccatum:
quia non voluntarium. Ita etiam
si faceret violenter actum de se bo
nuz:nō esset meritorius. Ecce igit
q̄ voluntas hūana est fons t ori-

go omnium peccatorum. Ipsa est
causa efficiens t principalis oiuz
transgressionum:omnium preua-
ricationum. Ab ea procedunt pec
cata cogitationum: locutionum: t
operationum:t omissionum: dei
preceptoruz t ecclesie. Hoc decla-
rat veritas infallibilis dñs. Jesus
christus. Mat.xv.de cordе enim.i.
de voluntate exeunt cogitationes
male:homicidia: adulteria: forni-
cationes:falsa testimonia:blasphe
mie:hec ille. ¶ Secundo peccā-
tum diffinitur per causam mate-
rialem ab Augustino.xij.libro cō-
tra faustum. Et habetur in.ij.sentē.
dist.xxxv. Peccatum est dictuz:
vel factum:vel concupitum: con-
tra legem eternam. Ista est mate-
ria de qua vt ita dicam fit pecca-
tum.i.vel in dicendo:vel in operā
do:vel in cogitando. Nam nō po
test cōmitti peccatum:nisi vel cum
lingua:sicut blasphemando deum
vel sanctos:detrahēdo primo:se-
minando discordias:t huiusmodi
vel opere sicut faciendo homici-
dia:adulteria:fornicationes: fene-
rando:t huiusmodi : vel corde.s.
cogitādo malum de deo:vel de p
ximo : t sic de singulis:aut omit
tendo bonum necessariū. Nam si
cut cetera:lapis:ligna: t huiusmodi
sunt materia palatij vel domus:sic
dictum:vel factum:vel concupitū
contra legem eternam est materia
peccati. ¶ Tertio peccatuz diffi-
nit fm causam formalem a beato
Ambrosio i libro de paradiso sic.
Peccatum est prevaricatio legis
eterne t celestiuz inobediētia ma
datorum. Inobedientia enim man
datoruz dei t ecclesie vocatur cau
sa formalis peccati:q̄ dat formam
t esse peccato. Sicut ordo domꝰ:
altitudo:lōgitudo:dispositio: t hu
iusmodi dat formam domui : sic
transgressio diuine legis t ecclesie
dat eē t formā peccato. ¶ Quar
to diffinitur peccatum fm causaz
finalem ab Augustino in primo li
bro de libero arbitrio. Peccatum
est spretio incommutabili bono: re
bus mutabilibꝰ adherere. In mor
tali enim peccato semper est aver
sio a creatore:t conuersio inordi-
nata ad creaturaz. Voltasse le spa
le al creatore:e voltasse la faza ala
creatura. Sicut enim causa finalis
domus est habitatio : ita finis
peccati mortalis est despectio sum-
mi boni scilicet dei : t inordina-
ta adhesio : siue inordinatus a-
mor: ad creaturas : ad quas ho-
mo inordinate conuertitur. Con-
uersio enim inordinata ad pro-
priam excellentiam:dicitur superbia.
Ad bona temporalia : dicitur
auaritia. Ad delectationes vene-
reas : dicitur luxuria . Ad cibum

ꝛ potū dñ gula: ꝛ sic de alijs. Lō
teplare ibi bono.i.deo: qui ē sum
mū bonū: vez bonū: desiderabi
le bonū: durabile bonū: suauissi
mū bonum: in quo solo aia satiari
pōt ꝛ repleri: rebus cōmutabili
bus adherere.i.bonis vilib⁹: bo
nis tpalib⁹: bonis momentaneis:
ꝛ corruptibilibus: que nihil boni
habent. Propterea ꝙrit de⁹
de peccatoribus. Jere.ij.d. Ob
stupescite celi sup hoc: ꝛ desolami
ni poste ei⁹ vehementer: dic dño.
Duo.n. mala fecit populus me⁹.
Me dereliquerūt fontē aque vi
ue. Ecce auersio. Et foderunt sibi
cisternas dissipatas. Ecce cōuer
sio q̄ continere non valet aquas.
Ꝟ ille. vij Augu. li. iiij. cōfessio. ait.
Redite p̄uaricatores ad cor: ꝛ
inherete ei qui fecit vos: State in
eo ꝛ stabitis. Quiescite in eo ꝛ qe
ti eritis: bonū quod quéritis ab il
lo est. Ꝟ ille. Cisterne dissipate sūt
bona huius seculi que absq̄ deo
nihil sunt. Ideo Augustinus. viij.
cōfess. dicebat. Omnis copia que
deus meus non est: egestas mihi
est. Displiceret vtiq̄ cuilibet ma
gno domino generoso ꝛ liberali:
si eius famuli ipso relicto sauerēt
suis capitalibus ꝛ vilibus inimi
cis: Auāto magis indignari de
bet deus: qui est bonum infinitum:
cum a nobis deserit propter cor
ruptibilē carnem: transitoriūq̄ mū
dum: ꝛ inimicum eius dyabolū:
Sic patet diffinitio per cām fina
lem. Et p̄o conclusione audi Au
gustinum. xij. de ci. dei. d. Scio in
quo sit mala volūtas: id in eo fieri
q̄ si nollet nō fieret. Et non neces
sarios sed voluntarios defectus:
iusta pena consequitur. Deficitur
enim non ad mala: sed male.i. non
ad malas naturas: sed ideo male
q̄ contra ordinem naturarū ab eo
quod summe est: ad id q̄od min⁹
est. Neq̄ enim auri vicium ē auā
ritia vel cupiditas: ꝙ hominis per
uerse amantis aurū iustitia dereli
cta: que incōparabiliter auro de
buit anteponi. Nec luxuria est vi
tium pulchrorum suauiumq̄ cor
porum: sed anime peruerse amā
tis corporeas voluptates neglecta té
perantia: qua rebus spiritualiter
pulchrioribus ꝛ icorruptibiliter sua
uioribus coaptamur. Nec iactan
tia vicium est laudis humane: sed
anime peruerse amantis laudari
ab homine spreto conscientie testi
monio. Nec superbia est vicium
dantis potestatem: vel etiam ipsi
us potestatis sed anime peruerse
amantis potestatem suam: poten
tioris iustitia cōtępta. Ac per hoc
qui peruerse amat cuiuslibet natu
re bonum etiāq̄ si adipiscatur: ipe
fit in bono malus ꝛ miser melio

re priuatus. Ꝟ ille.

Quando principa
liter peccati mor
talis considerare
debem⁹ malignā
tionem. Sed quia
materia prolixa nimis esset: tres
tñ maligitates peccati annotabi
mus. Est enim peccatum mortale
tante malignitatis vt sit.

¶ Primo in bestialez naturam
trāsformatiuum.

¶ Scdo. itellect⁹ obcecatiuum.

¶ Tertio diuine inimicitie cau
satiuum.

¶ Primo peccatum est in natu
rā bestialem transformatiuum. Di
cit enim. s. Boe. sēa sēde. q. lxiiij.
ar. ij. ad tertiū: q̄ hō peccando re
cedit ab ordine rationis ꝑm quam
vnusquisq̄ debet viuere, vt ait
Ari. x. ethy. ꝛō perdit dignitatē hu
manā: ꝛ incidit in cōditionē bestia
rum. Qđ formaliter hoc modo
probatur. A quocūq̄ remouetur
diffinitio: remouetur ipsum diffi
nitum vt patet per philosophum
vi. topicorum: sed propter pecca
tum homo priuatur ratione sua.
ergo propter peccatū homo non
remanet homo sed bestia. Mi
nor: est manifesta. Nā diffiniendo
hominē sic dicimus. Homo est
substantia animata sensibilis: ra
tionalis: sed per peccatum omnia
hec auferuntur ab homine. igitur
homo non remanet hō sed bestia.
quod erat probandum. Et q̄ be
proprietates ꝓpter peccatū aufe
rātur ab hoie: patet discurrendo.
Primo. n. dicit homo est substan
tia: sed peccatum facit ipsum ho
minem nō subsistere: q̄ ꝯ Augu.
super Jo. peccatū nihil est: ꝛ nihil
fiunt hoies cum peccant. Scdo p
peccatū aufertur ab hoie alia pro
prietas: qua dicit q̄ substātia ani
mata: sed hō nō habens gratiam
nō habet vitā. Nā Ezech. xviij. ꝛ
xxiij. q. iij. Si hēs. Alia que pecca
uerit ipsa morief. Tertio. per pec
catū aufertur ab hoie alia. ꝓprie
tas. s. sensibilis. Nam dicit Ari. i.
de aia. Per sensuz ꝛ motū viuēs
distinguit a nō viuente. De pecca
toribus ät dñr ꝓuer. xxiij. Verbera
uerūt me ꝛ nō dolui: traxerunt me
ꝛ ego nō sensi. Nullo. n. sensu pec
cato: sentit. Quia nō auditu: non
visu: non gustu: nō odoratu: nō ta
ctu. De quo apls. i. cor. ij. Animalis
hō nō percipit que sunt ſpūs dei.
Et ꝓ. cxiij. Os hñt ꝛ nō loquen
tur nisi mala. Oculos hñt ꝛ non
videbunt. Aures hñt ꝛ nō audi
ent. Nares hñt ꝛ nō odorabunt.
Manꝰ hñt ꝛ nō palpabūt: Pe
des hñt ꝛ nō ambulabūt: nisi. s. ad
currēdū i malū. ꝓuer. vi. Pedes
eoꝝ veloces ad currēdū in malū.

Quarto ꝑ vltio pp peccatū auferf vltia ꝓpietas ab hoie: q̄ est rō q̄ hō a ceteris aialib⁹ differt: ꝑ q̄ ablata remanet bestia: sicut subtracta vnitate a q̄nario non remanet amplius q̄narius: sz q̄ternarius: q̄ sonus est spēs ꝑ diffinitiones sunt sicut numeri: quātū ad additionem: vt inquit phūs. viij. metb. Et hec vitas pōt cōfirmari p Cometatorē. viij. metb. vbi dicit. Qui tollit a rebus ppias opationes: tollit ꝓprias entitas. Hā vt ibidem ait. Unūquodq̄ entiū vtit operatione sibi ppria. Et sic hō p peccatū a rōne discedēs: que est ppria differentia ꝑ nālis opatio hois: nō est amplius hō: q̄ nō cōuenit sibi diffinitio hois: sz est bestia. Cōfirmātur ꝑ oia hec p gām dicentē. vij. ethy. Hō prauus est deterior bestia. Et iij. ethy. Qui circa tactū ꝑ gustuz delectant: qb⁹ ptcipāt reliq̄ aialia bestiales esse videntur. Et iterz Ari. in epla ad Alexādrū. Qui sine ratiōe aliquid faciūt tanq̄z crudeles ꝑ bestiales odimus. Et Seneca. Quid interest in beluā trāsformari: aut sub hois figura aiuz belue gerere: Et idē. Hō ne tibi videf bestialis: bestia: rōnē hūs ꝑ rōnē nō vtēs: Sz accedat Vitas sacre scripture. Audi ꝓs. xlviij. Hō cuz in honore cēt nō intellexit: cōparatus est iumētis insipientib⁹ ꝑ similis fact⁹ est illis. Et Eccles. iij. Dixit in corde meo de filijs hominum vt probaret illos deus ꝑ ostenderet similes esse bestijs. Et Apo. Ro.i. Et mutauerūt gloriā in corruptibilis dei: in similitudinē imaginis corruptibilis hois: volucrum ꝑ quadrupedum ꝑ serpentium. Et Boe.li.iiij. de conso. pſa.iij. Video ne igitur ait: Ita fit vt qui ꝓbitate deserta homo esse desierit: cum in diuinam conditionem trāsire nō possit: vertatur in bestiam. Et iterū ibidem. Euenit vt qué transformatum vitijs videas hominem estimare non possis: sz bestiam. Ih̄ ille. vnde superbus potest dici leo auarus: vulpes: luxuriosus porcus: iracundus canis rabidus: gulosus lupus: iuidus bustilis cus: accidiosus asin⁹: vanaclo riosus pauo: timidus ad confessionem dicit lupus: iuuenes ꝑ instabiles ꝑ peccatores dicuntur gauinelli. Et sic de alijs. Nec mirum si hō per peccatū dicatur bestia: cuz etiam angelus lucifer ꝓpter peccatū dicitur draco. Apoc. xij. Et ꝓpriet⁹ est ille draco magn⁹ serpēs antiquus qui seducit vniuersum orbē. ¶ Scōa malignitas peccati ōr itellect⁹ obcecatiuū. Ꝓ cuius fundamēto notaf dictum phūs. v. ꝑ x. metb. ꝑ in libro predicamētoꝝ. Cecitas est priuatio visus vel pūs

ctus visus: in eo quod est aptum natū habere. Hoc suppōsito sic maior patet sic. Illud quod est priuatiuum luminis seu visus anime est causa cecitatis ipsius: sed peccatum mortale est priuatiuum luminis seu visus aie seu ꝓncipij visiui. ergo est causa cecitatis ipsi⁹ anime. Maio: est nota per suppositum. Tenet cōsequentia ꝑ probat minor. Triplex lumen potest esse in anima intellectiua. Primum est lumen naturale. Secundū est lumen gratie. Tertium lumen glorie: vt declarat scūs Tho. xxij. q. xv. ar. i. duo vltia. s. lumē gratie ꝑ lumen glorie: sine dubio totaliter tolluntur per peccatum. Primū aūt. s. lumē naturale nō totaliter tollitur per peccatū sed valde obscuratur. Cōcludit ergo q̄ ablato lumine seu principio visiuo ab aia intellectuali per peccatū mortale: fit cecа ipsa aia in parte intellectiua ꝑ spirituali. Patet hec vitas. Sopho. i. Ambulabunt vt ceci: quia dño peccauerūt. Sap. ij. Excecauit eos malitia eoz ꝑ nō intellexerūt sacrā dei. Job. xxiij. Ipi fuerunt rebelles lumini: nescierūt vias eius. Et Job. xxi.. Dixerunt deo. Recede a nobis: scientiā viaꝝ tuarum nolumus. Et ps. lxxxi. Nescierunt neq̄z intellexerunt in tenebris ambulant. Actus. xv. Si nite illos. cecі sunt duces cecorum. Prouer. iiij. Via eorum tenebrosa: nesciunt vbi corruant. Augustinus in libro de natura ꝑ gratia. Preuaricatorem legis digne deserit lux veritatis: qua destituto vtiq̄z fit cecus. Confirmatur per Gregoriuz. xlix. di. c. Hinc etenim vbi ait. Cecus quippe est qui superne contemplationis lumen ignorat: qui presentis vite tenebris pressus: dum venturam lucem nequaquā diligendo conspicit: quo gressu operis ꝓpiget ne scit. Hinc etenim ꝓphetante anima dicitur in libro Reg. Pedes sanctoꝝ suoꝝ seruabit ꝑ impij in tenebris conticescēt. Ih̄ ille. Exēplū notabilissimū hōis in Adā: qui ante peccatum habuit cognitionem omnium scibilium: ita vt etiā ꝓcognosceret incarnationē filij dei: imposuitq̄z nomina rebus animatis. Gen. ij. vbi dicitur. Omne qđ vocauit Adam anime viuentis: ipsuz est nomē eius. Appellauitq̄z Adaz nominibus suis cuncta animantia: ꝑ vniuersa volatilia celi ꝑ oēs bestias terre. Ih̄ ille. Et tamen post peccatum deeidit in tantam cecitatem vt absconderet se erubescere a facie dei ipsum vocantis. Unde dicitur gen. iij. Cum audisset vocem dei ambulantis in paradiso ad auram post meridiem

abscondit se Adam ⁊ vxor eius a facie domini in medio ligni paradisi. O miser Adam. O infelix homo. O infortunatissima creatura: vbi eccidisti per peccati: tantum lumen: tantum splendorem: tot radios scientie naturalis: ⁊ ifuse amisisti: tot tenebras: tot errores: tantā ecitatem incurristi: vt fugere a facie creatoris: qui vbiq; est tibi persuaserit. Sic omnis peccator. Sit cecus. Persuadet sibi fugere a diuina iustitia ⁊ vindicta. Nō videt periculum anime ⁊ inferni: non inuenitur diem mortis. Non respicit celum. Et sic ꝓpositum patet. ¶ Tertia mālignitas peccati dicitur diuine inimicitie causatiuū. Māligissimū peccatum mortale: ipsum peccatorem inimicū ⁊ hostem dei facit. Sicut enim negans deū est inimicus dei: sic quilibet peccator est inimicus ei⁹: ꝙ quotiens peccat mortaliter: totiens deus negatur iuxta illud apostoli ad Titum primo. Confitent se nosse deū: factis aūt negant. Et Iero. xi. q. iij. c. Estimant: ait. Quotidiēq; vincimur vitijs atq; peccatis: totiens deum negamus. hec ille. Et quo sequitur ꝙ peccator est inimicus ⁊ odiosus deo. vnde Sap. xiij. dicit. Similiter odio sunt deo impius ⁊ impietas eius. Ecclesiastici. vij. Animā⁹ odio habet peccatorem ⁊ miserabilem penitentibus. Et ꝓ. v. Odisti omnes qui operant iniquitatē. Et ꝓ. xxx. Odisti obseruātes vanitates superuacue. Et ꝓ. xl. Dilexisti iusticiam ⁊ odisti iniquitatē. Et ꝓ. cxviij. Iniq; odio habui. Et malachie primo. Dilexi Jacob: Esau aūt odio habui. Et iudith. v. Deus eius illoq; odit iniquitates. Et puer. vi. Nominatim aliqua peccata mortalia dicit. Sex sunt que odit dñs ⁊ septimū detestatur anima eius. Et Augu. xij. de ci. d. c. iij. Dicunt aūt in scripturis inimici dei: qui nō natura sed vitijs aduersant eius imperio: nihil ei nocere valentes sed sibi. Inimici enim sunt resistendi voluntate: nō ptāte ledēdi. Deus nāq; incōmutabilis est: ⁊ omnino incorrupibilis. idcirco vitijs quo resistunt deo: qui eius appellantur inimici non est deo: sed ipsis malū. Neq; ꝺ ob aliud nisi ꝙ corrūpit in eis nature bonū. Natura igitur contraria nō est deo: sed vitium: q; nō malū est: contrarium est bono. ꝺ ille. O maxima malignitas esse in odio ſ regis: nō imperatoris aūt pape ſ dei creatoris ⁊ redemptoris. Et sic daret sēbā po principatu.

Tertio principaliter considerare debemus peccati punitiones quas omissa allegatis ꝺ: penitentibus de futuri destruī ⁊ mori permisisti: Per lo peccato. Cur sponsā tuam ecclesiā tam dulci ⁊ pretioso sanguine decoratā: ab illis spurcissimis fedari facis: per lo peccato. Cur tot ecclesias: templa ⁊ oratoria permittis dirui fano fatte stalle e manzado: e de cauallis: per lo peccato. Sz ⁊ cur o pater eterne vnicum ⁊ dulcissimū filiū tuū incarnari: vendi: capi: ligari: flagellari: nudari: spinis coronari: crucifigi: clauari: ⁊ tā crudeliter mori voluisti: per lo peccato. Nā me humana natura suo peccato offendebat. Cur oēs qui a sinistris erunt: in iudicio vniuersali cū diabolo i infernū detrudes. per lo peccato. O igit peccatores miseri. O peccatores ceci. O pectora somnolēti. O surdi. O mundani. O fedati in omni fece peccati: aperite oculos: surgite: omittite peccatū odite peccatum: postponite omnino peccatum. Reuertimini ad clementissimū ⁊ benignissimum deum cum vera emēdatione peccatorum vestrorum: vt punitionem eius terribilem euadere valeatis ⁊ ad optatam gloriā peruenire. Amen.

¶ Sabbato. De peccato in communi sermo. xi.

Erat cor eoꝝ ob-
ececatum. Scribun
tur hec verba ori-
gualiter. Matth.
.vi. c. Recitatiue
aũt in euãgelio hodierno. Quã-
quã heri de peccati mortalis ma-
teria: ꝙ qõ diuina maiestas ad irã
merito prouocatur: diffuse satis
predicauerim: pro maiori tñ ⁊ cla
riori declaratione vestra: necum
aio decreui de ipso iterum velle
tractare. Hoc est enĩz illud execrã
duz detestãdumq; malũ: quo mẽs
humana lumine supno destituta:
ceca piter ⁊ obtenebrata reddit.
Testãte hoc euangelista Marco
in themate assumpto: qõ de apo-
stolis ꝛz dictuz sit ꝯgrue: tñ referri
pót ad vniuersos in peccato mor-
tali ꝯsistẽtes: quib⁹ dicit. Erat cor
eoꝝ obececatum: que sunt verba
hodierni euãgelij. In quo tria sin
gulariter documenta habemus.
¶ Primum dat cuilibet penité-
tie nouicũ intranti: vt sit animosus
⁊ fortis: ꝙ a vento multiplicis im
pugnat tẽptationis. Hoc tangit
prima euãgelij parte. vbi dicitur.
Erat ventus ꝯrarius eis. ¶ Se
cunduz documẽtuz: ꝙ nõ debem⁹
esse faciles ad credẽdum cuilibet
appitioni: exẽplo apostoloꝝ. de
quib⁹ scõa pte euãgelij dicit. Nõ
videtes xpm sup mare ambulã-
tem: ⁊ q̃si diuinitatis signum ostẽ
dẽtem: nõ crediderunt ipsuz esse:
sed fantasma putauerunt. ¶ Ter
tium documẽtum ẽ: ꝙ cuz fugeri-
mus de pnie naui egressi cogno-
scemus deuz sicuti apli: put tangi
tur in vltima pte euãgelij. vbi dr.
De naui egressi ⁊c. quẽ tñ nullus
cognoscere pót existẽs in peccato
mortali. De quo etiaz hoc mane
tria considerabimus.

¶ Primo. Grauationem.
¶ Scõo. Deprauationem.
¶ Tertio. Detestationem.
¶ Primo cõsiderare debemus
peccati grauatõem. Mã vt colligi
tur ex dictis. s. Doc. pma. scõe. q.
lxxiij. Et ex sñia Augustini in lib.
de pnia. Et ex decretj. de pe. d. v.
c. i. Et ex iure: ꝓsulto. ff. õ penio. l.
Aut facta. Quidẽ ⁊ canonizatur
in decre. de pe. d. i. c. Aut scẽã. vnũ
pctñ est grauius altero: qõ q̃dru
plici rõne declaratur.
¶ Primo. rõne cãe efficientis.
¶ Scõo. rõne cause materialis.
¶ Tertio. rõne cãe formalis.
¶ Quarto. rõne cause finalis.
¶ Primo dico ꝙ peccata q̃ ex õ
liberatione ꝓcedunt: tanto gravio
ra sunt: q̃nto maior est ea facien
aut cõmittens. vnde Juuenalis.
Dẽ animi vitium ⁊nto ꝓspectius
in se. Crimẽ habet: q̃nto maior q
peccat habetur. Cum quo ꝓcor-

dat Isidorus in. ij. de sum. bo. Tã
to maius cognoscitur esse pecca-
tuz: q̃nto maior qui peccat hẽtur.
Et Hylari⁹. xxv. q. i. c. Multi fa
sic ait. Eiqdem maiori reatu de-
linquit: qui potiori honore frui.
Et grauiora facit iudicia peccato
ruz sublimitas peccãtium. Et hoc
ꝓpter tres rõnes. Primo ratiõe
resistentie. Scõo rõne ingratitudi
nis. Tertio rõne scandali. ¶ Pri
mo pctñ aggrauatur rõne resistẽ
tie. Mã maiores facilius possunt
resistere peccato: vt puta qui acce
dunt in scientia ⁊ ꝑtute. Luc. xij.
Seruus sciẽs voluntatẽ dñi sui ⁊
non faciens: plagis vapulabit multis. Sicut
sũt mali theologi. plỹ. iuriste: ora
tores: qui sciẽter ꝑmittunt peccata
Et idem mali religiosi: ꝓsbyteri:
monachi: sciẽtes regulam ⁊ ꝓfitu
tiones: tales sunt similes demoni-
bus sciẽter peccantib⁹. Et isti post
peccatũ peiores efficiunt: q: spũs
ne q̃z reuertit cũ. septẽ alijs spiritu
bus negotib⁹ se. Matth. xij. ¶ Se
cũdo rõne ingratitudis: q: oẽ bo
nũ quo quis magnificat⁹ ẽ dõ be
neficiũ cui nõ fit ingrat⁹ peccãdo.
Et quãtũ ad hoc q̃libet maioritas
ẽt in bonis tpalib⁹ pctñ aggra-
uat: vt puta maioritas ꝑialis:
regalis: ducalis: principis. rectoris
⁊ cuiuslibet officialatus: militatu-
re ac pmintie. In spũalib⁹ etiaz
maioritas aggrauat pctñ: papa
tus: cardinalat⁹: episcopat⁹: sacer-
dotalis ordo: diaconat⁹: subdiaco
nat⁹. Et nõ de ingratissimo iuda di
cit Jo. xix. Propterea q̃ tradidit
me tibi. maiꝰ pctñ hẽt. Et isti ẽt
maiorẽ pnã patient q̃z inferiores
sm illud sap. vi. Potẽtes potẽter
tormẽta patientur. Et ibidẽ. Fortio
bus fortior istat cruciat⁹. Itẽ rõne
ingratitudis aggrauãt pctñ diui
tie: nobilitas: ciuilitas: pulchritudo
fortitudo. ⁊ huiusmodi bona. Et
grauaf per hoc pctñ christiani
magis q̃z iudei. Et existentis in sa
cramẽto matrimonij magis q̃z so
luti. ¶ Tertio rõne scandali siue
mali exẽpli. Tñ Gre. in pastorali.
Et habet di. lxxxiij. Nemo amplius
nocet q̃z ꝑuerse agẽs:
nomẽ vel ordinẽ dignitatis hẽt.
delinquẽtẽ nãq; cum redarguere
nullus ꝓsumit. In exẽplũ culpa
vehementer extẽdit: qñ ꝓ reue
rentia ordinis peccator honorat.
Ibi ille. Quid dicem⁹ de rectorib⁹
ciuitat⁹: q tpe natalis ludũt ad aleas
⁊ tpe carnisprivij vadũt mascare-
zati ⁊ sunt ꝓmi ad ludũ. Dicẽ n. s.
Tho. ꝙ pctã magnoꝝ ad pluriũ
notitiã ꝓueniũt ⁊ magis horeo ea
idigne ferunt. Quid de pribus fa
milias q̃ sunt cã tot petoꝝ et ma-
lo exemplo. Et sic ps q circũstãie
ex cã efficiẽte. s. dignitatis diuinitaꝝ

mali exempli aggrauant peccatū. Audi denīq; Chrisost. dicentem. xl. o. Homo dū stiamus fortiter cadit in peccatum propter duas causas: aut propter magnitudinez peccati: aut altitudinem dignitatis. Et. xxiij. q. vij. Quēadmodū. ¶ Sēdo aggrauatur peccatum ex causa materiali. Et hoc est propter personam in quā peccatur. Quanto enim persona cui iniuria seu offensa infertur est excellentior: tanto grauius est peccatum. vnde q: psona diuina: siue essentia eius est infinite excellētie: ideo peccata que immediate cōmittuntur contra ipsum deum sunt grauissima sicut ydolatria: blasphemia infidelitas: periurium: fractio voti: hereſis: diuinatio: sortilegia: incantationes: & huiusmōi. Et ex hoc sequitur. q grauius est peccatum si offenditur persona que est magis coniuncta deo. deo autē tanto magis aliquis coniungitur: quanto ē virtuosior: vel deo sacratior. Et iō iniuria illata tali psone magis redundat in deum: iuxta illud. Zach. ij. Qui tetigerit vos: quasi tāgat pupillam oculi mei. Et. pō. cxiij. Nolite tangere christos meos: & in pphetis meis nolite malignari. Ex ḡ grauissime peccant blasphemator: ea humanitatis xpi beate virginis: & sanctorū: sacrilegi & contemptores monialium: detractores seruorum dei: plbyterorū & religiosorū: & pisodiarū. Et ex hoc etiam aggrauatur peccatum si persona extra quā peccatur est ꝯiuncta peccanti: vt portare odium fratri carnali: ꝯmiscri affini: vel aliter coniuncte sibi persone ꝯiunctione naturali vel beneficiō. Nam peccādo in ꝯiunctam personam videtur in seipm peccare: & pro tanto grauiꝰ peccat. ꝟz illud. Ecclesiastici. xiiij. Qui sibi neq; est: cui bonus erit. Item aggrauatur peccatū si psona sit in dignitate posita: & contra ipsam peccatur. Et ideo peccatuz qđ fit in personā publicā: puta regem: principem: rectorē: officialē est grauius q̄z peccatū qđ ꝯmittitur extra personā priuatā: in eo q plures tangit. vnde spāliter dicit. Exo. xxij. Principi populi tui nō maledices. Et similit iniuria que fit famose persone est grauior: q redūdat in scandalū plurimoꝝ vt dicit. s. Tho. Et pcordat lex humana: q grauius puniūtur delicta q ꝯmittuntur in personas principio q̄z alia. C. ad. l. Juliā. maiestatis. l. Quisq;. Et canonizat. vi. q. i. Si quis. Et ex hoc grauius peccant qui detrahunt pdicatoribus & cōfessoribus. vel extra ipos iniuriam inferūt & huiusmōi. ¶ Tertio aggrauatur peccatū ex causa formali. Qđ sic probat. illa peccata que fiunt cū intensiori & maiori actu voluntatis sunt grauiora. Sed peccata que fiunt ex ꝯsuetudine fiūt cū maiori intensiori actu volūtatis. ḡ sunt grauiora. Patet hoc extra de symonia. c. Nō satis. Consuetū nō minuit peccatū: sed auget. Et extra de ꝯsuetudine. c. vl. Tāto sunt grauiora peccata. q̄nto diutius infelicē aiam detinent aligatā. Nā peccatū qđ est ex ꝯsuetudine. fit hoi ꝯnaturale & difficiliter curabile: q: ex ptēptu ꝯmitti vidēt. vñ Plbr in lib. ō Nemo. & Re. dicit. Cōsuetudo est altera natura. Et. vij. Ethi. ait. Difficile est resistere ꝯsuetudini: q: assimilat nature. Et i. ij. Methā. praua ꝯsuetudo impedit cognitōem vitaq; q: ꝯsuetis obedimus & tanq̄z consuecta iudicamus. In ꝯsueta aūt in ꝯueniēcia & inopinabilia. hec ille. Jō sicut a cibo & potu & ab alijs nālibus: ita a ꝯsuetis difficilē abstinemus. vñ Aug. viij. lib. confe. Velle meū tenebat inimicus: & in de mei catenā fecerat & ꝯstrinxerat. Quippe ex voluntate peruersa facta est libido: & dū fuit libidini facta est ꝯsuetudo: & dū ꝯsuetudini nō resistit: facta ē necessitas: quibus q̄si anulis sibimet innexis catenā appellaui. ḃ ille. Et iterum Ari. ij. Ethi. Ex frēqntatis actibus generat habitus. Et in lib. ꝑdicamētoꝝ. Habitus sunt de difficili mobileo. Habitus igit vitioꝝ est difficilis remotōis. Jō grauioris offensionis & sanatōis. vñ Aug. & habet. de pe. d. iij. Inanis. vulnus ite ratū tardius sanat. Jō dicit. Qui dius in lib. de remedio amoris. Principijs obsta: sero medicina paratur. Cum mala p longas ꝯsuetudines morbos. ¶ Quarto aggrauat ex fine. Ait. n. Ari. iiij. Topi. Et. ij. Phy. Et. ij. de aia. Cuius finis malus ipm quoq; malum est. Quāto igit finis ē peior. tanto ḡuius est peccatū. Exēpli grā. vn fornicat cū muliere: ḃ fine vt deleatur: alter cū eadē vt eā vituperet & attinētes eius. Finis secundi est peior: iō peccatū eius grauius. Itez qui fornicat vt interficiat: multo grauius peccat q̄z si solū fornicat. Aggrauāt etiā peccata ex multis alijs causis q̄ possent cū suis rōnibus adduci. sed ne sim plixior. breui verbo aliud explicabo. Aggrauat peccatū ex numero: q: quotiens qs peccat totiēs deum offendit & culpe reatū incurrit. vñ in ꝯfessione de necessitate si esset possibile: hīduo ē numerus petōrū mortaliū: vt dīcit. Thco. in. iij. Itē aggrauat pcm ex motiuo. i. q ipulsū vl tēptatōe: maiori: vel minori. Item aggrauat pcm ex mō. s. quo mō

mali exempli aggrauant peccatū. Audi denīq; Chrisost. dicentem. xl. o. Homo christianus fortiter cadit in peccatum propter duas causas: aut propter magnitudinez peccati: aut altitudinem dignitatis. Et. xxij. q. vij. Quēadmodū. ¶ Scdo aggrauatur peccatum ex causa materiali. Et hoc est propter personam in quā peccatur. Quanto enim persona cui iniuria seu offensa infertur est excellētior: tanto grauius est peccatum. vnde q: psona diuina: siue essentia eius est infinite excellētie: ideo peccata que immediate cōmittuntur contra ipsum deum sunt grauissima sicut ydolatria: blasphemia infidelitas: periurium: fractio voti: hereſis: diuinatio: sortilegia: incantationes: & huiusmōi. Et ex hoc sequitur. q grauius est peccatum si offenditur persona que est magis coniuncta deo. deo autē tanto magis aliquis coniungitur: quanto ē virtuosior: vel deo sacratior. Et iō iniuria illata tali pſone magis redundat in deum: iuxta illud. zach. ij. Qui tetigerit vos: quasi tāgat pupillam oculi mei. Et. pō. cxiij. Nolite tangere christos meos: & in pphetis meis nolite malignari. Ex hīs grauissime peccant blasphemātores humanitatis xpi beate virginis & sanctorū: sacrilegi & contemptores monialium: detractores seruorum dei: psbyterorū & religiosorū: & pisodoxi. Et ex hoc etiam aggrauatur peccatum si persona ptra quā peccatur est ꝓiuncta peccanti: vt portare odium fratri carnali: ꝓmiscere affini: vel aliter coniuncte sibi persone ꝓiunctione naturali vel beneficiōsa. Plus peccās in ꝓiunctam personam videtur in seipm peccare: & pro tanto grauius peccat. hz illud. Ecclesiastici. xiiij. Qui sibi nequā est: cui bonus erit. Item aggrauatur peccatū si pſona sit in dignitate posita: & contra ipsam peccatur. Et ideo peccatuz qō fit in personā publicā: puta regem: principem: rectorē: officialez est grauius q̄z peccatū qō ꝓmittitur ptra personā priuatā: in eo q plures tangit. vnde spāliter dicit. Exo. xxij. Principi populi tui nō maledices. Et similit iniuria que fit famose persone est grauior: q redūdat in scandalū plurimoz vt dicit. s. Tho. Et pcordat lex humana: q grauius punitur delicta q ꝓmittuntur in personaz principis q̄z alia. C. ad. l. Juliā. maiestatis. l. Quisquis. Et canonizat. vi. q. i. Si quis. Et ex hoc grauius peccant qui detrahunt pdicatoribus & cōfessoribus. vel ptra ipos iniurias inferūt & huiusmōi. ¶ Tertio aggrauatur peccatū ex causa formali. Qō sic probat. illa peccata que fiunt cū intensiori & maiori actu voluntatis sunt grauiora. Sed peccata que fiunt ex ꝓsuetudine fiūt cū maiori intēsiori actu volūtatis. g̃ sunt grauiora. Patet hoc extra de symonia. c. Nō satis. Consuetū nō minuit peccatū: sed auget. Et extra de ꝓsuetudie. c. vt. Tāto sunt grauiora peccata. q̄sto diutius infelicē aiam detinent alligatā. Nā peccatū qō est ex ꝓsuetudine. fit hoi ꝓnaturale & difficiliter curabile: q: ex pcēptu ꝓmitti videt. vñ Plo i lib. ō Remo. & Re. dicit. Cōsuetudo est altera natura. Et. vij. Ethi. ait. Difficile est resistere ꝓsuetudini: q: assimilat nature. Et i. ij. Rethor. praua ꝓsuetudo impedit cognitōem vitaz q: ꝓsuetis obedimus & tanq̄z consueta iudicamus. Inꝓsueta aūt in ꝓuenientia & inopinabilia. hec ille. Jō sicut a cibo & potu & ab alijs nālibus: ita a ꝓsuetis difficilit abstinemus. vñ Aug. viij. lib. confe. Velle meū tenebat inimicus: & inde mei catenā fecerat & ꝓstrinxerat. Quippe ex voluntate puersa facta est libido: & dū fuit libidini facta est ꝓsuetudo: & dū ꝓsuetudini nō resistit: facta ē necessitas: quibus q̄si anulis sibimet immetis catenā appellaui. hīs ille. Et iterum Ari. ij. Ethi. Ex freqntatis actib⁹ generat habitus. Et in lib. ꝑdicamētoz. Habit⁹ sūt de difficili mobiles. Habit⁹ igit vitioz est difficilis remotōis. Jō grauioris offensionis & sanatōis. vñ Aug. & habet. de pe. d. iij. Inanis. vuln⁹ ite ratū tardius sanat. Jō dicit. Ouidius in lib. de remedio amoris. Principijs obsta: sero medicina paratur. Cum mala p longas ꝓualuere moras. ¶ Quarto aggrauat ex fine. Ait. n. Ari. iiij. Topi. Et. ij. Phy. Et. ij. de aia. Cuius finis malus ipm quoq; malum est. Quāto igit finis ē peior. tanto g̃uius est peccatū. Exēpli gra. vn⁹ fornicat cū muliere: nō fine vt delectet: alter cū eadē vt eā vituperet & attinētes eius. Finis secundi est peior: iō peccatū eius grauius. Itez qui fornicat vt interficiat: multo grauius peccat q̄z si solū fornicat. Aggrauāt etiā peccata ex multis alijs causis q̄ possent cū suis rōnibus adduci. sed ne sim plurior. breui verbo aliud explicabo. Aggrauat peccatū ex numero: q: quotiens qs peccat totiēs deum offendit & culpe reatū incurrit. vñ in ꝓfessione de necessitate si esset possibile: hīdus ē numerus petōz mortaliū: vt dīt. Tho. in. iij. Itē aggrauat pcm̄ ex motiuo. s. q ipulsu vl tēptatōe: maiori: vel minori. Item aggrauat pcm̄ ex mō. s. quo mō

peccauit.naturaliter vel innaturaliter. Ité aggrauatur ex multitudine:q: adhibent mediatores t internūcij:quoꝝ peccatoꝝ peccanoꝝ est causa ꝑncipalior:t ipsi ꝑticipes criminis. Ité aggrauat ex etate: fornicatio est grauior in sene q̄ꝫ in iuuene. Itez ex sexu : grauius vir peccat in eodē genere peccati q̄ꝫ mulier. Ité aggrauatur ex quantitate: vt furari centū. grauius q̄ꝫ decē. Item magis aggrauatur ex actu q̄ꝫ ex sola cogitatione vel locutione.peccatū enim ex voluntate in actum deductū.grauius é:q: in actu peccati exteriorius fit maior deordinatio ipsius voluntatis:q̄ꝫ dū existit in voluntate ceteris paribus. Item grauatur peccatū ex ipso genere peccati. Nā grauius est blasphemia q̄ꝫ mendaciū.grauius homicidium q̄ꝫ furtum.gui⁹ adulteriuꝫ t sodomia:q̄ꝫ simplex fornicatio.graui⁹ detractio q̄ꝫ furtū:susurratio q̄ꝫ detractatio. Aggg uat ex loco:q: graui⁹ est ꝑcm cōmissum in ecclesia q̄ꝫ extra:vt ibi vagezare t huiusmōi. Ité ex tpe: q: mai⁹ ꝑcm est in festis t in vigilijs t tpibus sacris. Patent ℔. xix.d.c. Nulli. Et.l.d. Quia tu.et xi.q.iij. Precipue. Et .xxv.q.i.c. Nulli.xxxij.q.iiij.In eo. Et ō pe. d.v.Cōsideret:t.xxxij.q.v. Qui viderit. Et.ff. de re militari.l. oē delictuꝫ.paraphꝝ. Augetur:t.C. l.iuliā. de adulterijs.l. gracc⁹.

Secundo principaliter ꝓsiderare debemus peccati de prauatiōem. Ebi ser.n.peccator dū ꝑmittit ꝑcm mortale:efficit pauper inops:t calamitosus. Nā totum spirituale thesauꝝ pdit. C Et primo gram gratuꝫ facientē. Nō q: ꝑcm mortale é offensa dei:offensa autē t gra opponunt. Ex b̄ enī aliqs repellitur a gra alterius ex quo offendit eū.igit gratia t peccatum mortale simul esse non pnt i eodē subiecto. Gra aūt é thesaurus infinitus iuxta illud. Sap.vij. Infinitus.n.thesaurus est hoibus quo qui vsi sunt participes facti amicitie dei. C Secdo pdit virtutes theologicas:t morales. Nam fides per peccatū mortale occidit Jacobi.ij. Fides sine opibus mortua est. Et itez. Fides sine opibus ociosa est. Item spē perdit. Spes enim que habet a peccatore dicit ꝓsumptio. Spes aūt vera habet ab illis tm̄ q sūt boni. Ps̄. xxxvi. Spera in dño t fac bonitatē. Ité caritatē perdit:que cū mortali cē nō potest in aia.ij.cor.vi. Que.n. participatio iustitie cū iniquitate: aut q̄ societas lucis ad tenebras. Peccator.n.plus diligit creaturā q̄ꝫ deum:q: fruitur creatura vt dicit Aug.de doc.christiana.lib.i. Ité prudētia non est in peccatore. Que.n.prudentia est in illo:qui ꝑponit creaturā creatori:amaꝝ dulcia:tenebras lucī.diabolū deo. ¶ Item paradiso. Et tandem peccator ꝑdet vtrumq;.s.creatorē t creaturā. Et sic facit ꝓtra regulam prudentie. Quicquid agis prudenter agas t respice finē. Ideo dicūtur huiusmōi nō prudētes:sed stulti. Eccle.i. Stultoꝝ infinitus est numerus. Ité iustitia nō remanet in peccatore:q: ñ reddit deo qō suuꝫ est.s.honorē t obedientiā. Mala dixi.i. Filius honorat pr̄em:seruꝰ dōm suū. Si ergo pater ego sum vbi est honor meus: Et si dominꝰ ego sum:vbi est timor meus dicit dño exercituū. Ité fortitudo nō é in peccatore:q: a peccato t a debili temptatōe se superari permittit. Isay.i. Erit fortitudo vestra vt fauilla stupe:t opus iterū quasi scintilla. Ité tempantia in eo nō remanet:qñ quidē ñ refrenat passiōes siales:gule:luxurie:ire:lingue:sed ficut equus t mulus est:quibꝰ nō est intellectus. Item perdit dona spūs sancti que sunt septem Isay. xi. Sapientia t intellectus. Consilium:fortitudo. Scientia:pietas:t timor domini. Itez perdit omnia merita que olim homo in gratia ꝓstitutus acquisierat. Ezech̄. xviij. Si auerterit se iust⁹ a iustitia sua t fecerit iniquitatem ſm omnes abhominationes quas operari solet impius.nūquid vita viuet:omnes iustitie eius quas fecerat non recordabuntur. In prevaricatōne sua qua prevaricatus est t in peccato suo qō peccauit in ipso morietur.hec ille. Item perdit habilitatem acquirendi meritum bonorum suorum:quia de bonis factis in mortali:nihil meretur ad vitaꝝ eternam.prime. Cor.in.xiij. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas:t si tradidero corpus meum ita vt ardeam: caritatem autem non habuero nihil mihi prodest. Ratio est:quia deus non acceptat opera:nisi prius accepter operantem. vnde Gen. iiij. Respexit deus primo ad abel. t post ad munera eius. O peccatum detestandum quo perditur tantus thesaurus. Quantum flere debet peccator:quanto dolore cruciari:t lachrymas indesinenter fundere. Audi quid dicit dns noster Matth.vi. Quid enim proficit homini si lucretur vniuersum mundum anime vero suc detrimentū patiatur: vno enim naufragio omnis merces t totus thesaurus perditur.

Tertio ꝓncipaliter considerare debemus peccati detestationẽ. Detestandum vtiqz peccatũ é: q: ex eo duodeciz mala oriũtur. ¶ Primũ malum quod euenit peccatori i peccato mortali existenti: est miserabilis seruitus. Jo. viij. Qui facit peccatũ seruus est peccati. Ad Ro. vi. Nescitis qñ cui exhibetis vos seruos ad obediendũ: serui estis eius cui obeditis: siue peccati ad mortem: siue obeditiõis ad iusticiã. Et. ij. pe. ij. A quo enim quis superatus est: huius et seruus est. Et Tulius libro de padoxis. Omnis sapiens liber: omnis stultus. i. peccator seruus. Seruus aũt est vilissima ꝑsona: nõ sui iuris sed alieni: vt dicit Arist. i. Polli. Et tanto vilior est seruus: quãto vilior est persona cui seruit. Quid ãt vilius peccatore et peccato. Jdeo dyogenes dixit Alexandro. ipsum esse seruũ seruoꝝ suoꝝ. i. concupiscentiarũ. ¶ Secõm malum: quia in peccato mortali existẽs: est separat⁹ a deo et traditus diabolo. Patet hec veritas in decretis. xi. q. iij. Audi. ¶ Tertiũ malũ: q: timet vbicũqz est. xij. d. c. Perui. vbi dr. vndiqz metuit et suspect⁹ oé latus ptimescit. ¶ Quartũ malũ: q: minorãtur bona eius tẽporalia et vita eius cito transit: et fit habitatio eius deserta. xxiij. d. c. In noie dñi ante finẽ. ¶ Quintum malũ: q: nullum genus sacramẽti dr exhiberi dũ i peccõ est. xcv. d. c. Illõ. Et. xxiij. d. Admonere. ¶ Sextũ malum: q: cadit de malo ipeius. Gre. peñ qõ ꝑ pniam non abluit: mox suo pondere ad aliud trahit. De pe. d. iiij. c. i. Et sequẽti. ¶ Septimum malũ: q: fit hoib⁹ odiosus. xxiij. q. vi. Jam vero. ¶ Octauũ malum: q: ex quo é ipenitẽs et obstinat⁹: peccat in spm̃ scm̃. De pe. d. iij. Inter hec Circus. Et õ pe. d. i. paragrapho. Aõ aũt. ¶ Nonũ malũ: q: si sic moriat: sine fine torq̃bit. De pe. d. i. c. Voluissent. Et õ pe. di. vij. paragrapho. finali. ¶ Decimũ malũ: q: cito perit. Ná ꝓmi. Abacha. ij. dr. Elia petõis stercus et vmis. Hoc extollit et cras nõ inuenief. De pe. d. iij. Achab. ¶ Undecimũ malũ: q: ꝑ eis nõ é orandũ dũ in petõ mortali sunt. xxiij. q. v. Placuit. Et. xiij. q. ij. Pro obeuntibus. Et. xxv. q. vij. Quicũqz. ¶ Duodecimũ malũ: q: petõ: maledicit: merefq̃ppe infelix petõ: maledici ab oib⁹ creaturis. Nam vt ait Ari. iiij. Ethi. Honore ꝓmuus nõ é dign⁹. E. ix. Ethi. Ꝓmuus nihil hz amicabile nec ad seipsum nec ad aliũ. Et ideo

nõ amat ab ecclesia neqz honoratur: imo quotidie a papa et ceteris dicẽtibus officiũ: maledicitur ex pte dei patris: et filij: et spi. san. Quod reuelatũ fuit Dauid. ꝓ. cxviij. ¶ Maledicti qui declinant a mãdatis tuis. ¶ Maledicti inquaz in hoc mũdo: maledicti in morte: maledicti in inferno: maledicti cũ maledictis dãnatis: maledicti cuz diabolo in eternum maledicto.

Ecce igif miser et infelix peccator: quid tãdẽ habes de tot peccatis. perdis thesauz spũalez: incurris tot detestãda mala. ¶ Maledicerio a sanctis: ab hoib⁹: a deo. Dimitte peccatuz: amplectere virtutes. Sequere viam celi. Hic per gratiam: et in futuro per gloriam. Amen.

¶ Bñica prima in quadragesima. De superbia. Sermo. xij.

Hec oia tibi dabo: si cadens adorauerio me: vba hec sacratissima originaliter scribuntur. ¶ Mat. iiij. c. recitatiue vero in euangelio hodierno. Tam graue et horrẽdũ est supbie peccatũ: q̃ cuz deus in principio: angelũ primũ in excellẽtia summa creasset: eius mentez ingressa: ꝑsuasit: vt nõ ꝓtentus sub limitate sibi ab optimo maxioqz deo ꝓhita sese illi eqꝑarare et illi filio esse quereret. Lũqz e sumo sublimiqz celo in ꝓfundũ tartari: merito illum ꝓcipitari fecisset: de quo illi suggessit vt corpore visibili assũpto: supnũ ꝓditor: é in humanitate ꝓstitutu: visibiliter tentaret ac totiuo orbis principatum offerret: si cadẽs in terra illũ adorasset. Et hoc est ingt thema nr̃m in ꝓsenti euãgelio recitatum. Jn quo tria documẽta habemus. Et primũ q̃ q̃libet bñ agere disponens ducit a spũ sancto: exẽplo xpi: vt tangit prima pte euãgelij: vbi dr. Ductus é Jesus. in desertũ a spiritu etc. ¶ Scõm documentũ est q̃ diabolo viriliter resistere debemus: q̃ nos multipliciter tentat: et precipue superbia: auaricia: gula. Hoc tangit. ij. parte. vbi dr. Et accedẽs tentator etc. ¶ Tertiuz documentũ est: q̃ deũ creatorẽ solũmõ adorare toto corde debem⁹. Aõ cũ facimus: angeli nobis inuisibiliter assistũt ministrãteꝫ. ps. iij. pte euãgelij. vbi dr. Dñm deum tuũ adorabis etc. Et sic faciẽteꝫ superbie malũ vitabimus. De quatria considerabimus.

¶ Primo. Grauationem.
¶ Secundo. Originationem.
¶ Tertio. Specificationem.

¶ Pro supbie cõsiderare debemus grauationẽ. Ubi querũt sacri doctores: an supbia sit grauis-

Tertio ꝑncipaliter considerare debemus peccati detestationẽ. Detestandum vtiqꝫ peccatũ é:q: ex eo duodeciꝫ mala oriũtur. ¶ Primũ malum quod euenit peccatori i peccato mortali existenti:est miserabilis seruitus. Jo. viij. Qui facit peccatũ seruus est peccati. Ad Ro.vi. Nescitis qm̃ cui exhibetis vos seruos ad obediendũ:serui estis eius cui obedistis:siue peccati ad mortem: siue obeditiõis ad iusticiã: Et.ij.pe.ij. A quo enim quis superatus est: huius ꝛ seruus est. Et Tullius libro de padoxis. Omnis sapiens liber:omnis stultus.i.peccator: seruus. Seruus aũt est vilissima ꝑsona:nõ sui iuris sed alieni: vt dicit Arist.i. Pdolli. Et tanto vilior est seruus:quãto vilior est ꝑsona cui seruit. Quid ãt vilius peccatore ꝛ peccato. Ideo dyogenes dixit Alexandro.ipsuꝫ esse seruũ seruoꝝ suoꝝ.i. concupiscentiarũ. ¶ Scõm malumꝫ:quia in peccato mortali existẽs:est separat⁹ a deo ꝛ traditus diabolo. Patet hec veritas in decretis.xi.q.iij. Audi. ¶ Tertiũ malũ:q: timet vbicũqꝫ est.xiij.d.c.Nemo.vbi dr. vndiqꝫ metuit ꝛ suspect⁹ oẽ latus ꝓtimescit. ¶ Quartũ malũ:q: minoratur bona eius tẽporalia ꝛ vita eꝰ cito transit:ꝛ fit habitatio eius deserta.xxiij. d.c. In noie dñi antefiné. ¶ Quintuꝫ malũ:q: nullus genus sacramẽti dꝫ exhiberi dũ i pctõ est.xcv.d.c.Illõ. Et.xxiij.d. Admonere. ¶ Sextũ malum:q: cadit de malo ipeius. Gre. penn qõ ꝑ pniam non abluit: moxꝫ põdere ad aliud trahit. De pe.d. iij.c.i. Et sequẽti. ¶ Septimum malũ:q: fit hoib⁹ odiosus.xxiij.q. vi. Jam vero. ¶ Octauũ maluꝫ: q: ex quo é ipenitẽs ꝛ obstinat⁹: peccat in spm̃ scm̃. De pe.d.iij. Inter hẽ Hircus. Et õ pe.d.i.paragrapho. Aõ aũt. ¶ Nonũ malũ: q: si sic moriat:sine fine torq̃bit. De pe.d.i.c.Voluissent. Et õ pe. di.vij.paragrapho.finali. ¶ Decimũ malũ:q: cito perit. Vã pmi. Dacha.ij.dr. Glia petõis stercus ꝛ vmis. Hoc extollit ꝛ cras nõ inuenief. De pe.d.iij.Achab. ¶ Undecimũ malũ: q: ꝑ eius nõ é orandũ dũ in pctõ mortali sunt .xxiij.q.v. Placuit. Et.xiij.q.ij. Pro obeuntibus. Et.xxv.q.vij. Quicũqꝫ. ¶ Duodecimũ malũ: q: pctõ: maledicit:meref q̃ppe infelix pctõ: maledici ab oib⁹ creaturis. Nam vt ait Ari.iij. Ethi. Bonore prauus nõ é dign⁹. E.ix. Ethi. Prauus nihil hꝫ amicabile nec ad seipsuꝫ nec ad aliũ. Et ideo

nõ amat ab ecclesia neqꝫ honoratur: imo quotidie a papa ꝛ ceteris dicẽtibus officiũ: maledicitur ex pte dei patris: ꝛ filij: ꝛ spi.san. Quod reuelatũ fuit Dauid.ꝓo. cxviij. Maledicti qui declinant a mãdatis tuis. Maledicti inquꝫ in hoc mũdo: maledicti in morte: maledicti in inferno: maledicti cũ maledictis dãnatis: maledicti cuꝫ diabolo in eternum maledicto. Ecce igit miser ꝛ infelix peccator: quid tãdẽ habes de tot peccatis. perdis thesauꝝ spũalez: incurris tot detestãda mala. Malediceris a sanctis: ab hoib⁹: a deo. Dimitte peccatuꝫ: amplectere virtutes. Sequere viam celi. Hic per gratiam: ꝛ in futuro per gloriam. Amen.

¶ Dñica prima in quadragesima. De superbia. Sermo.xij.

Hec oia tibi dabo:si cadens adoraueris me: vba hec sacratissima originaliter scribuntur. Mat. iij.c.recitatiue vero in euangelio hodierno. Tam graue ꝛ horrẽdũ est supbie peccatũ:q: cuꝫ deus in principio:angelũ primũ in excellẽtia summa creasset:eius mentez ingressa:psuasit: vt nõ ꝓtentus sublimitate sibi ab optimo marioqꝫ deo ꝓhita sese illi eqparare ꝛ illi filio esse quereret. Cũqꝫ e sũmo sublimiqꝫ cdo in pfundũ tartari: merito illum ꝑcipitari fecisset:denuo illi suggessit vt corpore visibili assũpto:supnũ ꝓditore in humanitate ꝓstitutu: visibiliter tentaret ac totius orbis principatum offerret:si cadẽs in terra illũ adorasset. Et hoc est inqt thema nr̃m in ꝑsenti euãgelio recitatum. In quo tria documẽta habemus. Et primũ q: q̃libet bñ agere disponens ducit a spũ sancto: exẽplo xpi: vt tangit prima pte euãgelij: vbi dr. Ductus é Jesus.in desertũ a spiritu ꝛc. ¶ Scõm documentũ est q: diabolo viriliter resistere debemus:q̃ nos multipliciter tentat: ꝛ precipue superbia: auaricia:gula. Hoc tangit.ij.parte.vbi dr. Et accedẽs tentator: ꝛc. ¶ Tertiuꝫ documentũ est:q: deũ creatorẽ solũmõ adorare toto corde debem⁹. Aõ cũ facimus:angeli nobis iuisibiliter assistũt ministrãtes. ꝑz.iij. pte euãgelij.vbi dr. Dñm deum tuũ adorabis ꝛc. Et sic faciẽtes superbie malũ vitabimus. De quatria considerabimus.

¶ Primo. Grauationem.
¶ Secundo. Originationem.
¶ Tertio. Specificationem.

¶ Pmo supbie ꝓsiderare debemus grauationẽ. Ubi querũt doctores:an supbia sit grauis-

simū peccatū ⁊ maximū. Ad quā quēstionē. Rñdet. s. Boc. xxij. q. cxij. ar. vi. Et dño Albertus magn⁹ in. ij. sen. d. xxxv. q̄sito q̄rto dicens. Peccatū supbie nō solū est mortale. Sed est maximus ⁊ grauissimus peccatum qđ quadrupli ci ratione p̄obatur.

¶ P̄imo. Rōne cāe efficiētis.
¶ Scđo. Rōne cāe materialis.
¶ Tertio. Ratiōe cause finalis.
¶ P̄imo enim dico supbiā maximū: ⁊ grauissimus peccatus esse ratione cause efficiētis sic. Illud qđ est radix ⁊ p̄incipius oīus peccatoꝝ: oīum maloꝝ: oīum transgressionuꝫ é petīū maximus atq; grauissimus. P̄obat. Mā radix ⁊ p̄incipium oīum seqētium sunt p̄ducti. q: sicut princeps plōrum Arist. determinat. ij. de celo ⁊. ij. ⁊ .iij. Phy. ⁊ in primo posteriorꝝ. Sed supbia est radix ⁊ in p̄incipius ⁊ fundamētus oīus malorꝝ: oīum pctoꝝ: oīum trāsgressionuꝫ. Cōfirmat hoc sapiens Ecclesi. x. c. dicēs. Initius oīs peti é supbia. Et Thob. iiij. Supbiam nunq̄ in tuo sensu: aut in tuo verbo dñari p̄mittas. In ipsa enim initius sumpsit oīs petitio. Et Isidorus. Sicut supbia é origo oīuꝫ criminuꝫ ita ruina oīum virtutuꝫ. Et beat⁹ Aug. in epla ad quēdā comitē. Humilitas hoīes sanctos angelis silēos facit: supbia ex angelis demones facit. Et vt euidēti⁹ ostēdam. Ipsa est pctoꝝ oium initius finis: ⁊ cā. Quoniam nō solum petīū é ipsa supbia: ꝫ etiā nullum pctoꝝ potuit aut pōt aut poterit eē sine supbia: ꝫ ille. Ergo supbia é maximus ⁊ grauissimum oium pctoꝝ. Et hec rō sumit a cā efficiente: q: radix é i genere cāe efficiētis: vt declarat Ari. ij. Phy. Et. v. metha. ¶ Scđo p̄bat rō cāe mālis. sic. Illud petīū é maximus ⁊ grauissimus qđ marie no cet hūtī: siue subiecto i quo é: q: ꝫ Aug. i Enchi. dalū vt malū nocet: g̃ mai⁹ malus: magis nocet: ⁊ marie malū marie nocet: p regulā topicā. ij. topi. Sz supbia marie nocet hoī: seu subiecto i quo é: q: p̄uat cū maxio bono qđ é de⁹: vt declarat. s. Boc. xxij. q. i. dxij. ar. v. lxxvi. p̄iuat aiaꝫ lumie spūali. Ait. n. dño Guil. pald. i sūma sua de vitijs. tractatu de supbia. Supbia é caligo mētis: suus subiectus infatuās ⁊ excecās: oī bono denudās: deo ⁊ hoībus odibilē reddēs. P̄iuat aiaꝫ felicitate ⁊ beatitudine eterna. Greg. xxxi. moza. Supbia é euidentissimū signū reprobꝫ: sicut hūilitas electoꝝ: quaꝫ q̄sq; cum supna se portauerit: sub quo rege militat declarat: hec ille. P̄iuat hoiem oībus vtilib⁹: vt

dicit. s. Boc. xxij. q. cij. Et in q̄nibus de malo. q. viij. ar. ij. Et sicut humilitas oia vitia enerua oēsq; virtutes colligit ⁊ robo: at: sic supbia oēs virtutes destruit ⁊ enervat: vt ait Grego. Igit supbia est maximū petīū ⁊ maximū maluꝫ. vñ glo. sup illo vbo. Superbi inique agebāt dic. Supbia maximū in hoie é peccatū. Et Lassiodor⁹ sup. ps. xviij. in verbo. A delicto maximo dicit. A maximū delictuꝫ est supbia qua diabolus cecidit ⁊ hoiem traxit. Quantū. n. in malo magna sit hinc p̄bat intelligi: que ex angelo diaboluꝫ fecit: que homini mortē intulit. ⁊ p̄cessa beatitudine euacuauit: oīum malorum mater: sceleruꝫ fons: vena neqtie: hec ille. Et hec ratio dat p causaꝫ materialeꝫ: q: subiectū est in genere cāe materialis: vt pz. ij. phy. Et a. s. Boc. i. p. q. vij. ar. vi. Et ꝫ videat eē i genere cāe efficiētis: nō incōuenit: q: vnus ⁊ idē mot⁹ est actio ⁊ pactio. iij. phy. ¶ Tertio p̄obat supbiā maximus esse ⁊ grauissimū petīū: rōe cāe finalis. Formale in pctō: vt dicit bea. Tho. é auersio a deo. Ergo illud petīū qđ magis auertit a deo est maius ⁊ grauius. Sz petīū superbie magis aiam auertit a deo q̄ꝫ reliqua petā: vt pz p Aug. iiij. de trini. vbi ait. Nullū vitiū est: quo magis reclistat diuine legi ⁊ i quo magis accipiat vis dñandi ille supbissimus spūs q̄ꝫ supbia. Et. d. s. Boc. Supb⁹ deū p̄tēnit: nec vult subijci p̄ceptis ⁊ regli eius. Vñ idē. s. Boc. supbiā diffinies. xxij. q. dxij. ar. ij. Et in q̄nib⁹ de malo. q. viij. ar. ij. dicit sic. Supbia é inordinatus appetit⁹ p̄prie excellētie: p̄ regulā ⁊ mēsurā a deo sibi p̄fixā: hec ille. Ex quo pz: q̄ cum superbia marie auertat a deo marime q̄uertit ad diabolū. vñ dño Guilelmus pal. sacri ordis p̄dicatoꝝ i sūma de vitijs tractatu de supbia dic. Supbia é expssa imago diaboli. P̄opterea Augusti. Quēcūq; supbū videris filiuꝫ eē diaboli nō dubites: p quo mortuo nō āpliꝰ: q̄ꝫ p diabolo deuꝫ ero: abis. Et Aug. sup numerum homel. xij. Omnis qui elat⁹ est ⁊ superb⁹: vel filius diaboli: vel discipulus imitator: ⁊ sili vt diabolus iudicio condēnabit: hec ille.

¶ Quarto p̄bat supbiā esse maximū ⁊ grauissimū pctoꝝ rōe cāe finalis. Finis enim superbie é deo se opponere: ⁊ p̄ diuinā maiestatē cornua leuare. vnde nec ipm deū: nec sanctos: nec demones: nec homines vult sibi equales habere: sed superios: oib⁹ vult eē. Sicut. n. oleū sup cūcta liquores vult semper enatare: sic supb⁹ oībus vult

simū peccatū ⁊ maximū. Ad quā questionē. Rñdet. s. Boc. xxij. q. cxij. ar. vi. Et dñs Albertus magn⁹ in. ij. sen. d. xxxv. q̄sito q̄rto dicens. Peccatū superbie nō solū est mortale. Sed est maximus ⁊ grauissimus peccatum qđ quadrupli ci ratione p:obatur.

¶ P:imo. R̄one cāe efficiētis.

¶ Scđo. R̄one cāe materialis.

¶ Tertio. Ratiōe cause finalis.

¶ P:imo enim dico superbiā maximū: ⁊ grauissimus peccatus esse ratione cause efficiētis sic. Illud qđ est radix ⁊ principius oiuſ peccatoꝝ: oium maloꝝ: oium transgressionuſ: é petīm maximus atq; grauissimus. P:obat. Nā radix ⁊ principium oium seqētium sunt p:aui. q: sicut princeps plōrum Arist. determinat. ij. de celo ⁊. ij. ⁊ .iij. Phy. ⁊ in primo posteriorꝝ. Sed superbia est radix ⁊ in principius ⁊ fundamētus oiuſ maloꝝ: oium petoꝝ: oium trāsgressionuſ. Cōfirmat hoc sapiens Eccles. x. c. dicēs. Initius oīs pcti é superbia. Et Thob. iiij. Superbiam nunq̄ in tuo sensu: aut in tuo verbo dñari p:mittas. In ipsa enim initius sumpsit ois p:ditio. Et Isidoruo. Sicut superbia é origo oiuſ criminuſ ita ruina oium virtutuſ. Et beat⁹ Aug. in epla ad quēdā comitē. Humilitas hoies sanctos angelos filios facit: superbia ex angelis demones facit. Et vt euidēti⁹ ostēdam. Ipsa est petoꝝ oium initius finis: ⁊ cā. Quoniam nō solum petīm é ipsa superbia: ſz etiā nullum petoꝝ potuit aut pōt aut poterit eē sine superbia: ꝛ ille. Ergo superbia é maximus ⁊ grauissimum oium petoꝝ. Et hec rō sumit a cā efficiente: q: radix é i genere cāe efficiētis: vt declarat Atri. ij. Phy. Et. v. metha. ¶ Scđo ꝓbat rō cāe mālis. sic. Illud petīm é maximus ⁊ grauissimus qđ marie nocet hñt: siue subiecto i quo é: q: ſz Aug. i Enchi. Malū vt malū nocet: ḡ mai⁹ malus: magis nocet: ⁊ marie malū marie nocet: p regulā topicā. ij. topi. Sz superbia marie nocet hoi: seu subiecto i quo é: q: p̄uat eū mario bono qđ é de⁹: vt declarat. s. Boc. xxij. q. i. dij. ar. v. lxxvi. p:iuat aiaꝝ lumie spūali. Ait. n. dñs Guil. pald. i sūma sua de vitijs. tractatu de superbia. Superbia é caligo mētis: suus subiectus infatuās ⁊ excecās: oī bono denudās: deo ⁊ hoibus odibilē reddēs. P:iuat aiaꝝ felicitate ⁊ beatitudine eterna. Greg. xxxi. mora. Superbia é euidentissimū signū reprobor: sicut hūilitas electoꝝ: quaꝝ q̄sq; cum supra se portauerit: sub quo rege militat declarat: hec ille. P:iuat hoiem oibus bonis: vt dicit. s. Boc. xxij. q. cij. Et in q̄nibus de malo. q. viij. ar. ij. Et sicut humilitas oia vitia eneruat oēsq; virtutes colligit ⁊ robo:at: sic superbia oēs virtutes destruit ⁊ enervat: vt ait Grego. Q̄a superbia est maximū petīm ⁊ maximū malus. vñ glo. sup illo vbo. Superbi inique agebāt dic. Superbia maximū in hoie é peccatū. Et Cassiodor⁹ sup. p̄s. xviij. in verbo. A delicto maximo dicit. Maximū delictus est superbia qua diabolus cecidit ⁊ hoiem traxit. Quantū. n. in malo magna sit hinc ꝓbat intelligi: que ex angelo diabolus fecit: que homini mortē intulit. ⁊ p̄cessa beatitudine euacuauit: oium malorum mater: sceleruſ fons: vena neq̄tie: hec ille. Et hec ratio ꝓbat p causaꝝ materialeꝝ: q: subiectū est in genere cāe materialis: vt p̄z. ij. phy. Et a. s. Boc. i. p. q. vij. ar. vi. Et ſz videat eē i genere cāe efficiētis: nō incōuenit: q: vnus ⁊ idē mot⁹ est actio ⁊ pactio. iij. phy. ¶ Tertio p:obat superbiā maximus esse ⁊ grauissimū petīm: rōe cāe formalis. Formale in petō: vt dicit beat. Tho. é auersio a deo. Ergo illud petīm qđ magis auertit a deo est maius ⁊ grauius. Sz petīm superbie magis aiam auertit a deo q̄z reliqua petā: vt p̄z ꝓ Aug. iiij. de trini. vbi ait. Nullū vitiū est: quo magis resistat diuine legi ⁊ i quo magis accipiat vis dñandi ille superbissimus spūs q̄z superbia. Et. d. s. Boc. Superb⁹ deū p̄tēnit: nec vult subijci p̄ceptis ⁊ regli eius. Unde. s. Boc. superbiā diffiniēs. xxij. q. clxij. ar. ij. Et in q̄nib⁹ de malo. q. viij. ar. ij. dicit sic. Superbia é inordinatus appetit⁹ ꝓp̄rie excellētie: ꝛ regulā ⁊ mēsurā a deo sibi p̄fixā: hec ille. Ex quo p̄z: q: cum superbia marie auertat a deo maxime ꝙuertit ad diabolū. vñ dñs Guilelmus pal. sacri ordis p̄dicatoꝝ i sūma de vitijs tractatu de superbia dic. Superbia é exp̄ssa imago diaboli. P:opter ea Augusti. Quēcūq; superbū videris filiū eē diaboli nō dubites: p quo nostruo nō āplius: q̄z p diabolo deus erorabis. Et Orige. sup numerum homel. xij. Omnis qui elat⁹ est ⁊ superb⁹: vel filius diaboli: vel discipulus imitator: ⁊ sili vt diabolus iudicio condēnabit: hec ille.

¶ Quarto ꝓbat superbiā esse maximū ⁊ grauissimū petoꝝ rōe cāe finalis. Finis enim superbie é deo se opponere: ⁊ ꝓ diuinā maiestatē eorum leuare. vnde nec ipm deū: nec sanctos: nec demones: nec homines vult sibi equales habere: sed superiores: oib⁹ vult eē. Sicut. n. oleū sup cuncta liquores vult semper enatare: sic superb⁹ oibus vult

simū peccatū ⁊ maximū. Ad quā questionē. Rñdet.s. Boc.xxij.q. cxij.ar. vi. Et dñs Albertus magn⁹ in.ij.sen.d.xxxv.q̄sito q̄rto dicens. Peccatū superbie nō solū est mortale. Sed est maximus ⁊ grauissimus peccatum qđ quadrupli ci ratione probatur.

¶ Primo. Rōne cāe efficiētis. ¶ Scđo. Rōne cāe materialis. ¶ Tertio. Ratiōe cause finalis. ¶ Primo enim dico superbiā maximū: ⁊ grauissimus peccatus esse ratione cause efficiētis sic. Illud qđ est radix ⁊ principius oiuſ peccatoꝝ: oium malorꝝ: oium transgressionuſ é peccatū maximus atq; grauissimus. Probat. Nā radix ⁊ principium oium segētium sunt p.ducti.q: sicut princeps plōrum Arist. determinat.ij. de celo ⁊.ij. ⁊ .iij. Phy. ⁊ in primo posteriorꝝ. Sed superbia est radix ⁊ principius ⁊ fundamētus oiuſ malorꝝ: oium peccatorꝝ: oium trāsgressionuſ. Cōfirmat hoc sapiens Ecclesi.x.c. dicēs. Initius oīs peccati é superbia. Et Thob. iiij. Superbiam nunq̄ in tuo sensu: aut in tuo verbo dñari p̄mittas. In ipsa eniꝫ initius sumpsit oīs pditio. Et Isidorus. Sicut superbia é origo oiuſ criminuſ ita ruina oium virtutuſ. Et beat⁹ Aug. in epla ad quēdā comitē. Humilitas hoīes sanctos angelis sileos facit: superbia ex angelis demoneos facit. Et vt euidēti⁹ ostēdam. Ipsa est petōꝝ oium initius finis: ⁊ cā. Quoniam nō solum petñ é ipsa superbia: ꝫ etiā nullum petōꝝ potuit aut pōt aut poterit eē sine superbia: ꝫ ille. Ergo superbia é maximus ⁊ grauissimum oium petōꝝ. Et hec rō sumit a cā efficiente: q: radix é i genere cāe efficiētis: vt declarat Ari.ij. Phy. Et.v. metha. ¶ Scđo ꝓbat rō cāe mālis. sic. Illud petñ é maximus ⁊ grauissimus qđ maxie nocet hñt: siue subiecto i quo é: q: ꝫ Aug. i Enchi. Malū vt malū nocet: ḡ mai⁹ malus: magis nocet: ⁊ maxie malū maxie nocet: p regulā topicā.ij. topi. Sꝫ superbia maxie nocet hoī: seu subiecto i quo é: q: ꝓuat eū maxio bono qđ é de⁹: vt declarat.s. Boc.xxij. q.i.dcij.ar. v.lxxvi. p̄uat aiaꝫ lumie spūali. Ait.n. dñs Guil. pald. i sūma sua de vitijs. tractatu de superbia. Superbia é caligo mētis: suus subiectus infatuāo ⁊ excecāo: oi bono denudāo: deo ⁊ hoībus odibilē reddēs. Pīuat aiaꝫ felicitate ⁊ brimdine eterna. Greg. xxxi. moza. Superbia é euidentissimū signū reprobor: sicut hūilitas electoꝝ: quaꝫ qsq; cum supna se portauerit: sub quo rege militat declarat: hec ille. Pīuat hoīem oibus vtutib⁹: vt

dicit.s. Boc.xxij.q.cij. Et in qōnibus de malo.q.viij.ar.ij. Et sicut humilitas oia vitia eneruat oēsq; virtutes colligit ⁊ robor at: sic superbia oēs virtutes destruit ⁊ enervat: vt ait Grego. Itaq; superbia est maximū petñ ⁊ maximū malus. vñ glo. sup illo vbo. Superbi iniique agebāt dic. Superbia maximū in hoīe é peccatū. Et Cassiodor⁹ sup. ps. xviij. in verbo. A delicto maximo dicit. A maximū delictus est superbia qua diabolus cecidit ⁊ hoīem tracit. Quantū.n. in malo magna sit hinc ꝓbat intelligi: que ex angelo diabolus fecit: que homini mortē intulit. ⁊ pcessa beatitudine euacuauit: oium malorum mater: sceleruſ fons: vena neqtie: hec ille. Et hec ratio probat p causaꝫ materialem: q: subiectū est in genere cāe materialis: vt ps. ij. phy. Et a.s. Boc. i.p.q.vij.ar.vi. Et ꝫ videat eē i genere cāe efficiētis: nō inconuenit: q: vnus ⁊ idē mot⁹ est actio ⁊ pactio. iij. phy. ¶ Tertio probat superbiā maximum esse ⁊ grauissimū petñ: rōne cāe formal' sic. Formale in petō: vt dicit bea. Tho. é auersio a deo. Ergo illud petñ qđ magis auertit a deo est maius ⁊ grauius. Sꝫ petñ superbie magis aiam auertit a deo q̄ꝫ reliqua petā: vt ps. ꝓ Aug. iij. de trini. vbi ait. Nullū vitiū est: quo magis resistat diuine legi ⁊ i quo magis accipiat vis dñandi ille sup bissimus spūs q̄ꝫ superbia. Et.d.s. Boc. Superb⁹ deū pcēnit: nec vult subijci preceptis ⁊ regiō ciuis. Unde idē.s. Boc. superbiā diffiniēs. xxij. .q.clxij. ar.ij. Et in qōnib⁹ de malo.q.viij.ar.ij. dicit sic. Superbia é inordinatus appetit⁹ ꝓprie excellētie: ꝑ regulā ⁊ mēsurā a deo sibi pfixā: hec ille. Ex quo ps: q cum superbia marie auertat a deo maxime ꝙuertit ad diabolū. vñ dñs Guilelmus pal. sacri ordinis predicatoꝝ i sūma de vitijs tractatu de superbia dic. Superbia é expssa imago diaboli. Propterea Augusti. Quēcūq; superbū videris filiuſ eē diaboli nō dubites: ꝓ quo mortuo nō āplius: q̄ꝫ ꝓ diabolo deus erorabis. Et Orige. sup numerum homel. xij. Omnis qui elat⁹ est ⁊ superb⁹: vel filius diaboli: vel discipulus imitator: ⁊ sili vt diabolus iudicio condēnabit: hec ille.

¶ Quarto ꝓbat superbiā esse maximū ⁊ grauissimū petōꝝ rōe cāe finalis. Finis eniꝫ superbie é deo se opponere: ⁊ ꝑ diuinā maiestatē cornua leuare. vnde nec ipm deū: nec sanctos: nec demones: nec hominēs vult sibi equales habere: sed superiores: oib⁹ vult eē. Sicut.n. oleū sup cūctos liquores vult semper enatare: sic superb⁹ oibus vult

preesse. Probat hoc apls. ij. thes. ij. di. Qui extollit ⁊ aduersatur super oē qd dicit deus: aut quod colitur. Sup quibus verbis dicit Ber. Dico eni vobis q non ille tm: sed oīs superbus extollit supra deū. vñ Abselm⁹. Ob hoc recte dicit de superbia: q volūtatē dei quam sequi dēbet nō vult habere sup se: sz ipsi deo aufert quātum in se ē. Dicam⁹ igit sic. Illud peccatū quo maxime hō extollit se super deū: ⁊ maxie opponit se sue maiestati ē peccatū maximū atqz grauissimū. Supbia maxime extollit se supra deū: vt pz ex premissis. Et Job. xv. de superbioso dicit. Tetendit aduersus deū manū suā: ⁊ contra oīpotētē roboratus est. Cucurrit aduersus eum erecto collo: ⁊ pingui ceruice armatus ē. h' ille. Vñ Boe. Cum oīa fugiant a deo: sola superbia opponit se deo. h ille. Vult enim deus fieri volūtatē suam: vult superb⁹ fieri ⁊ suā. Ecce pugna ⁊ duellum maximum. Supbus enim impugnat deum ⁊ certat contra eum in omni loco: in domo: in plateis: in ecclesiis: in predicationibus: in cōuiuijs: q semper conatur alijs preesse: ⁊ in omni tpe. Diebus enim festis quidam cauent a multis peccatis: sed superb⁹ tūc magis exercet suā inflationē: in vestimētis: in ornamentis: in pōpis: ⁊ permaxie id agūt supbe ⁊ elate mulieres: in omni persona: quia superbia aufert a deo religiosos: clericos: prelatos: dominos: nobiles ⁊ ignobiles. Latitant enim sub cinere ⁊ cilicio vt ait Augu. O quanti nemena cū cento milia diauoli a linferno maledicta superbia. A qua maxime cauendum sicuti a pessimo ⁊ grauissimo peccato: ⁊ profunde humilitati vacandum. Unde Hiero. ad Abigaum hispanū Quāquā mihi multoꝝ sim conscius peccatorum: ⁊ quotidie in orationibus flexis genib⁹ loquar: delicta iuuentutis mee ⁊ ignorantias meas ne memineris: tamen sciens dictum ab apostolo: ne inflatus superbia incidat in iudicium dyaboli: ⁊ in alio loco scriptum. Superbis deus resistit: humilibus autē dat gratiam: nihil ita a pueritia vitare conatus sum: q̄z tumentem animum ⁊ erectam ceruicem: dei contra se odia prouocantem. Noui enim magistrum ⁊ dominum ⁊ deum meum: in carnis humilitate dixisse. Discite a me quia mitis sum ⁊ humilis corde. Et ante per os Dauid cecinisse. Memēto domine Dauid ⁊ omnis mansuetudinis eius. Et in alio loco legimus. Ante gloriam humiliatur cor viri ⁊ ante ruinā eleuat. h ille.

Secundo principaliter cōsiderare debemus originationem. origiat enim ex multis causis: sed breuiati attendēs quattuor tm explicabo.

¶ Prīo. ex generis nobilitate.
¶ Scdo. ex potētie sublimitate.
¶ Tertio ex scie lumiositate.
¶ Quarto. ex diuitiarum multiplicitate.

¶ Primo superbia orit ex generis nobilitate. Unde Salustius. Cōe malū nobilitatis est supbia. Hoc experimēto quottidiano videmus. Sz summe vanitatis ⁊ stultitie est: q nobilitas carnis vana ⁊ falsa ē: cum nihil realiter in ipa re correspondeat. Et iuxta phm in predicamētis. Ex eo q res est vel nō est. oratio dicit vera vel falsa. vnde ⁊ magnus phs Isaac in libro de diffinitiōibus dicit sic. Veritas ē adequatio rei ⁊ itellectus. Et idē Ari. vi. metha. Cū ergo nihil ex parte rei nobilitati carnis correspōdeat. ergo nobilitas carnalis est vana ⁊ falsa: nihil veritatis habens: nisi sm imaginationē ⁊ opinionē. Qd autem nihil sibi correspōdeat ex parte rei. probat ex quadruplici cā. Nam nō ex cā efficiente. Eque eni ex hac causa nobiles sum⁹: q ē idē pater oīb⁹: qui ē deus artifex oīuz. Malach. ij. Nunquid nō pater vn⁹ oīum nostrum: Nūquid nō de⁹ vnus creauit nos: Ad hūc cōem patrez oēs contadini: ciues: artifices: epi: principes: ⁊ reliqui viuentes clamāt quotidie. Pater noster qui es in celis. Unde Boeti⁹ li. iij. de cōso. egregie dicit. Oē hoīuz gen⁹ in terris simili surgit ab ortu. Un⁹ enim rerum pater ē: vnus qui cūcta ministrat. Ille dedit phebo radios dedit ⁊ cornua lune. Ille homines etiā terris dedit ⁊ sydera celo. Hic clausit mēbris aīos: celsa sede petitos. Mortales igit cunctos edidit nobile gen⁹. Quid genus ⁊ proauos strepitis: si primordia vestra. Auctorēqz deū spectes nullus degener extat. Ni vitijs peiora fouens ꝓpriū deserat ortū. hec ille. Similiter oēs ⁊ singuli principiū ⁊ patrem habent eundē Adam. Nō ex cā materiali: vnus est altero nobilior. Dicitur enim ex hac cā: vna res altera nobilior que hēt nobiliorē materiā: vt vas aureū dicitur nobilius ligno. oēs igitur contadini: ciues: prelati: domini ⁊ ceteri: ex eadē massa terre quantum ad corpus formati sunt. Gen. ij. Formauit de⁹ hominem de limo terre. Gen. iij. De terra sumptus es q puluis ē. Nōne vt ait Ber. Oē corpus humanū est

vas sterco:um: cibi vermiū: ⁊ sentina fetoꝝ. ℔ ille. Quid hēt nobilis amplius cōtadino in cōceptione: in natiuitate: in morte: ⁊ post mortē cōpio. Certe nihil. Et sic patet ex cā materiali alterū altero non esse nobilio:é. Nō ex cā formali vn⁹ est altero nobilio:. Naz a forma é eē ⁊ nobilitas rei. Et cū oēs hominū aie sint vnius spēi ⁊ nature. Ex hoc aie in nobilitate sunt eq̄les. Preterea oēs anime sunt create ad imaginē ⁊ similitudinē dei. Gen.i. Oēs rep:esentāt vnitatē ⁊ trinitatē dei. Oēs hñt in se imortalitatē. oēs continēt ealdē personas ⁊ huiusmodi. vñ ex hac parte aia contadini non est vilio: aia ciuis. nec dño est eo nobilio:. Nō deniq; ex cā finali vnus é altero nobilio:: quia omnium hominū pauperū ⁊ diuitū: contadinoꝝ ⁊ principum. oium sanctoꝝ ⁊ angelorum. est vn⁹ atq; idē finis: ad quē vocati ⁊ creati sum⁹. Apoc.i. dñs ex pte dei. Ego sum alpha ⁊ o principium ⁊ finis. Be⁹.n. est p̄n cipiū per creationem. ⁊ finis per beatificationē: vt omnis theologorum scola testatur. Ex his patet q̄ nobilitate carnis nemo est altero nobilio:: vn⁹ ñ' altero nobilitate virtutis prestat. Unde Hiero. ad Letantiam. Nobilitas summa apud deum est clarum esse virtutibus. Ille apud deum p:eest patio:: non quem dignitas seculi aut nobilitas generis: sed quem deuotio: fides: ⁊ sancta vita cōmēdat. Et extra de p:ebēdis. c. venerabilis dicit. Nō nobilitas vitaq; honestas generis sed virtutum faciunt gratū deo. Et iuuenalis in satyra. Stemata quid faciūt: sic ingt Balo tibi p̄ sit tersites: dūmō tu sis. Eacide similis vulcaniaq; arma capescas. Quam te Tersites filez ꝓducat Achilles. Audi Lactā. li. v. c. xv. Be⁹. n. q̄ hoies generat ⁊ ispirat: oēs equos. i. pcs eē voluit cādē ꝓditionem vitēdi oīb⁹ posuit: oēs ad sapiētiā genuit oīb⁹ imortalitatē spopōdit. Nemo a bñficijs suis celestib⁹ segregat. Nā sic: oīb⁹ vnicū suū lumē cōtulit diuidit. emittit oīb⁹ fōtes vitū submistrat. q̄tē sōni dulcedinē tribuit: sic oīb⁹ eq̄tatē virtutēq; largit. Nemo apud deū seruus é. Nemo dñs. Si. n. cū eē: equo iure oēs liberi sum⁹. Nemo ꝺo paup é: nisi q̄ iustitia indiget. Nemo diues nisi q̄ virtutib⁹ plen⁹ é. Nemo deniq; egregiꝰ nisi qui bon⁹ ⁊ inocēs fuerit. Nemo clarissim⁹: nisi qui opa misericordie largiter fecerit. Nemo pleriss̄im⁹ nisi qui oēs gradus virtutis ipleuerit. ℔ ille. Audi denuq; Marcū Tulium in inuectiua cō

tra Salustiū nobilio:em se putantē: ⁊ vilem Tulium existimantez. Ego meis maoꝝ virtute mea p:eluxi: vt si p:ius noti non fuerit ā me sumant initiuz memorie sue. Tuis tu vita: quā turpiter egisti magnas effundisti tenebꝝ: vt etiam si fuerint egregij ciues: certe venerint in obliuionem. Satius est me meis rebus gestis florere. q̄z maioꝝ opinione niti: ⁊ ita viuere vt sim posteris meis ⁊ nobilitatis initiuz ⁊ virtutis exemplum. Neq; me conferri cum his decet ꝑ. conscripsit: qui iā decesserunt: omniq; odio carent ⁊ inuidia: sed cum is qui mecum vna in republica versati sunt. ℔ ille. Cū igitur ab vno deo oēs sim⁹ creati ⁊ ex eodē luto fabricati: vno celo concludimur: vno igne fouemur: vna aqua abluimur: vno aere spiramus: vno igne calefimus: vna terra substentamur: eisdem cibis nutrimur: oēs ore loquimur: oculis videmus: auribus audimus: oēs ad eundem finem tendimus: oēs eodem modo nascamur ⁊ morimur: ac vermibus deputamur. Quid superbis de nobilitate carnis: cum sis puluis ⁊ cinis. Propterea. Eccle. x. Cū enim moriet homo hereditabit serpentes ⁊ bestias ⁊ vermes. Sed dicetis. In libris ⁊ his q̄tidie multi appellant nobiles: ⁊ sic vident esse ab alijs in statu differant. Respō deo ꝑm Aristo. iij. politicorum. Nobilitas carnis nihil aliud est q̄z antiquate diuitie. ex eo q̄ propter diuitias maiores tui non laborabant sed abundanter viuebant: processerunt teneri delicati: dediti a bō tempore: ideo nobiles dicti sunt. Nō viles ⁊ pauperes facere non potuerunt propter inopiam. ¶ Secūdo ostitur superbia ex potentie sublimitate. Hoc patet in Saul: qui antequā sumeretur in regem isrl: erat paruulus ⁊ humilis: sed in regali dignitate miro modo superbiuit. i. Reg. xv. Quod ⁊ vt plurimum ceteris p:incipibus accidit. Sed ⁊ hoc vanum ⁊ stultum sum ex alieno dono superbiant. Unde Apostolus Ro. xiij. Non est enim potestas nisi a deo. Item Eccle. x. In manu dei potestas terre. Et. j. In manu dei potestas hois. Quā ob:em ex ea nulla esse potest gloria: ⁊ per ꝓsequēs nulla superbia. ergo de potētia nō te leues in superbia. Ihs Ego de ara aie: ⁊ bñs Bernar. in libro meditationum contra superbissimos p:elidentes exclamant. Quid p:ofuit illis inanis gloria. breuis letitia: mūdi potentia: carnis voluptas: false diuitie: magna familia: ⁊

mala ꝯcupiscentia: vbi risus: vbi iocus. vbi iactantia. vbi arrogantia. de tanta letitia quanta tristicia post tantā voluptatē tam grauis miseria. de illa exultatione cecidērunt in magnā ruinam: ⁊ magna tormenta. Quicquid illis accidit: tibi accidere potest: q; homo es: homo de humo: limus de limo: de terra es: ⁊ de terra vilis: ⁊ in terram reuerteris. ℌ ille. ¶ Tertio oritur superbia ex sciētie lumi nositate paulo attestante. Scientia inflat. Dō quidem vanū est: cum superbiat hō ex re que est a deo. Eccliastici primo. Dis scientia a dño deo est: ⁊ cum illo fuit semper: ⁊ est ante cuū. Tales enim superbi non scientes: sed stulti sunt. Iuxta illud Apli. Ro. i. Dicētes enīz se eē sapiētes: stulti facti sunt. Cur ergo de scia inflatio. Cur te iactatis. Cur te gloriatis. Scientia. n. huius mūdi: vana ⁊ iperfecta ē: dicēte Augustino sup. ij. de anima: Ea que scim⁹ sunt minima pe eoꝝ que ignoram⁹. Vñ Socrates: vt tradit a Platone: testatus ē in iudicio humanā sapiētiam nihil cē: ⁊ se nihil scire nisi vnū. s. q; nihil sciebat: sicut Lactāti⁹ refert in principio de ira dei. ¶ Quarto. Superbia oritur ex diuitijs. Ait enī Augu. in lib. de supputatiōnū. Et sup. ps. cxxxvi. Malū qō important maxime diuitie in tantis hoīb⁹ ē superbia. Nō. n. malū aurū ē: qō cōdidit deus: ſ homo malus ē reliquēs creatorē ⁊ puer sus ad creaturā. Idem li. i. homil. homelia. xiij. ait. Vermis diuitiarū ē superbia: difficile ē vt non sit supbus: qui diues ē: tolle supbiam ⁊ diuitie nō nocebunt. ℌ ille. Diuitie iactāt: pauptas deicit: pauperes vt plurimū sunt humiles: obediētes: obsequiosi: ac tractabiles. dū autē pueniūt ad diuitias cōiter efficiunt ceteris inflationes ⁊ arrogātiores: adeo vt nolint cognoscere parētes ⁊ amicos. Et ab his cauendum ē. Ait. n. Ari. ij. rhetho. Pcio: ces sunt nuper ditati: q̄ditati ab antiquo. Sz ⁊ hoc vanū: q; diuitie auferunt nec nobiscū stare possunt: imo ⁊ aīaz mergūt i ifernum. Vñ Luc. xij. Stulte hac nocte aīaz tuā repetēt a te: ⁊ que comgregasti cui⁹ erūt. Et Apls. i. ad. vltimo ait. Diuitibus hui⁹ seculi pcipe: non sublime sperare: neq; sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo: qui prestat nobis oia abūde ad fruendū. Pōt addi q; superbia procedit ⁊ oritur a pulchritudine: vt ait Ouidius de fastu. Fastus inest pulchris: sequiturq; superbia formā. Quod quidē vanum ⁊ nihil est. Prouer. vltimo. Fallax gratia ⁊ vana ē pulchritudo. Et hoc maxime contra mulieres superbientes propter pulchritudinem cum oio caro sit fenum. Isa. xl. Et pulchritudo est multoꝝ laqueus: quo a dyabolo capiunt sicut pulcher Absalon captus fuit a ramis arboris: vt habetur in libro regum. Ité pulchritudo est nihil: quia est tegimen sectoris ⁊ faciles perditur per febriculā. Ait enī Ouidius libro de arte. Forme bonum fragile ē quantumq; accedit ad annos. Fit minor ⁊ spacio carpitur ipsa suo. Nec viole semper nec lilia candida florēt. Patet igitur nihil oino cē de quo sit superbiendū. Audi Hiero. sup Mat. in illo verbo. Quid pdest homini si vniuersum mundum lucret. Mat. xvi. Si habereo sapientiaz Salamonis: si fortitudinem sansonis: si longeuitatē Enoch: si diuitias Cresi: si potentiam Octauiani: quid prodest: cum tandē caro datur vermibus ⁊ aia demonibus cuz diuite epulone sine fine cruciāda: Nulla res longa mora talium ē: oiscq; felicitas seculi dum tenet amittit. Cū. n. tribulationis illud tēpus aduenerit oē qō pcio sum ē nihil adiuuat hñtē. ℌ ille.

¶ Tertio principaliter considerare debemus specificationem. Quēadmodū enim dicit Gre. xxij. mora. Et. s. Doc. sed a sede. q. dri̇j. ar. iij. Et dño Albertus magnus. ij. sen. di. xxxv. Quatuor sunt species supbie. Prima cuz homo non a deo sed a seipso estimat habere. ſ aut bonum spirituale: vt virtutes: ingenium ⁊ scientias ⁊ huiusmodi: Aut bonum corporale: vt fortitudinem: sanitatē ⁊ pulchritudinem. Aut bonum tēporale. vt diuitias. dominiū. filios. nobilitatem. ⁊ his similia. Secunda spēs supbie ē cum aliquis suprādicta licet credat se hābe a deo: tñ existimat hoc habere pncipaliter ppter iciuniū: elemosynā: orationes ⁊ huiusmodi merita sua. Tertia spēs supbie est: cū aliquis reputat se habere p dicta bōa i notabili ⁊ maiori quātitate q̄ habeat. Quarta spēs superbie ē: cū aliqs cupit esse in suprādictis bonis singularis: alios indebito mō despiciens. In his quattuor modis aduertēte ⁊ consentiēte rōne interuenit peccatum mortale grauissimū ⁊ seuera punitione dignū. Nam dicit Isa. ij. Dies dñi sup oēm superbū ⁊ excelsum ⁊ arrogantē ⁊ humiliabit. Et Isa. xxviij. Te corone superbie pedibus cōculcabit superbia. Et Abdie. i. Exaltabit dño sup excelsa. Et Jere. l. Ecce ego ad te superbe dicit dño deus exercituum: quia venit dies tua tēpus visita-

tionio tue: ⁊ cadet superbus ⁊ cor
ruet: nō erit qui suscitet eum. Et
Abdie.primo. Si exaltatus fue
rio vt aquila: ⁊ si inter sydera po
sueris nidum tuū: inde detrahā te
dic dñs. Et Amos.vi. Jurauit dño
deus in aia sua: dicit dño de⁹ ex
ercituū. detesto: ego superbiam
Jacob: ⁊ domus eius: ⁊ tradā ci
uitatem cū habitatoribus suis. Ba
bi. Et hec quidē grauissima puni
tio ꝓtra superbos inflicta exēplis
claresci. Primū igit exemplū é
luciferi: qui ob superbiā de paradi
so in infernū ꝓiectus est: sicut
legitur in Isa. ppha. c. xiiij. Quō
eccidisti lucifer qui mane oriebaris.
Contriisti in terram qui vulne
rabas gentes: qui dicebas in corde
tuo in celum ascendā super astra
celi exaltabo solium meū: sedebo in
monte testamēti in lateribus aqui
lonis. Ascendā super altitudinem
nubiū similis ero altissimo. Ba ille.
Scōm exēplum terribile habet.
de illo Symone mago: qui coram
populo romano in tantā prupit
elationem: vt se filiū dei diceret: ⁊
celos se velle ascendere affirma
ret. Vidente igit roma a demoni
bus sublatus est in aera: sed oran
te Petro ⁊ Paulo: quāto altius
fuit eleuatus: tanto grauiori casu
eius superbia detracta est. Impe
rante nāq; Petro vt demones
eū portāres dimitterent cū impe
tu nimio ecciditi: ⁊ fracto collo añ
ecclesiam sancte marie noue: vbi
nunc manent monachi de monte
oliueto. ⁊ sus exspirauit. Terriū
exemplū de superbie punitōne
patet in Nabuchodonosor: q vt
habetur. Dañ. iiij. deambulans i
aula sua in superbiam elatus: ait.
Nōne hec babilon magna est: quā
ego edificaui in robore meo: fuit
punit⁹ acriter ex hoc motu super
bie. Immutat⁹ enim tūc fuit in be
stiā: que in mutatio vt ait Epipha
nius. Fuit ꝑm fantasiā eius ⁊ alio
rū aspicientium: nō ꝑm nature spe
ciē vel substātiā. Idē sentit Am
brosius in decretis. xxxiij. q. v. c.
Remittunt. vbi dr. Statim inmu
tauit deus nabuchodonosor ratio
nē eius mentē. ⁊ induit eū ferī
na bestialitate: vt ab hominib⁹ fu
giens cū bestijs viueret. Et vt di
citur in hystorijs scholasticis vide
batur ex parte capitis vsq; ad me
dium bos: ⁊ in residuo leo: quia
tyranni sunt in principio dominij
lasciui: ⁊ post efficiunt rapaces ⁊
superbi sicut leoneo populos de
uorātes. Et ita mutatus amisit re
gnū per septē tpa. i. p septē annos
quib⁹ sapiētes cum filio nabucho
donosor regebāt: ipso cū ferīs in
deserto habitāte. Et nō ledebat a
bestijs sic deo disponēte: Et vt di

cit magister hystoriarū septem an
ni mutati sunt in septem menses
quibus passus est hanc alienatio
nem mentis. Nam per quadra
ginta dies patiebatur hanc alie
nationem: ⁊ in capite quadragin
ta dierum reuertabatur in se ⁊
ad propriū sensum atq; flebat
peccatum suum. Et exinde reuerte
batur ⁊ sic alternando compleuit
septem menses. tamen etiam se
ptemannis stetit sine vsu regni.
Vide quomodo verificatur sen
tentia Eccles. x. Sedes ducum su
perborum euertit deus. Et sedere
fecit pro eis mites. Et Mat. xxiij.
Qui se exaltauerit humiliabitur.
vnde subiungitur in textu scriptu
re q nabuchodonosor multa hu
militer ad se reuersus dixit: ⁊ in
fine ait. Omnia opera dei vera:
⁊ omnes vie eius iuditia: ⁊ gra
dientes in superbia potest humi
liare. Ba ille. Sed ceteris ōmissis
adducam⁹ in mediū totius orbis
dñas ⁊ iperatrice Romā. Vica
mus igitur o roma. vbi est illud
quondā florētiū ⁊ terrificū impe
rium. O roma vbi sunt tui insupe
rabiles exercit⁹. O roma vbi sūt
tot oratores: tot tributa prouincia
rum atq; regnorum? O roma.
vbi sunt tui robustissimi rectores:
peratores: consules: senatus: ⁊ pa
tres conscripti? O roma. vbi sunt
arcus triumphales: templa: ⁊ am
plissima palatia? O roma. vbi sūt
festa: spectacula: ⁊ ictimabiles ap
paratus? O roma. vbi tanta tho
rum eloquentia: ornatus: sapien
tia? O roma. vbi est timor: quem
vniuerso orbi incutiebas? O ro
ma. vbi argentum ⁊ aurum: ⁊ pre
ciosa iocalia. O roma. vbi nume
rositas iuuenum ⁊ multitudo puel
larum. O roma. vbi est castitatis
exemplum ⁊ matronarū antiqua
pudicitia. O roma. vbi deniq; é
virtus: fama: ⁊ imortale nomen
tuum. Respondē quēso. At illa.
Respondeo ⁊ dico: omnia col
lapsa: omnia exinanita: omnia ni
hilata sunt. Et fateor: id mihi acci
disse: deo puniente: qui me sup
bam videns: in profundum con
fusionis ⁊ ignominie me merito
deprecsit. Audiamus autē in fine
verba Chrisostomi ꝓtra superbos cō
minantis ⁊ dicentis. Si diligēter
ꝑspexeris eos q animū tumētes ⁊
ceruicē ēē erectā vsq; ad sydera
sustulerūt: que naufragia: quot ⁊
quanta pericula pro acquirēdis
honoribus subierunt: intelliges
proculdubio illos non mediocri
ter desipuisse: quādo quidem nil
ꝑfuit eos magnos ⁊ graues de
sudasse agones: nocteq; ⁊ dieq; su
per inaniter ꝓsumpsisse: cuius nunc
clara luce deprehensis omnia

illa pro quibus tot impenderūt su
dores vmbratica ꝛ prope nulla fu
isse. ℜespice queso nunc ꝛ reuo
ca cogitationē tuam ad eos. qui si
milibus fulsere splendoribus. vbi
sunt quos ambiebāt armatoꝝ po
tentatus: Vbi insuperabiles ora
tores. vbi qui festa ꝓuientius di
sponebant: Vbi equoꝝ splendidi
nutritores. vbi imperatores. vbi
reges. vbi duces. vbi exercitus.
vbi satarpe. vbi tyrāni. nōne oia
fauilla ꝛ cinis: ℜespice sepulcra
ꝛ vide quis fuus. quis dño. quis
potens. quis debilis. quis dege
ner. quis diues. quis pauper. qs
pulcher. quis deformis. discerne
si potes victū a rege. pauperē a
diuite pulchruz a deformi. Hec si
frequenter ractabis: nō aliquādo
superbia intumescēs. ꝺ ille. Ecce
quo puniunt miseri supbi. Atten
dat igitur vnusquisqz sibi ꝛ sup
bia depsita humilitatē sequatur.
ne in vindictā dei punientis inci
dat. ne superbū diabolū imitetur.
ne cū ipso vadat in gehēnā eter
nam. A qua mitis iesus nos eripi
at. donans hic nobis gratiaz ꝛ in
futuro gloriaz. qui est benedictus
in secula. Amen.

¶ Feria secunda prime. Domi
nice quadragesime. De iudicio.
Sermo. xiij.

Congregabuntur
ante eum oēs gen
tes Mat. xxv. Si
mentes hūane fra
gilibus caducisqz
rebus incūbentes: attenderent ac
diligenter ꝓsiderarent: qta sit se
ueritas diuine iustitie: quā marie
inouissimo iudicij tremebūdū die
ꝓtra peccatores exercebit: procul
dubio relictis vitijs: postergatis
cunctis mūdi vanitatibus: sese ad
virtutū semitā reducere conaren
tur: quatenus ꝛ coꝛporis ꝛ anime
penas euadere: atqz cū xpo sine fi
ne regnare possent. Nemo est. n.
tam durus ꝛ obstinatus in malo:
qui nō molesceret: si cogitaret dei
filium in nubibus celi venturū cē
in gloria ꝛ maiestate: cum tota mi
litia celi ad iudicandū oꝛbem vni
uersum. ante quē congregabunt
omnes nationes. Et hoc est ꝙ te
stantur verba ꝓposita: ꝛ in hodi
erno euangelio recitata. In q̄ tria
documenta habemus. ¶ Et pri
mū est: ꝙ quilibet debet firmiter
tenere vniuersale iudiciū esse fu
turum. Hoc tangit i prima parte
euangelij vbi dicit. Cum venerit
filius hois ꝛc. ¶ Scōm est: ꝙ in
die iudicij examinabūtur oēs de
operibus misericoꝛdie: ꝛ ex hoc ꝓ
miū recipiet ꝛ pena. Hoc tangi
tur in secda pte. vbi dr. Esurivi ꝛc.

¶ Tertiū documentū est: ꝙ quic
quid facimus de genere bonoꝝ
pauperibus xpi: xpo facim⁹: ibi.
Quādiu vni ex minimis ꝛc. Hec
igitur oia examinabunt in die iu
dicij. De quo tria ꝓsiderabim⁹.
¶ Primo. Judicij verificatiōez.
¶ Secdo. Judicij ordinationem.
¶ Tertio. Judicij executionem.
¶ Primo iudicij generalis cōsi
derabimus verificatiōem. Que
runt sacri theologi. Utrū necessa
rio erit iudiciū vniuersale. Et vi
detur ꝙ nō. Nam in morte coꝛpa
li iā determinata est: vel pena vel
premiū. Tūc enim vnusquisqz iu
dicatur. vñ Apostolus hebre. ix.
Statutū est hoib⁹ semel mori. Et
post hoc iudicium. ergo iudicium
vniuersale nō est necesse. Huic q̄
stioni respondit. s. Boc. iiij. sen. d.
xlvij. q. i. ar. i. ad. iij. d. Quamuis
cuilibet homini ante iudiciū vni
uersale sit certa noticia de sua dā
natione vel premio: nō tamen om
nibus oium dānatio innotescat vl̄
premiū. vnde iudiciuz vniuersale
omnino ꝛ necessario fiet. hec ille.
Quam necessitatem triplici lege
declaro.
¶ Primo. Lege naturali.
¶ Secdo. Lege diuinali.
¶ Tertio. Lege doctrinali.
¶ Primo dico ꝙ iudicium vni
uersale est necessarium lege natu
rali sic. Justicia cū sit de intrinseca
rōne legis naturalis: que ꝓsistit in
reddendo vnicuiqz ꝓ meritis:
qō est tertium ꝓceptū iuris natu
ralis: vt patet. ff. de iustitia ꝛ iure.
l. Justicia. iuris ꝓcepta sunt hec
honeste viuere alterū non ledere
ius suū vnicuiqz tribuere. vnde. l.
Boc. p. prima. q. xxi. ar. primo. Et
iiij. sen. d. xlvi. q. i. Cōcludit ꝙ oio
in deo est iustitia distributiua. Nā
quicquid perfectōis est in creatu
ra: totū deo est attribuendū. Hec
est sententia Phy: vt patet. ij. xi.
xij. Methꝛa. viij. Phy. ij. de aia
Et Auicena. primo naturaliuz. Et
Phs. v. lxxvi. Ethico. Et ponit. l.
Boc. iiij. d. xlvi. di. Omne qō est
potissimū: deo est attribuendū: ſz
in creaturis est iustitia que est po
tētissima ꝛ pclarissima virtutū: vt
v. Ethi. ergo iustitia oio est i deo.
deus. n. essentialiter est. primo po
tentissim⁹. secdo sapientissim⁹. ter
tio clemētissimus. quarto iustissi
mus. Potentiā ostendit vniuersa
liter in creando totū mundū ex ni
hilo. Gen. i. per suā potentiā ma
ximā est sūmus principiū: ꝛ causa
efficiēs oium creaturaꝝ: vt clare
ondit' Phs. i. de celo. Et. viij.
Phy. Sapia eius ab oibus vī i
ordinatōe ꝛ gubernatōe toti⁹ vni
uersi: qz nihil ꝓt addi vl̄ diminui.
Dia inqt. ꝓs. in sapia secisti. Le-

mentia vero est manifestissima: q̃ celũ ⁊ terra vsq; ad infernũ: mia dñi plena sunt: vt ait. p̃o. Ps iusticiã adhuc nõ manifestauit generaliter sicut supradicta tria: sed in finali iudicio toti mũdo oñdet se eẽ iustissimũ. In hoc mundo iusticia dei ñ cognoscit nec apparet. Nã videm⁹ manifeste i hac vita multos hoies trãsgresso naturalis rõnis ordine: ⁊ etiã fracto legis diuine vinculo: p abruta vitioq; incedere: superbos: tyrãnos: ptialeos: ambitiosos: luxuriosos: sodomitas: sacrilegos: vsurarios: iracundos: inuidos: gulosos: blasphematores dei ⁊ sanctoq; nec tñ de eoq; peccatis puniri: sed potius i bonis tẽporalibus abũdare. Et q̃sto sunt peiores: tãt⁹ magis sublimantur: magis exaltantur ⁊ honorant. vñ Jere. xij. admirãdo dicebat. quare via impioq; ꝓsperat: bene est oibus qui preuaricantur ⁊ iniq; agunt. Plantasti eos ⁊ radicẽ miserunt. ꝓficiunt ⁊ faciunt fructus. Prope es tu ori eoq;: ⁊ longe a renibus eoq;. Econtra hoies q̃ in hmundo iuste viuũt: hm lumẽ rõis naturalis: vitã suã dirigẽtes: mandata dei ⁊ ecclesie seruãtes: hũiles casti: deuoti: ꝓpatiẽtes: pati etiam moti p̃ defendẽda veritate: q̃ nedum in hac vita: nõ premiant: verũetiam affligunt: tribulant: tempiant: tyrãnizant: atq; innumeras sustinẽt aduersitates. sicut patet in tuentibus vitã sanctoq; oium. vñ Judith. viij. Deo qui placuerunt deo: per multas tribulatões transierunt. Cum igit mali in hmundo nõ puniant: nec boni congrua premia recipiant. patet q̃ erit iudicium vniuersale in quo sceleratos peccatores punient: ⁊ bonos amicos dei remunerabunt. Et sic iusticia dei vniuersaliter patebit. Alit sequeret q̃ in deo nõ esset iusticia: ex quo nõ retribuit in hoc mũdo nec in alio: qđ oino falsum é. Qui iustus dñs ⁊ iusticias dilexit: equitatẽ vidit vultus eius: inquit. p̃o. Hac lege naturali. Plato in phedõne illustratus ait. Cũ peruenerint defuncti in cũ locum: quo deinde vnũ quãdoq; potest. primo illic iudicant: ⁊ qui iuste: pieq; vixerint: ⁊ qui secus: ĩb ille. patet ergo lege naturali q̃ oino erit iudicium. ¶ Scõo iudiciũ vniuersale necessario erit lege diuinali. Lex diuina ⁊ eterna q̃ est idẽ qđ deus eternaliter disposuit ⁊ ordinauit q̃ fiat iudiciũ vniuersale put i tpe reuelauit suis secretarijs ⁊ amicis. Propterea Job: radio eiusdẽ diuine legis illustrat⁹: vbi ale iudiciũ cognoscẽs esse futurũ. xix. c. dicebat Fugite a facie gladij: q̃ vltor iniquitatũ gladius est. ⁊ scitote esse iudicium. Et David. p̃o. cix. Judicabit in nationibus implebit ruinas ꝯquassabit capita in terra multorum. Isa. iij. c. Stat ad iudicãdum dñs: ⁊ stat ad iudicãdos populos. dominus ad iudicandũ veniet cũ senatoribus populi sui: ⁊ principibus eius. Et iterum Isa. xiij. Ecce dies dñi veniet crudelis: ⁊ indignationis plenus: ⁊ ire sue: ponẽs terrã in solitudinẽ: ⁊ peccatores eius exterẽdos de ea. Mat. xi. ⁊ xij. Viri niniuite surgent in iudicio cum generatione ista ⁊ dãnabunt eam: q̃ penitentiam egerunt in predicatõe Jone. Et Mat. xiij. Sic erit in cõsumatione seculi. Exibunt angeli ⁊ separabunt malos de medio iustoq; ⁊ mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus ⁊ stridor dentiũ. Idem habetur. Mat. xxv. vt p̃s in euangelio hodierno. Et. ij. cor. v. dicit Paulus. Deo. n. nos manifestari oportet ante tribunal xpi vt referat vnusquisq; prout gesserit sive bonũ sive malũ. Patet igit lege diuina ⁊ eterna: q̃ necessario erit iudiciũ vniuersale: in quo manifestabuntur oia peccata: oia scelera: oia delicta. Quilibet enim cognoscet opera sua sive bona sive mala ⁊ nõ tñ sua: sed oia: oium ibi publicabunt oia peccata cordis: oia peccata oris: oia peccata operis: omnia peccata õmissiõis. Ibi manifesta erunt peccata prelatorum: clericorum: religiosorum: peccata imperatorum: regum: ducum: principum: marchionum: baronum: nobilium: partialiũ: seditiosorum: peccata mercatorum: artificum: popularium. Ibi patebunt fedissima peccata carnalia. s. sodomitã rum: adulterorum: fornicatorum: incestuosorum: sacrilegorum. Et vt breuiter concludam: omnia peccata hominum ⁊ opera in finali iudicio manifestissima erunt. vnde Eccle. vltimo. Cuncta que fiunt adducet dominus in iudicium: p omni errato sive bonum sive malum sit. ¶ Tertio iudiciũ vniuersale necessario erit lege doctrinali sive humanali. Alit enim Grego. in decretis. d. xxv. Qualis quis hinc egreditur: talis in iudicio presentatur. dist. lvi. capitulo. Si gẽs. secũda. qõne. prima. Nomen presbyteri. ij. q. iij. Cõsuluisti. vi. q i. Si omnia. ix. q. iij. Aliorum. ix. q. iij. facta. Itez Grego: ibi. xi. questione. prima. Sacerdotibus. Et Alexander papa. xv. qõne. sexta. Si sacerdotibus. vbi dicit sic. Non potest autem humano condemnari examine: q̃ dominus suo reseruauit iudicio. Si omnia namq; in hoc seculo iudicata fuissent: locum diuina iudicia

nō haberet hec ille. Cyprian⁹ No vi de pe. d. i. c. Nunquid Cayn: sic ait. Qualem te inuenerit dño cum vocat talem pariter t iudicat: quoniam ipse testatur t dicit. Et sciēt omnes ecclesie quia ego sum scrutator renum t cordis. vñ Bernardus veniet dies illa q̃ plus valebūt pura corda: q̃z astute verba: p̃scientia bona q̃z mar supia plena. Am̃ q̃ iudex ille non flectetur donis: nec falletur verbis: hec ille. Propterea Hiero. ad Heliodor̄. de ꝓtemptu mundi: sic ait. Ecce de celo tuba canit: ecce cum nubibus debellaturus ꝓpes imperator armatus egredit: ecce bis acutus gladius ex regio ore procedens: obuiā queq̃ metit. Et isra. Delicatus eo frat charissime: si t hic vis gaudere cū seculo: t postea regnare cum xpo: veniet veniet illa dies qua corruptiuum hoc t mortale induat incorruptionē t imortalitatē. Beatus seruus q̃ dño inuenerit vigilantem. Tunc ad vocē tube pauebit terra cum populis: tu gaudebis iudicaturo dño. Lugubrio re mundus ingemiet: t tribus ad tribum pectora feriēt. Potentissimi quondā reges nudo latere palpitabunt. Exhibebitur cum prole sua venus: tunc ignitus iupiter ardebit: adducetur cum suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumēta non ꝑderunt. Tunc tu rusticanus t pauper exultabis. ridebis. t dices. Ecce crucifixus deus me⁹: ecce iudex: qui obuolūt pānis in p̃sepio vagit. Hic ē ille ōparie ac questuarie fili⁹. Hic matris gestatus sinu hominē deū fugit in egyptum. Hic vestit⁹ coccino. Hic tentib⁹ coronatus. Hic magus demonem habēs. t fames rites. Cerne manus iudee quas fixerat. Cerne latus romane q̃ foderat. Videte corpus an idē sit q̃ dicebatis clam nocte sustulisse discipulos. hec ille. Et Aug. xx. de. ci. d. c. i. ait. Tenet ois ecclesia dei vez: xp̃m de celo esse venturum. ad iudicandos viuos t mortuos. Quid igit dicent corda dura. corda marmorea. corda ferrea. que nec rationib⁹ aptissimis. nec legi dīnine. nec auctoritatib⁹ sanctop t dictis credere voluerunt? De igitur anime eorum. ve corpori. ve vtriq̃z simꝫ. Quia veniet dño ve potentissimus cui nō poterunt resistere imperatores. nō reges. non principes. nō duces. nō marchiones. nō armigeri. Veniet dño scientissimus cui nō resistēt logici non physicophi. nō oratores. non legiste. non canoniste. non theologi. Veniet dño iustissim⁹. qui nō est acceptor ꝓsonaꝝ. Et ideo tunc

nō proderunt prelature. nō dignitates. nō episcopatus. nō cardinalatus. nō multitudo beneficiorum. nō multitudo mulaꝝ t equorum pinguium. nō multitudo domoꝝ auro fulgentiū. Quoniā ergo tremendus est iudiciū vniuersale. q̃ō nemo quouis modo fugere pōt: Audi exēplum. Juuenis quidam dissolutus t male vite in somnijs raptus: videbat ei q̃ erāt ductus ad iudicium ante tribunal xp̃i. Et cū xp̃o nīo hoc diceret redde rōnē: adeo p̃territus ē: vt excitatus totū se canum inuenerit. Et ita vitam in bono mutauit. Quanto a fortiori erit vnicuiq̃ timor ac tremor: cum realiter t nō in somnijs ad inuitabile t vniuersale illud iudicium adducet?

Secundo principaliter iudicij vniuersalis ꝓsiderare debemus ordinationē. Ordinatissimū vtiq̃z erit vniuersale iudiciū: q̃ ab eo fiet q̃ ē sapiētia increata. Hic tria sunt consideranda.

¶ Primum. est iudicij cognitio.

¶ Scōm. est iudicij reuelatio.

¶ Tertiū. est iudicij examinatio.

¶ Primū ergo est iudicij cognitio. Querūt doctores vtrū tēpus finalis iudicij ab aliquo intellectu creato: determinate cognosci aliqꝫ scire possit. nī. s. Do. iiij. sen. di. xlvij. q. i. ar. iij. Et in q̃nib⁹ potentia dei. q. v. ar. vi. dicēs. Tēp⁹ determinatū quo mūd⁹ finiri debeat ab aliquo intellectu creato nullo mō cognosci pōt. Et hoc triplici rōne probat. Prima ratio sumit ex parte diuine ptātie sic. Finis mundi dꝫ rīdere principio: sed principio mūdi nulla virtus creata deo cooperata est: ergo q̃ mūdus ex sola dei potētia habuit initium: ergo nec finis mūdi ab vllo itellectu creato cognosci: dꝫ solū subiacet diuine voluntati t ptāti. Scōa ratio sumit ex parte multitudinis sic. finis mūdi nō erit nisi numero electoꝝ cōpleto: tanus q̃pletio ē quasi quedā execution totius diuine predestinationis. Dꝫ numerus electoꝝ in supna felicitate locādus sit: Deo soli deo cognit⁹ ē: t hoī iesu xp̃o p̃ quē tota diuina ꝓdestinatio quodāmō iplet. Ut vt dī. Jo. v. Pr̃ eniꝫ diligit filiū: et oia demonstrat ei que ipse facit: ergo soli deo t ie su xp̃o: mūdi finis ē cognit⁹. Tertia rō sumit ex pte q̃titudinis sic. In fine mūdi cessabit ois motus celestiū corpoꝝ: sed q̃n cesset motus celi nō pōt sciri ab hoie: q̃ celi gineo nō ab aliqua naturali cāꝫ solū a diuina voluntate dependet: ergo nō pōt sciri ab itellectu creato determinatū tēp⁹: quo mūd⁹ fi-

niaſ. Hac rōnē ſancti doctores formaliter ſic ponit. Rayneriꝰ in ſumma. vñ diſcipulis querētibꝰ de die ⁊ hora qñ erit iudiciū. reſpondit dñs: vt p̄z. Mat. xiij. ⁊ Mat. xxiiij. di. De die aūt illa vl hora nemo ſcit: nec ángeli in celo: neq; filiꝰ: niſi pater. Dicit aūt filius neſcire vt. ſ. Doc. declarat in .iiij. vt. ſ. inquātū nos ſcire nō facit. Et ſic relinquit q̄ tēpꝰ oēteria tū de fine mūdi ſciri nō pōt ab ali qua creatura. ¶ Scḋo ꝯſiderandū ē iudicij reuelatio. Ueniēte fine mūdi tpe: put deteriatū eſt in mēte diuina: gl'ioſus filiꝰ dei: illō reuelabit ſuis ſctis ⁊ electis. Illo quēk. n. ſuā ſanctiſſimā genitricē vi. Mater vulciſſima ſcias q̄ hodie ē dies iudicij i quo totꝰ mūdꝰ finiēk. Et ego gl'iosa cordialiter letabiſ. Deinde vocabit aplos dicēs. Uos ſecretarij mei ſcitote q̄ hodie adipleb̄ deſideriū vr̄m. Nā hodie iudicabo totū mundū vbi corpa vra: que tot aduerſa p me ſubſtinuerunt: i gl'ia reſurgēt. Ō quō letabunk aie aplōꝝ. Deinde reuelabit ſeraphinis ⁊ principatib⁹ martyrib⁹. Et ſicut credo vocabit fundatores religionū. Paulū. ſ. primū heremitā. Antonium. Baſilīū. Auguſtinū. Bñdictū. Bñiamꝝ. Frāciſcū. di. Letamini ⁊ exultate: qñ hodie iudicabo mundū ⁊ corpora gloꝛificabuntur. Contemplor ego q̄ oēs proſternēt ſe glorificanteo deū ⁊ dicenteo. Gloria tibi dñe qui natus eſt de virgine: cuꝝ patre ⁊ ſancto ſpiritu' in ſempiterna ſecula. Amen. Hac autem reuelatione facta: tota curia celeſtis gaudebit. Et tunc mittet angelum vt congreget totū mundū in valle Joſaphat. Et ángelus primo ſonabit tubam: poſtea dicet. Surgite mortui venite ad iudicium. Ad cuius vocē in mōmēto ⁊ ictu oculi: oēs tam de inferno q̄ de limbo puerorū q̄ etiā de purgatorio: q̄q; de paradiſo: virtute diuina reſument ſua corpora: ⁊ ſic totus mundꝰ congregabit in valle Joſaphat: ſicut predixit dñs p̄ Joelē ꝓphetam. c. iij. d. Cōgregabo oēs gentes ⁊ deducaꝝ eas in valle Joſaphat: ⁊ ibi diſceptabo cum eis. Deinde dicet angelis. Uos precedite ſm gradum vr̄m: ⁊ vos ſancti ſequimini me. Tūc omnes angeli precedent cum tubis ⁊ cythariis: vt fit in aduentu alicuius magni principis. Unus chorus precedet alterum vſq; ad nonū. Primo choro. i. infimo precedet vnus angelus deferens vexillū. i. ſacratiſſimam crucē: in qua deus noſter paſſus eſt. Que crux vt Chriſoſt. dicit. Erit clarior ſole. Et alter ángelus alterius chori: vt ego p̄to deferā coronā ſpineam: manibus eleuatis ante faciem ſuam: ita alte vt poſſit ab omnibus videri. Et alius angelus tertij chori lanceam: ⁊ alius quarti chori clauos quibus dominus noſter fuit affixus cruci. Et alius q̄nti chori colūnā: in qua flagellatus fuit dominus. Et alius ſexti chori ſpongiam cum qua potauerunt xp̄m felle ⁊ aceto. Et aliꝰ ſeptimi chori flagella. Alius octaui chori vincula ⁊ funes quibꝰ ligauerunt xp̄m. Aliꝰ. ſ. noni chori velluꝝ quo velauerunt faciē eius. Iſtis igit ſic ordinate precedētibꝰ: dñs mundi ⁊ iudex vniuerſalis Jeſus xp̄s capiet matrē ſuā cum manu: circumdatus ſuis ſecretarijs. ſ. diſcipulis ⁊ incipiet ambulare ſequentibus eum omnibꝰ ſanctis: q̄ tunc totuꝝ celum euacuabit. O q̄ gl'iosa q̄ felix: q̄ beata ꝓceſſio: nunq̄ fuit ſimilis. Hic deficit ītellectus: tam digna: taꝝ excelſa cogitare. Et deſcēdet in valle Joſaphat: ſtans in aere a lōge quātum poterit ab omnibꝰ videri. Ubi erit totꝰ mūdus ꝯgregatus in triplici gradu diſtinctus. Quidam erunt boni perfecti qui tenuerunt vitaꝝ apoſtoli caꝝ. Et illi erunt in altum cuꝝ xp̄o. Alij erunt boni cōmuniter: qui tñ cōmiſerint multa peccata in hoc mūdo: tñ poſtea fuerunt male cōtenti ⁊ egerunt penitentiam: ⁊ tales erunt in dextera parte. Alij erunt mali qui male vixerunt ⁊ mortui ſunt in peccato mortali: ⁊ iſti erūt in parte ſiniſtra abbaſſo in terra. ¶ Tertium conſiderandum eſt iudicij examinatio. Toto enim mūdo ordinato dñs noſ oſtēdet crucem clauos: ⁊ cicatrices: in ſuo corpore: que vt ait Chriſoſtomus: radijs ſolis erunt lucidiores. Et dicet. Ecce crux in qua fui affixus. Ecce claui quibus fui confixus. Ecce lancea que meum aperuit latus. Ecce ſpinea corona qua coronatus fui. Ecce clauorum fotamina. Ecce vulnera. Ecce totum corpus meum afflictum. Ecce cuncta inſtrumenta. Et hoc faciet dominus vt oſtēdat q̄ miſericorditer boni ſunt ſaluati: ⁊ q̄ iuſtiſſime mali ſunt damnati: quia. ſ. tantum precium ſui ſanguinis contempſerunt. Unde in hec verba eis improperabit vt Chriſtomꝰ ſuper Mat. dicit. Ego propter vos homo factus ſum: propter vos alligatus ſum ⁊ deluſus ⁊ cesus: ⁊ crucifixus: vbi eſt tantarum iniuriarum mearum fructus. Ecce precium ſanguinis mei quem dedi pro redemptione animarum veſtrarum: vbi eſt ſeruitus

vestra quam mihi pro precio sanguinis dedistis: Ego super gloriá meá vos habui cũ essem deꝰ apparéo hõr: t vilioré oĩbꝰ rebꝰ vestrio me fecistis. Nã oém ré vilissimá terre amplius dilexistis q̃s iustitiá meam t fidem. b̃ ille. Et vertens se cõtra damnatos dicet. Reddite rationé vilicationis vestre. Ubi de.v. principaliter examinabit. ¶ Primo dicet. Reddite rationem de corpore cum mébrio. Dedi vobis corpus cum mébrio vt illud conseruaretis castum sobrium t domitum: sed vos illud exposuistis voluptatibꝰ t delitijs. Quid nãq̃ pro me corpora vŕa passa sunt? Quid afflictionis: qd mortificatiõis: quas plagas: quas iniurias pro nomine meo tollerastis? Quo nõ ieiunia ecclesie: nõ vigilias sanctoꝝ: nõ quattuor tempora: nõ quadragesimas: nõ pur semel in ebdomada in memoriaz passionis mee ieiunastis. Nõ domuistis illud cilicij. disciplinis. mortificationibꝰ. sed exposuistis illud fecibus luxurie t carnalitatis fornicando: adulterando: incestuando. Nõ pepercistis feminis: nonmonialibus: non masculis. Dedi vobis oculos ad aspiciendum ad vilitatem t necessitaté vt aspicié do celos t elementa cum oĩbꝰ cõtentis: vt inde exurgeretis ad contẽplãdã tantã gloriã quãtã vobis preparaui. Dedi vobis aures vt audiretis predicationes t doctrinam sanctam. sed potius audistis detractiones t vanitates mundi. Dedi vobis nares, ad odorandũ vt ex fragrantia florum t aroma tũ intelligeretis: quia sancti mei in patria florent: sicut lilium t sicut odor balsami sunt ante meam maiestatem. Dedi vobis linguam t palatũ ad laudãdum me qui vos creaui: ad edificandũ ꝓximũ: ad cõfitẽdũ peccata: q̃s vos cum illa blasphemastis me t patré t spũm̃ sanctũ: t matré meá sanctissimã: sanctos t scãs: multiplicãdo verba iniuriosa: verba bestialia: verba cõtumeliosa. O quot nephanda: quot ribaldarias: quot opprobria maledicta lingua dirisis contra me. Illá docuistis mentiri putra me t decipere. Dedi vobis manus ad bñ operãdũ: t vos illas exhibuistis ad percutiẽdũ: occidẽdum t rapinandũ. Dedi vobis pedes ad ambulãdũ t proficiẽdo de bono in melius: t vos illos ve loces habuistis ad currendum in malum. ¶ Scõo dicet. Reddite rõné de aia rõnali. Nã dedi vobis illã tam alte creatã: q̃ ad imaginé t similitudiné meá: beate vite capacem: dicens vt scribitur in Eccle.x.c. fili in mãsuetudie seruabi tuã t da illi honorẽ b̃m meritũ suũ: q̃s vos vŕa iracundia t vindicta scundisis eã occidẽdo ꝓximũ t sumẽdo vindictã de eo. Insuper eãdẽ imaginez ꝓiecistis in ignẽ auaritie icẽdẽdo t cõburẽdo eã. Ꝑterea ꝓiecistis eã in latrinã t stercus fetẽtis luxurie. Silr reddite rõné de potẽtijs aie. Naz dedi vobis memoriã ad memoriã dũ passionẽ meã quã pro vobis passus sum: bñficia innumera que vobis cõtuli: peccata que contra me cõmisistis. Dedi intellectũ ad cõtẽplãda celestia. Dedi voluntatẽ ad operãdũ virtuosa: sed vos has potẽtias ad terrena t transitoria cõuertistis. ¶ Tertio reddite rõné de scientia t documẽtis. Nã dedi vobis lumẽ sciẽtie naturalis: quo recte cũcta pageretis: vos vo ingratissimi: illud lumen in fecibꝰ pctõꝝ ꝓiecistis t in tenebris sceleruũ extinxistis. magis vili gentes tenebras q̃s lucẽ. Ꝑostea dedi vobis legẽ scriptã doctrinis monibꝰ atq̃ sapiẽtia plenã: claram t lucidã: per diuersos libros distinctã: vt ẽ genesis: exodus: leuiticus: numeri: deuteronomij: iosue: iudicũ: ruth: primꝰ regũ: secundus regũ: tertius regũ: quartꝰ regũ: primꝰ paralipomenõ: secũdus paralipomenõ: esdras primꝰ. xxix. et xxix. Thobias. iudith. hester. iob. dauid. pabole. eccles. cãtica. sapiẽcclíastic. isaias. ieremias. ezechiel. daniel. osee. ioel. amos. abdias. ionas. micheas. naum. habacuc. sophonias. ageus. zacharias. malachias. baruth. machabeoꝝ primꝰ t secũdus. Sz vos hec oĩa tanq̃ lutũ existimastis. Et ego cõpatiens veni i mũdũ: carné assumpsi: personaliter ore proprio vos vocaui predicando: miracula faciẽdo: ad penitẽtiã inducẽdo: dilectã vitam meã exposui: vt vos lucrifacerem Postea resurgẽs duodecim discipulos meos per mũdũ misi: dando vobis legẽ gratie declaratã p quattor euãgelistas. s. per Mar. Mar. Lucã t Joãnẽ addẽs eis vas electionis Paulũ mihi ꝑfecti. petrũ. iacobũ. iudã t ioãnem. quoꝝ doctrina t eplẽ toti mundo illuxerũt. Postea misi martyres cõfessores t virgines. Tãdẽ misi ꝑdicatores meos ꝑdaros. Basilium. s. augustinũ. benedictũ. dominicũ t franciscũ: qui cuz suis filijs totũ mundũ doctrinis t exemplis ad bene agẽdũ excitauerũt. Sed vos gen̄ maledictũ. genꝰ excõicatũ t a me totalr reprobatũ. tantaz sapiẽtiã. tãtũ doctrine lumẽ. tantã scie claritatẽ velut stercus reputastis: eã cõtẽnẽdo: cõculcãdo aperte t manifeste ꝓdicẽdo. Immo exposti tos: eo hñ doctrine vilipassio

deridendo.trufando.detrahendo infamãdo.expellendo.t qđ peius é aliquos vberaſtis:flagellaſtis t occidiſtis. Quid dicitis ad hec o miſi peccatores. O ceci. O inſen ſati.tot peccata mortalia.tot ſcele ra.tot horribilia cõmiſiſtis. offen dendo me t patrẽ t ſpũmſanctũ. nõ per ignorãtiã ſed per ꝓpriam malitiã:p ꝓpriã nequitiã t ꝓpriã puerſitatẽ. Quid dicẽt nũc theolo gi qui male imo peſſime vixerũt. Quid phi. Quid logici. Quid oratores. Quid grãmatici. Quid decretaliſte. Quid legiſte. Quid p̃ aut predicatores qui tã turpiter vixerunt: Certe nihil poterunt re ſpondere:nullã rõnẽ poterunt aſ ſignare:ſed perterriti t cõfuſi: co gnoſcẽtes eor vitã fuiſſe peſſimã dſperãtes de eor ſalute dicẽt illõ qđ habẽt ſap.v. Ergo errauim⁹ a via vitaꝫ t iuſtitie lumẽ nõ luxit t ſol itelligẽtie nõ ẽ ortuo nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis t pditionis:t ambulauim⁹ vias dif ficiles.vias ãt dñi ignorauimus. Supple ignorantia craſſa t ſupi na. Quid nobis p̃fuit ſuperbia qua ſupple noluimus obedire dei mãdatis vt recte viueremꝰ: Cer te nihil. ¶ Quarto dicet. Reddi te rõnẽ de tpe. Mã vobis dedi tẽ pus quo nihil ꝑciosius ad peniten tiã agẽdã:ſed vos viliſſimũ illud reputaſtis:t totũ illud mundo de diſtis in ludis.in feſtis.in iocis.cã tando.tripudiando.adeo vt nihil ex eo expoſitum fuerit niſi in dele ctationib⁹ mundi. ¶ Quinto di cet. Reddite rõnẽ de tpalib⁹. Mã dedi vobis bona temporalia:vt vi neas:cãpos.poſſeſſiones.anima lia.pecuniã.vt ex illis faceretis ele moſinas.ſubueniretis viduis.or phanis.pupillis. pauperib⁹. reli giosis.vt cõſtrueretis oratoria.tẽ pla.eccleſias.hoſpitalia.calices.pa ramẽta.ſed vos oia cõſumpſiſtis in edificijs.põpis.cõuiuijs lautis.i equitaturis faleratis. in canib⁹.in auibus ad aucupandũ. in veſtib⁹ ſumptuoſis.in ornamẽtis varijs. in picturis domoꝝ.lectoꝝ.came rarũ. Mõ dediſtis mihi mãducа re:nõ bibere.nõ veſtiſtis me.non receꝑiſtis cum eſſem hoſpes. non viſitaſtis cum eſſem infirm⁹. non redimiſtis. nõ ſepeliſtis. nec aliq̃s cura fuit vobis de me. q: qđ vni ex miniuis meis feciſſetis t mihi vtiqꝫ feciſſetis. Dedi vobis dñia ad regẽdum mundum in pace t iuſtitia:ſed vos tyrãniſaſtis t de robaſtis ſubditos veſtros.biben do eorum ſanguinem: t auferen do ab eis ſubſtantiam t vicꝰ eo rum. Non defendiſtis paupes.eo non viduas.non pupillos.non or phanos.non eccleſias.t quod pe

ius eſt.eccleſiarum bona dediſtis filijs t filiabus veſtris impingua do t maritando baſtardos t ba ſtardas:quos peſſime t cum mea maledictione genuiſtis. Deinde vertens ſe ad malos prelatos di cet. Et vos o filij dyaboli aſcendi ſtis ad prelaturas eccleſiaſticas: non intrantes per me qui ſum ho ſtium.ſed per portas argenteas t aureas cum donis:cum precibus cum potentia dominorum:cuꝝ au xilio mundanorũ:vendentes emẽ tes ſpiritumſanctum cum ſimone mago. Nõ fuit vobis cura de ani mabus ſubditorum veſtrorum: ſꝫ ſolicitiſſimi fuiſtis ad rapiendum lanaꝫ t lac.i.redditus t introitus. Et propter inſatiabilem auaritiaꝫ veſtram recepiſtis tyrannice bo na religioſorum in comedendo. Eccleſias vero eorum conculca ſtis t totaliter deſtruxiſtis. t vita veſtra peſſima ſcandelizaſtis totũ mundum. Vos ſuperbi.vos gu loſi inſatiabiles q̃ mundus non po tuit ſaciare guloſitatẽ t ingluuiem veſtram: vos luxuriosi vt porci: vultriplicaſtis tot baſtardos t ba ſtardas quos nutriſtis t nutriri tradidiſtis ſanguine eccleſiarum mearum dicentes q̃ erant veſtri nepotes t neptes. In vobis non fuit charitas:non iuſtitia:non exẽ plaritas:non aliqua virtus. Ra riſſime celebraſtis:rariſſime diri ſtis officium: nullam eccleſiam: nullam operationem erga proxi mum habuiſtis: totum ſtudium veſtrum fuit ad delitias corpo ris:ad exaltandum nepotes:t fili os veſtros:parentando modo cũ illo domino:modo cum illo rege. Nutriſtis inſuper canes: falco nes:equos:mulas:iuuenes laſci uos:rufianos t rufianas: intro ducentes vobis pueros t puel las. Et finaliter vertens ſe ad ma los religioſos dicet. Et vos o ma ledicti hypocrite vbi eſt obſeruã tia religionis veſtre. vos non ſer uaſtis regulam : non conſtitutio nes:non rubricas: non obedien tiam:non paupertatem:non caſti tatem:non cerimonias : non ie iunia:non ſilentia: vos p̃o nihi lo habuiſtis religionis ſtatum: ad quas vos vocaui. vos elegi: vobis gratias infudi. Et vos ali os elegi vt eſſetis predicatores ver bi mei ad vitiorum extirpationem t animarum ſalutem:ſed vos p̃e dicaſtis vana t inutilia: pompo ſa t non fructuoſa: querentes placere hominibus : t non mi hi. Vos non fuiſtis predicato res vbi mei ſed antidriſti t dya boli:qui modo vos in iſernũ tor-

mentabit. Eratis impatientes: vindicantes: superbi: non audientes vnum reprehensibile verbū a p̄latis vestris. Adhesistis dñis temporalibus p̄ beneficijs acqrēdis. predicabitis paupertatē: castitatē: humilitatē: patientiā: sed vos peiores fuistis demonijs Et qd̄ peius est volebatis clarere miraculis: ⁊ conabamini vt ego cōtra voluntatem meā facerē miracula ad vr̄az ostentatōem: ⁊ vos eratis incarnati demones. Decipiebatis populos dicentes. talis fecit miracula: ⁊ talis est beatus: apponētes ante sepulturā imagines mirabiliter vulneratas: suspendētes lampades: cereos: candelas: baculos: oculos argēteos: ⁊ añ altare meū vbi eram ego in corpore ⁊ anima ⁊ deitate: nō erat candela vni⁹ denarij acensa. Predicabatis mēdatia: ioculationes: dissolutiōes: diuisiones: sectas: guerras: vnus ꝯtra aliū inuehendo: ⁊ totum vt eēt fama de vobis. Nolebatis ire ad p̄dicandū: nisi prius habitis breuibus papalibus: litteris reguz: dominoꝝ: comitum: quas postea in predicationibus ostendebatis: iactantes ⁊ gloriantes vos cum sathana: cadentes de celo in baratꝝ inferni. Quid igit̄ dicitis ad hec O generatio mala. O generatio adultera. O generatio pessima. Ecce peccata vestra. ecce opa vestra. ecce tot mala ⁊ tot scelera p̄ vos cōmissa ⁊ perpetrata. Et tūc omnia peccata cogitationum. omnia peccata locutionū. omnia peccata operationū. omnia peccata omissionū. que cōmissa sunt a p̄ncipio mundi vsqz ad finem manifestabuntur coram toto mūdo. tā oculta q̄z secreta. q̄ dicēt vt Bernardus inquit. Tu nos egisti. tua opera sumus. Nō te deseremus sed semp̄ tecum erimus. Et Sap. iiij. Venient in cogitatione peccatoꝝ suoꝝ timidi. ⁊ traducent illos ex aduerso iniquitates eoꝝ. vnde Chriso. In illa die nihil est quod rñdeamus: vbi celū: terra: aqua: sol ⁊ luna: dies ⁊ noctes ⁊ totus mūdus stabit aduersus nos in testimoniuz peccatoꝝ nostroꝝ: hec ille. Quid facient tunc miseri peccatores: quo ibūt: quo vertent se: ad cuius auxiliū ꝯfugient cum totus mūdus erit ꝯtra eos armat⁹: Dicit Ugo de sancto victore. Celum dicet. Ego lucē sibi ministraui ad solacium. Aer dicet. Ego oē gen⁹ auiū sibi dedi ab obsequiū. Aqua dicet. Ego diuersa genera piscium dedi sibi ad vsum. Terra dicet. Ego panē ⁊ vinuz sibi dedi ad nutrimētuz. Ideo ignis clamabit. A me cōburat̄. Aqua clamabit. A me demergatur. Aer clamabit. In me ventiletur. Terra etiam clamabit. A me absorbeat̄ Infernus clamabit. A me deglutiatur. h̄ ille. O q̄z: vt inquit Gre. Anguste erūt tunc reprobis vie. Superius erit iudex natus. inferius horrendum chaos. A dextris peccata accusantia. a sinistris infinita demonia ad supplicium trahentia. intus conscientia vrens. foris mundus ardens: miser peccator sic deprehēsus quo fugiet? Latere erit impossibile: apparere intollerabile. h̄ ille. Ex his patet q̄ peccator non poterit fugere sursum: q̄ ibi erit iudex natus: qui gladio bis acuto de ore eius procedentem ipsum occidet. Nec fugere a dextris: q̄ ibi sunt peccata que eum apprehendent. Nec fugere a sinistris: q̄ ibi sunt demones qui eum ad supplicium trahēt. Nec fugere vel abscondere se infra se: q̄ ibi est vermis conscientie: qui eum totū corrodet. Nec fugere extra mundū: q̄ totus est plen⁹ igne: qui ipsum cōburet. Et ideo nō restat nisi vt in iferni fornace cadat. Et h̄ de scdo p̄ncipali

Tertio iudicij vniuersalis cōsiderare debemus executionē: vbi tria sunt cōsideranda.

¶ Primū. ē iustoꝝ allocutio.

¶ Sdm. ē dānatoꝝ ꝯdēnatio.

¶ Tertiū. ē inferni sigillatio.

¶ Primū est iustorum allocutio. Que lingua: que vox poterit exprimere: q̄z dulciter: q̄z suauit̄ ies fabilis dei bonitas loquet̄ sanctis ⁊ electis suis? Nā hilari vultu: facie serena: voce suaui: vertens se ad eos: ⁊ permaxime ad reuerendam matrem suam dicet. O dulcissima mater ⁊ totius mundi imperatrix: q̄ tu me genuisti: lactasti nutristi: ⁊ multos labores pro me sustinuisti. Et vos o discipuli ⁊ secretarij mei: q̄ vestris predicationibus totum mundū ad me traxistis. Et vos o martyres idyti: q̄ corpora vestra diuersis supplicijs pro me exposuistis. Et vos O cōfessores lucidi: q̄ altissimam penitentiam ad meā laudē fecistis. Et vos O virgines sacre: q̄ itegrā ⁊ illibatā virginitatē vt mihi placeretis seruastis. Et vos O viri religiosi: q̄ mundū reliq̄stis ⁊ in sancta religione me secuti estis. Et vos O filij p̄dicatores: q̄ nomē meū corā gētib⁹ ⁊ populis manifestatis obiurgātes vitia ⁊ peccata mundū illuminastis vita doctrina p̄iter ⁊ exēplo. Et vos O penitētes: q̄ vitā nostraz ob amorē mei correxistis ⁊ emēdastis. Et q̄ bñdicti estis a p̄re ⁊ a spū scō ⁊ ame: venite ergo bñdicti mei. O

melifluū vbū: venite O viscera
sa locutio. O sermo suauissimus.
Quid mei? qd beati? q̄z ab eo
vocari: q̄ bonū sūmū. Possidere patū vobis regnū a ꝯstitutione
mūdi. O q̄le regnū. O q̄le diuitiz
Nō certe terrenū: nō trāsitoriū sz
eternū: et semp duraturz: totū in se
ꝯtinēs qđ delectat. Cōsideret q̄libet vīm dulcissimi: q̄z suauia sūt
verba ista: q̄z dulcia: q̄z amena:
q̄zq; iocūda. O q̄tū gaudij: q̄tū leticie: q̄tū exultatiōis erit tūc
i mēnib⁹ electorz: impossibile ē cogitare: multo magis lingua exp̄mere
¶ Sedz ē dānatoz sniatio. Licz
xp̄o oia sint clara et manifesta: et
nulli⁹ indigeat ꝯfitio: tñ vt sctōs et
electos suos honorificet: añ sniep
mulgationē petet ꝯfitiū di. Quid
vobis videt Mater mea et vobis electio mea: de istis q̄ a sinistris sūt. Videte eoz scelera. eoz
opa. eoz viā. Isti fuerūt semper
mihi rebelles: ꝯdicētes et iobedientes ꝓtēpserunt me: gr̄az meā: ꝓditores: et suos meos: bñficia i mi
sericordia nō cognoscētes fuerunt i
gratissimi: me et gl̄iaz meā p nihilo hūerūt: duri obstinati et superbi:
āplerati sunt mundū et ꝯcupiscentias ei⁹: adherētes diabolo et pōpis ei⁹. Habuerūt me odio et patrē meuz et spūm scm: oēmq; vitā
vituperaz dic igr̄ mater mea. Quid
vbi videt faciēdū. Tūc sctissima
dei genitrix dicet. Fili mi vocasti
me: et quo isti male et pessime vixerunt: vt eoz opera ostenderunt
ad cōmendatiōem tue iustitie: detio sniam contra eos: vt sine fine
in inferno eternaliter puniātur.
Hanc sniam ꝯfirmabunt omnes
apostoli: oēs martyres: oēs ꝯfessores: oēs v̄gines: oēs sancti et sanctę dicētes. Justissime deus: omnes
isti sunt i inferno deputādi. Quid
igit tūc facient miseri pctōres. Ha
pouerelli: ha miseri: ha desgratiati: mater misericordie simul cū sanctis oibus feret contra eos eterne
dānatiōis sniam. Quis p illis orabit. Quis illos defendet. Ad cui⁹
auxilium ꝓfugient. Heu q̄ nullus
erit in defensione sua. Et tūc xp̄o
vertet se ptra eos facie turbata:
voce terribili: voce tonitrua dicens. Discedite a me: q̄ sicut fuistis in mundo separati a me ꝓpter
scelera vestra. sic separati eternaliter eritis a me qui sum summus bonum: fons omniū bonoz: gaudiū
et leticia sempiterna Deinde subiunget. Maledicti. sz a pre: maledicti a spūsancto: et a toto creatura
rū ordine. Et addet. In ignē eternū. Sicut enim fuistis semper in
ardore reruz terrenarū sic: eritis
in igne eternarum penaruz. Qui
paratus est diabolo et angelis ei⁹:

qui erunt vestri tortores et ptinitores. Separo vos a me vt maledictos et excommunicatos: et mitto
vos in ignem et tormentum eternum: cum diabolo et omnibus sociis eius: quibus in mūdo fuistis.
Ha deus gloriose q̄z erit terribilis illa sententia: q̄z rigida: q̄z severa. Qua prolata: miseri damnati:
tantum terroꝛem: tantū horroꝛem
habebunt: q̄ prodolore concussi
et perterriti: percutiēt pectora sua
facies et capita. Eiulabunt: clamabunt: et dicent. Heu: heu: heu: cur
nati sumus. Ve nobis quia peccauimus. Ve nobis quia non
obediuimus. Ve nobis quia duri fuimus. Heu maledicta dies
conceptionis nre. Maledicti sint
anni nre nutritionis. maledictum
sit totum tempus vite nostre. Cur
non suffocati fuimus in ventre
matris nostre. O quanta erit eorum tristitia. O quātus dolor. O
quanta afflictio cuz prospicient se
esse separatos a maiestate diuina:
a consortio sanctorum: a societate
electorum. Heu quia separabitur
filius a patre: pater cum electis: filius cum damnatis. Heu dico: q̄
filia separabitur a matre: frater a
fratre: soror a sorore: amic⁹ ab amico. illi ad gloriam isti ad penam. illi ad requiem. isti ad laborem. Illi
ad gaudium. isti ad tristitiam. Illi
cantantes. isti plorantes. Illi liberi
isti compedit. Ecce q̄z doloroso q̄z lachrymoso et flebilis erit eorum discessus. Deberet profecto
quilibet nostrum talibus et tantis visceribus cōpati: cuz in hoc
mundo simus. ¶ Tertium est infernī sigillatio. Dicet finaliter dñs
sus. O terra dilata et aperi os tuum et deglutias istos pessimos et
sceleratissimos peccatores simul
cum omnibus demonijs. Quo
dicto aperiet se terra vsq; ad infernī profundum: et illico omnes reprobi: et omnes demones ciulantes et plorantes cadent in fornacez
infernalem. Tunc vero claudetur
et sigillabitur terra pariter et infernus: in quo demones simul cum
damnatis omnibus sine fine cruciabuntur. Electi vero dñisto precedente: cantantes et psallentes in
paradisi gloriam intrabunt. Jbūt
ergo vt euangelista dicit bi. damnati in supplicium eternum. iusti
autem in vitam eternam. Viuentes cum patre et filio et spiritusancto p infinita seculoz secla. Amē.
¶ Feria tertia. prime dñice. De
odio. Sermo. xiij.

Vos fecistis illā spelunicam latronum.
Mat. xxi. Nō est
aliqua lingua mortalis q̄tuis eloq̄na

ta maxima eloquentia esset: que sufficienter exprimere posset: q̃s graue atq; hor̃endum sit odiū peccatum: per q̃d alia rõnalia que domus dei: & templū spūs sancti meritò deberet esse: deserto summo conditore: spelunca fit latronum & habitaculum demoniorum. Et hoc est de quo saluator conqueritur dicens. Domus mea domus orationis est: vos aũt: fecistis illã speluncã latronũ. Que fuerunt verba assumpta: & in hodierno euãgelio recitata. In quo tria singularia documẽta habem⁹.

¶ Primũ q̃ sicut xp̃o ciuitatem intrante ierosolimoꝝ ꝓmota ẽ tota ciuitas. ita xp̃o intrante in aiã: per gratiã: ꝓmouetur tota ad recte viuendum optimeq; operandum. Hoc tangit prima pte euangelij. vbi dicitur. Cum iatrasset ie suo ierosolimã &c. ¶ Scõm documẽtum est. q̃ ecclesia sancta domus dei est. & domus orationis. & nõ locus negociatõis. Hoc tangit parte sc̃a. vbi dicit: Dom⁹ mea dom⁹ orationis est. ¶ Tertiũ documentũ dat in vltima parte euãgelij. Relictis illis abijt foras extra ciuitatem. Per q̃s edocemur q̃ quicunq; vult perficere in vita spirituali. necesse est illum exire ciuitatem cum xp̃o. vbi audiat ipm predicante illud q̃s habeat. ADat. v. diligite inimicos vestros. bñfacite his qui oderunt vos. hoc est. neminẽ habeatis odio. De quo tria hoc mane ꝓsiderabimus.

¶ Primo. Diffinitionẽ.

¶ Scõo. ADalignationẽ.

¶ Tertio. Speculationẽ.

¶ Primo odiũ considerare ẽ diffinitionẽ. s. Boe. prima secunde. q. xxvi. ar. iij. Et q̃mbus ẽ veritate. q. xxv. ar. iij. Et colligitur ab Augustino in regula. Et dominus Albertus magnus. ij. sen. Et Tullius in. iiij. Tusculanaꝝ q̃ns diffinieno odiuꝫ. sic ait Odium ẽ ira inueterata. Et Grego. Odiuꝫ est seruata ira. vnde Ari. ij. Rhetoricoꝝ dicit. Ira est facilis odij. Et Catholicõ in summa grãmatice diffiniẽo odium. inquit. Odium est inueterata inimicitia de vltione cogitano. Qua diffinitione prehabita. queritur vtrum odiuꝫ sit peccatum mortale. Huic q̃ri respondent duo precarissimi doctores. sc̃z s. Dño. xxij. q. xxxij. ar. iiij. Et dño Albertus magnus. ij. sen. dicente. odium p̃mi ẽ peccatum mortale. Et hoc triplici ratione probatur.

¶ Primo. Rõne trãsgressiõis.

¶ Scõo. Rõne oppositiõis.

¶ Tertio. Rõne dãnationis.

¶ Primo rõne trãsgressiõis sic.

Quicunq; transgredit diuinam legẽ atq; eius mãdata mortaliter peccat. Sz tenẽo odiũ est trãsgressio legis dei: & mandatoꝝ eius. ergo mortaliter peccat. Precepit nãq; deus sua lege vt primus diligatur. nõ vt odio habeat. Patet tã ivetri q̃s i noua lege. Leui. xix. Ne oderis frẽm tuũ in corde tuo. Et itez eo. c. Et itez Leu. xix. Nõ quaeras, vltionem nec memor eris iniurie ciuiũ tuoꝝ. Eccle. x. Omnis iniurie p̃mi ne memineris & nihil agas in opibus iniuric. Et Exo. xxiij. Si videris asinũ odientis te iacentẽ sub onere: non pertransibis eum: sed subleuabis cum eo. Et Eccle. xxviij. Qui vindicari vult a deo. inueniet vindictam: & peccata illius seruando suabit. Relinque primo tuo nocenti re. & tũc deprecanti tibi peccata soluent. hũ ille. Et Saluator: ADat. v. Diligite inimicos vestros. bñfacite his qui oderunt vos: & orate p̃ persequentibus & calũniantibus vos. Hic docet amorosus xp̃o cor: ipsos amare erga inimicũ. s. nõ odire: nõ sibi malũ desiderare: sed diligere docet ipsos amare eos erga eum: nõ detrahendo: nõ impeccando: nõ infamando: sed eũ benedicẽdo: & precer & insequendo. Unde ait. orate. Docet & insequi amare. opus erga cũ: nõ animi vel corpus vel alia ad inimicũ pertinẽtia tedẽdo aut aliter maleficiendo: sed potius fuiendo ei & beneficiẽdo. Et hec dignissima christianoꝝ vindicta. Hec est vltio pioꝝ filioꝝ celestis patris. O vindicta gloriosa. O vindicta sancta. Fac xp̃iane hãc vindictã õ tuo inimico: corde: ore: ope: sicut xp̃o tibi p̃cepit. Jõ Chrisõ. de cõpunctõe cordis nõbilr dicit. Christus nõ solũ vult nos ignoscere delinquẽtib⁹: sed vt & amem⁹ eos: & oremus p̃ eis. Nã si tñmõ nõ ledas cũ: q̃ te lesit: auertas tñ te ab eo: nec libenter cũ videas: manet sine dubio vulnus i pectore: & dolor augescit in corde. Qõ si ita ẽ: nõdũ explet a te: q̃ xp̃o mãdauit Nũqd vio tibi ꝓpiciũ fieri deus. vt nõ te quidẽ ledat. auertat se tñ abste: & patrũ tuoꝝ memoriã teneat: & videre te nolebit. Igit q̃lẽ vio erga te deũ esse: cũ delictoꝝ tuoꝝ veniã poscio. talẽ te exhibere debeo his qui deliquerũt i te. hũ ille. ¶ Scõo rõne oppositõis sic. Charitati nihil opponit nisi peccatũ mõtale. sz odiũ directe opponit charitati: vt ait. s. Boe. g̃ odiũ est pctũ mortale: q̃ patet excellentissime vtuti charitatis: sine q̃ nullũ op⁹ meritoriũ ꝓduci ꝓt: vt aplicatur ibi. i. cor. xiij. Si linguis hoiuꝫ loq̃r & angelorũ: caritatẽ aũt nõ habeã: factus sum velut es sonãs aut

cimbalū timeo. Et si habuero pro phiam ⁊ nouerim misteria oia: ⁊ oém sciam: ⁊ si habuero oém fidem: ita vt montes transferá. caritaté aūt nō habuero nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum oēs facultates meas ⁊ si tradidero corpus meū ita vt ardeá caritatem aūt nō habuero nihil mihi ꝓdest. Caritas patiens est: benigna est: caritas nō emulat: non agit perá: nō inflat: nō est ambitiosa. nō querit que sua sunt ⁊c. Ergo ꝓtiū eius. s. odiū est mortale peccatum.

¶ Tertio rōne damnationis sic. Nullus dānat eternaliter nisi pp peccatū mortale. sz habētes odiuz dānant eternaliter. ergo odiū est pctm mortale. Probat ꝫ Augu. de pe. d. iiij. Qui diuini beneficij oblitus. suas vult vindicare iniurias. s. ppter odiū conceptū: nō solum de futuris peccatis venia nō merebit: sed etiá preterita que iaz sibi dimissa credebat: ad vindictá ei replicabūt. ꝫ ibi. Vbi dic̄ glo. q: dānabitur per peccatū odij sequentis: ac si non fuisset ei dimissum aliqō peccatū.

¶ Prima est legis nālis ꝓtiua.
¶ Secūda est cordis obdurativa.
¶ Tertia é crudelitatis inductiua.
¶ Prima malignitas: q: odiū est legis naturalis ꝓtiuū. Vbi notandū ſm Theo. maxime ,put colligit ex dictis. s. Tho. prima secūde. q. lxxxvi. Lex naturalis sic diffinitur. Lex nālis est regula naturalis rōnis directiua humanoꝝ actuū. hec ibi. Cuius quidē obseruatiōe vt dicit. Phs. i. Politicoꝝ. Nō est optimū aialiū: ⁊ sepatus a lege ⁊ iusticia est pessimū. Hec aūt lex clamat. Quod tibi nō vis fieri alteri ne faciaꝫ. Nolles. n. cē i odio alterius. nolles q̄ aliqs ꝓ te vindicta facere. igit ⁊ tu odiū dimittere ⁊ alteri vindictā ne machineris. sed oēs homines dilige oibus bñfaci. Oēs homines eiusdē gentis. naturaliter sunt amici. vñ naturalr, xp̄ianus é amicus oiuz xp̄ianoꝝ. De hac lege naturali dr. ff. de iusticia ⁊ iure. l. vt vin. Cū. n. cognatione q̄zdā inter homines natura ꝓcerit. ꝓnes é homiz hoi insidiari nephas esse ꝫ ibi. Et ꝫ pp similitudinē nature ⁊ cultus. vñ Ari. viij. Ethi. dic̄ Simile naturalr diligit sibi simile. Qui igit nō amat ,primū. sed ois odit. peruersus atqz malignus est

Secundo principaliter ꝓsiderare debemus odiū malignationē. Nā tres sūt ꝓncipales odij malignitates.

agenes ꝓ ordiné legis naturalis. sic ei⁹ inimicus atqz ꝓtius. Hac lege naturali illustratus Cesar. vt ait Aug. i epla ad Marcellinū. oiuz reminisci solebat. ꝑter iniuriaruz. Et. xij. de. ci. d. allegat Tullius dicēte. Nulla o Cesar de tuis ꝟtutibus. nec gratio: nec mirabilior. nec gratior: mihi cordia é. Dic̄ Julius Cesar' viso capite Pōpei inimici sui fleuit. Hac lege doct⁹ Alexāder suggerēte Aristo. vt offensoꝝ suo peccret: ꝓ quē erat indignat⁹ libere dimisit. Hac lege ductus Antigon⁹ rex Pirrhi eius inimici caput: ⁊ corpus: honorifice sepeliens: eius filiū ad frēm Antigoni liberū remisit: vt Valerius ait. Et i lib. iiij. milia hmōi recitat exēpla. Hac lege zeno phs cuidā sibi maledicēti ingt. Tu didicisti maledicē: ⁊ ego didici maledicta ꝓtemnere. Hac lege Diogenes vt recitat Seneca lib. de ira. Spuēti sibi in facie cuz impetu. Lētulo deposito odio: inquit. Affirmabo o Lentule deincepo eos decipi: qui dicūt te os nō hre. Hac lege ait. Seneca lib. de quattuo: ꝟtutib⁹. Si magnus fuerio nūq̄z iudicabis tibi ꝓtumeliaz fieri. ⁊ ō inimico dices. Nō nocuit ꝫ aium nocēdi habuit. Et cū illū in ptāte tua videris vindictam putabis vindicare potuisse. Scito enim honestū ⁊ magnū genus vindicte esse ignoscere. hec ille. vñ ⁊ Lactantius lib. vi. c. x. Be⁹ enim qui ceteris aialibus sapiam nō dedit: naturalib⁹ ea munimēntis ab incursu ⁊ piculo tutiora generauit. Hoiem vero: q: nudum fragilēq̄z formauit: vt eū sapiētia ꝓtius instrueret: dedit ei ꝓter cetera: humane pietatis affectū: vt hō hoiem tueat. diligat: foueat: cō traqz oia pericula ⁊ accipiat ⁊ ꝓstet auxiliū. hec ille. ¶ Secūda malignitas: q: odiū est cordis obdurativū. Adeo cor: odiētis induratur vt de ipso merito dici possit illud Job. xli. Cor: eius idurabit quasi lapis. vñ odiū est simile veneno: q̄ mortuus fuit Trayanus impator de quo mortuo legitur exhumatū est corpus eius: vt medici viderēt causam sue mortis. Et inuentū est cor eius duz quasi lapis: qō ex illo veneno ꝓcesserat. Conditiones aūtez duri cordis ponit Bernardus in lib: o de cōsideratione dicens. Cor: durum est: qō cō tritione non scinditur: pietate nō emollitur: precibus non flectitur: nunis non cedit: flagellis obdurat. Hec omnia videntur impleri in odiente. Unde cor: eius non potest habere contritionem: nec in confessione conuertitur: aut absolnitur: nec veniam petit: nec cōmunionem suscipit. Ex-

presse enim dicitur. de pe. di. v. c. Fallax q̃ talis. s. qui odiũ tenet in corde: admitti nõ dz ad penitentiã s. q̃ absoluat a cõfessore. Et quãto magis permanet in odio tanto magis obdurat. Pietate nõ emollit talis: q̃ etsi videat inimicũ in aduersitate nõ cõpatit: sz appetit ei maiora mala vsq; ad consumptionẽ: sicut iudei odientes xp̃m: nõ fuerunt moti pietate: cũ viderent eũ terribiliter flagellatu: qõ fecerat Pylatus. vt eos ad pietatem flecteret: sed cum oĩno voluerunt crucifigi: vt de eius obp̃ obꝓbrijs q̃ penis saturarent. Nec flectitur precibus odientis. Naz licet amici: vicini: religiosi: prelati depcent tales. vt odia dimittant q̃ inimicitias: nõ acquiescunt: imo nec precibus eius quẽ oderũt: etiã iuste. flectunt: sicut nec iudei precibus Stephani oratis pro lapidãtibus. flecti potuerunt: quẽ iniuste odibant. s. ꝓpter sapientiã. virtutes. q̃ miracula. Non cedit inimis odientis: q̃ sz fiant ei a predicatoribꝰ mine multoꝝ malorꝝ que deus odienti inferre vult: q̃ etiã dãnationis eterne: nõ vident curare. Flagellis obdurat. Incurrit enim dãna q̃ infirmitates: morte familie senit: q̃ tñ in obstinatiõe pdurat.

Et ideo Eccle. iij. Cor durũ habebit male in nouissimo: q̃ in mõte odio obduratus decedens a demone cruciandus in infernum descendet. ¶ Tertia malignitas: q̃ odium est crudelitatis inductiuũ. Nulli enim finit parcere odium: nec amico: nec consanguineo. Chayn sic ex odio crudelis fact̃ est: vt nõ parceret germano abel. Egyptij qui oderant hebreos: vt habet. Exo. i. Affligebãt eos multis modis q̃ obꝓbrijs: adeo in eos crudeles effecti: vt mandaret Pharao oẽs mares qui nascebant interfici siue in flumine submergi. Quo: quid crudelius esse pót: Iratus herodes ex odio qđ cõcepit ad regẽ iudeoꝝ nup̃ natum. s. xp̃m. vt eũ occideret: iussit oẽs pueros: etiaz filios ꝓp̃os occidi a bymatu q̃ infra. in finibꝰ bethleem repertos. Tanta ẽ odiẽtis crudelitas: vt q̃ seipsuz crucient q̃ occidet. Lancea longini nõ fuit ita crudelis sicut odium. Ipsa corpus mortuum cõfodit: odium autem viuens corpus q̃ viuentẽ animaz transuerberat. Et certe odium suum est crudelius: omni bestia siue strit: que feritate deposita sepe mitescit. Odiẽs aũt nequaq̃. vnde Augu. xij. de ci. d. Neq; vnq̃ inter se leones aut dracones qualia hoies inter se bella gerũt. Et hoc aũt sequitur: dum ipse alijs sit crudelis: offensiones nõ dimittens.

sibi deus minime peccata dimittat. ꝺm illud. MDat. vi. Si enim dimiseritis hoibus peccata eoꝝ: dimittet q̃ vobis pater vester celestis peccata vestra. Si aũt non dimiseritis hoibus: nec pater vester celestis dimittet peccata vestra. Et MDat. xviij: Sic q̃ pater meus celestis faciet vobis: si nõ remiseritis vnusq̃sq; fratri suo de cordibus vestris. Sup quo Chrisos. ait. Tanta ẽ differẽtia peccatoꝝ que cõmittunt in deũ q̃ hoiem: quãta differẽtia est decẽ miliũ talentoꝝ: q̃ centũ denarioꝝ. Et Ecc. xxviij. Homo hoi seruat iram: q̃ a deo querit medelaz. Ecõtrario: cogit deus si dimittis alijs. vt tibi dimittat. MDat. vi. Dimitte nobis debita nostra: sicut q̃ nos dimittimus debitoribus nostris. Super quo vbo libet paululũ imorari. O tu q̃ habes odiũ: q̃ nõ vis pacificare te cũ illo q̃ te offendit: dic mihi queso. Quid oras: Quid petis in tua oratiõe: Ma certe ꝓ tra te oras. Contra te deũ inuocas: ꝓ tra te gladiũ diuine iusticie acuis. Patet. Nam in tua oratione dicis. Dimitte nobis debita nostra: sicut q̃ nos dimittimus debitoribus nostris. Aduertere ne miserime qđ petis Nõ q̃dem: quia si aduerteres: minime faceres. Tu petis dñm. dicens. Dñe ita dimittas peccata mea: sicut ego primo sed decreui nunq̃z dimittere: rogo sic q̃ tu nunq̃z dimittas mihi. Nõne MD. Tulius: videt hec sensisse in libro. iij. de finibus bonoꝝ q̃ malorꝝ: vbi christianissime locutus ait MDinime aũt quemit: cũ ipsi inter nos abiecti negligiq; simus postulare: vt dijs immortalibus cari simus q̃ ab his diligamur: hec ille. vñ Augu. in sermone. MDd dilectionẽ inimicoꝝ. Eos admõeo: q̃ ad sanãda peccatoꝝ vulnera: multũ hoc medicamentũ vtilius esse cognosco. Et itez Aug. O quicunq; es: tu attendis quid fecerit tibi hõ: q̃ nõ attendis qđ tu feceris deo. Quare ergo nõ dimittis hoi parũ: vt tibi deus dignet dimittere multũ. hec ille. Et itez Augu. Diligere inimicos grandis est labor in hoc seculo: sed grande premiuz in futuro: q̃ per amorẽ hois inimici efficeris dei amicus: hec ille. Dimittenda ergo est crudelitas in proximũ: ne dei crudelitas seuiat erga te: sed pium q̃ placatũ celestez patrem sentias: Et vt facilius mitescere possis: oi feritate deposita: si te rõ naturalis q̃ auctoritates non emolliũt: ꝓsidera sanctos q̃ sanctas xp̃m imitatiteos: qui cũ paterent nõ cõminabant: cũ maledicerent nõ maledicebãt. Deos eãdez dimitto

odio ⁊ crudelitate:cõtrarios inimicos dilexerint. Audi mirabile exemplũ. ¶ Legit de.s. Johãne guilbertũ:q̃ cũ esset miles:⁊ inimicitias hẽret mortales ad quendã:q occiderat auũculũ suũ: vna die:q̃ cuz esset armis accinctus ⁊ iuenisset inimicũ suũ solũ ⁊ inermẽ aggressus est cũ:vt interficeret. Qđ ille intuens cũ nõ posset euadere p:ostrauit se rogans euz: vt ob amorẽ illius:qui tali die pro nobis passus erat sibi ignosceret. Erat enim illa die feria.vi. Ad cuius preces:emollitũ ẽ cor militis. Et amoto odio dixit. Ob amorez crucifixi:tali die ꝓ nobis mortui: nõ possum facere quin tibi indulgeã. Dẽm igit tibi iniuriã cordialiter remitto. Viue securus ⁊ age bonũ ¶ Post hoc cũ accessisset ad ecclesiã sancti Adriatio ꝓpe florentiã:in monticulo vbi nunc morant frẽs oliuaz:oranti ipsi Johãni ad imaginem crucifixi:ipsa imago idinauit sibi caput: q̃si gratias ageret de iniuria dimissa inimico ꝓpter eũ. Et adhuc ofidit talis imago:quã ⁊ ego ipse vidi lz indignus. Et tũc ita puersus ẽ ille Johãnes guilbertꝰ ad dcũ:q̃ dimisso seculo:ordiné instituit ꝑ speciale.s. vallis vmbrose:⁊ miraculis multis clarus ab ecclesia ẽ canonizatus. ¶ Aliud quoq̃ exẽplũ fideliter recitat. Cũ.n. quadã die filiꝰ vnius dñe Lucie de pisis iret ad predicationẽ fuit interfectus. Et vt interfector euaderet furorẽ curie fugiẽs:casu intrauit domũ matris filij interfecti qđ illa abscõdit. Et ecce delatũ fuit eo:puo filij sanguinolentum. Hic cogita dolorẽ matris. Habet i domo interfectũ ⁊ interfectorẽ. Cõsidera q̃ spũs maꝰ suggerebat:vt ipm homicidã traderet curie occidẽdũ:tñ patienter tulit odiũ nullũ concipiẽs. Currit multitudo ad visitandũ mestã matrẽ. tandẽ filiꝰ defunctus sepelit. Quo peracto vocat mater homicidã. eũ increpãs. cũ filiũ vnicũ occidisset. Et ille tremens. veniã petebat. At pia ⁊ xp̃iana mater. subiunxit. Ego ob amorem xp̃i. tibi oz iniuriã remitto. Et nocte sequenti aptato equo ⁊ homicida bñ indato oculte dimisit eũ. ¶ Aliud exẽplũ narrat. Quidã miles cuius frater carnal fuerat occisus a quodã. obuiauit ipsi homicide. die vendicionis sci.q. nudus cũ corrigia ad collũ:ante militẽ genibus flexis. amore passiõis iesu xp̃i. veniam petijt. At ille cõpunctus. ãplexãs humiliauit. Ille cõpunctus. ãplexãs induit ꝓprijs vestibus ⁊ ait. Ego amore iesu dixisti tibi parco interra. ⁊ ipse tibi parcat i celis. Volo i sup te recipere in fratrẽ loco fratris mei qđ occidisti. Nocte vo sequenti apparuit huic in somnijs dñs ihesus ⁊ dixit. Scias certo fili: ꝓpter tam pium opus venies ad me octaua die. Et sic factũ est. Ad cor tuus enim celoz regna introiuit. Vide exempla. O durissime hõ. Isti erant homines sicut ⁊ tu offensi plusq̃z tu. Cur ergo non mollescis. Cur ⁊ tu non remittis. Cur odium nõ deponis. Cur lachrymis inimicuz nõ cõplecteris. Jam tẽpus est:vt saxeuz cor dulcescat. Ecce auctoritates. Ecce rationes. Ecce exẽpla que ꝓuocãt. ꝓ dona igit ꝓdona. Quere offensorẽ hodie:⁊ dabit ꝓdonanza. Et si te non mouẽt humana exẽpla: respice o durissimuz hoiem cor. Intuere exẽplum qđ tibi xp̃s in cruce pẽdẽs ostẽdit. In quo tria ꝓsiderare debes: que lapideos:ne duz corda hominũ mouere ⁊ ꝓfringere debẽt. Primuz intuendũ ẽ affectus cordis. Secõm vo buz oris. Tertiuz est actus operis. Primo igit ꝓtẽplare affectum cordis:quo tanta flãma amoris ardebat:vt ꝓ salute suoz inimicoꝝ voluntarie se obtulerit morti ꝓffendẽtibꝰ sanguinẽ:animã:⁊ corpus exposuerit. Et qđez dicat Isa.liij. O beatus est q̃ ipse voluit. Ex se enim moriendo:eos inimicos saluare voluit:licet inimicorum ⁊ peccatoꝝ exigentibꝰ cultus pie:passionis fructꝰ a multis ipsorum nõ percipiat. Secõo dulcamus ꝓtẽplare verbum oris. Scriptuz ẽ ꝓpe est. Mat.xij. Ex abundantia cordis os loquit. Quid igitur ait. Pater ignosce illis q̃ nesciũt qđ faciunt. O ineꝛtimabilis dignatio redẽptoris. O icõprehẽsibilis latitudo tui amoris. Nã hoc loco ait Bernar. sup Can. Flagellis cesus spinis coronatꝰ clauis ꝓfixus patibulo affixus: obprobrijs saturatus oium tñ in memor: dolorez inquit. Pater ignosce: pater ingratissime: pater amantissime. pater ꝺsideratissime. A pmo noie amorosus filiꝰ cepit. Et suo ꝺlãdiẽ genitori tali filio:nihil ꝺbere negari ꝓsudit. Beniq̃z efficacissime petit.d. ignosce. Nec ait. crimia ꝓsidera. pẽdera. sz ignosce:vt nos decear nostras offensas nõ examinare:nec ẽt ꝓsiderare:sz oia obliuiõi tradere:⁊ toto corde:⁊ pleno ore: atq̃z efficaci opere indulgere:hec ille. Insup ⁊ viscera cordialis cõpassionis effundens:super crucifigentes eum ait. Nesciunt quid faciũt. sunt ceci. sunt infirmi. sunt corrupti. nesciũt. s. bñficiũ creatiõis. redemptionis. glorificatiõis. Ne scium eternam penam sibi para-

tam. Tertio cōtēplare actū opis q: ois actus pendentis clusti clamat pietatē: misericordiā: amorez. Hā caput bz inclinatum ad osculandū. manus perforatas ad largiendum. Latus aptū ad diligendum. pedes confixos ad tecū cōmorandū: totum corpus extēsum: ad totū se largiendum: vt & tu qui iniurias passus es discas pro amore ei⁹ indulgere: qui amore tui dignat⁹ est mori. Quis igit tā crudelis: tā ferreus. qui ad hoc nō attendat: qui nō cōmoueatur ad iniuriarū remissionem? Refert enim Ugo de psato. Hiero. dicentē: q illud verbū ignosce. fuit tante pietatis & efficacie in auribus audientium q̄ fere quinq̄ milia hominū hoc verbo audito ad christum conuersa sunt. O obstinatissime. O durissime. O crudelissime hoiuz. lapides post hoc dulce verbum scis si sunt: & tu lapideus remanes?

TErtio principaliter considerare debemus odij specificationē. Ubi pro maiori vilitate audiētium & informatiōe conscientiarū particularizando. duodecim modos specificabimus. in quib⁹ odiū est peccatū mortale. & andum⁹ ala practica. ¶ Primus modus odij dicitur substantiatiuus: cum aliquis appetit ex odio radicator q̄ ille quem odit amittat in toto vel in parte substantiam temporalem: aut q̄ grauius ē. ad hoc operatur: vel per se vel per aliū: semper peccat mortaliter. ¶ Secundus modus odij dicitur infamatiuus. Cum aliquis ex odio detrahit illi quem odit: vel bona de illo peruertit. dicens nō facta eē: siue mala intentione fuisse facta. semp peccat mortaliter. ¶ Tertius modus dr̄ p̄uatiuus. Cū aliqs cupit ex odio: vt ille qui odit pellat⁹ ex patria: vl' q̄ō pei ē: ad hoc dat operā p̄uatim vel publice semp peccat mortal'r. ¶ Quartus modus odij dr̄ familiatiuus: cū aliqs appetit mala in familia illius quem odit: vt infirmitate⁹ filios: uxōrē: seruos: & iniurias eoz semper peccat mortal'r. de huiusmodi aduertēs. ¶ Quintus modus odij dr̄ libertatiuus. Cū aliqs appetit ex odio vt ille qui odit libertate p̄uetur: q̄ ponat in carcere: vel in seruitutē redigat: siue a theucris capiat. & huiusmodi. semp i talibus desiderijs ē petūz mortale. ¶ Sextus modus odij dr̄ corpatiuus. Cū aliquis ex odio appetit q̄ ille qui odit infirmet peste. cancro: vel sibi ip̄e cat mortē ac maledictiōem corpaleo: bz ipse nolit vel nō audet occidere: aut occidi facere: semp

in huiusmodi desiderijs seu ꝓpositi ip̄retatiuis cū aduertit peccat mortalit: & ē homicida: iuxta illud p̄i. Jo. iij. Qui odit fratrē suū homicida ē. ¶ Septim⁹ modus odij dicit aiatiuus. Cum aliqs cupit ex odio q̄ ata illi⁹ qui odit vadat ad infernū: vl' nollet eā sociā secū in paradiso: semper i talib⁹ desiderijs mortalissime peccat. ¶ Octauus modus odij dr̄ exclusiuus. Cū aliquis faciēs oratiōes itēdit i sua oratiōe excludere illū qui odit. quotiens bñ sibi ante oratiōnē: vl' i oratione: aut post oratiōnē occurrit bz. s. Tho. mortal'r peccat. ¶ Nonus modus odij dr̄ ꝓparatiu⁹. Cū aliqs hēt animū ita tumidū ꝓ qui odit: vt sit ꝓparat⁹ & dispositus ēt si videret ipz in extrema necessitate ei non subuenire: peccat mortaliter ꝺm. s. Tho. quotiēs hoc aduertēter occurrit. ¶ Decim⁹ modus odij dr̄ significatiuus. Cū aliqs vellet: q̄ ille qui odit suis dignitatib⁹: suis officijs: suis gradib⁹ p̄uaret: & cū ipz i talibus videt ex odio crepat: sēp i talib⁹ cogitatiōib⁹ aduertēter mortal'r peccat. ¶ Undecim⁹ modus odij dr̄ virtuosiu⁹. Cū aliqs ex odio dolet: aut nollet illū quem odit hēre aliquā virtutē: humilitatē: patientiā: liberalitatē: scientiā: dotrinā: sapientiā: fortitudinē & silia. semp peccat mortal'r. ¶ Duodecim⁹ modus odij dr̄ iplacatiuus. Cū aliqs disponit nunq̄z facē pacē: bz i odio remanere: vl' nō vult placari: nec ꝓsilijs: nec ꝓcib⁹: nec ꝓmissis: nec ex odio vult secū loq: nec ex odio vult illū salutare aut respicere: vl' nō vult peere: si venia petit: aut petere facē ab illo ꝙ qui hēt odiū: imo vult i odio durare & psistē: semp mortal'r peccat. Dic dño archiepo q̄ nunq̄z licet odiū ferre: & si petit venia debet & tenet dare. Et bñ generalit nō. q̄ quotiēscūq̄z cogitatio odij primi vl' inimici alicui occurrit alio deliberato & nō disponit remittē odiū vl' iniurias: totiēs mortal'r peccat. vñ ē possibile q̄ aliqs odiēs aliquē i vna die peccet mortal'r ducētis vicib⁹ & trecētis. Et qd i septimana: qd i mēse: qd i anno? Heu infelix aia a dyabolo excecata. In capite āni crūt q̄dāmō innumera petā mortalia. Et hec ē magna cecitas spūal. de q̄ dr̄ p̄i. Jo. Qui odit frēz suum i tenebris ē: & i tenebris ābulat & nescit quo cat. q: tenebre obscurauerunt oculos eius. Ꝺ ille. Et ex Ꝺ cōprehendi pōt quāte q̄uitatis sit odiū: rādo: malivolētia. Cōsideret⁹ q̄lqz ꝓfectus suus. Examinet paulū i quo ꝓficit: libet ꝓtinuas offensiones q̄ deo in odio primi fiūt. Exeat tā ex Ꝺ vitioz barathro: odiū deponat: amo

re ⁊ pace ꝓmum amplectat. Et vocé dulcissimā apli audiet ac implebit. ij. Cor. xiij. Gaudete: pfecti estote: pacé habete: ⁊ de⁹ pacis ⁊ dilectionis erit vobiscum. hic. s. p gratiā ⁊ in celo per gloriā: qui est benedict⁹ in seculoꝝ secula. Āmé.

¶ Feria quarta p:ime dñice. De malo cōsensu. Sermo. xv.

Eneratio mala ⁊ adultera signū ꝙrit Mat. xij. Fundamētuꝫ oium opum malorꝝ atqꝫ bonorū ē cōsensus voluntatis sine quo nullus act⁹ humanus meritorius vel demeritorius eē pōt. vñ Augu. libro retracta. ait. Voluntas ē qua peccat ⁊ recte viuitur. Ꝟ ille. Recte quippe viuere quis dī qñ voluntas eius ꝓsentit in bonum. Peccare ät qūis ꝓhibet: cuꝫ voluntas ei⁹ ꝓsentit in malū: ꝓut faciebat generatio mala ⁊ adultera multorꝝ: qui cōuenerāt ⁊ assensum p:ebuerāt ad ꝙrēduꝫ signū a xpo ex malignitate non ex deuotione. Hoc ē qđ tangit in themate euāgelij hodierni. In quo tria documēta habem⁹. ¶ P:imuꝫ documētuꝫ ē qp nullus debet esse tante temeritatis vt a dño iesu signum aut miraculuꝫ ex curiositate ꝙrere p:esumat. Hoc tāgit p:ima pte euāgelij ibi. Accesserunt ad iesuꝫ scribe ⁊ ph̄arisei. ¶ Secūm documētū est qp qlibꝫ post recidiuatione durior efficit: ⁊ nō tm̄ ab vno sed a pluribus ⁊ nequior ibus spiritibus possidet. Hoc tāgit. p. seda euāgelij. ibi. Cuꝫ immundus spiritus exierit cē. ¶ Tertium documentuꝫ est qp quicunqꝫ facit volūtatē summi p̄ris ipsi xpo frater: soror: ⁊ mr̄ ē. Hoc tangit vltia parte euāgelij. ibi. Quicunqꝫ fecerit voluntatē cē. Ad p:ecipue fit qñ hō nō hēt aliqđ malū cōsensuꝫ. De quo malo ꝓsensu tria considerabimus.

¶ P:imo. diffinitionem.

¶ Secūo. grauationem.

¶ Tertio. specificationem.

¶ P:imo cōsensus mali considerare debem⁹ diffinitionē. Nā vt colligit' ex dictis. s. Hoc. ꝑma scōe q. xv. ⁊. q. lxxiij. ar. viij. ⁊ xxij. q. clxxx. ar. vij. Et. qōnib⁹ de malo. q. xv. Et dñi Raynerij in summa sue p:ime ptis. magr̄i sic diffinitur. Cōsensus malus ē irregular⁹ act⁹ intellect⁹ vl̄ rōnis ⁊ voluntatis ad fruēdū creatura. In hac diffinitiōe p̄ ponit cā formalis que ē irregular⁹ act⁹: ex qua dicit cēntiā mali consensus. Essentia. n. cuiuslibet rei dī forma tot⁹: vt ꝑz p plīm vij. metha. ¶ Secūdo ponit cā efficiēs cuꝫ dī intellect⁹ vel rōnis. Intellect⁹. n. appr̄ehēdit ⁊ delibe

rat illicitas passiones vel illicitos act⁹: ira: homicidiū: luxuriā ⁊ huiusmodi. vel qñ nō rep:imit illicituꝫ passiōis motū: sicut cū aliquis postqꝫ deph̄enderit: qp mot⁹ passionis insurgēs ē inordinatus ꝙ dei p̄cepta tm̄ circa ipꝫ deliberate imorat: ⁊ ipm nō repellit. ¶ Tertio ponit cā mālis cuꝫ dī. Voluntatī. volūtas eni ē subiectum peccati. subiectū dico libere: qr vt ait plīs iij. ethi. Dō ē dñs ⁊ p̄ncipiuꝫ suaruꝫ operationuꝫ. Hoc idē. ij. phi. ix. Metha. ⁊. ij. phi. Et iterum. iij. ethi. Nos sum⁹ dñi operationuꝫ nostrarꝫ. Consensus igit malus ē in rōne sic i appr̄hēdēte: dirigente: ⁊ iudicāte. In voluntate vō sic i acceptāte ⁊ termināte. Vñ Augu. lib. de mēdacio. Cōsensus ē qñ approbam⁹ ⁊ volum⁹: nec ꝓsensus ē vbi nō ē approbatio. Et Damascen⁹. ij. li. sen. dicit. Si aliqs iudicat ⁊ nō diligit: nō velit ⁊ non approbet: ls sit ibi sensus: nō tm̄ ē ibi ꝓsensus. Ꝟ ille. Cōsensus igit idez ē qđ simul sensus: ⁊ cōsentire idē ē qđ simul sentire: vt Augu. inquit in li. de mēdacio. Et in decretis xxix. q. i. c. Dis ita. vbi dī. Cōsensus. i. simul sensus. Nā i ipo ꝙcurrit act⁹ rōnis ⁊ volūtatis qr rō apph̄endit: iudicat ⁊ diliberat: volūtas vō acceptat ⁊ det̄minat. ¶ Quarto ponit cā finalis: cui dī. Ad fruen

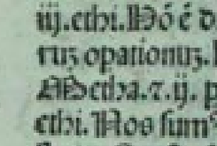

Ecundo p̄ncipaliꝫ mali consensus cōsiderare debem⁹ grauationē. P:o cui⁹ declaratione sciēdū ē qp ꝓsensus deliberat⁹ i id qđ de genere suo ē mortale: ⁊ ipe ꝓsensus ē mortalis: sicut ꝓsensus i fornicationē in homicidiū ⁊ huiusmodi. ⁊ Ꝟ triplici ratiōe ꝓbat.

¶ P:io. rōne separatiōis.

¶ Secūo rōne maculationis.

¶ Tertio. rōne dānatiōis.

¶ P:io igit ꝓbat qp solus ꝓsensus diliberat⁹ i pcūm mortale est mortale rōne sepatiōis sic. Nihil sepat hoiez a dulcissimo ⁊ bñgnissimo deo: nisi pcūz mortale. iuxta illd Isa. lix. Iniquitates vre diuiserūt inter vos ⁊ deū vrz ⁊ pcā vra absc̄ōderūt facie ei⁹ a vobis vt nō exaudiret. Ꝟ solus ꝓsensus in pcūz mortale: sepat hoiem a dulcissimo ⁊ benignissimo deo: vt scribitur

Sāp.i. peruerse cogitatiões sepa-
rant a deo. Et iterū ibidē. Spūs
eni sčūs discipline effugiet fictum
t auferet se a cogitationibus que
sunt sine intellectu. ergo solus con
sensus in peccatū mortale: est pec
catum mortale. ¶ Secūdo idem
probat ratione maculationis. sic.
Nihil infert aīe rationali macu-
lam nisi peccatum mortale: sed so
lus ꝯsensus siue sola cogitatio de-
liberata in peccatū mortale: infert
maculā anime rationalis: ergo so-
lus ꝯsensus in peccatum mortale:
est peccatum mortale. Maio: pz
per. s. Doc. prima scē. q. lxxxvi.
dicit. Macula aufert nitorē grē.
Qđ fit ꝓprie ꝓ peccatū mortale.
Mino: probat per dictū christi.
Mat. xv. Cogitationes male: sūt
que coinquinant hoiem. Et ideo
ad tollendum maculaz anime: pre
cipit deus auferri malas cogitati-
ones Isa. i. di. Lauamini mundi
estote: auferte malum cogitationum
vestrarū ab oculis meis. Et Gre.
de pe. di. ij. Inter hec ait. Nequa
q̄z immunda cogitatio maculat: cuz
pulsat: sed maculat cum animum
superat: ergo solus ꝯsensus imor
tale: ratione maculationis: ē pec-
catum mortale. ¶ Tertio idem ꝓ
batur ratione damnationis. sic. Il
lud propter qđ homo eternaliter
dānatur est peccatum mortale: sed
consensus solus in mortale: est id
ꝓpter qđ homo eternaliter dam
natur: ergo consensus in peccatū
mortale est mortale. Mino: pro-
bat. Leuitici. xxij. Succidā ipm. s.
hoiem peccatorem: t omnes qui
consenserunt ei vt fornicaret cum
Moloch. de medio populi sui.
Et. ij. Dtes. ij. Judicent omnes
qui nō crediderunt veritati: ꝫ con
senserunt iniquitati. Et Actuū. v.
Quotquot consenserunt iude ga
lileo dispersi sunt. Et Augu. xij. de
trini. Si consensus illecebre volu
ptatis sola cogitatione delectatōis
ꝓtentus est. ꝙ habendū existimo
velut cibum vetitum: sola mulier
comederit. Et infra. Totus ho-
mo dānabitur per huiusmōi que
sine voluntate operandi: sed tamē
cum voluntate aium talibus obie
ctandi: soliuo cogitationis sciunt
esse peccata: nisi per gratiā xpi re
mittantur. hec ille. Ergo ꝓsensus
deliberatus siue cogitatio delibe-
rata in peccatum mortale: est pec
catum mortale. Legitur Dtobi.
vi. t. xij. c. De septem viris: qui
mox ingressi ad Saram sine per
petrato opere: ab Asmodeo suf-
focati sunt. Nam eorum cogitatio
erat puersa t pessima: sicut equi t
muli. Audi t notabile exemplum
qđ sepe legi. Recitatur enim de
quadam muliere extrinsece bonis

operibus dedita assidue que ab
hoibus sponsa christi reputabat.
Domina ät apparuit feteno t tur
pio. Cūq; interrogaret de eius sta-
tu rndit. Heu me miserā: in inser-
no posita sum: nec amplius mihi
spes saluationis ē. Et dum diceret
tur sibi de tantis bonis operibus
a se factis. rndit qp nō propter ali-
ud damnata erat: nisi propter lasci
uas cogitationes t interiores con
sensus: in quib⁹ delectabat: quā-
uis corpore castissima esset. Pa-
tet propositū: imo nō solum con-
sensus in peccatū mortale delibe-
ratus est mortale: sed etiam consen
sus ex contemptu in peccatum ve
niale: est mortale. Altius dico so-
lus consensus ex cōtēptu etiam in
re que de se non est mala: est mor-
tale. Exemplum primi. Consensus
ex contēptu dicendi verbum ocio
sum est mortale. Exemplum secun
di. Consensus leuandi festucā de
terra ex contemptu dei: est morta-
le. Nō. Illud per quod hominis
valuntas renuit subīci ordinatiōi
legis diuine vel regule: est pecca-
tum mortale: sed consensus solus
ex contemptu est id. per quod vo
luntas renuit subīci ordinatiōi le-
gis diuine vel regule: vt patet per
s. Doc. xxij. q. clxxxvi. ar. ix. vbi
ait. Contemptus fit cum volūtas
omittentis vel trāsgredientis renu
it subīci ordinationi legis vel re-
gule: t ex hoc procedit ad facien-
dum contra regulam vel legem.
vnde Ber. Cōtemptus est vbiq;
dānabilis. ergo ꝓsensus ex contē
ptu: est peccatum mortale.

Tertio principaliter
mali consensus con
siderare debemus
specificationez. Cō
sensus enim in pec
catum duodecim modis consideratur. primus modus cōsensus pec
cati dicit delectatiuus. Pro cu-
ius declaratione notādum ē: qp qđ
potest de mortali peccato cogita-
re: tribus modis. primo modo vt
cognoscat. Nam vt dicit. s. Doc.
prima scē. q. lxxiiij. ar. viij. quan
do homo cogitat de peccato vt co
gnoscat ipsum: vel rōne informādi
seipm: vel docēdi alios: vel dispu
tādi: vel ꝓfessiones audiēdi: ꝫ ꝓsen
sus: vl talis cogitatio de petō que
ordinat solū ad cognoscēdū ipsuz
petm: ē sine oi petō: imo pōt esse
cū merito. Secūdo modo qđ pōt de
mortali petō cogitare: vt detestet
petm cōmissuz: t futurū caueat. Et
talis ꝓsensus nō est petm: ꝫ meri-
torius. Isa. xxxviij. Recogitabo
tibi oēs ānos meos i amaritudie
aīe mee. Dz. n. vt qñcūq; qđ cogi
tat de petō: ipz horreat t detestet:
salē habitu: t de cōmissis ꝓpterat

ac ꝓfiteat: si nō est ꝓtritꝰ ꝫ ꝓfessus
Tertio mō ꝺo pōt cogitare ō pec
cato mortali vt delectet. Cū.s.ali
quis ꝓsentit in delectatōꝫ peccati
mortalis: que delectatio ꝓcedit ex
cōplacētia ipsiꝰ actus pcī morta
lis: sicut homicidij cogitati: vl' for
nicationis cogitate: ꝫ huiusmodi
peccāt mortaliter: etiā si ipm actū
pcī mortalis nunq̄ vellet facere
Si aūt delectatio sit respectu cogi
tatiōis tm̄: ꝫ nō obiecti vel rei co
gitate: pōt esse solū veniale. Hec
habēt a.s. Boc.i.sēde.q. xxxi.ar.
v. Et dariꝰ.q.lxxiiij.ar.viij. Et q̄
etiā sequit: qꝫ ꝺeq̄ꝺ hō agit: ex cō
sensu talis delectatiōis: que est in
pctm̄ mortale rōe rei cogitate ad
hec vt talē cogitationem enutriat
vel teneat ꝫt aspectꝰ mulieꝝ. ta
ctꝰ. pgressus. motꝰ. ornatꝰ. ꝫ qꝫ
ꝺ huiusmodi totū ē pctm̄ mor
tale. Cōtra hoc clamat Jere. iiij.
.c.d. Laua a malicia cor tuū ieru
salē: vt salua fias. Usq̄quo mora
bunt in te cogitatiōes nocie: supple ad delectandū. ¶ Sēdꝰ mo
dus ꝓsensus ꝺr ꝓparatiuꝰ. Cū ali
q̄s cogitat ꝫ ꝓsentit: aut determinat peccare mortaliter: etiā si non
exeat i opus exteriꝰ: vt cogitās ꝫ
determinās ꝓpetrare homicidiuꝫ
vel fornicationē: ꝫ nō faciat ex ve
recūdia vel alio respectu: aut ipe
dimento: tm̄ mortale est. vnde glo.
sup illud. Leuitj. xv. Mulier que
patitur multis ꝺiebꝰ fluxū sangui
nis ꝺicit. Cogitationes ꝫ volūta
tēs: q̄ꝫuis ope nō cōpleant: apud
deū ꝓ factis habent ꝫ puniuntur
Hiero. quoq̄ ꝫ habetur. xi.q.iij.
Estimant. Nec arbitrandū est: in
die iudicij: illos tm̄ a dei filio de
negandos: qui in martyrio xp̄m
negauerunt: ꝫ etiā illos oēs: quo
rū ope vel ꝑsone vel cogitatiōe
xp̄s negat: hec ille. Ueruꝫ ꝺm le
ges ciuiles peccatū cogitationis
non punit: vt: ff. de penis. l. cogita
tiones. ꝫ de pe. di. i. Cogitatio: sed
bene punit ꝺe lege diuina siue in
foro dei. ꝫ canonico. sic habetur
di. xlix. c. Sollicite. paraph. Dic
etenim. ℣. pōderosus. Et de pe.
di. i. votum pro ope reputatur. Et
xxij. q. v. Qui piurare: deꝰ inspi
cit cor: ꝫ iudicat secūdum volunta
tem. Et. xxvi. q. vi. Si presbyter.
Et. c. Cognouimus. ¶ Tertiꝰ mo
dus consensus dicitur non impe
ditiuus. Cum aliquis ex officio
suo habens potestatem ac iurisdi
tionem: delictum cōmittenduꝫ nō
ipedit: peccat mortaliter q: vide
tur malo consentire: vnde Ana
stasius ad Damasum papā. xxiij.
q. iij. c. Qui potest obuiare ꝫ per
turbare peruersoo ꝫ non facit: ni
hil aliud ē q̄ fauere ipietati coꝝ.
Nec caret scrupulo societatis oc

culte: qui manifesto facinori desi
nit obuiare. ℞ ille. Et iterū. xxiij. q.
c. Ōdit. Et q̄ hoc intelligat de
hūte officiū ꝫ iurisditione: ꝓꝫ per
iij. c. Ille. xxiij. q. iiij. Idē dicēduꝫ
de prelatis: ꝫ de patribus familias
qui videntes ꝫ scientes scelera fi
liorum non impediunt ꝫ huiusmo
di. ¶ Quartus modus cōsensus
dicitur non admonitiuus. Cum
aliquis videns quēpiam peccare
mortaliter: ꝫ potest verbo vl' ope
re admonendo peccatuꝫ illud. pro
hibere: ꝫ non facit ꝫ tenetur: con
sentire videtur: agens contra pre
ceptū de correctiōe fraterna: vñ ꝫ
mortaliꝫ peccat. Et ad ℞ oēs tenen
tur. Jō i decretis. xxiij. q. iiij. c. Nō
iferēda sꝫ ide pellēda iniuria lex
virtutis ē. Qui. n. nō repellit iniuri
am a socio si pōt: cā ē in vitio: q̄ꝫ
ille q̄ facit. ℞ ille. Ūñ ꝫ Salomon
ait: Erue eos qui ducunt ad mor
tem. Unicuiq̄ enim deus māda
uit de ꝓximo suo. Et si peccauerit
in te frater tuus corripe eum.
¶ Quintus modꝰ ꝓsensus ꝺr nō
punitiuus. Cū aliqs debēs ex of
ficio nō punit pctm̄ mortale ꝓmis
sum. fidē iuris ꝫ iustitia ipat passiōe
amoris vel odij vel negligentie de
tentus: ꝓsentire vr. vñ ꝫ mortaliꝫ
peccat. Jō ꝺr i decretis. lxxxvi. d.
c. Inferiores. Et. c. Culpā. Ꝓrobat
se odisse vitia: q̄ ꝓcēnat errantes:
nec ꝺerelinqt sibi locū veniāꝺi: q̄
nō pepcit excedēti. ℞ ille. ¶ Sex
tus modꝰ ꝓsensus dicit ꝓceptiuꝰ.
Cū aliqs mortale ꝓcipit aliqs cō
sentit. Et talis mortaliꝫ peccat. Jō
dicit in decretis. xi. q. iij. c. Si is q̄
pōst fecerit aut cuiq̄ꝫ q̄ꝺ a ꝺño pro
hibitū ē facē iusserit: anathema sit
¶ Septimꝰ modꝰ ꝓsensus ꝺr ꝓ
hibitiuꝰ. Qui. n. phibet fieri bōa
ad q̄ qs tenet ꝺe necessitate salutis
peccat mortaliꝫ. Jō. xi. q. iij. c. Si
is qui ꝺr. Qui phibet nobis q̄ꝺ
a ꝺño fieri ꝓceptū est: fit execrabi
lis. ¶ Octauus modus cōsensus
ꝺr fautiuꝰ. Cū aliqs ꝓsulendo: in
ducendo: vel donādo: vel aiando
vel sociando: vel aliter fauoē pre
stando: peccati mortalis: de facto
ꝓsentire videt. vnde ꝫ mortaliter
peccat. Jō in decretis. xxiij. q. iiij.
c. Ita plane. Sociat malis si ma
le aliq̄ꝺ cū eis cōmittit. aut ꝓmitē
tibus fauet. ¶ Nonus modꝰ cō
sensus ꝺr defensiuꝰ. Cū aliqs de
fendit vel ptinaciter excusat cū: q̄
mortaliter peccat. vñ in decretis.
xi. q. iij. c. Qui ꝓsentit. Qui ꝺefen
dit aliū delinqntē: maledictus erit
apꝺ deū ꝫ hoīes: ꝫ corripiet ire
patōe seueriss̄ima. Dic ꝫ q̄ꝺ scrip
sim̄ ꝓ r̄ ait. Si qs peccātē defen
dit: acriꝰ q̄ꝫ ille q̄ peccauit coer
ceat. ℞ ille. ¶ Decimꝰ modꝰ ꝓsen
sus ꝺr cōicatiuꝰ. Cū aliquis cō

ac ꝓtreak: si nō est ꝑtrit⁹ t ꝓfessus
Tertio mō q̄o pōt cogitare ō pec
cato mortali vt delectet. Cū.s.ali
quis ꝓsentit in delectatōez peccati
mortalis: que delectatio, pcedit ex
cōplacētia ipsi⁹ actus pcti mortā
lis: sicut homicidij cogitati: vl' for
nicationis cogitate: t huiusmodi
peccāt mortaliter: etiā si ipm actū
pcti mortalis nunq̄z vellet facere
Si aūt delectatio sit respectu cogi
tatiōis tm̄: t nō obiecti vel rei co
gitate: pōt esse solū veniale. Hec
habēt a.s. Boc.i.sēc.q. xxxi.ar.
v. Et clari⁹.q.lxxiiij.ar.viij. Et q̄
etiā sequit: q̄ q̄cq̄d nō agit: ex cō
sensu talis delectatiōis: que est in
pcm̄ mortale rōe rei cogitate ad
hec vt talē cogitationem enutriat
vel teneat ꝓt aspect⁹ mulier⁹. ta
ct⁹. ꝓgressus. mot⁹. ornat⁹. t q̄cq̄
d ē huiusmodi totū ē pcm̄ mor
tale. Cōtra hoc clamat Jere. iiij.
.c.d. Laua a malicia cor tuū ieru
salē: vt salua fias. Usq̄quo mora
bunt in te cogitatiōes nocie: supple ad delectandū. ¶ Sēs⁹ mo
dus ꝓsensus dr̄ ꝓparatiu⁹. Cū ali
q̄s cogitat t ꝓsentit: aut determi
nat peccare mortaliter: etiā si non
exeat i opus exteri⁹: vt cogitās t
determinās ꝑpetrare homicidiuz
vel fornicationē: iz nō faciat ex ve
recūdia vel alio respectu: aut ipe
dimento: tm̄ mortale est. vnde glo.
sup illud. Leuiij. xv. Mulier que
patitur multis dieb⁹ fluxū sangui
nis dicit. Cogitationes t volūta
tes: q̄z⁹ ope nō cōpleant: apud
deū ꝓ factis habent t puniuntur
Piero. quoq̄z t habetur. xi.q.iij.
Estimant. Nec arbitrandū est: in
die iudicij: illos tm̄ a dei filio de
negandos: qui in martyrio xp̄m
negauerunt: iz etiā illos oēs: quo
rū ope vel ꝓmone vel cogitatiōe
xp̄s negat: hec ille. Ueruz ꝯm le
ges ciuiles peccatū cogitationis
non punit: vt: ff. de penis. l. cogita
tiones. t de pe. di. i. Cogitatio: sed
bene punit de lege diuina siue in
foro dei. t canonico. sic habetur
di. xlix. c. Sollicite. paraplio. Nic
etenim. ñ. pōderosus. Et de pe.
di. i. votum pro ope reputatur. Et
xxij. q. v. Qui piurare: de⁹ inspi
cit cor: t iudicat secūdum volunta
tem. Et. xxvi. q. vi. Si presbyter.
Et. c. Cognouimus. ¶ Tert⁹ mo
dus consensus dicitur non impe
ditiuus. Cum aliquis ex officio
suo habens potestatem ac iurisdi
tionem: delictum cōmittenduz nō
ipedit: peccat mortaliter q: vide
tur malo consentire: vnde Ana
stasius ad Damasum papā. xxij.
q. iij. c. Qui potest obuiare t per
turbare peruersos t non facit: ni
hil aliud ē q̄z fauere ipietati eoz.
Nec caret scrupulo societatis oc

culte: qui manifesto facinori desi
nit obuiare. hille. Et iterū. xxij. q.
c. Qñdit. Et q̄ hoc intelligat de
hñte officiū t iurisdictionē: pz per
iij. c. Ille. xxiij. q. iiij. Idē dicēduz
de prelatis: t de patribus familias
qui videntes t scientes scelera fi
liorum non impediunt t huiusmo
di. ¶ Quartus modus cōsensus
dicitur non admonitiuus. Cum
aliquis videns quēpiam peccare
mortaliter: t potest verbo vl' ope
re admonendo peccatuz illud. pro
hibere: t non facit t tenetur: con
sentire videtur: agens contra pre
ceptū de correctiōe fraterna: vñ t
mortaliter peccat. Et ad hoc oēs tenen
tur. Jō i decret. xxiij. q. iij. c. Nō
iferēda sz ide pelēda iniuria lex
virtutij ē. Qui n. nō repellit iniuri
am a socio si pōt: cā ē in vitio: q̄z
ille q̄ facit. hille. Uñ t Salomon
ait: Erue eos qui ducunt ad mor
tem. Unicuiq̄z enim deus māda
uit de ꝓrio suo. Et si peccauerit
in te frater tuus corripe eum.
¶ Quintus mod⁹ ꝓsensus dr̄ nō
punitiuus. Cū aliq̄s debēs ex of
ficio nō punit pcm̄ mortale ꝓmis
sum. sic ius t iustitia ipat passiōe
amoris vel odij vel negligentie de
tentus: ꝓsentire vr̄. vñ t mortaliter
peccat. Jō dr̄ i decretis. lxxxvi. d.
c. Inferiorz. Et. c. Culpā. Probat
se odisse vitia: q̄ ꝓdēnat errantes:
nec ꝓcurat sibi locū veniādi: q̄
nō pepcit excedēti. hille. ¶ Sex
tus mod⁹ ꝓsensus dicit ꝓceptiu⁹.
Cū aliq̄s mortale ꝓcipit alq̄s cō
sentit. Et talis mortaliter peccat. Jō
dicit in decretis. xi. q. iij. c. Si is q̄
ꝓest fecerit aut cuiq̄z q̄d a dño p
hibitū ē facē iusserit: anathema sit
¶ Septim⁹ mod⁹ ꝓsensus dr̄ ꝓ
hibitiu⁹. Qui. n. ꝓhibet fieri bōa
ad q̄ q̄s tenet de necessitate salutj
peccat mortaliter. Jō. xi. q. iij. c. Si
is qui dr̄. Qui ꝓhibet nobis q̄d
a dño fieri ꝓceptū est: fit execrabi
lis. ¶ Octauus modus cōsensus
dr̄ fautiu⁹. Cū aliq̄s ꝓsulendo: in
ducendo: vel donādo: vel aiando
vel sociando: vel aliter fauorē pre
stando: peccati mortalis: de facto
ꝓsentire videt. vnde t mortaliter
peccat. Jō in decretis. xxiij. q. iiij.
c. Ita plane. Sociat malis si ma
le aliq̄d cū eis cōmittit. aut ꝓmitte
tibus fauet. ¶ Nonus mod⁹ cō
sensus dr̄ defensiu⁹. Cū aliq̄s de
fendit vel ptinaciter excusat eū: q̄
mortaliter peccat. vñ in decretis.
xi. q. iij. c. Qui ꝓsentit. Qui ōsen
dit aliū delinq̄ntē: maledictus erit
apō deū t hoiem: t corripiet ire
patōe seueriss̄ima. Hic t q̄dā sctiss̄
im⁹ ꝓr̄ ait. Si q̄s peccātē defen
dit: acriꝰ q̄z ille q̄ peccauit coer
ceat. hille. ¶ Decim⁹ mod⁹ ꝓsen
sus dr̄ cōicatiuus. Cū aliquis cōi

cat in peccato alterius:vt cõicano cum excõicato in crimine. Pater. lxxxiij. d. Si inimicus. Idem cõ municano in odio illius qui odit alterum. Accidit.n.vt ex amicitia quã Petrus habet cũ Johanne: quecuqz odit Johãnes etiã Petrus odit. Et ista cõicatio est mortalis ꝓsensus:t sic de similibus.

¶ Undecimus modus:ꝓsensus dicit periculositiuus. Ad B declarandũ adduco.d. Antoninũ i lib. Desecerũt:t i Omnis mortalium cura.c. De curiositate.sic dicentẽ. Si hõ fragilis t foztiter inclinat9 ad malũ solũ ex curiositate absqz legittima cã fixe t multũ respiciat vultũ mulieris:credo qz mortaliꝫ peccet vel mortali sit vicin9:qz vꝫ se exponat periculo peccati mortalis. Ita eodẽ mõ de muliere erga virũ. Et sic de ceteris sensibus Idẽ in videte vel audiẽte inhonestates:t actus turpes:cũ est vitiale periculum cadendi in peccũ mortale. B ipse dño Antoninus. Item dicit i ſũma Tractatu de luxuria: qz qui tangit aliquẽ vel aliqã:aut pmittit se tangi in membris genitalibus extra matrimoniũ:vel extra casum necessitatis:nõ vꝫ excusari a mortali:qz vꝫ piculose se exponẽ peccato mortali. ¶ Duodecimus modus dicit approbatiuus. Cuz aliquis approbat peccũ mortale alterius:laudãdo:ꝓfirmando:ratũz habendo:vtiqz mortaliter peccat. Nã in decretis.xvij.q.iij.c.Deo ecclesie.in fine sic dicit. Nõ soluz facientes:sed deo ꝓsentientes:qz nõ solum qui faciunt.rei iudicant: sed etiã qui ꝓsentiunt facientibus. Par.n.pena facientes t ꝓsentientes comprehendit. B ille. Idẽ habetur.ij.q.i.c. Notum:vbi dicit. Facientẽ t ꝓsentientẽ:par pena constringit. Et sic patet tertia ꝑs principalis. Visis igitur dilectissimi t subtiliter intellectis tot t tantis offensionibus mali ꝓsensus t malarum cogitationũ:caueat vnusqsqz ne ꝓsentiat:sed solerter inuigilet: attente cor custodiat:t totis viribꝫ repellat.vñ beatus Hiero.ad Eustochium scribens.sic dicit. Nolo sinas cogitationẽ crescere:nihil i te babiloniuz:nihil ꝓsusionis adoleseat:dum paruus est hostis:interfice. Nequitia elidatur in semine. Audi psalmistã loquẽte. Filia babilonis misera:beatus qui retribuet tibi retributiõem tuã quã retribuisti nobis.beatus qui tenebit t allidet parvulos suos ad petrã. Quia enim ipossibile est in sensu hois nõ irruere motuz mechillaꝫ caloꝛc. Ille laudat:ille ꝓdicat beatus:qui statim vt ceperit cogitare interficit cogitatus t elidet eos ad petrã. Petra autẽ erat xp̃o. B ille.

Si autem quis vestrum in hmõi malis ꝓsensibus t cogitatõibus i currit:oppleat Isa. preceptum.c.i. Lauamini:mundi estote. Auferte malũ cogitationũ vestrarum ab oculis meis.hic per gratiã in sacramẽto confessionis:t in futuro ꝑ gloriam. Amen.

¶ Feria.v.prime dñice. De iudicio temerario. Sermo.xvi.

Vere discipuli mei eritis. Jo.viij. multi sunt in hoc mundo ꝓstituti:qui cum sint diuersis implicati sceleribus:ꝓpria neglecta salute:ad ceterorum vitã indagandas t temere iudicandã:oẽs suũ studiũ adhibere conant. Cõtra quos saluator noster vociferat. Mat.vij. Nolite iudicare:t nõ iudicabimini. Nolite ꝯdẽnare t nõ ꝯdẽnabimini. Qui tamẽ spreto hoc salubberrimo precepto:pleni suspitionũ:aliorum iniuste ꝯdẽnationi iugiter inuigilant. Quibus merito dicipossetillud Luc.vi. Quid videos festucã in oculo fratris tui:trabẽ aũt que in oculo tuo est nõ cõsideras:Taleo autem si de oculo tuo trabẽ suspitionũ:t falsaꝝ opinionũ eiecerint:vere discipuli dñi dicerni euangelij. In quo tria documenta habemus. ¶ Primum documentũ:si volumus esse sanctorum filij t heredes:opa eorum facere debemus. Hoc tangit ibi. Si filij abrae estis.opa abrae facite. ¶ Scõm documentũ:qz ex veritate predicata:nõ nunqz predicator:persequutões patit:sicut apostoli:martyres:t singulariter dñs ihesus qué perfidi iudei querebant interficere:qz veritatẽ ãnunciabat eis. Ad ibi tangit. Nunc autem queritis me interficere. ¶ Tertiũ documentũ.qz illi qui libenter t deuote nõ audiũt verbũ dei sunt ex patre diabolo. Hoc tangit vltima parte euangelij.ibi. Nõ potestis audire bmonẽ meũ:qz ex ꝑte diabolo estis.t precipue male de alijs iudicantes t suspicantes. De qua suspitione seu temerario iudicio tria ꝓsiderabimus.

¶ Primo. Grauationẽ.

¶ Scõdo. Originationem.

¶ Tertio. Specificatõem.

¶ Primo ꝓsiderare debem9 iudicij temerarij grauatõem. Ut ãt clarius B grauitas declaret. Occurrit breuiter declarandũ:qõ sit iudicium temerariũ. Scõm nãqz .s.Tho.xxij.q.lx.ar.ij. Et dominũ Albertum magnum.iij.señ. Taliter describitur. Judicium temerarium siue suspitiosum dicitur:cuz aliquis iudicat sine certitudine:de bio que sunt dubia vel occulta per

aliquā leuco cōiectur aut vbi notare possumus. Qđ iudicium temerarium dicit malum siue vitiosum. Primo quidē iudicat de hijs q̄ non subdunt siue potestati vel iurisdictioni siue auctoritati: vt laicus iudex iudicando clericū. Et dicitur iudiciū vsurpatiuū. Secō dicitur iudicium vitiosum q̄n iudicat nō ſm legeo: aut p regulas iuris. vel iudicatur amore odio vel timore ⁊ huiusmodi. que aliena debēt eē a vero iudicio: vt dicit. xi. q. iij. c. Quamuis: ⁊ tale iudiciū dicit peruersum. Tertio dicit iudicium vitiosum: q̄n iudicat ⁊ deest certitudo sufficiens: sed ex nullis signis vel leuibus iudicat: ⁊ istud dicit iudicium temerariū siue suspitiosum. vnde ⁊ Tulius dicit. Suspitio importat opinionē mali quando ex leuibus inditijs p̄cedit. Et de hoc intendimus. vbi queritur an iudicium temerariū sit peccatū mortale. Ad q̄ rēspōdet. Doc. ſ. xxij. q. lx. ar. iij. Et dñs Albertus. ij. sen. Qđ iudicium temerarium vel suspitiosum: est peccatū mortale. q̄n. ſ. ex non sufficiētibus signis sed leuibus p certo ⁊ determinate iudicat aliquis de mortali peccato. Et hoc triplici rōne p̄bat.

¶ Primo. Rōne vsurpationis.

¶ Secō. Rōne reprobationis.

¶ Tertio. Rōne iniuriationis.

¶ Primo dico iudicium temerarium esse peccatū mortale ratōne vsurpatiōis ⁊ arguitur sic. Illud per q̄d vsurpatur q̄d est p̄prium dei: est peccatum mortale. Patet hec maior: q̄ nō licet creature: sibi appropriare vel vsurpare q̄d est creatoris. sed p iudicium temerarium vsurpatur q̄d est p̄priū dei. Nā p̄prium dei est occulta facta aliorū videre ⁊ iudicare: vt patet. ij. q. i. Nomē p̄sbyteri Jere. xvij. Ego dñs scrutans corda ⁊ renes. Et p̄mi. Re. xvi. Homo videt que coram sunt. deus autē intuetur cor. Et. iij. Re. viij. Tu noſti solus cor omnium filiorum hominum. Et i decretis di. xxxij. Erubescant impij: ⁊ aperte intelligant iudicio spūs sancti: eos q̄ in sacris tribus ordinibus: p̄sbyteratus: dyaconatus: subdyaconatus: positi mulierculas nō abiecerint: ⁊ caste non vixerint: excludendos ab eorūdem graduum dignitate. de manifestis quidē loquimur. Secretorū autem cognitor ⁊ iudex est deus. hec ibi. Et ij. q. v. vt neq; angelus: neq; dem̄o: ea possit scire: nisi deo reuelante: neq; sancti: neq; beata v̄go. Jō a Paulo dicitur Ro. xiij. Et. xxij. q. i. in principio. xxx. q. v. c. Nullū. Tu quis es. qui alienum seruum iudicas. suo domino stat aut cadit hec ille. Ergo iudicium temerariū

est peccatum mortale. ¶ Secūdo idem p̄batur ratione reprobationis sic. Illud per q̄d homo reprobatur a deo: est peccatū mortale. sed per iudicium temerariū hō reprobatur a deo. Patet hec minor. Luc. xviij. Vbi phariseus iudicauit publicanū raptorē: adulterum: peccatorem. Et subiungitur. Amen dico vobis descēdit hic. ſ. publicanus iustificatus ab illo. scz phariseo reprobato in domū suaz. ergo iudiciū temerariū est peccatum mortale. ¶ Tertio idem p̄batur ratione iniuriatōis sic. Illō per q̄d notabilis iniuria infertur p̄rimo est peccatū mortale. Nā ſm apostolum debemus primus honorare non iniuriari. Unde dicit ad Ro. xij. Caritatē fraternitatis inuicem diligēte: honore inuicem p̄uenientes. Et p̄me pe. ij. Omnes honorate fraternitatē diligite. Sed per iudiciū temerariū notabilis iniuria infertur p̄rimo. P̄robatur q̄: iudicans temerarie p̄rimū vilipendit: pōnit: ⁊ despicit: reputando eū malū. vitiosum ac peccatorē: sine sufficienti certitudine. ergo iudiciū temerariū est peccatū mortale. Jō aplūs Ro. ij. c. Inexcusabilis es o hō: omnis qui iudicas. In quo. n. alterū iudicas: teipsum condēnas. Et dñs ſ. Luc. vi. Nolite iudicare ⁊ nō iudicabimini. Nolite dānare ⁊ nō dānabimini. Et Mat. vij. In quo enim iudicio iudicaueritis ſ. de mortali vel veniali. ſ. vos a dō iudicabimini. Patet ergo tribus rōnibus iudicium temerariū esse peccatum mortale.

Secundo principaliter p̄sideranda est de hoc iudicij temerarij originatione. Pulchrū arbitror intelligere huius iudicij originem. De qua. ſ. Tho. xxij. q. lx. ar. iij. Cōcludit q̄ principaliter huius vitium iudicij temerarij a tribus causis habet originē.

¶ Primo. Oritur a p̄pria malitia.

¶ Secundo. Oritur ab effectiua nequitia.

¶ Tertio. Oritur a lōga experientia.

¶ Et primo oritur a p̄prīa ⁊ intrinseca habituali malitia. Et pro fundamento adduco Aristo. iij. Ethicorū. Qualis inquit vnusq̄sq; est talia dicit: taliter viuit: ⁊ taliter operatur. Et ratio ponitur in secundo. Ethicorum. Quia actus sunt similes habitibus. Item primo. Periar. dicit voces sunt signa earum que sunt in anima passionum. Et hec veritas affirmatur. Mat. xij. Et abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona. Ma-

aliquas leues cõiecturas: vbi notare possumus. Qđ iudicium [illegible] dicit malum siue vitiosum. Primo quãdo iudicat de his q̃ non subdunt sue potestati vel iurisditioni siue auctoritati: vt laicus iudex iudicans clericũ. Et dicitur iudiciũ vsurpatiuũ. Scđo dicitur iudicium vitiosum qñ iudicat nõ ſm leges: aut ꝑ regulas iuris. vel iudicatur amore odio vel timore ⁊ huiusmodi. que aliena debẽt eẽ a vero iudicio: vt dicit. xi. q. iij. c. Quattuor: ⁊ tale iudiciũ dicit peruersum. Tertio dicit iudicium vitiosum: qñ iudicat ⁊ deest certitudo sufficiens: sed ex nullis signis vel leuibus iudicat: ⁊ istud dicit iudicium temerariũ siue suspitiosum. vnde ⁊ Tulius dicit. Suspitio importat opinionẽ mali quando ex leuibus inditijs ꝓcedit. Et de hoc intendimus. vbi queritur an iudicium temerariũ sit peccatũ mortale. Ad qđ respõdet. Doc. s. xxij. q. lx. ar. iij. Et dñs Albertus. ij. señ. Qđ iudicium temerarium vel suspitiosum: est peccatũ mortale. qñ. s. ex non sufficiẽtibus signis sed leuibus ꝓ certo ⁊ determinate iudicat aliquis de mortali peccato. Et hoc triplici rõne ꝓbat.

¶ Primo. Rõne vsurpationis.
¶ Scđo. Rõne reprobationis.
¶ Tertio. Rõne iniuriationis.

¶ Primo dico iudicium temerarium esse peccatũ mortale ratõne vsurpatiõis: ⁊ arguitur sic. Illud per qđ vsurpatur qđ est ꝓprium dei: est peccatum mortale. Patet hec maior: q̃ nõ licet creature: sibi appropriare vel vsurpare qđ est creatoris. sed ꝑ iudicium temerarium vsurpatur qđ est ꝓpriũ dei. Nã ꝓprium dei est occulta facta aliorũ videre ⁊ iudicare: vt patet. ij. q. i. Nomẽ ꝑsbyteri Jere. xvij. Ego dñs scrutans corda ⁊ renes. Et primi. Re. xvi. Homines vident que foris sunt. deus autẽ intuetur cor. Et. iij. Re. viij. Tu nosti solus cor oĩum filiorum hoĩum. Et i decretis di. xxxij. Erubescant impij: ⁊ aperte intelligant iudicio spiritus sancti: eos q in sacris tribus ordinibus: ꝑsbyteratu: dyaconatu: subdyaconatu: positi mulierculas nõ abiecerint: ⁊ caste non vixerint: excludendos ab eorũdem graduum dignitate. de manifestis quidẽ loquimur. Secretorũ autem cognitor ⁊ iudex est deus. hec ibi. Et. ij. q. v. vt neq̃ angelus: neq̃ demõ: ea possit scire: nisi deo reuelante: neq̃ sancti: neq̃ beata v̄go. Jõ a Paulo dicitur Ro. xiiij. Et. xxiij. q. i. in principio. xxx. q. v. c. Nullũ Tu quis es. qui alienum seruum iudicas. suo domino stat aut cadit hec ille. Ergo iudicium temerariũ

est peccatum mortale. ¶ Secũdo idem probatur ratione reprobationis sic. Illud per qđ homo reprobatur a deo: est peccatũ mortale. sed per iudicium temerariũ hõ reprobatur a deo. Patet hec minor. Luc. xviij. Ubi phariseus iudicauit publicanũ raptorẽ: adulterum: peccatorem. Et subiungitur. Amen dico vobis descẽdit hic. s. publicanus iustificatus ab illo. scz phariseo reprobato in domũ suaz. ergo iudiciũ temerariũ est peccatum mortale. ¶ Tertio idem probatur ratione iniuriatõis sic. Illđ per qđ notabilis iniuria infertur proximo est peccatũ mortale. Nã ſm apostolum debemus ꝓximuz honorare non iniuriari. Unde dicit ad Ro. xij. Caritatẽ fraternitatis inuicem diligẽtes: honore inuicem preuenientes. Et prime pe. ij. Omnes honorate fraternitatẽ diligite. Sed per iudiciũ temerariũ notabilis iniuria infertur ꝓximo. Probatur q̃ iudicans temerarie ꝓximũ vilipendit: ꝯtẽnit: ⁊ despicit: reputando eũ malũ. vitiosum ac peccatorẽ: sine sufficienti certitudine. ergo iudiciũ temerariũ est peccatũ mortale. Jõ aplꝰ Ro. ij. c. Inexcusabilis es o hõ: omnis qui iudicas. In quo. n. alterũ iudicas: teipsum condẽnas. Et christꝰ. Luc. vi. Nolite iudicare ⁊ nõ iudicabimini. Nolite ꝯdẽnare ⁊ nõ ꝯdemnabimini. Et Mat. vij. In quo enim iudicio iudicaueritis. s. de mortali vel veniali. s. vos a đo iudicabimini. Patet ergo tribus rõnibus iudicium temerariũ esse peccatum mortale.

Secundo principaliter ꝯsiderare debemus iudicij temerarij originationem. Pulchrũ arbitror intelligere huius iudicij originem. De qua. s. Tho. xxij. q. lx. ar. iij. Cõcludit q̃ principaliter h̄ vitium iudicij temerarij a tribus causis habet originẽ.

¶ Primo. Orit a ꝓpria malitia.
¶ Secundo. Oritur ab affectiua nequitia.
¶ Tertio. Orit a lõga expientia.

¶ Et primo oritur a propria ⁊ intrinseca habituali malitia. Et pro fundamento adduco Aristo. iiij. Ethicorũ. Qualis inquit vnusq̃sq̃ est talia dicit: taliter viuit: ⁊ taliter operatur. Et ratio ponitur in secundo. Ethicorum. Quia actus sunt similes habitibus. Item primo. Periar. dr̄ voces sunt signa earum que sunt in anima passionum. Et hec veritas affirmatur. Mat. xij. Ex abundantia cordis os loqtur. Bonus homo de bono thesauro profert bona. Ma-

ho hō de malo thesauro profert mala. Et Mat.vij. Arbor mala: nō pōt fructus bonos facere. Cū igit aliq̄ sit male habituatus t vitiosus: pducit ēt fructus vitiosum existimās t iudicās alios esse tales. Ideo sapientissim⁹ Salomon Eccl.x. In via stult⁹ ābulās cum ipe ispiēs sit: oēs stultos estimat. Et vt dicit Tul⁹ lib. iij. cōmune tu sculanaꝝ: pprium stultoꝝ est aliox vitia cernere suoꝝ oblivisci. Ih ille vnde huiusmodi habituato stulto atq̄ vitioso ꝓtingit. sicut gustui infecto: q̄ dulce iudicat amaꝝ: ppt ppriā indispositionē: t oculo rubēti ex humore: celuꝝ t oia videntur rubea. vñ Chrisō. sup Mat. dicit sic. Dic hō vt se alteꝝ erisli mat. Fornicari⁹ neminē putat castum. Castus de fornicario nō facile suspicat. Superbus neminē putat humilē. Humilis neminē putat esse superbum: hec ille. Patet hoc i phariseis: q̄ ignorātes iudicabāt xpm ignorātē: hypocrite reputabāt ipsum hypocritā: potatores reputabāt eū potatorē. Superbi reputabant eū superbum t huiusmodi. Nā mali nō possunt arbitrari alios bonos: q̄ semp suspicant de eis. t si possunt se ab hac re: a vno minimo defectuoso: iudicāt t dānant. Hoc vitio solēt laborare multi seculares. q̄ vidētes vnuꝝ veniale pcām in religioso t in ꝑbyterio: dānant illos: spnunt doctrinā eoꝝ: ꝓtēnunt ipsoꝝ officia: t orationes eo: reputāt eos malos murmurant ꝑ eos. detrahunt. Et vñ hec: Quia ipsoꝝ plerīq̄ sunt: involuti malis t vitiosis habitib⁹ Sunt crudeles: blasphemi: piratae usurarij. fornicarij. adulteri. sodomite. diabolici. t oi neq̄na plenissimi. vñ Grego. i.q.i.in.c. Multi secularium bonum: cuꝝ plus sacerdotuꝝ vitā q̄ suā discutiūt: i magnuꝝ ꝓtēptiōis diuinoꝝ sacramētoꝝ crimē incurrunt. Magna.n. trabe: vulnertos oculos habētes: eāq̄ negligētes. festucā tenuem i alioꝝ oculis ispiciunt: quā duꝝ incaute: auellere festināt: in errores foueā dilabunt. Ih ille. Seneca in lib. de mor⁹. Hoc hꝫ oīs affect⁹ vt in id q̄ ipse insanit in id putet etiā ceteros furere. Sꝫ q̄ iudiciū temerariuꝝ originet a ꝓprio habitu malicie: nos quotidiana docet experientia. sine tot auctoritat⁹ t rationib⁹. Et sic ꝑ prima causā vñ iudiciū temerariuꝝ hꝫ originē. ¶ Scō iudiciuꝝ temerariuꝝ est ab affectiua nequitia. siue a malo aio. quo q̄s alteri male afficit. vel ex ira vel ex invidia t p maxime ex odio. Nam cuꝝ per huiusmodi vitia. aliquis alteri male afficit appetit: t desiderat illi malum.

vnde cum apparet minimum signum in ipso credit: suspicatur: t iudicat malum de illo. Ideo Seneca in prima Tragedia. Q̄s mimio miseri volunt hoc facile credunt. Sicut enim charitas que cōtraria est invidie t odio: nō cogitare aut iudicare sinit malum de amato: vt dicit Apo. prime. Cor. xiij. Charitas nō cogitat malū ita econuerso: odium t invidia de illo ad quē habetur odium vel invidia nō bonum sinit iudicare sꝫ malum. Unde Chrisō. lib. de cōpunctiōe cordis: ait. Ubi amicitia permanet: nil facile credit: q̄d delidere possit operari. Si vero inimicicie semel occupauerint aios: omnia que fiunt: que dicunt: ita accipiunt t intelligunt vt ad maiores t longiores ꝓficiāt inimicitias. Si quid.n. boni dicat de inimico non credit. Si q̄d mali: hoc solū credit t ꝓfirmat: hec ille. Et Aristo. i. rheto. Amor odiū t ꝓpium comodū: sepe faciunt non cernere veꝝ. ¶ Tertio originat iudicium temerariū a longa experientia. Qui enim sunt longo tēpore expti conuersationem. viroꝝ t mulieꝝ multa viderunt t de multis recordant. Nam dicit: vi. ethi. choꝝ. Multitudo temporis facit experientiaꝫ. Propter hoc senes quasi faciunt vnum generale ita q̄ cum vident tale signum: iudicant tale quid de primo. Ideo Phō dicit. ij. poster. t. i. Meth. Et multis experientijs fit vniuersale. vnde t Phō dicit. ij. Rhetorice. Seneo sunt maxime suspitiosi: eo q̄ multotiens sunt expti aliorum defectus. Seneo inquit. Lacogeo sunt. Nō tamē excusantur a iudicio temerario: si leuibus indicant signis: licet peccatum eorū: ppter illam experientiam: nō sit tam graue. verū prudētis t experti est: semper in multis suspicari: non tamen temere iudicare: vt paterfamilias habens iuuentutē in domo: licet ei suspicari t prouidere: non tamen licet iudicare nisi sufficientia signa videat. Quod contra plerīq̄ faciunt: non suos sed alienos defectus continue explorantes. Unde Seneca inquit. Aliena vitia ante oculos habemus: a tergo nostra. Et Terentius. Ita fere corrupta est hominum natura: vt melius aliena iudicent: q̄s sua. Dic dicebat dominus Mat. vij. Ejice primuꝝ trabem de oculo tuo: t tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui. Dic bene aduertant meleconici: qui ad huiusmodi facile inclinantur. Nam dicit Aristote. in libro ō som. t vigilia. q̄ meleconici mouentur multiformibus ima-

ginationibus. Ideo cõcipiunt spe culationes ⁊ somnia: hec ibi. Ex quo sequitur q facilio:is sunt iudicij temerarij: q̃z sanguinei ⁊ huiusmodi. videmus enim experimento:rectio:es ⁊ p:elatos melécolicos die noctuq; huiusmodi fantasmatib⁹ labo:are: ne amittant dñia ⁊ p:elaturas: ad que inordinate afficiunt. Unde Seneca in p:ima Tragedia. Dubia pro certis: solent timere t'reges. P:ecidam:us igit causas: tam detestãdi sceleris ⁊ nephandi peccati. Et si quid nobis videt q̃ nõ sit certum: deo cõmittamus: ⁊ nobis ipsis attendamus. Scio enim q multi ex vobis tentantur: ⁊ inducunt a tot rebus a tot inclinationibus: a tot malis habitibus: ⁊ mihi animo vro nunc dicitis. Pater quo modo debemus tam subtile vitiũ ⁊ peccatum euitare? videt ipossibile. Quid agemus? Dico q sanum ꝯsilium est: hoc solũ: vt cum sentis iudicium temerarium non ꝯsentias: sed tieni la briglia ne le mane. Noli determinare: licet quidem suspicari: sed diffinire non licet. Audi Aug. sup verbo apostoli. Nolite itaq; ante tempus iudicare. vbi sic dicit. Si suspitiões vitare nõ possumus: q: homines sumus: iudicia tamen firmaq; sententias continea:nus. Et. xi. q. iij. Si quis dixerit. in glo. Et ita de secunda parte p:incipali. satis.

Certio p:incipaliter iudicij temerarij cõsiderare debemus specificationem. Circa quam ꝓpté attendẽs vtilitati' ⁊ serenitati: seu i'formationi ꝰsciaꝫ vt de hoc vitio clarius cõfiteri possitis: occurrunt duodecim varietates seu specificatiões iudicij temerarij declarande in quibus homo peccat mortaliter. ¶ P:imum igit iudiciũ temerariũ: dicit deo ꝓtrariatiuum. Cũ quis i passione posit⁹ iudicat deũ nõ esse iustũ: nõ parcere penitẽtib⁹: nõ p:emiare virtuosos: nõ punire vitiosos: peccat mortaliter. Et arguit ab ipso deo Jere. ij. Quid vultis mecum contendere: omnes dereliquistis me. ¶ Secõm iudiciũ temerariũ: dicitur idẽptitiuum. Cũ quis iudicat determinate se nõ posse vnq; benefacere: ⁊ se oportere de necessitate dãnari peccat mortaliter. quotiẽscũq; occurrit hec cogitatio determinate. Nã habet signa diuine miserico:die i ꝓtrarium. ⁊ liberi arbitrij. Jere. i. Ego tecũ sum vt saluem te: ⁊ eruã te dicit dñs. ¶ Tertiũ iudiciuꝫ temerariũ: dicitur puersiuũ. Cũ q̃s ꝓpterit cõditionẽ ꝯtrariã i vitiũ: ⁊ ecõuerso p uertit ꝯditionẽ vitij in virtutẽ: nõ habens sufficienté certitudiné de hoc: verbi gra. Unus o:at: alter audit' missam: facit elemosynã: visitat tribulatos: ⁊ ille determinate iudicat talia facere ob aliqs̃ pcm̃ mortale: é peccatũ mortale. vnde Augu. de occultis alieni co:dis: temere iudicare peccatũ est. Et cuꝫ cuius opera nõ videntur nisi bona: ex suspitione rep:ehendere inimquũ est. Cum eoꝝ que hoi incognita sunt: solus deus sit iudex: q̃ inspector verus: hec ille. Et ecõuerso peccatum mortale est iudicare ea que manifeste mala sunt mortalia: esse bona vel bono fine posse fieri: vt blasphemia. homicidium. fornicatio. incãtatio. Hoc enim est tendere ad heresim. Debis dicit Hiero. xi. q. iij. Si quis dixerit iustũ esse iniustũ: ⁊ iniustũ esse iustũ: vterq; abhominabilis est apud deũ. Contra huiusmodi dr̃ Isa. v. Et. xi. q. iij. c. Si qs homineꝫ. Ue q dicitis in corde vro bonũ malũ ⁊ malũ bonũ ponentes tenebras lucem: ⁊ lucem tenebras. ¶ Quartuꝫ dicitur iudiciũ temerarium sententiariũ. Cum aliquis iudex ꝓcedit ex solis suspitionibus ad sententiandũ: ⁊ cõdémnandũ: aliquẽ mortaliter peccat: q: é directe ꝰ iusticiam. vñ Adrianus papa. ij. q. i. c. P:imo super omnia diligenter inquirite: vt cum iusticia ⁊ charitate diffinitis. Neminem condemnetis ante verum ⁊ iustum iudicium. Nullum iudicetis suspitiõis arbitrio. sed p:imum probate: ⁊ postea charitatiuam sentẽtiam ꝓferte. Et q̃s vultis nõ vobis fieri: alteri facere nolite: hec ille. ¶ Quintum dicit iudicium temerariũ desperatiuũ. Et hoc vel de futuro vel de preterito. Cũ quis desperat iudicãdo determinate aliquez nunq̃z debere se co:rigere a peccatis mortalibus: nunq̃z posse bene facere: alter iudicat aliquem omino fore dãnandũ finaliter. vnde Augusti. cõtra manicheos ait. Incertum est nobis: qualis futurus sit qui nunc bonus vel malus appꝛet. de cuius correctione desperare temerarium est iudicium. Solus enim deus cuiuscũq; operis finem novit: hec ille. Hoc confirmat Leo papa. de pe. di. vij Nemo. xxiij. q. iij. Corripiantur. xxxij. q. ij. An illam. Ité cum quis iudicat aliquem post sanitatez adeptam: eisdem vitijs debere esse deditum vt p:imo vel postq̃z habebit tale officium: vel aliud huiusmodi iudicat debere esse peccãté ⁊ offendenté sicut p:imo vel iudicat determinate: si faciemus pacé cũ nostris inimicis: peius faciẽt: ⁊ sic de

similibus. In quibus omnib⁹ cuz non habeā alia certitudo: sic vindicās peccat mortaliter: vel cū qs desperat de correctōe alteri⁹ respectu peccatorū vitiorū ꝓteritorū iudicās talē eē in eisdē vitijs: in quibus erat iā vno anno ⁊ huiusmodi: nō hns tñ certitudinem peccat mortaliꝫ: quotiēs sic determinate iudicat. Est eni possibile in puncto imutare voluntatē vt Paulus fecit, Act.ix. Vñ vt dr.i.q.vij. Sanctus. Nemo putādus e immemor salutis. ¶ Sextum iudicium temerarium dicit significatiuum. cuz aliquis vidēs aliquē cecum: gibbosum: claudū ⁊ huiusmodi signatum iudicat determinate eē malum ⁊ pessimum: nō habēs aliud signum: ꝫ solū ex eo qđ dicit Ari. in lib⁹ de phisonomia. Caue ⁊ prē caue ab hoīe diminuto in aliquo mēb⁹ro: ū: sicut ab inimico. Et est magnus error: vt ex defectu corporis arguat determinate defect⁹ aīe. Vñ ⁊ multi sancti fuerūt ceci ⁊ gibbosi ac huiusmōi. vñ tal' semper peccat mortaliter: nisi quis iocose talia diceret. ¶ Septimū iudiciū temerariū dr astrologatiuum. Cū qs ex occurrēti planeta ⁊ dispositōe celi iudicat determinate aliquē debere vitiosum eē homicidā: pditorē ⁊ huiusmodi: peccat mortaliter: qz vitia sunt voluntaria: vt dicit Ari.in.iij.ē.v.ethi. Et voluntas directe nō pōt subijci influētie celi ⁊ planetaꝝ. ¶ Octauū dr liniatiuū. Cū quis ex liniamentis siue rugis in manib⁹: in brachijs: in pedibus: dat iudiciū determinatū: aliquē eē vsurarium: luxuriosum: huiusmodi: ē peccatū mortale: qz ⁊ si eēt aliqua inclinatio vel phisonomia ad vitiū: tamē liberū arbitrium: oēm inclinationē corporalē pōt superare vt dicit Hiero. cōtra iouinianū. aliqn vt bi ait. Ubi necessitas nec corona nec pmiatio est. Dicit ꝫ hoīes ⁊ femias q dāt fidē zinganis: pro fortuna: p vanitate: ⁊ huiusmodi pbēt cām peccandi: ꝫ eis nō credāt. ¶ Nonus iudiciū temerariū dr generatiuū. Cuz qs iudicat determinate aliquē eē vel fore malum: ex eo solum qz hēt talē generationē: vt ex eo qđ est de tali domo. o de tal ꝛepo. vt ex eo qđ ē iude⁹ baptizatus iudicat nō eē possibile fore bonū christianū. Ex eo qđ est illegitime natus vel nata. i. bastard iudicat qz eē debeat vitiosus vl' imitator: malorū parentū. Et cōtra tales iudicatores ē decretū. lvi. di. c. vndecimaꝝ hoīes nascant: si parentū vitia non sectant. honesti ⁊ salui erunt. Semē enim hoīs ex qualitatibus hoīe dei creatura ē: ⁊ eo male viuentibus male erit. b ille. Et ē text⁹ Augustini. ¶ Decimū dr zelotipiū. Cū marit⁹ vxorē: vel vxor maritum sine signis sufficientib⁹ iudicat de fractiōe fidei semp mortaliter peccat. Et huiusmodi solent eē cā mlt⁹ peccatoꝝ. Vñ Eccle.xxvi.c. scribit. Bolor cordis ⁊ luct⁹ mlr zelotipa. In muliere zelotipa flagellus lingue oīb⁹ cōmunicans. ¶ Undecimū iudiciuz temerarium dr derelictiuū. Cū aliqs iudicat iuuenē relinquētē mundū: vl' iuuencula huiusmodi faciētē ⁊ religionē intrātē factuz eē religiosum ac mundū religiosē mala intentione. sob aliquā culpā mortalē committēdā vel intrasse ex symonia. Inquētio eni cognosci non pōt ab hoīe. iō nec de illa iudicari. Ait.n. Ari.i.ethi. Unusquisqz bñ iudicat que cognoscit. Et extra de sen. excō. Cuz voluntate. ¶ Duodecimū iudiciū temerarium dr visuum. Cum quis iudicet hominē bone fame: vel qđ ignorat: cuius cōditiōis sit respiciētē in mulierez: vel loquētē cuz ea: de qua malum nescit: ⁊ sunt i loco honesto: ac modo modesto: ⁊ firmiter iudicat eos ad malum finē. i. pro turpibus: vl' pro alio peccato mortali: peccat mortaliter. Idē cum videt mercatorē cōuersantē cum iudeo nō habere debere esse participē in vsura cū iudeo. peccat mortaliter. Itē cum videt aliquē nō domestice cuz alio quersantē vel secū: aut qz ostendit secum aliqualē irā iudicat determinate sine alia certitudie: qz hoc sit ꝓpter inuidiā vel odiū mortale qđ habeat ad illum: peccat mortaliter. Idē cum qs videt aliquē conuersari cuz pueris: cuz damicellis ⁊ huiusmodi: sine alia certitudine iudicans talē esse conuersationem esse propter turpitudines ⁊ impudicitias: peccat mortaliter. Idē cum videt aliquē comedentē multotiens in die ieiunij: vel anticipantez horā comestionis: nescieno conditionē illius comedentis ⁊ iudicat determinate illum frangere ieiuniū. peccat mortaliter. In huiusmodi. n. que sunt dubia debemus tutiorem partē iudicare. vt extra de re. iur. c. Estote. Dubia sūt in meliorem partem interpretanda. Et.ij.q.i. Deus omnipotens. vbi sic. Si deus omnium conditor: solus mos mala: quorū clamor vsqz ad celum peruenerat: omnia sciēs prius: nec credere: nec iudicare voluit: qz ipse ea cum fidelibus testibus diligenter inuestigans que audierat opere comprobaret. Nos qui sumus hoīes ⁊ peccatores: quibus incognita sunt occulta iudicia dei: hoc precauere nō nullū ante veram iustamqz probationē

iudicare ⁊ damnare debemus. h̄ ibi. In omnibus autem supradictis modis intelligendū ē: qñ est iudicium determinatum: quia tūc est mortale: non autem si sit suspicio: quia tunc est veniale. Et vt hoc vitium scelestissimum ⁊ taz periculosissimum: propter quod tot ⁊ tanti damnantur: cardinales: prelati: reges: domini: nobiles ciues: artifices: homines: femine: grandes: paruuli: possit non solum rationibus dictis extirpari: sed exemplis terribilibus: ⁊ veridicis a nobis exterminari: recitabo quedam exempla. Primum habetur in vitis patrū vbi legit̄ ꝙ erāt duo germani in heremo habitātes simul ⁊ deo ꝑuientes: qui tm̄ in vita spirituali ꝓfecerunt: vt alter videret alteri⁹ gratiam: per lumē quoddā exteri⁹ fulgens super eos. Accidit autez vt vn⁹. s. iunior visitās p̄res in heremo viderit vnuz ex illis comedentē sexta feria: que iter illos habebat̄ vt p̄ceptū. Hora illa erat hora tertiaꝝ: vñ iudicauit illum trāsgressorē ieiunij. Reuersus est ad celiulā propriam. Et frater minor stans in oratione desiderauit videre splendorē solitū ⁊ gratiā in fratre minore: ⁊ nihil videre potuit. Vocat euz ⁊ admonet: si hēt aliquē remorsum conscientie. At ille ꝯsciētiā reuoluēs dixit. De nullo me sentio grauatum: nisi cum vidissem talē patrem comedentem male suspicatus sum de eo. Qđ intelligens maior iudicauit illud temerarium iudicium fuisse causaz subtractionis splendoris soliti. Et frater minor cōpunctus egit penitentiā: ⁊ splendor redijt. h̄ ibi. Et ex hoc caueant multū religiosi a iudicio temerario. Unde in nr̄is constitutionib⁹ in capl'o de nouitijs habem⁹ hec verba. Neminē penitus iudicēt: sed si qua ab vllo fieri viderint: lz mala videantur: bona suspicent̄: vel bona intentione facta. Sepe enim humanuz fallitur iudiciū. h̄ ibi. Recitat̄ etiam dieb⁹ nr̄is exēplū. Quidā nouitius retulit vni dño in regno existēti: cuius nomē taceo: quādā dominā peperisse duos filios vno partu. Aderat in hac relatione cōiūx hui⁹ domini: cui hec referebant̄: ⁊ dixit. Si illa peperit duos filios ibi fuerunt duo ⁊ nō maritus tm̄. Et sic iudicauit temere: ⁊ ifamauit illam. Accidit post deo disponente ⁊ puniente: vt vxor istius q̄ tale iudicium fecerat duos pareret filios. Quod cum relatuz fuisset huic domino eius marito cepit multum cogitare. recolens verba vxoris quibus dixerat: ꝙ sine duobus: duo non possunt conci

pi. Et iuit ad camerā dicens. De libero scire qui fuit alter qui tecuz dormiuit. Te enim ex ore tuo iudico. Tu de illa dixisti. At ipsa super hoc iurare cepit: nullo modo cuz alio concubuisse. Breuiter iusto dei iudicio nunq̄z fuit possibile hunc dñm placari ⁊ reconciliari: vt verificetur illud. per que quis peccat per h̄ ⁊ torquetur. Et illud Nolite iudicare ⁊ non iudicabimini. Exemplum etiam refertur in vitis fratrum nostrorum: ꝙ cū duo fratres iuuenes ⁊ apparentes discurrerent predicando ⁊ visitassent quādā sanctissimā feminā: post diuina colloqa illis abeūtib⁹ cepit illa suspicari ⁊ dubitare cum eēnt iuuenes ⁊ robusti de castitate eoꝝ. Post vadit ad orationē: ⁊ nullum gustum solitū sensit: arida remanet ⁊ fastidiata. Et cū conquereretur ac miraret̄ de ariditate: apparuit ei beata virgo reprehendens eam de temerario iudicio. Dicens ꝙ ipsa est sufficiens custodire illos. ⁊ ꝙ ex illo iudicio tanta consolatione fuerat priuata. Audi igitur Beatuz Ber. in sermone. xl. super cañ. Caue aliene conuersationis esse aut curiosus explorator: aut temerarius iudex: etiam si ꝑpetrantē actū deprehenderis: nec sic iudices ꝓximum: magis autem excusa intentionem si potes: si non potes puta ignorantiam: puta subreptionem: puta casum. Qđ si omnem omnino dissimulationem: rei certitudo recusat: suade nihilominus ipse tibi: ⁊ dicito apud teipsum. vehemens fuit nimis temptatio. Quid de me illa fecisset: si accepisset in me: similiter potestatem. hec ille. Sic facientes hic habebim⁹ gratiam ⁊ in futuro gloriam prestante domino iesu christo iudice verissimo omnium nostrū qui est benedictus in secula. Amē.

¶ Feria sexta prime dominice quadragesime. De peccato in spiritum sanctum. Sermo. xvij.

Iacebat multitudo magna languentiuz. Joan. v. Quāuis varia atqz diuersa sint peccata mortalia: quibus humanum genus grauatur ac periculoso morbo laborat: tamen maximum atqz horrendum est peccatum ex malitia certa commissum: quod ⁊ alio vocabulo peccatum in spiritum sanctum appellatur. Et licet aliis peccatis multi teneantur oppressi: in hoc tamen iacet

multitudo magna languentiuz spi
ritualiter: vt inquit thema assum
ptum. In quo tria documenta ha
bemus. ¶ Primum documẽtũ:
quicunqz vult sanari a quocunqz
langore spirituali: lauet se lauacro
penitẽtie: que p piscinam figurat.
Hoc tangit prima parte euange-
lij ibi. Est aũt hierosolymis ꝓba-
tica piscina. ¶ Scdm documen-
tum: q̃ lz homo diu steterit in pec
cato: nõ debet tamẽ desperare de
salute. Hoc tangit ibi. Erat autez
quidam homo. xxxviij. annos ha
bens in infirmitate: per quẽ pec
cator in peccatis habituatus signi
ficat. ¶ Tertium documẽtũ est:
q̃ peccata nõ nũq̃z sunt causa cor
poralis infirmitatis: quibus p con
fessionez amotis: homo statim re
stituitur sanitati. Hoc tangitur vl
tima pte euangelij ibi. Ecce san⁹
factus es: iam noli peccare: ⁊ ma
xime peccato in spiritum sanctuz:
quia grauius est ceteris ⁊ pericu
losius. De quo tria hoc mane vi
debimus.

¶ Primo. Quiditatem.
¶ Secundo. Varietatem.
¶ Tertio. Irremisibilitatem.

¶ Primo peccati in spm̃sanctuz
cõsiderare debem⁹ quiditatẽ. Ut
enim colligitur a magistro sen̄. in
.ij.d.xliij. Et a.s. Doc. ibidem ⁊ a
dño Alberto etiam ibidẽ. Et iterũ
a.s. Doc. xxij.q.xiiij.ar.i. Magi
straliter: talis datur diffinitio con
tinens in se quattuor genera cau
sarum. Peccatũ in spm̃scm̃ est in
ordinatus actus voluntatis tendẽ
tis in malũ ex certa malitia per cõ
temptũ alicuius impedientis pec
catum. Huius diffinitionis causa
formalis est. Inordinatus act⁹: q̃
dicit essentiaz peccati. Essentia cu
iuslibet rei dicit forma totius. vij.
Metha. sicut humanitas dicitur
forma hois. Voluntatis dicit cau
sam materialẽ. q̃ voluntas est sub
iectum peccati: ⁊ subiectum cause
ponitur in genere cause materia-
lis: vt patet. ij. Phy. Et. v. Me-
tha. c. de causis. Tendentis in ma-
lum. i. in bonum cõmutabile cum
auersione a bono incõmutabili: di
cit causam finalem: q̃ obiectũ vo
luntatis est finis. ij. Phy. Et. ij.
Metha. Ex certa malitia. i. ex ha
bitu vitioso. dicit causam efficien-
tem per se: q̃ habitus eliciẽs actũ
est causa efficiens per se: vt patet.
ij. Ethi. Per contemptũ alicuius
impedientis peccatum: est cã effi-
ciens per accidẽs: q̃ omne remo
uens impedimentũ: est causa effi-
ciens per accidens: vt patet. viij.
Phy. Non tñ sicut dicit. s. Doc.
xxij.q.xiiij.ar.i. Ad scdm: oĩs qui
peccat ex electione peccat peccato
in spm̃scm̃. sed solum qui peccatuz

eligit per contẽptuz eoꝝ per quẽ
hoies solẽt retrahi a peccando. h̃
ille. Hoc autẽ est agere cõtra bo-
nitatẽ ⁊ clementiã attributã spũi
sancto. Vñ magister in. ij. sen. di.
xliij. inquit. Ille peccat in spũz san
ctũ: cui malitia pp se placet. Et pro
ampliori declaratiõe huius v̄ita-
tis theologice pulchre: cõtẽplãdũ
esse puto. Qd̃ proprietas patris
eterni s̃m quã distinguit ab alijs
personis: est ipsum esse principi-
um productiuum aliorum: ita q̃
ipse pater a nullo producit. De-
clarat hoc Athanasi⁹. dicẽs. Pr̃
a nullo ẽ fact⁹. nec creat⁹. nec geni
tus. Jõ attribuit sibi potẽtia. Naz
s̃m ph̃m secũdo de aĩa. ⁊. ix. me-
tha. Potẽtia ẽ p̃ncipiũ operãdi.
Predico q̃ predicare possuz. Lo
quor q̃ possuz loqui. Laboro: q̃
laborare valeo: ⁊ huiusmõi. Pro
pterea cãtat Eccl̃ia vt hẽtur i sym
bolo. Credo in deũ patrẽ oĩpotẽ
tẽ creatorẽ celi ⁊ terre. Proprie-
tas filij s̃m quam distinguitur ab
alijs personis: est ipsum eẽ geni-
tum ⁊ cõceptum. Athanasius. Fi
lius a patre solo ẽ: nec factus: nec
creatus: sed genitus. Sic verbum
concipitur ab intelligente. Et quia
sapientia est in intellectu: vt philo
sophus inquit. iij. de anima. Et. vi.
ethicorum. Ideo filio attribuitur
sapienntia ⁊ scientia. Proprietas
spiritussancti s̃m quam distingui-
tur ab alijs personis: est produci
per modum voluntatis: vt amor:
sicut dicit Athanasius. Spiritus
sanctus a patre ⁊ filio non factus:
nec creatus: nec genitus: sed proce
dens. Obiectum autem amoris ẽ
bonum: vt dicit philosophus. i. ⁊
ix. ethi. Ideo spiritui sancto attri
buitur bonitas. Unde magister
sen. in p̃mo li. d. xxxiiij. Cũqz vnũ
⁊ idem penitus sit in deo. potentia
sapiẽtia. bonitas. in sacra tñ scrip-
tura frequẽter solent hec nomina
distincte ad p̃sonas referri: vt pa-
tri potentia: filio sapientia. spiritui
sancto bonitas attribuat: hec ille.
Et sicut tres sunt persone diuine:
⁊ tria attributa: ⁊ tres proprieta-
tes: sic triplex mod⁹ peccandi quo
.s. offenditur deus a peccantibus.
Nam aliqui offendunt deum fra
gilitate: infirmitate: vel impulsu
passionis: ⁊ tales peccant contra
patrem: cui vt dictuz est: attribuit
potẽtia. Aliqui offendũt ex igno-
rantia ⁊ hi peccant contra filium:
cui attribuitur sapientia. Alij v̄o
offendũt ex certa malicia. i. ex ip̃a
electiõe mali: que opponitur bo-
nitati. Et hi dicuntur peccare in
spiritum sanctum: cui attribuitur
bonitas: vt declaratum est. Et vt
hec diuersitas peccandi clarius
elucescat. exumplũ pono in Pe-

ro ⁊ Paulo: ⁊ Juda. Petrus enim ter negauit xp̃m in passiõe nocte. Mat.xxvi. propter infirmitatem ⁊ propter ipulsum passionis ⁊ timoris: quia timens mortem negauit eũ: diligens plus corpus suũ q̃z xp̃m. Nõ enim peccabat ex ignorantia: quia iam cõfessus erat xp̃m corde: ore: ⁊ opere. Mat.xvi.d. Tu es xp̃s filius dei viui. Et sic peccauit contra patrez ex fragilitate. vnde peccatũ suum fuit leuiter remissibile. Nam conuersus dñs respexit Petrũ: ⁊ recordatus est Petrus verbi dñi q̃ dixerat. Priusq̃z gallus cãtet ter me negabis. Et egressus foras fleuit amare. Lu.xxij. Mat.xxvi Mar.xiiij. Jo.xviij. In decre. 3 pe.di.vi. Qui vult. Bi.xxxvi.licet plerumq̃z. De pe.di.prima.c. Quis aliquãdo. De pe.d.ij. Bũ sanctam tẽ. Si enim inquit. De conse.di.prima. Basilicas. Et postea apostolus pmansit. l.d.c. ecõtra. ⁊.c. Considerandũ. ⁊.c. Fidelior. vi.q.i. Imitare Petrum. xi. .q.iij. Non solum. xxj.q.iij. Actione. xxiij.q.iiij. Ipsa pietas. Bi. .xix. Ita dñs. Bi.xxi.c. In nouo ⁊.c. Quãuis.d.xxij. Sacrosancta ix.q.iij.c. Alioz. xi.q.i. Relatum xxiij.q.prima. Rogamus.c. Si Petrus ⁊.c. Quia ex sola. Paulus aũt peccauit ex ignorantia credens benefacere: dum persequeretur ecclesiam dei. Et sic peccauit contra filium: cui attribuitur sapientia. Ideo in psuersione eius apparens christus informauit eũ ⁊ vere docuit. Actuum.ix. Circũfulsit eum lux de celo non tantum visibilis: sed etiam inuisibilis sapientie fidei ⁊ totius veritatis. Et vt dicit. s. Tho. iij. pte. q.lvij. ar.vi. Christus ibi tunc corporaliter sibi apparuit. Ideo de suo peccato ipsemet dicit. prime. Thi. primo. Primus fui blasphemus ⁊ persecutor ⁊ contumeliosus: sed misericordiam psecutus sum: q̃ ignorans. feci in incredulitate. hec ille. Judas autem peccauit non ex fragilitate aut ignorantia: quia elegit peccatum: cõtẽnendo ea quibus potuit retrahi a peccato resistens gratie: ⁊ inspirationi ⁊ bonitati q̃ attribuit spiritui sancto. Ideo peccatum eius fuit peccatum in spiritumsanctum. Et quia hoc peccatũ est grauissimus: propterea nunq̃ meruit remissionem: q̃ suis dñs timorem amoris: tuz timore multiplicatum amoris: tuz ipsum conuerti voluerit. Et ꝺ verificatur sententia domini Mat. xij. Et ponitur a magistro sẽn. xxij. d.xliij. Qui peccauerit in patrem remittitur ei: ⁊ qui peccauerit in filium remittetur ei: qui autem peccauerit in spiritumsanctum: non

remittetur ei neq̃z hic neq̃z in futuro.

Secundo principaliter: peccatũ in spiritumsanctum cõsiderare debemus varietatem. Peccatum enim in spiritumsanctuz ꝺz magistrũ sẽn. in. ij. d. xliij. Et Augustinus in libro de fide ad petrũ. Augu. in enchiridion. Et de ꝺmone domini in monte. Et de baptismo paruulorum. Et ꝺm .d. Alber. magnum in. ij. senten. d. xliij. ar. iij. Et. s. Doc. xxij. q. xliij. ar. ij. Et in ij. sen. d. vt. s. variatur in. vi. speciebus que sunt iste.

¶ Prima. est desperatio.
¶ Secunda. est psumptio.
¶ Tertia. est finalis impenitẽtia.
¶ Quarta. est obstinatio.
¶ Quinta. est impugnatio veritatis agnite.
¶ Sexta. est inuidẽtia: gratie fraternalis.

¶ Prima nãq̃z species peccati in spiritũsanctum est desperatio: Cũ enim peccator in peccatorum baratrum ceciderit consideratõ sue culpe grauitatem: vnde cõcipere deberet spem venie propter diuinã bonitatem: persuadet sibi mũquaz posse consequi remissionez ⁊ gratiam a deo. Et sic contemnẽs dei misericordiam desperatur. Sicut de Chaym legitur gen. iiij. Dixit eniz occiso fratre suo Abel. Maior est iniquitas mea q̃z vt veniam merear. Ubi glosa. Mentiris Chaym. quia maior est misericordia dei q̃z omnium hominum miseria. Dic igitur Chaym desperans grauius peccauit q̃z fratrem occidens: quia desperando diffidit de diuina misericordia: propter quam potuisset resilire a peccato. Et sic miser peccauit in spũm scũm. ¶ Secũda spes peccati in spũmscũz ẽ psumptio. Cũ peccator i peccatis ⁊ sceleribꝰ iacẽs: nec resurgẽ curãs: q̃ sine pnia presumit venã ⁊ sine meritis gl̃ie: peccat i spũmscũm. Cõtenit enim cõsiderare diuinam iustitiam: quã nihil manet impunitum: ⁊ qua timor a peccato retrahẽs nascitur. Et talis ita psumẽs ꝓtra deum blasphemat: quia facit eum iniustum. Requiritur enim ad veniam ⁊ gloriam consequendam: penitentia peccati ⁊ meritum boni operis. Haz spes: ut inquit magister sẽn. in tertio libro est expectatio future beatitudis, puenies ex gratia dei ⁊ meritis. Et in hoc peccatum psumptionis videt incidisse Origenes: qui dixit omnes etiam demones semel esse saluandos. Et ideo post mortem anathematizatus est: vigesimaquarta.

q.ij.c.finali. Si quis autez peccat cum spe venie: mediante penitentia: quā putat vel intendit agere: nō peccat in sp̄iritūsanctum. vnde Augustinus in libro de fide ad petrum. t habet de pe.d.i.c. Et hijs circa mediū: illi qui desperant de indulgentia peccatoz vel qui sine meritis de misericordia dei p:esumunt. peccant in sp̄mscm. ℔ ille.

¶ Tertia species peccati in spiritūsanctum dicitur finalis impenitentia. Cum enim sceleratus t mi serrimus peccator firmat se in p:oposito nō dolendi: nō confitendi: nō satisfaciendi: peccat in sp̄mscm. Non enim vult ꝑsiderare inordinatōem: vilitatem: t turpitudinez sui peccati: quā ꝑsideratōem sibi suggerit bonitas spūssancti: t que consideratio est efficax ad excitandum dolorem: t penitentiā: declinandūmqz p:opositū non penitēdi. De hac spe ait Augustinus in libro de verbis dñi. impenitentia é peccātum in sp̄mscm: quā neqz i hoc seculo neqz in futuro dimittēda in euangelio dño asseruit. Si autem delectatiōe peccati siue de speratione venie: vsqz ad mortez: quis in peccato pseueret: iustuz é vt sine fine puniatur: qui sine fine peccauit. vnde Grego. iij. dia. voluissent impij si potuissent sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt en im quia in peccato semper viuere cupiunt: q nunqz desinunt peccare dū viuūt. Ad magnam ergo iusticiam iudicantis pertinet: vt nunqz careant supplicio qui i hac vita nunqz voluerunt carere peccato. hec ibi. Et Hiero. super Amos. primo. c. t d pe.di.i. Super tribus sceleribus damasci t super quartū non p:ertam eum. Juxta tropologiam: hic possumus dicere. primū peccatuz est cogitasse que mala sunt. scōm cogitatōibus acquieuisse puersis. tertium qō mēte decreueris: opere complere. quartum post peccatam non agere penitentiam: t suo sibi complacere delicto. hec ille. vnde ꝓuerbium. Humanum est peccare. angelicū emendare: diabolicum p:seuerare: t sic habetur. tertia spēs peccati in spi.sanc. ¶ Quarta species peccati in spiritūsanctum est obstinatio. Cum enim vitiosus in peccatis habituatus peccata sequatur: t firmo actu pertinaci p:oposito ipsis inhereat ita vt ea relinquere minime velit peccat in sp̄mscm. Posset enim retrahi a peccatis si attenderet ad spiritussancti inspiratōez: qua ostēdit peccantibus paruitatem t bonitatem boni qō querunt in peccato: cuius attentio t consideratio est efficacissimū remediū ad hoc vt voluntas a peccato remoueatur. De hac specie dic̄ Augustin⁹ in Enchi. Qui in obstinatōe mentis diem claudit extremum: reus est peccato in spiritūsanctum. Et ideo queritur deus. Jere. viij. c. Nullus est enim qui agat penitentiam super peccato suo. dicens. Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suū quasi equus impetu vadens ad p:eliū. Et de obstinatio dicitur. Jere. xiij. Si mutare potest ethyops pellem suā t pardus varietates suas: t vos poteritis benefacere cum didiceritis malum. hec ille. Huiusmodi aūt obstinatio in malitia deus numqz misertus fuit: nec misertur. xxiiij. q. ij. c. Legatur t. c. Damnationis. ¶ Quinta species peccati in spiritūsanctum: dicit impugnatio veritatis agnite: vt cecissimus peccator liberius t licentius suas concupiscentias ꝓsequi possit negat veritatez per fidem agnitā: negat immortalitatem anime: negat purgatorium: negat infernum t paradisum: quoz cogitatio: spūssancti bonitate habita: potissimū remediū homini est: vt retrahatur a peccato. Qui ergo impugnat lumen t veritatem fidei agnite: peccat i spiritūsanctuz. Et hic est de numero illoz de quibus habetur Sap. ij. Venite fruamur bonis que sūt t vtamur creatura tanqz in iuuētute celeriter. Vino p:etioso t vnguentis optimis impleamus nos t non p:etereat. nos flos tēp:oris. Coronem⁹ nos rosis anteqz marcescant. Nullum p:atum sit: qō nō pertrāseat luxuria nostra. Nemo vestrum sit exors luxurie nostre: vbiqz relinquamus signa leticie quoniam hec est pars mea: t hec est sors mea. hec ille. Hoc quintū peccatuz in sp̄mscm ponit Augustinus in libro de vnico baptismo. di. Qui veritatem contēnit aut contra fratres malignus est quo veritas ꝓcuratur: aut contra deum ingratus: cuius inspiratōe ecclesia instruitur: contra spiritum sanctum peccare videt. ¶ Sexta species peccati in spiritūsanctū dicitur inuidētia fraternalis gratie. Peruersissim⁹ peccato: vsqz adeo virtuti t bonitati sit sepe contrarius: vt doleat: dum gratia spiritussancti diffunditur t crescit in mundo: ita vt intrideat gratie quā in fratre t in p:oximo videt. Nollet enim q⁹ gratia dei cōmunicaretur: vt reliqui essent culpe t peccatoruz socij: ac per hoc liberius ipe peccaret. Dic p:oculdubio peccat in spiritumsanctum: quia contemnit t fugit cōsiderare dona t gratiam spiritussancti: quibus homo retrahitur ac liberatur a pec-

cato: immo q̄ peius est: dolet: ⁊ in
uidet: quando hec gratia alteri da
tur. Et hec est inuidentia fraterna
lis gratie. vnde Augustinus in li-
bro de v̄bis domini. Inuidie fau-
cibus fraternitatem impugnare:
est peccare in spiritumsanctū. hec
ille. Accipe exemplum. Legitur
de quodam heremita qui asperri
mam vitam diu fecerat. Ad quez
cum quidam latro venisset: qui
multos expoliauerat ⁊ iugulaue-
rat: facta confessione: cum nullam
penitentiam ab eo vellet accipe-
re: nec ieiunium: nec elemosynam
nec orationem: tandem heremita
ab illo qd̄ potuit accepit. vnde in
iunxit ei: quotiens iuxta viam cru
cem videret: flexo genu: aliquam
orationem diceret. Cunqz latro
hanc solam penitentiam acceptas
set: remotus paululum a cella he-
remite: videns hostes suos quo
rum consanguineos occiderat: fu
gere cepit ipsis persequentibus.
Quo fugiente: crux super vi-
am erecta illi occurrit: ⁊ statiz ge
nu flexit: cepitqz orationem do-
minicam dicere: ac crucem adora
re. Et cum euadere potuisset. ma
luit mori q̄z penitentiā sibi iniun-
ctam preterire. Cum ergo ab ho
stibus fuisset occisus. vidit here
mita ab angelis letantibus animā
latronis vel potius martyris por
tari. Quo viso cepit diabolica in
stigatione dolere ⁊ indignari. q̄ p̄
multos annos durissimam pe-
nitentiam fecisset. ⁊ tamen latro
qui nunq̄z penitentiam fecerat eū
in gloriam precesisset. Et sic reli-
cto heremo ad seculum redijt.
Diabolus autem accepta iuste a
deo potestate: timens ne aliquan-
do ad penitentiaz rediret: posito
in via obstaculo: eum corruere se
cit: ⁊ fracto collo: animam here-
mite in inferno sepelliuit. Et sic
patet scd̄a pars principalis.

Tertio principaliter
peccati in spiritum
sanctum considera
re debem⁹ irremis
sibilitatem. Pecca
tum in spiritumsanctum esse irre
missibile. potest intelligi tripliciter
put colligitur ex compēdio theo
logie domini Alberti magni lib.
iij.c.xxiij. Et ex dictis.s.Tho.xxij.
q.xiiij.ar.iij. Et.ij.sen̄.d.xliij. Et a
domino Petro de taran.i.ij.sen̄.
d.xliij.ar.iiij. Et iterum a domino
Alberto in.ij.sen. eadē.d.

¶ Primo modo negatiue.
¶ Secundo modo priuatiue.
¶ Tertio modo contrariatiue.
¶ Primo modo irremissibile ac
cipitur negatiue. scilicet q̄ nullo
modo potest remitti. Et sic pecca
tum demonum ⁊ damnatorum di

citur irremissibile ⁊ eorū qui sunt
in peccato finalis impenitentie: p̄-
seuerantes vsqz ad mortem i pec
cato mortali. qd̄ est tertia species
peccati in spiritumsanctum. Et de
huiusmodi intelligitur textus euā
gelij. Mat.xij. Qui dixerit verbum
contra spiritumsanctum non
remittetur ei neqz in hoc seculo
neqz in futuro. ¶ Secundo mo-
do irremissibile dicitur priuatiue.
scz q̄ non habet congruentiam ex
se: quare remitti debeat. licet ex cō
gruo dei possit omne peccatū re-
mitti. Et hoc modo qd̄libet pecca
tuz mortale de se est irremissibile.
¶ Tertio modo irremissibile ac
cipitur contrariatiue. s. s̄m q̄ ali-
qua culpa habet cōtrariam dispo
sitionem ad hoc vt remittat. Se-
cundum enim naturā suam est ir
remissibile inquantū excludit ea p̄
que fit remissio peccatoruz. Per
hoc tamen non precluditur via re
mittendi ⁊ sanandi omnipotentie
⁊ misericordie dei. Cum ergo di-
citur peccatum in spiritumsanctuz
est irremissibile intelligit inquan
tum excludit ea per que fit remis-
sio peccatorum: aut excludit me-
dia quibus homo peccatū relin-
quit. Nec tamen per hoc intelligi
tur absolute: q̄ priuetur potentia
ad remissionem: nec ex parte dei
omnipotentis: quia potentia eius
est infinita: nec ex p̄te eius cui fit
remissio cuius liberū arbitriū mo
ueri ad bonū potest diuina gratia
adiutrice: q̄z diu est in hac vita.
Audi Augustinū in libro de v̄bis
dñi. De nullo desp̄andū est: q̄z diu
patientia dñi ad pniam adducit. h̄
ille. Superueniat Leo papa d̄ pe.
d.vij.c. Nemo desperandus ē cū
in hoc corp̄e constitutus est: q̄ nō
nunq̄z qd̄ diffidentia etatis differ
tur: ꝯsilio maturiore perficitur. h̄
ille. Accedat ⁊ Lactantius lib.vi.
c.xxiiij. Nec tamen deficiat aliqs
aut de seipso desperet: si aut cupi-
ditate victus: aut libidine impul-
sus: aut errore decept⁹: aut vi coa
ctus: ad iniusticie viaz lapsus est:
pōt.n.reduci ac liberari. si eū peni
teat actoꝝ: ⁊ ad meliora ꝯuersus
satisfaciat deo. hec ille. Loquatur
deniqz Io. Chriso. super.p̄s. mise
rere. Nolo mihi excusationem af
feras. nolo ignauiam tuam preten
das. Peccasti. penitere. Milies
peccasti. Milies penitere. hec il-
le. Examinate igitur charissimi
corda vestra: ⁊ diligenter inspici-
te: si hoc grauissimo peccato: ali-
quando fuistis illaqueati. Excuti-
te tam graue iugum: ⁊ salutarem
penitentiam sumite dum in hac
vita positi estis. Confidite de deo
benignissimo: cuius misericordie
mensura nō est limitata: cui⁹ boni

tate peccatores vocat: ⁊ clemẽtia suscipit ⁊ amplectit: qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Sabbato prime Dñice quadragesime. De vanagloria. Sermo. xviij.

Nemini direritis visionẽ. Actuum viij. Dñs ac redẽptor noster veluti doctor quidã eximius mortali carne indutus: cõtulit nobis regulam modumqz viuendi. Et vt subtile peccatũ inanisgloríe deuitare emus: que vt iquit Aug. bonis etiã opibus insidiat vt pereant: exẽplo suo: nos cõmonitos facere dignat⁹ est. Cũ.n. in mõte thabor: añ discipulos ꝓspectũ gloriose appꝛuisset trãsfiguratꝰ: descendentibus illis de mõte: pꝛecepit vt nemini dicerent visionẽ: quaz viderant: ex hoc sine dubio instruens vniuersos: vt opera de genere bonoz occultare studeãt. Et hoc est qõ affirmat thema nostrum in hodierno euangelio recitatum. In quo tria documẽta habemus. ¶ Pꝛimũ documentum qõcũqz vult saluari ⁊ xp̃m in gloria videri necesse est habere fidẽ per petrũ figuratam: ⁊ supplantationẽ vitioꝝ per Jacob. denotatam: ⁊ puritatẽ ꝓsciẽtie: p Joh̃ãnem significatã. Hoc patet pꝛima parte euãgelij. vbi dicit. Assumpsit ihesus tẽ. ¶ Scõm documentũ: qp pater celestis phibet testimoniũ de dño iesu qp sit filius eius dilectus. Hoc patet scõa parte euãgelij ibi. Et ecce vox de nube tẽ. ¶ Tertiũ documẽtuz est: qp in oibus pꝛeceptum dñi seruare debemus: nec opa bona manifestare: ⁊ hoc vt vanã gloriaz euitemus. Hoc tangit vltima parte ibi. Descendẽtibus illis tẽ. De vana gloria hoc mane tria ꝓsiderabimus. ¶ Pꝛimo. diffinitionem. ¶ Secundo. originationem. ¶ Tertio. specificationem. ¶ Pꝛimo cõsiderare. debemus vanegloríe diffinitionez: p cuius intellectionẽ notandũ est: quid sit gloria. deinde quid sit vanũ. Augu.n. sup Johãnẽ. Et.s. Dño. xiij. .q. xxxj. ar. i. Et in qõnib⁹ de malo. q. ix. ar. i. Et dño Albertus magnus in. ij. sen. d. xxxv. dicũt. Gloria claritatẽ quandã ꝓportat: ⁊ idẽ est glorificari qõ clarificari. vnde claritas dicit euidentiã quandaz: ꝺm quãqz aliud est conspicuus ⁊ manifestũ: ⁊ splendor: e suo patẽs. Et ideo gloria ꝓportat alicuius manifestationem in bono: sicut econuerso ignominia ꝓportat manifestatiõez alicui⁹ in malo. Ideo Ambrosius dicit sup epistolã ad Rom. Gloria ẽst clara cũ laude notitia. Et hec gloria ꝓsideraf vt ꝓsistit in semetipso: ⁊ tunc dicit aliqꝺ gloriari in se: sed cum appetit manifestari vel esse in admiratione vni vel pluribus: vel rei publice: tunc dicit gloriaz inter alios querere. Et ideo Tullius dicit. Gloria ẽ fre quens fama cum laude. Laus ꝺo vt Arist. dicit. primo. Rheto. est sermo elucidãs magnitudinẽ virtutis. vnde gloria est clara manifestatio alicuius sui boni spũalis seu tẽporalis: vt sciẽtie: ⁊ pulchritudinis: aut diuitiarum: ⁊ huiusmodi: vt sciaf ⁊ cognoscatur a multitudine: vel a paucis: ⁊ laudef ⁊ extollaf. Hoc habito iam videam⁹: qd sit vanũ. ꝺm enim.s. Tho. in qõnibus de malo. vbi. s. vanũ qñqz accipitur ꝓ eo qp nõ hz subsistentia: vt res falsę dicunf vane. Et sic ꝺbus mendacij põt dici vanus. Et moneta falsa põt dici vana. ꝓ. iiij. vt quid diligitis vanitatẽ ⁊ queritis mendacium? Et ꝺm hunc modus vana gloria sic diffinif. vanagloria est appetitus inordinatus manifestationis rei nõ subsistẽtis. Et indoctus appetit manifestari pro docto: turpis pro pulchro. Qñqz vanũ accipitur pro eo qp licet subsistat: tamen non habet soliditatez vel firmitatez: vt pulchritudo. foritudo ⁊ huiusmodi. De quo Eccleſiastes primo. Vanitas vanitatum ⁊ omnia vanitas. s. propter instabilitatem. Et Prouer. vltimo. Fallax gratia ⁊ vana est pulchritudo. Et ꝺm hunc modus potest diffiniri sic. Vanagloria ẽ appetitus manifestationis rei mutabilis ⁊ transitorie. Fortis enim appetit videri ꝺ sua fortitudine: que mutaf: ⁊ transit: sic diues ⁊ huius modi. Quandoqz dicitur vanus quod non consequitur finem: vt dicit Aristotc. ij. Physicorum. Sicut aliquis dicitur medicinaz sumpsisse in vanum: dum non ẽ assecutus finem sanitatis. Et hoc vanũ dicit. Isa. xxxix. In vacuũ laboraui sine causa: ⁊ vane ꝓsumpsi fortitudiné meam. Et ꝺm hũc tertium modus potest sic diffiniri. vanagloria est appetitus manifestationis nõ consequens aliquam vtilitatem. Nam cognosci ab aliquo: in quãtum cognoscit: nõ consequitur perfectionem. Et ideo dicitur vanum: qꝛ caret fine vtili. Hoc dico. quia manifestatio alicuius boni vel spiritualis vel temporalis: vtiliter ⁊ meritorie potest fieri tripliciter. Pꝛimo ad gloriaz dei: que resultat ex manifestatiõe boni: cui⁹ ipse principalis ẽ actor. Secundo potest fieri ista manifestatio vtiliter ad pꝛoximoꝝ salutẽ: vt pꝛoximus edificetur ad imitandũ. Ro. xv. Unusquisqz ꝓximo

tate peccatores vocat: ⁊ clemẽtia suscipit ⁊ amplectit: qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Sabbato prime Dñice quadragesime. De vanagloria. Sermo. xviij.

Nemini diretius visionẽ. Matth. xvij. Dñs ac redẽptor noster veluti doctor quidã eximi⁹ mortali carne indutus: cõtulit nobis regulam modumq; viuendi. Et vt subtile peccatũ inanisgloríe deuitaremus: que vt iquit Aug. bonis etiã opibus insidiat vt pereant: exẽplo suo: nos cõmonitos facere dignat⁹ est. Cũ. n. in mõte Thabor: añ discipulos ꝓspectũ gloriose apparuisset trãsfigurat⁹: descendentibus illis de monte: precepit vt nemini dicerent visionẽ: quaz viderant: ex hoc sine dubio instruens vniuersos: vt opera de genere bonoz occultare studeãt. Et hoc est qõ affirmat thema nostrum in hodierno euangelio recitatum. In quo tria documẽta habemus. ¶ Primũ documentum qõcũqz vult saluari ⁊ xp̃m in gloria videri necesse est habere fidẽ per petrũ figuratam: ⁊ supplantationẽ vitioruz per Jacob. denotatam: ⁊ puritatẽ ꝓscíẽtie: p Johãnem significatã. Hoc patet prima parte euãgelij. vbi dicit. Assumpsit ihesus tẽ. ¶ Scõm documentũ: qp pater celestis phibet testimoniũ de dño ihesu qp sit filius eius dilectus. Hoc patet scõda parte euãgelij ibi. Et ecce vox de nube tẽ. ¶ Tertiũ documẽtuz est: qp in oibus preceptum dñi seruare debemus: nec opa bona manifestare: ⁊ hoc vt vanã gloriaz euitemus. Hoc tangit vltima parte ibi. De scendẽtibus illis tẽ. De vana gloria hoc mane tria ꝓsiderabimus.

¶ Primo. diffinitionem.

¶ Secundo. originationem.

¶ Tertio. specificationem.

¶ Primo cõsiderare. debemus vanegloríe diffinitionez: p cuius intellectione notandũ est: quid sit gloria. deinde quid sit vanũ. Augu. n. sup Johãnẽ. Et. l. Dño. xxij. q. cxxxij. ar. i. Et in qõmib⁹ de malo. q. ir. ar. i. Et dñs Albertus magnus in. ij. sen. d. xxxv. dicũt. Gloria claritatẽ quandã iportat: ⁊ idẽ est glorificari qõ clarificari. vnde claritas dicit euidentiã quandã: ꝑm quãqz aliud est conspicuus: ⁊ manifestũ: ⁊ splendore suo patere. Et ideo gloria ipoztat alicuius manifestationem in bono: sicut econtra uerso ignominia ipoztat manifestatiõez alicui⁹ in malo. Ideo Ambrosius dicit sup epistolã ad Ro. gloria ẽst clara cũ laude notitia. Et hec gloria ꝓsideratur vt ꝓsistit in semetipso: ⁊ tunc dicit aliqñ gloriari in se: sed cum appetit manifestari: vel esse in admiratione vnius vel pluribus: vel reipublice: tunc dicit gloriaz inter alios querere. Et ideo Tullius dicit. Gloria ẽ fres quens fama cum laude. Laus ẽ vt Arist. dicit. primo. Rheto. est sermo elucidãs magnitudinẽ virtutis. vnde gloria est clara manifestatio alicuius sui boni spũalis seu tẽporalis: vt sciẽtie: ⁊ pulchritudinis: aut diuitiaz: ⁊ huiusmodi: vt sciat ⁊ cognoscatur a multitudine: vel a paucis: ⁊ laudet ⁊ extollat. Hoc habito iam videam⁹: qd sit vanũ. ꝑm enim. l. Tho. in qõnibus de malo. vbi. ẽ. vanũ qñqz accipitur ꝓ eo qp nõ hz subsistentia: vt res falso dicunt vane. Et sic ẽ vbuz mendacij põt dici vanuz. Et moneta falsa põt dici vana. ꝓs. xiij. vt quid diligitis vanitatẽ ⁊ queritis mendacium? Et ꝑm hunc modum vana gloria sic diffinit. vanagloria est appetitus inordinatus manifestationis rei nõ subsistẽtis. Et indoctus appetit manifestari ꝓ docto: turpis ꝓ pulchro. Vanũ accipitur ꝓ eo qp licet subsistat: tamen non habet soliditatem vel firmitatem: vt pulchritudo. fortitudo ⁊ huiusmodi. De quo Ecclesiastes primo. Vanitas vanitatum ⁊ omnia vanitas. l. propter instabilitatem. Et ꝓuer. vltimo. Fallax gratia ⁊ vana est pulchritudo. Et ꝑm hunc modum potest diffiniri sic. Vanagloria ẽ appetitus manifestationis rei mutabilis ⁊ transitorie. Fortis enim appetit videri ꝓ sua fortitudine: que mutat: ⁊ transit: sic diuco ⁊ huiusmodi. Quandoqz dicitur vanuz quod non consequitur finem: vt dicit Aristote. ij. Phisicoꝝ. Sicut aliquis dicitur medicinaz sumpsisse in vanum: dum non ẽ assecutus finem sanitatis. Et hoc vanũ dicit. Isa. xxxvij. In vacuũ laborauit sine causa: ⁊ vane ꝓsumpsit fortitudinẽ meam. Et ꝑm hũc tertium modum potest sic diffiniri. vanagloria est appetitus manifestationis nõ consequens aliquam vilitatem. Nam cognosci ab aliquo: in quãtum cognoscit: nõ consequitur perfectionem. Et ideo dicitur vanum: qz caret fine vili. Hoc dico. quia manifestatio alicuius boni vel spiritualis vel temporalis: vtiliter ⁊ meritorie potest fieri tripliciter. Primo ad gloriaz dei: que resultat ex manifestatiõe boni: cui⁹ ipse principalis ẽ actor. Secundo potest fieri ista manifestatio vtiliter ad proximoz salutẽ: vt proximus edificetur ad imitandũ. Ro. xv. Unusquisqz primo

suo placeat in bonum: ad edificationes. Tertio potest fieri hec manifestatio vtiliter ad bonū sui ipsius: vt gratias agat deo: cum se videt laudari: & ꝓhīmet seipsum in illo bono: vt Paulus sepe fecit. Cum igitur hec manifestatio suorū bonoꝝ: non appetitur propter aliquod horum modoꝝ: erit vanagloria & peccatuꝫ: q̄ importat inordinationem appetitus. Ideo Hiero. in quadaꝫ epistola. gloriania est inordinatus animi motus: quo aliquis proprią desiderat excellentiam: Et Alexander de ales in secūdo summe sue dicit sic. Vanagloria est appetitus inordinatus & inordinata delectatio humane laudis. Quapropter querit hoc loco an vanagloria possit esse peccatum mortale. Respondeo ponendo hanc conclusionem ſm. ſ. Dyo. questionibus de malo. q. ix. ar. ij. & xxij. q. cccxij. ar. iij. Vana gloria est peccatuꝫ mortale: quod triplici ratione probatur.

¶ Primo ratione perditionis.

¶ Secōo ratione vsurpationis.

¶ Tertio ratione ablationis.

¶ Primo ratione perditiōis sic. Illud ꝓpter quod homo perdit eternā mercedeꝫ est peccatū mortale: sed per vanamgloriaꝫ homo pdit eternā mercedem. Probat. Dñs dicit. Mat. vi. Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hoibus vt videamini ab eis: alioquin mercedē nō habebitis apud patrem vestrū qui in celis ē: ergo vanagloria est peccatum mortale.

¶ Secōo probat rōne vsurpationis sic. Quicūq; vsurpat id qđ ē ꝓpriuꝫ dei mortaliter peccat: multo magis q̄ꝫ q̄ furatur rem proximi: sed vanagloriosus vsurpat id qđ est ꝓpriū dei. Probatur vr. Isa. xxxxij. Gloriam meam alteri non dabo. Et prime. Thy. i. Regi seculoꝝ i mortali inuisibili soli deo honor: & gloria i secula seculorum. Ergo vanagloria est peccatū mortale.

¶ Tertio est peccatum mortale rōne ablationis sic. Nihil aufert ab anima virtutes & dona nisi peccatum mortale. sed vanagloria aufert ab anima virtutes & dona. Nam dicit. Chrisosto. super Mat. vi. c. Inanisgloria occulte ingreditur & oia que intus sunt: insensibiliter aufert: ergo inanisgloria est peccatum mortale. Ab ea ipse per: vt patet per Grego. xxxi. moraliū. Et per ſ. Dyo. xxij. q. cccxij. ar. v. Et in questionibus de malo. q. ix. ar. iij. vi. motus fere filie nascūtur. Jactantia Presumptio nouitatuꝫ: Hypocrisis Pertinacia cōtentio inobedientia & discordia: patet igitur vanāgloriā esse peccatum mortale.

Secūdo principaliter cōsiderare de bono vanagloriē originatoēs. Tres sunt radices ex q̄ bus originat: vanagloria quarum ¶ Prima vocat edificioꝝ pompositas.

¶ Secōa vocat lectoꝝ speciositas.

¶ Tertia vocat epulaꝝ varietas

¶ Prima radix a qua originat vanaglia vocat edificioꝝ pōpositas. Mirabilis certe ab edificijs orit ostētatio & inanisglia. Ab hac eniꝫ venenosa radice totus orbis hodiernis tpib⁹ infīcit. Pōpatice ꝓstruunt domus. Magna & iuissa fiūt edificia distinguūt palatia: ampliant: erigunt: nouis lignis: lapidibus insignibus picturis: fenestris: ostijs ornant: ita vt videatur ꝟ hoium ppetua sedes & māsio & nunq̄ꝫ mori debeāt. Quīn ātboc deo displiceat ipsi manifestat p prophetā. Jere. xxij. Ve qui dicit edificabo mihi domū latam & cenacula spatiosa: qui aperit sibi fenestras: & facit laquearia cedrina: pingitq; sinopide: ꝟ ille. Et vtiną mlti fraudibus paupeꝝ. Cōtra quos minat deus p Jere. d. c xxij. Ve q̄ edificat domū suā nō i iusticia: & cenacula sua non in iudicio. Et Isa. v. Ve qui cōiungitis domū ad domum: & agrū agro copulatis. Nunquid vos soli habitabitis super terram: Ideo Seneca in. vij. epistola. d. Bonus munimentuꝫ sit aduersus infestia corporis. Hāc vtrū cespes erexerit: an varius lapis gentis aliene nihil interest. Scitote hoiem tam bene culmos q̄ꝫ auro tegi. Conténite oia q̄ superuacuus labor: velut ornamentum ac decus ponit. Memētote ꝓter aiuꝫ nihil esse mirabile: cui magno nihil magnuꝫ est: hec ille. Et Hiero. Sic edificāt quasi semper victuri: sic comedūt & bibūt: quasi cras morituri dicentes. Comedamus & bibamus & cras moriemur. Et Bernardus. Obsecro in peregrinatione huius seculi que est militia super terram: edificemus nō nobis domos ad habitandum: sed tabernacula ad deferendum: vtpote cito euocandi: & intraturi patriaꝫ & ciuitatem celestem. Facile est quod naturale ē: hec ille. Sed heu quid dicam de ecclesiasticis & religiosis qui vidētur i edificijs seculares excedere. Substantiā enim & vitam subditorum & pauperum exponunt in lapidibus calcinis atq; picturis. Legitur eniꝫ de beato Dñico bonoiam reuertente: & vidente cellas aliquantulum eleuatas: cepit amare flere dicens fratribus.

Quãcito vultis facere magna pa
latia. ¶ Scđa radix a qua origia
tur vanagloria. dr lectoꝝ pretiosi
tao. Quis enim posset enarrare
quãta vanagloria: quãtus fumus:
quanta elatio oriat in mẽte multo
rũ. ex eo qꝫ habent t videt lectos
pciosos. amplos. intarsiatos. bene
politos. delitiosos nimis. cũ ornã
mentis varijs. depictos auro: t
colore trãsmarino. stellis auratis
cum papilionibus. cultrinis. cum
culcitris molibus: cum lintcamini
bus bysinis t recamaturis. t cer
uicalibus diuersoꝝ coloꝝ. cũ no.
dis: cũ strapontis. t huiusmodi:
Vtiqꝫ narratione difficillimuꝫ es
set. Talib⁹ ãt cõminat de⁹ Amos
vi. di. Ue vobis, qui dormitis in
lectis eburneis: t in stratis vestris
lasciuitis. Ue: sm Hiero. iportat
maledictionẽ eternã. Et iõ dñs ẽt
p Isa. xiij. dicit sic. Detracta ẽ ad
inferos superbia tua. cõcidit cada
uer tuũ. Subter te sternẽt tinea t
operimentũ tuũ erũt vermes. hec
ille. Erit ergo pro culcitra tinea: t
pro cooperto: vermes. glo. ibi.
Qui prius palia: auro gẽmis di
stincta hẽbãt satis moleste sustiꝫ
nebunt. Sed quid miruꝫ si vana
gloria oriatur a preciositate lecto
rum: nõne maxime originatur a
vestibus t portaturis: quib⁹ co:
pus humanum tegit t ornat: vi
detur. xxi. q. iiij. Dic. Quis pos
set explicare mundi põpas. vani
tates: fucias: superfluitates. inau
dita t inusita ornamenta: Quis re
ferret vanas capillaturas taz mu
lierum qꝫ virorum. caudas. bal
theos. manicas. iocalia. fucos.
coppas. pectoralia. panniculos. serica
vestimenta. argentea. aurea. t tam
varias redamaturas: Contra ta
les vanagloriosos inuehit domi
nus per Amos prophetam. d. c.
vi. Ue vobis qui opulenti estis in
syon t confidistis in monte sama
rie: optimates. capita populorum
ingredientes pompatice domum
israel. Sed terribilius per Isa. c.
iij. Pro eo qꝫ eleuate sunt filie sy
on. Quam auctoritatem habes su
pra in sermone de choreis in fine.
Audi exemplum quod pretermit
tendum non est. Recitat enim Le
narius: qꝫ magũcie in ecclesia qua
dam. Sacerdos quidam curatus
mulierem vnam vanagloríe de
ditam varijs ornamentis tectame
ante hostium ecclesie respicientẽ
vidit in vestimentorum caudis: qui
post se trahebat multitudinem de
monum: qui erant nigri t horridi
parui sicut glires: ore cachinnan
teos: manibus plaudentes: t sicut
pisces in rete conclusi: super eas
dam saltantes. Sacerdos tunc ibi
eam stare instituit populum aduo

cauit: demonem ne fugerent coniu
rauit: t vt populus demones vi
dere posset impetrauit. Tunc mu
lier confusa t humiliata: vestem
humiliter mutauit: contrita de suo
peccato. Sed o vanagloriosa femi
na audi vlterius. Recitatur enim
in libro de dono timoris. Ad in
francia quedam sancta domina ra
pta in spiritu vidit quandam co
mitissam defunctam: cui erat mul
tum familiaris a demonibus tra
hi ad infernum. Que eiulans cla
mabat t dicebat. Heu heu me mi
seram: quia satis fui casta: abstinẽs
t demoniaria: nec pro alia re dã
nor nisi quia vanagloríe dedita: or
namenta vestium nimis dilexi: t
admõita nõ cessaui. Ib ibi. ¶ Ter
tia radix vanagloríe dicitur epula
rum varietas. Multi conuiuijs
dediti ex diuersa epularum pre
parationẽ vanissimã incurrũt glo
riam. extollunt mensarum pulchri
tudine: tobalearum subtilitate: ap
paratu pannorum. ornatu mini
strorum: preciositate cristalinorum.
argenteorum. aureorum. Contra
hos ait Seneca in epistola. Non
magno nobis constat fames: sed
ambitio. Jam non sunt homines
dẽtibus. t ore. t ventre ad coqui
nam contenti. oculis quoqꝫ gulosi
sunt. hec ille. Balthasar rex assy
riorum in babiloniam secu conui
uium magnum t diuersitate epu
larum refertum. Non fuit conten
tus vasis cõmunibus: sed ferre se
cit vasa domini aurea in mensaz t
nocte sequenti mortuus est: t re
gnum medio datũ: vt patet Dañ.
v. Ideo terribiliter talibus deus
minatur per Isa. v. Ue qui con
surgitis mane ad ebrietatem sectã
dam: ad potanduꝫ vsqꝫ ad vespe
ram: vt vino estuetis. Cythara t
lyra. tympanum t tibia t vinum
in conuiuijs vestris: t opus domi
ni non respicitis. hec ille. Si autẽ
huiusmodi ostentatio in laycis re
prehensibilis est: multo magis in
clericis t prelatis ecclesie: qui de
bent humilit t sobrie viuere. Cõ
tra quos Hiero. super Micheã.
Et in decretis. di. xxxvi. Ecclesie
ait. Ecclesie principes qui delitijs
affluunt t inter epulas atqꝫ lasciꝫ
uias pudicitiã seruare se credunt
propheticus sermo describit qꝫ eici
endi sunt de spaciosis domib⁹ lau
tisqꝫ conuiuijs: t multo labore epu
lis exquisitis. Et si vis scire quo ei
ciendi sunt propter malas cogita
tiones t opera sua: euãgeliũ lege:
in tenebras. s. exteriores: vbi erit
fletus t stridor dentium. Luc. xiij.
aliter docet inquiens. Cum facis
prandium aut cenam: voca pau
peres t claudos ac debiles. sicut
ipse dominus faciens conuiuium in

monte non vocauit principes: sed pauperem scholam. Non posuit tapeta. banchalia. zalones. sed sup senum iacebat ipsa turba. Nõ delitiosis cibis aut varijs vtens: sed pane ⁊ piscibus: non saturatos: ⁊ repletos pauit: sed esurientes ne deficerẽt in via: ⁊ hec de scdo pn cipali satis.

Tertio principaliter considerare debem⁹ vanagloriæ specificationem: vt de hoc peccato meli⁹ confiteri possitis declarabo duodecim modos quibus vanagloria põt esse peccatũ mortale. ¶ Primus modus dicitur vsurpatiuus sm. s. Doc. xxij. q. cxxxij. ar. iij. Et hoc est quãdo aliquis querit gloriosus videri ⁊ in opinione hominum esse de re falsa: contraria diuine reuerentie: sicut qui vellet reputari de⁹ ⁊ dignus veneratione diuina. sm illud Ezech. xxviij. Eleuatũ est cor tuũ ⁊ dixisti. de⁹ ego sum: est peccatũ mortale. Hãc vanãgloriam habuit Herodes: contentus vt sibi darent diuine laudes ⁊ a subditis teneret vt deus. O vanagloriose Herodes quid secutũ ẽ: Venit angelus dei eũq; percussit. Et effectus ẽ venter ei⁹ verminosus: vt habetur Act. xij. ¶ Scdus modus dr̃ iactatiu⁹. Et dicitur a. s. Doc. vbi. s̃. Cũ quis gloriat ⁊ cupit laudari de aliqua re: que ẽ peccatũ mortale: vt vindicator: qd̃ fecerit vindictã: luxuriosus: qd̃ habuerit suum intẽtum blasphemus de blasphemia ⁊ huiusmodi: semp ẽ peccatũ mortale. Contra quos ps. li. Quid gloriaris in malitia qui potẽs es in iniq tate. ¶ Terti⁹ modus vnanaglorie dicitur lucratiuus sm dñz Antoninũ. Cũ quis cupit videri gloriosus ⁊ famosus vt possit cum fraudibus iniuste rapinare ⁊ lucrari: vt artifex i suo artificio: mercator in suis mercantijs: doctor in suis iniustis consilijs. hoc est mortale. ¶ Quartus modus dicitur testimoniatiuus sm. s. Doc. vbi s̃. Cum quis prefert testimoniũ hominum testimonio dei. sicut illi de quibus dicitur Jo. xij. Dilexerunt magis gloriam hominum q̃z dei. qd̃. d. Antonius in omnis mortalium cura. sic exponit. Qñ vanagloriosus plus diligit illã gloriam quam querit: aut opinionẽ hominum q̃z gloriam dei: mortaliter peccat. Et hec est magna stultitia. Unde Hiero. Si vitam tuaz in ore hominum posueris: modo paruus: modo magn⁹: modo nullus habeberis. ¶ Quintus modus dicitur directiuus sm. d. Antoninuz. Cũ quis ad laudẽ ⁊ glori

am humanã dirigit operatiões suas ẽt bonas orationes. missas. elemosinas. ieiunia ⁊ huiusmodi oĩa faciẽs ad laudẽ ⁊ gloriã tpalem: ⁊ ad hũc finẽ oĩa dirigẽs: ẽ peccatũ mortale. Hãc videntur habuisse Romani. vt ait Augu. v. de ci. d. c. xij. Veteres pmiq; romani laudis auidi pecunie liberales erant ingẽtẽ gloriam: diuitias honestas volebant. Hanc ardentissime dilexerunt: ppter hanc viuere voluerunt: ppter hanc mori non dubitauerunt. Ceteras cupiditates huius vni⁹ ingenti cupiditate pserũt. h̃ ille. ¶ Sextus modus dr̃ offensiuus secundum dominum Antoninum. Cum quis vt consequatur quamcunq; gloriam vel laudem etiam paruam ⁊ minimam: est paratus offendere deuz vel ecclesiam per peccatũ mortale ⁊ hoc est sm theologos cõstituere vltimũ finẽ in gloria vel laude i. vt quis cõsequat illã nõ curat de diuinis pceptis vel ecclesie. peccat mortaliter. Sicut mulier nõ curãs interesse misse qñ ex precepto tenet: dũmõ possit ꝯsequi finẽ laudis sui ornamẽti: ẽt si postea audiret: tũc peccat mortalr: q: erat disposita poti⁹ deficere amissa: q̃z ab ornatu. ¶ Septim⁹ modus dr̃ ꝯtẽplatiu⁹. Et h̃ cũ qs suis fucis: vanitatibus ⁊ ornamẽtis ⁊ alijs oñtatõib⁹: vt diuisiis. famul. ragacijs. põpis. ortulis. floribus ⁊ huiusmodi: cupit ita apparere: vt velit carnaliter alijs extra matrimonium placere: omni vice ẽ peccatũ mortale. ¶ Octauus modus dicitur amatiu⁹ sm. d. Antoninũ. Cũ quis magis diligit rẽ de qua cupit apparere ⁊ gloriosus videri q̃z deũ: vt amans amplius filios in quibus cupit videri pulchritudinẽ: scientiam. dignitatẽ: equuz ⁊ huiusmodi. Ideo Jere. ix. Non glorietur fortis in fortitudine sua: nec diues in diuitijs suis. sed i hoc glorietur qui gloriatur scire ⁊ nosce me. h̃ ille. ¶ Nonus modus dicitur despectiuus. Cum quis cupit videri gloriosus ⁊ iactãter q̃rit apparere ad h̃, vt proxim⁹ notabiliter despiciat r: vel notabilit dãnificetur: est peccatum mortale. ¶ Decim⁹ modus dr̃ inobeditiuus. Cũ. n. dicat. Gre. xxxi. mora. ⁊ sanctus Doctor xxij. q. xxxij. ar. v. Qd̃ inobedientia est filia vanaglorie. Ideo dum quis vult ita gloriosus videri: q̃ nemini sit subiectus: propter quod contemnit honesta iussa suorum maiorum: vt prelati: patris vel matris mortaliter peccat. ¶ Undecimus modus dr̃ scãdalizatiu⁹ Et ẽ cũ aliqs vel aliqua ita cupit videri ⁊ apparere gloriosus vel

gloriosa: ⁊ acceptus in oculis hominum sua pompositate vel pulchritudine: vel alijs rebus in quibus videri appetit: q̃ licet nõ intẽdat deducere alios ad ihonestatem: tñ se credit probabiliter vel scit q̃ suis politijs: ornamentis ⁊ apparatibus supfluis ⁊ vanis: aliquem vel aliquã debere capi aut cadere in ruinam ⁊ scandalũ mortalis peccati: ⁊ nihilominus nõ curat: sz vult hoc modo videri ⁊ apparere: peccat mortaliter. hec di. Anto. Et Mat. xviij. Ve homini illi per quem scandalum venit.

¶ Secũdus modus dicitur religiositinus ꝑm. d. Anto. Et est quãdo aliquis: vel aliqua: religiosi status: vel quasi religiosi: vult in vanis ⁊ excessiuis portaturis que sũt contra statum humilitatis eiꝰ apparere ⁊ videri. In his vt in pluribus ⁊ quasi semp ẽ mortale huiusmodi: quibus illã gloriam querit: est oppositum suo statui. Hec aduertant vani presbyteri: religiosi: sanctimoniales: ⁊ pizochare. Sed ⁊ in alijs multis casibus est veniale quos omitto. Cauenduz igitur est a tam nephando ⁊ maligno ⁊ horribili vitio. Nam vt ait Augustinus super. ꝑs. Inanis gloria huius seculi: fallax est suauitas ⁊ infructuosus labor: ⁊ perpetuꝰ timor: ⁊ periculosa sublimitas: initium sine prouidentia. finis cũ penitẽtia. hec ille. Et Hiero. ad Nepotianũ. Caue ne offensaz dei populorum laude ꝯmittas. hec ille. Sic eniz facienti dominus Jesus dabit gloriam celestem: ⁊ eternaz gloriam angeloꝝ ⁊ sctõꝝ. Amẽ.

¶ Feria secunda in quadragesima. De detractõe. Sermo. xix.

Miserere mei domine fili Dauid. filia mea male a demonio vexat. Mat. xv. Caput ⁊ princeps vniuersalis oĩum detractorum est diabolus infernalis: belzebub noĩatus. De quo Luce. xi. dicitur. In belzebub principe demonioꝝ eicit demonia. Et sicut filia cananee de qua hodie in euangelica lectione tractatur corporalit a demonio vexabatur: ita ⁊ anima cuiuslibet infelicissimi detractoris a diabolo possidetur ⁊ ꝯmouet: vt diuersis varijsqz modis proximi famã studeat denigrare. Qui a tam horrenda huiꝰ tartarei principis vexatione nunq̃z poterit liberari: nisi prius nephandi sceleris ipsum peniteat: famãqz restituat. Et tunc necesse est illum añ benignissimi iesu pedes ꝓsterni: vbi veniam petens toto corde cũ cananea clamet. Miserere mei domine ⁊c. Filia mea. i. anima mea

vexatur. Que fuerunt verba in euãgelio presenti recitata. In quo tria documenta habemꝰ. ¶ Primũ documentum: q̃ in omni necessitate i qua ẽ homo cõstitutus neqz debet recurere ad magos ⁊ incantatores: sz ad dñm iesum exẽplo cananee. Hoc tãgit ꝑma euãgelij ꝑte. ibi. Ecce mulier. ¶ Secundũ documẽtũ: q̃ debemus cõpati aduersitatibus proximorum: sicut apostoli faciebant rogantes pro cananea tribulata. Hoc tangitur ibi. Et accedentes discipuli. ¶ Tertiũ documentum habetur ibi. Ipse autẽ respondẽs dixit. In quo loco edocemur vt simus perseuerantes in oratione: etiaz si nõ obtineremꝰ tam cito qd̃ petimus. exemplo cananee: que lz repulsa esset: fideliter tñ perseuerabat. ⁊ in hac sancta orationis perseuerãtia precipue stare debet ille qui est ligatus peccato detractiõis vt illi remittatur. De qua detractione tria hoc mane considerabimus.

¶ Primo. diffinitionem

¶ Secũdo. malignationẽ.

¶ Tertio. specificationem.

¶ Primo detractiõis cõsiderare debemus diffinitionẽ. Ex dictis nãqz. s. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. i. Et Alexãdri de ales in summa. Diffinitio detractionis elicit. Detractio ẽ denigratio fame alteriꝰ: per occulta verba ab aliquo maligno ꝓlata: vt prauus ⁊ iniquus q̃s habeat. In hac diffinitione tangunt oẽs cause quattuor. ꝑmo tangit causa formal. cũ dicit. Detractio ẽ denigratio. Secũdo ẽ cã materialis. cũ dicit. Fame. Tertio ẽ cã efficiens ĩstrumẽtalis cũ dr̃. Per verba occulta. Est insuper cã efficiẽs principalis. cũ dicitur. Ab aliquo maligno. Malignus vtiqz ẽ inuidus: cuius filia est detractio. Nã vt ait Augu. vij. di. v. vt. s̃. Detractio ẽ filia inuidie. Malignus quoqz ẽ odiũ habens: a quo similiter originatur detractatio. Quarto ẽ cã finalis. cum dr̃. Ut prauus ⁊ iniquꝰ q̃s habeat. Naz finis detractiõis est vt aliq̃s malus atqz prauus reputet. D. autẽ Albertꝰ. ij. sen. sic diffinit. Detrahere est absentẽ ꝓximum dolose mordere. Circa quã querunt doctores: vtruz talis detractatio sit semp peccatuz mortale. Rñdet. s. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. ij. Et. d. Albertꝰ. ij. sen. Detractatio formaliter est peccatum mortale. Et hoc triplici lege probatur.

¶ Primo lege diuinali.

¶ Scdo lege naturali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Dico primo detractationem eẽ peccatuz mortale lege diuinali. Aug. in primo libro de libero ar-

bitrio. Et .l. Doc. p.ia scđe. q. xciij ar. i. dicunt. Lex eterna est summa rō: cui semp obtēperandū est: tūc sic. Quicūq; trāsgredit rōnē sūmā: legē eternā ⁊ diuinaz que est ipse deus peccat vtiq; mortalissime. Sz maledicti ⁊ diabolici detractores transgrediunt: frangunt ⁊ dissipāt quantū in eis ē: ipsaz sūmā rationē: legē eternā ⁊ diuinā: ergo mortalissime peccāt. Nā ab ipsa rōne summa ⁊ lege diuina ꝓmulgatū ⁊ sancituz ē: q̄ nullus sit tāte audacie ⁊ temeritatis: vt ꝓximo suo detrahat. Qđ ꝓz Exo. xx. Nō loqueris ꝯ ꝓximū tuuz falsuz testimoniū. In quo ꝑcepto ꝓhibet detractatio sicut ⁊ mendaciū. Et itez. Exo. xxij. Dijs nō detrahes: ⁊ principib⁹ ppli tui nō maledices. Et Leuitj. xix. Nō maledices surdo: nec cōā ceco pones offendiculuz. Surdo inqt. Glo. maledicit q̄ absenti detrahit. Et puer. xxiiij. Time deuz fili mi ⁊ regez: ⁊ cū detractoribus nō cōmiscearis: q: repēte ꝓsurget pditio eoꝝ. vbi glo. In hoc spāliter vitio: piclitat totū q̄si gen⁹ humanuz. Et puer. iiij. Detrahētia labia ꝓcul sint a te. Et sap̄. i. Custodite vos a murmuratiōe que nihil ꝓdest: ⁊ a detractiōe percipe lingue. Jaco. iiij. Nolite detrahere alterutrū frēs mei. Qui detrahit fratri: detrahit legi. Et ad Gal. v. Qđ si inuicem mordetis ⁊ ꝓceditis: videte ne inuicē ꝯsumamini. ergo detractor mortalissime peccat. ¶ Scđo idē probat lege naturali. lex naturalis vt dicit Doc. s. pria scđe. q. xciij. ar. ij. ꝑcipit vt nullus offendat aliū. Et idē habet. ff. de iusticia ⁊ iure. Iusticia. Alias q̄ offendunt vt iniquit. Lactātius. vi. li. c. x. ꝑ bestias in manib⁹ sunt habēdi: q̄ hoībus nocēt: q̄ ꝯ ius humānitatis ⁊ ꝓbas oēs spoliāt. cruciāt. occidunt. exterminat. hec ille. Hoc edificio fundato dicamus sic. Quicūq; dānificat ꝓximū notabiliter in bonis naturaliter desideratis sine dubio mortalissime peccat agēs contra ipsius legis naturalis ꝑceptū: detractor āt pessim⁹ dānificat ꝓximū notabiliter in bonis naturaliter desideratis. ergo mortalissime peccat. Inter alia autē bona que quilibet naturaliter desiderat est bona fama. Sicut enim ait ꝓbus li. de bona fortuna. bona fama est appetitus naturalis naturaliter datus a deo. Nam fama prestātius bonū est: q̄z sint reo tēporalia. Prouer. xxij. Melius est nomen bonum q̄z diuitie multe. Eccle. xli. Curaz habe de bono nomine. hoc enim magis permanebit tibi q̄z mille thesauri ⁊ ꝓtiosi magni. Hoc idē .l. Doc. xxj. q. lxxij. ar. iij. Fama

inter reo tēporalia ꝓciosior ē: eo q̄ ꝓpinquior est spiritualib⁹ bonis. Et Alexan. de ales. Fama est ꝓciosissima omnium bonorum tēporaliuz. Et. vi. q. i. c. deterior: eo. dicit sic. Deteriorēs sunt qui vitā morēq; corrumpunt: bis qui substantiam aliorum prediaq; diripiunt. Et Augusti. xij. q. i. Nolo ait. Qui fidēi conscientie sue famam negligit crudelis est. Propterea philosophus in libro Yco. ait. Multo grauius fertur: si q⁹ honore priuatur: q̄z si ei bona sua auferantur. Ex hoc Augustinus quinto de ciuitate dei probat: q̄ romani preferebant famam ⁊ gloriam diuitijs ⁊ alijs rebus: propter quam consequendam: multi proprias vitas spernebant. vnde ibidem dicit. Hec illa duo fuere. s. cupiditas glorie ⁊ libertas: que ad facta compulit miranda romanos. Ex quib⁹ oībus manifestissime ꝓz q̄ detractio ē pcīm mortale Immo grauius furto. q: ꝑ furtuz dānificat ꝓximus in rebus tpalibus ⁊ magis vilibus ac trāsitorijs. detractione vero aufertur fama que est maius ⁊ prestantius ac immortale bonum. Nempe fama ē corona omniū hominū. Corona pape corona cardinaliū: epōrum: clericoꝝ: religiosorum: fama dico est corona omnium imperatoruz: regum: ducum: principum: ⁊ omnium dñorum: doctoruz: nobiliū: mercatorū: artificum: contadinorum. Ad quid valerent mercatoreo: nisi esset bōa fama? Fama ē corona coniugatorum: viduaruz: atq; virginum ⁊ adolescentularum. ¶ Tertio probatur. q̄ detractor peccat mortaliter lege humanali. Dicit enim Augustinus ad Bonifacium: ⁊ in decretis. di. ix. Quicunq; legibus imperatorum que pro dei veritate ferunt: obtemperare non vult grāde acquirit supplicium. Et xiij. q. ꝓma. Quisquis ꝑcepto non obtēperat: reus est ⁊ debito: pene. Et iterum. xiij. q. i. Qđ ꝑcipitur ⁊ imperatur necesse est fieri. Et est tex. in. c. ij. ⁊. c. solute. Extra de maioritate ⁊ obedientia: vbi dicit. Qui nō obedierit ꝓncipi: morte moriatur. Et Paulus doctor gentiū ad Ro. xiij. Hoc idē affirmat. Lex aūt ē: oē qđ rōne ꝓstat. qđ religiōi congruit. qđ saluti ꝓficit. vt di. i. c. Cōsuetudo. Et talia q̄ꝛūcūq; dura videat ē oīo obseruāda: vt. ff. q ⁊ a quibus. l. ꝓsperit. Que qdē lex ꝑcipit inter alia: vt nullus alterez ledat nec offendat: vt. ff. de iusticia ⁊ iure. l. iusticia. Et institu. de iusticia ⁊ iure. paragrapho penultimo. Dio ꝓbabius dicamus. Quilibz faciens ꝓtra ꝑceptū legis hūane

peccat mortaliter: ꝙ malignissimꝰ detractor agit ꝯtra preceptū legis humane: vt. ff. de iniurijs. l. iniuriā. ꝯ. l. Itē apud labeonē cum tribus. paraphio. Sequentibus. Et .C. de iniurijs. l. Qui liberos. ꝯ. l. si quidē. Insup ledit ꝯ offendit primū auferens ei famā. Honor enim ꝯ bona fama p̄fert omni lucro: vt. ff. si quis amissa cā testamenti. l. Julianus. Que quidē fama est in opinione hoīum. pl⁹. n. est validū in opinione hoīum: ꝙ ꝙ est in veritate: vt. ff. de aquirēda hereditate. l. his qui putat. Et ff. ō officio p̄sidis. l. barbarius. Melius est. n. nomē bonū ꝙ diuitie multe: vt. ff. de verbor obli. l. si quis stipulatus: in fine. Et. ff. ō tutoribus ⁊ curatoribus datis ab his. l. Scire oz vbi dicit iuris ꝯsultus. Neq; facultates: neq; n. sufficiens dignitas est ita ad fidem: vt bona electio ꝯ benigni mores. ergo detractor peccat mortaliter: faciens ꝯ ꝓtenens leges humanas quo ad eaz p̄cepta. Dic mihi o miserrime detractor. Dic mihi o infamator: pessime o criminator: nequissime: o lingua vipea: o lingua infernalis: o lingua diabolica. responde mihi. Quid tandē de tot infamijs: de tot venenatis ꝓbijs: de tot caninis morsibus reportabis: Quale lucrū: ꝙ emolumentum: quā remuneratione ꝓcipies. Certe vidisse flāmas: eterna supplicia: morte ꝑpetuā. Audi Anacletū pontificē. ij. q. vij. c. Accusatio: sic dicentē. Si detractores q̄ cunq; grauiter iudicant: ꝯ in p̄dictionis laqueū cadunt: multomagis laceratores atq; accusatores famu loz dei dānant ꝯ in baratrū: nisi se correxerint: ꝯ per eoz satisfactionem ꝓdignā egerint pniam: indubitanter cadūt: ꝯ vindicibus flammis exurunt. Ō ille. Patet hec veritas exēplo Bathan ⁊ Abyron qui detraxerunt Moysi viro mitissimo. his subsequuta est diuina ira. Nam viui in infernū ꝯ in baratrum eterne ꝑditionis apta terra absorti sunt. Et ita de ꝓma parte. satis.

Secundo principaliter ꝯsiderare debemus detractiōis malignitatē. Detestandissima malignitas huⁱus vitij triplex occurrit.

¶ Prima dicitur occisio.

¶ Secunda assimulatio.

¶ Tertia exclusio.

¶ Prima igitur malignitas pessime detractionis dicitur occisio. Dic mihi o detractor miserrime. Nōne malignissimū est peccatum homicidij: certe sic. Sed respōde mihi occidisti ne vnq̄ aliquem

detractare est homicida.

Effudisti ne vnq̄ sanguinem humanū: Auertat deus. Considera quid dicis. Abstulisti ne vnq̄ bonum nomē: bonā opinionē: ꝯ bonam famā alteri: Absit. Absit inquaz vt verū ꝓfitear. Firmissime ergo tene ꝯ nullatenus dubites: illuz te occidisse: cuius famā ꝯ opinionez denigrasti. illius sanguinem pleno poculo cū duabus manibus bibisti. Et quotiēs detraxisti: totiēs homicidiū ꝓmisisti. Nō aūt verum dicā audi Ezechi. ppha. m. c. xxij. Viri detractores fuerunt in te ad effundendū sanguinē: ꝯ sup montes comederūt in te: ꝯ scelus operati sunt in medio tui. Audi clari⁹ decretū de pe. d. i. c. Homicidioz vbi sic dicit. Qui occidit ꝯ detrahit pariter homicida ē: ille corpis. ille aie. Et. vi. q. i. Sūma iniqtas ē fratres detrahere ꝯ accusare. vñ scriptū ē. Odio qui detrahit fratri suo homicida est: ꝯ odio homicida nō hz ptē i regno xp̄i. Et Aug. xi. q. iij. Nemo peritoz aut prudentū putet: q minus sit piculū in ꝓbis lingua mētiēdo: ꝙ manibus sanguinē fundēdo. Sz q̄d dicis o dñe legista. Est ne homicida q detrahit alteri: Audiam⁹ legē tuam habeo. ff. de manumisso in. l. iusta cā. Infamia equiparat morti. Et Aplō videt ꝑferre bona famam verbis ꝯ plagis. imo morti. o. i. cor. ix. Bonum est mihi magis mori: ꝙ vt quis gloriā meā euacuet. Qui ergo detrahit alteri: occidit. Si detrahis vicino: totiens vicinū occidis: si attinenti: attinentē occidis: si religioso: religiosum occidis: ꝯ huiusmōi. ¶ Scda malignitas detractionis dicit assimilatio. Quid nā efficieris o miserrime detractor: dū alteri famā denigras: Nēpe venenatissim⁹ serpens. Audi Eccl. x. c. Si mordeat serpens in silentio: nihil eo minus habet: qui occulte detrahit. Vere detractor tortuosus serpens ē. Audi Bern. sup can. sermone. xxiij. Detractores quodā simulato verecūdie fuco: ꝓcipitā malitiā quaz retinere nō possunt. adūbrare conant. videas a detractore alta suspiria p̄mitti: sicq; cū quadā gravitate ꝯ tarditate. vultu modesto: demissis supercilijs: ꝯ voce plangenti egredi maledictōem. Et qui dē tāto persuasibilior est: ꝙsto creditur ab his qui audiunt: corde invito: ꝯ magis ꝓdolēnio affectu: ꝙ malitiose ꝑferri. Doleo inqt vehemēter ꝓ eo q̄ diligo eū satis: ꝯ nunq̄s potui de hac re corrigē eū Et alias mihi bene cōpertū fuerat sed p me nunq̄s innotuisset: atq; p alteꝝ patefacta est res. Veritatez negare nō possum. Doleno dico. Mecum ira est: ꝯ addit. grāde dā

num. Nā alias q̄dē in plurib⁹ va
let. Cterū in ista parte vt verum
fateamur minime excusari potest.
hec ille. Hunc serpentē simulati-
uum detestat etiam paganus ille
Ari.ix. Ethi.o. Qui fingit se ami
cū t non est:peior est eo q̄ facit fal
sam monetā. Nēpe seditissimū se
pulchꝝ efficieris. Audi Dauid p
phetā.ps.v. Sepulchꝝ patēs est
guttur eoꝝ liguis suis dolose age
bant:iudica illos deus. Nēpe gla
dius vtraq̄ parte accutissim⁹ effi
cieris. Audi Salomonem puer.xxx.
Est generatio que p dēnib⁹ gladiū
habet. Audi Dauid p̄rem eius.
ps.lvi. Fili hoium arma t sagitte:
t lingua eoꝝ gladi⁹ acut⁹. Nēpe
efficieris os diaboli. Cuius vt ait
Dauid.ps.x. Maledictōe plenū
est amaritudine t dolo sub lingua
eius labor:t dolor. Et peius efficie
ris etiā quā diabolus. Nam quo
tiens alteri detrahis:totiēs huma
nā carnē incidis:t i quinio demo
nū apponis.vñ Salomon puer.
xxiij. Noli esse in quinijs potato
rū:nec in comessationibus coꝝ q̄
carnes ad vescendū p̄ferunt.glo.
Carnes ad vescēdū p̄ferre:est in
collocutione detrahere. Efficieris
itē peior lupo voraci. Lup⁹ nāq̄
parcit ai alibus sue spēi.tu nō im
pijssime detractor:tanta duceris
imanitate:vt nō horreas hūanas
comedere carnes. Hoc est q̄ iob
inq̄t.c.xix. Quare p̄sequimini me
sicut deus:t carnibus meis satu-
ramini? Et Jere.xix. Unusquisq̄
carnes amici sui comedet. Nec so
lum amicoꝝ:carnes hūanas ōtra
ctor comedit:sed q̄ durius est la
cerat t comedit carnes patris t
matris.vñ Ezech.v.c. Dicit dñs
ad ierlm. Ecce patres comedent
filios suos in medio tui:t filij co-
mederunt patres suos. Efficit in
sup immundissim⁹ porcus:qui si vi
ridariū ingrediat:nō inter flores
t delicatissimas herbas se repōit
sed vbi lutū t fetorē eē p̄spexerit:
stercusq̄ ore reuoluit:ita spurcissi
mus detractor nō ad virtutes ho
minū diuertit:sed ad immūda vitia
quibus cibat t pascit. Est iste vt
porcus ex peruersatōe hūana eicien
dus. Unde Augu. Quisq̄ amat
dictis absentū rodere vitā. Hanc
mensaz indignā nouerit esse sibi.
Et Salomon. puer.xxiij. Cum
detractoribus ne p̄miscearis.pcu
losa est eoꝝ societas. Et vt horribi
lius p̄cludaz in felicissimus detra
ctor efficit peior t iunilio:iferno.
Eccl.xxviij. Utilio infernus pon⁹
est:q̄z illa.s. lingua nec̄z.hec ille.
Nā infernus non suscipit nec̄z ex
cruciat bonos.detractor vō nec̄z
bonis nec̄z malis peit. Terna
malignitas detractōis p̄ exclusio.

Excludunt siquidē modacissimi
detractores ab accusatōe t testifi-
catōe. Hoc p̄mulgatū est i decre
tis.iij.q.iiij.c. Detractores qui di
uina auctoritate eradicādi sunt t
auctoreo inimicoꝝ:um:ab epāli sub
movem⁹ accusatōe vel testimonio
hec ibi. Et.iij.q.v.c. Nullus suus
null⁹ liberi⁹:null⁹ fidelis:null⁹ cri
minibus irretitus:nullus calūnia
tor. nullus qui inimicitijs studet:
nullus frequēter litigans:t ad ac
cusandū vel detrahēdū facil.nulla
infamis p̄sona: vel oēs quos ad
accusanda publica crimina:leges
publice nō admittunt ēpos accu-
sare p̄mittunt.hec ibi. Neq̄z miꝝ
Ait.n.Aplūs.Ro.i. Detractores
deo odibiles. Et.ps.ioo. In per-
sona dei ait. Detrahēte secreto p
ximo suo:hunc p̄sequebar. Et sic
patet q̄z grauissimū:q̄z detestādū
q̄z abhorrēdum sit peccatū detra
ctiōis:ppter q̄d infelicissimi ōtra
ctores:primū occidūt:assimilant
vilissimis rebus:excludunt⁹ turpi
ter ab ecclesia. t tandē diuine cle
mētie odiū incurrunt.

Tertio principaliter
p̄siderare debem⁹
detractiōis specifi-
catōem. Duodeciz
nāq̄ sunt modi in
quibus detractor mortalr deū of-
fendit:quos vt integre de tāto cri
mine p̄fiteri possiq̄ insinuare cona
bor. Primus modus ps.d. Alber
tus in.ij.sen. Et.s. Doc.xxij.q.lxxiij.
ar.i. Dicit impositiu⁹. Cū q̄s ipo
nit falsuz alteri:dicēdo aliq̄d crim
mortale p̄misisse:q̄d scit vez nō eē
mortalr peccat:t tenet ad restitu-
tōez fame:nisi ex hoc iminēt sibi ma
gnū piculū. Idē q̄n de se:dicit mor
tale petm̄ q̄ vez nō é etiā si timo
re pene hoc diceret. Puta ne redu
cat ad torturā mortalr peccat:q̄
tenet quilibet sibi de fama p̄uidē.
Secūs modus ps.s. Doc.vbi.s.
dr additiu⁹. Cū q̄s narrās petm̄
mortale alteri⁹:auget nōbilr vbi
suis:t hm q̄ auget vel intētōez hz
sic é mortale vel veniale. Ut si q̄s
diceret Antoniū furatū esse centū
florenos:t tñ n̄ sunt nisi q̄nq̄z. dic̄
Jolbez peussisse aliquē durio vbe
rib⁹:q̄ tñ leuit peussit:mortalr pec
cat. Et si illud q̄d addit é falsum t
nōbile tenet ad restitutōem fame.
Tertius modus ps.s. Doc.vbi.s.
dicit reuelatiu⁹. Cū q̄s petm̄ alte
ri⁹ mortale t vez hz occultū mani
festauit alijs tūc peccat mōtalr q̄m
dicit ex maliuolēcia intēdēs ifama
re eū:q: fac̄ p̄ legē euāgelicā dicē
dū. Si peccauerit i te fr tuus:vade
t corripe eū inter te t ipm solū:t
tenet ad restitutōem fame quātuz
pōt nisi p aliam viā esset publica-
tum. Quartus modus scōm.

ſ. Boc. vbi. ō. dr. puersiuus. Luz illud qđ é bonū: vtputa Petrus dat elemosynā: discurrit ad idulgētias: frequētat ecclīā: audit deuote diuina officia: aliqđ dicit mala itētiōe factū: vt p hypocrisiz: superbiā: vanagliam: itēdēs diffamare: mortaliř peccat: nō tñ tenet ad restitutionē fame. Dēs. n. debent scire intētionē ꝛ finē agētis bona opa: cognosci nō posse: ideo neqz credi dz. ¶ Quint⁹ modus ſm. ſ. Boc. vbi. ō. ꝛ. d. Alber. in. ij. sen. dr negatiu⁹. Cū narrat de aliquo qđ est rectus ꝛ iust⁹ ꝛ elemosynarius: deuotus ꝛ huiusmodi bona opa faciēs: aliqđ itēdēs detractionē ꝛ fame diminutionē dicit non esse vez: mortaliter peccat: lz indirecte detrahat. ¶ Sext⁹ modus ſm. ſ. Boc. dr tacituus. Cū querit de conuersatiōe alicuius: vt exhibeat ei aliqđ beneficiū vl officiū. Et Petrus sciēs multa bona de illo ex quib⁹ ad tale officiū iudicaret aptus: malicioſe tacet ne cōſequat illud: mortaliter peccat: lz indirecte detrahat. Idez de puella nuptui tradēda: de qua cū sit virtuosa malitioſe tacet eius bonū: ne tale matrimonium locuz habeat: mortale peccatū é. vñ Gilbertus portanensis egregie dicit. Grauis rapacitas: cū verā alterius gliam ꝛ si mēdacio nō corrūpit: silent. o preterit. Luor. n. excellētiā ppriā semp cogitās: alienā obscurat. Ꝺ ille. ¶ Septim⁹ mod⁹. ſm. ſ. doc. vbi. ō. dr scriptiu⁹. Cū qs cōponit ꝛ scribit cedulas: cātilenas: vl sonetū: sup aliquo crimine: alicui⁹: falsum vel etiā vez: sed occultuz: sed vt diffamet: mortaliter peccat. Silr lz qs nō fecerit: tñ inuenit ꝛ manifestat vt diffamet: mortaliter peccat. Sz ꝛ ofticiōs huiusmodi libellū famosum merēt quadruplicē penā. Primo si agat criminaliter ſm leges é pena capitis: tam ꝛ illū qui fecit: qz ꝛ illū qui inuenit ꝛ nō corrupit: vel iuētū alicui reuelauit. L. de famosis libellis. l. vnica. ꝛ in. c. Si qs v. q. i. Si quis famosum libellum: siue domi: siue in publico: siue in quocūqz loco: ignarus repit: aut corrūpat priusqz alter inueniat: aut nulli fateat inuentū. Si vero nō statim: eosdem cedulas vel corrupit vel igne cōbusserit: sed vim eaz dolose manifestauerit: sciat se quasi auctorez huiusmōi delicti: capitali pene subiugandū. Huiusmodi aūt libellus alterius opinionē nō ledat. Hoc iperator Valentinianus ꝛ Valerius in ꝛcilio elibertano. hec ibi. Sexto si agat ciuiliter. ſ. actiōe iniuriaz que nō publici: sed priuati iudicij ꝛtinet querelā. L. de iniurijs. l. iniuriaz. sic punieſ ſm iuramētum actoris ꝛ taxatiōez iudicis: vt instituta. de iniurijs. paragrapho. pe. ꝛ. Tertio si agatur ſm canones: sic qui libellum famosum ꝛficit: flagellet ꝛ excōicetur. in. c. Qui in alterius. v. q. i. Qui i alterius famā publice scripturam: vel verba ꝛtumelioſa ꝛscripserit: ꝛ repertus scripturam nō pbauerit: flagellet ꝛ q̄ prius inuenerit rūpat: si nō vult auctoris facti cām incurrere: hec ibi. Et pōt deponi cū sit graue crimē ꝛ dānatione dignissimū vt in. c. Nunc autez. d. xxv. xl. In foro penitētiali nō absoluitur nisi prius famā restituat. v. q. i. c. Qui dā maligni spūs: cuz sit excōicat⁹. ¶ Octau⁹ modus ſm. d. Anto. i summa. tractatu de inuidia. dr suspicatiuus. Dicit. n. Si qs ex suspitione loquens: asserit qđ ignorat iponendo crimē mortale alteri ex odio vel loquacitate videtur mortale. Nam nemo dz asserere qđ ignorat. ff. de edilitio edicto. l. Si qs. paragrapho vltio. Sec⁹ si ex loquacitate diceret se audiuisse talē crimē. ¶ Non⁹ modus ſm. d. Antoninū dr accusatiuus. Cū aliquis denunciat crimen alteri⁹ etiā vez: vel accusat non zelo iusticie ꝛ virtutis aut correctionis: sed ex odio ꝛ maliuolentia: peccat mortaliter: sed non tenetur ad restitutionem fame: si seruauit ordinem iuris. Ecōtra si accusauit de falso tenetur ad restitutionem fame. Si autē significauit peccatuz alterius etiā occultuz prelato: vel patrifamilias: vel ꝛfessori: aut alteri vt possit prouideri aut emēdari: seruatis circūstantijs debitis: est charitas ꝛ meritū. Idē pro auisatiōe: vt caueatur ꝛuersatio alicuius vitiosi: ne inde plures ificiantur.

¶ Decimus modus ſm. d. Antonium dr relatiuus. Cuz aliquis refert peccatum mortale alterius: lz sit publicum: tñ mouetur ad replicandū ex odio: mortaliter peccat. ¶ Undecim⁹ modus ſm. d. Antonium dicitur secutiuus. Cū quis peccata aliorum falsa dicit: gratulandi causa ꝛ trufandi. lz creditur: ꝛ sequitur infamia: mortaliter peccat: licet nō faciat intentiōe infamādi. ¶ Duodecimus modus ſm. d. Antonium dicit auditiuus. Cum quis incitat aliquem ad infamandum aliū: ꝛ audit libēter: sibiqz placet: talis diffamator vtiqz mortaliter peccat. xi. q. iij. c. Non solum ille reus est: qui falsum de aliquo profert: sed etiam qui cito aurem criminib⁹ prebet. Ratio ſz Hiero. quia nemo inuito auditore: libenter loquitur. Unde Bernar. Detrahere aut detrahentem audire: quid horum dānabilius sit: non facile iudico.

Posset etiam peccare mortaliter audiens detractorem: & nõ admonens aut reprehendens: maxime si ex officio teneretur: ea q̃ est subdita eius. Quando autem quis tenetur restituere famam: si verũ dixit: dicat se male dixisse. Si falsum: falsse dixisse. Si ille de quo infamia facta est scivit: petat veniaz detrahens. Si nescivit: nõ petat. Audistis charissimi huius pericu losissimi vitij varias species.

Emendate vosipsos: frenate linguam: & vt Hieron. ait. Priusquam ad limã q̃z ad linguam verba veniant. Hoc certe peccatuz est quo maior: paxs mundi: in omni cõditione & statu seculari aut religioso damnatur. Audite decretum sanctum. vi. q̃. i. c. Ex merito. Caueat vnusquisq̃z ne linguam aut aures habeat pruriẽtes: ne aut aliqs ipse detrahat: aut alios detrahẽtes audiat. Sedens. ps. inquit aduersum fratrem tuum loquebaris detrahendo: & aduersus filium matris tue ponebas scandalũ. Parcant singuli detractioni lingue: cuiusq̃z sermones suos: sciãtq̃z cuncta que de alijs loquũtur: sua sententia iudicabuntur: hec ibi.

Prestante ihesu dño qui ẽ benedictus in secula. Amen.

¶ Feria secũda sexte dñice. De mendacio. Sermo. xx.

VIDo de hoc mundo exitio. Job. viij. Cogitãti mihi atq̃z aio mõ repetenti: cur deus oiporẽo a principio linguã hoiũm tradiderit: reperio tandẽ cãm fuisse potissimã vt i diuinis laudib⁹ ac pnũciatõe veritatis eã iugiter exerceret. Sz tãta ẽ hodiernis tpibus humana miseria: vt multi deserta veritate sese falsitatib⁹ & mendacijs immisceãt. Ex hoc pfecto dyaboli imitatores & filij effecti sunt: q̃ mẽdax ẽ & pater eius: vt dicit saluator. Jo. viij. Cõtra quos inuehit Basilius symphonides egregi⁹. d. Et q̃d diligẽtius vanitate & queritis mendaciũ. Hi pfecto nõ ỹ supnis: sz ỹ ẽ mũdo sũt: vt iquiũt vba assumpta & i hodierno euãge. recitata. In quo tria singlaria documẽta notant. ¶ Primũ documẽtuz ẽt: q̃ multi sũt q̃ nolũt puerti ad deũ: & tñ benigne vocat eos: sz veniet tps q̃n cupiẽt puerti & poterũt: q: de⁹ recedet ab eis grãm subtrahẽdo: & sic i pctõ moriẽt. Hoc tã gif pma pte euãgelij. ibi. Ego vado & c. ¶ Secũm documẽtũ ẽ. q̃ multi veritatẽ nõ itelligũt neq̃z capiũt: q: ỹ hoc mũdo sunt. i. mundanis reb⁹ totaliter occupati. ibi. Et dicebat eis. vos de deorsuz estis.

¶ Tertiũ documẽtũ ẽ: q̃ q̃ bene

opant & viuũt soli nõ sunt: sed hũt deũ cum seipsis. Hoc tangit. ibi. Qui me misit mecũ ẽ: & nõ reliqt me solũ: q: que placita sũt ei facio semp vitãdo maxime mẽdacium. Ista q̃ mẽdacio tria p̃siderabim⁹.

¶ Primo grauationem.

¶ Secundo punitionem.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo cõsiderare debemus mendacij grauationẽ. Pro cui⁹ declaratione sciendum est sm. s. Doc. xxij. q. xx. ar. iij. q̃ omne mẽdaciuz ẽ peccatuz: q: est malum ex genere. Est enim act⁹ cadens super indebitã materiã. vnde Augu. in lib. ỹ mẽdaciuz. Et i lib. Enchi. Et xxij. q. ij. c. Sibi autem &c. Primũ in hoc dicit. Sibi aũt nõ abs re videt oẽ quidẽ mẽdacium esse pctũ. Et Isidorus in sinonimio. Et. xxij. q. ij. Oẽ genus mendacij fugiamus opere fugiamus & cautz: nec studio loq̃ris falsum: nec vt ps̃cas mentiri studeas: nec aliq̃ fallacia: vitã alicui⁹ defendas. Caue mendaciũ i oib⁹: & ille. Ubi nõ. sm. s. Doc. xxij. q. xx. ar. ij. Et. sm. d. Aug. in. ij. sen. d. xv. Et Ray. ac. q. ij. c. Ne dõ q̃ mẽdacium ẽ tribus ca solatij. Officiosum. cum aliqo mẽtit ẽ vtilitatis ꝓpũe vl' alteri⁹ ꝓpter vl' spũalis sine dãno alteri⁹. Et hec mẽdacia. s. iocosa vel officiosa sunt peccata vẽialia. Tertiũ mẽdaciuz ẽ pnitiosuz. i. funestũ. i. scelleratuz. sm papiã. Et tã graue ẽ vt sit peccatuz mortale: qõ triplici ratione declaro.

¶ Primo rõne prohibitionis.

¶ Secundo rõne peruersionis.

¶ Tertio rõne infectionis.

¶ Dico primo q̃ mẽdaciũ pnitiosuz ẽ pctũ mortale rõne ꝓhibitionis sic. Deo q̃ est veritas pma: sũma: & increata: ꝓhibet mẽdaciũ pnitiosuz: ergo pnitiosuz mẽdaciũ ẽ pctũ mortle. Añs pbat. Quia mẽdaciũ pnitiosuz ẽ cõtra pceptũ. viij. legis. vbi dr. Exo. xx. Nõ loq̃ris cõtra primũ tuũ falsũ testi. Leui. xix. nõ mẽtiemini. Exo. xxiij. Non suscipies vocẽ mẽdacij. Et ibidẽ. mendaciũ fugies. Eccl. vij. Noli velle mẽtiri oẽ mẽdaciũ. Assiduitas. n. illi⁹ñ ẽ bõa. Jtez. Ec. iiij. Ne accipias aduersus aiaz tuã mẽdaciuz. Et ad Col. iij. nolite mẽtiri inuicẽ. Et Ja. iij. nolite gliari & mẽdaces eẽ. Et ex B sci viri: orabãt ne cõ ꝓhibitõez dei faceret mẽtiẽdo. Psal. xxx. c. vãitatẽ & vba mẽdacij lõge fac a me. Et Job. xxvij. nõ loquẽtur labia mea iniquitatẽ: nec lingua mea meditabit mẽdaciuz. Et ideo ipse in dño gloriano dicebat. xxxvi. c. Et Ecclesia. li. Liberasti me a labijs operantium mendaciũ

Posset etiam peccare mortaliter audiens detractorem: & nō admonens aut reprehendens: maxime si ex officio teneatur: ex q̄ est subditus eius. Quando autem quis tenetur restituere famam: si verū dixit: dicat se quasi dixisse. Si falsum: falsē dixisse. Si ille de quo infamia facta est sciuit: petat veniaz detrahens. Si nescivit: nō petat. Auditis charissimi huius pericu losissimi vitij varias species.

Emendate vosipsos: frenate linguam: & vt Hieronym. ait. Priusquam ad limā q̄s ad linguam verba veniant. Hoc certe peccatuz est quo maior: paro mundi: in omni cōditione & statu seculari aut religioso damnatur. Audite decretum Iacum. vi. q̄. l. c. Ex merito. Caueat vnusquisq; ne linguam aut aures habeat proniētes: ne aut alijs ipe detrahat: aut alios detrahētes audiat. Sedens. Fo. inquit aduersum fratrem tuum loquebaris detrahendo: & aduersus filium matris tue ponebas scandalū. Parcam singuli detractionū linguaz: cuncta q̄ de alijs loquūtur: sua sententia iudicaburtur: hec ibi. Prestante ihesu dño qui ē benedictus in secula. Amen.

¶ Feria secūda scōe dñice. De mendacio. Sermo. xx.

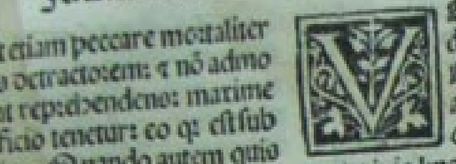

Do de hoc mundo exhio. Joh. viij. Cogitāti mihi atq; aio mō repetenti: cur deus oipotēs a principio linguā hoium tradiderit: reperio tandē cām fuisse potissimā vt i dinis laudib⁹ ac pnūcia tōe veritatis eā iugiter exercerēt. Sz tāta ē hodiernio ipius humana miseria: vt mlti deserta veritate sese falsitatib⁹ & mendacijs imiscēāt. Ex hoc pfecto dyaboli imitatores & filij effecti sunt: q̄ mē dax ē & pater ei⁹: vt dicit saluator. Jo. viij. Cōtra quos inuehit Basilius symphonideo egregi⁹. d. Ut quid symphonideo egregi⁹. d. Ut q̄d diligiz vanitatē & queriz mendaciū. Hi pfecto nō ō supnis: sz ō hūdo sūt: vt iquiūt vba assumpta & i hodierno euāge. recitata. In quo tria singlaria documēta notant. ¶ Primū documētuz ē: q̄ mlti sūt q̄ nolūt conuerti ad deū: & tñ benigne vocat eos: sz veniet tpo q̄n cupiēt conuerti & nō poterūt: q̄ de⁹ recedet ab eis gr̄am subtrahēdo: & sic i pcō morient. Hoc tāgit pma pte euāgelij. ibi. Ego vado & c. ¶ Secm documētū ē. q̄ multi veritatē nō itelligūt neq; curāt: ō hoc mūdo sunt. i. muda nio reb⁹ totaliter occupati. ibi. Et dicebat eis. vos de deo: suz estis.

¶ Tertiū documētū ē: q̄ q̄ bene operant & viuūt soli nō sunt: sed hūt deū cum seipso. Hoc tangit. ibi. Qui me misit mecū ē: & nō reliqt me solū: q̄ que placita sūt ei facio semp vitādo maxime mēdacium. hoc q̄ mēdacio tria ꝓsiderabim⁹.

¶ Primo grauationem.

¶ Secundo punitionem.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo cōsiderare debemus mendacij grauationē. Pro cui⁹ declaratione sciendum est sm. s. Doc. xij. q. cc. ar. iij. q̄ omne mēdaciuz ē peccatuz: q̄ est maluz ex genere. Est eni actꝰ cadens super indebitā materiā. vnde Augu. in lib. ō mēdaciuz. Et i lib. Enchi. Et xij. q. ij. c. Mihi autem & c. Primū in fine dicit. Mihi aūt nō absurde videt oē quidē mēdacium esse pcō. Et Isidorus in sinonimis. Et. xxij. q. ij. Mē genus mendacij sūmopere fugiendū est: nec studio loq̄ndi falsum: nec vt pfecto mentiri studeas: nec aliq̄ fallacia: vitā aliquē defendas. Caue mendaciū i oib⁹: ib ille. Ubi nō. sm. s. Doc. xxij. q. cc. ar. ij. Et. sm. d. Alberū in. ij. sen. d. xv. Et. sm. d. Aug. i. ho. v. Et i decret. xxij. per. s. iocosum. q̄ō ē cū aliq̄o mētit tur cā solatij. Officiosum. cuz aliq̄o mētitur cā vtilitatis. ppie vl' alteri⁹ ipa lio vl' spūalio sine dāno alteri⁹. Et. hec mēdacia. s. iocosa vel officiosa sunt peccata vēialia. Tertiū mēdacium ē pnitiosuz. i. funestū. i. scelestuz ē pnitiosuz. i. funestū. i. scelestuz ratuz. sm papiā. Et tā grave ē vt sit peccatuz mortale: q̄ō triplici ratione declaro.

¶ Primo rōne prohibitionis.

¶ Secundo rōne peruersionis.

¶ Tertio rōne infectionis.

¶ Dico primo q̄ mēdaciū pnitiosuz ē pcō mortale rōne prohibitionis sic. Dē⁹ q̄ est veritas prima: sūma: & increata: prohibet mēdaciū pnitiosuz: ergo pnitiosuz mēdaciū ē pcō mortale. Ano phab. Q: mēdaciū pnitiosuz ē ō pceptū. viij. legis. vbi dr. Exo. xx. Nō loq̄ris ō primū tuū falsū testi. Leui. xix. nō mētiemini. Exo. xxiij. Non suscipies vocē mēdacij. Et ibidē. mendaciū fugies. Eccl. vij. Noli velle mētiri oē mēdaciū. Assiduitas. n. illi⁹ nō ē bōa. Jtez. Ec. iiij. Ne accipias aduersus aiaz tuā mēdaciuz. Et ad Col. iij. nolite mētiri inuicē. Et Ja. iij. nolite gl'iari & mēdaces eē. Et et B sci viri: orabāt ne ō p hibitōz dei facerēt mēticdo. pu. xxx. c. vānitatē & vba mēdacij lōge fac a me. Et Job. xxvij. nō loquēt labia mea iniqtatē: nec lingua mea meditabit mēdaciuz. & & ideo ipse in dño gloriano dicebat. xxxvi. c. Et Ecclesia. li. Liberasti me a labijs operantium mendacium. Et

Job reprehendens mendaces ait bat.xiij.c. Nūquid deus indiget vestro mēdatio vt pro illo loquamini dolose? Ex hoc igit mendatium pnitiosius é peccatū mortale: q̄ a deo omnino prohibitum. Et intātū é phibitū mēdaciū: vt dicat s. Doc.xxij.q.cr.ar.iij. Et in qōnibus de malo.q.xv. ar.i. Nullus debet dicere mēdatiū vt ipse vel alius euadat mortē corpalem: vel quodcunq̄ aliud piculū: vel imūditiā. Et.; xxij.q.ij. Ne quis. Et.c. Faciat hō.x.c.oé gen⁹.x.c. Sigo ad te. Immo adeo phibitū est: vt mētiri nō liceat ét pro salute aiaꝝ. vñ.xxij.q.ij.c. Primū est. x sunt verba Augustini in libro de mēdatio. dicētis. Ad sempiternā vō salutē: nemo ducēdus é opitulante mendatio. Rōné reddit.d. Albertus in.ij.sen.d.xxxv:q̄ mēdatium numq̄ pōt bñ fieri. Dā semp priuat ordiné sermonis ad veritatē. verū p̄m.s.Dño. x Augu.xxij.q.ij. Ne quis: q̄ prudēter occultare vītaté sub aliqua dissimulatione. nō tamē mēdatiū dicēdo. vt exempli gratia. querit homicida a ticoribus qui fugiēdo ante me transiuit: querunt illi an viderim illuꝝ fugientem: ego ponēs manū in manica. Rñdeo. nō trāsiuit hac. vel mouēo me de loco in quo erā q̄n fugiebat. aio. postq̄ sum hic minime vidi. Et sic de similib⁹. ¶ Secundo probat mendatiū permitiosum é peccatum mortale: ratione peruersionis. sic. Quicunq̄ permitiose peruertit ordinem nature. peccat mortaliʳ. Ordo enim nature est vt omnia fiant x operentur propter finem: vel ad finem. vt dicit phō.ij. Methya.ij: de aia x.ij. phy. Dā semper ipsa natura operatur x dirigit ad id quod melius est: vt patet.ij.phy.x.ij. de somno x vigi.x.i.ethy. Sed mēdosus peruertit permitiose ordinem nature. Natura enim ordinauit voces x ōba vt per ea manifestet verū mētis conceptus: vt dicit phō primo periar. Et Plato in Thimeo ait. Propter hoc nobis datus é sermo: vt presto fozent mutue voluntatis indicia. Et.s. Doc. in.xxij.q. cr.ar.iij. Innaturale é x indebitus q̄ aliquis voce significet id quod mēte nō habet. Et.d. Alber.in.ij. sen.di.xxxv. Mendatium grauissimū é inquātū est priuatiuū ordinis fīm motes ad optimū finē: q̄ é vītas. vñ phō dic.iij.ethy. Mēdatiū est p se prauū x fugiendum. Et Augu.in enchi. verba sunt inuenta: vt nō per ea se homines fallāt. sed vt suas cogitationes sibi vtiliter manifestent. B. ille. Mēdosus aūt qui dicit mēdatiū: nō ordinat sua verba ad illū finē: vt.s. manifestet vtiliter x recte suas cogitationes: sed ad deceptionē x fraudē. Propterea Augu. vij.xxij.q.ij. Beat⁹ Paulus parapho. Ite ergo. Et Tulius diffinit mendatiū dicit. Mendatiū est falsa significatio vocis cum intentione fallendi. Dō ét fit fīm s. Doc. in quol. vi. q.ix.ar.iij. Et.xxij.q.cr.ar.i. facto signo x nutibus. ergo permitiose agit cōtra ordiné nature. Et per cōsequens dicens mendatium permitiosius: peccat mortaliter. ¶ Tertio probatur mendatium permitiosum esse peccatū mortale ratione infectionis. Et pro fundamēto huius rationis notandū id quod dicit phō in.ij. phie. Ait enim. Verum x falsum sibi sunt contraria. s. Doc. in prima par. q.xvij. ar.iiij. dicit. Verū x falsum sunt q̄si extra. Ité q̄ verū x falsum sunt i intellectu: vt p̄z.iij. de aia. x.vi. methya. vnde sicut verum é bonū intellectu. vt dicit Ari. vi. ethy. sicut suū formale obiectum: vt patet ét per ipsum Ari.iij. de aia. sic falsus é malū ipsius intellect⁹ inficiens x deturpans ipsum cui false mendosito: sic dicamus. Illud quod permitiose inficit x deturpat intellectū est peccatus mortale: sed permitiosum mendatiū inficit x deturpat intellectū: impleno ipsum flagitijo x peccatis. Dā mendatium est radix oīs illegalitatis: oīs fraudis: oīs astutie: omnis duplicitatis: oīs detractionis: oīs murmurationis omnis falsi testimonij: oīs perurij: oīs inique accusationis: omnis hypocrisis: oīs proditionis. Mēdatium dico é corruptio atq̄ ōstructio oīs veritatis: oīs mutue credulitatis: oīs fidei: oīs spei: omnis firme confidentie: oīs vere amicitie: oīs pacti: oīs pacis: oīs pietatis: oīs cōcordie: atq̄ oīs firmitatis. Unde Piero. in epla. Mendaces faciunt vt vera dicentibus non credātur. ergo tale mendatium est peccatum mortale. Altius dico: vsq̄ adeo mendatium permitiosū est x graue. vt dicat beat⁹ Anselmus: q̄ Iz de⁹ in futuro possit dispensare: sicut fecit filijs israel quando spoliauerunt egyptios x in aliquibus alijs preceptis possit dispensare: tamē vt dicatur mēdatium quodcunq̄: vel iocosum: vel officiosum: aut permitiosum: licentiam aut dispensationem dare non potest. Dō cum sit prima x summa veritas contra seipsum dispensaret: x seipsum negaret. Unde Apo.i.thi.i. Fidelis est deus: x seipsum negare non potest. Ex hijs clare innotescit mendatium permitiosum esse: x mortale peccatus.

Ecũdo principali ter mendatiũ considerare debem⁹ punitiones. Uñ notá dum q⁹ iustus de⁹ triplicí pena punit mendaces

¶ Primo. punitiõe spũali.

¶ Scõo. punitione temporali.

¶ Tertio. damnatione eternali.

¶ Dico primo q⁹ mendax a deo punitur punitione spũali. Nunq̃ eni põt dicere médatiũ: quin efficiatur filiꝰ dyaboli. Jo. viij. Mẽdax est. s. dyabolus ⁊ pr̃ eiꝰ. s. médatij. Fuit nãq̃ primus inuentor médatij: vt patet gẽ. iij. q̃ mendaciter dixit primo parentibus. Nequaq̃ moriemini. Uñ Ambrosius in sermone de vñica abrahã: ⁊ habetur in decretis. xxij. q. v. Cauete. dicit sic. Cauete fratres mendatium: q⁹ oẽs qui amãt médatiũ filij sunt dyaboli. Nõ tñ in ꝓbio falsio: sed in simulatõ operib⁹ médatium é. Mẽdatiũ enim est rõplanum se dicere: ⁊ opa christi nõ facere. Mendatiũ est epm̃ vel sacerdotem vel clericũ se profiteri: ⁊ contraria huic ordini operari. ℔ ille. Et ex hoc ꝑm glo. trahitur: q⁹ sacto sicut ⁊ verbio mentitur. xi. q. iij. Estimant. Et Aug. de vã religione ait. Ille mentitur qui vult videri qõ non é. Et hoc mendatiũ in omni hominũ genere reperit. Nam in uineo ⁊ mulier eo vane: a planta pedis vsq̃ ad vicẽ sunt plene médatio. alr. n. apparẽt q̃s sint. In quolibet gradu: in quolibet exercitio: in q̃libet arte ⁊ ordie hoc médatiũ repico. Est vsio mercãtia: q̃ oẽs ciuitates: oia castra: oia angulus: oia apotecha: oia domꝰ iplet. Et ẽ maior mercãtia q̃ inueniat i mũdo. Uñ ꝓ. Dio hõ médax. Et i hac mercãtia oẽs sunt bõi mercatores. Si de quolibet médatio soluerẽt gabella vl̃ collecta: vtiq̃ dñi ipales cito diuites efficerent. Mox hominũ médosor pr̃: ⁊ ꝓcepo dyabolus ẽ. Propter ea ipõ: Deo et pr̃e dyabolo estis: ⁊ ỹsideria pr̃is vri vultꝫ facere. Jllei veritate abinitio nõ stetit. Dicam⁹ igit q⁹ mẽdacio sunt filij dyaboli: subditi dyaboli: adeo vt a dyabolo gubernent: a dyabolo possideant: a dyabolo ptrahant: ⁊ médacibus dyabolus dñet. O misabilis filiation. O pessima fuiꝰ. O subinga tio maledicta. O tremẽdum regimẽ. O médax. Et cur nõ cõfundere médacia dicẽ. Cur totiẽs filiꝰ dyaboli efficeris. ¶ Scõa punio vocat ꝓalio: q̃ vtiq̃ a deo mẽdaces puniunt. Sicut eni mẽdaceo metiunt deo vel proximo eis mentiunt clementia: cãpi: vincentur boues: possessiões: aialia: vsq̃ ad huc. iij. Mẽtietur opus oliue: ⁊ arua non afferrent cibum. Abscidetur de ouili pecus ⁊ non erit armentum in ꝓsepibus. Et Jsa. xxviij. ait. Subuertet grando spem mendatij: ⁊ protectionem: aque inundabunt. Et Osee. iiij. Non est veritas in terra. Et ifra. Mendacium ⁊ maledictum inundauerunt: ꝓpter hoc lugebit terra: ⁊ infirmabitur oẽs qui habitat in ea. Exẽplũ clarissimum huius punitiõis patet in Pharaone Quia sepiꝰ mẽtiebat Moysi ⁊ Aaron ꝑmittẽdo dimittere populũ iudaicũ ad sacrificandum in deserto q⁹ punctꝰ fuit. Uã oẽs aque egypti fuerunt ꝛuerse in sanguinẽ calidum. Rane repleuerunt oẽs domos ⁊ vasa. Cinifes ex pulvere exierũt qui terribiliter mordebant. Similiter ⁊ infestissime musce apparuerũt: occisa fuerunt oia animalia egypti. s. equi. muli. asini. pecora: boues. vacce. camei. gattei. aues ⁊ huiusmodi. Grando seuissima cecidit. Locuste super oia viridia apparuerunt. tenebre densse ⁊ horribiles: per treo dies durauerunt. Insuper ⁊ mater ecclesia etiam in tempora libus ⁊ spiritualibus punit mendaces. Audi decretum. xxv. q. ij. c. Dicẽti. Ea vo q̃ subreptiõe: vel falsio ꝓcibus sorsitã impetrantur: nullũ suppli-

pecora: boues: vacce: eq: ⁊ hmõi. Arteo: trasege: ⁊ mercãtie: atq̃ cetera silla. Mẽdlii certe credũt abũ dãnã bladoꝝ ac vini se ꝯgregatu roo. ⁊ ecce grãdo ⁊ tẽpest as totũ destruit. Et vñ hoc: per la bosia. Mẽdulti credunt mltiplicare greges i pecorib⁹ ac ceteris aialib⁹. ⁊ ecce raptores aut lupi vel mores cõsumit. Et vñ b. p la bosia. Et sartor. Et caligaro. Et sonaro. cõque runt de arte sua: q⁹ lucrum nõ rñdet vt faciebat antiquus. Scio vñ ꝓcedit. Quia cepisti arte falsifica re: ⁊ ro ẽt ipa tibi mẽtit ⁊ nõ rñdet. O quot mercatores ⁊ artifices sperãt magnã pecuniã lucrari fitio mercãtijo circuiendo terrã ⁊ mare cũ magnis picul' ⁊ angustio. Et ecce i puncto a stipẽdiarijo ⁊ a tyrãnio spoliant: vel a pyratis bona ipsa capiunt: vel' in mari fortuna seuiẽte submergantur. Et vñ hoc: per la bosia. Et vnde tot inundationes aquarum ac fluuiorum: per la bosia: vnde multo cõmixtiones: tot fulgura: tot tonitrua: tot ruine: tot obscuritates: tot aeris inpestes: ⁊ morbi. per la bosia. Et q⁹ verum sit audi deum per suos prophetas loquẽtem. Dicit. n. Osee. ix. Area ⁊ torcular non pascet eos: ⁊ vinum mẽtietur eis. Et

cantibus respondimus ferre remedium. Et isra. Mendax.n.peccator debet carere ipetratis: ꝺ ille. Ecce igitur quō mēdaces sine dubio a deo tēporaliter puniuntur: imo qꝺ grauius est: t corporaliter puniunt. Act. v. vbi. Ananias t Saphyra mendatio probato: subitanea morte ceciderunt. xij. q. i. Dilectissimis. Mēdacissimi serues quoq; spūsancto instigante lapidati sunt Bañ. xiij. vnde Prouer. xxi. Qui cōgregat thesauros lingua mendacij: vanus t excors est: t ipinget a laqueis mortis. Et Jere. ix. docuerunt linguam suam loqui mendacium: vt iniqua agerent laborauerunt. ¶ Tertia punitio ceteris grauior: est pena eternalis: dignus est mendax oi pena t vitupio. Hoc cognouit t Aris. iij. Ethi. di. Verax est laudandus t mendax vituperādus. Eccl. xx. Opprobrium neq̃ in homine mendacium. Potior: fur q̃ assiduitas viri mendacio: pditionem aūt ambo hereditabunt. vñ Dauid. ps. v. Hanc confusionē t penā eternam mendacibus infligendā p:euidit. ꝺ. Perdes oēs qui loquuntur mendaciū. Sup quo ait Augustinus. Mcrito perditur mentiens: qui declinat ab eo qꝺ est: ad id qꝺ non est. Et iterum. Dauid ps. lviij. De execratione t mendatio annūciabunt in ꝓsumatiōe: in ira consumationis: t nō erunt. Et eccl. xx. Et ꝺ pena est illa mors secunda de qua dicit. Sap. i. Os qꝺ mentitur occidit animam. Et Johānes in apoc xij. Oibus mēdacibus: pars illoꝝ i stagnū ignis t sulphuris. Heu miseri mendaces: quē fructū habent ex eorum falsitatibus: Certe infernū. Excludūtur a regno dei t societate sanctoꝝ. apoc. xxij. Nec intrabit i ea aliquid coinquinatū t faciēs mēdacium. Quid peius: quid miserabilius: quid doloꝛosius: q̃ propter verba que cito transeunt: pq̄ uarī tanto bono t tanta gloria: t i gehennā mitti i sulphure t igne? O terribilis sententia. O durum verbuꝫ. O crudelis punitio. Aperite aures: o mendaces: o fallaces: o bosardi. Quid finaliter habetis ex tot mendacijs t falsitatibus vestris? Certe penam eternam ignē eternū: sulphur sempiternū. quay aquella lingua fallace: guay aquella lingua bosarda: q: cruciabitur nel foco eterno.

Tertio principaliter mendacij considerare debemus specificationeꝫ. Circa quā notandum q mendaciū pernitiosum prout declarat. s. Doc. xxij. q. cx. ar. iij. Cō

mittitur vel contra deū vel contra primi. Cōtra quidē deū duodecim modis. Cōtra āt pximū iterum duodecim modis: in quibus semper ē peccatum mortale. Hos oēs modos vt plene de tali crimine cōsiteri possitis explicare conabor. Sz primo dicem⁹ de his qui sunt cōtra deū: quoꝝ prim⁹ vocat fornicatiuus. Cū aliqs dicit deliberate fornicationē: nō ē peccatū mortale: sed licitā: peccat mortaliter. q: est cōtra pceptū diuinū. Exo. xx. Nō mechaberis t ē cōtra pohibitionē ecclie: xxxij. q. iiij. c. Dicat aliqs. Et. c. Meretrices. Et. c. In eo. Et. q. vij. c. Nō solum. Et. xxvij. q. i. c. Nubēdi. vñ q: fornicatio nulli ipune cōced. t. ¶ Secūdus modus pernitiosi mendacij dicitur vsuratiuus. Cum aliqs alio deliberato dicit vsurā nō ē peccatū mortale: sed licitā: mortaliter peccat. q: cōtra pceptuꝫ dei. Exo. xx. Nō furtum facies: t ē ꝺ pohibitionem ecclesie. xiiij. q. iij. c. nec hoc quoq;. Et. c. sequētib⁹ t ꝺ ius nāle. ¶ Tertius modus mendacij pernitiosi vñ sacramētatiuus Cū aliqs dicit q: i hostia ꝓsecrata vl' in vino ꝓsecrato nō ē corpus: t sanguis christi. mortalr peccat t xpm facit mēdacē. Matth. xxvi. Hoc ē. n⁹ corpus meū. Et Jo. vi. Et. i. cor. xi. Et de ꝓse. d. ij. c. i xpo. t ibi per totū. ¶ Quart⁹ modus mēdacij pnitiosi ꝺ ocū vñ inhibitoriatiuus. Cū aliqs dicit deuz esse tante mīe: q: oib⁹ faciat mīaz: si uādo eos: iz sunt mortui i peccō mortali: mortalr peccat ꝺ fidē t scripturā dicēte q: in iferno nulla est redēptio. Et ꝺ determiationē ecclesie. xij. q. i. c. Scim⁹. Et de pe. d. i. c. Voluissent. Et qui mēiuntur ꝺ ea q̄ ptinēt ad deum: grauiꝫ peccant q̃z in religo mēdacijs: vt habet. xxij. q. ij. In ipsarū. Nā in facie fidei nullo modo mendacium cadere pōt. xxij. q. i. c. oē. ¶ Quintus modus mēdacij pnitiosi ꝺ deuz vñ ꝓfessionatiu⁹. Cū aliquis i cōfessiōe sacramētali dicit mēdaciū de necessario ꝓfitēdis: mortaliter peccat: q: facit iniuriā sacramento diuino: i quo iz esse simplicitas t puritas: vt habet i decretis. ꝺ pe. d. i. fere p totū. Et ꝺclarat. s. Doc. i. iiij. sen. d. xvij. q. iij. ¶ Sext⁹ modus mēdacij pnitiosi vñ iudicatiuus. Cū aliqs dicē mēdaciū i iudicio interrogat⁹ iuridice peccat mortaliter. sm. s. Tho. xxij. q. lxviij. ēt si fit ꝺ se. Et oio fraus t dolus in iudicio: vbi iuridice pcedit. habz vim mēdacij. Sz hāc mām vide diffuh⁹ i pisana. Accusatio parapho. ij. Agit enim ꝺ dei pceptuꝫ. Exo. xx. Nō falsuꝫ testimoniū dices. ¶ Septi. mod⁹ vñ ꝓdicatiu⁹.

Cū p̄dicator ip̄dicatiōe dicit mēdaciū studiose mortaliter peccat. p̄m.s.Tho.i.iiij.sen. Quia p̄dicator ex officio ē vtaꝫ denūciator: vt p̄z.xi.q.iij.c.Nolite timere. Infelix aūt p̄dicator: ē:q alios illumināndo tenebrosus ⁊ repbus efficit:imo ad p̄dicatorē ptinet veritatē defendere:aliter ꝑditor ē veritaꝫ.xi.q.iij.c.Nolite timeꝛ. vbi dr. ¶Mēdaciū q loquit:nō solū ē ꝑditor veritatis:sꝫ etiā q̄cūqꝫ veritatē nō libere p̄dicat ⁊ defendit: p̄ ille. Hex si mēdaciuꝫ diceret i p̄dicatiōe ex subreptiōe vel ex subitatiōe:nō erit peccatuꝫ mortale. ¶Octauꝰ modus mēdacij pnitiosi.dr negatiuꝰ. Si fidelis i psecutiōe ponit negare se eē xp̄ianū mortr peccat:q: tal negatio ē i obprobriū fidei ⁊ rligiōis. Hoc pcīt fuit Petri apli negātis xp̄m Mat. xxvi. Et vt.d.s. Hoc.xxij.q.iij.qñ aliq̄s interrogat de fide:si taceret crederet:q̄ vel nō hꝫet fidē:vl q̄ fideo nō esset vera:vel alij ꝓpter eꝰ taciturnitatē auerterent a fide: tūc tacēdo:facit ꝯ p̄ceptū affirmatiuū:qđ est de necessitate salutis: loco ⁊ tpe. ¶Nonꝰ modus mēdacij pnitiosi ꝯ deuꝫ:dr idulgētiatiuus Cū p̄dicator: p̄dicat idulgētias falsas tūc mortaliꝛ peccat: q: facit ꝯ p̄ceptuꝫ ecclie i Clementino,extra de p̄uile.c. Religiosi. vbi eis precipitur inter cetera: in virtute obediētie ⁊ sub i terminatione maledictiōis eterne:ne indiscretas idulgētias p̄dicēt. ¶Decimus modꝰ mēdacij pnitiosi: dr reliq̄atiuꝰ. Cuꝫ aliq̄s ostēdit falsas reliquias sanctoꝝ:peccat mortaliter:q: facit adorare ⁊ venerari qđ nō est. vñ plati nō debēt pmittere q̄ accedētes ad eoꝝ ecclas cā veneratiōis:decipiant falsis figmētis:sic aliq̄n occasionē questus fit. Habent B. Extra de religio ⁊ vene.a.sctoꝝ.c.Cū ex eo. Et de p̄se. d.i.c. Placuit. ¶Undecimꝰ modus mēdacij:dicit ꝓbatiuꝰ. Cū aliq̄s falsē ꝓbat ⁊ ꝓmittit bona populis remanētibus in peccato mortali: mortaliꝛ peccat. vñ dns. Tre.ij. Ꝓbē tui viderūt tibi falsa ⁊ stulta. Nō aperiebant iniquitatē suā vt te ad pniam ꝓuocarēt. Nec tali credēdū est.q: est contra deū.xxvi.q.v. Nec mirꝫ: aū finē. ¶Duodecimus modꝰ mēdacij: dicit miraculatiuꝰ. Cū aliquis dicit in p̄dicatiōe:talis sanctus fecit tale miraculū:vel tot ⁊ tanta miracula:scienter dico .fingendo ⁊ mentiendo:ponendo diuersas imagines cum diuersis vulneribus:gladijs ⁊ sagittis:mortaliter peccat. Vꝫ vt dicitur Job.xiij. Nūquid deꝰ i diget nr̄o mendacio:vt ꝓ illo loq̄mini dolose. Et de modis mendacij quis incarceratur vel in seruitutē redigitur mortaliter peccat. Contra ius naturale:quo homines liberi sunt.iij. Ethicorum. ¶Sextus modus. Cum aliquis dicit mendacium:ex quo homo in persona ledit:mortaliꝛ peccat. Cōtra quintū ꝑceptū legis diuine. Eccle. xx.c. ¶Septimꝰ modus mēdacij pnitiosi ꝯ ꝓmū. Cū q̄s dicit mēdaciū.ex quo aliq̄s ꝓp illud mēdaciū peccat mortaliꝛ:vtiqꝫ mortaliꝛ peccat:cū sit cā sufficiēs mali alteri⁹ iuxta tritā sniaꝫ. Qui cāꝫ dāni dat dānū quoqꝫ dedisse vr̄: vt faciunt iuuenes promittētes accipere puellas: ⁊ habitis delectationibus: li darmo de li calci se la panza. Similiter qui mendaciter volunt alicui quem ad quodcunqꝫ aliud peccatū mortale pertrahere. ¶Octauus modus. Cum aliquis falsum testimonium dicit in iudicio contra proximum:mortaliter peccat. xi.q.iij.c. Albijt. ¶Nonus modus. Cum aliquis falsē accusat aliquem mortaliter peccat:quia est iniusta accusatio.ij.q.iij.per totuꝫ. ¶Decimus modus est.Cum aliquis falsē negat debitum: quod ipse vel alius dare debet:⁊ tamē ipꝫ debitū nouit: mortaliter peccat.Jaco.v. Ecce merces operariorū vr̄oꝝ q̄ fraudata ē a vobis clamat:⁊ clamor eoꝝ i aures dñi sa

ctōꝝ ingressus dei factus est. Nunc ad eos qui sunt extra primū accedamus. Et hi modi sunt peccata mortalia:q: sunt ꝯ caritatē primi. ¶Primꝰ ergo modus mēdacij pnitiosi ꝯ primū est. Cū q̄s dicit mendacium ex quo sequitur damnum notabile proximo in rebus temporalibus:⁊ hoc vel per se vl per alios:est peccatum mortale. Hoc maxime accidit inter vendētes ⁊ ementes: vel inter se aliās fraudātes. B.lxxxviij.c. Eijciēs. ¶Secundus modus. Cum aliquis dicit mendacium.ex quo homo vel mulier incurrit infamiam peccat mortaliter: quia talis detractio est peccatū mortale.Sexta questione prima.Summa iniquitas. ¶Tertius modus. Cum aliquis dicit mendacium.ex quo aliquis ponitur in exilium:vel suo officio iniuste ꝓuatur.peccat mortaliter.Cōtra illud. Eccl'.iij. Noli amare mēdaciū aduersus amicū tuū. ¶Quartꝰ modꝰ. Cū aliq̄s dicit mēdaciū.ex q̄ familia alicuiꝰ incurrit diuersa nocumenta: vtputa:q: ex tuo mēdacio filij vel alij de familia incurrūt iniurias multas:sꝫ non sint homicide manibꝰ. tñ eoꝝ consilio ⁊ fraude: vocant homicide. De pe.di.i.c. Periculose. ¶Quintus modus.Cū aliquis dicit mendacium:ex quo ali

baoth introiuit. Idem de negantibus matrimonia occulta: vel promissiones clādestinas: mortaliter peccāt. ¶ Undecimus cum aliqo docet falsa sciēter in theologia: in medicina: ⁊ alia facultate: in q̄ tractatur de bono hois: vel de moribus humanis: peccat mortaliter. vnde Job. xiij. Nos reprehendit d. Ps: uos ostendens vos fabricatores mendacij ⁊ cultores puerorum dogmatū. ¶ Duodecimus. Cum aliquis nō veretur publice mentiri: ppter scandalum aliorum peccat mortaliter. s. Tho. xxij. vbi sup: a. Sed aduerte vt dicit in sermone de periurio q̄ oē mēdaciū leue: iocosum: aut officiosum: quo cunq; mō iuratum: dūmō aduertat dicens: mēdaciū ⁊ iurare semp est pcm̄ mortale. In aliqo āt modio mēdaciū est veniale. vez ꝺm d. Anto. in libro. Defecerunt. Si psona que dicit mēdaciū etiā officiosum est persona auctoritatis ⁊ magne reputatiōis seu pfectionis posset p accidēs tale mendaciuꝫ esse mortale: si inde sequeret ḡue scādalum in mentibus hoiuꝫ. hec ille. Dio itaq; ō mēdatio visio: restat vt vnusquisq; ad pceptuꝫ apostolicuꝫ attēdat: quo ait ad Ephe. iiij. Renouami spiritu mentis vestre ⁊ induite nouum hoiem qui ꝺm deum creatus est: in iustitia ⁊ sanctitate veritatis. Propter q̄s deponēs mēdaciuꝫ: loq̄mi vnusquisq; vitatē cum ꝓximo suo. q̄ sumus inuicē mēbra. Dimitte ergo mēdaciuꝫ o fallaces petōres. dimitte fallitates. dimitte mēzonias. Cogitate vez: dicite verū amplectimini vitatē: mendacium odio relinquēs: vt sic tot offensiones dei ⁊ terribiles punitōes effugiatis: atq; corde ⁊ ore renouati: possitis esse filij illius q̄ est via veritas ⁊ vita: bñdict⁹ i secla. Amē.

¶ Feria tertia. scde dñice. De blasphemia. Sermo. xxi.

VNus est pater vester qui in celis est. Mat. xxiij. Nulla est creatura in hac mortali vita ꝓsidēs que nō referat deo laudes ꝺz modum suum. Dia enim quecunq; secit de⁹ laudat deum: vt inqt Aug. in quodā ꝺmone. Et q̄nto sunt ampliora bñficia recepta: tanto maiores laudes reddi debēt ipsi sūmo creatori. Sed soluo hō. vt inquit Seneca vigēs rōne. carere se rōe oñdit: dum obcecata mente. deuꝫ a quo tāta bona recepit maledicere ⁊ blasphemare nō desinit. ipsum ⁊ blasphemare nō desinit. ipsum ⁊ blasphemare nō desinit. ipsum

Deus nō est misericors. per talez nāqz modū loquēdi: subtrahitur seu remouet a deo iusticia ⁊ mīa que sunt essentialissima ꝺo. Et cū attribuitur ꝺo: qꝺ ei nullomodo ꝓuenit: vt dicēdo. Deus ē iniquꝰ Deus est ptialis: talis modꝰ loqn di est blasphemia grauissima: q: i possibile est: talia in deo reperiri: de quibꝰ in tertia parte hm̄ꝰ ꝺmonis dicek. ergo blasphemia ē pcñ maximū grauissimū ⁊ horribilissimū oium pcōꝝ. Dec rō dicik a causa formal'. q: sumik forma pec cati a diffinitōne blasphemie: que est in genere cause formalis. ꝺm Plm̄. ij. Phy. Et. v. Metha. vbi dicik. Qꝺ diffinitio ⁊ quelibz ꝑs diffinitōis: est in genere cause formal'. ¶ Scōo dico q blasphe mia ē pcñ detestabilissimū rōne cāe efficientis sic. Illud pcñ cuiꝰ cā efficiēs: est directe ꝓ deum: est grauissimū: sz cā efficiēs blasphe mie ē directe ꝓ deū. ergo blasphe mia est pcñ grauissimū. Mā vo luntas derogans ⁊ detestās excel lentē bonitatē diuinam: est cā effi ciens blasphemie. Et ꝺ est directe ꝓtra deū. Prohibet. n. deꝰ hoīē ꝺum pcñ blasphemie: cui puerla voluntas blasphematoris ꝓiatur. Nam Exo. xx: Mēdak. nō assu meo nomē dñi dei tui in vanum. Quanto magis ad blasphemiam ꝺum: vt dicit. ſ. Doc. Magis. ⁊. in vanuz assumit nomē dei: q ali qꝺ falsum de deo asserit: qz q per nomen dei aliqꝺ falsum ꝓfirmat. Eph̄e. iiij. c. Dis amaritudo ⁊ ira ⁊ indignatio: ⁊ clamor: ⁊ blasphe mia tollak a vobis. Jdē. ij. Petri .ij. c. Et Jude. i. c. Nō soluz deus ꝑcipit vt nō blasphemet: sed pre cipit ⁊ vult: q qlibet creatura: ipz laudet ⁊ bñdicat. Eccl'. xxxix. c. bñ dicite dñm in oibus opibus suis. Thob. iiij. c. Bi tpe bñdic deum. Propterea Dauid ꝺ perpēdēo dicebat. ꝑs. xv. Bñdicā dñm qui tribuit mihi itellectū. Et ꝑs. xxxij. Bñdicā dñz in oi tpe: semp laus eius i ore meo. Et. ꝑs. cxliij. Per singulos dies bñdicā tibi: ⁊ lauda bo nomē tuū in seculū ⁊ in seculū seculi. Ro. xij. Bñdicite ⁊ nolite male dicere. Dañ. iij. c. Benedicite oia opa dñi dño: laudate ⁊ superexalta te eum in secula ⁊c. Patet igit: q ordo oium creaturaꝝ benedicit ⁊ laudat deum celi ⁊ terre: solus ho blasphemator: maledicit. O blas phemator: ingratissime. O blasphe mator: bestialissime: maledicis de um creatorē tuum? Dénio deus glo rificatorē tuus, cui oia bñdicūt. vñ Augu. in ꝺmone vnius martris in quit. Dia q̄cunqz fecit deus: lau dāt deum: Audistis in bñdicōib⁹ ⁊ audistis i oi solēnitate q̄ legun

tur: qñ oia laudāt deum celestia: terrestria: angeli: homines: luminaria celi: arbores terre. Fluminia: ma ria: quicqd deus creauit siue i cē lo: siue in terra: siue i mari: laudat deum. ꝺ ille. Ergo hoc: rēduz pcñ blasphemie: est pcñ maximum: rōne cause efficiētis. ¶ Tertio pec catum blasphemie est pcñ maxi muz. Rōne cāe finalis dicit enim Auic. vi. viij. viij. Metha. q finis ⁊ bonum sunt idem. Et Plm̄. iij. Metha. Rō boni ē rō finis. Et i .ij. de aīa finis mouet agēs. Et ꝺ habet: q quilibet mouet aliquo bono obiecto ad operāduz. saltē bono apparēti. Tunc sic. Pcñ mortale q̄ꝫto hz maiꝰ motiuū: tan to ē minꝰ vel leuiꝰ. Et ꝑ oppositū. Quāto hz minus motiuuz: tanto est grauiꝰ ⁊ horribiliꝰ. Si autem nullum motiuuz hz: tūc illud pcñ est grauissimuz oium pcōꝝ. Sed sic est q oē pcñ: aliqꝺ motiuum hz: excepto horrēdo peccato blas phemie. Qꝺ sic ꝑz. Quid mouet te ad superbiaz? Rñ. Altitudo vel magnitudo alicuius boni tranſito rij. Quid ad auaritiam? Pecu nie seu diuitie. Quid ad gulam? Crassitudo ⁊ delectatio cibi ⁊ po tus. Quid ad luxuriam. Delecta tio carnis. Quid ad vindictam? Honor. Quid ad accidiam. Re quies corporis. Patet igitur: q q̄libet peccatum aliqꝺ bonum motiuuz ꝓincipaliter habet. Nāz omnes isti principaliter intendunt bonum vt superbi honorē. Auari diuitias. Gulosi. Crassitudinez. Que omnia si possent sine deo in ima vellent habere. Sed q: non possunt: vltro volunt deo offensaz ne amittant ista. In peccato autez blasphemie nulla est delectatio trahens vel mouens: nulla volu ptas: non carnalitatis: non pecu nie: non cibi: nō honoris: ergo bla sphemia est peccatum maximum atqz grauissimum. Tum q: princi paliter intendit dei vituperiū: tum quia nullū habet motiuū alicuius boni delectabil'. Propterea glo. sup illud. Ad populū terribilem. Isa. xviij. c. sic dicit. O ē cōm̄ blas phemie ꝓpatū. leuiꝰ ē. Ricardus de scō Victore. Sceleratissimū ge nus peccati ē: cū quis in dei vitu periū delectat. Quid ē spūs blas phemie: nisi affectatio ⁊ ꝺsideriū vituperatōis diuine: ꝺ ille. ¶ Quar to ⁊ vltio. pcñ blasphemie ē gra uissimū rōne cāe mālis. Et declara tur sic. illud qꝺ vilissimū ⁊ mise rimū reddit suū subiectū: est pcñ maximū: q: spoliat eū sua digni tate: nobilitate: ⁊ grā: donis ⁊ ꝺnati bus: vt ꝑz de illo q̄ descēdebat ab ierlm in iericho: qui a latronib⁹ fuit spoliatus. Luc. x. Sz blasphemia

reddit ſuũ ſubiectũ miſrimũ atq; viliſſimũ:ergo blaſphemia é pcñ peſſimũ. Pz obaf minor. ASimi mũ pcñ morte:facit hoies miſeros ⁊ vileos:g̃ maiꝰ pcñ magis facit miſeros ⁊ vileos:⁊ maximuꝫ pcñ maxime facit miſeros ⁊ maxime vileos:p rẽgulã Pdbi.ij. Topicoꝝ.Sicut ſimplr ⁊ ad ſimplr ⁊ magis ad magis: ⁊ maxime ad maxie. Sz blaſſemia é maximuꝫ pcñ vt declarat.ſ. Boc.xxij.q. xiij.ar.iij.⁊ dictũ é ſupra:g̃ blaſſemia maxime facit hoies miſeros. Adeo grauiſſimũ é pcñ blaſſemia:q; ꝓſupponit infidelitatẽ:que é maximuꝫ peccatoꝝ:q; tollit fundametum totius hedificij ſpiritualis:vt dicẽ.ſ.Boc.xxij.vbi.ō.Grauiſſimuꝫ eſt blaſſemia:q; ſup infidelitatẽ addit teſtationẽ voluntatis.ſm.ſ.Boc.xxij.q.xiij. Grauiſſimuꝫ dico eſt pcñ blaſſemie:q; add ⁊ ſup hereſim. Nã hereticꝰ illa de deo dicit:que vera eſſe credit:q̃uis erret in fide. Sz blaſſemus illa de deo credit : que ſcit oio nõ eſſe vera nec dicẽda. Grauiſſimum iſup é pcñ blaſſemie:q; excedit pcñ piurij: ſicut ꝛcludit.ſ.Tho.xxij.q.iij.ar.iij.vñ glo. ſup illud.Blaſſemia,tollat a vobis. Epheiij.ſic dicit.(Peiuo eſt blaſemare q̃z piurare. Grauiſſimuꝫ eſt:q; excedit pcñ idolatrie. Nã ydolatria honorẽ deo auſert. blaſſemia deo vituperium iſert Grauiſſimum é blaſſemia pluſq̃ homicidiu :vt oẽs theologi ꝛcludunt: ⁊ ꝓmaxime.ſ. Tho.xxij.q. iij. Et Alexãder de ales in.ij.ſen. vbi no.diligenter q̃ homicidium ⁊ blaſſemia poſſunt ꝛſiderari dupliciter. Primo modo ex pte obiecti q̃ offendit:⁊ ſic maiꝰ peccatum é blaſſemia que é peccatuꝫ ꝛ deuꝫ:q̃z homicidiuꝫ q̃ é pcñ ꝓxima ,primuꝫ. Scõo ex pte nocumẽti:⁊ ſic pcñ homicidij eſt grauius peccato blaſphemie: q; homicidium plus nocet ,primo auferẽs ſibi vitam q̃z blaſſemia deo. Nã deo nullus nocere pót. Aliꝰ dico peccatum blaſſemie grauiſſimuꝫ é:q; ſupat peccatuꝫ iudeoꝝ. Nã iudei cõtumelijs affecerunt xp̃m mortalẽ:paſſibilẽ: ⁊ in ſtatu hũilitatis:q; filiuꝰ hois nõ venit miniſtrari ſz miſtrare . ASat.xx. Sed blaſſemi vituperant ⁊ ꝓſiudunt xp̃m imortalem ⁊ in celio regnantẽ: vt ait Augu. Dẽ xpo ſermel a iudeis ſuit paſſus : crucifixus:::nortuus ⁊ lanceatus. Sz no blaſphemato: peſſime quãtũ in te eſt:ſi xpo pati poſſet quotiens blaſſemato:totiens paſſionẽ ſuam reiterao. Quãdo blaſſemao capiti ſuo ſpineã coronaꝫ iponio. Quãti ſuo ſpineã coronaꝫ iponio. Quãti blaſſemao xp̃m manibus ad colũ

nam ligao:eum duriſſime flagellao. Tua blaſſemia:manꝰ que fot mauerunt celoo :dauio trãſiodio. Tua blaſſemia:agnum imaculatum i crucez extendio. Tua blaſſemia xp̃m morte turpiſſima itericio. Tua blaſphemia: longini lãcea:xp̃i latus apio. Tua blaſphemia:totuo xpo patif:totus anguſtiaſ:totus affligif:⁊ vndiq; ſanguio fundif:totus ſanguine balneatur. O peccatũ maximũ. O peccatũ horrendiſſimũ. O peccatum oia peccata trãſcẽdẽs. Quid maiuo dici pót:q d crudeliuo:q̃d ſceleratiuo q̃z dei filium itez vulnerare:itez crucifigere:itez vilipendere: Propterea de talibus ad patrez ꝓquerif.ꝑs.lxviij.d. Quẽ tu o pater eterne percuſiſti.ſ.morte ⁊ paſſione:perſecuti ſunt.ſ.blaſphemato:eo blaſphemando ⁊ vilipendendo:ſuis ipũſſimis blaſphemijs:⁊ ſuper dolorem vulnerũ meoꝝ addiderunt.ſ. blaſphemiaoꝝ:tanq̃ noua ⁊ recentia vulnera:reiterando meã paſſionez: grauiuo me vulnerando q̃z iudei fecerũt. vnde Job.xvi.i perſona dꝰ:ſti dicit. Aperuerũt ſuper me oꝛa ſua.ſ.blaſphemãdo ⁊ exprobrãdo percuſſerunt maxillã meã .ſ.de nouo. Et infra . Cõſcidit me vulnere ſuper vulnus. O deterio reo iudeio. O rabiati cane. O diabolici hoieo. O incarnati demonieo. O proditoreo dei. O vituperatoreo virginis matris. O inimici dei ⁊ omniuꝫ ſanctoꝝ. O imitatoreo ſpurij. Nam ſpurius fuit primus dei blaſphematoꝛ: vt patet.Lcui.xxiiij. Jam perpendere poteſtis grauitatem maximaꝫ horribilitatẽ peſſimam deformitatem maligniſſimam ſceleſtis blaſphemie:ex quibus oibus pz horrendum blaſphemie peccatũ grauiſſimum omnium peccatoꝝ eſſe quadruplici ratione declaratum. ſm quattuor cauſaꝝ genera.

Secundo principaliter horrẽdi peccati blaſphemie conſiderare debemus ſeuiſſimaꝫ punitionez:licet iuſtiſſimus deus toleret ad tẽpus maligniſſimos blaſphematoreo ſue treuẽde maieſtatis nihilominus finaliter ſeueriſſime puniet:put eoꝝ requirẽt demerita:ideo treo leges punientes blaſphemos in preſentiarum adducam.

¶ Prima.eſt lex diuinalis.
¶ Scõa.eſt lex canonicalis.
¶ Tertia.eſt lex paganalis.
¶ Prima quidẽ lex qua puniũtur maligniſſimi blaſphematoreo eſt lex diuinalis.vnde Leui.xxiiij .c. Precepit dño dicẽs. Educ blaſ

phemum extra castra: ⁊ ponant omnes qui audierũt manus suas super caput eius: ⁊ lapidet eũ populꝰ vniuersus. Et ad filios israel loqueris. Hõ q maledixerit deo suo portabit peccatuꝫ suũ. Et qui blasphemauerit nomẽ dñi morte moriat: lapidibus opprimet eum omis multitudo populi: siue ille ciuis: siue peregrinus fuerit. Qui blasphemauerit nomẽ dñi morte moriat: hec ille. Punitio inaudita manifestissima est. iiij. R. xix. .c. ibi certe p blasphemiaꝫ Senecharib de exercitu: ab angelo iterfecti sunt. clxxxv. milia. ¶ Scõa lex est ecclesiasticalis seu canonicalis. Extra de maledicis. c. Statuimꝰ. Ubi habet q blasphemãtẽ deũ ⁊ sanctos peniteat. vij. diebus dñicis: ⁊ tpe misse: ãte fores ecclesie ꝺz stare: ita q vltimo die nec paliũ: nec calciamenta: sz corrigiã circa collũ habeat: ⁊ q. vij. sextis feriis p̃cedẽtibus ieiunet in pane ⁊ aqua: nec ingrediat ecclesiã: ⁊ in quolibet dictoꝝ dieꝝ: tres reficiat pauperes: ⁊ si nõ põt tres: saltẽ duos vl vnuꝫ. Et si hoc non põt: id in penã aliaꝫ ꝯmutet. Et si p̃dicta renuerit: ꝺz ei interdici ingressus ecclesie: ⁊ in obitu debet carere ecclesiastica sepultura. Insuper talis debet condemnari pena pecuniaria. hec ibi. Et sm Goffre. hec omnia p̃o tribunali fiũt. Et. xxiiij. q. iij. c. Apostolice auctoritatis exemplo didicimus: errantiuꝫ ⁊ in errorẽ mittentiũ: spũs tradẽdos esse sathane: vt blasphemare dediscant: ꝺ ibi. Iustinianus vero xp̃ianissimus ipe rator: p̃cepit blasphematores: capite puniri: vt ꝓz in Autentico. Ut nõ luxurieť ꝓtra naturã. Col latiõe. vi. ỽ. p̃cipimus: cũ ex his oriant fames: terremotꝰ: ⁊ alie pestilẽtie. Si enim ¦ blasphemie dicte contra hominem nõ transeunt impunite: multo magis contra deũ. Propterea ciuitates in suis legibus: multas contra blasphemantes statuerunt: licet in executione hodie sopite videantur. ¶ Tertia lex ẽ paganalis: vt ꝓz Bañ. iij. de Nabuchodonosor: q̃ viso miraculo trium pueroꝝ: p̃cepit vt q cũq blasphemarent ꝯtra deuꝫ: disperirent ⁊ domus eoꝝ vastarent. Idem p̃cipit machometꝰ in suo alchorano. Quicunq deũ vel xp̃m vel beatã virginem blasphemat: medius diudat. Ex his apparet q xp̃iani sunt deteriores q̃z sint pagani: q̃z sint gentiles: q̃z sint iudei. Nã ⁊ iudei quãdo audiebãt blasphemare: statim obturabant aures ne audirẽt blasphemiã: vt pater. Actuuꝫ. vij. c. Scindebant ⁊ vestimẽta sua in signuꝫ

maxime detestatiõis: vt fecit Cayphas. Matꝫ. xxvi. c. Heu igitur quid referam de christianis? Blasphemant deum: virginez mariaꝫ: sanctos ⁊ sanctas: ⁊ nõ est qui repꝛhẽdat: neq reportet. Et quod peius est: nõ est qui puniat. O iudices quid dormitis? O quid tardatis punire blasphematores dei ⁊ sanctoꝝ. O rectores. O domini temporales: vbi iustitia: vbi fides: vbi iusiurandũ: vbi zelus honoris dei? Nõne videtis q totus creaturarum ordo inuehit: minat vltiõis arma tollit: vt puniat blasphematores dei ⁊ sanctorum?

Naz aliqui moriuntur fulgure ⁊ sagittis de celo missis: aliqui suspẽduntur in aere ex seipsis. Aliqui comburuntur igne celesti. Aliqui in aquis submerguntur. Aliqui interficiuntur: modo bombarda: modo gladiis: modo deuorantur a bestijs. Infernus quoq: cotidez sine fine cruciabit. Si enim vt refert Greg. in. iiij. libro dyalogoꝝ Puer quinq annorum blasphemijs assuetus a demonib⁹ asportatus est: ⁊ in infernum damnatꝰ: multo magis blasphematores: q pleni dierum ⁊ annorum sunt: portabuntur a demonibus in ignem sempiternum. Nileo quidam in Dioecesi remensi: cum quadam die blasphemaret deum: statim percussus caduco morbo: coram astantibus cadens: per totam sequentem diem horribiliter se discerpens ⁊ ad terram allidens: ⁊ ex ore spumam euomens: miseram animam expirando diabolo cõmendauit. Aliuꝫ quoq virginem gloriosam blasphemantem membratiz: ⁊ membra illa que in virgine blasphemabat amittens in corpore suo: demum desperatus: venter crepuit: ⁊ sic infelicem animam in manibus dyaboli reddidit. O quanti in anima ⁊ in corpore ad inferos a dyabolo portati sunt: propter scelestę blasphemie vitium. Quidam habitans florentie cum blasphemijs delectaretur: dum esset in societate quorundam: cepit grauissime deum blasphemare. Sed mox dyaboli rapuerunt eum in aera: ⁊ totulares eius ceciderunt in vno loco: ⁊ caligę in alio: donec totaliter fuit spoliatus: ⁊ non fuit visus amplius. Natato: quidam in syracusa: erat magnus blasphemus. Et cum semel de barcha se in mare tranquillũ ꝓiecisset causa natandi: statiz submersus est: post modum amici piscantes ⁊ educẽtes de mari mortuum: inuenerũt cadauer eius totuz integrum

preter linguam quam non inuene
runt: vt in illo mẽbro marie osten
deret deus vindictam in quo pec
caverat. O mundi iudices iã ape
rite oculos t abusionem conside
rate atq; punite. Nam tanta é cor
rupcela christianorum vt pro nihi
lo blasphement deum: gloriosam
virginem mariam: t ceteros san
ctos: quasi receperint ab eis iniu
rias: cũ oppositum appareat. Nã
ipsa virgo maria mater glorioſis
sima continue pro peccatorib⁹ in
tercedit t veniam implorat: t di
uinam sententiam suspendit. Sic t
reliqui sancti t sancte. O q̃z ingra
tissimi. O q̃z maledicti. O q̃z ife
lices. O q̃z infernales sunt blaſphe
matores. Cur blaſphemant deuz
virginem mariã t sanctos: Re
vera iam dicicerunt linguam t lo
quelam infernalez. In inferno nõ
é aliqua loquela nisi blaſphemie.
blaſphematoꝝ iam incipit offici
um inferni: quod est blaſphemia:
iuxta illud Mathẽ.xxvi. Loque
la tua manifestum te facit. Justissi
me ergo puniendus exterminan
dus t corporaliter t eternaliter cõ
demnandus est.

TErtio principaliter
horendi peti blaſ
phemie considera
re debemus speciſi
cationem. Et vt sa
cilius de taz nephãdo scelere con
fiteri possitis duodecim modos
explicabo: quibus blaſphematoꝝ
reos tremendam dei maiestatem
blaſphemant t cõculcant. C Pri
mus vocatur negatiuus. Cũ qs
iniuriatur deo dicens. Deꝰ non
posset facere q ego nõ faciaz vin
dictam: vel deus nõ pót facere q
talis sit bonꝰ homo: vel bona mu
lier: vel deus nõ est iustus: non est
misericors: non est clemens: non é
sapiens: vel deꝰ nõ pót remittere
peccata t huiusmodi. In omnib⁹
his est peccatũ mortalissimũ sm
Augustinum t Doc.l.scda scẽc.
q.xiij.q: auserẽ ab eo qõ ei cẽntia
liter cõuenit. Unde Ber. super
Cañ.f.lxxij.dicit sic. Vult ergo
nõ cé deũ: qui quãtũ in ipo é: aut
vult eum impotentez: aut iniustũ
aut insipiẽté esse vult. Cruddis
plane t omnino extranea malitia
que dei potentiam: iustitiam: sapi
entiam perire desiderat. Qui au
tem vult deum esse iniustum: vult
non esse deum. Et qui desiderat
deum non esse: non ne quantum
in se est: deum occidit: C Secun
dus vocatur peccatiuus. Luz qs
dicit. Deus peccat vel est causa
peccati. Talis itaq; deum blaſphe
mat t mortalissime peccat: t é be
reticus.xxiij.q.iij. Quidam. para
pho. floriani. C Tertius est op

natiuus. Nam qui aliter sentit de
deo q̃z credendum sit sm solã in
tentionem ppriã intellectus deum
blaſphemat. xxiij.q.iij.c. hereticꝰ
est: semper peccans mortaliter.
C Quartus vocat intellectiuus.
Cum quis aliter intelligit sacram
scripturam q̃z spiritus sanctus sug
gerit: blaſphemat deum t est he
reticus. xxiij.q.iij.c. heresis. Un
de semper est mortale. C Quin
tus est deprauatiuus. Nam ille q
deprauat fidem trinitatis: vt dicen
do patrem: filium t spiritumsanc
tum esse vnam personam: aut es
se tres naturas: deum blaſphe
mat t mortaliter peccat: t est he
reticus. xxiiij.q.iij.c.quidam. para
pho. Sabelliani. vnam personaz
patrem t filium t spiritumsanctũ
astruunt. Arriani diuersas in tri
nitate substantias asserunt contra
illud. Ego t pater vnum sumus.
Et extra de sum. trini. t fi. catho.
c.i. C Sextus est imprecatiuus.
Cum quis tanta detestatiõe t pra
uitate inductus. dicit. Maledictꝰ
sit deus. in despectu dei sic erit:
vel sic faciaz. mortalissime: peccat.
C Septimus est impositiuus. Cũ
quis dicit. Deus est proditor. deꝰ
est manigoldus. deus est partialis
magis benefaciens illi q̃z mihi q
bona facio. Reprehendit deum
qui nõ vtitur eũ sicut alterum: oã
nat deum: qui mittit sibi tribula
tiones t aduersitates. exaltat vsu
rarios: fornicatores: tyrannos tc.
Talis deũ blaſphemat t mortalis
sime peccat. C Octauus est fortu
natiuus. Luz quis dicit: q omnia
que eueniunt: nõ ex diuina prouidẽ
tia: sed ea fortuna: vel casu euenũt
ideo tanta est indispositio t inordi
natio rerũ naturaliũ t ciuiliũ: bla
sphemat deum. Job.xxij.c. Et di
cis. Quid eni nouit deꝰ: S militꝰ
qui maledicit t blaſphemat fortu
nam: blaſphemat deũ. q: maledi
cit ordiné diuine prouidentie: re
bus inditum: mediãtibus causis se
cundis. C Nonꝰ é originatiuus.
Cum quis detestatur deum: qui
talem puerum ante baptismuz ne
cat: vel natum ex vtero sine ba
ptismo damnat: deuz blaſphemat.
talis stultus est. vnde Seneca epla
lxxv. Non affligitur sapiẽs libe
rorũ amissione: non amicorũ. Eo
dem enim animo fert eoruz mortẽ
quo suam expectat. Ꝟ ille. Proui
dit enim deus q tales pueri si cre
scerent: grauissima peccata cõmit
terent: t ita grauissime in inferno
punirentur. C Decimus est crea
tiuus. Cum quis dicit q deus ma
le fecit creare illos quos prescius
damnandos: vtputa infideles t in
deos t malos christianos: ex quo
omnino sunt damnãdi: quia per-

seuerant in eorꝫ malitijs: deũ blasphemat mortaliter peccans. Ro. ix. An nõ habet potestatem figulus luti ex eadẽ massa facere. aliud quidẽ vas in honorem. aliud vero in contumeliaꝫ. ¶ Undecimus est attributiuus. Cum attribuit creature: quod est ipsius dei. vt cum quis dicit: ꝙ angelus vel homo creat: vel ꝙ homo principaliter remittit peccata: deũ blasphemat. Similiter cuꝫ aliquid dei tatis attribuitur creature: vt faciunt diuinatores: sortilegij: inuocatores demonum: de quibus in sermone de superstitiõibus blasphemant deum mortaliter peccantes. vt patet. xxvi. q. v. Epi. ¶ Duodecimus ẽ mẽbratiuus. Cum immundissimus blasphemus iurat per membra pudenda contra deum: contra christum: contra virginem gloriosam: ⁊ contra ceteros sanctos ⁊ sanctas: semꝑ mortaliter peccant. Hec nomina causa honestatis ommitto: sed pessimus blasphemator me apertissime intelligit: cum illa quottidie praticet. Et si laboriose consumptus est sermo imanissimi sceleris blasphematorum. Restat modo o pauperes blasphematores cum audiueritis hoc grande vitium esse mortalissimum peccatum: quo summum ⁊ optimum deum totiens vestris turpissimis verbis: vestris venenatissimis labijs: vestris diabolicis linguis offendistis: vt ad corredeatis. Eleuate iam capita vestra. Audite Apostolum Ephe. iiij. Omnis blasphemia tollatur a vobis. Emittite suspiria. adducite lachrymas: percuttite pectora: geminate singultus: Currite ad sanctam confessionem: prosternite vos ante pedes sacerdotis: osculamini terraꝫ: narrate blasphemias ⁊ tot iniurias deo: virgini ⁊ sanctis illatas. proponite potius mori q̃ꝫ amplius blasphemando offendere tantam dei maiestatem: sed semper eam laudare: semper benedicere atqꝫ glorificare: gloriosam vero matrem dei ⁊ reliquos sanctos reuereri ⁊ cordialiter vocare. Sic mutati ⁊ correcti nõ diffido de vobis: immo spero ꝙ clemẽtia dei ⁊ pietate matris: tot vestrorum peccatorum veniam obtinebitis. hic per gratiam ⁊ in futuro per gloriam. Amen.

¶ Feria quarta scde dominice.

De adulterio. Sermo. xxij.

Dic vt sedeant hi duo filij mei: vnus ad dexterã tuã: ⁊ alius ad sinistrã in regno tuo: Mat. xx. Grandis est fiducia eorum. q fidem ⁊ integritatem matrimonij

sibi inuicem seruant: legitimo ⁊ honesto concubitu filios procreãtes. Et quia matres que portauerunt ⁊ lactauerunt: de filijs certiores sunt: vt inquiunt iuriste: idcirco dulcius amant ⁊ ardentiori animo procurant omni sollicitudine vt exaltentur ac sublimẽtur. Hoc autem nobis insinuat beata vxor zebedei: que cuꝫ filios ex legitimo ⁊ honesto matrimonio generasset: cupiẽs illos pre omnibus exaltari: audacter accessit ad dominum ihesum adorans ⁊ dicẽs. Dic vt sedeant ⁊c. Quod sine dubio: tanta cum audacia facere non possunt ille que thorum maritale violauerit ac filios ex adulterio genuerunt. Dicamus ergo. Dic vt sedeant ⁊c. Et sunt verba recitata in hodierno euãgelio. in quo tria documenta habemus. Et primuꝫ documentũ est: ꝙ sancta mater ecclesia sepe de christi passione mẽtionẽ facit: vt cordibus humanis facilius imprimatur: ac firmius. Hoc tangitur prima parte euãgelij. ibi. Ecce ascendimus ⁊c. ¶ Secundum documentum est ꝙ nullus debet se intromittere ad obtinenda ecclesiastica beneficia consanguineis. Imminet enim maximum periculum in huiusmodi de vitio symonie: cum maxime preces valeant loco precij. Hoc tangitur ibi. Accessit ad eũ mater filiorũ zebedei. ¶ Tertiũ documentum ẽ ꝙ illi qui volũt sedere cum xpo: ⁊ illi cõregnare in gloriã: necesse ẽ ꝙ bibãt in hac vita calicẽ passionis ⁊ tribulationis: ⁊ si coniugati sunt seruẽt matrimonij fidẽ inuiolatã: horrentes peccatũ adulterij. De quo tria cõsiderabimus.

¶ Primo. grauationẽ.

¶ Secundo. malignationem.

¶ Tertio. specificationem.

¶ Primo cõsiderare debemus adulterij g̃uationẽ. Que vt clarius cognoscat occurrit ante oĩa breuiter declarãdũ qd sit adulterium. Pro quo sciendũ ẽ ꝙ scũs Tho. scda scde: q. cliiij. ar. viij. Et glo. super Exo. diffinit sic. Adulterium est accessus ad alteram preter suam. Et dominus Albertus in. ij. sen. di. xxxv. dicit. Adulterium est quo coniugalis thorus violatur. Unde adulterium dicitur ad alienum thorum accessus. veritas huius diffinitionis declarat ab Augustino libro de decem cordis. Et in decretis. xxxij. q. v. Nõ mechaberis. i. ne quisq̃ꝫ preter matrimonij federa alijs feminis admisceatur ad explendam libidinem. Nã adulterium facit: qui preter suam ad alteram accedit. Et. xxxvi. q. i. lex. Adulterium dicitur quasi ad alterius thorum accessio. Dis-

iste diffinitione.

finitur a.s. Ambrosio in libro. De patriarchis. Et in decretis. xxxij. q.iiij. Nemo. Adulteriuz ē vbi celebrati coniugis iura temerantur: ⁊ vxoris pudor soluitur. Iterum diffinitur a Gelasio papa.xxxvi. .q.i. Lex. Adulteriū ē alieni thori violatio. Et in hac diffinitione cōcurrit Hosti.i sum.sua libro.v.ti. de adulterijs. Idez sentit Bonauentura ⁊ Ricar. Qd aūt adulterium sit graue peccatū: imo grauissimum declaratur quadruplici causa: quarum.

¶ Prima est efficiens.

¶ Secunda est materialis.

¶ Tertia est formalis.

¶ Quarta est finalis.

¶ Circa primam causam notandum est q̄ cōmittentium adulterium saltem vna pars habet in se sacramentum matrimonij: quod est maximū significatione. Nam matrimonium significat ꝯiunctionem deitatis cum humanitate ⁊ significat coniunctōem christi cum ecclesia. vt dicit.s. Tho.iiij. sen.d. xxvi.⁊.xxvij. Et hec ꝯiunctio fuit precognita per Adā. post soporez ⁊ fabricationez Eue. Gen.ij. dixit Adam. Hoc nunc os: ex ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. Et.xxvij.q.ij.c. Lex diuine constitutionis. Quāobrem relinquet homo patrem ⁊ matrē suam ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erunt duo in carne vna. Que verba exponens.s. Paulus. Ephe.v.dic. Sacramētum magnum est hoc. Ego autez dico in christo ⁊ i ecclesia. Cui cōcordat Leo papa i decret.xxvij. q.ij.c. Cum societas. Que quidē coniunctio deitatis ⁊ humanitatis christi ad ecclesiam: ⁊ ecclesie ad christum nunq̄z fuit separata. vnde Ephe.v. Viri diligite vxores vestras: sicut christus ecclesiā. Cū igitur sacrum sacramentū matrimonij significet ⁊ representet ꝑpetuam illam coniunctionem ⁊ inuiolabilem vnionem: adulteriuz grauissimum peccatum est: per qd separatur fides: amor: ⁊ corpus ab inuicem. Quapropter adulter alteri adherens peccat contra tam magnum sacramentū in quo ē tā transcēdens dignitas significata.s. coniunctionis. deitatis. ⁊ humanitatis. Peccat adulter contra tam magnum sacramentū: in quo ē tā transcendens dignitas. quo est significata.s. coniunctionis christi ⁊ ecclesie. Peccat iterum adulter ꝯ tam magnum sacramentū in quo est significata tam transcēdens dignitas.s. vnionis ecclesie ad xp̄m. Dignitas autem persone sm.b. Tho. multum aggrauat peccatuz: quia quanto peccator est in maiori dignitate tanto grauiꝰ est peccatum eiꝰ. vt patet in.ij.ser. de peccato in cōi. ¶ Secunda grauitas huius scelestissimi vitij sumitur a cā materiali. Nā actꝰ illius peccati est grauissimus q̄ exercetur per duos. Et sic vbi dyabolus in alijs peccatis vnū: per istud interficit duos: vno eodēq̄z tempore: imo quādoq̄z plures interficit ⁊ nuntios ⁊ nūcias: ⁊ tm̄ crescit aliqn̄ vis amoris: vel potius libidinis: q̄ ꝑ adulterū procuratur mors coniugis: vel promittit eam accipere in vxorem mortua coniuge. Quod si fecerit ⁊ mors fuerit secuta. eamq̄z duxerit in vxorem: continue manent. in peccato mortali: quia matrimonium nullum est propter impedimentum criminis: ⁊ sic multiplicantur peccata. Extra de eo qui duxit in matrimoniū: quā polluit ꝑ adulteriū.c. Significasti. ¶ Tertia grauitas adulterij sumit a causa formali. In quolibet enim peccato mortali ē auersio a bono icōmutabili: ⁊ conuersio ad bonū cōmutabile: vt ait Augu. in libro de libero arbitrio: sed per nullū peccatum ratio ita absorbetur sicut in adulterio propter vehementē carnis delectationem: qua ab omi cōsideratione dei ⁊ rerum diuinarū homo absorbetur: ita vt homo ibi totus efficiatur carneus. Si enim vt ait Hiero.xxxij.q.ij. Cōnubia legittima carent quidē peccato: nō tamen tempore illo: quo coniugales actus geruntur: p̄ntia spiritus sancti dabitur: ⁊ si propheta eē videatur: qui officio generatiōis obsequitur: sed alia plura sunt: in quibus sufficit sola vis hūana: ⁊ neq̄z res indiget: neq̄z decet adesse presentiam spiritussancti. h̄ ille. Et iteruz.xxxij.q.ij.c. Quicqd. Quod declarans glo. ibidem dicit. Pro tanto dicitur p̄ntiam spiritussancti in illo actu non dari: quia tunc non datur quo ad actum faciendi miracula vel prophetandi. Nam in illo actu est quidam stupor mentis: ⁊ homo totus carneus efficit. hec in glo. Et hoc ostēdit Aris.in vi. Ethy.di. Impossibile ē: hoiez aliquem in ipsa intelligere.s. copula carnali. quāto magis ratio absorbetur in actu adulterij ⁊ mens totaliter auertit a deo ꝓpter inordinatum amorem. vnde procedit adulteriuz Jō Prouer.vi. Qui aūt adulter est ꝓpter cordis inopiam.s. amisso vigore rationis: ꝑdet animam suam: turpitudinem ⁊ ignominiam congregat sibi: ⁊ obprobrium eius non delebitur: hec ille. ¶ Quarta grauitas adulterij sumit a causa finali sic. finis huius mali est cōsecutio voluptatis: cui facile potest adhiberi remediuz. Sed quanto quis potest

apponere remediū alicui pecca-
to t nō facit: tanto magis t gra-
uius peccat q̄ maiori inordina-
tione volūtatis: sed huic malo potest
adulter facile remediare: q̄ si ha-
bet vxorē pōt sibi satisfacere. vñ
Apost. i. Cor. vij. Et. xxxij. q. j. c.
Sicut ꝓpter fornicationem. s. cui
tandā: vnusquisq̄ habeat suam
vxorē. Si nō habet vxorē potest
sūmere: q̄ vt ait idē Apost. Me-
liꝰ est nubere q̄ꝫ vri. i. incidere i
adulterium t in alias ꝯcupiscen-
tias perniciosas t dānatas ipsius
voluptatis. Et nō excusaris si di-
cis: nō possem vxori ꝓuidere vl'
nutrire filios: si haberem dotem
sufficientē: facerem. Melius est
certe: pati dispendia in tēpore: alibꝰ
t recipere ꝰmunorem dotem: t mi
nores pompas facere: t sic prouī
dere animę suę: q̄ꝫ in talia vitia i-
cidere: ꝓp q̄ dānat hō. Si ät assu
mere nō vlut cū ad hoc nō cogat
fuct castitatē. Ex his ꝑz adulteriū
esse grauissimum peccatū. tum. s.
ex causa efficienti: tū ex causa ma
teriali: tum etiaꝫ ex causa formali:
tumq̄ ex causa finali. Et ex hac
grauitate verificatur illud. Ose
. iiij. c. Non est enim veritas: q̄ꝫ
vnus mentitur alteri: t nō est mi-
sericordia. s. ad animam suam t ꝓ
ximum: t nō est scientia dei in ter
ra. Rō fidelitatis. Maledictū t mē
dacium t homicidium: t furtū t
adulteriū inundauerūt. i. habun-
danter creuerūt t sanguis sangui
nem tetigit. s. peccatus peccato cu
mulatur: hec ille. vnde Clemens
ait i epistola t habet. xxxij. q. vij.
Quid in oībus peccatis adulte-
rio grauius? Secundum nāq̄ in
penis obtinet locum: hec ille. Mā
xima ꝓximū ꝑimū penale. i. dig-
num pena eterna t morte corpo
rali est homicidiū. Scōm est adul
teriuꝫ maius. s. furto rapina t mē
dacio t multis alijs. Grauissi-
mū igit̄ est adulterium: t tamē nō
punit̄. Rectores autē t iudices
rapinas puas t furta sepe puniūt
etiā morte: sed adulterium minime.
Quid igit̄ facitis o iudices o offi
ciales? Cur dormitis? videtis vio
lare sanctū mr̄imonium a quo de
scendistis t nō punitis. Mandat
vobis deus in testamēto veteri vt
huiusmodi lapidetis. Leui. xx. i
fra dicet̄. Si vis aliter ꝓcedere:
sic dicas. Adulterium est peccatū
mortale t grauissimū triplici rōe.
Primo rōe ꝓuersiōis sic. illō q̄
puertit diuinā significatōem: t xpi
t ecclesie sacr̄m est peccatū morta
le. sed adulterium puertit diuinā
significatōem: t xpi t ecclesie sa-
cramentū. ergo est pcm̄ mortale.
Mā mr̄imoniū significat ꝓuiratōem
diuinitatis t humanitatis: t xpi t

ecclesie: iuxta illō apostoli Ephe.
v. Sacr̄m hoc magnū est: ego aūt
dico in xpō t in ecclesia. Secūdo
rōne inductōis sic. Illud q̄ō i suo
subiecto inducit mortē spūalē est
peccatum mortale: sed adulteriuꝫ
inducit mortē spūalē t multotiēs
corpalem vt patet t patebit ergo
adulteriū est pcm̄ mortale. Adul
teri. n. ꝺm leges debēt decapitari.
Tertio rōne auersionis sic. Illud
per q̄ō hō auertit se totaliter a ꝺo
t ꝓuertit se totaliter ad creaturaꝫ
est pcm̄ mortale. sed ꝑ adulteriuꝫ
homo auertit se a deo totaliter: t
ꝓuertit se ad creaturā: vt ꝑz supra
ergo adulteriū est pcm̄ mortalissi
mū. Et sic patet prima pars.

Secundo principa
liter ꝯsiderare de
bem⁹ adulterij ma
lignatōem. Cuius plurime t quo
dāmodo infinite sint: huiꝰ sceleratissi
mi adulterij malignitates: t amen
in pūtiarū tres tm̄ explicabimus.
¶ Prīa ē legū trāsgressiua.
¶ Scōa ē odij causatiua.
¶ Tertia ē punitionibꝰ subiectiua.
¶ Prima malignitas adulterij
dr̄ legū trāsgressiua. Adulter enī
trāsgredit legē nālē vt ait. s. Doc.
in. iiij. sen. di. xxxij. q. i. ar. i. Hoc
ät' iuꝰ nāle ē mirabilis vigoris t
vniuersal' efficatie. Mā. ij. etby. dr̄
iuꝰ nāle semp t vbiq̄ hēt nālem
potētiā cādē. Et ꝺ iure nāli sequi
tur illud q̄ō ab alio oderis fieri:
vide ne tu alt'i alicui facias. Thob.
iiij. Mat. vij. Oīa ergo quecūq̄
vultis vt faciāt vobis homines t vos
facite illis. Sz q̄ō ē ille qui vellet
vxorē suā adulterari? Certe nullus
nisi ille q̄ ꝓdidit iuꝰ nāle vt fatuꝰ:
t pessimꝰ exercēs lenocinia. Illa
mulier ꝺ ꝺsiderat nisi bestiaꝫ t fa
tua: imo nō pōt pati talē iniuriā: q̄ꝫ
expellit t peurit vxorē: t ipa sum
me turbat̄ de adultrio viri. Adeo
ꝺ vniuersaliꝫ dictat lex nālis t rō:
q̄ ēt ante legem scriptā ethnici t
ydolatre habuerūt adulteriū pro
magno crimine: vt magis illud
abhorrerēt: q̄ꝫ homicidiū: vt ꝑz in
Abrāā: q̄ descēdēs i egyptū cum
Sarra vxore sua cū pulchra esset:
rogauit eā vt nō indicaret se esse
vxorē ei⁹. Cogitauit. n. si cōtinge-
ret egyptios scire eē vxorē suam
occiderēt eūme cōmitterēt adulte
riū vtēres ea min⁹ saciētes sibi cō
sciētiā ꝺ homicidio q̄ꝫ de adultrio
Nec Nicho. de lira sup gen. trās-
gredit ēt legē mosayca seu ꝓpha-
lē. Exo. xx. Nō mechaberis. i. nō
adulterabis. Nec obstat antiquos
ꝓres accessisse ad ancillas cum
hērēt vxores: vt Abrāā ad Agar
Gen. xvi. Et Jacob ad Balaam
zelphā. gen. xxx. t Dauid t mlios

alios. Nã dicit. s. Dño. in. iiij. scñ. o. xxxiij. Et i. scda scde. q. diiij. ar. .ij. q nó cogiscebãt eas ex affectu fornicatiõis: sz maritali affectu cũ quibus deus dispẽsauit: vt pz etiã. Extra. De diuortijs. c. Gaudem9 Et hoc vt multiplicaretur cultus dei: qui erat in eoz familijs solus z ppter spũalem significationem que habet. xxxij. q. iij. Recurrat Et. c. se. Et. c. Obijciunt. Transgreditur etiã legẽ euãgelicã. Nam xps i euãgelio. Mat. xix. Quos ergo deus ꝓiunxit hõ non sepet. Et quo habet: q nõ licet aliqua de causa accedere ad aliã q̃z ad ꝓpriã: neqz. s. ppter sterilitatẽ: neqz ppter incurabilez infirmitatem: quantũcũqz diuturnã z sedã: siue vxor sit cecã: siue paralitica: siue leprosa: siue cancrosa: siue antiqua: siue turpissima. In quibus defectibus debet maritus ꝓpati vxori: z vxor marito: sufferre inuicẽ: cõsolari: adiuuare: z subuenire: vt sibi fieri vellet vnusquisqz si in tali casu esset. Aliquis dicã. Ad alienaz nõ licet accedere: nec ex eo q est adulta vl q̃tũcũqz mala z hereticã. bñ possz dimittẽ q̃ ad cohabitãdz z thoz pp adulteriũ vel pcula suũ ꝓbabile aiẽ vel corpis: sz ñ quo ad vinculũ. i. q possit accedẽ ad aliã viuẽte ꝑma. Aliquis adulteriũ est. Et idẽ de vxore erga virũ Aug. xxxij. q. iiij. in ꝯclusione totius illius questiõis. Et. q. v. Si vxorẽ. Et. q. vij. per totuz ait. Sic non sunt facienda adulteria voluntate procreandi filios. sicut nõ sunt facienda furta. voluntate pascendi pauperes. Transgreditur insuper legem canonicã. Volũt leges canonice ad ostensionem fidei z amoris vt in desponsatione cõcurrat appositio anuli. vnde Isidor9 .xxx. q. v. Femine ait. Imponimus anulus a sponso sponse datur propter mutue dilectionis signuz. vel ppter illud magis: vt pignore. corum cordia iungãt. vnde z quarto digito anulus infert. quia in eo vena quedã vt ferũt sanguinis ad cor: vsqz pueniat. Ibi. Rotunditas anuli qua anulus non habet finem. significat diuturnitatẽ amoris z fidei in matrimonio obseruande. ¶ Secda malignitas adulterij dicit odij causatiua. Odia nãqz temeraria iudicia. suspitões: mali ꝯceptus: blasphemie: detractiões. murmuratões. querele. contumelie. indignationes. ire. fastidia. bizarie meleconie. animi incitamenta erga ꝓximuz: ex adulterio exurgũt. Que ꝓfecto qualia z quãta sint: quis referre possz? Que lingua. que vox texere? Raro enim pot celari adulterium. Similiter a maritio quasi semper oditur vxor. cũ

de adulterio nouit. Et nõ patitur eã respirare. ipsi z filijs ipsorum. Exẽplo oziũt ꝓtumelie. meretrix nũcupat: qõ vxor substinẽ ñ valet. sz de desperatõe tentat. Et raro vel nunq̃z ei reconciliatur: q̃z uis penitentez deberet recipere. Indignatus etiam alios sequitur feminas. Si vero vxor cognoscit adulteriuz mariti: marituz blasphemat: optat ei mortẽ: summe odit eã cuz qua adulteratur. Maledicit horam z diem z mediatores matrimonij. Anxiatur continue diuersis imaginationibus odio concepto: ex quo sepe alterum virũ vocat. In adulteriis hoc odium aliquando tantum excrescit vt ex eo oriantur dissenssiões: z bella mortalissima. Que enim causa fuit diuturne guerre inter grecos z troianos z destructionis Troie nobilissime ciuitatis: nisi raptus Helene ꝓpter adulteriuz? Sed z in historijs romanoz narratur q ꝓpter adulterium cõmissuz ab Antonio: qui sibi cũ Octauiano condiuiserat totum imperium ex eo q repudiauit vxorem suam germanã Octauiani: z adhesit carnaliter Cleopatre: regine egypti libidinosissime femine: Octauian9 indignatus mouit contra eum bellũ nauale z terrestre: z vbiq3 Antonius fuit deuictus: qui demũ capta fuga se interfecit. Cleopatra quoq3 seipsam interemit: propter adulterium enim vt habetur. Judicum. xix. z. xx. c. q̃ perpetratuz fuit cum vxore cuiusdam leuite a viris ciuitatis Gabaa. quia illi de tribu Beniamin: noluerunt taleo punire: mortui sunt in bello circa lx. milia hominũ. Nam in ꝓmo z secundo bello: vndecim tribus fuerunt debellate a tribu Beniamin: z mortui plusq̃z triginta milia de ipsis qui confidebãt de sua multitudine cũ essent quadrigẽta milia vel circa. Sed in tertio bello ꝓuncti ꝓfectes in dño habuerunt victoriã deleta tribu Beniamin: exceptis. xxv. milib9. Adulteri fiunt crudelissimi vltra q̃z dici possit. Nã aliquãdo occidunt filij a talibus ꝓcepti: vel geniti. etiaz sine baptismo ad occultãdũ adulterium. Nõ est sũme crudelitatis nec maioris pot cogitari: q̃z ꝓprios occidere filios. Aliquãdo occidũtur ipsi adulteratores: q̃z uis nullo mõ ꝏbẽt occidi a priuatis psonis nec a pre: nec a mre: nec a marito nec a fribus: nec ab alijs: sz a iudice ciuitatis: solũ per viã iurisdictionis. Et sm canones grauissime punit interfector uxoris ꝓpter adulteriũ: vt pz. xxxij. q. ij. Admoneri. licet i aliquo casu ꝓmittat sm leges humanã. nõ sm magistrũ in. iij. sen.

o.xxxvij. Sancta ecclesia mundanis nunq̃ stringit legibus gladiũ nó habet nisi spũalé. Et huiusmói homicidia sepe accidũt pp adulterium. Sequũt ꝛ sepissime ꝓsumptiones bonoꝝ tpalium. Adulter enim facit vestem iocalé: deliciao adultere: ꝛ vxo: adulterano: sepe furat bona viri. p: rebés ea adultero suo. Sed ꝛ si casu vxo: de adulterio suscipiat filios nutrit eos de bonis viri sui: ꝛ tunc est furtũ. Alii qñ etiá bastardus suscipit heredi tatẽ putatiui patris vel in ptẽ cum aliis heredibus vel in totũ. vnde querũt docto: es: quid faciet mulier: que de adulterio suscipit filiuꝝ ꝙ supponit sibi alienũ ptum: Et R̃n. d. Ray. di. sic. Mulier si hz talẽ vir: cui absq̃ periculo corpis sui possit revelare: túc tenet illud ei patefacere ꝛ sic absoluta est. Si vo talis sit vir qꝫ ꝓtimeat piculuꝫ: tunc dz hoc ep̃o: seu sacerdoti puo vel vtriq̃ revelare: q vitigéter ꝛ caute ingrát cõditiones spurij seu suppositi. Et si inuenerut illũ esse spũalem ac timẽtẽ deũ: túc coram muliere si viderint expedire recepto prius sacro ab ipla: qꝫ nó calũniose pcedit: ꝛ etiá ab illo qꝫ secretũ teneat: poterũt revelare ei: ꝛ cõsulere ingressuꝝ religióis: vl' qꝫ se ad lóginqua trãsferat: vt nihil de bõis putatiui pris recipiat. Si vo illi spurio vel ſppposito nõ pót revelari sine periculo: vel etiaꝫ post revelatõem nõ vult ꝓsilio acqsce re: tunc ꝝintungat mulieri qꝫ de rebus quas hz vel in futuꝝ hre pót satisfaciat viro iuxta posse: dolẽs de peccato: ꝛ de ꝫ qꝫ plene satisfacere nó pót. Et talis satisfactio fiat caute p aliũ absq̃ ꝓsone manifestatione. Argumentũ. xxij. q. v. ꝫ vi. Et extra. De peni. c. Officiũ. Idẽ hosti. Et tenet mulier satisfacẽ viro de ꝓsumptis ab ipo filio. tenet etiá dicta mulier heredib⁹ viri ab intestato: vel heredib⁹ scriptis: vl' qb⁹ verisimilr credit virũ religisse qõ si nescit: det paupib⁹. Idẽ dicit Inno. Que si nó hz vñ restituat ꝛ hz ꝓbatões: qb⁹ ꝓdicti successores relevarent a dãno qõ hñt: z eas adducere: nisi grãde malũ ẽt ꝓsequẽtuꝝ. Tunc. n. nó dz facere: qꝫ min⁹ malũ est dãnũ rep̃ q̃ piculũ corpoꝝ ꝛ aiaꝝ. Si vo nó hz ꝓbationes: fileat. ij. q. vij. Plerisq̃. Hoc ſm. d. Ray. ex dño ꝓdicatorum. Hosti. ꝛ Inno. O adulterij grandio malignitas: ex qua tot manifestissima peccata: ꝛ tot incõuenientia ꝛ scandala p: ueniunt. ¶ Tertia malignitas adulterij ꝺi cit punitõibus subiectiua. Est tz grande scelus ꝛ nephandissimuꝝ vitiũ vt ad exterminatõez ei⁹ multipliceo accedãt punitõeo. dicit. n.

Leui. xx. Si mechatus qꝫ fuerit cũ vxore alterius ꝛ adulteriũ ppetraverit cũ ꝓiuge ꝓximi sui morte moriat ꝛ mechus ꝛ adultera. hñ ille. Et iõ scribe ꝛ phariſei inuẽta adultera dixerũt xp̃o. Jo. viij. In lege moyses mãdauit nobis huiusmói lapidare. Balach. iij. dr. Ero testis velox malefiçis ꝛ adulteris. Sancta etiam romana ecclesia acriter adulteriũ punit. Nam .xxij. q. i. Pdecádũ. Et. xxxij. q. ij. Hoc ipsum. ſm regulas antiq̃s ꝓ adulterio ponit pniam. vij. annoꝝ q̃ꝫ huiusmodi etiá ꝓ alijs sit nunc in arbitrio ꝓsitoris. Huiusmodi adulteri sunt a deo excõicati semp ꝛ diuisi: sicut diuidũt ipi matrimoniũ. Et licet de iure cõi ñ sint excõicati: ñ in aliquibus eccle sijs ꝑticularibus est lata sñia ꝓtra eos ꝓ synodales ꝓstitutiones. Et pseuerantes in adulterio debẽt excõicari. Puniunt etiã canones adulteroꝝ: phibentes redũõem debiti: cuꝝ hoc certitudinaliter: ab vna partium nosci tur. Quin amplius statuit ecclesia: qꝫ si in adulterio ꝓseueret notorio: nullomõ reddere debeat debitũ: qui innocens ẽ sine videatur fauere adulterio: sed desistat ab eo: vt Piero. dicit. Et habetur. xxij. q. i. Dixit dño. Et tribuo. c. seq̃n. Quinimo ꝓtra voluntatem adulterij: vel adulteri: qui fidem castitatis seruat pót petere diuoꝛtiũ ꝛ nõ cohabitare cũ adultero ꝛ intrare monasteriuꝝ. quando adulteriũ est notoriũ: vt notatur. xxvij. q. ij. Agathosa. cuꝝ glo. In quibus tamẽ casibus nó possit adultera accusari vel diuini. Declarat Ray. ꝛ habetur in Pisanella. Abrunontiũ. viij. paraphe. Puniuntur etiá adulteri priuatõe sepulture ecclesiastice ſm iura si i hoc vitio moriant. Leges insup ciuiles fulgura punitionis erga adulteros transmittunt. Nam ꝓpter adulteriũ ꝓbatum: vxor perdit dotem: vt patet in Autentico: vt liceat marito. paraphe. Aui vero. coll. viij. Cũ autẽ puella susꝯcipit ꝓlẽ de adulterio priuat dote sua. C. de repudijs. l. Cõsensu. Item oĩbus bonis viri debet pẽsuari. non obstante cõtraria consuetudine. ꝛ tam puella q̃ꝫ filij efficiuntur infames. di. lvi. Si gens anglorum. Quãuis leges ciuiles non ita puniant viros adulterantes cum solutis: sicut feminas adulterantes cum solutis viris. tamen secundum recti iudicium ecclesie ita punitur vnus sicut alius: vt dicit Inno. papa. xxij. q. v. Christiana religio adulterium in vtroq̃ sexu: pari ratione condẽnat. verumtamen grauiora sunt puniendi viri de adulterio quã

mulieres.xxxij.q.vi.c. Indignan
tur. Et.c. Nó mechaberis. Vide
totū casum. Indignant mariti: si
audiāt adulteros viros pendere:
similes adulterio feminis penas:
cū tanto grauius eos puniri opo:
tuerit: quāto magis ad eos ptinet
& virtute vincere & regere femi
nas: hec ibi. Et sunt verba Aug.
in lib. de adulterinis coniugijs. Pu
nit etiā adulteriū pena mortis. L.
de adulterijs. l. q̄uis. Perdit a
dulter famā: & adulta: quo nihil
peius. Addūstrant digito. de illis
dr vulgariter: q̄ faciūt fusi: torti: &
q̄ sunt cornuti. In summa nihil vi
det magis famam maculare q̄s
adulteriū: hāc infamiā ne Lucre
tia romana pateret pacto a dulte
rio: q̄uis multa ꝓsensisset Sexto
filio regis tarquini superbi: coā mul
tis seipsam occidit. Ne.n. esset ex
emplus seminis romanis: de aliq̄
macula ipudicitie: aut nota adul
terij: vocato marito & parētibus:
violationem narrauit: qua relata:
stillo coā oibus ipectore se pcu
tiēs: ppria manu se interemit. De
hac habet ab Aug. li. i. de ci. d. c.
xix. Ab Ouidio de fastis. ij. a Ti
to liuio libro. i. de origine vrbis in
fine Epithaphiū aūt eius est tale.
Cū foderet gladio: castū Lucre
tia pectus: sanguis & torrens egre
deret ait. Tales ꝓcedāt me non
fauisse tyrāno. Ante vir: sanguis
spūs āte deos. Quā bene ꝓducta
p me: post fata loquentur. Alter
apud manes: alter apud superos.
Nō excusant tñ ab infamia vel a
culpa mulieres ꝓsentientes: vel ti
more: vel verecūdia. vel paupta
te. vel infamatiōe. vel periculo ēt
mortis. Et q̄ tales adulteri sint in
fames ꝑz. iij. q. v. Cōstituim⁹. Et
p leges: nati ex adulterio priuant
hereditate paterna. priuant digni
tatibus tpalib⁹. & ꝓhibent huius
modi a prelaturis ecclesiasticis. vi
di. lvi. c. Si gēo. Et q̄d plur. a adul
ter a diabolo punit. Recitat enim
Petrus damianus. q̄ apud par
mēsem vrbē. in vigilia scōr Ger
uasij & Protasij ⁊ Mir quidā mane
surgēo. boues suos ad remotiora
pascua duxit. Ex quidā vicin⁹ se
virū sobriciratē simulās vxoris le
ctū ingredit. Quē vxor maritum
existimās admisit. Eāq̄s ille vio
lans. statim recessit. Nec multo
post. rediens maritus stratum re
fecit. cui vxor exprobano ait. Op
time poteris hodie ecclesiam san
ctorum martyrum que tibi conti
gua est. cum ceteris dñi christianis vi
sitare. Ille attonitus iquirit quid
loquatur. Et cū rem ordinate co
gnouisset. consternati sunt mēte.
illusionem cognoscentes. Re as
sumpto spiritu. deum exorant. vt

latentem adulterium detegat. & ei
iustam vindictam inferat. Addor
aduler demone plenus. & seipsuz
lacerans ecclesiam intrauit. modo
in altum se leuās. modo ad terrā.
se grauissimo impetu precipitās.
modo ad parietē. modo ad paui
mētum. se prosternens. tandē infe
licem animā. coram populo exala
uit. Ō ibi. Ultimo ab eterno igne
cruciatur. Infelix adulter. Osee
vij. Omnes adulterantes q̄si dy
bamus succensus a coquente. ꝑme
Lor. vi. An nescitis. q: iniqui re
gnū dei nō possidebunt. Nolite
errare. Neq̄s fornicarij. neq̄s adl
teri regnū dei possidebūt. Et hic
patet. nephandi vitij adulterorum
malignitas.

Tertio principaliter
ꝑsiderare debem⁹
adulterij specifica
tionem. vtile & per
necessariuz ē scire
& intelligere in speciali. peccata
mortalia. que circa adulterium cō
mittuntur. vt miser adulter ple
nius ꝓfiteri possit. Ideo duodeciz
modos ponemus in quibus adul
teriuz cōmittur. ¶ Primus mo
dus dicitur cogitatiuus. Cum ali
quis vxoratus non ꝓtentus de ꝓ
pria: vel quia non est ita pulchra:
vel q: est infirma: vel nō ita iuue
nis: vel alio respectu: cogitat car
naliter cum delectatione de alia
femina vxorata: vel non vxorata:
peccat mortaliter quotiens aduer
tenter cogitat: etiā si nollet venire
vel nō posset venire ad actū. Si
militer peccat mulier vxorata co
gitans: vt dictuz est: de viro alio
maritato vel non maritato: qua
cūq̄s de causa moueatur ad cogi
tandum: vel propter turpitudinez
viri: vel propter senectutez & hu
iusmodi: & dicit adulterium cum
cogitatiōe mortalia. Mat. xv. De
corde exeunt adulteria. ¶ Secun
dus modus adulterij est locutiu⁹.
Cum vxoratus turpiter & impu
dice cum delectatione venerea cō
pleta ratione loquitur de aliqua
femina maritata: vel cantat aut so
nat modo predicto: semp peccat
mortaliter. Similiter vxorata lo
quēns modo declarato de alio vi
ro peccat mortaliter & committit
adulterium cum ore. Nam vt ait
s. Hoc. sēda. sēde. q. lxxij. Pecca
ta vbor⁹ maxime iudicanda sunt
ꝑm intentionem dicentiū. ¶ Ter
tius modus adulterij est visiuus.
Cum vxoratus respicit aliam mu
lierem: & in illius aspectibus carna
liter delectatur aduertenter & cū
consensu rationis peccat mortali
ter: quotiens id agit: & committit
adulterium cuz oculis. Similiter
vxorata illo modo respiciēs pec-

cat mortaliter: ⁊ adulteriū cū oculis cōmittit.ij.pe.ij. Oculos habē tes plenos adulterij. Ideo xp̄us. ADat.v. Si oculus tuus scandalizat te: erue eū ⁊ p:oīce abs te. ¶ Quartus modus adulterij ē auditiu⁹. Cū vxorat⁹ vel vxorata libenter ⁊ delectanter audit v̄ba amoris ⁊ turpia p:eter matrimoniū: de alio vel de alia: peccat mortaliter. Et est adulterium cōmissuz cum aūre: que ad huiusmodi leta erigit: ⁊ ad dei v̄ba sepe fastidit. vnde Eccles.xxviij. Sepi aures tuas spinis: ⁊ linguam neq̄z noli audire: ⁊ oti tuo facito hostia: ⁊ seras auribꝰ tuis. ¶ Quintꝰ modus ē odo:atiuus. Cū vxorat⁹ vel vxorata p:ouocat ex odore alteri⁹ viri: vel alterius femine: ad turpia ⁊ imunda extra matrimoniū cū ꝓsensu rationis: est semp peccatuz mortale. Et est adulterium cuz nare. Talibꝰ cōminat deꝰ Isa.iij. Erit ꝓ suaui odore fetor. ¶ Sextus modus adulterij est gulositatis. Cū vxorat⁹ vel vxorata comedit ⁊ bibit vel accipit aromata vel calida vt se puocet ad actus turpes ⁊ carnales cōmotiones extra matrimoniū secum vel cū alio vel alia: peccat mortaliter: ⁊ est adulteriuz cum gulu.ij.pe.ij. Delitijs affluentes in conuiuijs suis luxuriantes. Et ꝺ sec.iiij. Comedent ⁊ nō saturabunt. ¶ Septimus modus adulterij est contactuus. Cum vxorat⁹ vel vxorata tangit se vel masculum vel seminā cū delectatōe carnali extra matrimoniū: peccat mortaliter: ⁊ est adulteriū cuz tactu. Dinc. Isa.iij. ADan⁹.n. v̄re pollute sunt sanguine. ¶ Octau⁹ mod⁹ adulterij est associatiu⁹. Cū aliqs associat aliquē, vel aliquā ad adulteriū: vl' cōsulit. vel adiuuat. vel est medi⁹ p ābas.ultas. vel nutus. vl' facit ascortā: peccat semp mortaliʳ: ⁊ dr̄ adulterium associatiuū: q: est soci⁹ ⁊ ꝓsentiēs crimi. Ro.i. Digni sunt morte: nō solū q̄ faciūt: ꝫ etiā q̄ cōsentiūt faciētibꝰ. ¶ Nonꝰ modꝰ adulterij dr̄ vestitiu⁹. Cū vxorat⁹ vel vxorata superflue se ornant ad placendum carnaliter alijs: peccat mortaliter. Et dr̄ adulteriū cū ornatu. De huiusmōi dr̄. Prouer. vij. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio ꝓpata ad decipiēdas aias. ¶ Decimꝰ modꝰ adulterij ē opatiu⁹. Cū aliqs vxorat⁹ cum vxorata: actualiʳ ꝑficit opꝰ illonestū: peccat mortaliʳ. Et dr̄ adulteriū duplex: q: ābo sunt matrimonio iuncti. Si át vna ps solū ē in matrimonio: dr̄ adulteriū simplex: sicʳ de vxorata dicēdū ē cōmittēte actualiʳ opꝰ. Et dr̄ adulteriū cū opē. vñ. Eccl.xxiij. Adulterio fornicationis accidūt: in qbꝰ etiā vxorati si itendunt explere ⁊ finire libidinē: mentaliter peccāt: vt inq̄t.ꝺ. Antoni⁹. O quot bestialia: quot solacia inhonesta: quot nephandissima scelera. ADiro: summopere q: terra nō aperiat ⁊ submergat vos ⁊ lectū ⁊ linteamina: ⁊ ceruicalia ⁊ cetera adiacentia. O sectissimi adulterij. O spurcissimi homines. O fetissime bestie: cur sanctū matrimoniū tā temere violatis: tam impudenter maculatis: laceratis: dissipatis: Inter vos iacet diabolus in medio vestruz stat: remouet verecundiam: suggerit delectamēta concitat animas vestras ⁊ corpora ad spurcitiam. O intolerabilis feto: qui spargit in mane per domum: per vicinatum: ꝑ plateas: per ecclesias. Sentiunt angeli: sentiunt sancti viri vestrum fetorem: sentiunt putredinem luxuriarum: adulteriorum. O nephandissimi adulteri: bene de vobis dixit Jeremias.c.xxiij. Cōtritum est cor meuz in medio mei: contremuerunt oia ossa mea. Factꝰ sum quasi vir ebrius: ⁊ quasi hō madidus a vino: a facie dñi ⁊ a facie ꝺi boruz sanctorꝝ eius: q: adulterio repleta est terra: hec ille. Corrigite igitur vos. Emēdate vos. Auferte mala cogitatiōnū vestrarū a vobis. Si sic correxeritis vos ꝺñs ihesus

ta ē: ⁊ ex alio viro filios statuit sibi ¶ Undecimꝰ modꝰ adulterij est appetitiuꝰ. Cū vxorat⁹ exñs cū ꝓpria carnaliʳ: aliā appetit: vl' ō alia cogitat: vl' cū tali esse vellet: q̄ nō ē sibi vxor: tal' peccat mortaliʳ: ⁊ est adulter: q: vxorē nō cognoscit vt vxorē: ꝫ vt adulterā. vñ Hiero. cōtra Jouinianū. Nihil ē fedi⁹ q̄z vxorē amare velut adulterā. Sicʳ cū vxor exñs cū viro: vellet eē cum alio sic cū suo: peccat mortaliʳ. Et vocat adulteriū cū appetitu alteri⁹. sic.ꝺ.ꝺ. Anto. ¶ Xus modus adulterij ē repugnatiu⁹. Cū vxorat⁹ vl' vxorata exerc̄t terminos⁹ matrimonij seminātes i loco vl' mō repugnāti hūane gnōtioni: ē mortale petrū: ⁊ adulteriū gulosissimū: ꝑ plius q̄z peccare cū ꝓpria mātre mō nāli: vt ꝫ.xxxij.q.vij.c. Adulterij. Et iste mod⁹ ē ille de quo Amb. lib. ō pēnarcio. Et.xxxij.q.iiij. Nemo Nec ḥ solū ē adulteriū: cū aliena peccare cogit: ꝫ oē q̄ nō ḥz ptātem cogendi: in loc⁹ iste docet grauiꝰ eē crimē: vbi celebrati cogendi iura temerant: ⁊ vxoris pudor: solui: hec ille. Immo sortiꝰ ꝑm Laurētiū ⁊ Agonē: vxor: pōt eū dimittere si ipa nō fuerit i culpa. ꝺ. Albertus dicit i.ij.sen. q: aliqñ vtendo matrimonio: mutātes situm pp delectationē: offendunt signa mortal' ꝓpiscētie. O quot illiciti tactus

dilectissimus sponsus animarum dabit hic gratiam vobis ⁊ gloriaz in futuro. Amen.

¶ Feria.v.sede dominice. De gula.Sermo.xxiij.

EPulabatur quotidie splendide. Luc. xvi. ADulti sunt in hac infelici miseraq; vita q neglecta sancta abstinentia:solis cōmessationibus ⁊ ebrietatibus semetipsos immergunt:quos Paulus apostolus lachrymabiliter deflens in epistola Philipp.iij.ita aiebat. ADulti enim ambulāt quos sepe dicebam vobis:nunc autē ⁊ fleno dico inimicos crucis xp̄i:quorum finis interitus:quorum deus venter é:⁊ gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiūt. Tales vero si oculos aperirent:intelligerentq; penam:gulosis epulonib⁹:ebriosisq; preparatam:profecto sancte abstinentie viā amplecterentur:ne ad tartareas penas descēderent cum diuite epulone:q epulabat quotidie splendide:vt inquiunt verba hodierni euāgelij. In quo tria documenta habemus. ¶ Primum documentum est q illi qui in hoc mundo voluptuose ⁊ splēdide vivunt sepeliuntur in inferno:⁊ illi qui sunt abstinentes ⁊ pauperes: portantur ab angelis in vitaz beatam. Hoc tangitur prima pte euāgelij ibi. Homo quidam erat diues ⁊c. ¶ Scōm documentū est q illi qui sempiternaliter sunt dānati nullo modo obtinere possunt guttam aque.i.minimam subleuationem a pena infernali. Hoc patet scōa par.ibi. Pater abraā ⁊c. ¶ Tertiū documentū est q pena damnatorum augetur ex damnatione eorum quos in vita presenti scandalizauerunt. Hoc patet.iij.p. euangelij ibi. Rogo te. ADitte eum in domū patris mei ⁊c. Jō quilibet debet cauere a proximi scandalizatione ⁊ a pcō gule: pp quod diues epulo in inferno sepultus est. De quo gule peccato tria hoc mane videbimus.

¶ Primo.diffinitionē.

¶ Secundo.malignationem.

¶ Tertio.specificationem.

¶ Primo considerare debemus gule diffinitionem s. Boc. scōa scōe.q.cxlviij.ar.i. Et in cōnibus de malo.q.xiij.ar.i. Gula sic diffinit. Gula é inordinatus appetitus cibi ⁊ potꝰ. Pro cuius diffinitionis manifestatiōe super illo vbo appetitus. Nō sm q trahitur ab Ari.ij.⁊.iij.de aīa.appetitus é triplex.

Appetitus naturalis.

Appetitus sensitiuus.

Appetitus intellectiuus.

¶ Primꝰ appetitꝰ dr̄ nālis sm q vis appetitiua:⁊ vis retentiua ⁊ digestiua ⁊ expulsiua deseruiūt nutritiue:q̄ é potētia aīe vegetabilis. Et tal appetitꝰ nāliter é esuries eo:q̄ sm Ari.ij.de aīa ordinat ad cibū ⁊ potū. Hā esuries vt ibi dr̄ é appetitꝰ cibi.⁊ sitis é appetitꝰ potus. Et sm.s. Boc.ibi. Fames est appetitꝰ calidi ⁊ sicci. Sitis vo est appetitꝰ humidi ⁊ frigidi. Et iste appetitꝰ esuriei nō sequtur aliquam apphēsionē.q: apphēsio é in pte sensitiua.vt ait.d. Albertꝰ i.ij.sen. Unde magna esuries vl excessus esurici nō é pcm̄: sz magis pcm̄ diminuit vl totalr excusat. vnde Gre.d.v.c. Ad ei⁹ i h.dicit. Sepe sine culpa agit qđ venit ex culpa. vñ sine culpa cū esurim⁹ comedimus:qđ nō ex culpa p̄mi parentis factū é vt esuriam⁹. Sz ille. Et iste é p̄mꝰ appetitꝰ. ¶ Scōs appetitus dr̄ sensitiuus ⁊ psequēs apphensionē rex sensibiliū. Et i hoc sunt aīe passiones:qbꝰ vt dicit ab Ari.ij.etiy.nō laudamur neqz vituperamur. ¶ Tertiꝰ appetitꝰ é intellectiuus i hoīe q hēt regulare appetitū sensitiuū circa passiones sensituas:ne imoderate ferat ad illas. Cū ergo intellectiuus appetitꝰ i rebus comestibilibꝰ ⁊ potabilibus p̄mittit sine freno duci:appetitum sensitiuū sm ipsū ⁊ passionez ad ꝯcupiscētias ⁊ delectatiōes ipsius cibi ⁊ potꝰ ⁊nō ad sustentationē vel necessitatē:tūc appetitꝰ sensituus é inordinatꝰ q ponit in diffusionē. Et istud é vitiū gule:vñ excedēs in quātitate cibi vel potꝰ non pp ꝯcupiscētiā cibi ⁊ potꝰ.sz pp error:é existimās eo idigere:nō pertinet ad vitiū gule. Et.d. Alber. in ij.sen. gulā sic diffinit. Gula é inordinatꝰ appetitꝰ edēdi ⁊ bibendi. Idē Ugo de.s.victore in li.ij. de sacramētis. Et Gre.dicit. Gula é inordinatꝰ amor edēdi siue sumendi cibū. Hac singulari diffinitiōe p̄missa:venit disputādū. Utrum ipsa gula sit pcm̄ mortale. Huic difficultati rñdet.s. Tho.scōa secūde.q.cxlviij. ar.ij. Et i cōnibꝰ de malo.q.xiij.ar.ij. Et.d. Albertus magnꝰ i.ij.sen.di. Vitium gule é pcm̄ mortale.vz si i sb ponatur vltimꝰ finis.s.q aius sit paratꝰ agere ꝯ legē.aliter é veniale. Ad triplicē rōnē declaratur.

¶ Prio rōne transgressionis.

¶ Scōo rōne spoliationis.

¶ Tertio ratione dānationis.

¶ Prio rōne trāsgressionis sic. Dē illud quo aliqs trāsgredit aliquod p̄ceptoꝝ dr̄:é pcm̄ mortale:sz p gulā aliqs trāsgredit p̄ceptū secundum decalogi. Dicu.n.s. Boc.xxij.q.cxlviij.ar.ij.ad p̄mū. q vitiū gule hēt vt sit pcm̄ mor

tale:inquãtũ auertit a fine vltimo. ⁊ hz ꝟ p quãdã reductionẽ opponit ꝓcepto de scificatiõe sabbati i quo ꝓcipit qes in fine vitio a quo alienat ⁊ distrahit hõ p excessuz ⁊ vitiũ gule. ergo gula ẽ peccatuz mortale. ¶ Sc̃o idẽ ꝓbat rõne spoliatiõis sic. Oẽ qõ spoliat subiectũ suũ oi virtute: é peñ mortale. et pctõ. n. mortali aia remanet vitio: odiosa. nuda. priuata sua dignitate. nobilitate ⁊ gra. magio q̃z si hõ spoliaret sua veste: vl si pua ret sanitate aut pulchritudie corporali: hz gula spoliat suũ subiectũ i. aiaz oi virtute ⁊ decore. Nam Gre. dicit. xxx. moraliũ. Bñante gule vitio oẽ qõ homes sortit egerunt perdũt: ⁊ dũ venter nõ restringit simul Sancte virtutes obtumbrantur. hz ille. ergo gula é peccñ mortale. ¶ Tertio ꝓbat rõne dánationis sic. Gulosi tãdẽ dánant. ergo gula é peccñ mortale. vñ. s. Iudas in sua canonica ait. Ele hic q sunt in epulis suis: male conuiuantes sine timore semetipsos pascentes: nubes sine aqua que a ventis circũferuntur: arbores autũnales infructuose bis mortue eradicate: fluctus feri maris: despumantes suas cõfusiones: sydera errantia: q̃bus procella tenebraz ſuata est in eternũ. hz ille. Et Luc. xvi. Dicit̃ epulo in inferno sepulto est. ergo gula est peccatum mortale.

Secundo principaliter cõsiderare debemus gule mali gnitatẽ. Triplex nãqz est gule malignitas.

¶ Prima vocat corpis corruptio.

¶ Secõda virtutũ ablatio.

¶ Tertia bestialis trãsformatio.

¶ Prima malignitas gule dicit corpis corruptiõ: vniuersal' sniato tinus schole medicoz é q̃ sanitas corpis resultat ex adeq̃tiõe humorũ. Quãdiu. n. hũores sunt cõtẽperati ⁊ adeq̃ti corpus hũanũ est sanũ. Sz cũ hũiditas vel caliditas aut frigiditas: vl siccitas superexcrescit ita q̃ vn⁹ istoz humoz supat aliũ: tũc segtur infirmitas. Superexcessus ãt vel inadeq̃tio istoz humoz marie generat a gula. Vñ Chrisо. sapiẽtissim⁹ au. Excessus ciboz cõsumit ⁊ cõputrescere facit corpus humanũ ⁊ macerat egritudine diuturna: tũc illud mortis cruciatus cõsumit. de conse. di. v. Nihil sic iocundũ. Et Hiero. de cõse. di. v. Ne tales. Hypocras i amplissimis opimio: docet crassa ⁊ obstructiones que crescẽdi mẽsurã ipleuerint nisi cito ablatione sanguinis minuantur in paralisim ⁊ i pessima mẽbroz genera erumpere. Et ideo necessariũ cẽ dẽptionẽ. hz ille. Et ibidẽ Galienus vir doctissim⁹ Hypocratis interpres: athletas: quoz vita ⁊ aro sagina é: dicit in exhortatiõe medicine: nec viuere posse diu: nec sanos eẽ. Et de quo dã podagroso narrat Hieronymus q̃ proscriptus ⁊ depauperatus: cũ non posset vacare gule: sanus effectus est. Legitur etiaz de quodam abbate eunte ad balnea propter stomachi repletionem: q̃ captus in via ⁊ ductus in castrum a presidente: qui intelligebat suam infirmitatem: positus est in camera vbi nihil erat nisi fabe. Compulsus abbas fame de illis comedebat ⁊ sanatus est. Ideo scñs. pulse dicebat: voluptates nõ tñ voluptuosos: sed etiam impotentes ⁊ contractos reddunt ⁊ lepr̃osos ⁊ diuersis alijs infirmitatibus b⁹ affligunt. hz ille. Vnde enim tot dolores capitis: tot dolores stomachi ⁊ renuz: vnde paralisis: vnde hydropisis: vnde scabies: vnde lepre vnde oculi lippi: vnde fetor oris: vnde dolor dentium: abundantia catarri ⁊ huiusmodi. Certe maiori ex pte a gula procedunt. Et iõ sacra scriptura. Eccle. xxxvij. In mlt̃is escis erit infirmitas. Propter nimium enim cibum ⁊ potum sine necessitate sumptũ: natura aggrauatur: in capite: in manibus: et in reliquis partibus corpis. Stomachus nãqz distenditur ⁊ inflat. inde rugitus ⁊ torsiones generantur: mali humores augmentantur nausea ⁊ vomitus prouocantur: calor naturalis extinguitur ⁊ suffocat: spasmus ⁊ ꝓtractatio neruorum causat: apostemata ⁊ varie debilitationes inducuntur. Semiũ accelerat̃: grauissimus somnus acq̃rit̃: ois quies corporis pdit̃: mors deniqz inuadit: ⁊ corp⁹ omni parte corrumpitur ac consumitur. Iõ Eccle. xxxvij. Propter crapulam multi perierunt. Et illud tantũ prouerbiũ. Plures crapula q̃z gladio perierunt. Eccõuerso ẽ de parcitate: vt notat Chrisо. de conse. di. v. Nihil enim sic iocundũ est: sicut cibus bene digestus aut decoctus: nihil ſiutẽ: nihil sic sensuum acumen operatur. nihil sic egritudinem fugat sicut moderata refectio. Sufficientia quippe cum nutrimento ⁊ sospitatem simul procreat: ⁊ voluptatem. hec ille. Ecce miser gulose: quomodo non diligis propriam sanitatem ⁊ conseruationem: sed eo proprij corporis occisor: dum tanta gule malignitate illud corrumpis ⁊ occidis. ¶ Secunda malignitas gule dr̃ virtutũ ablatio. Pessimũ gule vitiũ aufert oẽo virtutes: oia ornamenta spãlia: oia merita. Ꝓ eius veritate

fundamento recitabo figurá. iij. R. xxv. vbi dicit. Nabuzardan princeps coquorũ muros ierusalem destruxit princeps coquorum est venter: cuius seruitio & exercitio muri virtutũ destruunt: vt notatur in decretis. di. xxxviij. c. i.

Vbi dr. Dinc nabuzardam princeps coquoz muros ierusalẽ destruxisse legit: q; venter cui multitudo coquoz deseruit edificia virtutũ ad solum redigit: hec ibi. Vaz gula priuat fide: que est fundamentum oium meritoz. Hanc veritatem habemus in epistola. i. Cor. xi. Et Exo. c. xxxij. vbi dicit. Sedit populus manducare & bibere & surrexerũt ludere. i. festinare in uenerationẽ vituli aurei declinantes ad ydolatriaz. Et ideo. Eccle. xix. Uinũ & mulieres apostatare faciunt: videamus pratice: quõ gulosus efficitur apostata a fide: & idolatra. Facit enim sibi deũ ventrẽ ppriũ. Patet hic veritas. Phil. iij. Quoz deus venter é. Propterea dicit. d. Albertus magnus in. ij. sen. Gula é similis idolatrie & gulosus colit ventrẽ sicut deum. hec ille. Inuenit enim locũ vbi sacrificet: inuenit modũ: inuenit omnia que concurrũt in sacrificijs & ceremonijs diuini cultus. In Primo igitur inuenit & eligit tres. Primo enim qõ est taberna vbi gulosus assidue cõuersatur. In cuius figura habet. secũdi. Regum. vi. Cẽplum luxurie & cõmessationibus erat plenũ & scortantiũ cum meretricibus. Secundo gulosus eligit altare. i. mensam affluentẽ diuersis dapibus & potibus. De hijs dicitur in ps. lxviij. Fiat mensa eoꝝ coram ipsis in laqueũ. in retri. & in scandalum. Tertio eligit sabbatũ. i. requiẽm. i. dormitionẽ. Apostolis enim ascendentibus ex multis cibis: necesse est vt dormiatur. Cõmunit gulosi sũt pigri & somnolẽti: vt dicit dñs Albertus in. ij. sen. & sic tardi. Quarto eligit ministros. i. sacerdotem: diaconẽ & subdiaconem & huiusmodi: isti sunt ministri diuersi: coquẽtes: preparãtes ministrantes. Nacelarius piscator: & pistor: & similes sunt etiã ministri gulosi. Quinto eligit incensum. i. varios sapores: odoriferos bene cõditos: & lacrificat gule sue offereno. Hinc dicit contra tales Isa. i. Incensum abhominatio est mihi. Sexto eligit cantores: istri sacerdotes cantionantes lasciuia: & faciem turpes & effeminatos gestus: vbi representantur mille spurcitie. Contra hos Isa. v. Ue qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam & potandum usqz ad vesperam vt vino estuetis. Lythara & lira & tympanum & tybia & vinum in cõ

uiuijs vestris: & opus domini nõ respicitis. Ó ille. Septimo eligit leatores. i. hystriones & buffones & cõpagnones. Et sic gulosi amittũt diuitias & fiunt pauperes. Prouer. xxi. Qui diligit epulas in egestate erit. Et qui amat vinum & pinguia non ditabitur. hec ille. Patet exemplum. Luc. xv. de filio prodigo. Octauo in hoc sacrificio fũdit lachrymas ppter vinum. emittit suspiria. i. rugitus. oratiões sunt locutiones de cibis qui sunt melliores: & de vino meliori. Isti certe priuantur fide: q; deum aliũ de vẽtre faciunt: cui die ac nocte seruiũt Unde Apo. Ro. xvij. Qui non dño sed suo ventri seruiunt. Dicunt enim Isa. xxij. Comedamus & bibamus: cras enim morientur. hec ille. Gula quoqz spem aufert Nã vnum sequit ad alterum. Amisa nãqz fide de deo exterminatur etiã spes. Gulosus cõiter nõ sperat vitam beatã: nõ confidit de immortalitate q; spem suã in hac vita posuit. Gulosi profecto sunt vere epicuri: ponentes spem beatitudinis in cibo & potu. De quibus Sap. ij. Uino preciosi & vnguẽtis repleamur nos. Et sequitur: quoniam hec est pars nostra: & hec est sors. Gula charitatẽ proximi aufert. Modo enim ipse gulosus sit plenus & saturatus: de alijs nõ curat. Expendit in taberna: vxor: cũ filijs & tota familia domi necessitate affliguntur. Non curat de pauperibus: fit gulosus crudelior & durior canibus. vñ dicitur. ꝓme Jo. iij. Qui habuerit substantiam huius mundi: & viderit fratrẽ suum necesse habere & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei est in illo? Ex gula quoqz sequitur ablatio prudentie que est dignissima virtus. Repletio enim ciborum & potus impedit claram cognitionem & discretionem de eligẽdis: de iudicãdis: de agendis inqbus maxime ꝓsistit prudẽtia. vñ Pbe. vi. Ethi. dicit. Prudentia est recta rõ rerum agibilium. Tollit hec virtus p gulã. Nam Ari. vij. Ethi. dicit. Sub passione violẽtie hõ patit iuditij detrimentũ. Itẽ Ari. vij. Ethi. Ebrietas facit hoiem ignorãtẽ: & se: & agẽda. Et ppter hanc prudẽtie ablationẽ ex ipsa saturitate causatam. Dicit Ari. viij. Ethi. Ebrio debent duplices increpationes. Tullius etiam in li. de senectute loquẽs de voluptatibus que maxie in huiusmodi comessationibus inueniũt digne ait. Impedit ꝓsilium voluptas: rõni inimica: ac mẽtibus stringit oculos: hec ille. Et ibidem iterum dicit. Accipite optimi adolescentes veterẽ ofonem Archytẽ Tarentini magni & prudẽ

t p̃dari viri que mihi tradita est cū esset adolescēs Tarēti cū. Q. Mdarimo nullā capitaliorē pestē q̃z voluptatē corpis boibus dicebat a natura datā. Hic patrie p̃dationes: hinc respublicaz euersiones: hinc ciboz clādestina colloquia nasci. Cūq; hoi siue natura: siue deus quis nil mēte p̃stabilius dedisset: huic diuino muneri ac dono nil tam esse inimicū q̃z voluptatē. Q̃ō vt magis itelligi posset: fingebat aio: tāta incitatuz aliqua corpis voluptate: q̃ta pci pi posset maxima. Nemini ēnsebat fore dubiū: q̃n tandiu ita gauderet: nil agitare mēte: nil rōe: nil cogitatiōe p̃sequi posset: hec ille. Patet h̄ malignitas in cōuiuio t gulositate Herodis. Mdar.. vi. p saltatiōe puelle: mediū regnum donare p̃misit: vbi ip: obā iuratō né fecit: vbi deniq; caput sanctissimi Johānis baptiste oblatū est. Absalon etiā pp̃riū frēm Amon: in cōuiuio hora gule occidi fecit: vt p̃z. ij. Re. xiij. Holoferneo inquit: pdita prudētia capit amore puelle t nocte occidit. Judith xij. t xiij. Hac p̃udentia sublata mille incōueniētia sequunt: blasphemie: stulte p̃missiones: grauz iniustaz p̃cessiōes: irrisiōes: cōtumelie: detractiones: homicidia: t huiusmodi. Et h̄ pp̃ defectū rōnis obnubilate a multitudine cibi t potus exuperatiomb⁹ t fumositatibus. vnde ait Tulius. Mdēte recta vti nō possunt cibo t potu repleti Job. xxviij. Nō inuenit sapiētia in terra suauiter viuētiū. i. gulosorū. Gula subuertit intēperātiā auferti cuius tēperātie p̃incipalis: filia t magis decora ē castitas: que pp gulā maxime remouet t pit. vñ Hiero. t habet. d. xliij. c. i. vbi dr sic. Uētris nāq; igluuies ad luxuriam facile p̃uocat: t oē opus bonū dissoluit. vñ venter t genitalia sibimetipis vicina sunt: vt ex vicinitate mēbroz p̃federatio intelligat vitioz. h̄ ille. Et itez Hiero. d. xxv. Uenter mero estuans: facile despumat in libidinē. hec ille. Et itez alibi. Saturitati semp iuncta est lasciuia. Et iterū Hiero. ad marcellā. q̃ō t habet a dño Alberto in. ij. sen. Nō ethnei mōtes nō vulcanei ignes ita estuant: sicut iuuenilis medulle: vinoiq; dapib⁹ inflammate. hec ille. Aufert ergo castitatē: adeo vt gulosi nil turpitudinis: nil obscenum: nil spurcitie t carnalitatis p̃petrandū relinquāt. Econtra. Terentius. Sine cerere t bacchо friget venus. Et ne plura: sim. maledicta gula aufert. Septez dona spiritus sancti. figura huius veritatis habet. Job p̃mo. c. quando. septem filijs Job conuiuātibus i domo p̃rimogeniti domus percussā vento ruit. Applicatur hec ruina septem donoꝝ spūs sancti ad gulosum. vnde gula ex consequēti replet oibus malis. Audi Augustinuz. Ebrietas siue sacietas aufert memoriā: dissipat sensus: confundit intellectū: libidinem concitat seruitutē causat: linguam inuoluit: sanguinē inficit t corrūpit: mēbra debilitat. minuit vitam: t oēm salutez vtriusq; hominis exterminat. hec ille. Et Tulius de senectute nulla pestis capitalior q̃z voluptas corporis. Hic patrie p̃ditiones. hinc rerū publicarū euersiones. nullum scelus nullū deniq; facinus est ad q̃ō suscipiendū: nō libido voluptatis impellat. hec ille. Q̃ō vt darius pateat: accipe exemplū in vitio patruz: de illo cui ab angelo dictum est: q̃ ipse ex sua mala voluptate cōmiteret vnū de tribus: aut homicidiū: aut adulteriū. aut ebrietatē. Et sic data est ei optio t credēs ebrietatē min⁹ peccatū: eā elegit. Quo facto cum eēt in vno castro vel villa: intrauit lupanar t ibi fornicatione cōmisit. Mā vt ait Claudian⁹. Uenus tunc sceuius ardet. Et cum q̃dā veniēs ipsum irrideret. q: monachus eēt ipsum occidit. h̄ ibi. ¶ Tertia malignitas gule dicitur bestialis transformatio.

Ait. n. p̃bo. i. metha. Hominum genꝰ arte t rōne viuit. Et ex hoc arguitur. Illud vitium q̃ō facit hominē a rōne magis discedere: eo magis ad bestiarū conditiones facit accedere t assimilare: q: bestie sine rōne viuunt t operant. Cum ergo ita sit q: gulosus in suo exercitio t vsu videatur omnez vigorē rationis amittere: ergo magis ad bestialē conditionē facit hominem gula transferre: bestie sunt sine solicitudie: ita gulosus. Nam Ari. viij. politicoꝝ dicit q: ebrietas t somnus solicitudiné cessare faciunt. Item bestie cum impetu sine circūspectione ingurgitant: ita gulosus siue cruce t benedictione, nec ante nec post. Contra dicit. Hiero. ad Eustochium. Nec cibus ante sumatur: nisi oratiōe p̃missa: nec recedatur a mensa: nisi referantur deo gratie. Nā, Aristoteles in sexto polyticoꝝ ait. Ebrietas impetuosum facit. Item bestie non attendunt: nec ad diem nec ad modum nec ad necessitatem: sed ad appetitum: sic gulosi. Contra quos Seneca dicebat. Quosdam ventri obedientes loco animalium numeremus: non hominum. Item bestie propter cibum maxime rugiunt adinuicem turbantur: rixantur t mordent. Sic gulosus propter modicū

aliquando: vel ꝓpter modicū tē-
pus: in quo p̄parat̄o dilata fu-
erit: ita clamat: vt ponat totam fa-
miliā in turbatione: furēo cōtugē
verberat ⁊ familiā. Indignat: nō
loquit̄ per dié. De hīo recte pōt
dici illud Macrobij libro de sa-
turnalibus. Quisquis hūjo volu-
ptatibus occupatus fuerit: i pecu
dum ferarūq; numero habet. B
ille. Jtē bestie maxime per cibum
domesticant: sic ipse gulosus hō.
ꝑ vno bolo trahit: voluit: ⁊ do
mesticat. Concludēo ergo dico.
ꝓpter hāc ꝯditionē hō gulosus
maxime assimilat bestijs: ⁊ in nu
mero porcoꝝ: equoꝝ: canū: catto
rum: vrsoꝝ: comoꝝ: lupoꝝ: habē
dus est. Audi sīam Tulij i libro
padoraꝝ. Cū tibi deus vl̄ mater
oium natura dederit animū: quo
nihil p̄stantius: nihil diuinius sic
te ꝓhibeo ipse: atq; ꝓhorreo: vt
nihil inter te ⁊ pecudē esse putes.
Voluptas: quo maior est: eo: ma-
gis animum a sede sua ⁊ statu dimo-
uet. B ille. Hec est maxia maligni
tas vt homo nobilissimus ꝓpter
gulam efficiatur bestia vilissima.
Jō Ari. i. Ethico. ait q; sunt multi
bestiales qui vitā pecudū eligunt.
Et in. vij. Ethi. dicit: q; in tempan
ga est vitium ignominiosissimum.
Nōne ꝓpter gulam Adam cuz
in ꝑadiso esset comparatus est iu
mentis insipiētib⁹ ⁊ similis factus
est illis: vt inquit. Psalmista. po.
xlviij. Et sic patet secunda pars
principalis.

Tertio p̄incipaliter
cōsiderare debem⁹
gule specificatōem.
Duodecim. n. sunt
modi in quibus gu
la est peccatū mortale quos parti
culariter declarabo: vt de hīs vicio
pleni⁹ cōsiteri possitis. Primus
igit̄ modus: siue prima regula dē
nocitiua. sm. s. Doc. in questiōib⁹
de malo. q. xiij. ar. ij. Ad quartū.
Cum quis multū comedit ⁊ bibit
vel aliquid nociuū sumit: ita q; pu
tat ꝓbabiliter vel credit vt illud
debeat notabiliter nocere corpori
tamen comedit rōne appetit⁹ gule
peccat mortaliter. Sed hīc nota q;
cibus modicus erit minus vni ⁊
magis alteri. vñ Ari. in ethi. dicit
q; quidā comedebat vnū boues
nec grauabat stomachus eius. Et
iste vocabat Milo ⁊ fortissimus
erat. Alius aūt q; debilis erat etiā
de pauco buccellio grauabat. Jō
diuersum iudiciū est in huiusmōdi.
Secūda regula dicit inductiua sm.
d. Anto. Cum quis multū come-
dit vel bibit: credēo vel dubitamo
multū: q; exptus est q; illud cōme
dere vel bibere sit inductiuū ad lu
xuriā extra matrimoniū: nā cū illo

periculo comedit vel bibit: peccat
mortal̄r. Tertio dicit gula pol
lutiua sm. d. Anto. Cū qo come
dit calida vel bibū hac intentione
vt polluat̄ in nocte in somnio: licet
vellet etiā pollui pp sanitatē ē pec
catū mortale. Et hec exponit i scu
litate q; est filia gule. Quarta
dicitur fractiua. Cū qo frangit ie
iunia ecclesie: vel voti: vel p̄ie ca
rauētal̄. qñ tenet ieiunare: hīs di
co pp etatē in ieiunijo ecclesie vel
anticipat notabl̄r hora sue cōna-
bili in cibus peccat mortaliter.
Quinta gula dicit inebriatiua
sm. d. Albertū in. ij. sen. ⁊ s. Doc.
in qōnibus de malo. q. ij. ar. viij. ⁊
in scda sede. Cū qo dubitāo ꝓba
biliter ⁊ scieo plenā vni sufficiea
cē ad inebriandū bibit: inebriatur
de facto ē mortale petīm: q; vt ait.
s. Doc. nūc hō volēo ⁊ scieo ꝑuat
se vsu rōnis: quo sm vtutē opat:
⁊ in vitiū declinat. Ait. n. Amb. li
bro de p̄riarchis. vitandā dicim⁹
ebrietatē: p quā crimina cauere ñ
possimus. Hā que sobrij cauem⁹
per ebrietudinē ignorāteo ꝑmitti-
mus. B ille. Vel cū qo aliū vult in
ebriare cā irrisiōis vel solatij: aut
deceptiōis in spūalibus vel tpa-
libus vt cū sale vel aliter: semper ē
pecīm mortale: ⁊ hīs qui adiuuāt
consulūt ⁊ ꝓsentiunt sm. d. Anto.
Sexta dicit gula inētionatiua
Cuz qo comedit vt fortius possit
pecccare: vt fortius rixari fortius
fornicari: fortius debellare in bel
lo iniusto melius cantēo cantare
mala inuentōe. semp est mortale: q;
cuius finis malus est: isṫm quoq;
malū est. inquit Ari. Septima
dicit gula iniuriatiua. Cū quis pp
cibos ⁊ potus blasphemat: contu
meliat excessiue: maledicit matri:
que nō p̄parauit: vel nō laute ⁊
huiusmōi: peccat mortaliter sm. d.
Anto. Octaua dicitur gula di
missiua. Cū quis vt gule ⁊ vētr
deseruiat: omittit missam diebus
festiuis: vel non sinit famulos vel
filios audire missam hīc de cā: cū
ñ habiliter possent. peccat morta-
liter. sm. d. Anto. Nona dicit
euomitiua sm. d. Anto. Cū quis
euomit studiose vt iterꝫ possit co-
medere nō bona aliq; intētiōe sani
tatis: sed solū ex delectatōe: peccat
mortal̄r: vel cum qo comedit ni-
miū ob delectatōem gule intēdēo
postea euomere: peccat mortal̄r.
Decima dicit ingrossatiua sm.
d. Anto. Cum qo ita hebetat ex
cibo ⁊ potu vt fastidiat spūalia: ita
vt ꝓpter hoc dimittat cōsideratōes
⁊ noticiā necessariorū ad salutē: vt
cōtritōem de mortalib⁹ ⁊ articulis
necessarios ⁊ huiusmodi: peccat
mortal̄r. Undecima vocat̄
gula offuscatiua sm. d. Anto.

quio ꝓpter cibum ⁊ potū nō pōt dare iudiciū rectū: vel ꝓsiliū alicui uo importātie ꝑm qꝫ requirit suū officium: vt iudex: vt aduocatus: prelatus ⁊ huiusmōi: peccat mortaliter dicit.n.dñs Albertus in.ij. sen.qꝫ ꝫ ebetudo mētis ꝓcedit ex opilatione viaꝝ.qbus spiritus deferunt formas ad cellā legisticam: vbi viget opatio intellectꝰ. Et huius cā est moderatus cibꝰ ⁊ potꝰ.

¶ Duodecima dicit irrisiua. ꝫ fundatur in multiloquio qđ est fitiagule. Cū qꝫ in cōuiuio maxie: vl etiā extra: ꝓbris deriso:ijs: intēdit nōbiliter displicere alijs: vel ꝫ nō intēdat: tñ credit qꝫ sic derisus deheat sibi reputare ad iniuriā nōbilem: aut magnū scandalū: ⁊ illa ꝓba sunt sufficiētia ad hoc vel dicit ꝓba retrahētia aliqñ a bono necessario ad salutē: peccat mortaliter. vñ apls.ephe.v. Stultiloquiū aut scurrilitas que ad rē. ñ ptinet: nec noietur in vobis. sicut decet scōs Diuinitēdum igr est vitiū gule a quo tot peccata ⁊ mala oriuntur. vñ apostolus Ro.xiij. Abiciamus opa tenebraꝝ ⁊ induamur arma lucis sic ut in die honeste ambulemus. Non incōmessationibꝰ ⁊ ebrietatibus nō in cubilibꝰ ⁊ impudicitijs: nō in cōtentōe ⁊ emula tione: sed induimini dñm ihesum xp̄m: ⁊ curā ne feceritis in desiderijs. Presentate qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Feria sexta sēde dñice. De periurio. Sermo.xxiiij.

Malos male perdet Matth.xxi. Licet diebus supioribus de vitijs execrabilis a lingua ꝓcedētibꝰ ⁊ singulariter de mendacio: blasphemia atqꝫ detractōe predicauerim: vt tñ clarius inotescat: quāta mala ab hoc exiguo velociqꝫ mēbro ꝓcedant: statui de alio peccato ab ipsa lingua ꝓcedēte velle ꝑdicare. Labiꝫ.n.lingua vt inquit Ugo lib.ij.de aia. vt anguilla: penetrat vt sagitta.ꝫ ille. Et iō facilitate maxima aiam vulnerat: precipue execrando vitio periurij. Quo vitio cuncti qꝫlabōrāt ab eterno ⁊ imortali deo in eternū punientur atqꝫ ꝑdent. Hoc affirmant euangelica verba in principio assūpta ⁊ hodie recitata: vbi tria documenta habemus. ¶ Primū documentū.qꝫ auaricie pēn adeo grauē ⁊ piculosum est: qꝫ ꝓpter ipam non minꝰqꝫ homicidium cōmittit. Hoc tangit in euangelio presenti. ibi ve mihi occidamur. ¶ Scōm documentū est.qꝫ multotiens illi qui in hoc mundo despiciunt sup alios exaltant. Hoc tangit. ibi. Lapidē quē reprobauerūt ⁊c. ¶ Tertius documentū est.qꝫ regnū dei dat facienti fructus bonoꝝ operis. hoc patet ibi. Auferet a vobis regnū dei: ⁊ dabitur gēti faciēti fructus eius: ⁊ maxime his qui periurij peccatum fuerint detestati. De quo tria hoc mane considerabimus

¶ Primo. diffinitionē.
¶ Scōo. malignitōem.
¶ Tertio. specificatiōem.

¶ Primo cōsiderare debemus periurij diffinitōem. d. Albertꝰ magnus in.ij.sen. periurium sic diffinit Periurium est diuine veritatis inuocatio sup mēdacio. Magister autē Sniaꝝ in.iij.d.xxix. Et Bonauentura ibidē. Et Ray.in sua summa. Et.s.doc.scda sēde.q.xcviij. ar.i. sic diffiniunt. Periurium est mendacium iuramento affirmatum. Circa quā diffinitionē duo considerāda sunt: que in ipsa ponuntur. ¶ Primus ibi. mendacium. Quod quidē ꝑm.s. Tho. scda sēde. q.lxxi. ar. primo. Et in decretis. xxij. q.ij. c. Ille. é falsa vocis significatio cū intentione fallendi: ꝺ quo superius habitū est in ꝑmōe qꝫ ponitur in diffinitione est: ibi. Iuramēto iurare aūt ꝑm.s. Tho. scda sēde. q.lxxxix. ar. primo. Et iij.sen.d.xxxix. ar. primo. Est deus in testem vocare ꝓpter delectum locutionis ⁊ cognitōnis humane. Et.xxij.q.i. Considerandum. Et hoc iuramentū est actus latrie. i. reuerentie diuine. vñ Hiero. sup Matth. Qui iurat: aut veneratur: aut diligit eum per qđ iurat. Ad huius aūt iuramenti integritatem ⁊ pfectōem tria requiruntur ꝑm Hiero. sup Jere. c.iiij. Et.xxij.q. prima. Et iurabunt. Et.q.ij. Animaduertendū. Et.q.iiij. Innocēs ⁊ extra de iureiurā..c. Si vō. Et ꝑz.s. Tho. scda sēde. q.lxxxix. ar. i. Et Ray.s. veritas: iustitia: ⁊ iudiciū. vnde Jere.iiij. Jurabis viuit dñs: in veritate in iudicio: ⁊ iustitia: vitas.n. primo semꝑ oꝫ adesse vt sciat quis firmiter vez eē. qđ iurat. aliās si tñ credit nō debet iurare de scientia: sed de credulitate. Itē ⁊ scdo in iuramento debet esse iudicium. i. discreta deliberatio. s. vt nō iuret etiam verū nisi ꝓpter necessitatē vel vtilitatem. xxij.q.i. Ita ergo. Et.s. Tho. dicit qꝫ requiritur iudiciū. i. cum discretione ⁊ deliberatione: ne periculo falsitatis iurando se exponat. Item ⁊ tertio in iuramento debet esse iustitia: vt scilicet id qđ iuratur licitum sit: ⁊ honestum: vt in dicto capi. Ita ergo. Et si ad sunt ille tres conditiones erit licitum cuilibet iurare: ⁊ non erit periurium: vt patet. scda scē. q.

prima.i multis capitulis. Dio igit declaratis: firmissime tenēduz ēt: q̄ cū iuramēto quocūq; siue publico: siue priuato deest aliqua p̄dictaꝝ ꝯditionū: vel oēs simul. s. cuz deest ibi veritas: q̄: fit sup mēdacio: vel deest iustitia: q̄ fit sup re ilicita ⁊ iniusta: vel deest iudiciuz. s. q̄ fit p̄cipitāter cuz dubitatiōe semp est piuriuz malignum ⁊ vitiosum. Et sic ꝑz p̄dicta diffinitio. s. piuriū é mēdacium iuramento firmatuz. vñ Aug. in libr. psalmoꝝ sup. ꝑo. Oñi é terra dic̄. Peruriuz é nequiter decipe credēdo. Et Ugo de scō victore hūs ꝯcordāo. sic piuriū diffinit: Piuriuz est falsa vel indiscreta iuratio siue iuramēti trāgressio: hec ille. Auertendū át ꝫ. s. Dño. scōa se cunde. Et Ray. q̄ duplex é piuriuz sic̄ ⁊ iuramēti. s. assertoriuz ⁊ p̄missoriuz: assertoriū é illud quo aliud asserit de p̄senti vel p̄terito Promissoriū vō respicit futuꝝ. Hac sufficiēti diffinitōe p̄habita. querit vtruz piuriū sit vitiuz tam graue vt sit pcñ mortale. Ad hec rñdet. s. Dño. in. xxij. q. xcviij. ar. iij. d. Periuriuz é pcñ mortale qđ triplici rōne probatur.

¶ Primo rōne contrariationis.

¶ Scōo ratone despectionis.

¶ Tertio rōne cōparationis.

¶ Primo probat piuriuz eē pec catuz mortale rōne ꝛriationis sic. Oē qđ ꝛriat p̄cepto diuino é pcm mortale. sz piuriuz ꝛriat p̄cepto diuino. Patet. Precepto. n. deus. Leuitj. xij. d. Nō piurabis in noie meo. Et Exo. xx. Nō assumes nomē dei tui in vanum. xxij. q. i. Dēmus. Et. q. ij. c. Aduertendum. dr̄ sic. Dānabiles sunt q̄ mētiēdo deierare vincunt: q̄ no mē dei sui in vanuz assumūt: hec ibi. Ergo piuriuz é pcm mortale.

¶ Scōo idē ꝓbat rōe despectionis sic. illud qđ de se ⁊ ꝑm se ꝓsidere ratum ipo: tat irreuerentiā: despectuz: ⁊ ꝛtēptuz dei é pcm mortale sz piuriuz de sui rōne ipoꝝtat ꝛtēptuz irreuētiā ⁊ despectū dei. Cū eni aliq̄ ꝑiurat vt dicit. s. Dño. vbi. s. ar. ij. iuocat deuz testē: ⁊ ꝓbet ꝫ hoc dat itelligere: vel q̄ de⁹ nō cognoscat veritatē: vel q̄ velit testificari falsum: cuz ipsuz deuz in teste iuocet: vel sua verissima sacramenta ⁊ creaturas: que oia sunt admāti ⁊ creaturas: que oia sunt admāti irreuerētia dei: ergo piurium mā irreuerētia dei: ergo piurium é pcm mortale. ¶ Tertio rōe cōparatiōis sic. illud pcm qđ é grauius homicidio é pcm mortale sz piurium é grauius homicidio: vt ait. s. Boc. in quolibet q̄: homicidiuz é p̄ceptuz sc̄de tabule: ⁊ ꝓximuz: piuriuz vō é cōtra ꝓceptuz prime tabule: ⁊ directe ac immediate offendit deuz. vñ dic̄ Idē. s. Dño

Periuriū. n. ſm locuz tenet post ydolatriā: ⁊ videt eē piurare nomē dei abnegare. Ideo cōminat de⁹. Ezech. xvij. Propterea ħ dicit dñs deus. Viuo ego: qm̄ iuramētum qđ sprevit: ⁊ fedus qđ p̄uaricatus é: ponā in caput eius: ⁊ expādaz rete meuz sup euz: ⁊ cōprehendet in sagena mea: ⁊ adducā in babilonē: ⁊ iudicabo euz ibi in p̄uaricatiōe qua despexit me: ⁊ oēs ꝓfugi eius: cū vniuerso agmine suo: gladio cadēt: hec ibi. Ergo periuriuz est pēccatum mortale.

Secundo p̄ncipaliꝝ ꝓsiderare ꝫbem⁹ piuriū malignationē. Triplex. n. est piuriū malignitas.

¶ Prima est legis nālis puertiua.

¶ Scōa est periuratis punitiua.

¶ Tertia est ire dei inductiua.

¶ Dico igit q̄ prima malignitas piuriū é legis naturalis puertiua. Ait. n. Pbo i primo Polyt. Nō naturaliꝝ é aial politicuz: ideo nulli aialiuz: natura ꝫmonem dedit nisi homi. Et Plato in Dimeo ait. Propt̄ ꝫ nobis dat⁹ est ꝫmo: vt presto foret volūtatis indicia. Et vt Ari. iij. de aia. Linguā habemus vt significet. nō. Periurus igitur aliter hīs in corde: ⁊ aliꝝ in lingua ꝫ mō primuz decipit: q̄: periurādo erga cū in fideliter se hz. Et sit peruertit legē naturalē: ⁊ ordinē hoibus naturaliꝝ ⁊ impressuz: iurādo ⁊ sacramētando ꝓ veritatē: vel ꝓ iustitiā vel sine iudicio. i. sine defectione. Et ne hāc legē seu ordinez naturalē puerteret. Marc⁹ regulus iperator ppli romani pagan⁹: voluit poti⁹ sustinere crudelē mortē q̄z eē piurus Carthaginēsib⁹: qbus iurauerat se ad illos reuersuz: si nō posset obtinere a romanis ꝑmutationē carthaginēsiuz ciuiū captoꝝ a romanis. Perrexit igit romā: ⁊ in senatu p̄suasit hāc mutationē fieri nō debere: q̄ non expediebat. Et ꝫ pacto: cum liber esset ad redeunduz: vt iuramentū ꝫuaret: rediit ad carthaginenses: quē vt ait. Ualeri⁹ in rubrica de crudelitate: grādib⁹ cruciatibus necauerunt: inclusuz in angusto ligno: vbi stare cogerek: cauis acutissimis refertuo: ita vt in nullam ptē sine pena ānē sissima iclinare se posset etiā vigilādo: ⁊ sic pemerunt euz. De quo i vituperium xpiaꝝ piurantium Aug. in. v. de ci. d. c. xviij. cōmemorat. vñ Trist. i. Bethsa. dicit. Jusiurandus apud eos. s. paganos erat honoratissimum. O xpiani piurij. O fracto res legis naturalis. O extincto: res luminis intellectus. O infideles erga ꝓximos. Nōne erubescitis nōne ꝛfundimini: nōne expau-

tis sacra iuramēta frangere: fide-
litatē pmissam laniare: cum paga
num istuz tā fidelem in obseruatio
ne iuramēti videatis. ¶ Secūda
malignitas dicit piurij punitiua.
Nā piuri ab ecclesia p sacros ca
nones acriter puniunt. Primo
eniz sunt infames. vi.q.i.c. Infa-
mes. Et.c. Quicūqz. Et.xxij.q.v.
Si qs ꝯuictus. Nec āplius ad te
stimonium dz admitti: vt.vi.q.i.c.
Quicūqz. Et.xxij.q.v. Paruuli
Nō obstāte q egerunt penitētiā.
Extra de testibus.c. Testimoniū.
Et de presump.c.lr̄is. Et propter
h nō pmittunt ad ordines ascēde
re.vi.q.i.c. Infames. Nā.li.di.c.
Qui i aliquo dicit. Porte digni
tatis ⁊ ordinis patere nō debēt:
infamibus. Et extra.de regulis iu
ris. Infamibus. Et huiusmodi in
fames nullatenus ad accusationē
vel testimoniuz sunt admittēdi: qz
infames sunt ⁊ iuste repellendi: vt
dicit Eusebi⁹ papa.iij.q.v.c. Con
stituimus. Itē huiusmodi ifamis:
nec procurator pōt esse: nec cogni
tor.i.aduocatus.glo. Itē infames
non possunt accusare.iij.q. iiij.c.
Omnes. Insuper audi ad qualē
⁊ quantā penitētiā te ꝯdēnat san
cta mater ecclesia. p suos sacros
canones. Naz summus pontifex
Fabianus.vi.q.i.dicit. Quicūqz
sciens periurauerit: quadraginta
dies in pane ⁊ aq̄ ⁊ septē sequen
tes ānos peniteat: ⁊ nunq̄z fit sine
penitētia: ⁊ nunq̄z in testimoniuz
recipiat cōmunionē tñ post h re-
cipiat: hec ille. Idē habetur.xxij.
.q.v. Si qs se periurauerit. Pro
pterea Lucianus papa. xxij.q.i.
dicit. Predicandū est vt piurium
fideles caueāt: ⁊ ad hec summo-
pere abstineant: scientes hoc grā
de scelus esse ⁊ in lege ⁊ in pro-
phetis ⁊ in euangelio prohibituz.
Audimus autem quosdā parui-
pendere hoc scelus: ⁊ leuem quo
dāmodo piurij penitentie moduz
iponere. Hi etiam debent nosce:
talem de periurio penitentiam i-
poni debere: qualem ⁊ de adulte
rio: de fornicatione: ⁊ de homici-
dio sponte commisso: ⁊ de ceteris
criminalibus cōmissis: hec ille.
O pessima malignitas. O dete-
standum vitium. O fugiendum
scelus. Propter hoc amittitur
fides: opinio: reputatio: celebri-
tas.nomen. Propter hoc incur-
runt tot cōminationes: tot penas:
tot maledictiones. Neqz miruz.
Hoc enim vitium est quo paupe
res vexantur: pupilli ⁊ viduę spo
liantur. Hoc vitium nutrit frau-
des: discordias: guerras: deceptio
nes: ⁊ homicidia. Hoc vitium est
quod quottidie facit palatium ⁊
banchuz iudicis: tot iniusticijs re-

pleri: tot extorsiōibus: tot falsissi
mis libellis: petitōnib⁹: pcessib⁹:
totam ciuitatez per notarios: per
procuratores: per aduocatos: cō-
turbare: ius peruertere: ⁊ tot dā-
na proximo inferre. Hoc vitio au
sertur fama: alteri testi verum di-
centi: vbi interueniunt asserētes
contrarium: vel etiam ipse accusa
tor: seu denunciator infamatur. Et
breuiter plurima ⁊ in manifestissi
ma vitia: huic periurio annexa
sunt: ita vt merito possit dici illud
Sap.xiiij. Omnia cōmixta sunt:
sanguis: homicidium. furtuz. ⁊ fi-
ctio: corruptio. infidelitas. turba-
tio. ⁊ periuriū. tumultus. hec ibi.
Et ex his patet quō punitur piu-
rium. ¶ Secūda malignitas per
iurij dicit ire dei inductia. Terri-
biliter prouocat ira diuina ab ip-
sis periuris. Nam Josue.ix. Ne
contra nos ira domini ꝯcitetur si
peierauerimus. Unde tot grandi
nes: tot tēpestates: tot inundatio-
nes: Unde tot sterilitates. A per
iurio: quo aer ⁊ elementa corrū-
puntur. Propterea Justinianus
imperator in autentico: vt non lu
xurientur contra naturam. Coll.
vi. Inquit. Et quoniā quidā blas-
phema verba ⁊ sacramenta de
deo iurant: deum ad iracundiam
prouocantes istis adiungimus ab
stinere ab huiusmodi blasphemis
verbis ⁊ iurare per capillos ⁊ ca
put ⁊ huiusmodi proxima verba.
Et infra. Propterea igitur homi
nibus huiusmodi precipimus a
predictis delictis abstinere: ⁊ dei
timorez in corde pcipere: ⁊ sequi
eos qui bene viuunt: ꝓpter talia
enim delicta: ⁊ fames ⁊ pestilētie
⁊ terremotus fiūt: hec ille. Audi
exemplum sacre scripture.ij. R.
.xxi. Superuenit enim sterilitas
terre seu fames: tēpore Dauid:
que perseuerauit tribus annis.
Et cum Dauid quesisset causaz
huius flagelli: vt remedium ad-
hiberet: respondit dominus: q
hoc euenerat propter periurium
Saulis: quia.s. fregit promissio-
nem firmatam iuramēto Sabao
nitis a Josue ⁊ senioribus israel:
super reseruatione eorum i vita.
Ipse enim saul quasi zelans pro
filijs israel: quia gabaonite de-
ceperunt eos: fingentes in remo-
tis habitare: ⁊ cuz eis querere pa
cem: occidi fecit multos ex eis: di
ctūqz est ad Dauid q fames illa
non cessaret: quousqz satisfaceret
iniurie gabaonitarum. Misit er
go pro eis: ⁊ quesiuit quid vellēt
sibi fieri: qui petierunt: omnes de-
scendentes ex Saul: mares sibi
dari ⁊ crucifigi. Quod ⁊ factum

est excepto misibosetb filio Jona
te: cui pepercit: vt seruaret iura-
mentum factum Jonathe de ser
uãda ei⁹ gnãtiõe. Silr vna de cau
sis que assignatur in sacra scriptu
ra de captione regis iuda Sede-
chie ⁊ destructione hierosolymo
rum fuit: q: ipse rex iuramentũ fi-
delitatis factum Nabuchodono-
sor nõ seruauit: ei rebellans: vt ha
bet.iiij. Re.vltio. Refert Orosi
us: q cũ legatos misissent roma-
ni ad diuersas gentes: quas ibidẽ
noiat: ipse quoq; eos recepissent
in pace: ⁊ data fide firmassent pa-
cem subita proditione ⁊ seditione
irruentes in eos: in suis ciuitatib⁹
occiderunt. Factũ est autem in de
testationem periurij ⁊ fractionem
fidei: vt panes quos illa gens inci
debat pro comedendo: sanguinem
emitteret per scissuras. Aialia ãt
domestica ⁊ inter hoies assueta:
vt canes ⁊ catte ⁊ huiusmodi ad
siluas ⁊ mõtana mugientia fuge-
rent. Ipsi vero hoies in campo a
Lucio ⁊ Pompeo cum suo im-
peratore occisi sunt: exceptis quat
tuor millibus ad cacumẽ montis
fugientibus: qui tamẽ iudiciũ diui
num non euaserunt. Nã ad mo-
dũ lapidis congelati imobiles fa-
cti sunt: ⁊ ita obriguerunt q erecti
stantes videbant viui: dentibus ⁊
oculis ab eis decidentibus super
terram. Unde Ari. ad Alexan-
drum magnum. Si quidem que-
reres que fuit causa destructionis
regni barbarorum ⁊ scytharũ: re
sponderem tibi: q: reges eorũ vte
bantur iuramentis ad fraudem ⁊
deceptionem hominũ ⁊ proxima
rum ciuitatũ frangentes federa q
fuerunt stabilita ad salutẽ ⁊ hu-
mani generis vtilitatem: iniqui ⁊
infelices abutebantur iuramentis
ad subuersionem proximoꝝ. Et
ideo equitas iustissimi iudicis nõ
potuit amplius sustinere. Aliud in
super mirabile exemplum scribit.
Erat quidam vsurarius qui in fi-
ne vite penitentia ductus vocauit
duos amicos: eos rogans vt eẽnt
fideles ⁊ veloces executores sue
voluntatis: exigens ab eis iuramẽ
tum fidelitatis: vt.s. restituerẽt de
suo quicqd male lucratus fuerat.
Qui iurauerunt ⁊ diuinum iudi-
cium super se vocauerunt. Dixit
nãq; primus. Nisi hec adimple-
uero: gehẽnali igne succendar. Et
alter dixit. Nisi seruabo hec irre-
mediabili lepra me dominus excu
tiet. Eo autẽ mortuo pecuniam re
tinuerũt: trãsgrediẽtes fidẽ ⁊ iura
mentũ: s; diuinũ secutũ est iudiciũ
Et sicut sibi ipsis iprecati sunt: sic
percussi miserabiliter perierunt.
Ecce quomodo acriter punit de
us periurium. Nec mirum cum

sit vitium tante grauitatis. Expe-
cta igitur o periure punitionẽ dei
Expecta sententiam. Expecta diui
num iudiciũ. Et sufficit quantũ ad
secundam partem.

Tertio principaliter
considerare debe-
mus periurij speci
ficationem. Duo-
decim.n. sunt mo-
di quibus periurium est peccatuz
mortale: quos declarare curabo:
vt de hoc pessimo vitio clari⁹ con
fiteri possitis. ¶ Prim⁹ modus
periurij dicitur mẽdacitiuus. Cũ
quis mendacium iurat quocunq;
modo: siue per deum: siue per cru
cem: siue per beatam virginẽ: siue
per corpus xp̃i: siue per fidem: si-
ue per corpus meum: vel per ani
mã: siue p hũc lapidẽ ⁊ huiusmo-
di creaturas: semp peccat mortali
ter: vt patet.xxij.q.v.c. Ecce. Ubi
dr̃. Ecce dico charitati vestre: ⁊ q
super lapidẽ falsum iurat periu-
rus ẽ. Nã dicit.s. Doc. ⁊ Alber-
tus: q iurando per creaturas: in-
ducit de⁹ in testimoniũ: cui⁹ v̄itas
⁊ virtus relucet in illis creaturis
q nominant in iuramẽto. Nam
creature de se nõ hñt infallibilem
v̄itatẽ: sed a ditatis v̄itate eẽntiaz
depẽdẽtẽ: iõ semp ẽ mortale per
quãcunq; creaturã mẽdatiose piu
ret. Vel etiã dicendo: si deus me
adiuuet: vel veniat mihi mors: vl'
sanguis ⁊ huiusmodi: semper est
mortale cuz mendatiose iuratur.
Nec modus.s. vel serio vel ex ioco:
vel ex cõsuetudine fiat: vl' pie-
tate: vel vt mercatores faciunt ⁊
artifices vtilitate excusat a morta-
li: ⁊ tam in iudiciaria causa: q̃z in
particulari ⁊ p̃uata locutiõe. Hoc
habetur a sancto Tho. ⁊ Ray.
Et eliciũtur.xxij.q.ij. Hoies. Itẽ
xxij.q.i. Habemus. Immo sola
dispositione deliberata periurãdi
ẽ piuriũ ⁊ mortale: vt patet.xxij.
q..v. Qui periurare. Idẽ cuz qs
sibi vel rei sue imprecatur aliqd
ad confirmationẽ sue falsitatis si-
cut dicere: si nõ ẽ sic: de⁹ mittat sen
tentiã super me vel super filiũ me
um: ⁊ huiusmodi ẽ mortale ⁊ pericu
losissimũ: ⁊ iuditio dei aliqñ veni
unt iprecatiões. ¶ Scds modus
piurij dr̃ inductiuus. Cũ aliquis
inducit aliquem ad iurãdũ quem
scit mẽdatiose iuraturum: vl' pro
babiliter dubitat: peccat mortalit':
vt dicit.s. Tho. Et i decretis.xxij.
q.v. Ille qui prouocat hoiez ad iu
rationẽ ⁊ scit falsum iuraturũ vin
cit homicidã in peccando: q: duas
aias occidit.s. propriã ⁊ illius qui
iurat. Ꝫ ibi. Excepto si esset publi
ca persona exigens iuramentũ vt
iudex. Excusatur nãq; q: ipse non
videtur iuramẽtũ tale exigere ⁊ s;

lle ad cuius instãtiã hoc exigit. ℔ sanct⁹ Tho. ¶ Tertius modus periurij dr sophysticatiuus. Cuz quis sm intellectũ verboz suoz videtur dicere verũ:cum intẽdit decipere: ⁊ alius aliter intelligit nõ excusatur a mortali. Nam dicitur.xxij.q.v. Humane aures. In iuramento nõ debet intentio verbis:sed verba intentioni deseruire. Et Ysido.xxij.q.v.c. Quacũqz Et.c. Ecce. Quacunqz arte vboz rum quis iuret.deus tamen q conscientie testis est:ita hoc accipit: sicut ille cui iuratur intelligit. Dupliciter autem reus fit:qui ⁊ nomen dei in vanum assumit ⁊ ꝓximum dolo capit.℔ ille. Debet in exemplo de christiano contra iudeum in iudicio vt habetur in legenda sancti Nicolai. Idem cum qs iurat alteri se aliquid liciti facturũ non habens tamen intentionem seruandi:sed vt illi det verba: vel vt aliquod periculum effugiat vl̃ aliꝰ respectibus humanis: tunc mortaliter peccat:⁊ tenetur obseruare:nisi ab illo dispensetur:vt debitor iurans se daturum creditori debitum:tali mense ⁊ huiusmodi. Si autem alicui iurando aliquid liciti ꝓmisit cum intentione obseruandi:sed superuenit legitimum impedimentum sm Pe.de tarã. Non Bonauenturam excusatur. Et dicit.s. Tho. secunda sede.q. xcviij.ar.ij. Cuz aliquis iurat ꝓmittens se facturum voluntatẽ alterius:intelligenda est debita conditio.s.si id quod ei mandatur sit licitum:honestum: portabile: siue moderatum. Dicit etiam Inno. q̃ iurans generaliter non videtur cogitasse super his super:quibus iuraturus in speciali nõ fuisset:⁊ ideo sm intentionem ipsius iurãtis est interpretandum iuramentum si sine dolo fecit. Unde si casus inopinatus veniat:de quo si cogitasset: nullo modo iurasset: nullo modo tenetur ad illud. Idẽ Ray.⁊ Gui. ⁊ s. Tho. Idez cuz quis etiã vt euadat condẽnationẽ pecuniariam vel exilium:vel carceres ⁊ ẽt mortez defendens se in iudicio:vel extra: falsuz iurat:peccat mortaliter. Idez qui testimoniũ iurat falsum:vt quis etiã mortem euadat:quia non sunt facienda mala vt veniãt bõa. ¶ Quartus modus periurij dicitur peccatus⁹. Cum quis iurat facere aliquod peccatum mortale:vt vindictam notabilem:vel inhonestatem vel associare aliquem ad turpia:⁊ huiusmodi:semper peccat mortaliter in hoc iuramẽto:grauius q̃s sine iuramento. Et tale iuramentum seruandum non est: vt patet xxij.q.iiij. Necesse est. vbi sic dicitur. Non periurabis in nomine meo:nec polluces nomen dei tui. ego dominus. Saltem tamẽ qõ facturum se sacramento.i.iuramento deuouerat omino non faciat: quia stulta vota frangenda sunt.℔ ibi. Hoc fuit iuramentum Herodis ⁊ impletio in decapitatione Joannis baptiste.xxij.q. v. Ille. Idem cum quis ꝓmittens iurat se facturum alicui quod est mortale in se:vt iurãs alteri se falsum ꝓ eo testificaturũ vel ꝓmittens sub iuramento:q̃ faciet eum habere talem feminam ad libitũ: vel q̃ nunq̃z amabit talem:vel huiusmodi:semper mortaliter peccat:nec fides seruanda est in huiusmodi ꝓmissionib⁹:que sunt mala patenter:nec opus est dispensatione. Idem etiã in votis hoc modo factis. Et ꝓ his oibus dicit. xxij.q.iiij. In malis ꝓmissis rescinde fidẽ.in turpi voto muta decretũ. Quod incaute vouisti: non facies. Impia est ꝓmissioq̃ scelere adimpletur. Et ibidẽ.c. Non semper ꝓmissa omnia seruanda sunt. Itidẽ.si iurauit facturum se aliquid per qõ salvo corporis admittat:vt ibidẽ.c. Innocens.s. salus notabilis. Siquis autẽ ꝓmittat cũ iuramẽto se aliquid facturꝫ: qõ nõ est alicuius iportãtie boni vel mali:vt mater de verberãdo filiũ:vel de bibendo:vel nõbibendo ⁊ huiusmodi veniale videtur: ⁊ iuratio ⁊ piuratio. Dic dominꝰ Antoninus.de verbo ad verbũ. ¶ Quintus dr impeditiuus. Cũ qs iurat aliqd nõse facturũ qõ ẽ ipeditiuũ maioris boni vnltũ vtilis aie:vt iurãs nõ effici frater vl̃ religiosus ⁊ huiusmõi:peccat mortaliter neqz obseruãdũ est. Et accipe regulã generalẽ:oia iuramenta seruãda sunt:nisi in peiꝰ ẽ vergant eritum ⁊ in salutis detrimentũ.xxij.q.iij. Inter cetera. Immo s. Tho.dicit q̃ iuramẽtũ extorquz ꝑ vim ⁊ coactionẽ si sit de re licita:nõ lz ꝓpria auctoritate trãsgredi:quãuis remedia sint ad hoc. ¶ Sextꝰ modus dr ꝓcipitatiuus. Cũ qs leuiter ⁊ sine ꝯsideratione aut debita diligẽtia ꝓcipitanꝫ iurat ita vt se exponat piculo iurãdi mẽdatiũ peccat mortaliꝫ sm Pe. de ta.in.iij.maxime autẽ in iudicio vel vbi dãnũ ꝓximi sequitur. Sitñ adhibita diligẽtia iurat falsum: credẽs iurare verꝫ in assertorio iuramẽto:nõ ẽ mortale sm Pe. de tara.in.iij. Multo magis peccat mortaliꝫ cũ asserit iurãdo ꝓ vo: qõ dubitat an sit verũ. Et ita mortaliꝫ semp peccat. Et ℔ notandũ:q̃z quis lz ex lapsu lingue falsum iurat si aduertat se iurare ⁊ falsuẽ quod iurat sm sanctum Tho.

peccat mortaliter. ¶ Septimus modus piurij dicitur ꝯsentitiuꝰ. Cũ quis ꝯsentit iuramẽto falso: vel est ꝯtentus peccat mortaliter: ⁊ grauiter est puniẽdus.xxij.q.v. Si quis se. Peccat etiã mortalit qui suadet falsum iuramentum: q̃ consulit: qui incitat: qui minat vt fiat: ⁊ huiusmodi. Ro.i. Qui talia agunt digni sunt morte: nõ solum qui faciunt sed etiam qui consentiunt facientibꝰ. Et extra de iureiurando. Si vero. ¶ Octauꝰ modus dicit ꝯtẽptiuus. Cum q̃s iurat etiã verꝫ sed ex ꝯtẽptu: mortaliter peccat. ſz.ſ. Doc. q̃ nõ euitat diuinam irreuerentiaꝫ. Idem cum quis iurat etiã verꝫ per ihonesta ⁊ turpia mẽbra dei vel sanctorꝫ vel sanctarꝫ: mortaliter peccat: sicut ribaldi faciunt: vt habet xxij.q.i. Si quis ꝑ capillum. Qui iurat ꝑ mẽbra dei irreuerenter ⁊ quasi blasfemanter: si clericus est dꝫ deponi: si laycus anathematizari. ¶ Nonus modus dicit coniuratiuus. Cum q̃s ꝯiurat aliquez per nomẽ dei: vel per aliq̃ sacrꝫ: intendens nõ per modum precatiuũ: sed obligatiuũ. ipm ꝯiuratuꝫ obligare ⁊ inducere ad faciẽdum est mortale peccatum. nisi ei esset subditus: q̃ tunc hoc modo possꝫ cum in his in quibus ille est ei subditus obligare: sed in alijs in quibus non est subditus vel subiectꝰ: si intendit coniurans modo dicto: peccat mortalr. h.ſ. Doc. ¶ Decimus dicitur statuitiuus. Cũ q̃s iurat se seruaturum statuta ⁊ non facit: peccat mortaliter: ſm doctores. Intelligit tamen de statutis que sunt in consuetudine vt obseruent sicut dicit.d. Antoninꝰ. Idez cum quis stimulat vel solicitat aliquem vt sibi reuellet q̃d tractatuꝫ est: vel ab aliquo dictum seu factum ⁊ scit ipsum quẽ stimulat habere illud sub iuramento: peccat mortaliter. q̃ occasionez sufficientẽ periurandi sibi dat. ¶ Undecimus modus periurij dicit vasallatiuꝰ. Cum vasallus transgreditur fidelitatem debitam suo dño. Includuntur enim sex in iuramẽto ipsꝰ vasalli ad dñm suũ. Debet enim domino incolumen: tutum: honestuꝫ: vtile: facile: ⁊ possibile: vt habetur in libro feudorꝫ de forma fidelitatis.c.i. Et.xxij.q.v. De forma. Extra de iureiurando. Ergo ita ⁊ dominus in idem vasallo tenetur. vnde transgressio huius iuramenti est periurium ⁊ mortale in ipsa fide. Et ita.d. Anto. ¶ Duodecimus modus piurij dicit sponsalitiuus. Cum quis iurat aliquaꝫ accipere: ⁊ postea non accipit: cessantibus legitimis causis positis in iure mortalr peccat: ⁊ qui hoc

consulit vel prohibet ne fiat: ⁊ tenetur implere. Extra de sponsalibus.c. Ex litteris. Idẽ de muliere sic promittente viro. Immo etiaꝫ sine iuramento tenẽt sponsalia huiusmodi. Et quãdo fit vt extorqueatur copula carnalis: sicut luxuriosi iuuenes faciunt: grauius offenditur. His igitur visis consideranda est vicij huius grauitas. ⁊ memoria retinenda eius periculositas. Declinandum est a periurio: a quo tot malignitates: offensiões ⁊ peccata mortalissima deriuant. Dimittite o miseri iuramentũ. Et si pur iuratis. Cauete ne sitis piuri ⁊ trãsgressores. Sed vt dicitur Mat.v. Reddes dño iuramenta tua. Et potius per creatorẽ iurandum ẽ verum q̃n oportet: q̃ꝫ per creaturam: vt patet.xxij.q.i. monet.parapho. Sicut alias: neq̃ locus: neq̃ leuitas: neq̃ cõsuetudo vos excusabit. imo grauius est periuriũ q̃d fit ex consuetudie ⁊ grauiora merentur tormenta. Si sic a vobis factũ fuerit: eternã periurij penã euadetis. Et dominus iesus sinceritatis ac puritatis atq̃ veritatis amator: eius gratiã in presenti infundet: gloriam in futuro daturus: qui est benedictꝰ in secula seculorum. Amẽ.

¶ Sabbato secunde dominice.

De luxuria.Sermo.xxv.

Dissipauit substantiam suam. Luc.xv. Contulit dominus homini tanq̃ꝫ sibi familiari ⁊ carissimo spũalem virtutum substantiã: qua ditatus copiosam vite celestis possessionem facile sibi comparare posset. Sed tam horrendũ atq̃ abhominandum est luxurie peccatũ: vt hominem nõ modo hac spirituali verum etiaꝫ temporali substantia priuatũ: in egestate summa viuere cõpellat. Hoc attestat eloquentissimus. Hiero.ad Damasum.d. Luxuria inimica deo: inimica virtutibus perdit oẽm substantiã. Hoc idẽ ꝯfirmat veritas humanata xp̃s: adducens parabolã cuiusdã patrisfamilias: q̃ habuit duos filios. Quorꝫ adolescentior viuendo luxuriose cũ meretricibus: dissipauit oẽm substantiam suã. Que sunt verba assumpta: ⁊ in lectione euãgelica recitata. In qua tria singulariter documenta habemus. ¶ Primuꝫ est: q̃ per peccatũ mortale: hõ recedit a summo patre d̃o: ⁊ a tota celesti curia vaditq̃ ĩ regionẽ lõginq̃ꝫ. Hoc pꝫ parte p̃ma.ibi. Non post multos dies ⁊c. ¶ Sedꝫ documẽtũ ẽ: q̃ q̃n peccator ĩ se reuertit: ⁊ coram deo humiliat: facile recipit ⁊ amplectit: ⁊ osculat a celesti patre.

Hoc tangit.ibi. In se aũt reuersus tẽ. ¶ Tertiũ documẽtũ é: q̃ peccatori p̃ verã humilitatẽ ꝛ penitentiã: dat ipsa stola p̃ima anulus ꝛ calciamenta: q̃ restituit gr̃e ꝛ ceteris virtutibus ac domio spiritualib⁹: q̃bus ꝓseruat: ne iterũ dissipet substantiã suã viuendo luxuriose. De qua luxuria tria considerabimus.

¶ Primo diffinitionem.
¶ Scõo malignationem.
¶ Tertio multiplicationem.

¶ Primo ꝓsiderare debem⁹ luxurie diffinitionẽ. s. Boc. i scõa secũde. q. kij. Et in cõnibus de malo. q. xv. Luxuriã sic diffinit. Luxuria est appetitus inordinat⁹ venereoꝝ. Ꝑdo cuius diffinitionis declaratiõe singule particule notãde sunt. Prima est: q̃ oẽ vitiũ ꝛ peccatũ principaliꝝ ꝓsistit i appetitu seu voluntate. dicẽte Arist. iij. Ethi. Peccatũ volũtariũ est. vñ Augustin. xxxij. q. v. c. Ita ne dicit. Nemo ꝑ iudice ꝛ luxuriose vtik corpore: nisi ꝑius spũ. i. volũtate ꝓcepta nequitia. Et iterũ Aug. de violenter oppressio. Non polluit aliquẽ libido aliena si aliena erat .i. si nõ ꝓsentiat ipsa voluntas. vt Pe etiã. xxxij. q. v. c. Reuera. Et xxxj. q. vij. c. Fieri secũda est inordinatus. Inordinatus. n. appetit⁹ diuinũ nõ est sm rationẽ. Nam indebito actu ꝯiugali: nõ erit inordinatus nec peccatũ: sed quõcũq; aliter: talis appetit⁹: vtiq; erit inordinatus ꝛ maluus atq; peccatuꝝ. quia Diony. dicit. iiij. c. de di. no. Malũ est ꝑeter rõez eẽ. Tertia particula diffinitiõis est venereorũ. Actus. n. carnales dicti sunt a Venere: que a paganis dicebat dea amoris. Nã ex amore ꝓcipiscẽtie tales actus ꝓcedũt: q̃ gdẽ actus seruatis debitis modis ꝛ circũstantijs in matrimonio sunt necessarij ad cõseruationẽ ꝛ multiplicationẽ ꝛ speciei humane: vt dicit Ari. ij. de anima ꝛ in lib. de animalibus: sicut ꝛ actus seu vsus comestibilium: est necessarius ad cõseruationẽ particularis ꝑsone. s. in diuiduũ: vt ait Ari. ij. de aĩa. Et sic dicebat Augu. in libro de bono cõiugali. Sõ ẽ cibus ad salutẽ boiꝝ hoc est: concubitus ad salutẽ generis. Cum igitur iste venereus appetitus siue vsus non ẽ regulatus ꝛ debite ordinatus. i. cuꝝ sit vel cũ appetitur extra sanctum matrimonium est vicium dictum luxuria. Quapropter. d. Albert⁹ in. ij. sen. sic diffinit luxuriam. Luxuria est libidinose voluptatis nimius appetitus. Et sm venerabilẽ Bedã luxuria est concupiscentia nimia experiende voluptatis. Et iterum d. Albertus libro vt supra. Luxuria est feda cõmixtio cum non sua vel sua. Que quidem luxuria est peccatum mortale: quod probat triplici lege.

¶ Pmio. lege naturali.
¶ Scõo. lege diuinali.
¶ Tertio. lege canonicali.

¶ Primo probat luxuriam' esse pcm mortale lege nãli sic. Natura instituit ꝛ ordinauit mrimoniũ ad filiorũ ꝓcreationẽ ꝛ istructiõez: vt optime declarat. s. Boc. in. iiij. sen. d. xxvi. Et. d. Pe. de palu. ibidẽ. Et Ricar. de media villa ibidẽ. ar. i. Et ps per plm poly. i. Et ff. de iustitia ꝛ iure. l. i. papho. Ius nãle é qõ nã oia animalia docuit. Et j. Hinc descẽdit mario atq; femine coniugatio: quã nos mrimoniũ appellam⁹. Et in. c. Illud. de ꝓscriptionibus. Et in. c. de ꝙer. infidelium. Et in. l. i. ff. de ritu nup. Hoc idem habetur. d. i. c. Ius naturale: vt patet in ti. ff. de ꝑsalib⁹ de ritu nuptiarũ. Et. C. de nuptijs. Et insti. de nuptijs. in principio. Et cadẽ natura reprobauit luxuriã ꝛ oẽm vagũ ꝓcubitũ. Naz quilibet illicitus coitus seu q̃libet luxuria inquantũ deducit ad actũ cũ. s. rõ ꝓsentit ꝛ nõ sm primũ motũ est ꝓtra ius naturale. Ita notat glo. ff. de iusticia. ꝛ iure. l. i. papho. Ius naturale. Hoc sequitur Bar. ꝛ clarius Bal. ꝛ est textus. d. vi. c. Sed pensandũ. Et. ff. mandati. l. Si vero nõ remunerandi. papho. Si adolescens luxurios⁹ fuꝝ. Et. ff. p̃ emptore. l. Si q̃s cuꝝ sciret: in fine. Nã turpiter facit q̃ luxuriat. vt in. l. iiij. papho. Sz q̃ meretrici. ff. de ꝓditionibus ob turpẽ cãm. Et in tñ a iure reprobat: q̃ dicit esse maior metus illatus alicui ob luxuriã perpetrãdã. q̃z ob mortẽ infligendã: vt est text. nõbilis in. l. isti quidẽ. papho. penul. ff. q̃ metus causa. ergo luxuria é peccatũ mortale. Propterea: q̃ ꝓcedit de vno de alio negat vt. C. de ꝑcura. l. Maruꝰ ꝛ. ff. de ꝓcuratoribus. l. Sõ labeo. Et extra de p̃sumptionib⁹. c. Nõne. Et. c. Aplica. Et. i. q. i. Per Ysaiã Et di. xxv. Qual'. Et di. xv. Disciplina. Et. xxiij. q. iiij. c. Forte: sed mrimoniũ ꝓcedit. g̃ luxuria reprobat. Et sic idẽ q̃ prius. Hac lege nãli. Valerius maxim⁹ edocet⁹ luxurie vitiũ detestãs i. ix. lib. sic ait. Blãdũ malũ luxuria: quã accusare aliquãto facilius é: q̃z vitare: q̃ i uictũ carnis. Nãmbalẽ illecebris suis ꝓplera: vincẽdũ romano militi tradidit: illa vigilãtissimũ ducẽ illa exercitũ acerrimũ dapib⁹ largis: abũdãti vino: vnguẽtoꝝ fragrantia: veneris vsu lasciuo: ad somnũ ꝛ delicias euocauit. Quid ergo hoc vitio fedius? Quid

eñi oñoliuoe quibus viriubus
afferiur: victorie relanguescunt so
pita gloria in infamiã ducrit: ani
mi t corporis vires expugnantur:
adeo vt nescias an ab hostib9: an
ab illis capi perniciosius habẽdũ
sit. ¶ Secũdo pbat q luxuria sit
peccatũ mortale lege diuinali sic.
Scõm.d. Albertũ in.ij.sen. Illud
qõ directe p̃hibet legi diuine est pec
catũ mortale: sed luxuria directe p̃
riatur legi diuine.glo. luxuria est
peccatũ mortale. Nam Exo.xx.p̃
cipit dñs. Nõ mechaberis. Qõ
exponens Isido.xxxij.q.v. Non
mechaberis.ait. Nec quisq̃ pter
mirimonij federa alijs femine mi
sceatur ad explendã libidinẽ. Sic
etiã exponit Aug.in.c. Meretri
ces.xxxij.q.iiij. vbi ait. Meretri
ces esse: ad meretrices accedere
p̃hibet dñs.quare venalis est tur
pitudo.hec ille. Nota q dicit ve
nalis t nõ venalis. Et iterũ Aug.
in Meretis.xxxiij.d.c. Audite cha
rissimi dicit sic. Fornicari vobis
nõ licet: sufficiant vobis vxores.
Et primũ. Cõcubinas hãre vobis
non licet: t si nõ habetis vxores:
tñ non licet vobis hãre pcubinas.
Et Thobie.iiij. Attẽde fili mi ab
oi fornicatione t preter vxorẽ tuã
nunq̃ patiaris crimen scire. Et
Deutero.xxiij. Nõ erit meretrix
de filiabus israel: nec scortator.i.

Cor.vi. Nolite errare neq̃ fornicarii: neq̃ idolis seruientes: neq̃
adulteri: neq̃ molles: neq̃ masculorũ pcubitores: regnũ dei possidebunt. hec ille. Ergo luxurie est
peccatũ mortale. ¶ Tertio pbat
idem lege canonicali sic. Nulli de
betur pena septẽ annorũ tarata p
ecclesiã nisi peccato mortali. Pa
tet hec maior .xxxiij.q.ij.c. Hoc
ipsum: sed peccato luxurie est pena
vij. annorũ: vt.xxij.q.i. Predican
dũ: vt.s. p pniam septẽnio gra
tia spũssancti per petũ amissa re
parari ostẽdatur.xxxiij.q.ij. Hoc
ipm in glo. ergo luxuria est pecca
tum mortale. Et hec quo ad pmã
partem.

Secũda pclusio principalis dicitur luxu
rie malignationis: licet huius immundissimi vitij: multiplices sint malignitates: tñ in pncipa
tres tñ explicabimus.

¶ Prima. dicitur bonorum exteriorum dissipatiua.

¶ Secũda. dicitur bonorũ corporalium destructiua.

¶ Tertia. dicitur bonorum animẽ ablatiua.

¶ Primo dico q luxuria est bonorũ exteriorũ dissipatiua. Scõm
enim Pbm.viij. Ethi. Et iterũ
Plio.i.t.x. Ethi. est triplex boni

boni aie: bonũ corporis: t bonum
extrinsecum aduenies. Dico igitur
incipiendo a bono extrinsecis. q
luxuria dissipat bona extrinseca. s.
pecunias: possessiones: affectus:
trahit: t intrinsecus. Qui enim de
ditus est huic fedissimo luxurie
vitio: cõiter parũ lucrat: q: habet
animum distractum: occupat tpus ocio
se: cessat ab exercitijs: t multũ ex
pendit sine vtilitate. Expendit in
pompis: in vanitatibus: in fossijs:
in ornamentis: vt placeat carnali
femine. Expendit in precio rosia
norũ: in precio turpis actus luxu
rie. Expẽdit in mulieribus: in sotijs
tenẽdis t acquirẽdis. Jõ prouer.
xxix. Qui nutrit scortũ pdit substã
tiã. Et hanc veritatẽ oñdit dñs tus.
Luc.xv. t in euangelio hodierno
de adolescẽte filio pdigo: qui oia
expendit viuendo luxuriose. docet
experientia. Quot enim artifices
diuites erant: quot mercatores: q̃t
ciues: quot iuuenes: t nunc sunt i
miseria in necessitate: q: dederũt
se huic vitio: sine freno expẽderũt
nutrientes se t alios in luxuria: t
paupibus xpi cibũ t potũ ac alias
necessitates subtraxerunt: t sic se
tide ac inutiliter diuitias pierunt.
Jõ Job.xxxi. Ignis est.s. luxuria
vsq̃ ad consumatiõem deuorans: t
oia eradicans germina. Hinc ver
sus moralis. Qui sequit bachũ:

tatillos t meretrices. Inopia sp
semp egenus erit. Dissipatio ve
ro facultatib9 ipsi luxurioso illi vi
tio dediti t pigneti nõ potentes et
pendere vt priue: efficiunt latro
nes: pditores: lenones: lucrant ali
quid t cito consumunt. Vñ Hiero.
ad Damasũ papã scribens dice
bat. Luxuria inimica deo: inimica
virtutibus: perdit oẽm substãtiã
patris: t a patris voluntate deli
rano: futurã paupertatem cogitare
nõ sinit. hec ille. ¶ Secũda maligni
tas luxurie est bonorũ corporaliũ de
structiua. Nã secũda bona. s. Ari.
in dicto loco. sunt bona corporis: vt
sanitas: fortitudo: pulchritudo: t
huiusmodi: que bona per luxuriã
in corpe humano destruunt. Vñ
apostolus. i. cor. vi. O peccatum
qõcunq̃ fecerit hõ extra corpus
suũ est. Qui aũt fornicat in corpe
suũ. peccat Aris. i. vij. Ethi. Lõcu
piscentie venereo: manifeste cor
pus imutãt t infamiã facũt. Itẽ
Ari. in primo libro de regi. pn. ad
Alexan. ait. O clemens impator
crede mihi indubitanter: q: contra
corpis est abbreuiatio vite: corru
ptio virtutũ: legis transgressio: fe
mineos mores generat. Itẽ Ari.
iij. Ethi. Lose cupiscẽtie vehemen
ter perturbant. Seneca in epistola
xxiij. Ipse voluptates in tormẽta
vertunt. Epule cruciatũ afferũt.

etiã oãnosius: quibus viriutibus atteritur: victorie relanguescant: sopita gloria in iniãmiã puertit: animi ⁊ corporis vires expugnãtur: adeo vt nescias an ab hostib⁹: an ab illis capi perniciosius habẽdũ sit. ¶ Secũdo pbat q luxuria sit peccatũ mortale lege diuinali sic. Scõm. d. Albertũ in. ij. sen. Illud qõ directe ꝓhiat legi diuie est peccatũ mortale: sed luxuria directe ꝓ riatur legi diuine. glo. luxuria est peccatũ mortale. Nam Exo. xx. ꝓcipit dñs. Nõ mechaberis. Qõ exponens Isido. xxxij. q. v. Non mechaberis. ait. Nec quisq; ꝑter mrimonij federa alijs feminis misceatur ad explendã libidiné. Sic etiã exponit Aug. in. c. Meretrices. xxxij. q. iiij. vbi ait. Meretrices esse: ad meretrices accedere ꝓhibet dñs. quare venalis est turpitudo. hec ille. Nota q dicit venalis ⁊ nõ venialis. Et iterꝫ Aug. in. c. Meretis. xxxiij. d. c. Audite charissimi dicit sic. Fornicari vobis nõ licet: sufficiant vobis vxores. Et primũ. Cõcubinas hãre vobis non licet: ⁊ si nõ habetis vxores: tñ non licet vobis hãre ꝓcubinas. Et Thobie. iiij. Attẽde fili mi ab oi fornicatione ⁊ ꝑter vxorẽ tuã unq; patiaris crimen scire. Et Deutero. xxiij. Nõ erit meretrix de filiabus israel: nec scortator. i. Cor. vi. Nolite errare: neq; fornicari: neq; idolis seruientes: neq; adulteri: neq; molles: neq; masculorꝫ ꝓcubitores: eos regnũ dei possidebunt. hec ille. Ergo luxurie est peccatũ mortale. ¶ Tertio pbat idem lege canonicali sic. Nulli debetur pena septẽ annorꝫ tarata p ecclesiã nisi peccato mortali. Patet hec maior. xxxiij. q. ij. c. Hoc ipsuz: sed peccato luxurie est pena vij. annorꝫ: vt. xxij. q. i. Prechandũ: vt. s. p pniam septiẽnio gratia spũs sancti per pctũ amissa recuperari ostẽdatur. xxxiij. q. ij. Hoc ipm in glo. ergo luxuria est peccatum mortale. Et hec quo ad pmã partem.

Secũda pars principalis dicitur luxurie malignationes: licet huius immundissimi vitij multiplices sint malignitates: tñ in primas tres eas explicabimus.

¶ Prima. dicitur bonorum exteriorum dissipatiua.

¶ Secũda. dicitur bonorum ꝺ̃ corporalium destructiua.

¶ Tertia. dicitur bonorum animę ablatiua.

¶ Primo dico q luxuria est bonorꝫ exteriorꝫ dissipatiua. Scim enim Pbm. vij. Et oli. Et iterꝫ Pbo. i. ⁊. x. Ethi. est triplex bonum

boni aĩs: bonũ corpis: ⁊ bonum extrinsecus aduenies. Dico igitur incipiendo a bono extrinsecis. q luxuria dissipat bona extrinseca. s. pecunias: possessiones: affectus: trafigos: ⁊ introitus. Qui enim deditus est huic fedissimo luxurie vitio: cõiter parũ lucrat: q; habet animum distractũ: occupat ipse otiose: cessat ab exercitijs: ⁊ multũ expendit sine vtilitate. Expendit in pompis: in vanitatibus: in fosijs: in ornamentis: vt placeat carnali femine. Expendit in precio rosianorꝫ: in precio turpis actus luxurie. Expẽdit in mulieribus: in sotijs tenẽdis ⁊ acquirẽdis. Iõ prouer. xxix. Qui nutrit scortũ pdit substãtiã. Hanc veritatẽ oñdit dñs noster. Luc. xv. ⁊ in euangelio hodierno de adolescẽte filio ꝓdigo: qui oia expendit viuendo luxuriose. docet experientia. Quot enim artifices diuites erant: quot mercatores: q; ciues: quot iuuenes: ⁊ nunc sunt in miseria in necessitate: q; dederũt se huic vitio: sine freno expẽderũt nutrientes se ⁊ alios in luxuria: ⁊ paupibus xpi cibũ ⁊ potũ ac alias necessitates subtraxerunt: ⁊ sic sentide ac inutiliter diuitias perdiderũt. Iõ Job. xxxi. Ignis est. s. luxuria vsq; ad ꝺ̃sumationem deuorans: ⁊ oia eradicans germina. Hinc versus mo: alio. Qui sequit bacchũ: tarillos ⁊ meretrices. Infamio sp semp egenus erit. Dissipatio vero facultatib⁹ ipsi luxuriosi illi vitio dediti ⁊ ꝺ̃sueti nõ potentes expendere vt priꝰ: efficiunt latrones: ꝓditores: lenones: lucrant aliquid ⁊ cito ꝺ̃sumunt. Vñ Piero. ad Damasũ papã ꝺ̃cludens dicebat. Luxuria inimica deo: inimica virtutibus: perdit oẽm substãtiaz patris: ⁊ a patrio voluntate deliranes: futurã pauptatem cogitare nõ sinit. hec ille. ¶ Secũda malignitas luxurie est bonorꝫ corporaliũ destructiua. Nã secũda bona. s. Ari. in dicto loco. sunt bona corpis: vt sanitas: fortitudo: pulchritudo: ⁊ huiusmodi: que bona per luxuriã in corpe humano destruunt. Vñ apostolus. i. cor. vi. Oẽ peccatum qcunq; fecerit hõ extra corpus suũ est. Qui aũt fornicat in corpe suũ. peccat Aris. i. vij. Ethi. Cõcupiscentie venereorꝫ manifeste corpus imutãt ⁊ infamias faciũt. Itẽ Ari. in primo libro de regi. pñ. ad Alexan. ait. O clemens impator: crede mihi indubitanter: q; coitus corpis: est abbreuiatio vite: corruptio virtutis: legis transgressio: femineos mores generat. Itẽ Ari. iij. Ethi. Concupiscẽtie vehemeꝫ ter percutiunt. Seneca in epistola xxiij. Ipse voluptates in tormẽta vertunt. Epule crudilitatẽ afferũt.

Ebrietates neruoꝝ torporem. tremorēq; Libidines. pedū. manuū articulorū oium deprauationes. Neq; miꝝ. Multi. n. infirmant solo amore sine tactu: vt Amon infirmatus est propter Thamar sororem suā scdi. Ro. xiij. Filius p̄fecti pro agnete virgine. Multi etiaꝫ in actu venereo mortui inuēti sunt. Alt'at. n. mirabiliter corp⁹ ⁊ cōsumit. ⁊ in seniū cito deducit. Hoc patet per Ari. in libro de lōgitudine ⁊ breuitate vite. Coitiua inquit ⁊ multi spermatis senescūt cito. Almanasar sapientissim⁹ tractatu. iiij. c. xvij. Coitus iquit multus ⁊ frequens neruis magnū infert nocumētū: oculo fortiter ledit ⁊ corporis vires destruit. Corpus corrūpit ꝗ debilitat ad eniuꝫ cito deducit. hec ille. Et ideo pasceres masculi breuioris vite sunt femis: pp nimiā semis effusionē. Et Hypocras medicus signanter dicit. Qui vult esse sanus i estate ⁊ autūno debet esse castus. Et Aristo. xvi. de aialibus. Quando homo coit. debilitatur visus eius. O qs posset enumerare: quot ex isto vitio corporaliter infirmati: ⁊ diuersis alijs morbis laborantes: vitaꝫ perdiderūt: Ideo snia ē Senece Plures occidit voluptas q̄ gladius. Uñ enim mors hac nr̄a tempestate in tot hoībus acceleratur: Certe ꝓpter luxuriam. Incipiūt enim iuuenili etate luxuriam seq. Ari. n. xix. de aialibus. Puberes enim plus delectantur in coitu q̄ cetere etates: ⁊ quanto plus assuescunt: tanto plus appetūt. hec ille. Alterantur debilitantur: perdunt vigorez: disproportionant humores. vnde ait Aristo. ibidem. Coitus infrigidat. Et sic veniunt ad mortem. Non sic illi antiqui patres: tā diu robusti viuētes. Heu miseri luxuriosi. proprij corporis occisores. Heu manegolda libido que cōsumis corpora pulchra. fortia. robusta. sana. Heu seditissima luxuria corporuꝫ humanoꝝ interfectrix crudelissima. Hinc merito snia Boetij dici potest. Quid de corporeis voluptatibus loquar. quarum appetentia est quidez anxietatibus plena. sed sacietas penitudinem causat: O quantos voluptas corporis morbos q̄ intollerabiles dolores ⁊ anxios solet inferre corporibus. hec ille. Et Hierony. Castitas corpus seruat. sicut luxuria debilitat ⁊ eneruat. Insuper senectute accelerat. iō multi gentilium. se perpetua gule ⁊ genitalium abstinentia obstrinxerunt: vt in longum vitam protendere possent. hec ille. Sic patet luxuriā corporis bonorum esse destructiuam ⁊ dissipatiuaꝫ. ¶ Tertia ma-

lignitas luxurie est bonorum anime ablatiua. Bona enim anime: vt potentia: intellectus: voluntas: memoria: gaudium anime: bona fama: gratia: ⁊ libertas: per luxuriam tolluntur. Sed nos in p̄mis de gaudio icipiamus. Licet ergo omne peccatum: tollat gaudium mentis interius propter remorsuꝫ conscientie relictum post peccatū: vt ait Augustinus in libro primo confes. Iussisti domine: ⁊ vere sic est: vt omnis inordinatus animus sua pena sibi sit. Tamen hoc vitiū maxime gaudio interiori subtracto: tristiciam in animo ponit. Et hoc accidit: q: in illo actu anima efficitur totaliter carni subiecta. Ex quo sibi maxima sequitur cōfusio ⁊ obprobrium. Hinc est q̄ nihil verecundius hoc vitio: ⁊ nihil est de quo tantuꝫ homines pudeat. Causatur igitur post turpez luxurie actum: dolor ⁊ remorsus. Nec mirum cum etiam in actu matrimonij quantūcunq; timorato hoc accidat. Hanc veritatez habes a Hiero. ad Susannaꝫ: O q̄ acerbus luxurie fructus: amarior felle: crudelior gladio. Iteꝝ Hierony. Libido transacta semp penitudinem sui relinquit. Anxiatur ⁊ nunq̄ satiatur: extincta reaccenditur: visu crescit ⁊ deficit: nec rationi paret: que impetu ducitur. hec ille. Hinc Boetius voluptatum motus: quid habeant iocunditatis ignoro. sed potius tristes esse voluptatum exitus quisquis reminisci libidinum suarum volet intelliget. hec ille. ¶ Secundū bonum anime est bona fama: quam hoc vitium in omni specie tollit. Cum enim sit vitium ignominiosissimū: non est mirum: si sequitur infamia huiusmodi vitiosos. Nā luxuriosi ꝓpriā naturā ⁊ nobilem ꝯditōem trāsferūt in ꝓprietatem brutoꝝ. vnde Ari. de regi. p̄n. ad Alexandrū. O clemens imperator noli te inclinare ad coitum mulierum. q: coitus est quedā ꝓprietas porcorum. Que igitur gloria erit tibi si exerceas vitium irrationabiliū bestiarum: ⁊ actus brutorum: hec ille. Non est operatio in mundo per quam homines ⁊ femine magis animalibus imundis assimilentur: q̄ in hac luxuriosa ⁊ ignominiosa operatione. Hinc dicitur in decretis. xxxij. q. vij. c. Non solum ⁊ est textus Isidori. Sunt autem quedam: que sicut animalia absq; vila discretione indesinenter libidini seruiunt. quas ego: nec mutis pecudibus comparauerim. Pecora enim cum conceperint: vltra non indulgent maribus copiam sui. hec ille. Meretur hoc vitium infa-

miam ⁊ digito mõstrari. vñ Gre
go. li. moraliũ dicit q luxurie sunt
maioris infamie q̃z cetera vitia.
Veniat huc Salomõ: qui fuit taz
famosus in toto orbe terraꝝ. i po
tentia. in sapientia. Quid illum fe
cit tam infamẽ: Certe luxuria: de
ipso nãqz sancta scriptura ait. Ec
cle. xlvij. Deleuisti maculã in glo
ria tua. Sic ⁊ tu homo luxuriose.
Sic ⁊ tu femina. Et q̃n egrederis
ex domo: quãdo vadis p ciuitatẽ
dicunt. Ecce ille: ecce illa: ⁊ ita di
gito monstrario. Vide mirandaz
rem. Quãtũcũqz aliquis sit prin
ceps: sit prelatus: sit miles: sit do
ctus. sit nobilis: tñ cum sit luxurio
sus: ipsum oẽs despiciunt ⁊ deri
dent. ¶ Tertiũ bonũ aie est liber
tas quã luxuria tollit: seruitutẽ in
ducens. Audi paganũ eloquentis
simũ Tuliũ in lib. padoxaꝝ. Ne
go dicaz libeꝝ: cui mulier impe
rat: leges prescribit: vocat: venien
dum est poscit: dandũ est: eicit ab
eumdem est. Hunc ego nõ liberũ
sed nequissimũ seruũ reputo. hec
ille. Idẽ Persius in vltima saty
ra. Et Terentius in. ij. comedia.
Certe omnia vitia inducunt serui
tutem. sed luxuria maximã liberta
tem aufert: tenet compeditum. ⁊
pauci suos cõpedes euadere pos
sunt. Et ideo dicit. s. Tho. prima
secũde. q. lxxiij. ar. v. Dõ demo
nes maxime gaudent de peccato
luxurie. ppter difficultatẽ euaden
di. igitur inducit maximã seruitu
tem. ¶ Quartũ bonũ est dei gra
tia. que pfertentem luxuriã tollitur
Luz enim gratia diuina vt ait. b.
Bonauẽtura sit lux quedã spũa
lis a sole iusticie procedens. aiam
vndiqz illustrans. si purgãs. mun
dans. deificans: ⁊ sponsam christi
faciens. ergo ei debetur locus nõ
luxuriosus: sed pulcher ⁊ mundus.
Quid aũt luxuria: nisi imũdicia:
nisi fetor: nisi putredo: Nõ requi
escet ait dñs Hoc spiritꝰ meus in
hoie in eternum. i. gra spũs sancti
Et hoc: q: caro est. i. carnalis ⁊ lu
xuriosus: sicut tẽpore diluuij erãt.
Gen. vi. ¶ Quintũ bonũ aie est
intellectus. Hũc luxuria lumine pri
uat ⁊ cecat: adeo vt finem debitũ
nesciat eligere: consilio careat pre
cipitans i agẽdis efficiat: rectum
iudiciũ ignorat. vñ. ps. lvij. Sup
ceciderũt ignis ⁊ nõ viderũt solem.
Et Ro. primo. Tradidit illos in
rep: obũ sensum. Et Bañ. xiij. di
xit seni luxurioso. Spẽs decepit te
⁊ concupiscẽtia subuertit cor tuũ.
Et Osee. iij. Fornicatio ⁊ vinũ
⁊ ebrietas auferunt cor. Et ibidẽ
. iiij. c. Spiritus enim fornicatio
num decepit eos. Et dicit. s. Tho.
super Mat. c. xxiij. Nulla pecca
ta sic deprimunt rationem sicut lu

xuria ⁊ gula que sunt socie. Et iõ
Grego. dicit. xxxi. moraliũ. Luxu
ria: filia est ecitatio memie. Pro
pter hoc igt Arist. i. vi. Ethi. Im
possibile est aliquem in actu vene
reo speculari seu intelligere. Sen.
in lib. declamationũ. Nihil ẽ tam
monstruosuz ingenijo q̃z luxuria. Si
quidem rationẽ perturbat: ita ille
citum hebetat: memoriam eneruat
oblitionem mittit: errorem ifun
dit. ignorantiam iducit: ⁊ hoiem
quasi bestiam facit. Audi Hiero.
cõtra Jouinianum. Amor: forme
rationis oblitio est: ⁊ insanie pro
ximus: minimeq; conueniens aio
sapientũ. Altos ⁊ generosos spiri
tus frangit: ⁊ de altissimis cogita
tionibus: ad humilimas detrahit:
hec ille. August. lib. soli.: Nihil eẽ
sentio: qõ magis aium de arce ra
tionis deijciat: q̃z blãdimenta fe
minaꝝ ⁊ ptactus ille corporuz: sine
quo vxor duci nõ potest: hec ille.
Exemplus habemus mirabile in
Salomone sapiẽtissimo: qui pro
pter luxuriã taz ceciderat: tãqz mutatus est: vt reli
cto deo: ydola adoraret. De quo
xxxi. q. iij. Salomon qppe imo
derato vsu atqz assiduitate mulie
rũ: ad hoc vsqz pductus est: vt tẽ
plum ydolio fabricaret: hec ibi.
Propter luxuriã remanẽt adeo
cecã: vt nesciãt pcepta dei: nõ arti
culos fidei: nõ reliq̃ ad salutẽ ne
cessaria. Destructo itellectu ex eõ
sequẽti destruit bonũ voluntatis
Vellet luxuriosus padisum i hoc
mundo: ⁊ ex hoc est facilis ad oẽ
scelus. Hoc dicebat Hiero. ꝯ Jo
uinianũ. Luxuria hoies querulo
sos: iracũdos: temerarios: dure
iperiosos: ⁊ similiter blãdos facit.
Et cũ fruendi cupiditate insaciabi
li flagrãt: plura tẽpora lachrymis
in qõnibus perdunt: hec ille. Tul
lius in. ij. rhetori. Nulla facili
us ad maleficiuz causa: q̃z turpis
amor: ⁊ intẽperãs libido cõmoue
re põt: hec ille. Et ũeꝝ. Tulius de
sene. Nullũ scelus: nullum deniqz
facinus est: ad qõ suscipiendũ nõ
libido voluptatis ipellat. Et pro
pter hoc ꝺ. xxxij. q. vij. Nõ solum vbi dr. Ex dele
catione fornicandi: varia gignun
tur flagitia: q̃bus regnũ dei clau
dit: vt hõ a deo separet. Et ꝑ
quẽti alienat memoria. Bañ. xiij.
dicit ꝓtra luxuriosos senes. Euer
terunt sensum suum: declinauerũt
oculos suos vt nõ viderent celũ:
neqz recordarent iudicioꝝ iusto
rum. Docet experiẽtia pessimos
luxuriosos: obliuisci spiritualis vi
te: mortis paradisi: inferni. Obli
uisci insuper verecundie ⁊ parẽ
tele: vicinatus: amicitie: confusio
nis: periculorum anime ⁊ corpo

ris. Et tandē tales fetentes luxuriosi: obeccati in infernuz submergunt. Apoc. xxi. Timidis ⁊ incredulis: ⁊ execratis: ⁊ homicidis: ⁊ fornicatoribus pars illoꝝ erit in stagno ardenti igne ⁊ sulphure. Audi Hiero. i epistola. O ignis infernalis luxuria: cuius materia gula: cuius flāma superbia: cuius sentille praua colloquia: cuius fumus infamia: cuius cinis inopia: cuius finis gehēna. hec ille. vnde hoc idem cōcluditur in decretis. xxv. di. c. Unum parapho alias. Quicunqz senserit aliqd in se capitaliū dñari: vt fornicationē adulteriū. homicidiuz. ⁊ alia huiusmodi. eterna illū flāma cruciabit. hec ille. Accipe exemplum. Quedaz luxuriosa mulier ⁊ cōcubina moritura: calceos sibi fortes. ⁊ bene taconatos fieri cū magna instantia petiuit. dicēs. Sepelite me cū eis. qꝫ multū erūt mihi necessarij Qd cū factuz. fuisset nocte sequēti luna splendente. miles quidam equitās cum seruo suo. femineos audiuit ylulatus. amantibus illis. ecce mulier rapidissimo cursu ad illos ꝓperās clamauit. Adiuuate me. Miles de equo descendens gladio sibi circulum fecit. ⁊ feminam bene notā: infra illum recepit. Sola. n. camisia: ⁊ illis calceis erat iduta. Et ecce ex remoto nox quasi venatoris horribiliter buccinantis. necnō ⁊ latratus canum venatoꝝ more audiūtur: quibus auditis. illa nimiū erat tremens. Miles cognitis causis ab ea: equum seruo committens. tricias capillorum eius. brachio suo sinistro circūligauit. Dextra gladiuz tenens extensum. Appropinquante igitur illo infernali terribiliqz venatore. ait mulier. Sine me currere. Ecce appropinquat. Illo fortius tenente. misera diuersis conatibus militem pulsans. tandez ruptis capillis aufugit. quā dyabolus insequens cepit: ⁊ in equo suo eam proiecit: ita vt caput cum brachijs ex vna ꝑte pēderet: ⁊ crura ex alia. Post paululuz militi obuiauit. sic captā predaz deportās. Miles mane ad terram veniēs. qd̄ viderat exposuit. capillos ostēdit. Et aperto sepulchro. feminaz perdidisse capillos inuenerunt. Et hoc contigit in episcopatu magūtio. O igitur libidinosi. O carnales. O bestiales. O porci immundi. O capre fetentes: aperite iam oculos vestros. Erigite corda: leuate capita: exite ex tot fetibus ⁊ tot immunditijs: ex tot turpitudinibus: affigentes mentibus vestris illud. Grego. Momentaneum est quod delectat: eternuz quod cruciat.

Tertio principaliter ꝯsiderare debemꝰ luxurie multiplicationem: vt de tam periculosissimo vitio plenius cōfiteri possitis: duodecim eius modos explicabo.

¶ Prima dicitur luxuria cogitatiua. ſm. s. Doc. prima scde. q. lxxiiij. Et. d. Antoninꝰ in summa. tractatu de luxuria. Cum quis de fornicatione cogitans delectatur de ipso actu cogitato: cum consensu rationis peccat mortaliter. Et quotiens per interruptionem alterius cogitationis vel verbi vel facti: reuertitur ad cogitationem luxuriosaz deliberata ratione: peccat mortaliter: licet etiam nollet ꝑpetrare actum carnalem. Multo magis peccat si desiderat extra matrimonium ipsum actum committere. vnde ⁊ in ꝯfessione oportet explicare ſm qꝫ variantur tales cogitationes circa varias species: vt si fuit cogitatio de soluta vl' de vxore alterius: de affine: de monacha: de masculo. Et ita femina tenetur confiteri de istis cogitationibus respectu cuius. s. vel mariti: vel clerici ⁊ huiusmodi. Naz luxuria habet gradus ⁊ species diuersas: vt patet. xxxij. q. vij. Quemadmoduz. Dicuntur eniz cogitationes luxuriose etiam sine tactu corporis: vt patet. xx. ij. q. i. Non solo. Item. xxxij. q. vij. Nō solum. xxxij. q. v. Nec solo. Et in san. Tho. in multis locis. Et hoc est periculosissimum vobis secularibus viris ⁊ femis: quia raro non vene fati conscientia de tal pensieri. ¶ Secunda luxuria dicitur locutiua. Cum quis dicit aliquod verbum vel honestum vel inhonestum: hoc fine vt inducat se vel aliquem aut aliquaz ad luxuriam: vel ad amorem carnalem extra matrimoniuz: est semper peccatum mortale: minus ⁊ maius ſm speciez luxurie. Ephe. quinto. Fornicatio autez ⁊ omnis imundicia aut auaricia nec nominetur in vobis. Sicut decet sanctos. Aut turpitudo: aut stultiloquium: aut scurrilitas que ad rez non pertinet: sed magis gratiarum actio. Item quādo quis dicit rōne solatij talia verba: que sint i se talis nature: vt sint multum iductiua mentium debilium in luxuriam: credit mortale: lz illud non intēdat ſm. d. Antoninū. Idē cuz quis recitat vel cantat cantiones amatorias: vel cōponit aut docet alios de huiusmodi: vl' sonetos ⁊ stramotos intentione libidinosa: semper peccat mortaliter: ⁊ multo magis: si ibi sunt noia dei ⁊ sanctoꝝ. Idē de sonantibꝰ instrā pie

vel nocte. Idem de facientib⁹ mai
natas: et sunt causa peccatoꝝ lo
ciorum. Si vero huiusmodi can
tiones lascue non cantentur inten
tione luxuriosa: tamen habent i se
talia: que multū sunt inductiua mē
tiū debilium ad luxuriam ratione
huius scādali vel ruine ide sequē
tis: posset esse mortale ſm domi
nū Anto. Itē si cantioneta vel so
netus mittatur alicui intentione iā
dicta: ē mortale. ❡ Mortale quoq;
cum quis ē mediator: aut media
trix. Idem mittens ambasiatā: vel
litteras: et scienter recipiēs scribēs
aut legens cū hmōi cogitatiōe ve
nerea deliberata ratione: omni vi
ce peccat mortaliter. ❡ Tertia lu
xuria dicitur visiua. ❡ Mulier pōt
videri mlīpliciť ab aliquo. Pri
mo a casu. Scdo vt cognoscat eā
ab alijs. Tertio vt attentior: ꝛ red
dat loquens ei de virtutibus et vti
libus. Quarto vt possit plenius
rep: hendi ex inspectione sui or
natus vel vanitatis. Quinto ex
quodam honesto amore. Sexto
vt ex pulchritudine creature excur
gat in laudem creatoris. ſm illud.
Delectasti me dñe in factura tua.
Septimo ex quadam curiositate
vt sciat faciem eius vel formā vel
ornatum cum quadam sensuali cō
placentia de ornatu eius: sicut mu
lieres in egypto per muros ascen
debant vt viderent Joseph trāse
untem pulcherrimū: qđ sine pec
cato veniali nō ē. Octauo et vlti
mo vt libidinose in concupiscētia
eius inardescat. Et hic aspectus
semper ē peccatū mortale in viris
et mulieribus: maius vel min⁹ ſm
spēm luxurie. Hec veritas ē tpo.
❡ Mat. v. Qui viderit mulierē ad
cōcupiscendū eam: iam mechatus
ē eā in corde suo. Idē de illis qui
dicunt carnali intētiōe: vellem vi
dere amasiam meā: vel econtra.
❡ Jere. ix. Ascendit mors p fe
nestras. Ex hoc visu depēdēt im
merabilia peccata: in festis: in ec
clesiis in discursib⁹. Idē mortaliť
peccat cū aliqo vel aliqua perpen
dit se adamari carnaliter et vaghe
zari: et se offert studiose oculāmā
tiuz vt sibi placeat etiā si sibi nol
let turpe agere: peccat mortaliter.
Et rō est q: est efficax cā ruine vt
patet de iniurijs et dāno dator. si
culpa. Ubi dr. Sane lz vt qui oc
casionē dāni dat: dānū videat de
disse. Itē mortaliť peccat cū aliqo
vel aliqua per seipsum respicit in
manibus: in pectore: et in aliqo par
tib⁹ corporis cū carnali cōplacen
tia aduertenter omni vice peccat
mortaliter. Itē mortaliť peccat cuz
aliquis delectať carnaliter videre
animalia: coeūtia: vel bagatellas et
huiusmodi turpitudines demon

strantia vel videre lasciua spectā
cula: in quibus ē sufficiēs cā luxurie
ē mortale peccatum ſm. d. Anto.
❡ Quarta dr luxuria auditiua.
Cū quis audit libenter loqui de
turpibus: de amatorijs: de immun
dis: nō tm ex vana leuitate: sed pp
delectationē carnalē: in tali mate
ria audita aduertēter querendo:
mortaliť peccat: nisi forsitā inter cō
iugeś. Idē audiēs imbasiatā car
nalē cū delectatiōe: vel aliqd nar
rari de amasio vl amasia: hue cā
tionis libidinosas: peccat mortaliť.
❡ Quinta dr luxuria ornativa.
Cū quis ornat se intētiōe placen
di alij vel alijs carnaliť extra ma
trimoniū: semper mortaliť peccat:
minus vel maiꝰ ſm spēm. Omni
enim vice: qđ intētiōe amoris car
nalis lauas caput: vultū: paniculū
respicis in speculo: aptas capillos
biretū: comua: pectē: planellas: co
larinū: manicheas: textutū: caudas:
capis florem: girlādā: jocalia: odo
res et huiusmodi: semper peccas
mortaliter: quotiens mēte delibe
rata facis huiusmodi. Idē cuz qs
amore carnali ostendit pectē: vbe
ra. manꝰ. brachium. copā. comaz.
pedē et hmōi: vt placeat extra ma
trimonium. Idē cū aliquis vel aliq̄
donat ornamētū: aut munꝰ quod
cunqz: ēt rosaz: vel paniculū: amo
re carnali: semper peccat mortaliť.
Idē qui detinet illud munꝰ amo
re amasij vel amasie. Idem q glo
riať se accepisse munus illud ab
amica. ❡ Sexta luxuria dicitur con
trectatiua. Cū quis aliquē vl ali
quā tangit extra matrimoniū pp
delectationem carnalē et libidino
sam. in fronte. in manu. in collo. in
dorso et in alia parte corporis: aut
vestis: vt in seipso capiat carnales
delectationem: vel vt aliam indu
cat: semper ē peccatū mortale ma
ius vel minꝰ ſm speciē. Eodē mo
do ille qui permittit hoc sibi fieri
ab eo quem existimat ad hoc mo
ueri amore libidinoso. mortaliter
peccat. q: facientem et consentien
tem par pena cōstringit lex. ij. q. i.
Notum. cum glo. Nō dico cre
dens moueri talem ex dilectione
fraterna: seu honesta amicitia seu
quadam humanitate: seu ex more
patrie: quāuis hoc faciens ex libi
dine moueretur. et ille non credit
pmittēdo ſm. d. Anto. nō peccat
mortaliť: sed bñ tāgēs. Habilioꝝ
nus tot cōtactꝰ sunt euitādi. Qui
cni tetigerit picē inquinabiť ab ea.
Terra cni et aq̄ faciūt luti et tamē
sunt munda ex se. Itē cū qs tāgit
seipsuz ad hoc vt moueat ad dele
ctationē libidinosaz. semp peccat
mortaliť. Idē si delectať qñ insur
gunt pzurꝰ vel titillationes in car
ne: et sic ē contētus aduertenter: li

vel nocte. Idem de facientib⁹ mai
tinatas: et sunt causa peccat⁹ ꝯ so-
ciorum. Si vero huiusmodi can-
tiones lasciue non canterur inten
tione luxuriosa: tamen habent i se
talia: que multū sunt inductiua mē
tiū debilium ad luxuriam ratione
huius scādali vel ruine ide sequē
tis: posset esse mortale ſm domi-
nū Anto. Itē si cantioneta vel so-
netus mittatur alicui intentione iā
dicta: ē mortale. Mortale quoq;
cum quis ē mediator: aut media-
trix. Idem mittens ambasiatā: vel
litteras: et scienter recipiēs scribēs
aut legens cū hmōi cogitatiōe ve
nerea deliberata ratione: omni vi
ce peccat mortaliter. ¶ Tertia lu-
xuria dicitur visiua. Mulier pōt
videri mⁱpliciter ab aliquo. Pri
mo a casu. Scdo vt cognoscat eā
ab aliq̄. Tertio vt attentiōes red
dat loquens ei de virtutibus et vti
libus. Quarto vt possit plenius
rep:hendi ex inspectione sui or-
natus vel vanitatis. Quinto ex
quodam honesto amore. Sexto
vt ex pulchritudine creature exur
gat in laudem creatoris. ſm illud.
Delectasti me dñe in factura tua.
Septimo ex quadam curiositate
vt sciat faciem eius vel formā vel
ornatum cum quadam sensuali cō
placentia de ornatu eius: sicut mu
lieres in egypto per muros ascen
debant vt viderent Joseph trāse
untem pulcherrimū: qđ sine pec-
cato veniali nō ē. Octauo et vlti-
mo vt libidinose in concupiscētia
eius inardescat. Et hic aspectus
semper ē peccatū mortale in viris
et mulieribus: maius vel minⁿ ſm
spēm luxurie. Hec veritas ē ipa.
Mat.v. Qui viderit mulierē ad
cōcupiscendū eam: iam mechatus
ē eā in corde suo. Idē de illis qui
dicunt carnali intētiōe: vellem vi-
dere amasiam meā: vel econtra.
Vā Jere.ix. Ascendit mors p fe-
nestras. Ex hoc visu depēdēt in
merabilia peccata: in sestis: in ec-
clesiis in discursib⁹. Idē mortaliʳ
peccat cū aliqs vel aliqua perpen
dit se adamari carnaliter et vaghe
zari: et se offert studiose oculʳ amā
tiuz vt sibi placeat etiā si sibi nol-
let turpe agere: peccat mortaliter.
Et rō est qz est efficax cā ruine vt
patet de iniurijs et dāno dato: cā
culpa. Ubi dr. Same lz vt qui oc-
casionē dāni dat: dānū videat de
disse. Itē mortaliʳ peccat cū aliq
vel aliqua per seipsum respicit in
manibus: in pectore: et in aliis par
tib⁹ corporis cū carnali cōplacen-
tia aduertenter omni vice peccat
mortaliter. Itē mortaliʳ peccat qui
aliquis delectaʳ carnaliter videre
animalia: cocūtia: vel bagatellas et
huiusmodi turpitudines demon-

strantia vel videre lasciua specta-
cula: in quibus ē sufficiēs cā luxurie
ē mortale peccatum ſm d. Anto.
¶ Quarta dr luxuria auditiua.
Cū quis audit libenter loqui de
turpibus: de amatorijs: de immun-
dis: nō tm̄ ex vana leuitate: sed pp
delectationē carnalē: in tali mate
ria audita aduertēter querendo:
mortaliʳ peccat: nisi forsit ā inter cō
iuges. Idē audiēs imbasiatā car
nalē cū delectatiōe: vel aliqd nar-
rari de amasio vl amasia: siue cā
tiones libidinosas: peccat mortaliʳ.
¶ Quinta dr luxuria ornatiua.
Cū quis ornat se intētiōe placen-
di alij vel alijs carnaliʳ extra ma-
trimoniū: semper mortaliʳ peccat:
minus vel maⁱ⁹ ſm spēm. Omni
enim vice: q̄ intētiōe amoris car-
nalis lauas caput: vultū: panicellū
respicis in speculo: aptas capillos
biretū: comua: pect⁹: planellas: co
larinū: manicheas: tezutū: caudas:
capis florem: girlādā: iocalia: odo
res et huiusmodi: semper peccas
mortaliter: quotiens mēte delibe
rata facis huiusmodi. Idē cuz qs
amore carnali ostendit pect⁹: vbe
ra. man⁹. brachium. copā. comas.
pedē et hmōi: vt placeat extra ma
trimoniuz. Idē cū aliquis vel aliq̄
donat ornamētū: aut mun⁹ quod-
cunqz: ēt rosaz: vel panicellū: amo
re carnali: semper peccat mortaliʳ.
Idē qui detinet illud mun⁹ amo-
re amasij vel amasie. Idem q glo
riaʳ se accepisse munus illud ab
amica. ¶ Sexta luxuria dicit con
trectatiua. Cū quis aliquē vl ali-
quā tangit extra matrimoniū pp
delectationem carnalē et libidino-
sam. in fronte. in manu. in collo. in
dorso et in alia parte corporis: aut
vestis: vt in seipso capiat carnales
delectationem: vel vt āliam indu
cat: semper ē peccatū mortale ma
ius vel minⁿ ſm speciē. Eodē mo
do ille qui permittit hoc sibi fieri
ab eo quem existimat ad hoc mo
ueri amore libidinoso. mortaliter
peccat. q: facientem et consentien
tem par pena cōstringit lex. ij. q. i.
Motum. cum glo. Nō dico cre-
dens moueri talem ex dilectione
fraterna: seu honesta amicitia seu
quadam humanitate: seu ex more
patrie: quāuis hoc faciens ex libi
dine moueretur. et iste non credit
pmittēdo ſm d. Anto. nō peccat
mortaliʳ: sed bñ tāgēs. Nihilomi-
nus tot cōtractⁿ sunt cuitādi. Qui
eni tetigerit picē inquinabit ab ea.
Terra eni et aq̄ faciūt lutū et tamē
sunt munda ex se. Itē cū qs tāgit
seipsuz ad hoc vt moueat ad dele
ctationē libidinosaz. semp peccat
mortaliʳ. Idē si delectaʳ qñ insur-
gunt pruritus vel titillatiōes in car
ne: et sic ē contētus aduertenter: li

cet nó faceret opus. ¶Mortalissimum quoqz cũ aliquis vel aliq̃ p ſeipſum facit immunditiã carnis ſe ipſius cõmũpẽs: & vocat molitieꝫ. Et prout itẽtio ducit ſpẽs mutat. Idẽ ſi faciat ſe ab alio tãgi & cõmũpi: eſt mortale & grauiſſimũ: dans cauſam alteri. Idẽ ſi cibis vel vino procurat in vigilia vel in ſomnis. ¶Septima luxuria dr ſoluta. Cũ quis cõiungit ſe mulieri ſolute: & ipſe eſt ſolutus: dr tunc fornicatio: & ẽ peccatum mortale vt determinat. xxxij.q.iiij.c. Dicat. Et.c. ¶Meretrices. Si autẽ virginem ẽt de ſua voluntate cognũpſit: mortaliter peccat: & grauiꝰ q̃z in ſimplici fornicatione. Et hoc vocatur ſtuprum. xxxvi.q.i.c. Raptus quoqz. Siquis autẽ rapit aliquã ſolutã: & contra voluntatẽ eiꝰ vel parẽtũ cauſa luxuriandi: peccat mortaliſſime: & vocat raptus. xxvij.q.vltia. Lex. & c. Raptꝰ. ¶Octaua luxuria eſt adulterata. Cũ quis cõmittit luxuriã cum perſona cõiuncta in matrimonio. ſ. cum maritata dr adulterium grauiſſimum peccũ mortale. De quo habet. xxxij.q.iiij.c. Nemo. Item xxxvi.q.i. Lex illa. paraplio. Lux ergo. Et ſi vna pars eſt in matrimonio tũ. vocat adulterium ſimpler. Si ambe partes: vocat duplex. ¶Nona luxuria dr inceſtua. Cũ qs vtik actu turpi cũ aliq̃ de ꝯſanguitate vl' de affinitate eiꝰ. Affines vocant attinẽtes ſibi: ex pte ſue vxoris & affines vxoris ſũt attinẽtes marito. Affinitas autẽ ꝯtrahit ex q̃libet cõmixtiõe ſemis in vaſe nãli: cũ q̃cũqz ẽt meretrice. & tũc oẽs attinẽtes illiꝰ cũ qua cõmiſcuit ſe efficiunt affines vſqz ad quartum gradũ. Et iter hos nõ põt eẽ matrimoniũ. Et ſi interuenit actꝰ carnalis inter huiuſmodi affines: ſemp eſt inceſtus. De quo. xxxvi. q.i. papho. Cũ ergo. Idẽ. xxxv.q. ij. De inceſtis cõiunctionibus. & c. nec eam. Et ſic intellige: ſi mulier copulauit ſe cũ aliquo: oẽs attinẽtes illiꝰ ſunt affines eius: nec inter hmõi põt eẽ matrimoniũ: imo ſi fieret ceẽt excõicati. Et ſic inceſtꝰ eſt grauiſſimum & mortale & digñũ igne. Notãdũ quoqz ſi poſt ꝯctũ mrimoniũ p vba õ pñti maritꝰ copulat carnalr cum attinẽte vxoris vſqz ad qrtũ gdũ: nõ põt amplꝰ petere debitũ: niſi ab epo ſaltẽ diſpẽſet vt ps p dñs abbatez c.i. de eo qui cognouit ꝯſan. vxo. Ita de vxore reſpectu attinentio mariti: pñt tñ reddẽ. ¶Decima luxuria dr ſacratiua. Cũ aliqs clericus vl' religioſus cõmittit rẽ nrãpẽ cum perſona ſacra: aut perſona ſacra cum ſeculari. Et dicitur ſacrilegius de quo hẽo. xxvij.q.i.

c. Impudicas. Et ẽ petñ mortale & grauiſſimus. Itẽ reputat ſacrilegium inter cõmatres & cõpatres: & iter filianos & filianas. xxx.q.i.c. Si qs: & ẽ mortaliſſimus. Idẽ reputat cum i loco ſacro aliqs committit petñ luxurie. ¶Undecima dr luxuria abhominatiua. Cum maſculus turpiter agit in q̃cunqz pte cuz maſculo: vel fẽmina cum fẽmina: vl' maſculus dr̃z fẽmia: eſt peccatus mortale & grauiſſimus: magis q̃z cum ppria mre. Et vocat ſodomia. xxxij.q.viij. Alius. De q̃ dicet ſuo loco. Ad idẽ reducit qñ qs ne aliq̃ mulier ipregnet ſemiat extra vas. Cõiunt i hmõi nullo mõ excuſat. Addit & hic. Cũ aliquis vel aliq̃ dimiſſa oi hũanitate: vtik actu turpi cũ beſtijs ẽ mortale & grauiſſimũ. xxxij.q.viij. flagitia. ¶Xij. luxuria põt dici delectatiua. Cũ qs poſt factũ vl' viſus vl' locutionẽ carnalẽ: delectat ſe: & ẽ ptẽtꝰ: tũc mortalr peccat: ſi aduertit: & ẽ illiꝰ ſpẽi: cuius fuit actꝰ. Silr cũ qs dolet nõ potuiſſe facẽ turpitudinẽ: aut non potuiſſe loq cũ amaſia carnalr & hmõi ſemper ẽ petñ mortale: quotiens aduertit: & ẽ illiꝰ ſpẽi: cuiꝰ fuiſſet locutio vel viſio vel actio. Cõtinini igit & decepo caſtitatẽ ſeq̃z amplectimini. Audite Pdauũ vos hac q̃drageſima iuuabit. Col. iij. ¶Mortificate mẽbra vra q̃ ſunt ſup terrã. fornicationẽ. imũditiã: libidiez ꝓcupiſcẽtiã malã: pp q̃ venit ira dei ſup filios incredulitatis. Ibi alle. Sic celeſtẽ gloriã mundi patã ira bitio: diſponẽte dño hic p gratiã q ẽ benedictus in ſecula. Amen.

¶Dñica tertia in q̃drageſima.

De ira dei. Sermo. xxvi.

¶Bne regnũ in ſe ipſum diuiſum deſolabit. Luc. xi. Quãuis nã deitatis clemẽs ſit & pia q̃ miſſos mortales p longa tpa ad pniaz expectat: videns tñ eos obcecata mẽte: obſtinatoqz aio in peccis pleuerare: adhibere flagella ſui furoris & iracũdie a ſumma iuſtitia cõpellit. Quiqz ẽt quãto diuinꝰ ad pniaz expectat: tãto durꝰ in illum ſuũ exagitat furorẽ: teſte Valerio mario qui ait. Lento. n. gradu ad vindictã ſuã: diuina pcedit ira: tarditatẽqz ſupplitij grauitate cõpensat. Quapropter volens ego hodie pdicare de maximis flagellis iracũdie diuine: per que vrbes & caſtra, puincie ac regna affligunt: ꝓuenienter aſſumpſi thema hodierni euãgelij i q̃ dr. oẽ re. tẽ. In q̃ euãgelio tria nob ſingularia dant documẽta. ¶Primũ docu. q̃ quãqz ẽ i petõ mortali: poſſidet a deo: & ẽ murꝰ i laude dina. ſz electo petõ

per confessionem: tacentia p:iuo
ca:in creatoris laudem relarant.
Hoc tangitur prima euãgelij par
te.ibi. Cum eiecisset demoniũ ⁊c.
¶ Scõm documentũ est:q; qõli
bet regnum ⁊ quelibet ciuitas ac
domus in quibus nõ est pax: sed
dissentiones ⁊ partialitates affli-
gunt ⁊ dissoluuntur. Hoc ps.ibi.
Omne regnum in seipsum ⁊c.
¶ Tertiũ documentũ est:q; illi q
audiunt verbum dei: ⁊ operant
sm illud:beati sunt:⁊ p̃ sequens
non incurrent diuinam iram. Be
qua tria hoc mane ꝓsiderabim⁹.
¶ P:imo ire dei verificationes.
¶ Scõo ire dei inductionem.
¶ Tertio ire dei euasionem.
¶ P:imo ire dei ꝓsiderare de-
bemus verificationes. Querunt
theologi hoc mane. Utrus ira sit
in deo. Et videt q; nõ. Nulla pas
sio existens in appetitu sensitiuo é
in deo:quia in deo nõ est potẽtia
aliqua sensitiua:neq; passiões eas
consequentes:vt patet per Phm
vij.⁊.viij. Ethi.vij. Metha.iij. ỗ
anima. Et per Cõmentato.iij. de
aia.qui dicit. Nulla forma est libe
rata a potentia:nisi persona intel-
ligenda. Sed ira est passio existẽs
in appetitu sensitiuo:vt patet per
Phm in p:imo de aia.ergo iraũ
est in deo. Pd:opterea. Nulla pas
sio:operatio:que est tantũ ꝓpriũ
ei ex anima ⁊ corpore:potest esse
in deo:q; deus nõ est compositus
aliquo modo:vt optime declarat.
Boc.s. pte p:ima.q.iij. Et.q.vij.
Et Plbo:xij. Metha.filii ⁊ Cõ-
mentato:ibidez:sed ira est passio
vel operatio mñi coniuncti:vt pa-
tet per Phm p:imo de aia.ergo
in deo non est ira. Sed cõtra é qõ
dicitur in ps.cxv. Gratus est furo
re dominus in populũ suum. ps.
xvij. Fundamenta montiũ contur
bata sunt ⁊ cõmota sunt.quoniam
iratus est eis. ps.lxxxix. Quis no
uit potestatez ire tue:⁊ p:e timore
tuo iram tuã dinumerare. ps.lxx-
viij. Effunde iram tuã in gentes
que te non nouerunt:⁊ in regna q̃
nomen tuum non inuocauerunt.
Ezech.vij. Ira enim mea sup vni
uersum populũ ei⁹. gladius foris:
pestis ⁊ fames intrinsecus. Qui
in agro est gladio morietur ⁊ q; in
ciuitate pestilentia ⁊ fame deuo:a
bunt. Hec ille. Huic dubio respõ-
det.s. Boc. parte p:ima.q.iij.ar.ij.
ad sm. Et iterũ.q.xxi.ar.i.ad pri-
mũ.⁊ ar.iij.in co:pe.q. Ira dupli-
citer accipitur. Uno modo sm q
est motus aut passio existens i ap
petitu sensitiuo irascibili:quã diffi
nieno Ari.primo de anima. dicit.
Ira est accensio sanguinis circa
cor ex appetitu vindicte:causata ab
apparente parupensione. Et sic

ira nõ st in deo. Alio modo ira di
citur metaphorice sm q; nominat
effectum ire in nobis.s. punitionẽ
vel vindictam:ratione cuius de⁹
ad similitudinem hominis irati se
bẽt:⁊ sic ira est in deo. Unde do
minus Albert⁹ in.ij.sen.d. xxxv.
sic inquit. Ira cõuenit deo p p:o-
sopopeiã que dr humana passio
qñ vz attribuit deo qõ est humanũ
pum.s. punit quod facit homo
irascẽs. Exẽplum. Pater carni sm
imperium rõnis irascitur filijo ꝓz
q; exigit eorum malitia:⁊ ordina-
te corrigit eos. Silr dñi irascuntur
⁊ plani subditis inobedientib⁹. Ec
ce effect⁹ ire. In deo autẽ silr dici
mus irã cẽ. Nã sine passione sine
turbatione:sine alteratiõe suiipsi⁹
sua exigente iustitia:punit ⁊ flagel
lat peccatores: obstinatos:⁊ rebelles.
Flagellat ciuitates:castella ⁊ patri
as diuersas in ira cõculcãs:qñ eis
effectus ire demõstrat. Immittit
insuper grandines:tẽpestates:ful-
gura:tonitrua:pestilentias: caristi
as:sterilitates:fames:terremotus
guerras:signa magna ⁊ horribilia
ad terrendum:destruendum: dis-
sipãdũ:bestialiter viuentes. Pro
pterea Jeremias.iiij.c. clamat ad-
uersus peccatores dicẽs. Plangi
te ⁊ vlulate q; non est auersa ira
furoris dñi a vobis. Et Trenor
iij. Cõplcuit dñs furorem suum;
effudit iram indignationis sue. Et
Nah i. Ulascens dñs in hostes
suos:⁊ irascens ipse inimicis suis.
Patet igitur iram:odium ⁊ vin-
dictam esse in deo sm effectum:⁊
non sm affectum:seu passionem:
quia ita non est passio:sed actiue ⁊
ipsa dei operatio. passiue autem é
effectus receptus i creatura. Pa
tet rñsio ad argumenta q; proce-
debant de ira: prout est passio sen
sitiua. que non est in deo.

Secundo principaliter considerare debemus ire dei inductionem: tria sunt que maxime prouocant ⁊ inducunt iram diui-
nam ad flagellandum ⁊ punien-
dum peccatores.

¶ Primum est transgressio le-
galis.

¶ Secundum est obduratio cor-
dialis.

¶ Tertium est elatio diabolicalis.

¶ Primus prouocans iram dei contra peccatores est transgressio legalis. Qõ vt clarius intelligatur: ante omnia videndum est qd sit lex. Ait nãq; Crisyppus summus stoice sapientie Plbo:vt.ff. de legibus.l.lex. Lex inquit é sanctio sancta:iubens honesta: prohibens contraria. Et Ari.x. Ethi.

Lectꝰ sermo coactionez habéo: ab aliqua prudétia ⁊ intellectu p cedéo. vñ Ysido.lib.v. Ethimo.⁊ in decretio.di.iiij.c. Facte. Facte sunt aũt leges: vt earum metu: humana coerceat audacia: tutiaq; fiat liuer ip̃obroo innocétia: ⁊ in ipsis ip̃obris: formidato supplicio refrenetur audacia: ⁊ nocendi facultas. Et xxiij.q.v. Non frustra. Et sunt verba Hiero. Non frustra sunt instituta: potestas regio: ius cognitoris: vngule carnificis: arma militis: disciplina dñantis: seueritas etiã boni patris. Habent enim oia ista modos suos: causas: rationes: ⁊ vtilitates. Hec cuꝫ timétur: ⁊ mali coerceñt. ⁊ boni inter malos quieti viuunt. hec ille. Boni nõ possent viuere: imo ipunitas malos faceret cios viã ad magis peccandũ. xxxv. q.ir.c. Loci. Et q̃ peius est: inuitaret eos ad malignandu. L. de furtis. l. si q̃s. in fine. Hinc est: q̃ in ciuitatibus ⁊ habitatoribus preponunt officiales: pretores ⁊ iudices: quoꝝ officium est prouidere ne illicita fiant: vt patet. ff. ad l. aquil. l. Ita vulneratus. ⁊ ff. de iudicijs. l. si lõgius. ⁊ ff. de noxalibus. l. in delictis seruoꝝ. papho. cum dñs. Et Lo. de penis. l. si operis. ⁊ Lo. ꝺ defensoribus ciuitatuꝫ. l. per oẽs. imo oiꝫ ratio suadet penas ob maleficia solui: vt. ff. de fideiussoribus. l. Si arco. paphio. finali. Ideo Pbõ. Si excessus dimittatur ipunitus vnius: multos sibi cumulat delinquentes. Et sic malum transit ipunitum: ⁊ bonuꝫ irremuneratum: quod contra ẽ predicta iura. Et nemini debent parere cuiuscuꝫq; conditionis fuerint: siue dñi: siue nobiles: siue ciues: siue populares: quia quanto delinquens est maior: tãto magis est puniẽdus. patet. xi. di. c. homo christianus. Et. xi. q. iij. c. Precipue. Sic est de deo. Nam ipse deus dedit legem. s. decem precepta ad hunc finẽ: vt homines fiãt viri tuosi ⁊ viuant honeste: cũ ista sit voluntas eius: quia vt scribitur. i. thesa. iiij. Hec est enim voluntas dei: sanctificatio vestra. Hec autẽ diuina lex continet decem precepta: ad cuius obseruationem oẽs tenemur. Primum fundamentum omnium preceptorum est illud quod scribitur Mat. xxij. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: ⁊ in tota anima tua ⁊ in tota mente tua. Ubi Augu. Diligitur deus toto corde ꝯ. intellectu sine errore. Tota anima. i. voluntate sine conditione. Tota mente. i. memoria sine obliuiõe. Ꝟ ille. Ita hec lex amoris obseruanda ẽ: vt nec venialiter nec mortaliter a no

bis deꝰ offendat. Unde Augu. Et. xxij. q. v. c. Ita ne: Pouꝰ enim quis debet omnia mala pati: q̃ peccato cõsentire. Et. s. Tho q̃lib. x. q. ix. ad tertium. Et in. iij. sen. d. xviij. q. ij. ar. iij. q. iij. dicit. Non solum aliquis debet subire mortẽ anteq̃ peccet mortaliter sed ante q̃ peccet venialiter: q: peccatum inquãtũ peccatũ nunq̃ est eligibile. Si enim esset eligibile nunq̃ eẽt peccatũ: ⁊ sic non peccares: si faceres. Ꝟ ille. Propterea philosophus in. iij. ethy. ait. Melius est mori q̃ facere contra bonuꝫ virtutis. ¶ Scõm preceptũ est. Nõ assumes nomen dei tui in vanum. Hoc precepto prohibẽtur periuria. blasfemie. ⁊ mẽdacia. ¶ Tertium preceptum diuine legis est. Memento vt diem sabbati sanctifices. Contra hoc preceptum facit: qui causa cupiditatis i die solẽni opus seruile facit: vendendo emẽdo: negociando. ⁊ huiusmõi. ¶ Quartum preceptum est. Honora patrẽ tuũ ⁊ matrem tuã verbo: signo: insuper ⁊ opere atq; obsequio. ¶ Quintum preceptuꝫ ẽ. Non occides: neq; s. corde: neq; verbo: neq; facto. ¶ Sextũ preceptum est. Nõ mechaberis. In quo prohibetur omnis luxurie ⁊ carnalitatis actus: preter q̃s in matrimonio. ¶ Septimus est. Non furaberis per furtum enim intelligitur omne male ablatuꝫ: sine occulte accipiendo: siue violenter rapiendo: siue fraudulẽtiam in mercationibus cõmittendo: siue mercedem debita non soluendo: siue vsuram perpetrando. ¶ Octauum. Non loqueris falsum testimonium aduersus proximum tuum. In hoc peccat falsus testis. qui vt ait Ysidorus de summo bono. Testis falsidicus tribuo personis est obnoxius. primo deum contemnit: per quem periurat. secundo iudicem quem mentiendo fallit. postremo innocentem: quem falso testimonio ledit. ¶ Nonum est. Non concupisces rem proximi tui. In quo p̃hibetur in debita cupiditas rei alienę. ¶ Decimũ ⁊ vltimuꝫ preceptum ẽ. Nõ concupisces vxorẽ proximi tui. Quia igit peccatores hãc legem dei spernunt transgrediuntur ⁊ conculcant. ideo merent diuinam iram experiri. qõ fit maxime cum aduersus eos: immittit iustissimus deus tribulationes: caristias: guerras: famẽ: pestes: fulgura. tempestates. motus diuersos atq; crudeles. Et hoc est qõ ipse deus minatur Deut. xxviij. ꝺ. Si audire nolueris vocem domini dei tui: vt custodias ⁊ facias oia mandata eius cerimonias: quaꝫ

ego precipio tibi hodie:venient super te omnes maledictiões iste: & apprehendent te. ¶Maledictus erio in ciuitate:maledictus in agro maledictũ hõreũ tuũ:& maledicte reliquie tue:maledict⁹ fructus vẽtris tui:& fructus terre tue:armenta bouũ tuoꝝ:& greges ouiũ tuarum. ¶Maledictus erio ingrediẽs & maledictus egrediens. ¶Mittet dñs super te famẽ & esuriem & increpationẽ in omnia opera tua.q̃ tu facis:donec conterat te & pdat velociter:propter adinuentiones tuas pessimas i quibus reliquisti me. Adiungat tibi dñs pestilẽtiã donec consumat te de terra:percutiat te dñs egestate:febre:& frigore.ardore.& estu:& aere corrupto ac rubigine:& prosequatur : donec pereas. hec ille. Hec autem auctoritas de verbo ad verbum explicãda est. C Undecimo. Prouocans iram dei est obduratio cordialis. Sacri theologi querunt. vtrum obstinatio sit a deo vel ab hoie. Ad q̃ respondet .s. Doc. in q̃nibus de veri.q.xix. ar.iij. Et i primo sen.d.xl.ar.ij. Et prima scõe.q.lxxix.ar.iiij. Et ꝑma parte.q.lxxij.ar.ij. Et in.ij. sen.d. vij.ar.ij. Et in.iiij. sen.di.l. ar.v. Sed permaxime in primo sen.sic dicẽs. Obduratio potest capi dupliciter. Uno mõ obduratio dicit actus voluntatis obstinate in malum cui malo pertinaciter adhereret. Et sic constat.q̃ obdurationis causa non est deus sed hõ. Aliqs vero obduratio dicit ipsa priuatio gratie:que etiã excecatio dicit. q: gratia est q̃dam lumen anime & perfectio quedã habilitans ipsã ad bonũ. Dõ autẽ aliquis careat gratia.ꝓtingit dupliciter.tũ q: ipe nõ vult recipere.imo expellit eaꝝ & remit. Nã in potestate eius est. & potest renuere.q: quilibꝫ potest renũciare sue potestati.vel ꝓpio iuri:vt ꝓbatur. vij.q.i.c.Quã periculosum. Et.C.de pactis.l.Si quis in ꝓscribẽdo. Et extra de foro ꝓpetenti.c.Si diligẽti. Et extra de regularibus capi. Ad apostoli cam.ergo in potestate hois est & accipe gratiã & renũciare. Deus autem neminẽ compellit renũciare:q: renunciare non compellitur quis iuitus:vt.vij.q.i.c.Quãto immo renunciatio debet esse voluntaria:vt Extra de renunciatione.c.Dõ metus causa.tum quia deus non infundit. Horum autẽ duorum talis est ordo vt.s. non sit secundum:nisi ex suppositione ꝑmi.Cum enim deus nil velit nisi bonum non vult istum carere gratia:nisi secundũ q̃ bonum est:sed q̃ iste careat gratia non est bonus simpliciter.Unde hoc absolute cõsideratum:non est volitum a deo est tamen bonum q̃ careat gratia si eam habere non vult:vel si negligenter se ad eam ꝓparat habendam:quia iustum est. Et hoc modo est a deo volitum. Et sic cõcluditur:q̃ causa obdurationis & obstinationis est malicia & pertinacia prauе voluntatis. Quam obstinationem sancti Docto.dicunt esse speciem peccati in spiritũsanctũ:vt clarẽ patet.xxij.q.xiiij.ar.ij. Confirmat autem Augustinus in Enchi.d. Qui obstinatione mentis diem claudit extremum:reus est peccati in spiritumsanctuꝫ.hec ille. Propter huiusmõi ergo peccatum:deus immittit tot mala:pestem:famẽ:& mortalitatem:& cetera calamitates.Hoc est q̃ dicit & minatur.Leui.xxvi.c.Si ambulaueritis ex aduerso mihi:nec audire volueritis me:addam plagas vestras vsqꝫ in septuplum ꝓpter peccata vestra:emittamqꝫ in vos bestias agri que consumant vos & pecora vestra:& ad paucitatem cuncta redigant:desertiqꝫ fient vie vestre. Dõ si nec sic volueritis recipere disciplinam:sed ambulaueritis ex aduerso mihi. Ego quoqꝫ contra vos aduersus incedam:& percutiaꝫ vos septies propter peccata vestra:inducãqꝫ super vos gladium vltorem fedus meum.Cumqꝫ confugeritis i vrbes:mittam pestilentiaꝫ in medio vestri & trademini in manibus hostiuꝫ. hec ibi. Et Numeri.xiiij.c. dicit sic.vsqꝫ quo detrahet mihi populus iste:Quousqꝫ nõ credẽt mihi in omnibus signis que feci coram eis.Feriam igit eos pestilentia atqꝫ consumã.hec ibi. Nõne propter obstinationeꝫ egyptiorum:qui nolebant dimittere filios israel habuerunt talem pestilẽtiaꝫ. q̃ nulla domus erat i egypto:in qua non iaceret mortuus:vt clare patet Exo.xiij.¶Sed vt clarius videas:quomodo deus minatur indicia sua:& tot mala:accipe bibliã & lege in ea cum diligentia. Et primo Exodi.v. & ix.c. Leui.xxvi.c. Numeri.xiiij.c.Deut.xxviij.c.secũdi.Reg.xxiiij.c.tertij. Reg.viij. c.primi. Paralipo.xxi.c. secundi. Paralipo.vi.c.& xx.c.Ité puer. xv.xix.xxi.& xxix.Ité primi Machab.x. Item Jere.xiiij.xxi. xxiiij. xxvij.xxix.xxxij.xxxiij.xxxviij.xlij .xliij.Cadent in gladio:& in fame ꝓsumentur a minimo vsqꝫ ad maximũ.In fame & gladio morientur & erunt in iusiurandum:& in miraculum:& in maledictionem:& in obprobrium. Item Ezechi.v.vi. & xij.xiij.xxviij. xxxiij.& xxxviij. c.Item Mat.xxiij. Et Luc.xxi. Surget gens contra gentem:& re

gnum aduersus regnum ⁊ terre-
motus magni erunt per loca: ⁊ pe
stilentie ⁊ fames: terroresq; de ce
lo ⁊ signa magna erunt: ⁊ infra.
Ue autem pregnantibus ⁊ nutriẽ
tibus in illis diebus. Erit enim p̃s
sura magna super terraꝫ ⁊ ira po
pulo huic. Et cadent in ore gladij
⁊ captiui ducentur in omnes gen
tes. Et hoc propter duriciã ⁊ ob-
stinationem cordis. Hec sunt ver
ba ineffabilis veritatis: que debe
rent mouere saxea pectora: tamẽ
vel pauci vel nulli conuertuntur:
aut duritiam cordis frangũt. Un
de Grego. in Omel. Ambulans
Jesus in mare galilee: ait. Audi-
stis fratres charissimi q; ad vni⁹
iussionis vocem Petrus ⁊ An-
dreas relictis retibus: secuti sunt
redemptorem. Nulla adhuc eum
miracula facere viderãt: nihil ab
eo de premio eterne retributionis
audierant: ⁊ tamen ad vnum pre
ceptum. hoc qd̃ possidere vide-
bantur. obliti sunt. Quanta nos
eius miracula videmus: quot fla
gellis atterimur: quantis minaruꝫ
asperitatibus deterremur: ⁊ ta
men vocantem sequi contemni-
mus? In celo iam sedet: qui de
conuersione nos admonet. Jam
iugo fidei: colla gentium subdi-
dit. Jam mundi gloriam strauit.
Jam ruinis eius crebrescentibus
districti iudicij sui diem appropin
quare denunciat: ⁊ tamen super
ba mens nostra: non vult hoc
sponte deserere. quod quottidie
perdit in vita. Quid fratres cha
rissimi dicturi sumus: q ob amo
rem presentis seculi nõ preceptis
flectimur: nec verberibus emen
damur. hec ille. ¶ Tertium p̃uo
cans iram dei est elatio diabolica
lis: dicunt enim Phylosophi na
turales: q vespertilio perdit visuꝫ
ꝓpter volatũ. Humor enim chri
stallinus: qui exigitur ad videndũ
transit in substantiam alarum. Ita
elati ⁊ superbi: imitantes diabolũ
principem superbie: semper in al
tum volantes super alios: perdũt
visum cognitionem: ⁊ considera
tionem iudiciorum dei: que capiti
bus eoꝝ semper iminent. Nõ vi
dent sanguineũ gladium: non spa
tam ex vtraq; parte acutam: non
celeste fulgur ab ira dei prepara
tum. Non sibi persuadent: q de⁹
ipsos rebelles ⁊ temerarios puni
re debeat vel possit. Errant p̃se
cto: ⁊ tenebris obcecati a veritate
deuiant. Si nãq; licet prelatis cor
rigere suos subditos: vt extra.
de officio ordinarij. capitulo Ir-
refragabili. Si licet domino cor-
rigere seruuꝫ suum: vt. ff. de his

qui sunt sui vel alieni iuris. l. pri
ma. parapho. i. Si licet creditori
seruuꝫ sibi pignoratuꝫ castigare ⁊
corrigere. ff. de pignoraticia actio
ne. l. eleganter. parapho. Plane.
Si licet magistro discipuluꝫ in di
sciplinatum: ⁊ non benefacientem
corrigere ⁊ castigare: vt patet. ff.
ad. l. aquil. l. Sed ⁊ si quecũq;. pa
rapho. magister. Si licet marito
castigare vxorem suam sine pena
dũmodo non excedat modum in
castigatione: vt. ff. Soluto matri-
monio. l. si constanter. parapho. si
maritus. O supbi. O iobediẽtes.
O rebelles. O trãsgressores le-
gis diuĩe. O adulteri animaꝝ ve
strarum. O blasphematores dei
⁊ sanctissime matris eius. O sui
demonum: non licebit deo: qui est
super omnia principatum tenens:
propter maximas offensiões: q̃s
continue sue maiestati infertis: ⁊
percutere: ⁊ interficere: ⁊ occide-
re: ⁊ postremo in baratrum infer
ni submergere? Nonne ipse obti
net ius: ⁊ imperium affligendi: tri
bulandi: opprimendi: flagellandi:
⁊ modo peste: modo febre: modo
sagittis: modo igne: modo aqua-
rum inundatione: modo terremo
tibus: modo ventis: modo siccita
te: modo maris tempestate. Hoc
est qd̃ ipse dicit. Deut. xxxij. c. Si
acuero vt fulgur gladium meum
⁊ arripuerit iudiciuꝫ manus mea
reddam vltionem hostibus meis
⁊ his qui oderunt me retribuam.
Inebriabo sagittas meas sanguĩe
⁊ gladius meus deuorabit carnes
Et p̃s. vij. gladium suum vibra-
uit: archum suum tetendit: ⁊ para
uit illum. Et in eo parauit vasa
mortis: sagittas suas ardentibus
efficit. Et in ecclesiastico. v. c. Su-
bito enim veniet ira illius: ⁊ in tẽ-
pore vindicte disperdet te. Sed ⁊
de impetuosa ac tremenda ira di
uina: audi terribile flagellum.
Nam legitur secundi Regum. vl
timo capitulo. q Dauid elatus
in superbiam populum sibi sub-
ditum dinumerare fecit. Quo
facto: misit ad eum dominus pro
phetam Gad. dicentem. Trium
tibi datur optio: elige vnum qd̃
volueris ex hijs: vt faciam tibi:
aut septem annis veniet tibi fa-
mes in terra tua: aut tribus men-
sibus fugies aduersarios tuos: ⁊
illi te persequentur: aut terre tri-
bus diebus erit pestilentia in ter
ra tua. Dauid autem arctatus pe
stilentiam elegit: per quam a ma
ne vsque ad tempus sacrificij
vespertini: mortui sunt septua-
ginta milia virorum. In parali-
pomenon. vero trecenta milia: p
ut narrat historia scolastica: addu-
cens hebreos qui dicunt. ibi loq̃t

de nobilibus tñ: sed de plebeio: sunt. ccc. milia. Videns aũt Baradeglacio euaginato: angelũ cedentẽ populũ suspexit i celũ ⁊ dixit. Ego sum qui peccaui: ⁊ ego iniq̃ egi. Isti qui oues sunt: quid fecerũt: O seuera dei iustitia. O aspera punitio. O crudelissima vindicta. Si. n. ꝓpter vnũ peccatũ: angelus in tam breui spacio interfecit trecẽta milia virorũ: quid faciet ergo vobis miseris: q tot peccata: tam infinita ⁊ innumerabilia scelera committitis:

Tertio principaliter ꝯsiderare debem⁹ ire dei euasionem. Querit hic vtrũ peccatores valeãt iram dei euadere. Huic petitioni rñdẽs dico: ꝙ tanta tãq̃ seuerissima ira: sceuit de⁹ opõs i puniẽdo peccatores: vt nullus vnq̃ extiterit tãte excellentie: fortune: aut potestatis: q manus sue ire potuerit effugere. Exẽplis hoc cõprobabimus vt res clarius ĩtelligat. Põpeius ciuis romanus potẽtissim⁹ q̃ totã Asiã romano subiugauit imperio: ⁊ sepius triũphauit: ⁊ inter alios triũphos quos gessit triginta ſer reges ante currũ: manibus post terga ligatis: maxima cũ gl̃ia duxit. Inter quos fuit Mitridates rex potẽtissimus: iraq̃ dei effugere nõ potuit. Nam a satellitibus Ptolomei: regis egypti: dũ fugeret Cesarẽ: decapitatus ẽ: de hoc Plutarch⁹. Crassus ciuis romanus: ditissimus ⁊ potentissimus: vnus de triũuiris: sensit irã dei: qñ a parthis miserabiliter mortu⁹ est: dũ bellũ ageret ꝯ illos. Cui dictũ est. Sanguinẽ sitisti: sanguineq̃ bibe. De hoc Plutarch⁹. Marius similiter quo vitrix totiẽs cõsule Roma fuit: qui de Cymbris ⁊ de Jugurta rege triũphauit iram dei sensit: dum a Roma exulauit: ⁊ morte vilissima affectus est: hec Plutarchus. Scylla similiter: qui dictator romanꝰ fuit: quod officiũ manus rome: ⁊ qui illariuq̃ deuicit ⁊ exulare fecit: turpissima morte affectus: ire dei cui dentissimum indicium fuit. Plutarchus. Scipio affricanus: similiter iram dei sensit. quando postquam subactam Carthaginem romano imperio: a Roma tamen exulauit: hec Titus Liuius. Scipio item affricanus secũdus. qui Carthaginem ipsam: funditus euertit. iram dei sensit. quãdo Rome triumphans de habita victoria die sequenti mortuus inuentus ẽ. hec Titus Liuius. Hãnibal Carthaginensis. ire dei testimonium euidens fuit. quando post multas victorias habitas ꝓ romanos: ⁊ maxime ꝓ Lãnensem victoriam qua oẽm vim romanoꝝ ꝓstrauit: ita vt modũ vnus anulorum Carthaginẽ miserit: in signũ maxime victorie habite: qua victoria ita elatus est: vt diceret se beatum. Actum nihil est: nisi pene milite: portas frãgimus: ⁊ media vexillum pono suburra. Tamen superatus a Scipione: cum tandẽ romani: cum insequerent: anulo quẽq̃ apud se habebat venenato: ori apposito: vitam miserabiliter finiuit: hec Titus Liuius: ⁊ Juuenalis. Xerses quoq̃ rex persaꝝ: qui aduersus greciam veniens: exercitum magnum duxit. In quo vt dicit Justinus libro. ij. habuit septingenta milia de regno: ⁊ trecẽta milia ꝺ auxilijs. Naues quoq̃ decies centum milia: vt non imerito ꝓditum sit: ab exercitu eius flumina siccata. Qui tanta superbia ducebatur: vt veluti esset ꝺominus nature: montes in planũ dedũcerẽt: ⁊ q̃ cuꝛa vallibus equaret: ⁊ quedam maria ad nauigationis commodum: per compendium ducebat. Huiusmodi talis ⁊ tãtus: iram dei sensit. Nam superatus ⁊ deuictus: miserabiliter sola naui reuersus effugit: ⁊ tandem contẽptus a suis: ꝓpter bellum infeliciter gestum ab Artabano eius pfecto occisus est. hec Justinus. Alcibiades quoque athenien sis dux fortissimus post gloriosam victoriã habitam ꝓ tra Darium regem persaꝝ: ⁊ post honorem maximũ inde consequutus iram dei sensit: quãdo ab athenien sibus condẽnatus: q̃nquaginta talẽtis: que dum persoluere nõ potuit: in vincula publica coniectus: ibi diem obijt suppremũ. hic Emilius ꝓbus. Themistocles etiaꝝ dux athenien sis clarissimus: cuius auctoritate ⁊ prudentia, Xerses rex persaꝝ deuictus: ⁊ expulsus ẽ: irã dei sensit: quando a ciuibus suis: exilio damnatus est: ⁊ tandem: vt aliquib⁹ placet: veneno sumpto: sua sponte mortuus est. hec Emilius probus. Paulanias similiter: dux lacedemoni⁹: quo duce: Mardonius gener regis persarum: cum ducentis milibus peditum: ⁊ viginti milibus equitum: superatus est: ire dei testimonium prebuit: quãdo dum in templo fugisset: vt montes euaderet: ibi clausus fuit Cliuo: mori passus est: ꝺ Emilius probus. Sed quid in lõgum sermonem protrabo: Iram iustissimi dei: nullus vnq̃ peccator euasit. Non Lucifer cum suis sequacibus. Non primi parẽtes. Non gigantes viri robustissimi. Nõ Nembroth edificans turrem. Non totum genus huma-

nuz: quin aquis diluuij fuerit sub-
mersum. paucis. idest octo exce
ptis. Non Madiam cum tam i-
uumerabili exercitu: qui erat sicut
arena maris. Naz omnes a Ge
deone fuerunt destructi. Judic.
vij.c. Non reges. Non impera-
tores. Non tyrāni. Non domini.
Non crudeles. Non parui. Nō
magni. Nullus pōt a diuino fu-
rore se abscondere. Nemo potest
subterfugere. Nullus euadere.
Ira siquidem tremēdi dei punit:
flagellat: dispdit ⁊ anihilat. vnde
ipse ait. Deutero.xxxij. Ego occi
dam ⁊ ego viuere faciam: percu-
ciam. ⁊ ego sanabo: ⁊ non est qui
de manu mea possit eruere. Et ex
hoc tremens Dauid: aiebat. ps.
clix. Si ascendero in celum tu illic
es: si descēdero ad infernuz ades.
Si sumpsero pēnas meas dilu-
culo ⁊ habitauero i extremis ma
ris. Et enim illuc manus tua de-
ducet me ⁊ tenebit me dextera
tua. hec ille. Cur igitur O miseri
peccatores potentissimi dei prece
pta contēnitis? Cur in tot vitijs ⁊
sceleribus obstinati perduratis?
Cur dyabolica superbia cecati
inceditis? Cur non humiliamini
sub potenti manu dei: vt eius irā
furorem: vindictam effugere pos
sitis? Expergiscimini iam: ⁊ vias
vestras ita dirigite: mores cōpo-
nite: ceruicem flectite: vt vobis
deum placare valeatis: qui viuit
⁊ regnat: per omnia secula seculo
rum. Amen.

¶ Feria secunda tertie Dñice
De purgatorio. Sermo.xxvij.

Fac ⁊ hec in patria
tua. Luc. iiij. Tāta
est pulchritudo cele
stis patrie vt in illā
nihil maculatum: ni
hil coinquinatum intrare possit:
testante hoc Johanne in Apoca.
.xxi. vbi ait. Non intrabit in ea
aliquid coinquinatum. Et cum ne
mo in hac vita: absqz veniali pec
cato viuere possit: necesse ē: si ad
celestem patriam ascēdere cupit:
vt purgetur in hoc mundo vel in
fornace purgatorij. Nec quisqz
debet in amicis. parētibus. filijs.
beniuolis. ⁊ amantibus suā spem
ponere. Sed dum in mundo po
situs est. studeat bonis operibus.
peccata redimere. Ad hoc enim
in hac nr̄a patria terrena positi
sumus. vt per bona opera. cone-
mur purgatorij penas euadere.
Et hoc est quod iquit thema. Fac
⁊ hec supple bona opera: i patria
tua: ⁊ sunt verba hodierni euāge
lij. In quo tria habem⁹ documē
ta. ¶ Primum documentum est
q̄ qlibet debet honorare patriaz

uam: in qua natus ⁊ nutritus est:
iuxta partem primam euangelij:
in qua dicitur.. Quanta audiui-
mus facta ⁊c. ¶ Secundum do-
cumentum est: q̄ diuina pietas:
semp prouidet bonis: dato q̄ sint
inter malos constituti. Hoc patet
secunda euangelij parte vbi dicit
de Helia q̄ fuit missus ad mulie-
rem viduam in sarepta: a qua fuit
sibi prouisum. ¶ Tertium docu-
mentum est: q̄ ira facit hominem
peiorem dyabolo. Nam dyabol⁹
duxit xp̄m super montez excelsuz:
de quo non fuit ausus illum preci
pitare: sed iudei irati: ipsum salua
torem: duxerunt ad superciliū mō
tis: vt ipsuz precipitarent. Hoc tā
gitur. ibi. Repleti sunt omnes in
synagoga ira. Quasi quis offen
derit: studeat in hoc mundo satis-
facere: ne post ea puniendus ad
purgatorium descendat. De quo
purgatorio tria hoc mane consi-
derabimus.

¶ Primo purgatorij verifica-
tionem.

¶ Secundo purgatorij punitio
nem.

¶ Tertio purgatorij subleuatio
nem.

¶ Primo considerabimus pur
gatorij verificationem. s. Utrum
sit purgatorium. Ad hec respon-
det omnis theologoꝝ scola: ⁊ q̄z
maxime. s. Tho. d. Petrus de ta
ran. d. Petrus de palu. dominus
Albertus magnus. sanctus Bo
nauentura. Ricardus de media
villa: sed permaxime sanc. Doc.
in. iiij. senten. di. xxi. ar. primo. q. i.
in responsione principali: q̄ pur-
gatorium omnino ⁊ infallibiliter
reperitur. Hec cōclusio est vera
fidelis. ⁊ catholica. Quam con-
clusionē triplici rōne declaro.

¶ Primo ratione perfectionis.

¶ Scdo ratione reuelationis.

¶ Tertio ratione distinctionis.

¶ Primo dico q̄ purgatorium
est omnino: ratione perfectionis.
dicit. s. Doc. pte prima. q. iiij. ar.
primo. In corpore questionis. Et
phylosophus. xij. Metha. Pri-
mum principium quod est deus:
oportet esse perfectissimum. Et
Lactātius libro primo. c. iij. dicit.
Deus vero: si perfectus est: q̄z p
fectus est: vt esse debet: nō potest
esse: nisi vnus: vt in eo sint omnia
Hoc idez testat Diony. de diuis
no. c. iiij. d. Deus pre oib⁹ modis
est perfectus: ergo opera dei sunt
perfecta. vnde Deute. xxxij. c. di-
cit Moyses. Dei perfecta sunt
opa. Perfectum aūt tunc vnum-
qdqz est: cum sibi nihil deest: s̄m
modū sue perfectionis: vt patet p
Phm. v. Metha. Et. iij. Phy.
Nulla enīz res destituitur a ꝓpria

operatione: vt in primo de celo. Et.iiij.metha. Tunc sic. Si purgatorium non esset. opera dei essent imperfecta: quia essent sine iustitia que exigit vt peccata puniantur: vt dicit.s. Tho. in.iiij. di.xxi. ar.i. Si enim per contritionē deleta culpa: non tollatur ex toto reatus pene: nec etiam semper venialia: dimissis mortalibus tolluntur Oportet q̄ ille qui post cōtritionē de peccato ⁊ absolutionem: decedit ante satisfactionem: post hanc vitam puniatur. Et talis punitio fiet in purgatorio. Unde qui negat purgatorium: contra iustitiam diuinam loquitur: quod est erroneū ⁊ a fide alienum. h̄.s. Tho. Unde Plato in phedōne. Si igitur defuncti malium cōperiuntur in vita tenuisse: sua quiq; vehicula ascēdentes: ⁊ sup his delati: ad paludē pueniūt acherusiā: ibi habitāt iniuriaꝝ penas dātes. et cum purificati sunt absoluuntur: ⁊ recte factorum digna premia reportant. h̄ ille. ¶ Scdo dico q̄ purgatorium est ratione reuelationis. Christus verus deus ⁊ verus homo: purgatorium omnino esse reuelauit: vt clare habet. Mat.xij.c.sic di. Qui dixerit verbum contra spiritum sanctuz: nō remittetur ei: neq; in hoc seculo neq; in futuro. Unde Grego.iiij.dyalogoꝝ. Et in decretis.di.xxv.c. Qualis.sic dicit. Hac sententia datur intelligi quasdam culpas in hoc seculo: quasdā in futuro posse relaxari. Quod enim de vno negatur cōsequēs intellectui patet: quia de quibusdam conceditur. h̄ ille. Et.xv.q.iij. Ex eo.xxiij.q.v. Quid sit.d.xlv. Disciplina.ff.de iuditijs.l.cuz pretor. Ex quibus colligitur q̄ duplex est locus remissionis peccatorū. Unus in hoc mundo: ⁊ alius in futuro. Et tale est purgatoriū. Et Mat. v. Esto cōsentiēs aduersario tuo cito: dum es in via cum eo: ne forte tradat te aduersarius iudici: ⁊ iudex tradat te ministro: ⁊ in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde: donec nouissimū quadrantem reddas. h̄ ille. Non iubet deus aliquem peccatorem in hoc mundo in carcerem poni sed in alio.i.in purgatorio: ⁊ ibi stabit vsq; ad plenam satisfactionem: ⁊ tunc exibit: quod non pōt intelligi de incarceratis in inferno: ⁊ hoc quia non satisfecit dum erat in vita.i. in hoc mundo. Et Paulus gentium doc.i. cor.iij.c. dicit. Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc: aurum: argentum: lapides preciosos: ligna fenum: stipulam: vniuscuiusq; opus manifestum erit. Dies enim domini declarabit: q̄ in igne reue

labitur: ⁊ vniuscuiusq; opus quale sit: ignis probabit. Si cuius opus manserit q̄ superedificauit mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur: ipse aūt saluus erit: sic tamen quasi p ignē. hoc est per ignem purgatorij. Et ij.macha.xij. Considerabat.s. Iudas machabeus. q̄ hi qui cū pietate dormitionē acceperant: optimam habere repositam gratiaz. Sancta ergo ⁊ salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluantur. h̄ ibi. Unde Grenizācenus dicit. Si aliq̄s i xp̄o amico consentiens in hac vita: purgare peccata minus poterit: post trāsitum hinc per purgatorij ignis cōflationem expeditur. Hoc predicamus dogma veritatis seruātes. hoc credimus. h̄ ille. Propterea sancta mater ecclesia a spiritu sancto directa: que errare nō potest: orat vniuersaliter pro defunctis: non pro illis qui sunt in inferno: q̄ ibi nulla est redemptio. Non pro illis qui sunt in gloria: quia non indigent. Non pro existentibus in lymbo: quia non sunt incorporati christo per baptismum: ergo pro illis qui purgantur. ergo est purgatoriuz. ¶ Tertio dico q̄ ē purgatorium ratione distinctionis aliqui egrediuntur ex hoc seculo cū peccato originali: ⁊ istis diuina iustitia prouidit quendam locū: qui vocatur lymbus puerorum: vbi nullam penam sensus habent: nisi penam damni: quia.s. nunquaz videbunt diuinam essentiam. Aliqui egrediuntur cū peccato mortali. Et istis diuina iustitia deputauit supplicium eternuz: vbi eternaliter cruciabuntur sine aliqua spe liberationis. Aliqui transeunt sine peccato veniali ⁊ sine peccato mortali: ⁊ sine aliqua obligatione satisfactiōis. tales directe ad paradisum volant. Aliqui transeunt cum peccato veniali. Et istis non debetur infernus: quia pro peccato veniali nullus damnatur: nec possunt ingredi paradisum: q̄ vt scribitur Apoc.xxi. Non intrabit in ea aliquid coinquinatuz. Nec lymbum puerorum: quia locus ille tm̄ pueris cum originali mortuis est ordinatus. Nec lymbum sanctorum patrum: quia ille locus totus vacuus post mortem christi remansit. ergo est necesse q̄ sit aliquis alius locus in quo purgentur peccata venialia: quibus purgatis anima possit ingredi paradisum. Sunt ⁊ alij qui transeunt in charitate: qui post multa peccata mortalia fuerunt contriti ⁊ confessi: sed non fecerunt tantaz panitentiam quantam debebant: quia pro quolibet peccato mortali

debet imponi penitentia septez annorum: vt. xxxiij. q. ij. Hoc ipsum xxij. q. i. Predicandum. xxvij. q. i. Deuotam. ⁊ di. lxxij. Prebyter. vbi dicitur. Malorum criminuz penitentia septem annorum spacio cõcludatur: isti nõ possunt intrare paradisum: quia non satisfecerunt: non debent damnari: quia sunt in charitate per contritionez ⁊ confessionem prehabitam: non in lymbo puerorum: nec sanctorum patrum. ergo necessario concludendum est: q̃ sit locus purgationis in quo tales purgabuntur vsqz ad minimum quadrantem: ſm q̃ diuina exigit iustitia. Apparet igitur tribus rõnibus supradictis: q̃ omnino in alio mundo est locus purgationis. De quo purgatorio habetur figura in veteri testamento: vt patet q̃ inter egyptum ⁊ terram promissionis manantem lacte ⁊ melle est desertum medium. Egyptus que interpretatur tenebra figurat infernũ. Terra promissionis significat gloriam paradisi. Desertum vero denotat purgatorium. Et licet multa exempla possint adduci ad probandum purgatorium: tamen vnũ tm̃ accipe. Habetur enim in vitis fratruz nr̃oruz de penis purgatorij in p̃ncipio. Qd̃ duo fratres quorum ynus nouitius alter p̃dicator erat antiquus in conuentu Coloneñ. eodem die defuncti sunt. Tertia vero die post h̃ nouitius gaudẽs infirmario apparuit: vt ipse retulit dicens q̃ propter feruorem conuersionis quem habuit: ita cito purgatus ẽ. Post mensem autem predicator predictus infirmario eidem apparuit gloriosus: pulcherimum monile habens in pectore: ⁊ multos lapides preciosos in veste: ⁊ aure: atqz coronam in capite. Cũqz frater quereret ab eo: Cur nouitius cito: ⁊ h̃ tarde purgatus fuerat: ⁊ quid illa insignia figurabant. rñdit. Ego propter familiaritates secularium ⁊ verba solatij: diutius in purgatorio fui: ſz maiorem gloriam sum adeptus. Monile significat rectam intẽtionem in deum: lapides preciosi animas quas conuerti: corona ineffabilem gloriam: quam a domino sum adeptus. Et sic purgatus ad paradisum indubitanter euolauit. Et ita patet prima pars principalis. q̃. s. purgatorium est ad expiationem animarum que alicui pene obooxie decedunt.

Secundo principaliter considerare debemus purgatorij punitionez. s. vtrum pena qua puniuntur illi qui sunt in purgatorio: sit maxima penaruz. Rñdit s. Tho. in. iiij. sen. di. xxi. ar. i. dicẽs Pena purgatorij excedit omnez penam temporalem huius vite. Pro cuius declaratione: nota q̃ magna est vis atqz potentia intellectus vt dicit philosophus in. iij. de anima. Nam potest omnia intelligere. Magna est potentia visus. pẽt enim omnia colorata videre vt dicit philosophus in. ij. de anima. primo de sen. ⁊ sensa. ⁊. iij. de anima. Magna est potentia auditus que diuersos audit sonos ⁊ melodias: vt philosophus dicit ij. de anima ⁊. ij. metha. ⁊ de sen. ⁊ sensa. Magna est vis ⁊ potẽtia aliorũ sensuũ. Nam per eos rez species atqz similitudines intrant in animam. vt declarat philosophus. iij. de anima. ⁊ de sen. ⁊ sensa. ⁊ in. i. ⁊. ij. poste. ⁊ in. i. metha. Et tamen nullus humanus intellectus cũ sua potentia: dum corpori in hoc mundo coniunctus est: potest intelligere magnitudinem atqz acerbitatem pene purgatorij nullus visus vidit: nullus auditus audiuit: nullus sensus percepit nec pcipere potest. Or pensa adũque quanta e grande: quanta e dura: quanta e afflictiua: quanta e spauẽtosa la pena del purgatorio. Magna fuit pena Bartholamei duz decoriebatur. Magna pena Laurentij. Magna fuit pena Vincẽtij martyris. Magna fuit pena Petri martyris. Magne fuerũt pene aliorum martyrum: sed nihil fuerunt respectu minime pene purgatorij. Unde sanct⁹ Doc. in iiij. distin. vbi supra. q. iij. dicit. q̃ in purgatorio erit duplex pena. Una damni inquantum. s. retardantur a diuina visione. Alia sensus: ſm q̃ ab igne corporali punientur. Et quantum ad vtranqz pena purgatorij minima excedit maximam penam huius vite. Et hoc triplici ratione declaratur.

¶ Primo. ratione auiditatis.

¶ Secundo. ratione generalitatis.

¶ Tertio. ratione nobilitatis.

Et primo ratione auiditatis. sic. Quanto aliquod bonum magis desideratur: tanto eius absentia ẽ molestior ⁊ durior. Patet per regulam: topicam in. ij. ⁊. iij. Topicorum. sed nullum bonum ita ardenter ⁊ affectuose desideratur in hac vita. sicut anima separata. in charitate existens ardenter desiderat videre deum suum glorificatorem: ⁊ coniungere se sue maiestati. ergo priuatio ⁊ absentia ⁊ carentia tanti boni maxime cruciat ⁊ tormentat animam. Unde Prouer. xiij. c. Spes que differtur ⁊ affligit aiam. ¶ Scdo dico q̃ pena

purgatorij ē durior. Sicut bonū: quāto est cōius: tanto est maius ⁊ diuinius: vt patet ꝑ Phm.i. Ethi coꝝ. Sed anima separata que est in fornace purgatorij: tota punit: cuꝫ sit simplex ⁊ indiuisibilis ⁊ nō cōposita: neqꝫ partibilis: vt probat Phs in primo de aia. Non est ita de corpore. Naꝫ corpus nō totum simul punit: q: est diuisibile: sed patit in ea parte in qua ledit: nisi per quandam colligationem neruoꝝ. Nam si leditur in brachio: in eo patit: ⁊ nō in alijs mēbris. ergo illa pena que est aīe separate i purgatorio existentis ē maxima ⁊ itētissima oīum penarū corporaliū. ¶ Tertio ratione nobilitatis. sic. Quanto aliquid ē natura nobilius. Tanto eidem ipositis plagis magis punit ⁊ cruciatur: vt vult Phs. de sen. ⁊ sen. Et in.ij. de aia.c. gustabile autem. Sed aīa respectu corporis est nobilissima: vt declarat. Phs.xvij. de animalibus.d. Anima est nobilior omni corpore: animatū in animato: viuū mortuo: ens non ente. Et primo Ethi. dicit. Bona anime maxīe sunt bona. Et.vi. Topi. dicit. Anima melior est corpore: ⁊ anime bonum oībus bonis. Hoc idem dicit in.ij. ⁊.iij. de anima. ergo pena qua punitur ⁊ cruciatur anima in purgatorio est maxima omniū corporalium penaꝝ. Altius dico ſm.n.s. Doc.in.iij.pte. q.xlvi.ar.vi. Dolor christi in passione fuit dolor maximus: ⁊ tamē pena purgatorij: tam est dura ⁊ afflictiua: q̄ excedit dolorem passionis christi: vt patet ꝑ eundē doc. q. vbi supra ad tertium. Considera ergo: che pena: quale: doglia: quanto dolore: quanto tormento: quanto incendio e brusamento patiuntur ille paupcule anime que sunt incarcerate ⁊ detruse in illo igne purgatorij. Audi Augustinū vt habet in decretis. de pe.d.vij. in fine. Prius purgandus ē igne purgationis qui in aliud seculum distulit fructū conuersionis. Hic ignis. etsi eternus non sit. miro tñ modo grauis est. Superat enim omnem penam quā vnqꝫ passus est aliquis in hac vita. Nunqꝫ in carne: tanta inuenta est pena: licet martyres mirabilia passi sint tormenta: ⁊ multi nequiter q̄ꝫta sepe sustinuerūt supplicia. Studeat ergo quisqꝫ sic delicta corrigere: vt post mortem non oporteat penaꝫ tollerare. hec ille. Sed quia exempla magis mouent: audi mirabile exemplū. Legitur in uitis fratruꝫ ordinis nostri. q̄ quidaꝫ frater noster post mortem apparuit cuidaꝫ suo amico qui erat aduocatus a quo aduocato iterogratꝰ dixit q̄

erat in purgatorio. Interrogatus quanta erat pena purgatorij. Rñdit q̄ si mundus ⁊ omnia visibilia in eo arderent: non possent eq parari ardori ⁊ pene purgatorij. Audi aliud exemplum. Abbas quidam veniens ad mortem carnali amore ductus consuluit q̄ nepos suus substitueretur sibi. Qui factus abbas: dū semel solus iret ad fontez quendā: qui erat in horto: audiuit quasi vocem auunculi eiulantis. Qui adiuratus ab eo dixit se ibidem inestimabiliter vri ⁊ cruciari. q: carnaliter persuaserat a requirentibus eum eligi i abbatem. Et cum nepos diceret euꝫ non posse multum in fonte temperato affligi. rogauit vt candelabꝝ cupreum in fonte proijceret: quo statim liquefacto: illi abbatie renūtians: ipsum amplius non vidit. Manifestum est igitur rationibus: auctoritate ⁊ exemplis q̄ pena purgatorij est maxima penarum corporalium: adeo q̄ anime ibi cruciantur: cōburuntur: incenduntur. Continue clamant versus suos: qui sunt in hoc mundo dicentes illud. Job. xix.c. Miseremini mei miseremini mei saltez vos amici mei: quia manus domini tetigit me. Cogita o fili: ⁊ oculo mentali respice animaꝫ patris tui clamantis ⁊ dicentis. Miserere mei o fili mi. Compatere mihi: o fili subuenias mihi. O fili recordare q̄ a me habes esse: a me habes nutrimentum: a me possessiones: a me pecuniam: a me domum: a me quicquid habes. Vide fili q: crucior in hac flāma. Recordare fili quot labores: quot angustias: quot sudores pro te sustinui. O fili quomodo crudelis factus es mihi: tu non missas pro me facis celebrari. tu nō vestis pauperes. non cibas famelicos. tu non porrigis elymosinas. Cur me obliuiōi tradidisti? Non vides quomodo crucior in hac purgatorij fornace? Heu me quia totus vror. Heu me quia totus affligor. Heu me quia totus in igne submersus suꝫ: ligatus sum: incarceratus sum. Miserere ergo fili: miserere patri tuo: miserere genitori tuo: quia manus domini tetigit me: puniendo in hac crudelissima pena. Sꝫ O dulcissime filie. Cōsideret quelibet vestrum: ⁊ oculo mentali respiciat matrem suam iacentem in illa flāma clamantem ⁊ dicentem Heu me filia mea dulcissima: tu non misereris mihi. Non vides me o filia quomodo crucior: quomodo comburor? Heu me. Nō recordaris q̄ ego nouem mensibus in vtero te portaui: ⁊ tot doloribus parturiui? Nonne tanto

tempore te lactaui. Quotiēo te lauate nutriuiuot vestimenta: tot vocalia tibi donaui. Maa filia mi sere mei miserere mariti tui. Ad iuua me. Succurre misere vt a tam acerbissima pena liberari possis. Quis igitur filius tam ingratus quę filia tam inhumana ꝛ crudelis erit: nō velit compati matri sue dulcissime: ꝛ illi subuenire cuiꝰ ex tanto ardore cupiendo ꝛ supplicio liberare? Clamant itaq; eluanio ꝛ affligi iustum abiti, pena patres matres: fratres: sorores: nepotes: auūculi: consanguinei: amici: ꝛ socii: miserabiliter repetunt illud. Miserimini mei miserimini mei: saltē vos amici mei: quia manus domini tetigit me.

Tertio principaliter cōsiderare debem⁹ purgatorij sublleuationem. s. quō subueniſ illis: q i tanto igne affliguntſ. Rñdet. s. Doc. in iij. sen. d. xlv. q. ij. ar. ij. Dō plura sunt: quib⁹ sublleuantſ aie defunctoꝝ. Similiter Grego. vt in decretis. xxij. q. ij. di. Anime defunctoꝝ quattuor modis sublleuantſ: aut sublleuationibus sacerdotum: aut precibus sanctoꝝ: aut caritatiuis elemosynis: aut ieiunio cognatorū. Hic habet ille. Primus modus quo subueniſ aiabus in purgatorio⁹ missarum celebratio. Concluſio est theologalis: q nihil pōt deo offerri grat⁹ ꝛ acceptius: q̄z sit sacramentuz altaris. vnde. s. Doc. vbi .ō. dicit. Sacramentum eucharistie: est sacramentum ecclesiastice vnionis: ꝓtinens illum in quo tota ecclesia vnitur ꝛ cōsolidatur. s. xp̄m. vnde eucharistia est quedaꝫ charitatis origo: siue vinculū: hec ille. Et ideo misse pluꝰ prosunt defuncto: q̄z alia quecunq; bona pro eo facta. Differtur enim in missa ille: qui est verus deus. ꝛ verus homo iesus christ⁹. Exēplum mirabile. Quidam frater ordinis nostri post mortem condēnato in purgatorio p. xv. annos: post matutinum apparens cuidaꝫ suo amico: qui frat̄ similiter erat ordinis nostri: rogauit eum vt sibi missarum sacrificio: quod magis gratū erat deo subueniret. Et statim disparuit. Frater ille valde cō patiens anime sui charissimi: mane sequenti cum magna deuotione missam celebrauit. Cum vero vellet recipere hostiam consecratam: tenens in manu. huiusmodi verba locutus est. Domine iesu christe si rex soldanus babilonie teneret aliquem in carcere pro suo delectabiliter: ꝛ quidam camerarius qui ei seruisset. xx. annis rogaret regem pro liberatione incarceratus ꝛ pro sua liberalitate: ob preces sui camerarij vel seruitoris liberaret eum. Domine non ego sum: soldano saracenorum. Camerarius tuus sum. Seruiui mihi per. xx. annos: ꝛ deuote insteti seruicio mortenco fratrem meum quasi scl̄auum compedibus: pro seruicio igitur meo: peto cum mihi dari a tua clemencia. Cūq; non semel vel bis: sed iteratis vicibus dicta verba inculcasset: sic missaꝫ finiuit. Sequenti vero vocte post matutinas: stans in oratione: vidit fratrem predictum ante eum stantem: habitu candido ꝛ preclaro. Quesiuit quid esset. Respondit se esse illuꝫ qui ei apparuerat. Et cum ab ipso quereret: quomodo sibi esset. dixit. Bene per gratiam dei. petisti me a domino: ꝛ me tibi dedit. Jam igitur liberatus a purgatorio vado ad societatem spirituum beatorum. Et statim disparuit. Ecce quante efficacie fuit vna missa. Similiter habetur de quodam monacho sancti Gregorij: qui iussit Gregorius sepeliri in sterquilinio: quia sibi occulte reseruauerat treꝰ ducatos. Sed celebratis triginta missis pro eius sepultione sancti Gregorij apparuit germano suo dicens. Nunc vsq; mihi male fuit: sed modo bene: eo quia hodie cōmunionem recepi: ꝛ sic ad paradisi gloriam volaui. Hoc habetur in dialogo beati Gregorii. Et ex hoc exemplo manifeste videtur processisse deuotio fidelium de missis Gregoriano pro liberatione animarum dicendis. Secundo dico q⁹ anime in purgatorio existentes liberantur amicorum oratione. Dicit Chrisostomus super Matth. loquens de oratione. Nihil est homini probo orante potentius. Ergo quilibet oret p suis quia orationes nostre mirabiliter prosunt eis. Sed dices. Velim scire: quas orationes debeo facere? Respondeo ꝛ dico: le meglio re del mondo. scilicet pater noster ꝛ ave maria. Dicas ergo in magno numero has pro anima patris: illas pro anima matris: illas pro amicis: illas pro vicinis. Orate igitur seruenter: attente ꝛ cordialiter compatiendo animabus in purgatorio. Alius dicat. septē psalmos. Alter vesperas mortuorum. Hic officium virginis: ille de profundis. ille miserere mei deus: quia sic adimpletur voluntas dei: vt dicit Gregorius ꝛ in decret. dat̄ ps. xxiij. q. iij. c. Obtinere. Tertio diuꝰ largissime. Hā

sicut aqua extinguit ignem:ita ele
mosyna extinguit peccatū.i.penā
debitam ꝑ peccatis. Et talis pur-
gatio fit in purgatorio.quando er
go vides pauperē:recordare ani
maꝫ patris tui ⁊ matris tue:forte
adhuc esse in purgatorio. Ideo
porrige illi panem vel vinuꝫ:de-
narium:vestimentū:calciamentū:
ferculū:candelā:⁊ silia. ¶ Quar
to subleuantur corporis macera-
tione:boni filij ⁊ cordiales filie de
bent sepe affligere corpora sua ad
subueniendū parentibus in pur-
gatorio:modo disciplinando cor-
pus:modo ieiunando:modo ge-
nuflectendo:modo visitando ec-
clesias osculando altaria:osculan
do terram ita ꝙ nō pretereat dies
in qua non fiat aliqd opus pium
pro vestris parentibus. His ergo
quattuor modis subleuantur ani-
me que in purgatorio in illa tam
vehementi flāma cruciant̄.ſm ꝙ
hi duo sacri theologi.s. Grego.⁊
Doc.s.vt supra dicebāt. ¶ Qui
to subleuantur legatoꝝ executiōe.
Johānes neapolitanus quē sepe
allegat.d. Antoninꝰ in sua sūma
dicit in suo quolibet.ꝙ heredes ⁊
executores testamentoꝝ.qui diffe
runt notabiliter exequi legata ad
pias causas ex negligētia vel aua
ritia:q: est eis incomodū.peccant
mortaliter. Qd declaro decē ra-
tionibus. ¶ Primo ratiōe nocu
menti seu damnificationis. Si vi
deres aliquez in fornace ignis cru
deliter ardere.⁊ nolles eum inde
liberare dūmodo posses maxime
ipso instantissime postulāte.vtiqꝫ
mortaliter peccares.q: tūc directe
contra caritatē ꝓximi ageres. Sꝫ
tu vides animā patris vel matris
vel fratris tui.cuius heres vl' exe
cutor es ardere ⁊ cruciari in igne
purgatorij clamantē ⁊ dicentem.
Fili miserere mei.fili extrahe me
de hac fornace ⁊ non curas:sꝫ sibi
vertis dorsum.ergo peccas mor-
taliter nō distribuendo legata iux
ta suam voluntatē.q: infers anie
notabile nocumentū quantum ad
expiationē a pena.sed si illa distri
bueres nō tādiu ibi tormētarent̄.
¶ Scd oratione excōicationis.ta
les enim mandantur excōicari.vt
patet.xiij.q.ij. Sed nullus debꝫ ex
cōicari nisi pro mortali.ergo pec-
cant mortaliter. Et in quibusdam
dyocesibus est excōmunicatio la
ta per synodalē sententiā. ¶ Ter
tio ratione occisionis.plus est oc-
cidere animam q̄ꝫ corpus.sed oc
cidendo corpus est peccatū morta
le.q: contra preceptum diuinum.
Non occides.ergo occidere ani
mā est peccatuꝫ mortale.imo gra
uius.detinentes autem legata ad
pias causas sunt animarū necato-

res. Pro his duobus audi conci
lium quartū carthaginense.⁊.xiij.
q.ij. Qui oblationes.vbi dicitur.
Qui oblationes defunctoruꝫ aut
negant ecclesijs:aut difficult̄ red-
dunt:tanq̄ꝫ egētium necatores ex-
cōmunicentur.ergo mortalr pec
cant. ¶ Quarto ratiōe sacrilegij.
Cōmittens sacrilegium:ſm suum
esse cōpletum:vtiqꝫ mortalit̄ pec
cat.sed tales sunt sacrilegi:vt Hie
rony.ait ⁊ in decretis.xij.q.ij.glo
sa vbi dicitur. Amico aliqd sub
trahere furtum est:ecclesiaꝫ vero
defraudare sacrilegiū est. ¶ Qui
to ratione furti. Nā furtū est ꝯtre
ctactio rei aliene inuito dño vt.ff.
de furtis.l.i.tunc sic. Qui furatur
peccat mortaliter:q: ꝯtra p̄ceptuꝫ
dñi. Nō furaberis agit:sed q non
distribuit legata cōmittit furtū:q:
detinet ea ꝯtra voluntatem domi
ni ergo peccat mortaliter. ¶ Sex
to ratione rapine. Raptor magis
peccat q̄ꝫ fur vt declarat.s. Doc.
xxij.q.lxvi. Et in decretis.xiiij.q.
v. Penale:q: nō solum dānificat
ꝓximū rebus:sed etiam iniuriat̄
persone:sed detinens aliena ⁊ nō
soluens cōmittit rapinā:q: aufert
⁊ detinet legata per vim:ab eo cui
legata sunt.ergo peccat mortalit̄.
¶ Septimo ratōe multiplicatio-
nis. Quotiēs recordaris debere
restituere ⁊ distribuere talia lega
ta: ⁊ ꝓponis ꝯtrarium totiēs pec
cas mortaliter. Et sic multiplicas
peccata. ¶ Octauo ratione prodi
tionis. Qui cōmittit tradimentuꝫ
seu ꝓdimentum peccat mortaliter
sed ditinens legata est ꝓditor: q:
ꝓmisit testatori facere fideliter:⁊
ante tempus.⁊c. Et nihil facit.er-
go peccat mortalit̄. ¶ Nono rōe
periurij. Qui periurat vtiqꝫ mor
taliter peccat:sed tales sunt piuri:
q: iurant per fidem:per eoꝝ ma
lam ꝯsciam:per deū:per sanctos:
ꝙ satisfacient.ergo peccant mor-
taliter. ¶ Decimo ⁊ vltimo rōne
dānationis:nullus dānat̄ nisi qui
est in peccato mortali. Nō soluēs
legata mortuoꝝ dānat̄.ergo pec-
cat mortaliter. Patet hoc. Domi
nus enim Jacobus de voragine
in cōmemoratione oīuꝫ defuncto
rum in fine recitat exemplum val
de notabile sic dicens. Miles q-
dam in bello Karoli magi cum
mauris pugnaturꝰ rogauit cogna
tum suū:vt si in bello moreretur:
equū suū venderet ⁊ pauperibus
precium daret. Quo mortuo: cuꝫ
equus nimis sibi placeret:eū reti
nuit. Et post modicum temporis:
cognatus mortuus tanq̄ꝫ sol ful-
gens apparuit ei. dicens. Cogna
te per.viij.dies me fecisti pati pe
nas in purgatorio propter equuꝫ:
cuius precium vt dixeram paupe

ribus nõ dedisti. Sed impune nõ feres: hodie enim ferent in infernuz animã tuã diaboli: ⁊ ego purgatus vadam in regnũ dei. Et ecce subito in aere auditus est clamor: velut leonum: vrsorũ: ⁊ luporum. ⁊ ipsum de medio abstulerũt. hec ibi. O inhumani filij. O tenaces. O auari. O cupidi. O negligentes. Cur estis ita crudeles erga parentes vestros. Cur non soluitis eorũ legata. Quare nõ datis pauperibus ⁊ ecclesijs que debitj. Excutite amodo negligentiam vestram. Extendite manus vestras. Aperite vr̃as bursas: facite missas celebrari: porrigite orationes: date elemosynas. mortificate corpora ⁊ sensus vestros: facite o boni filij qd̃ vobis dico: facite ad qd̃ vos hortor. Estote estote clemẽtes estote ꝯpatientes parentibus qui in tanta necessitate sunt constituti: in tanta pena afflicti: in tanto foco adusti: a quo dulcissimus deus ipsas animas parentũ vestrorum ⁊ similiter liberare dignetur. hic in presenti per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam: qui est benedictus ⁊ laudabilis in secula seculorum. Amen.

¶ Feria tertia tertie Dominice quadragesime. De inferno. Sermo. xxviij.

Sunt ꝯgreati. mathe. xviij. Tria sũt principalia loca in quibus iustissimus deꝰ flagella sue iracundie manifestat: mundus. s. hic plenus erroribus: locus purgatorij: ⁊ habitatio infernalis. De primo. ⁊ secũdo loco his duobus ꝓximis transactis diffuse predicaui. ostendens cum quanta seueritate deus puniat trãsgressores celestiũ preceptorũ. Restat nunc hoc mane videre de tertio loco ceteris qdem terribilio: e: qui merito vocatur infernus. eo ꝙ inferius collocatus sit. In quo vt inquit sancta mater ecclesia. ⁊ trahitur ex v̄bis sanctissimi Job. In inferno nulla est redẽtio. De ipso igitur tremebũdo loco h̄ mane p̄dicaturus cõuenienter assumpsi euangelice lectionis v̄ba: q̄ dãnatis oĩbus merito conueniũt. Simul. n. colligati ⁊ congregati sunt ad eternas penas sustinẽdas: vt inquiunt proposita verba ⁊ in euãgelio recitata. In quo tria singularia documenta habemus. ¶ Primum documentuz ꝙ quando videmus proximum nostrum aliquem defectũ cõmittere: non debemus ipsuz diffamare: sed secrete ⁊ cum caritate corripeř. Hoc tangitur prima. euangelij. parte. Si peccauerit in

te frater tuus ⁊c̃. ¶ Secundum documẽtum. ꝙ omnes qui in hoc mundo sunt in bono inuicem consentiẽtes ⁊ concordantes quicq̃d a domino deo petant obtinent. Hoc tangitur ibi. Si duo ex vobis ⁊c̃. ¶ Tertium documentum est: ꝙ nos offendẽtibus debemꝰ parcere: nõ septies tantum: sz vsqz septuagies septies. i. totiẽs parcere: quotiens nos offendunt. Hoc tangitur parte vltima euangelij: vbi dicitur. Nõ dico tibi vsqz septies ⁊c̃. Qd̃ si nõ fecerimus: cuz lucifero in infernuz detrudemur. De quo iferno tria hoc mane cõsiderabimus.

¶ Primo inferni necessitatẽ.

¶ Scd̃o inferni qualitatẽ.

¶ Tertio inferni perpetuitatem.

¶ Primo inferni ꝯsiderare d̃bemus necessitatẽ. s. Tho. i. iiij. sen. di. l. q. i. ar. i. Quarto ꝯ. Gñ. c. viij ⁊ implerisqz alijs locis. d. Pe. de tarã. d. Pe. de palu. d. Alber. magnus. s. Bonauẽ. ⁊ Ricardus d̃ media villa. similiter in. iiij. sen. dicunt ꝙ infernũ esse est oĩno necessarium: ad hoc vt peccatores qui ex hac vita ĩ mortali peccato decedunt: etenaliter puniantur. Hanc autem necessitatem triplici lege declaro.

¶ Primo lege naturali.

¶ Scd̃o lege diuinali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo dico ꝙ infernum esse necessariuz est lege naturali. Ratio nãlis dictat vnicuiqz ꝙ male ⁊ turpiter viuentes debent puniri: vt patet per Ph̄m. iij. Ethi. quia ex quo posiposita ratione bestialiter viuunt non sunt digni aliquo honore: sed confusione ⁊ vituperio: s̄m ꝙ patet per Ph̄m. iiij. Ethico. Que punitio debet fieri ꝑ suos supiores iuxta culparũ exigentiam pro conseruatione iusticie: vt vult Phylosophꝰ. v. Politico. ⁊. v. Ethico. Hoc lumie naturali antiqui Phylosophi illuminati concluserũt malos viros: ⁊ vt animalia: viuẽtes: in inferno puniendos. Unde Plato maximus Phyorũ in Phedone sic ait. Si qui autem propter magnitudinem peccatorum insanabiles esse comperiuntur: qui sacrilegia multa ac magna: qui cedes nepharias contra leges: qui alia istorum nepharia perpetrati fuerunt hos quidem omnes conueniens sors in baratrum tartari abicit. vnde nunq̃z egrediuntur. hec ille. Hoc idem affirmat alius Phylosophus qui zeno vocatur. De quo Lactantius in septimo libro capi. vij. sic inquit. Esse inferos zeno stoicus docuit: ⁊ sedes piorum

ab ipō esse diſcretas: t illos qdē quietas ac delectabiles incolere regiones. hos vero penas lure: in tenebrosis locis: atq; in ceni voragi: bus horrendis. hec ille. Et ille magnus Pbs Ysaac nomine de inferno loquens dicit. Homines nō virtuose viuētes t dediti turpibus actibus: claudentur sub orbem tristem t tenebrosum. ibi erunt in tristicia sempiterna: h ille. Et refert. ſ. Boc. in. iiij. sentē. di. xlviij. q. iij. ar. ij. q. iij. Et ꝓnceps pbōrum Aristo. ad Alexandrum magnum. sic scribit. Illecebre corporis finiunt t exterminant in nihilum: t faciunt hoiem ipsum descendere ad infernū. hec ille. Pythagoras vero posuit locū penarū in spem ignis: qué in medio totius orbis esse dixit. vt patet per Pbm in. ij. de celo. Et ponit. san. Boc. in. iiij. d. vi. s̄. Et itez. Aris. de pomo. De anime peccatrici. q: non habet posse redeundi sursum. q: turpia opera impediunt ascensuz eius. Et Plato in Thymeo. Si aīa nō receperit scientias t virtutes: relegabit ad inferna. Et Tullius in inuectiuis ꝓtra Catilinam libro. iiij. Ut aliqua formido ip: probis esset posita. apud inferos eiusmodi quedā illi antiq; supplicia ipīo ꝓstituta esse voluerūt. hec ille. Et Sen. in quadā Tragedia. Ingens vorago faucibus vastis patet. Latūq; pandit oib⁹ pulsis iter. Et idē Virgilius in. vi. Et Ouidius. Hoc idez Auicenna. ix. Methaphi. Hoc Algazel. Hoc ceteri q̄ plurimi Pbi nāleo.

Patet ergo hac lege naturali q̄ necessario est infernus. ¶ Scdō infernū esse necessario declaro lege q̄uāgelicali. Doctrina euangelij vt dicit. ſ. Boc. i. iiij. sen. d. xliij. q. ij. ar. ij. ad quartū. Et. iiij. cōtra Gen. c. lxxv. é dignior ceteris doctrinis. vñ t i. j. parte. q. cvi. ar. i. dicit q̄ in euāgelio nō ꝓtinentur nisi que ptinent ad grām spūssci. Et sup epl'am Pauli. Ro. ix. di. Euangelium ducit hoiem ad perfectionem. Quid ergo ipsa lex euāgelica de inferno dicat attente audiamus. Ipse actor euāgelij ihesus xp̄s vt scribit Lucas in xvi. Infernū esse declarās dixit. Mortuus est aūt diues t sepult⁹ é in inferno. Mat. xi. Et tu capharnaū. nūqd vsq; in celū exaltaberis. t vsq; in infernū descendes. Apoca. i. Habet claues mortis t inferni. Ierū Apoc. vi. Ecce equus pallid⁹ t qui sedebat sup eum. nomen illi mors t infernus sequebatur eū. Et Apoc. xx. Mors t infernus dedit mortuos suos. qui in ipsis erant. Et iudicatum est de singulis ſm opera eoz. Et infernus t

mors missi sunt in stagnum ignis. Addamus illud Pauli ad Pbi lip. ij. c. d. In nomie ihesu: oé genu flectat. celestiū. terrestriū. t infernoz. Deus nusq modo pōt mentiri: q: est veritas summa. ergo est infernus. ¶ Tertio infernū é necessario: declaro lege humanali. Lex enī humana é duplex. ſ. ciuilis quā iurisc̄ōsulti cōdiderunt: t canonica que a sanctis patrib⁹ facta est. Et hec clare ostēdit é infernum: vt p̄z in decretis. d. iiij. c. denīq; in Glo. Consuetudo excusat a pena tpalē t non a gehēnali. Et d. xxv. c. vnū. papho. Alias. Sed eterna illū flāma sine vllo remedio cruciabit. xij. q. i. Multi. xix. q. iij. Quin. xxiij. q. iij. Hec autez vita: que inter celū t infernuz sita est. xxiij. q. v. Quid ergo. xxiij. q. iij. c. Qd aūt dicit sic. Itez Bathā t Abyren auctores scisinatis fuerunt ꝓtra Moysen t Aarō: nec tm̄ ipsi soli: sed omnis substantia eoz cum ipsis descendit ad inferos: hec ibi. xxviij. q. i. Dic ibi. Sed omne qd̄ contra ꝓsciam fit: edificat ad gehēnam. Idcirco ait san. Tho. i. iij. sen. d. xxij. q. ij. ar. i. q. ij. t in. iiij. d. xlv. q. i. ar. i. concludit. d. Infernus est quadruplex. ſ. damnatoz: puroz: purgandoz: t sanctoz patrū. Audi exemplum qd̄ legitur in vitis patrum. Quedam filia: cuius mater iam defuncta erat: sepe cum lachrymis rogabat deum: vt sibi reuelaret quid esset de aīa matris sue. Que per angelum ad infernū deducta: audiuit multos vlulatus: planctus t gemitus: t multas personas eiulantes. Inter quas audiuit vnam mulierem clamantē: t dicentem. Heu me: heu me: que pena é ista. Et interroganti filie dixit mulier. Ego sum mater tua ad inferos dānata: vbi crucior sine vlla spe liberationis. Heu me filia: q: de prosperitate hec patior: q: deliramenta h̄ mihi videbāt vniuersa que de sobrietate videbantur: opera autez fornicationis t adulterij. non mihi videbant eē tormēta. Ebrietatez vero t luxuriā nō arbitrabar esse penas. Et ecce ꝓpter paruā libidinē: quantū recipio cruciatum t sustineo penas. Et ꝓpter exiguas deliciaz quāta exsoluo tormenta. Ecce prō ꝓcepta dei quales recipio mercedes. Apprehenderūt me enī innumera mala. Et reuersa in se filia sancte vixit. Hūc formonationē sic. Illud sine quo peccatores sceleratissimi nō possunt puniri est oio necessariū: ſz infernus é illud sine quo peccatores nō possunt puniri: ergo infernus é necessarius. Si enī non esset infernus: peccatores nō possent puniri: q: nec

in hoc mundo nec in alio. Quis igit tam durus: tam ferus mor: tam rudis: tam obstinatus: tamq; puersus est: vt nó credat, esse infernú: Credat igit qlibet: & nullatenus dubitet: qp omno est infernus: qué ter naturalis: euãgelica húana lis simul: cuz tam euidentissimo exẽplo apertissime declarat.

Secundo pncipaliter ꝓsiderare debemus inferni q̃litatem. In hac secúda parte intendo declarare ꝓditiones inferni. Est ibi aduertendú: put colligit ex dictis sacroz theologoz. i. iij. sen. & pmaxime ex sentẽtijs doc. s. in. iij. sen. Et in. iij. ꝓtra gen. xij. sunt ꝓditiões horribilissime ipsi⁹ inferni. Hã infernus est. ¶ Primo carcer vilissimus: dicit enim Pbo. vij. Ethica. c. ij. de celo. qp si natura repit vnú ꝓtrarioruz: repit & reliquú: vt si reperit gaudiú repit & tristicia. Sz repit loc⁹ nobilissim⁹ atq; dignissimus: qui est celú empyreú vt declarat san. Doc. prima parte. q. lxvi. ar. iij. & venerabil' Beda & Basilius dicunt. Statim qp fuit factuz: fuit angelis repletú: plenú omni gaudio & letitia: ergo a ꝓtrario sensu reperit locus: q é carcer vilissim⁹. Et talis est infernus: plenus omni miseria & tristicia. ¶ Secõ infernus est carcer ꝓfundissimus. vñ dicit infern⁹: quasi inferius: ꝓpter suá ꝓfunditatẽ: & est centrú terre: vt pz i. iij. sen. Eccl. ii. c. Vita mea erat appropinquãs inferno deorsum. Nihil enim é inferno ꝓfundius. Nã rõ naturalis clare ostẽdit. S. n. Tho. in. iij. par. Et pbs in. iij. phy. & in. ij. de celo: inquit. Corpa que sunt magis formalia: sunt naturaliter supiora. Per formã enim vnú q̃q; corpus participat diuinú esse: vt dicit Pbs. i. Phy. Ergo corp⁹: qñ est minus formale est magis inferius: q: minus participat diuinú esse. Et cuz infernus sit distãtissim⁹ ab oi summitate celoz: & remotissimus: detinẽs miros petõres: q̃ ita se dongauerũt a deo dũ essent i hoc mũdo: ergo é ꝓfundissim⁹. Justissime quidé: q: petõres q̃sto magis peccãt: & i peccatis iduranf: tanto magis pdũt esse formale: qñ é eé diuinú: esse grẽ: eé virtuale: eé spirituale: & ꝓtinue se dongãt a deo. Juxta illud. P. prouer. xv. Lõge é dño ab impijs: ergo debet eis locꝰ remotissimus & profundissimus. Quia vt dicit. iij. Phy. Et. iij. de celo. Et. ij. de aia. Locus & locatum debẽt simul q̃uenire. vnde Basilius sup Luc. xvi. Est ãũ infernus quidã locus cõcauus in imo terre: vmbraticus vndiq; & opacus: cuius est quoddã officium: in ꝓfundum tendens: p qñ patet descensus aiabus ad mala dãnatis. hec ille. ¶ Tertio infernus é carcer igneus: sententia est. s. Doc. in. iij. sen. d. xliij. in principio rõsionis principalis: & in alijs locis: qp ignis infernalis est verus & realis: nõ ymaginarius: nec metaphoricus. vñ Greg. in. iij. dyalogoz dicit. Igné gehẽne coporeum esse nõ ambigo. Est elemẽtalis: q: eiusdem specici é. cũ igne specifico p regulam. ij. Topy. & i. Pbcoz. Omnis aqua omni aque: eadem specie dicit. ergo similiter: omnis ignis: omni igni similis erit. Est ꝓpetuus: nõ lignis ꝓseruatus: sed diuina virtute. Nõ é ꝓsumẽs: neq; annihilans ea: in quibus agit: quia diuina virtus ꝓseruat taz aiãs q̃z corpora. Est insup valde afflictiu⁹ valde crucians miseros dãnatos. De quo Augn. xxi. de ci. d. c. iiij. Nihil est igne viente molestius. Ratio patet i promptu. Quãto agens est maioris virtutis & vigoris: tãto actio eius est fortior: & vigorosior. Deus ãũ est virtutis infinite: ꝓterea ignis infernalis est molestissimus: quia agit in virtute dei. Inter omnia elemẽta ignis naturaliter est maxime actiuus in agendo: habens alia corpora pro materia: vt dr a Pbo. i. ij. Methaura. Quãto ergo magis agit & affligit: agens in virtute dei? Dic ignis virtute diuine iustitie cruciabit superbos ambitiosos. Dic vret vsurarios: auaros: atq; cupidos. Dic ignis succendet luxuriosos: molles: & nephandos sodomitas. Dic ignis inflãmabit obstinatos: duros atq; rebelles. Dic ignis tormentabit tracundos: blasphematores: & vindicatiuos. Dic ignis sumet vindictam cõtra omnes transgressores legis tam naturalis: q̃z scripte: q̃z etiam gratie. Dic ignis comburet accidiosos: pigros: atq; somnolentos. Dic faciet vindictam maximã de peccatis cogitationũ: locutionuz: & de peccatis operationũ. Dic ignis é tã vehemẽs: tã vigorosus: qp oẽs dãnatos eternaliter & sine cessatiõe cruciabit. Sz dices. Quãt⁹ é ignis infernalis: Rñdet. s. Machari⁹ ꝓut reuelauit sibi caput mortuũ: qp ignis iferni: tantus é in inferno: quantũ distat celũ a terra: & tantũ hñt dãnati de eo sup capita eoz: & tñ sub pedibus suis. Sic dixit caput illius mortui qñ ꝓiurauit. s. Machario: vt habet i vitis patrũ. Propterea Isa. c. xxxiij. Exclamat dñs. Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante. Aut q̃s habitabit ex vobis cũ ar

doub⁹ sempiternio. O miseri pec catores. O negligentes. O insen sati. O delicati. cur nō timetis ñ igné: Cur non consideratis ñi ar dorem: Cur nō rememoramini vo bis flámá illam vltricé: Si in hoc igne nostro non potestis sustinere: q̃ extrema pars vnius digiti cō buratur propter vehemens incen dium. quid facietis cum tota ani ma: t postea cum totus corpus si mul cum anima imergetur in illo infernali igne. Unde Abacuc. iij. c. Laborabūt populi in multo igne. Et Ezech. xxij. In igne ire mee cō sumpsi eos. Apoc. x. Qui non est inuentus in libro vite scriptꝰ: mit tit⁹ est in stagnum ignis. Timete igitur filij eum: qui hunc ignem creauit: hinc ignes ordinauit: hūc ignem vigorosiꝰ fecit: in quo pec catores miseri eternaliter crucia buntur. Sic docet vos dominus. Mat. x. d. Eum timete qui habet potestatem corpus t animam per dere in gehennam. ¶ Quarto. in fernus est carcer horridus. Et ꝺ horridus ab horore. Job. x. Ubi sempiternus horror inhabitat. Et hoc est in aspectu demonum. Si cut autē ex visione dei cōsequitur anima omne bonum. Juxta illud Exo. xxxiij. Ostendam tibi omne bonum: sic ex visione diuina ala damnata consequitur maximum horrorem: maximum timorem: ma ximum tremorem. Et vt iuxta vul gare loquar maximū spauentum: atq; maximam penam. Legit. n. q̃ fuit quidaꝫ sanctus monachus qui in ecclesia: quēdā demoniacū inuenerat: coram omnibus demo nem adiurauit: vt astantib⁹ oib⁹ diceret: quid de eterne pene ma gnitudine sentiret. Qui demon coactus ait. Et q̃s hoc quod que ris verbis exprimere posset: Plus vt de iumento penis taceā: quas miseri peccatores passuri sunt: tan ta solū est pena in visione luciferi q̃ si esset possibile: t ipse corpus haberē: t in oriente cōsisteret: to tusq; mundus arderet: t flammis exurentibus plenus esset: potius ab oriente vsq; ad solis occasum per medium flāme volantis diget rem pertransire: vt solā luciferi fa ciem declinarem. Ideo dicit Job xx. Vadet t veniet sup eū horribi les. glo. i. demones. Proprietas beatissima virgo orauit filiū vt in eiꝰ trāsitū non videret figurā de monio. ¶ Quinto. infernꝰ est car cer tenebrosus atq; obscurus. Sic cer tenebrosus enim in inferno t tenebre densissi me: t obscuritas mirabilis. Rō nāliter: altera est theologica. Pri nāliter: altera est theologica. Pri ma rō naturalis est: q̃ infernꝰ est i cen tro terre: vt patet in. iiij. sen. d. xlij.

Et Gre. in. iiij. dyalogoꝝ. Et ideo locus ille est maxime remotꝰ a luce so lis t lune: t stellarū: t etiā lux oc cupat a mole terre: que est corpus grossum t oppacum. Secūda rō theologica. Reprobi. n. in hac vi ta pposita sibi luce gratie: elege runt magis tenebras q̃z lucē. Ibi gra. Proposuit tibi deꝰ lucem hu militatis: t tu eligis magis tene bras superbie t vanitatis: q̃rēdo ho nores: dignitates: t officia. Pro posuit tibi lucē castitatis: t tu eli gis tenebras luxurie t carnalitatis Proposuit tibi lucē mīe t libera litatis: t tu magis eligis obscurita tē auaritie t cupiditatis. Uñ Jo. iij. c. Dilexerūt homines magis tene bras q̃z lucē. Jō dignū: iustissimū t rōni cōsonū est: vt privet ex neces sitate lucis in penā: quā cōtēpserūt ex volūtate in culpa. Be talib⁹ di cit dñs. Mat. xxij. Ligatis manibus t pedibus mittite eū in tenebras exteriores: q̃ damnati sunt extra ambitū diuine mīe. Sz dicet. Certū est q̃ in inferno est ignis. ergo ibi lux. Quō ergo in inferno sunt tenebre ita dense? Rñdeo sm. s. Doc. in. iiij. sen. Et Gre. in. xx. mo ral. Et Bona. t Ricar. Qñ licet sit ignis ibi. est ñ ignis sumosus t sulphureus. fetens. turbidus. pi ceus: t valde pmixtus: ita q̃ nihil ibi perspicue videt: sed solumodo sub q̃dā vmbrositate: videt illa: q̃ afflictionē cordi ingerere pñt. Un Isidorus in primo libro de sum. bo. sic ait. Ignis gehēne: lucebit miseris ad augmētū pene: vt vi dent vñ doleant: t ñ lucebit ad ꝓ lationē: ne videāt vnde gaudeant. ꝟ ille. Videbunt enim dānati mī titudinē demonū tā horribiliū. Di scerent se dānatis diuersis formis trāsfiguratos. Aliqui in forma vr sorꝝ: aliqui in forma leonū: aliqui in forma luporꝝ. t sic de singulis. Videbūt eos imperantes. Vi debūt multitudinē damnatorum: t sic magis dolebunt. Videbūt il los propter quos peccauerūt. Vi debunt patres filios: filij parētes. Videbit inimicus inimicū: parcia lis parcialē. Videbunt mulieres luxuriose amatores suos: t sic di scurrendo de aliis. Non est ergo ibi lux: qua miseri dānati possint letari: sed magis tristari. O q̃z ma xima est miseria peccatorum qui magis volunt eternaliter esse in te nebris q̃z in luce. ¶ Sexto. infer nus est carcer fetidus t omni im mundicia plenus. vnde dicit Ba silius prout. s. Tho. adducit in. iiij. q̃ in fine oia elementa diuidentur i. purgabuntur. Et quicqd in eis pulchrum t clarum est remanebit superius ad gloriaz beatorꝝ. Quod autem in eis fetulentū t penosum

descendet in infernum ad penam damnatorum: ⁊ ita feces omnium creaturarum in infernũ colligent. Ex quibus itollerabilis fetor emanabit in penã dãnatoꝝ. Et sic ifernus erit: sentina omnium fetoꝝ. Fetor autẽ infernalis causabitur a q̃ttuor. primo a fetẽti ꝯsortio. Demones eni q sunt dãnatoꝝ socij: sunt valde fetidi. Joel. ij. Ascendit fetor eiꝰ ⁊ ascendit putredo eiꝰ q: superbe egit. Secũdo a fetẽtis supplicio: q: pena fetenti. s. sulphurea puniet. ps. xix. Ignis sulphur ⁊ spũs procellarũ pars calicis eorum. Tertio a fetenti corpore suo q: corpora damnatorum erunt fetida. Isa. xxiiij. de cadaueribus eorum ascendit fetor. Quarto a fetẽti loco. Terra enim infernalis tota est fetida q: oium fetoꝝ ⁊ imũdiciarũ est sentina. In iudicio vniuersali deꝰ purgabit oẽs reos: ⁊ earum feces ⁊ imundicias proijciet in cloacã infernalẽ. Terra enim ẽ frigida. sicca ⁊ obscura. In iudicio deꝰ ab ea separabit quicqd ẽ frigiditatis: siccitatis ⁊ obscuritatis: ⁊ proijciet in infernũ. Aqua ẽ aliquãdo turbida. gelida ⁊ tempestuosa: sed tunc deus omnia ab aq̃ diuidet: ⁊ totam turbulentiaꝫ ⁊ tẽpestuositatẽ ⁊ ꝯgellationem i ifernuꝫ prohibet. In aere vero generantur nubes. grandines. fulgura ⁊ tonitrua. tunc deus omnia ista separabit ab aere: ⁊ in infernum mittet. Ignis enim habet fumositatem ⁊ ardorem, ⁊ lucem. tunc autem deus sepbrabit a luce ardorem ⁊ fumositatem ⁊ mittet ad regionem damnatorum. Non solum autem deus in cloacam infernalem proijciet feces elementorum: sed etiam aliarum rerum. Si quidem fex gaudij est dolor. Fex sapientie est fatuitas ⁊ obliuio. Fex sanitatis egritudo. Fex vite mors. tunc deus a gaudio separabit dolorem: a sapientia fatuitatem ⁊ obliuionem: a sanitate egritudinem: a vita mortem. Et omnem dolorem: obliuionem: fatuitatem: infirmitatem: ⁊ mortem: in latrinam ꝓijciet infernalem. Heu qualis fetor. Hau quanta putredo. Heu quanta immundicia. Isai. iij. Erit pro suaui odore fetor. Itaqꝫ cõcludit sanctus Tho. in. iiij. d. l. q. ij. ar. ij. nihil erit: qđ non sit eis materia tristitie: nec deerit aliquid pertinens ad tristitiam. h̃ ille. ¶ Septimo. infernus est carcer verminosus. Hec pena est maxima. De qua Isa. vltimo capitulo dicit. Vermis eorum non morietur. In inferno nãqꝫ vermes immortales

credendi sunt: qui carnes impiorum sine fine corrodẽt. Unde Judith. xvi. Dabit ignem ⁊ vermes in carne eorum. Item Eccle. vij. Vindicta carnis ipij ignis ⁊ vermis. Sed queruut doctores vtrũ in inferno sit vermis materialis: an vermis spiritualis. Respondet sanctꝰ Doc. in. iiij. contra gẽ. c. xix. Et in. iiij. sen. d. l. ar. ij. q. iij. Vermis qui in damnatis ponitur non debet intelligi esse naturalis sed spiritualis: qui est conscientie remorsus: qui dicitur vermis inquantum oritur ex putredine peccati: ⁊ animam affligit: sicut vermis corporis ex putredine ortus affligit pungendo. hec ille. Si autem intelligamus corporaliter q̃ in inferno sit vermis materialis. Hoc est ex diuina potentia in vltionem damnatorum: vt sicut in hac vita de vermibus delectati sunt. i. de rebus corruptioni subiectis: quod maxime verificatur in luxuriosis: qui delectantur carne que in vermem conuertitur: propter quod dicit Job. xxiiij. Dulcedo illius vermis: sic ⁊ vermes patientur in penam. Juxta illud Isa. xiiij. Subter te sternetur tinea: ⁊ operimentum tuum erunt vermes. Ex quibus apparet q̃ lectus damnatorum erunt vermes ⁊ serpentes. O delicati. si morsus vnius pulicis non permittit vos dormire: heu quid facietis cum tot tinee: tot vermes: tot serpentes: non vna nocte: non vna die: sed eternaliter mordebunt vos: eternaliter manducabunt carnes vestras: eternaliter corrodent medullas. sugent sanguinem. Siue igitur sit vermis conscientie idest spiritualis: siue vermis materialis vt quidaꝫ volũt: pena erit maxima: dolor erit intollerabilis: cruciatus erit inexplicabilis. ¶ Octauo infernus est carcer penuriosus. Quis vnquã enarrabit quãta paupertas: quanta necessitas: quanta indigentia fit in damnatis. Patet in diuite Epulone: qui in inferno positus iam. M. cccclxxxvij. anni sunt q̃ vnã guttulam aque petijt: quam minime obtinere potuit. O miserrime epulo: vbi cella vinaria tua i qua erant tot diuersa genera vini? Ubi pocula mellita. Ubi diuerse confectiones ad refrigerandum. Ubi zucharum ⁊ poma granata. Ubi electuaria exquisita. Ubi multitudo famulorum: qui solerti cura tibi ad votum seruiebant. Ubi flumina currentia per tuas possessiones. Heu miserrime ex tot abũdãtijs

in tanta constitutus es miseria: vt
nõ vnã guttam aque habere pos
sis. O q̃zta miseria. O q̃zta cala
mitas. O q̃zta paupertas. O di
uites. O gulosi. O abũdantes in
seculo. O vos q nõ potestis vna
die ieiunare: quid facietis in infer
no? Nã ibi nunq̃z cibum: nunq̃z
potum: nunq̃z refrigeriũ habebi
tis. Semp esurietis: semper sitie
tis: semper ieiunabitis. semper in
summa egestate eritis. Audite do
minũ per os Isa.lxv.c. loquentez
damnatis ⁊ di. Ecce serui mei co
medent: ⁊ vos esurietis. Ecce ꝑui
mei bibẽt ⁊ vos sitietis. Ecce ser
ui mei letabunt: ⁊ vos confunde
mini. Ecce serui mei laudabunt
pre exultatione cordis: ⁊ vos cla
mabitis pre dolore cordis: ⁊ pre
ꝯtritione spũs vlulabitis. hec ille.
¶ Conclusio infernus est carcer
frigorosus. Hoc tangit cum dicit
Mat.xxij. ibi erit fletus ⁊ stridor
dentium. Stridor enim dentium
causatur a frigore infernali. vnde
ꝑm Seruiũ. Infernus dicit tarta
rus a tremore frigoris: qđ est apđ
inferos Job.xiiij. Ad nimiũ calo
rem transiet: ab aquis niuiũ. Sed
dices: certum est q in inferno est
ignis. Quõ ergo ibi erit frigus?
Respondit Ricardus in.iiij.q.
di. Dãnati simul affligent in qua
dam confusione: non tamen vnuz
alterius remittit virtutem: eo q
agantur inquantũ sunt instrumen
ta diuine iusticie. s. Tho.xiiij.di.l.
q.ij.ar.iij.q.i. Dicit damnati tran
sibunt ex vehementissimo calore
ad vehementissimũ frigus: sine ꝑ
q in eis sit aliquod refrigerium.
Scotus autem dicit q transire in
tensissimo calore ad intensissimuz
frigus: ⁊ econuerso: nõ refrigeriũ
prestat: sed afflictionem auget. Si
cut patet per experientiã illorũ: q
aliquando valde frigidi: ad ignez
transeuntes magis affligunt. Ca
usabitur insuper ille stridor dẽtiuz
animi indignatione ⁊ furia men
tis contra deum ⁊ contra seipsos
⁊ contra illata tormenta: propter
qđ semp erunt i dolore ⁊ timore.
In quoꝝ ꝑsona dicit.ps. Timor
⁊ tremor venerunt super me ⁊ cõ
traxerunt me tenebre. ¶ Decimo
infernus est carcer maledictus ꝓ
pter grauitatem tormẽtoꝝ ⁊ mul
titudinem penaꝝ quas miserimi
damnati sustinent in inferno. Con
tinue querent mortem clamantes
⁊ dicentes. O mors veni ⁊ interfi
ce nos. O mors occide nos. O
mors tolle nr̃m esse: nr̃m intellige
re: nr̃m viuere. O mors cur tantũ
tardas? Cur tantum nos expecta
re facis? Sed dices. Quõ est pos
sibile vt damnati querant mortez
⁊ destructionem sui ipsius cũ hoc

sit penitus contra naturale deside
rium omnium: vt phs dicit in.ij.
de anima. ibi inquit: omnia appe
tunt esse ⁊ illius naturaliter causa
agunt. Et Augu. in libro de libero
arbitrio. Considera quantum bo
num est esse: quod ⁊ beati ⁊ mise
ri volunt. ergo non videtur q dã
nati querant mortem. Rñdeo ꝑm
s. Doc.in.iiij.di.l. Esse est duplex
s. esse sine pena: ⁊ hoc omnes ap
petunt: ⁊ esse cum pena ⁊ crucia
tu ⁊ tormento perpetuo: ⁊ tale es
se nullus appetit: sed potius mori.
Unde Philosophus in.v. ethy.
Carere enim malo est quoddam
bonum. Quod enim dicitur q es
se ⁊ viuere ab omnibus appetit
naturaliter: non oportet hoc acci
pere quantum ad malam vitam ⁊
corruptaz: ⁊ eam que in tristitijs:
vt dic phs in.ix.ethy. Vñ Mat.
xx.dr. Bonum erat ei si natus nõ
fuisset homo ille. Et Hiero. Me
lius est non esse q̃z male esse. Dã
nati igitur querent mortem: ⁊ oio
vellent potius nõ esse: q̃z sic esse.
Unde Apoc.ix. In dieb⁹ illis dsi
derabunt homines mori: ⁊ fugiet
mors ab eis. Videntes autem q
non possunt mori irascuntur ⁊ dẽ
tibus fremẽtes blasphemant deũ
qui eos creauit. Maledicunt de
um qui tantam potentiam habet:
qua eos ita seuere punit. blasphe
mat patrem ⁊ filium ⁊ spiritũ san
ctum. Blasphemãt sanctos ⁊ san
ctas. Blasphemant diem conce
ptionis: diem natiuitatis eorũ: pa
rentes qui eos genuerunt blasphe
mant. Blasphemant lac quod su
xerunt ab vberibus maternis.
Blasphemant quot dies: quot eb
domadas: quot menses: quot an
nos vixerunt in hoc mũdo. Ma
ledicunt baptismum ⁊ alia omnia
sacramenta: pater blasphemat fili
uz. filius patrem. Mater blasphe
mat filiam. filia blasphemat mr̃ez.
frater blasphemat fratrem. soror
sororẽ. cognata cognatã. ꝑtial' ꝑtia
lẽ. amasius amasiã. Patet ꝑ veri
tas Apo.xvi.c. vbi Johãnes ait.
Et mãducauerũt liguas suas pre
dolore: ⁊ blasphemauerũt deũ ce
li ꝑ dolorib⁹ ⁊ vulnerib⁹ suis: hec
ille. ¶ Undecimo ĩfernus est car
cer priuatiu⁹ seu priuationis. Dã
nati qdẽ sunt priuati visiõe diuine
essentie: que est tota btitudo nr̃a.
Nõ eni vidẽt patrẽ: nõ filiũ: non
spũm scm̃. Sũt ꝑuati diuina frui
tiõe: sunt priuati diuina adhesiõe.
Et ꝑ ẽ pena maxima: excellẽs oẽs
penas huius mũdi: que vocat pe
na dãni. vñ Chris. de repa. lapsi.
Nõnulli ĩperitoꝝ putãt sibi satis
esse ⁊ optabile videri: si gehenna
tantũmodo careãt. Ego aũt mlto
grauiores: q̃z gehẽna: dico eẽ cru

ciat⁹ remoueri ⁊ abijci ab illa glo
ria. Et ifra. Excludi a beatio: ⁊ ali
enū effici ab his: que ꝓparata sūt
sanctis: uñ generat cruciatum: uñ
dolorē: vt ⁊si nulla extrinsec⁹ pe
na torq̄ret: h̄ sola sufficeret. oēs
eni gehēnc supat cruciatus. h̄ ille.
Sunt insup priuati ꝓsortio ange
lor̄.apl̄or̄.martyr̄.cfessor̄.vir
ginū: atq; oium celestiū virtutū.
Sunt exclusi a pulcherrima ciui
tū habitatiōe. Nō gaudēt: nō le
tāf.nō cantāt.nō ridēt. nō ꝓsolan
tur: cū nulla sit in eis: cā letīcie: sed
cā ois tristicie ⁊ ois doloris. O
pouereti. Sed forte dices. pōt ne
exprimi quātitas ⁊ magnitudo pe
ne dānator̄: Rñdeo ⁊ dico: ois
ē ipossibile exprimere magnitu
dinē ⁊ acerbitatē penar̄ dānato
rū. Audi exēplū iauditū. Recitat
enim Cesarius q̄ q̄dā uirissimus
defunct⁹: vroꝝ sue apparuit: reue
lās sibi: se esse damnatū. At illa.
Nō ꝓfuerunt elemosyne magne
⁊ hospitalitates q̄s exhibuistis:
Rñdit: nihil mihi ꝓfuerūt ad vi
tā eternā: q: ꝓpter vanā gloriam
feci ea. Et addidit. Si oia folia ar
bor̄ verterent in linguas: tamē
ta mea explicare nō posset. Post
hec euocatus ⁊ ꝓpulsus: totū ca
strū in ei⁹ absessu ꝓcutit: hec ille.
vñ Aug. lib. exhortationū ad Ju
lianū comitē sic ait. De illis q̄bus
ꝓparat dolor nimius: ardor flam
me: sitis sine extinctu: fletus ⁊ stri
dor dentiū: oculor̄ lachrymarū: ne
bre exterior: eo sine luce: pena in
terminabilis: vbi mors optatur ⁊
nō dabitur: vbi nō ē honor: senio
ris ⁊ regis: nec dñs super seruū:
nec mater diligit filiū aut filiam:
nec filius honorat patrem: vbi oē
malum: ⁊ omnis indignatio: ⁊ se
tor: ⁊ amaritudo abūdat. hec ille.
¶ Duodecimo ⁊ vltimo infern⁹
est carcer lachrymosus ⁊ luctuo
sus. Mat. xxiij. Ibi erit fletus ⁊
stridor dentium. s. Tho. in. iiij. di.
l. dicit. In fletu corporali sunt duo
s. lachrymarū resolutio. Et quan
tum ad hoc fletus temporalis in
damnatis esse non possunt: quia
post diem iudicij: quiescente mo
tu primi mobilis: non erit aliqua ge
neratio ⁊ corruptio: vel corpora
lis alteratio. In lachrymarum au
tem resolutione: oportet esse illius
humoris generationem: qui per
lachrymas distillatur. Scō in fle
tu corporali: est capitis ⁊ oculorū
turbatio. Et hoc erit in damnatis
⁊ in anima ⁊ in corpore. Nam tunc
anima maxime affligetur: ⁊ co
pus imutabitur in bonū vt in bea
tis: ⁊ in malum: vt in damnatis ab
anime passione. h. s. Tho. Addēs
tēdit Ricar. in. iiij. di. Erit ibi ma
ximus dolor interior: qui significa

bitur per signa in facie ⁊ oculis:
cum turbatione ⁊ mota capitis: ⁊
cum stridore dentium: vultusq; tri
stitia. Considerantes enim ipsi
miseri damnati eorum statum: vi
dent se: a tam vilissimo carcere de
tineri ⁊ in tam profundissimo atq;
obscurissimo loco recludi. cogno
scunt ⁊ sentiunt semper se ab igne
cremari: vident continue horribi
les demones. Experiuntur conti
nue omnem miseriam: omnem fe
torem: omnem conscientiarū mor
sum: vehementissimum frigus.
Aduertunt se nunq̄ morituros:
sed in eternum in tormentis dura
turos. percipiunt se ad horribiles
blasphemias impelli. vident insu
per se priuatos gloria paradisi: an
gelorum atq; omnium sanctorum
consortio. vident se esse derelictos
ab omnibus suis amicis. Cogno
scunt q̄d eorum memoria ex to
to perijt: ⁊ totius ordo vniuer
si: contra eos ē armatus. Intelligūt
q̄ ois spes salutis ab eis est abla
ta. Certissimi sunt q̄ nunq̄ inde li
berabuntur: sed sine fine in eter
nis erunt penis. Cognoscunt ⁊ ex
periuntur verificari id q̄d de eis
dicit Grego. In inferno erit frig⁹
intollerabile: ignis inextinguibilis
vermis immortalis: fetor itollerabi
lis: tenebre palpabiles: flagella ce
dentium: horrida visio demonum:
confusio peccator̄: desperatio oīm
bonor̄. Erit enim miseris mors si
ne morte: defectus sine defectu: q:
mors ibi semper incipit: ⁊ defect⁹
deficere nescit. hec ille. Ex quibus
omnibus mouentur a planta pe
dis vsq; ad verticē cum pertur
batione oculor̄ ⁊ facies: cum stri
dore vehementissimo eiulantes ⁊
vlulantes: plorant ⁊ incessanter la
chrimantur. Si possemus appo
nere aures: profecto audiremus
voces lugubres: voces lachrimo
sas: voces flebiles: vlulat⁹ maxi
mos: quibus etsi ferrea essent cor
da vtiq; ad compatiendū moue
rentur. Unde Bernardus in ser
mone. xvi. super cant. sic ait. Pa
reo gehēnam: pareo iudicio vul
tum: ipsis quoq; tremendū ange
licis potestatibus. Cōtremisco ab
ira potentis: a facie furoris: a ful
gure ⁊ ventis mundi: a conflagra
tione elementorum: a tempestate
valida: voce archangeli: ⁊ a ver
bo aspero. Contremisco a denti
bus bestie infernalis. a ventre in
ferni ⁊ a rugentib⁹ preparatis ad
escam. Horreo vermem roden
tem ⁊ ignem ardentem. fumus ⁊
vapores. sulphur ⁊ spūs procellar.
Horreo tenebras exteriores. hec
ille. Et iterum Bern. super cant.
eodem sermone. Quis dabit ca
piti meo aquam: ⁊ oculis meis

fontem lachrimaꝝ:vt preueniam flentibus fletum:t stridoꝛé dentiū: t manuū pedūqꝫ dura vincula:t pōdus catheniꝝ p:ementiū:strin gentium:v:entiū nec ꝓsumentiuꝫ Heu me mater mea vt quid me genuisti filiū doloꝛis:filiū amaritu dinis:t indignatōis t ploꝛationis eterne: Cur exceptus genibus. cur lactatus vberibus:natus incō bustionē:t cibū ignis: h ille.

TErtio ꝑsiderare de bemus inferni per petuitaté. Querūt ſ. Doctoꝛes vtruꝫ infernus cum suis penis sit perpetuus t eternus t i deficienoꝛan tpalis t finé habéo. Respondent oés sacri theologi: tā sancti qꝫ alij:t ꝑcipue.ſ. Tho. i.iiij.d.xlvi.q.i.ar.iij.d. Infernus cum oībus suis penis atqꝫ toꝛmé tis est eternus t mnqꝫ habebit fi nem. Et hoc triplici ꝓbat róne.

¶ P:imo pp offensi dignitaté.

¶ Scōo ꝓpter retributionis cō digne.equalitatem.

¶ Tertio ꝓpter voluntatis p̄ue imobilitatem.

¶ P:imo qꝫ infernus cū oībus suis tormentis est eternus ꝓpter offensi dignitaté. Pena ꝫm plm in.v. Ethi. taxat ꝫm dignitaté eiꝰ in qué peccat. Deut.xxv. Pro mensura delicti erit plagarū mo/ duo. Unde maioꝛi pena ꝓportionatur q percutit alapa principē:qꝫ alium quécunqꝫ. Sed quicunqꝫ peccat ꝓtra deū cuius ꝓcepta transgredi tur t cuius honoꝛé alijs imputur: dum in alio finem ꝓstituit. Dignitas autē dei est infinita. ergo qui cunqꝫ moꝛtaliter peccat:dignus é infinita pena. Et ita ꝓcludit q iu ste ꝓ peccato moꝛtali peccatoꝛ p petuo puniat. Hec est prima rō. Doc. vt supra ar.iij. Ergo infernus cum suis penis est eternus.

¶ Scōo infernus est eternus pp retributionis ꝓdigne equalitatē. Ordo enim diuine iustitie exigit: qꝫ sicut premia rñdent ꝓportiona biliter actibus virtuosis:ita pene respondeant peccatis: sed premia beatoꝝ erūt eterna: vt dī Mat. xxv. Justi autem in vitā eternam. ergo t pene dānatoꝝ erūt eterne Mat. ibidē. Ibunt hij.ſ. damnati in supplicium eternū. Hec.b. Tho. in.iiij.d.vt supra. Et prima secūde .q.lxxxvij.ar.iiij. Et ꝰ Gñ. lib.iij. c.cxliij. Per totū. vnde Ambr. xxv. Dicet iudex vniuersal' impīs xpō. Discedite a me maledicti in ignem eternū:qui paratus est diabo lo t angelis eius. Et ꝓpterea Au gustinus in.ij.de ci.dei.c.i.ait. Fa cinus est malo dignus eternus:qui in se.peremit bonum qō esse pos set in eternum. ¶ Tertio t vltio

infernus t sue pene sunt eterne: p pter voluntatis ꝓprie imobilita/ tem:t eternitaté. Nam apud diui num iudicem voluntas reputatur ꝓ facto:qꝫ ipse magis intuet eoꝝ qꝫ ea que foꝛis patent: vt.i. Re. xvi. Et ideo licet culpa illoꝝ:qꝫ sunt in inferno actu vel actiōe sit tē poꝛalis:tñ voluntas t affectus seu affectione est eterna. Nam ille qui moꝛtaliter peccat:ꝓponit fruitōez temporalē fruitioni eterne vltimi finis:t magis vellet si posset illo tempoꝛali bono in eternū frui. er go ita debet puniri:ac si eternali ter peccasset. Unde Greg. in.iiij. dialogoꝝ. Et de pe.d.i.c. Voluis sent. sic dicit. Iniqui ideo sine fine deliquerunt:qꝫ cum fine viverent voluissent vtiqꝫ iniqui si potuis sent. sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim qꝫ in peccato semper viuere cupi unt:qui nunqꝫ desinunt peccare dū viuūt. Ad magnam ergo iudi cantis iusticiam pertinet: vt nūqꝫ careant supplicio:qui in hac vita nunqꝫ voluerunt carere peccato. Et iterum in libro moꝛdicit. Ad districti iudicij iusticiam pertinet: vt nunqꝫ careant supplicio:quoꝝ rum meno in hac vita nunqꝫ vo luit carere peccato. Et nulli detur iniquo terminus vltionis:qꝫ diu voluit noluit habere terminū cri/ minis. hec ille. Voluntas ergo pec catoris:qꝫ voluit esse perpetua in peccato:debet esse imobilis t p petua in penis t supplicio. Hec Rayneriꝰ in summa de penis i/ ferni. Patet ergo ex his triꝰ ra tionibus theologicis qꝫ infernus cum suis penis atqꝫ tormentis p petuus est:t eternaliter cruciabit peccatoꝛes:qui ex hac vita in pec cato moꝛtali transierunt. Usi mi seri damnati cruciabuntur in iſer no:per tot milia miliū annoꝝ:um: quot sunt gutte totius marie:oīuꝫ fluminū:omnium fontiū:omniuꝫ stagnoꝝ:omniū riuoꝝum:omniū puteoꝝum:oīum cisternarum atqꝫ omniū pluuiarū. Cruciabuntur dico per tot milia miliū: quot sunt lapilli t arenule,oīuꝫ litoꝝ:quot sunt folia omnū arboꝝ:omnium herbaꝝ:grana omniū bladoꝝum squame omniū piscium:quot sunt pili omniū hominū:atqꝫ omniuꝫ animaliū. Quot sunt pene omniū volatiliū:stelle omniū celoꝝ:quot sunt angeli tā boni qꝫ mali:quot sunt homines qui fuerunt.sunt:t erunt. Quot sunt littere in oībus libris totius mundi:quot racemi uarum:quot grana seminuꝫ. Et ꝓter hoc punientur: tormenta buntur in eternum t in seculuꝫ se culi:sine aliquo fine. Unde apoc. xiiij. Ascendit fumus tormentoꝝ

eoꝝ in secula seculoꝝ. Quid igit facitis o miseri peccatores? Quare nō relinquitis peccata: quibus tantus cruciatus eternaliter paratur? Cur nō scinditis corda vestra Cur nō agitis pniam? Cur nō affligitis corpus: sensum: ⁊ affectus mundanum? Cur dormitis in sceleribus peccati? Cur nō attenditis: quo finaliter ituri estis? Heu pigri. Heu tepidi. Heu negligentes. Heu sō nolenti. Surgite a somno peccati. Abijcite opera tenebraꝝ. Deponite opera diaboli ⁊ arma lucis induite: quibus possitis eternas penas euadere. Orate deū dicentes illud Job.x. Dimitte ergo me: vt plangam paululū dolorem meum ante qꝫ vadam ⁊ nō reuertar ad terram tenebrosam ⁊ opertā mortis caligine. Ubi vmbra mortis ⁊ nullus ordo: sed seruentinus horror inhabitat. Dō nobis concedat ille: qui est sanctorum gloria. Hic per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam: qui viuit ⁊ regnat in scla seculorum. Amen.

¶ Feria quarta tertie dñice. De honore parentū. Sermo. xxix.

Honora patrem tuū ⁊ matrē tuā Exo. xx. Diuina puidentia: qua cuncta gubernant ⁊ dispōuntur tanta est: q voluit parentibus prouidere: vt a filijs quibus plura beneficia cōferuntur affectu pariter ⁊ effectu semp honorarētur. Unde ⁊ inter decem precepta in duabus tabulis distincta. primus sēde tabule voluit esse. vt cūctis filijs suis parentibus debitum honorem ⁊ obedientiā exhiberēt. Hinc Hieron. in epistola de honorādis parentibus. filios alloquēs ait. Imitamini filij Machabeus. qui matri suadenti morte obediuit. ⁊ durum imperium gratanter aggressus est ne offenderet genitricem. Hoc est aūt qō precepit saluator in euāgelio hodierno. d. honora tē. In quo euangelio tria singulariter documēta habemus. ¶ Primū documentū q̄ propter leges municipales. ⁊ ordinatōes priorales nō debemus ōmittere obseruationem diuinoꝝ p̄ceptoꝝ. Hoc datur. p̄ma euangelij pars. vbi dicitur. Accesserūt ad iesum scribe ⁊ pharisei. ⁊c. ¶ Secundum documentū est. q̄ illi qui sunt mutuoli. ⁊ superstitiosi de quocūq; defectu primi: q̄uis minimo. sem per tñ scandalizātur more pharisseorum. De quibus dicitur. sca pte euāgelij. Sicis q̄ pharisei ⁊c. ¶ Tertiū documentū est. q̄ cib⁹ ⁊ potus nō inclinat hoiem. sed mundicie cogitationes. ⁊ p̄ceptoꝝ transgressiones. coinquinat hoiem. Hoc

patet ibi. Nō ex manibus ⁊c. Et q: totū hoc euangelium pertinet ad honorē parētum. Ideo de ipso honore parentum tria hodie considerabimus.

¶ Primo necessitatem.

¶ Secōo peccabilitatem.

¶ Tertio diuersitatem.

¶ Primo circa honorē parētum p̄siderare debemus necessitatem quanta necessitate cogant filij honorare parentes. quadruplici lege declaro. primo lege naturali. secōo lege diuinali. tertio lege hūanali. quarto lege exēplari. Primo lege naturali declaro. Dicit. s. doc. in. xxij. q. c. vi. ar. iij. Oīs effectus naturalis ad suā cām reducit: vt dicit Pbo in libro de causis. vnde Hyo. de di. no. dicit. c. iiij. Deus oia in se cōuertit: dirigit: trahit: ⁊ ordinat: sicut oīus cā a qua oēs effectus dependent: vt dicit Procul in libro de causis. Et Ari. in primo Methoa. primo de celo. In secōo vegetabiliū. In lib. de vita ⁊ morte. In libro de secretis secretorum ad Alexā. Et Plato in Thimeo ⁊ Apuleus de deo socratis. Sēp enim oportet. q̄ effectus ordinet ad finē agentis. Manifestum est aūt: benefactorē inquantū hmōi esse cām beneficiati. Et ideo natura lis ordo requirit: vt ille qui suscipit beneficiū p̄ gratiā recompēsationem cō

uertat ad benefactorē: ſm̄ modū vtri usq;. Benefactori qdē inq̄tū hmōi debet honor ⁊ reuerētia: eo q̄ hꝫ rōem principij: ſm̄ p accidēs debet ei subuētio vl̄ sustētatio si indigeat. Inst oēs ät benefactores mūdi pīn⁹ est de⁹: q̄ ē principiū essendi ⁊ gubernādi i nobis. scōi sunt pētes. s. pr̄ ⁊ mr̄. Pr̄ est benefactor p̄ncipalissimus ⁊ generatōe: vt pbo dicit i. ij. Phy. Et vt principiū actiuū: vt dicit Pbo i lib. de aialib⁹. mr̄ eo est principiū passiuū ministrans mās ḡ filij dñt hre respectū ad pentes vt ad cām: eos honorādo ⁊ venerādo: ꝫ nūq̄ possint eos equaliter honorare ⁊ venerari: vt dicit pbo. viij. Ethi. Sꝫ dices. Que bñficia hñt filij a pentib⁹? Rñdet. s. Doc. in. iij. sen. d. xlij. q. i. ar. ij. cū Pbo. viij. Ethi. di. Filij tria maxima bñficia hñt a patribus.

¶ Primum ē bñficiū essentiale.

¶ Secūm ē bñficium nutrimētale.

¶ Tertiū ē bñficiū doctrinale.

¶ Primū bñficiū ē ēntiale. s. eē. Dō bonū tā grāde ē vt sit ipsis filijs fundamētū oīus bonoꝝ aliorū. Mā q̄ nō hñt eē: nullū aliud bonum hre pñt: ñ vitā: nō sensum: ñ corp⁹: ñ laudē ñ grāziā ñ donū: ñ diuinā: ñ famā: ñ sciā: ñ sapiā: ñ virtutes: ñ gloriā padisi. Adeo ēnim eē est bonum vt ab oibus sit desiderabile. Unde Pbo. ij. de anima inquit:

oīa appetūt esse: ⁊ illius cā agunt
sm naturā. Propterea Boeti⁹:
de ebdomadibus ait. Oīum bo-
nor: ipm esse bonū ē. Cū igit fi-
lij a pentib⁹ recepint esse: qd ē taz
excellēs bonū: debēt eis honorē:
reuerentiā. ⁊ timorē. Qñ enī pa-
rētes loquunt: filij rñdeant cū re
uerētia: capite discoperto. manib⁹
plicatis. dicētes. Dñe ita: dñe nō.
Mater ita: mater nō: sicut apud
nos est ꝯsuetudo cū. s. iuuenis lo-
quit cum supiore. O q̄z dulce. O
q̄z suaue in aurib⁹ parentuz: ver-
bū illud. pater ⁊ mater. Crede mi
hi tali v̄bo: viscera eoꝝ mollificā
tur ⁊ liquefiunt. Quapropter Ec
cle. vij. c. Honora patrē tuuz: ⁊ ge
mitus matris tue nō obliuiscaris.
Memēto qm̄ nisi p illos nō fuis
ses. Et Tob. iiij. c. Cuz acceperit
deus aīaz meā corpus meū sepeli
⁊ honorem habebis matri tue: oī
bus diebus vite eius. Memor
eni esse debes que ⁊ quāta picu-
la passa sit ꝓpter te in vtero suo.
Cū aūt ⁊ ipsa cōpleuerit tempus
vite sue sepelies eā circa me: hec
ille. O q̄zta picula ⁊ dolores ⁊ an
gustias patiunt matres ꝓpter fi-
lios: pdunt gustū: pdunt somnuz:
pdunt vires corporis. affliguntur
tristaut ⁊ alterātur. Sz pmaxime
cū tēpus ptus aduenerit. Quis
explicare potest dolores sensibi-
les ⁊ penas quas patiunt. Certe
incredibile ē: nisi eis qui experiē-
tiam habēt. vnde Hiero. de ho-
norandis parētibus. Prebeatur
parentib⁹ amori mixta formido:
qui primi nobis sunt causa essen-
di. Exhibete patrib⁹ filij. qd vos
potestas paterni nominis cogit.
que adeo est. eoꝝ meritis attribu
ta. vt ipsa de vobis exigat. qd na
tura iubere nō potuit. Matrib⁹
quoqz debitam īpēdite reueren-
tiā. que vobis vteri liuore seruiē
tes. pondus corporis tolerāt. atqz
ignotā portantes infantiā. famula
tum quendā exhibent nascituris.
illo tēpore non tm̄ sibi mater esu-
rit. nec acceptos sola digerit ci-
bos. Materno victu alitur. ⁊ ille
qui latet. eiusqz mēbra alterius co
mestione pascuntur. vt homo fu-
turus. alienis morsibus saturetur.
hec ille. ¶ Scdm beneficium est
nutrimētale. Nutrimentū eniz vt
inquit Phs in. ij. de anima. ordi
natur ad ꝯseruationez indiuidui.
Nutriunt vtiqz filios ipsi paren-
tes. ⁊ maxime dando eis lac pro-
prium ad comedendū ⁊ masticā-
do cibum. Laborat pater: exercet
se mater: vt sufficiēter prouideāt
filijs in cibo: ⁊ potu: vestimentis.
calciamentis. Laborant protegen
do: ⁊ defendendo a contrarijs. la-
uando. balneando. auferendo im

mundicias purgando pāniculos.
eos desiccando. modo ad ignem
modo ad solem. Conant insuper
parētes. eos nutrire sine planctu.
sine fletu: modo blandiēdo: mo-
do applaudendo. Et multotiens
ipsi parētes nō capiunt somnum
ne filij aliqd patiant aduersi. vñ
Hiero. de honore parentum ait.
Memēto parētū esse. q talis sis
quoꝝ manibus incrementa sum-
psisti. hec ille. Quia aūt a parenti
bus filij acceperūt nutrimentum:
cogunt ⁊ ipsi naturali lege: exhi-
bere ipsis parentib⁹ magnā dili-
gentiam: vt sicut diligenter nutrie
runt filios: in infantia: pueritia: ⁊
adolescentia: sic ⁊ ipsi filij cum di
ligētia nutriant eos in senectute: in
īfirmitate. in necessitate. Hanc di
ligentiā ostēdit sapiēs. Ecclesiasti
cus. iij. c. Fili suscipe senectā pr̄is
tui: ⁊ nō ꝯtristes eum in omni vi
ta tua. Si defecerit sensu: veniam
da illi. hec ille. Senecta parentum
ē fastidiosa: imunda. bauosa. gra-
uis. tediosa. suspitiosa. īfructuosa.
Tu igit fili suscipe eaz: memorās
quādo tu eras infans: quō turba
bas parētes tuos: fletu ⁊ ploratu:
non sinebas eos dormire: detur-
pās teipsum: in cunis iacēs: inuo-
lutus ī stercore ⁊ vrina: sicut por
cellus īfimo: nec parētes te horre
bant: sed tolerabāt: subuenientes
in oībus tuis necessarijs. Susci-
pe senectā patris: cū sero dormitū
pgit discalciādo: cum necesse fue
rit purgando sibi pedes: tundēdo
vngulas: in lecto collocādo: appli
cando pānos calefactos. Quādo
de nocte clamat: ꝯqueritur: dolet:
surgāt filij: petētes quid facto op⁹
sit. Subministrent sibi vasa ad su
perfluitates capiēdas. Dent sibi
de iulepo: de zucharo: de stillato:
ꝓcurent cibaria delicata: iuxta eo
rū facultatem: ⁊ si opus fuerit pro
medico mittant. Cum surrexerūt
astent: filij: iuuent: vestiant: ducant
ad ignem: lauent sibi manus. fa-
ciem. caput pectinent. calcient. ap
tent sibi vestimenta. sint cum eo.
dum exit domum. dum pergit ad
ecclesiam. velut baculus senectu-
tis. sint soliciti. attenti ne cadat in
via. ne offendant sibi pedes. Au
diant cum eo diuina: rogantes ⁊
orantes pro eius salute. Cūqz ad
domum reduxerint eos. preparēt
sibi mensam: hauriant vinum. mi
nistrent aquam: incident panem.
carnes. fructus. poma. ⁊ si neces-
se sit. ori suo ponant. tempore esti-
uo expellant muscas. faciāt ici del
fresco. Filie preparent ferculum.
salsam. cibaria bene condita. Lo-
quantur sibi verba dulcia. verba
ꝯsolatoria confortando ad cibum
capiendū. Post refectionez red-

dat cum eis gratias deo. Juvent ipe filie matres i omni famulatu. lauent scutellas. ollas. vtensilia. gaudeant scopare domos. lauare pannos. infantulos leuent mane. caput illis lauent. Vestes dissutas ꝛ laceratas. discant resarcire. etiaꝫ fasciare infantes non pudeat. Suscipe ergo filij senectutem patris tui. quia ab eo habes eé tui. quia ab eo nutritus es. quia quicquid ipse habet tuum est. Et ne contristes cum: nec in verbo: nec in facto. sed verba tua sint dulciora super mel ꝛ fauum. Et si defecerit sensu caueas fili ne ipsum irrideas: sed sibi compatere. Audi Hieron̄y. de honorandis parentibus ad filios loquentem. Audite filij saluiferam iussionem. ꝛ precepta legis affectu debiti amoris implete: Seruite parentibus futuri parentes. ꝛ matres vestras tenera diligite pietate. vt ꝛ vestre coniuges mereantur matrum nomine nuncupari. Nemo patrem aspe ris verbis ledat. Non fiat amara dulcedo. hec tamen sit inter parentes ꝛ filios. quod domino iubente natura constituit. Affectuꝫ sonet quicquid lingue dixerunt liberorum. Inter charas coniunctasqꝫ personas. pietatis iura seruentur. hec filiorum ora loquantur. quod delectat parentes audi re. hec ille. Et iterum Hieron̄y. in epistola de honorandis parentibus ait. Sit tibi grata vita ipsorum. quibus carior est vita tua q̄ꝫ propria. Redde amoris vicem colende pietatis. hec ille.

¶ Tertium est beneficium doctrinale: parentes filios docent loqui. docent. i. debent docere. se signare signaculo crucis docent. Pater noster Aue maria ꝛ Credo. In principio erat verbū. Salue regina: docent bonos mores. docent virtutes. inducunt ad confessionem. ad missam. ad predicationem. mittunt eos ad scolas. ad studium. ꝛ sic ipsi filij efficiuntur docti in diuersis scientijs. Ob q̄a aliqui medici. aliqui legiste. aliqui canoniste. aliqui theologi. aliqui predicatores. aliqui dominorum consiliarij. aliqui rectores. aliqui oratores. aliqui generalis studij regentes. aliqui episcopi. aliqui cardinales. aliqui papa. sicut experientia docet. O quantū valet lumen scientie. Scientia enim purgat. illuminat ac perficit intellectum. Ideo omnes eam naturaliter appetunt. vt inquit Philosophus primo Methaphi. Cum igitur filij ab ipsis parentibus acceperint lumen doctrine cogantur de gratie nature. ipsis parentibus magnam exhibere obedientiam. vt

quodipsi dixerint sine ꝓtradictione statim obediendo cōpleant. vñ Apost. Ephe. vi. Filij obedite parentibus vestris in dño. Hoc enim iustum est. Obedientes omnino debent parentibus esse: in licitis ꝛ honestis maxime: que nō sunt cōtra animae salutem. vnde Ugo de. s. victore ait. Obedire debem⁹ parentibus in omnib⁹: exceptis i his in quibus dei patris dilectio offenderetur. Et Hiero. ad furiā. Honora patrem tuum: sed si te a vero patre nō separat. Tādiu scito sanguinis copulam: q̄diu ille suum noverit conditorem. Alioquin tibi David protinus clamat. d. Audi filia ꝛ vide: ꝛ inclina aurem tuā: ꝛ obliuiscere populū tuum: ꝛ domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuū. hec ille. ¶ Sed o necessario inducūtur filij honorare parentes lege diuinali. Deus enim in. iij. precepto sue sacratissime legis: precipit ꝛ vult omnino: q⁹ parentes honorentur: ꝛ eis reverentia exhibeatur: sic dicens. Honora patrem tuum ꝛ matrem tuam vt sis longeuus super terrā. Exo. xx. ꝛ. xxi. c. Et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. In nullo ꝛ enim precepto ponitur ista promissio ꝛ cominatio: nisi in hoc precepto de honore parentum. Quo dat intelligi q̄ꝫ placet deo: quando honorantur parentes: ꝛ quantuꝫ sibi displiceat quando nō honorantur. Et vt nullus se excuset: posuit in practica: tale ac tantuꝫ preceptum. Nam ipse filius dei: verus de⁹ ꝛ verus homo: honorauit matrem suam in vita: cui subiectus ꝛ obedientissimus fuit. Luc. ij. venit nazareth ꝛ erat subditus illis. vnde Bernardus. Quis: quibus: deus hominib⁹. Non legitur fuisse: in domo virginis alicuius: nisi ipsa virgo: Joseph: ꝛ christus. vbi autem sunt tres persone in domo: multis indigent seruitijs. Quis faciebat seruicia in domo: Certe christ⁹. Dicit nāq̄ Lucas. Erat subditus illis. Et ipsemet christus dicit. Filius hominis non venit ministrari sed ministrare. Mat. xx. c. Magister hyslo Sco. inquit christ⁹ portabat aquam de fonte nazareth. Virgo sacratissima pie cum Joseph contendebat: de portando aquā. s. q⁹ ipa iret p: o aqua. Sed .s. Joseph: econtra: volebat ire. At benedictus filius ictus dirimens questionem: portabat lagenaz aque. dicens. Pater mi: vos estis antiquus: ideo non decet. Et vos mater mea estis illa que me gemistis spiritussancti virtute. Ideo ego vobis debeo honorez ꝛ fuisse exhibere. Si ego obuiam

fuissem christo: dixisse3 vtiq3. Ba benedicte fili: vos qui estis domi mor: t mũdi creator: portati3 aquã. Cur non precipitis angelis vt de ferant vobis aquam: vel cur non precipitis terre vt in domo vestra producat aquam recentem: Ri dissem. Hoc facio vt dem exemplũ alijs: t ita pratico hoc preceptum de honore parentũ: vt omnes filij discant a me: t sint obedientes suis parentibus. O benedicte fili. Pro pterea Augu. ait. Erubescat ho mo fieri superbus: quia humilis factus est deus. Honorauit matrẽ in morte: quia pendẽs in cruce Jo anni eam cõmendauit. O fili dul cissime quasi immemor passionis tue: de dulcissima matre curã ha bes. Honorauit post mortem: q: vt Sedulius dicit t Ambrosius. Resurgens a morte primo dulcis sime matri apparuit. Iterum ho norauit matrem viuentem: q: eaz in suam reuerendam matrem de git. Honorauit eam morientẽ: q: personaliter cum tota curia celesti ad eius mortem venit. Honorauit matrem de hoc seculo recedentez quia ipsam cum corpore t anima ad suam dexteram collocauit. Ho norauit matrem in celo regnãtem quia per eius manus omnes gra tie transeunt. Similiter t omes misericordie. Unde cantat ecclesia Mdaria mater gratie: mater mi sericordie. Quis igitur filius sup bus iam non honorabit parẽtes: Quis arrogãs: quis tumens: nõ dignabitur imitari dulcissimam fi lium eterni patris: dulcissimaz fili um intemerate virginis. dulcissi mum filium sanctissimi senis Jo seph: patris spiritualis t putatiui. Patet igitur q̃ lege diuinali oẽs filij tenentur parentibus obedire: q̃ summo deo placet: adeo vt pri mum preceptum quod deꝰ dedit post precepta pertinentia ad ho norem suum: est preceptum de ho nore parẽtũ. di. Honora patrem tuum t matrem tuã. C Tertio co gunt filij parentes honorare. lege humanali. Sancta mater ecclesia in concilio gregensi determinauit. Qui non honorat parentes de bet excõmunicari. Patet hoc in decretis. d. xxx. c. i. Insuper qui nõ honorãt parentes non dando eis aliméta videtur homicide. In de cretis. xij. q. ij. c. Qui abstulerit. t xxij. q. iiij. Inc cetera. t. d. Ieron. Non satis. Et Ambro. d. Ieron. Inde singulis. sic dicit. Ceterum traditio dei est: vt primo pascas pa rentes. Nã si iusta diuinũ oracu lũ: cõmutatis parentũ moribus: quãto magis sanctis: quez mitis gra uior est. Quo loco insolentẽ pro frenat iactãtiã. h̃ ille. Et. vi. q. i.

Infames. Propterea qui patrem cõtemnit vel derelinquit omne ius pdit: vt hẽtur per Baldũ. C. de ifantib⁹ t expositis liberis. l. vnus quisq3. Plus dico. Si filiꝰ eẽt pa pa nihilominꝰ debet honorare pa rẽtes sm Bal. ff. de in ius vocan do. l. adoptiuũ in principio. Filij. n. semp tenent debitã t deuotã obe diẽtiã t reuerẽtiã parẽtibꝰ exhibe re. vt. C. de pria pt̃ate. l. pgruẽtiꝰ. Et. ff. de i ius vocãdo. l. Generali ter. Immo si nõ honorãt paren tes pdũt hereditatẽ t ipsa priuan tur: t bonis paternis: vt in Auten tico de appellatiõe. paragrapho co gnoscit. Et paragrapho. Cãs. colla. viij. t in glo. in. c. Quintaual. de iureiurando. Sz t exẽplar hoc lo co nõ sunt pternitrẽda: quibus fi liorũ aius adpentũ amorẽ prouo cari potest. Recitat Valeriꝰ maxi mus li. v. q̃ Coriolanꝰ nobilis ci uis romanus maximi cõsilij in re publica existens inique damnatus a romanis: exiuit Romã t transi uit ad Volscos inimicos Roma nos: a quibꝰ factus est dux belli: cõ Romanos. Qui viriliter dimi cans: t post multas ciuitates t ter ras adeptas. ad sossas quinq3 mi liũ passuũ ab vrbe: castra posuit: agrũ romanũ depopulans. Coe git romanos supplicare sibi pro pace. Ad quẽ primo miserunt le gatos: deinde sacerdotes cum in fulis. Qui nihil profecerunt. Stu pebat senatus. Trepidabat popu lus: viri t mulieres exitium pari ter lamentabant. Tunc Veturia mater Coriolani ducens secũ Vo lumniã vxorẽ ppicti Coriolani t filios eiꝰ: puenit in castra Volsco rum. Quã cũ Coriolanꝰ filius eiꝰ vellet amplecti. illa renitẽs ait. Si ne vt sciã an ad hostem venerim: an ad filium: an captiua mater sim: an non. O felix senectus mea: qua te exulem: deinde hostez patrie vi di. Quomõ potes populari hanc patriã que te genuit atq3 aluit: nisi te genuissem Roma non oppu gnaretur. Cũq3 fletibus t ciulati bus terram impleret Coriolanus cõmotus atq3 complexus matrez ait. Expugnasti t vicisti iram me am: patriam tuis precibus liberta ti dono. Continuoq3 cum exerci tu discessit. Aliud exẽplum ibi dem Valerius ponit: t Plinius libro. vij. Quedã mulier ob q̃d dam flagitium: cum fuisset morti adiudicata: noluit eam iudex com burere: vel alia morte publica eã punire propter honorem paren tum: sed inclusa est carceri: vt ibi fame periret. Filia vero eius que erat nupta de licentia iudicis eam in carcere quotidie visitabat: pa tuus tamen eam diligenter perscru

fuissem dixisse:dixisses vrigz. Ba
benedicte fili: vos qui estis domi
nus: t mūdi creator: portaſ aquā.
Cur non precipitis angelis vt de
ferant vobis aquam: vel cur non
precipio terre vt in domo vestra
producat aquam recentem: Ri
disset. Hoc facio vt vobis exemplū
alijs: t ita pratico hoc preceptum
de honore parentū: vt omnes filij
discant a me: t sint obedientes suis
parentibus. O benedicte fili. Pro
pterea Augu. ait. Erubescat ho
mo fieri superbus: quia humilis
factus est deus. Honorauit matrē
in morte: quia pendēs in cruce Jo
anni eam cōmendauit. O fili dul
cissime quasi immemor passionis
tue: de dulcissima matre cura ha
bes. Honorauit post mortem: q
vt Sedulius dicit t Ambrosius.
Resurgens a morte primo dulcis
sime matri apparuit. Iterum ho
norauit matrem viuentem: q eaz
in suam reuerendam matrem de
git. Honorauit eam morientē: q
personaliter cum tota curia celesti
ad eius mortem venit. Honorauit
matrem de hoc seculo recedentez
quia ipsam cum corpore t anima
ad suam dexteram collocauit. Ho
norauit matrem in celo regnātem
quia per eius manus omnes gra
tie transeunt. Similiter t omes
misericordie. Unde cantat ecclesia
Maria mater gratie: mater mi
sericordie. Quis igitur filius sup
bus iam non honorabit parētes:
Quis arrogās: quis tumens: nō
dignabitur imitari dulcissimum fi
lium eterni patris: dulcissimuz fili
um inte merate virginis. dulcissi
mum filium sanctissimi senis Jo
seph: patris spiritualis t putatiui.
Patet igitur q̄ lege diuinali oēs
filij tenentur parentibus obedire:
q̄ō summo deo placet: adeo vrgē
mum preceptum quod dē dedit
post precepta pertinentia ad ho
norem suum: est preceptum de ho
nore parētū. di. Honora patrem
tuum t matrem tuā. ¶ Tertio co
gunt filij parentes honorare. lege
humanali. Sancta mater ecclesia
in concilio gregensi determinauit.
Qui non honorat parentes de
bet excōmunicari. Patet hoc in
decretis. d. xxx. c. i. Insuper qui nō
honorāt parentes non dando eis
alimēta videtur homicide. In de
cretis. xij. q. ij. c. Qui abstulerit. t
xxij. q. iiij. Inē cetera. t. d. lxxxvi.
Non satis. Et Ambro. d. lxxxvi. c
Inde singulis. sic dicit. Leterum
traditio dei est: vt priuo pascas pa
rentes. Nā si iuxta diuinū oracu
lū: cōtumelia parentū morte luit.
quāto magis fama: que mlto gra
uior est. Quo loco insolentē prio
ifrenat iactātiā. h̄ ille. Et. vi. q. i. c.

Infames. Propterea qui patrem
cōtemnit vel derelinquit omne ius
pdit: vt hētur per Baldū. C. de
ifantib⁹ t expositis liberis. l. vnus
quisq. Plus dico. Si filij⁹ eēt pa
pa nibilomin⁹ debet honorare pa
rētes ſm Bal. ff. de in ius vocan
do. l. adoptiuū. in principio. Filij. n.
semp tenent debitā t deuotā obe
dientiā t reuerētiā parētib⁹ exhibe
re. vt. C. de pria ptāte. l. ꝯgruēti⁹.
Et. ff. de i ius vocādo. l. Generali
ter. Immo si nō honorāt paren
tes pdūt hereditatē t ipsa priuan
tur: t bonis paternis: vt in Auten
tico de appellatiōe. paraplo co
gnoscit. Et paraplo. Cās. colla.
viij. & in glo. in. c. Quintaual. de
iureiurando. Sz t exēpla hoc lo
co nō sunt ptermittēda: quibus fi
liorū aius ad pentū amorē prouo
cari potest. Recitat Valeri⁹ maxi
mus li. v. q̄ Coriolan⁹ nobilis ci
uis romanus maximi cōsilij in re
publica existens inique damnatus
a romais: exiuit Romā t transi
uit ad Volscos inimicos Roma
nox: a quib⁹ factus est dux belli: ꝯ
Romanos. Qui viriliter dimi
cans: t post multas ciuitates t ter
ras adeptas. ad fossas quinq miliū passuū ab vrbe: castra posuit:
agrū romanū depopulans. Coe
git romanos supplicare sibi pro
pace. Ad quē primo miserunt le
gatos: deinde sacerdotes cum in
fulis. Qui nihil profecerunt. Stu
pebat senatus. Trepidabat popu
lus: viri t mulieres exitium pari
ter lamentabant. Tunc Veturia
mater Coriolani ducens secū Vo
lumniā vxorē ꝑpieti Coriolani t
filios ei⁹: puenit in castra Volsco
rum. Quā cū Coriolan⁹ filius ei⁹
vellet amplecti. illa renitēs ait. Si
ne vt sciā an ad hostem venerim:
an ad filiuz: an captiua mater sim:
an non. O felix senectus mea: qua
te exulem: deinde hostez patrie vi
di. Quomō potes populari hanc
patriā que te genuit atq; aluit: nisi
te genuissem Roma non oppu
gnaretur. Cūq; fletibus t eiulati
bus terram impleret Coriolanus
cōmotus atq; complexus matrez
ait. Expugnasti t vicisti iram me
am: patriam tuis precibus liberta
ti dono. Continuoq; cum exerci
tu discessit. Aliud exemplum ibi
dem Valerius ponit: t Plinius
libro. vij. Quedā mulier ob q̄dā
flagitium: cum fuisset morti
adiudicata: noluit eam iudex com
burere: vel alia morte publica eā
punire propter honorem paren
tum: sed iussa est carceri: vt ibi
fame periret. Filia vero eius que
erat nupta de licentia iudicis eam
in carcere quotidie visitabat: pri
us tamen eam diligenter perscru

tabat ne aliqd comestibile sibi de ferret. Illa vo extracto vbere sin gulis diebꝰ ppio lacte matrē ale bat. Cū vero iudex mirar ef qr tā to tpe viueret: repertū est qō fie bat. Et sic iudex pietate motꝰ: ma trē filie donauit. Aliud insup exē plum ponitur in libro de natura animalium. Quando ciconie sene scunt: filij parentes suos in nido ponunt: et velut infantes iuxta pe ctus suum collocant: fouent et nu triunt. Quecz etiam alia anima lia ferocia naturali instinctu: suos parentes amant. O igitur ingra tissim. filij. O bestiales filij. O paganis deteriores. O crudelio res bestijs. estote parentibus obe dientes. Estote humiles. estote reue rentes. Sitis timorati. sitis solliciti eis subueniendo. eis seruiēdo. eos suppotando. quia ad hoc lex na turalis. lex diuinalis. lex humana lis vos constringit. vobis precipit vobis imperat. Unde Iero. ait. Exolue fili quod debes: et officia debita: qualicūqz exhibe famula tu: quia parentibus nemo reddere potest quantum tenetur. hec ille. Et Ambrosius. Fili quantum tibi summis iudicium si nō pascis pa rentes. Illi debes quod habes. il li debes qō eo. Pasce pasce ma trem. Nam si pueris: adhuc nō reddidisti cruciatꝰ et doloreꝫ qō pro te passa é. Nō reddidisti obse quium: qō pro te illa gessauit. Non reddidisti alimenta que tibi tribu it: non pietatio affectum: mulgēs in labijo tuis vbera. hec ille. Die poterit fieri finis: quia materia est aliqualiter prolixa.

Secundo principa liter circa honorē parentum consi derare debemus peccabilitatē: vbi querunt doctores vtrum inobe dientia filiorum erga parentes sit peccatum mortale. Rñdeo prout colligitur ex dictis. s. Tho. xxij. q. c. v. ar. i. Filij inobedientes contu maces et rebelles parentibus pec cant mortaliter ſm illud Ro. i. et ij. thy iij. vbi inter cetera peccata mortalia cōputantur pentibꝰ iobe dientes. Ad triplici rōne declaro

¶ Primo ratione transgressiōis

¶ Scōo ratione lapidatiōis.

¶ Tertio rōne maledictionis.

¶ Primo rōne trāsgressiōis sic. Quicūqz trāsgredit legē diuinā et eā nō obseruat: peccat mortaliter. Sz inobedientes et rebelles et con tumaces parentibus transgrediū tur legē diuinam que precipit vt filij obediant et honorent parentes vt patet Exo. xx. Matt. xv. c. di. Honora patrem tuum et matrem tuam. ergo inobedientes et contu

maces parentibus peccant morta liter. ¶ Scōo ratione lapidatio nis sic. Nullus debet lapidari et interfici nisi propter mortalitatē filius inobediēs et irreuerēs paren tibꝰ: debet lapidari et interfici. pa tet hoc Deut. xxi. c. vbi dr. Si ge nuerit hō filiū pterui et protumacē: q nō audiat pris ac mris iperium et coercitꝰ audire cōtēpserit: apprē hēdēt eū: et ducēt ad seniores ciui tatis et ad portā iuditij: dicētqz. iste filiꝰ nr pteruus et cōtumax ē: mo nita nra audire cōtēnit: cōmessa tiōibꝰ vacat: et luxurie atqz cōuiui is: lapidibꝰ obruet eū populus ci uitatis et morietur auferatis malū de medio vestri: et vniuersus isrl audiēs timescat. hec ille. Et Exo. xxi. Qui maledixerit pri vl mri mor te moriat. ergo filiꝰ inobediēs pec cat mortaliter. ¶ Tertio rōne male dictiōis filij iobedientes et irreuerē tes maledicūt: anathematizantur et excōicant a deo pre et filio et spi ritusancto. ergo peccant mortaliter. Deut. xxvij. c. Maledictꝰ inquit deꝰ oipotēs: qui nō honorat prem suū et mrem suā: et dicet oīs popu lus. Amē. Eccle. iij. c. Est maledi ctꝰ a deo q exasperat prem et mrem suā. Gen. ix. Maledictꝰ Chā pu er fuus fuorū erit. Prouer. iij. c. Deum q subsanat pres: et q despi cit precepta mris: effodiāt eum corui de torrentibꝰ: et comedāt eū filij aq le. De talibꝰ filijs maledictis et ex communicatis dixit xps. Jo. viij. c. Vos ex pre dyabolo estis. i. vos inobedientes pentibꝰ: estis filij dya boli sicut excōicati et maledicti: vn de Petrus rauēnas in quodā ser mone ait. Auelle a sole radium et nō lucet: riuū a fonte et arescit: ra mū ab arbore et exsiccat: membrū a corpe et putrescit: sepa filiū a de uotione prīna et iā nō é filiꝰ: sz frater et collega corp. de qbꝰ dr. Vos ex pte dyaboli estis. Ibille. Propter ea tales protumaces filios triplici pena deꝰ punit et flagellat. ¶ Et p priat vita corpali. Sdiēt tales violēta et subitānea morte et iprouisa pereat: si cut vtiqz i ps. scriptum é. Subito defecerunt: pierūt pp iniqtatē suā. Et iterū i ps. Viri sanguinū et do losi nō dimidiabūt dies suos. Ihū Mat. xv. dic dñs. Qui maledixe rit pri vel mri morte moriat: ad oñdēdū q plus viuerēt si obedi rēt suis pentibꝰ. Hz exēplū ō Ab salō: q cū psecutꝰ é pre; suū Da uid, pp ijs capill' ad arborē suspen sus: tribꝰ lāceis a Joab trāsfossus miserabiliter mortuꝰ é. Aliud qqz exē plū in Cathelonia. Juuenis qdā. xviij. ānor: pentibꝰ iobediēs: la tro effectꝰ: captus et suspensus in teriit. Jāqz pendente in patibulo cum omnino esset imberbis: toto

populo vidente: emittit barbam: mutat faciem: capilli capitis pendent crescentes gradatim: canescens atq; senescens vsq; ad decrepitā senectutem: ⁊ quasi.lxxxx. annoꝝ se ostendēs: cūcto populo mirabilis factus ē. Per huiusmodi signa voluit deus ostendere q̄ ad talē deuenisset etatez: si suis parentib⁹ nō fuisset ꝯtumax ⁊ rebellis. Aliqui submergunt in aquis. aliqui cōburuntur: aliqui occiduntur bombarda. aliqui sagittis. aliqui in guerra. Et sic diuersimode priuant vitā corporali. ¶ Secundo priuantur substātia itemporali. Licet eniz tales inobedientes suis parētibus: nō tam subito moriantur: viuunt tñ in magna pauptate ⁊ miseria. Et si conent lucrari exercitādo se artibus ⁊ exercitijs: tñ semp sunt in magna calamitate. Unde Eccle.xli. Filioꝝ peccatorū periet hereditas: ⁊ cum semine eoꝝ assiduitas opprobrij. Et Eccle.v. scriptuz est. Generauit filiū: qui in summa egestate erit. Tales insuper inobedientes parentibus vel non habent filios: vel si habēt cito moriūtur: vel si viuūt. in iudicio parentum a domino viuere p̄mittunt. Nam dant illis filij monstruosi: infirmi: demētes: stulti: scelestes: immorigerati: scandalosi: lasciui: rebelles parentibus ⁊ oībus odiosi. Sap.iiij.c. Ex iniquis eniz omnes filij qui nascunt testes sunt nequitie aduersus parētes: in iterrogatione sua. ¶ Tertio, cruciabuntur igne īfernali. Dicet nāq; iustissimus deus in vniuersali iudicio: vt patet Mat.xxv. His q̄ extraneis opera pietatis nō fecerunt. Ite maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Esuriui ⁊ nō dedistis mihi manducare: hospes eram ⁊ non collegistis me. Nudus ⁊ non cooperuistis me: infirmus ⁊ i carcere ⁊ non visitastis me. Quanto autem grauiori furore promulgabit sentētiam contra rebelles filiꝰ dei. O filij contumaces. O filij inobedientes. O filij ingratissimi. Ego esuriui in parentibus vestris ⁊ non dedistis mihi manducare: Immo clausistis mihi panem. Sitiui ⁊ abstulistis mihi vinuz meū. In domo eram: ⁊ de mea ꝓpria domo crudeliter expulistis: meis ꝓprijs vestibus denudastis. Infirmū veluti canem dereliquistis me: sine prouisione aliqua. Ite ergo maledicti in ignem eternū. O īfernales diaboli: ducite istos maledictos filios vobiscum: ⁊ manibus ⁊ pedibus ligatis eos mittite in ignem eternum. Or' oltra ribaldi filij discedite a me: andate cum trenta milia diauoli: q: parētibus

vestris fuistis inobedientes ⁊ rebelles contumaces: proterui atq; ingratissimi. Ecce igitur filij carissimi quō deos punit inobedientiā filioꝝ triplici flagello.

Tertio: principaliter circa honorem parentum cōsiderare debem⁹ mltiplicitatem. Cōtra p̄ceptū de honore parētū: multiplr p̄nt offendere filij rebelles: sz in p̄ntiarū duodecim modos adducā: vt filij inobediētes possint confiteri plenius. ¶ Primus modus vocat̄ v̄beratiuus: qñ rebellis filius: suis sacrilegis manib⁹ v̄berat p̄rem vel matrē: certe mortalr peccat. Propt̄ ea Exo.xxi. dñs ait. Qui pcusserit p̄rez aut mr̄ez: morte moriat̄. Audi mirabile exēplū. Qui dā Ualētie ad furcas iniuste sentētiatus: qñ fuit ꝓpe furcas ⁊ vidit eas nouiter factas: in illo loco clamauit di. O dñe iuste morior: nō ex isto crimine mihi iniuste ⁊ false īposito: sed q: in hoc loco v̄beraui matrē meā: que orauit deū dicēs. Rogo deū vt in isto loco in quo me percussisti: sis suspensus: ⁊ ita fuit. ¶ Secūs modus dr̄ cōtumeliatiuus. ꝯtumelia s̄m.s. Doc.xxij. q.lxxij. proprie ⁊ p se ē petm̄ mortale. Similr ⁊ cōuiciū. Quando ergo filij afficiunt parētes cōtumelijs: seu conuitijs vocādo eos īsensatos. senes. infantiles. vel fetētes. bauosos. vel cecos. vel surdos. vl' desdētatos. intēdentes per hmōi v̄ba: eos g̃uiter offendere: peccāt mortalr. Unde Ezech.xxij.c. scribitur. Patrem ⁊ matrem contumelijs affecerūt. ⁊ Michee.⁊.c. Contumeliam facit filius patri. Filia consurgit aduersus matrē suaz. Nurus contra socrum suam. Unde Hiero. de honorandis parentibus ait. Contumelijs afficiens patrē: ⁊ ꝯtēnens senectam matris ꝯfundetur ⁊ in obprobrijs erit: h̄ ille. Audite mirabile exēplum: vt habet in lib.d.vij. donis. Filius q̄daz post mortē apparuit patri habēs serpentē circa collū suuz: qui septies in die corrodebat linguaz suā vsq; ad radices solum ꝓpter hoc: q: dū viueret fuerat patri infestus ⁊ ꝯtumeliosus. ¶ Tertius modus dicit̄ maledictiuus. Cū.s. filij maledicūt parētes ⁊ blasphemant. vnde Hiero. Maledicēti patrē ⁊ matrē extinguetur lumē: ⁊ pupille oculoꝝ eius videbūt tenebras. hec ille. ¶ Quartus modus dicit̄ trufatiuus. Cum filius trufatur de suis parentibus irridendo: subsanādo: peccat mortaliter. Nam Cham filius Noe: q: irrisit patrē quē iuenit discooptū: fuit maledict⁹ ab eo: vt pz Gen.ix.

Unde Piero. de honorādis parentibus ait. Aderat enim ceciderunt fue subire supplicium qui parētū vultus: vel totus visū despexerit: t elatis oculis leserit pietatez: hec ille. ¶ Quintus modus dicit ne gatiuus. Cuz filij subtrahunt vel negant parētibus alimēta. scilicet potū. vestimēta calciamēta nō p uidētes eoz infirmitatē: peccāt mortaliter. Tales enz sunt homicide: vt pz in decretis. xij. q. ij. c. Qui abstulerit. Unde Prouer. xxviij. c. dr. Qui subtrahit aliqd a patre suo t a matre: t dicit hoc nō est peccatū: particeps homicide est: hec ibi. Exēplum. Quidaz filius ita crudelis effectus é cōtra matrē: q non dabat sibi ad comedendū: nisi fabas crudas. Qui tādem moriēs: nihil aliud dicebat: nisi fabas: fabas: t sic cum fabis in ore mortuus est. Hoc fuit fabi ani. ¶ Sextus modus é expulsiuus. Cū filij expellunt parētes de domo: nō curātes amplius de eis quasi nō essent: peccāt mortaliter. Narrat Cesarius mirabile exemplum. Quidā Henricus noie: itro ducta vxore: expulit matrē eiulantē t lachrymantē: t a filio pulsionem petentē: quā filius nullomō erudiebat: sed in magna necessitate eā reliquit. Qui cuz quadam dieiuz vxore i mēsa esset: t mīsio vocem ad hostiuz pulsantis audisset: dixit. Ecce diabol⁹ clamat ibi. Repposito in capsa pullo cocto: quē preparauerat ad comedēdū intromissa matre supplicāte filio vt sue necessitati subueniret t sibi cōpateret. quā multis iniuriosis verbis expellens: dixit puero. Porta pulluz: puer vero aperta capsa: nō inuenit in scutella pullum reperit: sed serpentem plicatum aspexit: q qō viderat nunciauit. Postmittitur puella t rediēs eadem se vidisse fatetur. Ille autem cuz indignatione pergens ait. Etiam si esset dyabolus ego eum tollā. Ut autem in capsam vel cistam adle uanduz scutellam se inclinauit: serpens collo eius insiliens circa guttur eius se colligando duplicauit: t quando subtrahebantur ei cibaria vel adhibebantur aliqua: quibus deponi posset instrumenta. ita collum eius stringebat: vt intumescente facie oculi de sedibus suis mouerentur. xiij. autē annis sic vixit: t ad diuersa sanctoz limina in caruca ductus: quem mater eius pie cōpatiēs sequebat. Ecce igit quātū é graue pcm expellere parentes de domo. Unde Isa. i. c. in persona talium. Filios enutriui t exaltaui. ipsi autē spreuerunt me. ¶ Septimus modus dr optatiuus. Iniqui enim filij cupiunt vt

eorum parentes nō tādiu viuant quo possint disponere t facere vt volunt: vel optant ipsis parentibus infirmitatem: vel alia nocumento deliberato. peccāt mortaliter. ¶ Octauus modus dr ablatiuus Cū auferunt occulte vel manifeste aliqua bona tēporalia notabilia contra expressam preceptionē parentū peccant mortaliter: q vel est furtum si occulte: vel est rapina si manifeste: vtrūqz est peccatū mortale vel cōtra septimū precepti diuinum. ¶ Nonus modus est reuelatiuus. Cum filij reuelant secreta parentum ex quibus sequitur damnum: vel iniuria: vel infamia: vel mors: vel exilium t huiusmodi peccant mortaliter cū offensa sit notabilis. ¶ Decim⁹ modus dr impeditiuus. Aliqui filij neqz ita sunt auari t cupidi q nō permittunt parentes cōdere testamentū. Qui sin leges perdūt hereditatē vt patet. C. Siquis aliquem testari prohibuerit. l. i. Nō permittunt vt restituant male ablata: nec vt faciant elemosinas t sic diuersimode impediunt a tot bonis faciendis: quod sine dubio é mortale peccatum. ¶ Undecim⁹ modus dicitur deceptiuus: suis blanditijs: suis mellitis verbis: sed intus venenatis: inducūt parētes vt oia sua reponant i coz manib⁹ t ipi pcurabūt eis necessaria abūdanter. Ita vt tantū attendant visitare ecclesias: frequētare predicationes: acquirere indulgentias: t adarse bon tempo e saluare le aie sue: t totum pondus pulsionis t gubernationis relinquant ipsis. Quo facto hospitalis expectat tales parentes: q vix poterunt habere ad comedendū. Dicit Cato Fistula dulce canit volucres dum decipit auceps. Sed vtrū debeatis hoc facere: nolo ego sentētiare quia forte tales filij haberent me odio. Sz recte sniat sapiēs. Eccl. xxxiij. c. Audite me magnati t oēs populi: t ecclesie rectores: auribus percipite. Filio: t mulieri: fratri: t amico: ne deo ptāte sup te in vita tua: t nō dederis alij possessionez tuā: ne forte peniteat tevt deprecerio pulsis. Duz adhuc supes t aspiras: nō imutabit te omnis caro. Debes enim vt filij tui te rogent t te respicere i manibus filiorum tuorum. In oibus opibus tuis pcellens esto. Ō ille. ¶ Duodecimus modus est detētiuus. Cum filij cooperiunt auaricia nolūt soluere legata pmūt nec satisfacere iuxta eoz vltimam voluntatē: que p lege habetur: vt patet. xiij. q. ij. Ultima voluntas. Et. C. de sacrosanctis ecclesijs. l. prima. Tales enim vocantur necatores animarum: t vt infideles

ab ecclesia sunt expellendi.xiij.q.
ij.c.Qui oblationes.ergo mortaliter peccant. Audistis filij charissimi huius diuini precepti de honore parentum obligationem: & quanta coactione quilibet tenetur obedire suis parentibus. Audistis peccabilitatē:quō triplici ratione talium inobedientia est mortale:ꝓ quos tria flagella diuina iustitia preparauit. Audistis contra hoc preceptum multiplicationem q.s. Duodecim modis peccat mortaliter. Si ergo cupitis o filij dulcissimi vita longiore viuere. Si cupitis ꝓalibus bonis abundare. Si desideratis filios habere felices: si vultis eternā dānationem euitare:ꝓsiderate quot & quales iniurias ꝓtra parentes ꝓmisistis:& oēs postꝫ domū pertexeritis humiliter & deuote genibus flexis capite discooperto manibus plicatis: coram parentibus vestris indulgentiam & remissionem postulate. Et vos parentes dulciter ac benigne oēs offensas eis remittite:donantes eis vestrā sanctā & cordialem benedictionē. Ad'si parētes vri iam decesserūt nō pigeat vos filij charissimi:eoꝝ adire sepulcra: & ibi genibus flexis dicite:pater mi reuerēde indulge mihi. Et sic mater mea dulcissima pce mihi. Sic enim oēs merebimini nedū a parentibus vestris remissionē habere.sed etiā remissionem & benedictionē a deo patre oiuꝫ.qui ꝓceptum de honore parentū dedit viuens & regnans per infinita secula seculorum. Amen.

¶Feria qnta tertie dominice.

De accidia. Sermo.xxx.

Argens ministrabat illis. Luc. iiij. Non fuit pigra & negligens socrus apostoli Petri ad Dñicum surgere preceptum.que reddita sibi sanitate. ipsi saluatori sollicite mistrabat. Ex qua re sub typo & figura dat nobis exēplum exercitiēdi oēm torporē: accidiaꝫ & negligentiā. necnō ꝓsiderandi id qō Aug.dicit libro de ꝓfectu vitioꝝ.¶Beneto q: nō dormientib⁹ aut ōfidia torpēnt⁹ ꝓuenit regnū celoꝝ.sed violētiā vtiqꝫ facientes diripiūt illud. Debem⁹ ergo solliciti eē atqꝫ feruētes.& cū socru petri surgere ac deuote dño suisqꝫ discipulis mistrare.vt inquit thema euāgelij hodierni. In quo tria singularia documēta hēm⁹.¶Primū documētū est.q dño iesus ad pces sctoꝝ suoꝝ nobis reddit sanitatem.& cetera bona spūalia. Hoc ꝓ prima pte euāgelij vbi dicitur. Apostoli rogauerūt ꝓ socru petri & curata fuit.¶Scōm documētū q nō debem⁹ adhibere fidē demonibus & malis spiritib⁹.etiaꝫ si vera dicerēt.q: ꝫ semp faciunt vt decipiāt.Hoc ꝓꝫ ibi. Exibāt autē demonia &c.¶Tertiuꝫ documētum est.q debem⁹ eē solliciti ad reducēdū xpm vna cum turbis: & quiēduꝫ xpm vna cum turbis: & audire ecclīē doctrinā.reiecta sō nolentia & accidia. Patet ibi. Facta autem die &c. De hac ergo accidia tria in ꝓsentiarum cōsiderabimus.

¶Primo diffinitionem.
¶Scōo malignationem.
¶Tertio specificationem.

¶Primo debemus cōsiderare accidie diffinitionē.Johānes damascenus in.ij.libro sen.suaꝫ:accidiā sic diffinit.Accidia est quedā tristicia aggrauans. Ad vt clarius intelligere possimus necesse est recurrere ad doctrinā.s. Tho. xxij.q.xxxv.ar.i.&.ij. Et in cōnib⁹ de malo.q.xi.ar.i.&.ij. vbi habet talis declaratio.Obiectuꝫ accidie est bonū spūale & diuinū apprehē sum vt tristabile:qō tamē de se ē delectabile. Et ista tristicia pōt ꝓsiderari dupliciter,Uno modovt ipte sensitiua:& istomodo ē passio naturalis qua neqꝫ laudamur nec vituperamur ꝑm Ari.in.ij. Ethico. & sic nō est vitū. Aliomō ,put ista tristicia est in volūtate & rōne:applicante cū ꝓsensu hāc passionem ad fugā & horroꝛē ipsius boni diuini & spūalis:qñ illi oportet mēte ex necessitate salutis inherere. Et hoc ,ppie ē accidia:ita aggrauās hoiem vt caro totalr ꝓtra spirituꝫ ꝓnitat. Unde Aug.sup ꝓs. Accidia est tedium boni spūalis & interni. Et Ber. Accidia est quidaꝫ aiꝛtorꝑ cū qs negligit aliq̄ bōa ipsa areꝛaut fastidit perficere. Hinc & Grego.in.ij.mor. Accidia ē iterna mentis tristicia. Et Ugo de.s. victo. Accidia est torꝑ mentis bona negligentis incoare. B. aūt Albertus magnus in.ij.sen. Dicit qp magistraliter accidia diffinitur sic. Accidia est diffidentia implendi mandata. Sed curiosius querenti. vnde originet accidia. Respondeo a tribus causis maxime trahit originē. ¶Primo ex corꝑis cōplexione. vnde melancolici ex complexiōe magis inclinātur ad tristiciā:& ex ꝓsequēti ad accidiam:qꝫ sanguinei. In illis enim magis abundat humor melēcolie. Ait nāqꝫ Ari.in primo de som.& vigilia. Nigra colera.i. melēcolia est naturalr frigida: & infrigidans stomachū:& alia loca vbicunqꝫ diuinū hꝫ.ꝫ ille. Ubi āt ē frigiditas ibi est ꝓstrictio & tepiditas ac remissio motꝰ. Ad melēcolicimaturalr sunt tepidiores & strictiores: ac accidiosiores aliis.ex frigidio-

res:vt ait Plbo ibidé. Et sic i pte accidit flegmaticio ea de causa.
¶ Scdo generaf ex diaboli instigatõe. Propt̃ tristiciã.n.supuenié té ꝛ ex.ope diaboli hñtis naturalr ptãtem sup totã ptẽ sensitiuã nr̃az q̃ztum tñ de⁹ permittit cãf accidia. Mã vt ait.f. Tho.sup Job. Que cunq; solo motu locali fiũt possũt causari a demonib⁹. vnde mot⁹ ꝛ vaporatões tristes ꝛ melencolici: possunt moueri a demone interi⁹ Et ex hõ hõ nõ incipit sepe bonuz. Videf.n.sibi graue:vel dimittit i ceptũ bonuz ꝛ reddit tediosus ꝛ incõportabilis alijs conuersantib⁹ ꝛ psuetibus secũ. Unde Johãnes Cassianus i tractatu de tristicia ait. Interdũ etiã nullis alijs existẽtib⁹ causis tristicie:inimici subtili instinctu:tanto merore repẽte deprimimur:vt nec caroꝝ quidẽ ac necessarioꝝ nostroꝝ aduentũ:solita susc̃ipere affabilitate possimus. Et quicquid ab eis fuerit cõpetẽti fabulatione platũ:iportunũ nobis ꝛ superfluũ iudicef. nullaq; eis a nobis reddat grata respõsio:vniuersos cordis nostri recessus:felle amaritudinis occupante.hec ille. Insuper accidia generaf ex ventris nimia saturatione:vt in sodomitis apparuit. De quib⁹ Ezech. xvi. Hec fuit iniquitas sororis tue sodome. Superbia:saturitas panis ꝛ abundantia ꝛ ociũ. ¶ Tertio generaf ex corporis quietatõe. Nam.iij. Re.legit:q; dũ Salom structure templi operã dedit:i sata tu gratie fuit:sz cũ quieti: a mulieribus fuit seductus. Idẽ patet in multis iuuenibus:ꝛ religiosis militibus ꝛ diuitib⁹:qui ex nimia q̃te corpis efficiunf ociosi ꝛ accidiapleni. De quibus dolendũ est:vt de romanis ait Aug. de ciui.dei. Plus dolẽdum est opulentia q̃z pauptate periisse romanos. Interũ causaf ab amicoꝝ priuatõe. Illi.n. maxime sunt tristes ꝛ accidiosi q̃ carent seu priuanf amicis. Cõtrarioꝝ.n. effectuũ est ꝓtraria cã:vt dicit Ari.ij.de genera.ꝛ cor. sed amicos habere est cã leticie.ergo amicos nõ hr̃e est cã tristicie. Ait enim Ari.ix. Etbi. Pñtia amicorum delectabilis est:tam in bonis fortuitis:q̃z in malis. In bonis:q: delectabile est consolari cũ amico ꝛ q: intelligit amicos ꝟsolari ꝛ letari in ꝓpꝛijs bonis. In malis aũt q: tristati alleuiantur ab amicis cõ dolẽtibus.hec ille. Et ibidẽ. Amicus est consolatus cũ amico in visione ꝛ sermone. Ecõtra aũt:vt dicit̃ est de carẽtibus amicis:ꝛ amicoꝝ ꝓsentia. Hanc originatõem posui ꝓ maiori declaratõe. Si nõ videbiꝝ predicta dimittaf. Hũc aũt more solito querendũ occurrit.

vtrũ accidia sit peccatuz mortale. Respõdeo ꝼm.f. Boc.in.xxij.q. xxxv.ar.iij. Et in cõnibus de ma lo.q.xi.ar.iij. Et ꝼm.d. Albertum in.ij.sen. Accidia est peccatũ mortale. Et hec triplici ratione declaratur.
¶ Primo rõne extinctionis.
¶ Scdo rõne dãnationis.
¶ Tertio rõne occisionis.
¶ Primo rõne extinctionis sic. Omne qd̃ extinguit caritatẽ ꝛ ceteras virtutes est peccatum mortale:sed accidia extinguit caritatez cum ceteris virtutibus. Prouer. xxiiij.per agrum hois pigri transiui ꝛ per vineã viri stulti. Et ecce totũ repleuerãt vrtice:opuerũt superficiẽ eius spine:ꝛ macera lapidũ destructa erat.hec ille. Prob̃ baf etiã per glo.sup illud ãre tristis es aia mea. Docet h̃ tristiciaz seculi fugiendã:que patiam ꝛ caritatẽ ꝛ spẽ extinguit:ꝛ totã bonaz vitã cõfundit.ergo accidia est peccatum mortale. ¶ Secũdo pbaf ratione dãnationis sic. Omne illud qd̃ retrahit de requie beatorum ꝛ reducit ad inferos pctoꝝz. est peccatũ mortale. Sed accidia retrahit de rege beatoꝝ ꝛ reducit iferos peccatoꝝ. Probaf ꝑ Aug. super Gen.ad litterã. vbi dicit Jacob dicens filijs suis. deducetis senectutẽ meã cum tristicia ad inferos. videf hoc timuisse:ne nimia tristicia sic perturbaref:vt non ad requiẽ bonoꝝ iret.sed ad inferos peccatoꝝ.ergo accidia est peccatũ mortale:cũ ad inferna faciat descẽdere. ¶ Tertio ꝓbaf idẽ rõe occisionis sic. Nihil inducit mortez spũalem in aiam:nisi peccãm mortale. Sed accidia opatur mortẽ spiritualẽ aiam occidẽdo Probaf dicit.n. Aplꝰ.ij.cor.vij. Seculi tristicia mortẽ opatur. Et Eccl.xx. Multos.n.occidit tristicia. Et vt dicit Bama. vbi.s. accidia ẽ tristicia q̃dã.g̃ accidia ẽ peccãm mortale.

Scũdo principalr ꝟsiderare ꝏbem⁹ accidie malignatiã.tres sunt huius vitij malignitates.
¶ Prima est creaturis ꝟiatiua.
¶ Scda est temporis ꝓditiua.
¶ Tertia est diuersoꝝ malorum inductiua.
¶ Prima malignitas accidie est creaturis ꝟiatiua. Ubi aduertendũ verã esse Ari.finiaz in.ij.de cc. Aõ oẽs res ꝛ oẽs creature sunt ꝓp opationẽ. vñ q̃libet creatura suo mõ opaf. Incipiam⁹ g̃ videre hãc vitatẽ in sole. Maz illi dño ꝓceptũ posuit ꝛ ꝓteribit:vt luceat ꝛ vt singulis dieb⁹ veniat ab oriẽte in occidentẽ ꝛ singulis noctib⁹ reuertaf in orientẽ:q; semp implet

reuerat ait Pbs ibidē. Et sic ī pte accidie flegmaticio ea de causa.
¶ Scō o generat ex diaboli instigatōe. Propt̄ tristiciā.n.supuenientē t ex ope diaboli hñtis naturalr ptātem sup totā ptē sensitiuā nr̄az q̄rum tñ de⁹ permittit cāt accidia. Nā vt ait.s. Tho. sup Job. Que cunq; solo motu locali fiūt possūt causari a demonib⁹. vnde mot⁹ t vaporatōes tristes t melencolici: possunt moueri a demone interi⁹ Et ex h̄ hō nō incipit sepe bonus. Videt.n.sibi graue: vel dimittit ī ceptū bonū t reddit tediosus t incōportabilis alijs conuersantib⁹ t psuetibus secū. Unde Johānes Cassianus i tractatu de tristicia ait. Interdū etiā nullis alijs existentib⁹ causis tristicie: inimici subtili instinctu: tanto merore repēte deprimimur: vt nec caroz quidē ac necessariorz nostrorz aduentū: solita suscipere affabilitate possimus. Et quicquid ab eis fuerit cōpetēti fabulatione ,platū: iportunū nobis t superfluū iudicet. nullaq; eis a nobis reddat grata rēspōsio: vniuersos cordis nostri recessus: felle amaritudinis occupante. hec ille. Insuper accidia generat ex ventris nimia saturatione: vt in sodomitis apparuit. De quib⁹ Ezech. xvi. Hec fuit iniquitas sororis tue sodome. Superbia: saturitas panis t abundantia t ociū. ¶ Tertio generat ex corporis quietatōe. Nam.iij. Re. legit: q; dū Salomon structure templi operā dedit: i statu gratie fuit: ꝯ cū quieti: a mulieribus fuit seductus. Idē patet in multis iuuenibus: t religiosis militibus t diuitib⁹: qui ex nimia gente corpis efficiunt ocioſi t accidiosi pleni. De quibus dolendū est: vt de romanis ait Aug. de ciui. dei. Plus dolēdum est opulentia q; pauptate periisse romanos. Interū causat ab amicoz priuatōe. Ili.n. maxime sunt tristes t accidiosi q carent seu priuant amicis. Cōtrarioz.n. effectuū est ctraria cā: vt dicit Ari.ij. de genera. t cor. sed amicos habere est cā leticie. ergo amicos nō hre est cā tristicie. Ait enim Ari.ix. Ethi. Pūtia amicorum delectabilis est: tam in bonis fortuitis: q; in malis. Jn bonis: q: delectabile est consolari cū amico t q: intelligit amicos ꝯsolari t letari in ,pprijs bonis. Jn malis aūt q: tristati alleuiantur ab amicis cō dolētibus. hec ille. Et ibidē. Amicus est consolatus cū amico in visione t sermone. Ecōtra aūt: vt dicit cū est de carētibus amicis: t amicoz presentia. Hanc originatōem posui ,p maiori declaratōe. Si nō videbit predicta dimittat. Nūc aūt more solito querendū occurrit.

vtrū accidia sit peccatuz mortale. Rēspōdeo ꝑm.s. Boc.in.xxij.q. xxxv.ar.iij. Et in cōnibus de malo.q.xi.ar.iij. Et ꝑm.d. Albertum in.ij.sen. Accidia est peccatū mortale. Et hec triplici ratione declaratur.
¶ Primo rōne extinctionis.
¶ Scō o rōne dānationis.
¶ Tertio rōne occisionis.
¶ Primo rōne extinctionis sic. Omne qđ extinguit caritatē t ceteras virtutes est peccatum mortale: sed accidia extinguit caritatez cum ceteris virtutibus. Prouer. xxiiij. per agrum hois pigri transiui t per vineā viri stulti. Et ecce totū repleuerāt vrtice: opuerūt superficiē eius spine: t macera lapidū destructa erat. hec ille. Probat etiā per glo. sup illud q̄re tristis es aia mea. Boeci h̄ tristiciaz seculi fugiendā: que patiam t caritatē t spē extinguit: t totā bonaz vitā cōfundit. ergo accidia est peccatum mortale. ¶ Secūdo ꝑbat ratione dānationis sic. Omne illud qđ retrahit de requie beatorum t reducit ad inferos pctōz. est peccatū mortale. Sed accidia retrahit de rege beatoz: t reducit iferos peccatoz. Probat ꝑ Aug. super Gen. ad litterā. vbi dicit Jacob dicens filijs suis. deducetis senectutē meā cum tristicia ad inferos. videt hoc timuisse: ne nimia tristicia sic perturbaret: vt non ad requiē bonoz iret. sed ad inferos peccatoz. ergo accidia est peccatū mortale: cū ad inferna faciat descendere. ¶ Tertio ꝑbat idē rōe occisionis sic. Nihil inducit mortez spūalem in aiam: nisi peccū mortale. Sed accidia opatur mortē spiritualē aiam occidēdo Probat dicit.n. Aplō.ij.cor.vij. Seculi tristicia mortē opatur. Et Eccl.xx. Multos.n. occidit tristicia. Et vt dicit Dama. vbi.s. accidia ē tristicia q̄dā. ꝯ accidia ē peccū mortale.

Secūdo principalr ꝓsiderare ōbem⁹ accidie malignatiōnē. tres sunt huius vitij malignitates.
¶ Prima est creaturis ꝓpriatiua.
¶ Scōa est temporis pditiua.
¶ Tertia est diuersoz malorum inductiua.
¶ Prima malignitas accidie est creaturis ꝓpriatiua. Ubi aduertendū verā esse Ari. sniaz in.ij. de cc. Nō oēs res t oēs creature sunt pp opationē. vñ q̄libet creatura suo mō opat. Incipiam⁹ ꝯ videre hāc vitatē in sole. Naz illi dño ꝑceptū posuit t ꝑtribuit vt luceat t vt singulis dieb⁹ veniat ab oriē te in occidentē t singulis noctib⁹ reuertat in orientē q; semp implet

hoc ꝓceptū semper operat: nūq̄z pigritatur: nec die nec nocte: nec hyeme: nec estate. Quamuis labo: et in vno die: tamē etiaz mane surgit in sequenti. Et hoc est qđ dixit Aristo. ix. Methā. Sol semp agit ⁊ nunq̄z quiescit. Diuersa. n. opat. vt dicit in primo. Methā. Sol suo motu iflāmat terrā ⁊ eleuat exea vapores calidos. Et. ij. Methā. Non cibat neq̄z nutrit. nō comedit neq̄z bibit. Et quāuis operet ꝯtinue: nō tñ expectat remunerationē sui labor: nec ꝓpter negligentiā: expectat talē penā: qualē hō accidiosus expectat. Et hoc noster Aug. inuehit cōtra accidiosuz vi. Indecēs est xp̄iano si cū i lecto radius solis inueniat. Posset esz sol dicere: si ptātem loquendi haberet. Amplius labora: iberi q̄z tu: ⁊ tñ cū ego iaz surrexerim tu dormis. hec ille. Sic stelle agunt: vt ait Aristo. ix. Methā. stelle semp agunt ⁊ nunq̄z qe sunt nec fatigantur: sic ceteri planete: currēteo: influēteo ⁊ operātes. ¶ Secūdo possumus videre in elemētis, Terra que ꝺm Arist. primo Methā. est grauior: ⁊ ꝺm locū alijs elemētis inferior: cōtinue operat ad ꝓductionē plantaz: herbaz: ⁊ arboz: ꝓut dicit Aristo. primo vegeta. Et ꝙ de se terra sit imobilis: tñ aliquādo mouet: vt ꝑz in terremotibus: vt dicit Aristo. in. ij. vegeta. Et i. iij. Methā. Sic ⁊ aqua est fluida atq̄z mobilis ꝺm partē: vt ꝑz primo. Methā. ⁊. ij. Methā. dicit. Laboriose decurrit aqua. Sic ⁊ aer nunq̄z ē ociosus. Agit enim ꝺm modū suū. Et vt dicit Aristo. ij. de aia. Aer suo ꝓpio mouetur motu. Sic ⁊ ignis. Nā mouet ⁊ agit: vt patet primo de celo ⁊ mu. Et i. iij. ⁊. iij. eiusdē. Cōtinue enim calefacit: ⁊ summe ē auctoritatis. Operant ⁊ cetere creature aiate. Prouer. vi. Vade ad formicā o piger ⁊ cōsidera viā eius ⁊ discе sapientiaz. Que cū nō habeat ducē ⁊ preceptorē: nec principē: parat estate cibum sibi ⁊ ꝯgregat i messe quod comedat: hec ille. Pudeat ab eis quis aialibus nō trahere moꝛes. Propterea sancti laborauerunt: ⁊ in ꝯtinuo spirituali exercitō fuerunt. Audi aplm. Hebr. xi. Sancti p fidē. s. veterio ⁊ noui testamēti: vicerunt regna. opati sunt iusticiā adepti sunt repromissiōes. Audi Dauid regez nobilissimū in. ps. xvij. Pauper sum ego: ⁊ in laboribꝰ a iuuētute mea. De āna sancta. Prouer. vlti. legit. Panem ociosum nō comedit. Audi aplm. ij. Cor. xi. In laboribus plurimis in carceribus abundantius: i plagis supra modū in moꝛtibus frequēter. A iudeis quinquies quadragenas vna minus accepi: ter virgis cesus sum: semel lapidatus sum: ter naufragium feci. Nocte ⁊ die in profundum maris fui. In itineribus sepe. hec ille. Sed quid dicemus de sancto sanctoꝝ? Nōne habetur. Jo. iiij. Jesus fatigatus ex itinere: sedebat sic sup fontem: Tantū deniq̄z ipse laborauit: vt p manus: pedes: ⁊ p totum corpus sanguiné pro sudore effuderet. vñ deuotus Bernardus ait. Quādiu vixero memor ero laborū quos xp̄s sustinuit in predicando fatigationuz in docēdo: tēptationum in ieiunando: vigiliarū in orando: lachrymaꝝ i cōpatiendo. Recordabor etiā doloꝝ. sputoꝝ. quitioꝝ. colaphoꝝ. subsannationū: exprobrationuz: ⁊ clauoꝝ: horūq̄z similiuz. Alioquin requirek a me sanguis iusti: qui effusus ē super terrā. hec ille. Degenerat igit ⁊ declinat accidiosus ab irrationabilibꝰ creaturis: ⁊ a vita sanctoꝝ ⁊ xp̄i: q̄ oibꝰ xp̄ianis ait. Jo. xv. Ego posui vos vt eatis ⁊ fructū afferatis ⁊ fructus vester maneat. ¶ Scđa malignitas accidie ē xp̄o ꝑtitiua. Ait enim Seneca. Reliqua a nobis aliena sūt: tēpꝰ tñ nostruz est. Vñ Eccl. iij. dicit. Fili ꝙserua tēpus: declina a malo. Hoc certe tēpus datum est vt operemur bonum. Gal. vi. Dū tēpus habemus operemur bonū. Tēpus eni cito trālit: vt ait Job. xiiij. Breues dies hoīs sunt: ⁊ numerus mēsium eius apud te ē. Et iterum. Job. vij. Dies mei velociꝰ trāsierunt: q̄z a texēte tela succiditur. Et Bernar. Nō puꝝ existimes tēpus: qđ i factis ⁊ dictis expendit ociosis. Volat verbū irrevocabile: volat tēpus irrevocabile: hec ille. Vñ pro re pretiosa debemus hoc tēpus existimare: ⁊ illud in ꝓtritiōe: in ꝓfessiōe: in penitētia: in euasiōe inferni ꝓsumare. Bernardꝰ. Nihil ꝑciosius tpe: q̄z heu nihil hodie vilius reputat: ꝺ ille. Certe si dānati ꝑticulā huius tpis hꝫ possent: nihil aliud vellēt ⁊ sic existētes i purgatorio. Unde Aposto. ij. Cor. vi. dicebat. Ecce nūc tēpus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Cōsummāduz igit ē a nobis tēpus in bonis opibꝰ: nec tñ sufficit si recte volumꝰ ꝓsidera re. Nullū ē. n. tēpus: in quo debitores nō simꝰ. Audi Ber. in li. de ꝓscientia. Sicut. n. nullū est momētum: in quo nō vtamur dei pietate ⁊ misericordia: sic nullum ꝺ esse momētuz in quo eum ꝓsentē non habeamꝰ in memoria: hec ille. vñ Hiero. ad Rusticū. ⁊ habetur ꝺ ꝓse. d. v. vi. c. Nunq̄z de manibꝰ tuis aut oculis tuis liber psalterij

hoc ꝓceptū semper operat: nūq̄ pigritatur: nec die nec nocte: nec hyeme: nec estate. Quamuis labore in vno die: tamē etiaz mane surgit in sequenti. Et hoc est qđ dixit Aristo. ix. Methā. Sol semp agit ⁊ nunq̄z quiescit. Diuersa. n. opat. vt dicit in primo. Methā. Sol suo motu illūmat terrā ⁊ eleuat exea vapores calidos. Et. ij. Methā. Non cibat neq; nutrit. i. nō comedit neq; bibit. Et quāuis operet ꝑtinue: nō tñ expectat remunerationē sui laboris: nec ꝓpter negligentiā: expectat talē penā: qualē hō accidiosus expectat. Et hoc noster Aug. inuehit cōtra accidiosuz vi. Indecēs est xpiano si cū i lecto radius solis inueniat. Posset esz sol dicere: si ptātem loquendi haberet. Amplius labora ri beri q̄z tu: ⁊ tñ cū ego iaz surrexerim tu dormis. hec ille. Sic stelle agunt: vt ait Aristo. ix. Methā. stelle semp agunt ⁊ nunq̄z qescunt nec fatigantur: sic ceteri planete: currētes: influētes ⁊ operātes. ¶ Secūdo possumus videre in elemētis. Terra que ꝺm Aris. primo Methā. est grauior ⁊ ꝺm locū alijs elemētis inferior: cōtinue operat ad productionē plantaz: herbaz: ⁊ arborū: ꝓut dicit Aristo. primo vegeta. Et hz de se terra sit īmobilior: tñ aliquādo mouet: vt ꝑ in terremotibus: vt dicit Aristo. ii. vegeta. Et i. iij. Methā. Sic ⁊ aqua est fluida atq; mobilis ꝺm partē: vt ꝑ primo. Methā. ⁊. ij. Methā. dicit. Laboriose decurrit aqua. Sic ⁊ aer nunq̄z ē ociosus. Agit enim ꝺm modū suū. Et vt dicit Aristo. ij. de aia. Aer suo ꝓprio mouetur motu. Sic ⁊ ignis. Nā mouet ⁊ agit: vt patet primo de celo ⁊ mu. Et i. iij. ⁊. iij. eiusdē. Cōtinue enim calefacit: ⁊ summe ē auctoritatis. Operant ⁊ cetere creature aiate. Prouer. vi. Vade ad formicā o piger ⁊ cōsidera viā eius ⁊ discе sapientiaz. Que cū nō habeat ducē ⁊ preceptorē: nec principē: parat estate cibum sibi ⁊ ꝙgregat i messe quod comedat: hec ille. Pudeat ab eis quos aialibus nō trahere moreꝫ. Propterea sancti laborauerunt: ⁊ in ꝙtinuo spirituali exercitio fuerunt. Audi aplm. Hebr. xi. Sācti p fidē. s. veteris ⁊ noui testamēti: vicerunt regna. opati sunt iusticiā adepti sunt repromissiones. Audi Dauid regez nobilissimū in. ps. xvij. Pauper sum ego: ⁊ in laboribꝰ a iuuētute mea. De āna sancta. Prouer. vlti. legit. Panem ociosum nō comedit. Audi aplm ij. Cor. xi. In laboribus plurimis in carceribus abundantius: i plagis supra modū in mortibus frequēter. A iudeis quinquies quadragenas vna minus accepi: ter virgis cesus sum: semel lapidatus sum: ter naufragium feci. Nocte ⁊ die in profundum maris fui. In itineribus sepe. hec ille. Sed quid dicemus de sancto sanctoꝝ? Nōne habetur. Jo. iiij. Jesus fatigatus ex itinere: sedebat sic sup fontem: Tantū deniq; ipse laborauit: vt p manus: pedes: ⁊ p totum corpus sanguiné pro sudore effunderet. vñ deuotus Bernardus ait. Quādiu vixero memor ero laborū quos xp̄s sustinuit in predicando fatigationuz in docēdo: tēptationum in ieiunando: vigiliarū in orando: lachrymaz i cōpatiendo. Recordabor etiā doloꝝ. sputoꝝ. quitioꝝ. colaphoꝝ. subsannationū: exprobrationuz: ⁊ clauoꝝ: horūq; similiuz. Illioquin requirer a me sanguis iusti: qui effusus ē super terrā. hec ille. Degenerat igit ⁊ declinat accidiosus ab irrationabilibꝰ creaturis: ⁊ a vita sanctoꝝ ⁊ xp̄i: q oībꝰ xp̄ianis ait. Jo. xv. Ego posui vos vt eatis ⁊ fructū afferatis ⁊ fructus vester maneat. ¶ Scđa malignitas accidie ē xp̄o pditiua. Ait enim Seneca. Reliqua a nobis aliena sūt: tēpꝰ tñ nostruz est. Ecclī. iij. dicit. Fili ꝙserua tēpus: declinans a malo. Hoc certe tēpus datum est vt operemur bonum. Gal. vi. Dū tēpus habemus operemur bonū. Tēpus eni cito trāsit: vt ait Job. xiiij. Breues dies hois sunt: ⁊ numerus mēsium eius apud te ē. Et iterum. Job. vij. Dies mei velocius trāsierunt: q̄z a texēte tela succiditur. Et Bernar. Nō pauz existimes tēpus: qđ i factis ⁊ dictis expendit ociosis. Volat verbū irrevocabile: volat tēpus irrevocabile: hec ille. Ea ꝓ re p̄tiosa debemus hoc tēpus existimare: ⁊ illud in ꝓtritiōe: in ꝓfessiōe: in penitētia: in euasiōe inferni ꝙsumare. Bernardꝰ. Nihil ꝑciosius tpe: q̄z heu nihil hodie vilius reputat: hec ille. Certe si dānati ꝑticulā huius tpis hr̄e possent: nihil aliud vellēt ⁊ sic existētes i purgatorio. Unde Aposto. ij. Cor. vi. dicebat. Ecce nūc tēpus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Cōsummāduz igit ē a nobis tēpus in bonis opibꝰ: nec tñ sufficit si recte volumꝰ ꝙsidere. Nullū ē. n. tēpus: in quo debitores nō simꝰ. Audi Ber. in li. de ꝙscētia. Sicut. n. nullū est momētum: in quo nō vtamur dei pietate ⁊ mīsericordia: sic nullum dz esse momētuz in quo eum ꝙsentē non habeamꝰ in memoria: hec ille. vñ Hiero. ad Rusticū. ⁊ habetur d. ꝙse. d. v. vi. c. Numq̄z de manibꝰ tuis aut oculis tuis liber psalterij

discedit. Dicat ad ihū oro sine intermissiõe: vigilet sensus: nec vagis cogitationib⁹ patẽo sit: corpus pariterq; aius tẽdat ad dñm. Jrá vince pacientia. Alma sciam scripturaꝝ t carnis vitia nõ amabis Nec vacet meno tua varijs piurbationibus: que si pectori tuo insederint dñabunt tuis t te deducent ad delictũ maximum. Facito aliqd boni: vt semp diabolus te inueniat occupatũ: hec ille. ¶ Tertia malignitas accidie est malorũ multoꝝ inductiua. Inducit enim paupertatẽ. Audi sapientissimus Salomon. Jprouer. xxviij. Qui opat terrã suã saciabit panib⁹: q sectat ocium replebit egestate. Et xx.c. eiusdem. Jpropter frigus piger arare noluit. Mẽdicabit ergo estate t nõ dabitur ei. Idez ps .c.x. Egestatẽ operata est manus remissa. Inducit ignominiaꝝ. oẽs enim dicunt: le vn poltron: e vno homo da niẽte: ps ꝟ veritas. Ecde. xxij. In lapide luteo lapidat⁹ est piger: t oẽs loquentur sup aspernationẽ illius: de stercore boũ lapidatus ẽ piger. Et oẽs qui tetigerit euꝝ excutit manus: hec ille. Inducit dolorem t afflictionem. Jprouer. xxi. Desideria occidunt pigrum. Noluerunt enim qcq; manus eius operari. Inducit infirmitates corpis. Sicut enim moderatus labor: t moderatum exercitium inducunt t pseruant sanitatem: vt volunt medici. Et Aris. .ij. Ethy. ait. Exercitium tẽperatuꝝ conseruat sanitatem: sic ocium t accidia: diuersas infirmitates incurrere facit ꝓpter indigestiones malas: t mẽbroꝝ inhabilitatiões Expoliat insuper hominẽ nobilissima virtute. s. charitate. Nã dicit .s. Tho. xxij. q. lxxxij. ar. iij. Jdõptitudo operandi t seruo: cõseruat t auget charitatem. Remissio autẽ t accidia consumit t anihilat ipsam. Audi Grego. in homiel'. s. Amor dei numq; est ocio suo. Operatur enim magna si ẽ. Si autẽ opari renuerit amor non est: hec ille. Alienat hominem a reliquis virtutibus theologicis: moralibus politicis t intellectualib⁹. Accidia redigit hominem in seruitutem diaboli. Naꝝ ociositas t voluptas sunt prima arma antiq hostis ad miseras aias capiẽdas. Extra de renunciationib⁹. c. Jam pridem. papa. veruꝝ. Dum enim olla nõ ebullit: muscę appropinquãt: sic dus homo repelcit: demones insident mẽti eius: vitia plurima ingeréteo. Sed quid vlterius de hoc vitio pessimo dicam: Pdi uat hominez bono eterno. Nam regnuꝝ celoꝝ: t corona sempiterna promittitur strenue laborãtib⁹ t vigilãtibus. Luc. xij. Beati serui illi quos cũ venerit dominus: inuenerit vigilãteo. Amẽ dico vobis q; precinget se: t faciet illos discumbere: t transiens ministrabit illis. Et Mat. xi. Regnuꝝ celoꝝ vim patitur t violenti rapiunt illud. Vñ Ambro. i epla vercellẽ. ecclesie. Nõ ocio: nõ somno: nec paratur. Nullũ opus dormiẽtio est: nullus fructus ocij: imo magis dispẽdium. Et Augu. libro de ꝓfli. vitioꝝ. Discute corporis iercia: semp; memẽto: q; regnuꝝ celoꝝ: nõ tepidi: non molles: non desideo: sed violenti vimaꝝ faciẽtes diripiũt: hec ille. Vigilate igitur. O pigri. O somnolenti. O accidiosi labor: ate: exercete: vires. Non amittis ex inercia tantam gloriam: celestem palmam t coronam imortalem. Audite Lactantium in vltimo li. xx vij. c. Quãta felicitas extimanda est subtractuꝝ his labibus terre: pficisci ad illuꝝ equissimum iudicem: parẽtẽq; in dulgentissimum: qui pro laboribus requiem: pro morte vitam: pro tenebris claritatem: pro terrenis ac breuibus bonis: eterna ac celestia largiatur. Cum qua mercede: acerbitates ac miserie quas perpetimur in hoc mundo: faciẽtes opa iusticie: ꝓferri aut coeqri nullomodo possunt: hec ille.

Tertio principaliter ꝓsiderare debem⁹ accidie specificationẽ. duodecim nãq; modis accidia est peccatuꝝ mortale: quos vt pscen⁹ ꝓfiteri possitis de hoc peccato explicabo. ¶ Prima igitur accidia vocatur vilificatiua fm. d. Anto. in ois mortalitũ cura. Cuꝝ aliquis tristat: q; videt ꝓximũ suũ hre alicuã vtutẽ: aut sciaꝝ: aut nobilitatẽ aut gram t huiusmodi: quã q; videt se nõ hre. Et sic in illa tristicia sibi ipi vilescit: t quasi despicit illa bona: que ipse a deo hz: ea q; si hsido i fastidiũ: t ea nõ existimando: veniẽs in horrorẽ t detestationẽ bonoꝝ diuinoꝝ t spiritualiũ. Hoc enim cum fit deliberata ratione: est peccatũ accidie mortale. Et est falsa humilitas. Quilibet enim hz a deo plura bona. ¶ Secũda accidia vocat ordiatiua. fm .d. Anto. Cũ aliqs tristat t ipm tedet: q; cogitat aliqd de his: que sunt necessaria ad ordinandã mẽtem in deuꝝ: t sic cum deliberata rõne: ea horret vel refugit: tunc ẽ pctũ mortale vt. s. q; de necessitate ordinãduꝝ ẽ: vel ꝓfitendũ: vel cẽdũ: aut huiusmodi faciẽda sunt que mentem in deuꝝ ordinãt: t hꝰ dr malicia filia accidie. ¶ Tertia accidia vocatur inobediua. fm

dñm Anto. Cū aliquis tristat obe
d re deo ⁊ ecclesie: ⁊ sic tristat: vt
deū adorare: parentes colere: ca-
stitatē seruare: vota implere: penite
tiā pro mortalibus imūdā facere
desistat. ⁊ sic in illa tristitia dolet:
deū talia precepisse aut mādasse.
Et hoc cū deliberato consensu ra
tionis: ē mortale: q; sit hō inobedi
ens diuino iussioīb⁹. Et hec ē filia
accidie vocata exposita circa prece-
pta cōia dei. ¶ Quarta vocat ac
cidia tribulatiua sm. d. Anto. Cū
hō ita tristat de tribulatiōe culpe:
quā sentit in remorsu ꝓscie: aut sic
dolet de tribulatiōe: quā patit in
aduersitatib⁹ huius mūdi: vl pp am
missionē rerū: vel ꝓpter pſecutio
nē: vl pp mortē: alicui⁹ attinentis
⁊ amici. Ja dico dolet ⁊ tristatur:
vt nō habeat voluntatē bñfaciendi:
nō curans de oi eo qđ acciderit.
Et sic vellet eē vna bestia: eē mor-
tuus: eē in infernoꝭ eē submersus
⁊ hmōi: pp tribulationē quaz pati
tur: vel spiritualez vel corporalē:
tūc si ē cū consensu voluntatis est
peccatum mortale. ¶ Quinta vo
catur accidia desperatiua sm do.
Anto. Cū hō aggrauatus tali tri-
stitia: ꝫ credat: q; deꝰ eū debeat si
ue velit adiuuare: tñ non videt ei
vnqz posse bene facere: ⁊ sic de-
sperat de bonitate dei: qui tñ facié
tib⁹ qđ in se est subuenit: quātuz ē
necesse ad salutem. Et qñ hmōi tri
stitia est cū deliberato cōsensu sem
per ē mortale. Et vocatur despera
tio: que ē filia accidie. ¶ Sexta ac
cidia vocat trepidatiua. Cū hō ita
tristat timēo recipe aliqđ dānum
vel spūale vel tpale: vt ꝓp hoc sit
dispositus cōtra facere preceptis
dei ⁊ charitati primi. Verbi gra
tia: timeo perdere litē suā: tristā
tur adeo: vt sit paratꝰ ꝓducere fal
sos testes: ⁊ falsa iuramēta facere.
Aliꝰ scit q; primꝰ debet eū iniu-
riari: ⁊ ita tristat: vt cogitet eū etiā
reiniuriari ⁊ ꝓtumeliari notabiliꝫ
Nec. n. tristitia ꝓuenit a timore ⁊
semp ē petñ mortale: accedēte cō
sensu mētis. Et ponit filia accidie
que vocat pusillanimitas. ¶ Se
ptima vocat accidia tardatiua ſz
d. An:o. in summa. Cū hō ducꝰ
tristicia: ꝫ faciat bonū ad qđ tenet
tñ nō in tpe: ſz nimis tarde vt deri
cus vl monachꝰ obligati ad offi-
ciū diurnū: qñ tardant in dicendo
aliqñ ex ista tristitia ⁊ tepiditate:
vt sinat trāsire mediā nocte diei
sequētis: est petñ mortale sine du-
bio. Jdē hi qui cōfessionis ⁊ com
munionis tēpus pertrāseūt sine le
gitima cā. ¶ Octaua dī accidia
anticipatiua sm. ſ. Doc. Cū hō fa
cit bonū ad qđ tenet: ſz tali tristi-
tia aliqñ vincit: vt nō in tpe statu-
to sed notabiliꝫ ante: vt ieunāo ꝓ-

dio supatꝰ anticipat notabiliꝫ ho-
rā sine alia cā rōnabili. peccat mor
taliter. ¶ Nona dī accidia dimi-
nutiua sm. d. Anto. Cū hō ince-
pit aliqđ bonū facere ad qđ tene-
bat sed nō totū facit: imo minute
ex tristitia ⁊ tedio deficiēo notabi
liter: vt clericus dicens horas: di-
mittit notabilē partē. Sic audiens
missam tristat ⁊ sic recedit. Sic
ꝓfessus relinquēs vitā obseruātia
lem ⁊ dās se ad mores de li cōpa/
gnoni: nō obseruās regulam neqz
ꝓstitutiones. peccat mortaliꝫ: ⁊ qđ
peꝰ ē: aliqñ ex ista tristitia dimit-
tit habitū ex quo ē excōicatꝰ. in hu
iusmodi accidia ē mortale petñ.
¶ Decima vocat ꝑmissiua ſz
s. Doc. ⁊. d. Anto. Cū hō tenetur
corrigere ⁊ castigare alios ⁊ cōser
uare bonū alioꝝ: maxie spūale: ſz
ducꝰ tedio ⁊ tristitia permittit il-
los viuere suo modo: vt pr̄familia-
as: ⁊ mater familias: sinit filios ⁊
familiā blasphemare: vacheżare:
nō audire missam ⁊ hmōi peccat
mortaliꝫ. Prelatꝰ vel prelata non
corrigēs subditos: sed sinēs illos
viuere suo modo transgrediendo
regulā ⁊ constitutiōes. Rector fa
stidituo nō curat bonū reipublice.
Et iudex nō curat de iustitia. Cuz
hō ēt priuatuo: videō petñ alteri-
us ⁊ credēo q; peccans abstine-
ret: si eū ꝑm euangeliū auisaret vl
fraterne corrigeret: ex tristitia ⁊ to-
pore dimittit. Jn oib⁹ hmōi ē pec-
catū mortale. ¶ Undecima acci-
dia dī rancoratiua. Et ē cum quis
cōcipit tedium vel displicētiam ꝓxi
aliquē inducēte eum ad bona: vel
contra impedientem eum: ne ope
ret malū qđ intendit. Et ita dico
indignatur contra talē vt cōcipi-
at odium mortale: vt si posset offen
deret eum notabiliter: vel vellet q;
esset mortuus vel bannitus. Sic
filius qui inuite ducit vel retinet
a patre in diuinis. idignat isto mo
do. Sic famulus contra dñm. Sic
subditus contra prelatū. Sic iuue
nis contra ꝓhibentes maschargas
inhonestas ⁊ hmōi: talio indigna-
tio sicut declaratū est: ē petñ mor-
tale: ⁊ reducit ad rancorē: que est
filia accidie. ¶ Duodecima dī ac
cidia vagatiua: qđ ꝑm Jsidoꝝ fit
multis modis. Et ē qñ hō fastidi-
tus vt fugiat illā tristitiā vagat hic
inde in multis cogitatiōib⁹ ⁊ reb⁹
illicitis ⁊ vanis: vt iuuenis existēs
in ꝓdicatiōe fastidit⁹: trāsiert cogi
tationē suam ad turpia cogitamia
⁊ inhonesta per passar tempo. vel
turpiter respicit aut mouet turpia
cogitando: vel cum quis tristatur
ex aduersitate: ⁊ transfert se in co-
gitationes illicitas: contractuum
vsurariorum: rapinarū: vindictarū:
causa expellendi illam tristitiā. Et

dñm Anto. Cū aliquis tristat obe
d re eccō ecclesie: t sic tristat: vt
deū adoare: parentes colere: ca-
stitatē suare: vota implere: penitē
tiā pro mortalibus iniūctā facere
desistat. t sic in illa tristitia dolet
deū talia precepisse aut mādasse.
Et hoc cū deliberato consensu ra
tiōis: ē mortale: q; sit hō inobedi
ens diuīs, iussiōib⁹. Et hec ē filia
accidie vocata topō: circa prece
pta cōia dei. ¶ Quarta vocat ac
cidia tribulatiua sm. d. Anto. Cū
hō ita tristat de tribulatiōe culpe:
quā sentit in remorsu ꝓscie: aut sic
dolet de tribulatiōe: quā patit in
aduersitatib⁹ hui⁹ mūdi: vl ꝓp am
missionē rerū: vel ꝓpter pśecutio
nē: vl ꝓp mortē: alicui⁹ attinentie
t amici. Its dico dolet t tristatur:
vt nō habeat voluntatē bñfaciendi:
nō curans de oi eo qđ acciderit.
Et sic vellet ē vna bestia: ē mor
tuusce in infernō: ē submersus
t hmōi: ꝓp tribulationē quaz pati
tur: vel spiritualez vel coꝑalē:
tūc si ē cū consensu voluntatis est
peccatum mortale. ¶ Quinta vo
catur accidia desperatiua sm do.
Anto. Cū hō aggrauatus tali tri
stitia: z credat: q deꝰ cū debeat si
uc velit adiuuare: tñ non videt ei
vnq; posse bene facere: t sic de
sperat de bonitate dei: qui tñ facié
tib⁹ qđ in se est subuenit: quātuz ē
necesse ad salutem. Et qñ hmōi tri
stitia est cū deliberato cōsensu sem
per ē mortale. Et vocatur despera
tio: que ē filia accidie. ¶ Sexta ac
cidia vocat trepidatiua. Cū hō ita
tristat timēs recipe aliqđ dānum
vel spūale vel tpale: vt ꝓp hoc sit
dispositus cōtra facere preceptis
dei t charitat: ꝓximi. Verbi gra
vnus timēs perdere litē suā: trista
tur adeo: vt sit paratꝰ ꝓducere fal
sos testes: t falsa iuramēta facere.
Alius scit q ꝓximus debet cū iniu
riari: t ita tristat: vt cogitet eū etiā
reiniuriari t ꝓtumeliari notabiliꝝ
Nec. n. tristitia ꝓuenit a timore t
semp ē pctō mortale: accedēte cō
sensu mēte. Et ponit filia accidie
que vocat pusillanimitas. ¶ Se
ptima vocat accidia tardatiua ſz
d. Anto. in summa. Cū hō ducꝰ
tristitia: ſz faciat bonū ad qđ tenet
tñ nō in tpe: ſz nimis tarde vt deri
cus vl monachꝰ obligati ad offi
ciū diurnū: tñ tardant in dicendo
aliqñ ex ista tristitia t tepiditate:
vt sinat trāsire mediā noctē diei
sequētis: est pctō mortale sine du
bio. Idē hi qui cōfessionis t com
munionis tēpus pertrāseūt sine le
gitima cā. ¶ Octaua dr accidia
anticipatiua sm. s. Doc. Cū hō sa
cit bonū ad qđ tenet: ſz tali tristi
tia aliqñ vincit: vt nō in tpe statu
to sed notabiliꝝ ante: vt ieunāo ꝓ

dio supatꝰ anticipat notabiliꝝ ho
rā sine alia cā rōnabili. peccat mor
taliter. ¶ Nona dr accidia dimi
nutiua sm. d. Anto. Cū hō incē
pit aliqđ bonū facere ad qđ tene
bat sed nō totū facit: imo minute
ex tristitia t tedio deficiēs notabi
liter: vt dericus dicens horas: di
mittit notabilē partē. Sic audiens
missam tristat t sic recedit. Sic
ꝓfessus relinquēs vitā obseruātia
lem t dās se ad mores de li cōpa/
gnoni: nō obseruās regulam neq;
ꝓstitutiones. peccat mortaliꝝ: t qđ
peiꝰ ē: aliqñ ex ista tristitia dimit
tit habitū ex quo ē excōicatꝰ. in hu
iusmodi accidia ē mortale pctm.
¶ Decima vocat permissiua ſz
s. Boē. t. d. Anto. Cū hō tenetur
corrigere t castigare alios t cōser
uare bonū alioz: marie ꝓpūale: ſz
ductꝰ tedio t tristitia permittit il
los viuere suo modo: vt pr̄familia
as: t mater familias: sinit filios t
familiā blasphemare: vacare: nō audire missam t hmōi peccat
mortaliꝝ. Prelatꝰ vel prelata non
corrigēs subditos: sed sinēs illos
viuere suo modo transgrediendo
regulā t constitutiōes. Rector fa
stidiuus nō curat bonū reipublice.
Et iudex nō curat de iustitia. Cuz
hō ēt priuatus: videns pctm alteri
us t credēs q peccans absline
ret: si eū ſm euangeliū auisaret vl
fraterne corrigeret: ex tristitia t to
pore dimittit. In oibꝰ hmōi ē pec
catū mortale. ¶ Undecima acci
dia dr rancoratiua. Et ē cum quis
cōcipit tediū vel displicētiam ꝓxi
mi aliquē inducēte eum ad bona: vel
contra impedientem cum: ne ope
ret malū qđ intendit. Et ita dico
indignatur contra talē vt cōcipi
at odium mortale: vt si posset offen
deret eum notabiliter: vel vellet q
esset mortuus vel bannitus. Sic
filius qui inuite ducit vel retinet
a patre in diuinis. idignat illo mo
do. Sic famulus contra dñm. Sic
subditus contra prelatū. Sic iuue
nis contra ꝓhibentes maschara
as inhonestas t hmōi: talis indigna
tio sicut declaratū est: ē pctm mor
tale: t reducit ad rancorē: que est
filia accidie. ¶ Duodecima dr ac
cidia vagatiua: qđ ſm Ysidoꝝ fit
multis modis. Et ē qñ hō fastidi
tus vt fugiat illā tristitiā vagat hic
inde in multis cogitatiōib⁹ t reb⁹
illicitis t vanis: vt inuenio eristēs
in ꝑdicatiōe fastidiꝰ: trāsfert cogi
tationē suam ad turpia cogitamia
t inhonesta per passar tempo. vel
turpiter respicit aut mouet turpia
cogitando: vel cum quis tristatur
ex aduersitate: t transfert se in co
gitationes illicitas: contractuum
vsurariorū: rapinarū: vindictarū:
causa expellendi illam tristitiā. Et

eadem causa aliqñ loquit de huiusmodi turpib⁹ ⁊ ribaldarijs: ꝑ passar tempo vt fugiat illam tristitiam. In omnibus his qñ mens vel lingua vagatur vt dictum est cũ ꝯsensu deliberato ratiõis. semper est peccatũ mortale. Et est filia accidie que vocatur euagatio mentis. Aliter autẽ accidia ẽ peccatũ veniale. Cum igitur christiani carissimi hec accidia sit tãte malignitatis: tante grauitatis: ꝙ ex ea oriunt tot mala: procedunt tot peccata mortalia. tot nephãda scelera eã eradicemus ex mentib⁹ nostris feruenter operantes bonum. Unde beatus Bernar. ad hanc remouendam nos inuitans in quodam sermone sic inquit. Ociositas est mater nugarũ: nouerca virtutum Ipsa enim est que virũ fortem fortissime ꝑcipitat in reatũ. facit eniz suffocare virtutem: nutrire superbiam: ⁊ viam construere ad gehẽnam. Subito enim procedendum ẽ de vmbra ad solem: de ocio ad laborẽ. graue cernit oẽ quod incipitur. Sz cum ab his dissuescere: ⁊ ad alia se paulisper assuescere ceperit: vsus tollit difficultatez: inuenitqz facile esse: quod impossibile ante putauit. hec ille. Hic per grãtiam ⁊ in futuro seculo per gloriam. Amen.

¶ Feria sexta tertie dñice. De sodomia. Sermo. xxxi

Domine da mihi hanc aquã. Jo. iiij. Inter omnia peccata carnalitatis: magis horrendum ⁊ abhominandũ est vitium fetidissimũ ac nephandissimũ sodomie: Quo deus oĩpotens olim ad trã ꝓuocatus: vsqz adeo deseuisse: teste scriptura sacra perhibetur. vt ciuitates quinqz: vno impetu: sulphureo igne consumpsisse merito legatur. Quin etiam ⁊ cum hoc detestando scelere: laboraret gen⁹ humanũ: dei filius vt Hiero. inqt pene desiit incarnari. Ego v̄o cõsiderans multos in hoc horrẽdo vitio submersos: attendens veraz salutem consequi nõ posse cũ maxime iuxta Pauli apli sententiam neqz molles neqz masculorum cõcubitores regnum dei possidebũt statui de ipso hoc mane predicare velle: quatenus qui hoc bestiali peccato laborant: eius malignitatem intelligentes: facilius exire valeant. ⁊ hi qui mundi sunt. oĩpotẽti summoqz deo debitas gratiarum reddant actiões. qui illos a tam graui offensa sue maiestatis preseruauit. qua q laborãt ⁊ liberari volũt. toto corde ad dñz clamare necesse hñt dicentes. Dñe

da mihi hanc aquã. supple gratie tue. vt de tanto vitio exire possiz. De quo cum materia sit ꝓlixa. omissis documentis euangelicis de ipso tria hoc mane cõsiderabimus tempore suppetenti.

¶ Primo diffinitionẽ.

¶ Scdo malignationem.

¶ Tertio punitionem.

¶ Primo huius scelestissimi vicij sodomie considerare debem⁹ diffinitionem. Ex dictis nãqz. s. Doc. xxij. q. cliiij. ar. xi. ⁊ xij. talis elicit diffinitio. Sodomia est peruersio naturalis ordis circa vsum venereorum per cõcubitũ: nõ ad debitum sexum: masculi ad masculum: vel femine ad feminaz. Et. d. Albertus magnus in. ij. sen. Sodomia ẽ peccatũ contra naturam; masculi cum masculo: vel femine cum femina. D. autez Alexan. de ales in. ij. sen. tractatu de luxuria dicit sic. Peccatum contra naturam ẽ luxuria qua naturalis vsus coeundi maris ⁊ femine peruertitur. Hac diffinitione premissa merito queritur vtrũ hoc nephandũ ⁊ abhominãdũ vicium sit peccatum mortale. Cui qõni respõdit. s. Doc. in. xxij. q. cliiij. ⁊ in qõnibus de malo. q. xv. ar. ij. cum. d. Alberto. ⁊ Alexandro. li. vt. s̄. di. Hoc peccatum eẽ mortalissimũ maximum atqz grauissimum. Qđ quadruplici lege declaratur.

¶ Primo lege naturali.

¶ Scdo lege diuinali.

¶ Tertio lege canonicali.

¶ Quarto lege humanali.

¶ Primo lege naturali. Dicit. n. phs. i. poli. Et. ij. de aia. Et. ij. metaphy. Omnia viuentia naturaliter appetunt continuationem sui inesse vt dicit phs ij. metha. Esse autem nihil melius ẽ: quia in hoc participatur diuinum esse. ij. de anima. Unde iterum phs in libro de bona fortuna dicit. Appetitus naturalis tendit in bonum: hoc est inesse. Hoc autem esse non potest acquiri dispositiue ⁊ instrumentaliter: nisi per generationem que non est sine cõmixtione actiui ⁊ passiui vt dicit philosophus in. ij physicorum. Sol ⁊ homo generant hominem. Et expressius in xv. de animalibus. Et hoc per copulam carnalem. Unde philosophus in. vij. politicoruz dicit. Coitus est ordinatus ad puerorũ procreationem. Nephandissimus sodomita facit contra hanc naturalem legem: cum ipse dissipet illud in quo est esse hominis tanquam in principio naturali. s. femine: ⁊ deuiet totaliter a via ⁊ a modo naturali quo generantur homines. Ideo Augu. in. iij. ꝯfessi. ⁊ i decretis. xxxij. q. vij. flagitia dicit. Fla-

gicia que sunt ꝯtra naturā: vbiqꝫ ac semper repudiāda atqꝫ puniē da sunt: qualia sodomitaꝝ fuerūt que si oēs gentes facerēt: eodem criminis reatu: diuina lege tenerē tur: que nō sic fecit hoies: vt se illo veterent modo. Uiolat quippe illa societas: que cū deo nobis esse debet: cuꝫ eadē natura: cuius ipsa est auctor: libidinis peruersitate polluit. hec ibi. Nō enim possunt sodomite pessimi: nec poterunt i die iudicij se vllo modo excusare per ignorantiā: cum natura legem docuerit: ⁊ nō solum hominibus: sed etiaꝫ oībus brutis: quā bruta aīalia seruāt: ⁊ scelestissimi sodomite transgrediunt: vt. ff. de iusticia. ⁊ iure. l. prima. papho. ius naturale: vbi dicitur sic. Jus naturale est: qđ omnia aīalia docuit. Nam ius istud: nō solum humani generis ꝓprium est: sed omnia animalia que in celo: que in terra: que in mari nascuntur: omnium quoqꝫ cōmune est. hinc descendit maris atqꝫ femine ꝯiugatio quaꝫ nos matrimonium appellamus. Hinc liberoꝝ procreatio. Hinc educatio. videmus cetera quoqꝫ animalia: etiam istius iuris ꝑicis censeri. hec ibi. Et instituta de iure naturali: in principio. Jdē dicitur ⁊ in decretis. d. i. c. Jus naturale. Idem clarissime habetur ⁊ in autentica. quibus modis naturales efficiantur legittimi. parapho. Licet. Jtē dicit Phs primo Poli. Necessariū est hoiem ⁊ feminaꝫ cōmisceri non ex electiōe: sed a natura. Propterea vitium sodomiticum dicitur ꝯtra naturam. siue cōtra legem naturalē: vt etiam patet in Autentico: vt nō luxurientur ꝯ naturā. coll. vi. Et extra de excessibus ꝓlatoꝝ. c. Clerici. Et. xxxij. q. vij. Adulterij vbi dicit. Pessimū est: qđ contra naturam sit. Dicamus ergo formaliter sic. Omne peccatum qđ cōmittitur directe ꝯ legē nature ē mortalissimū sꝫ sodomia est directe contra legem nature. ergo sodomia est peccatū mortalissimum maximū atqꝫ grauissimū. ¶ Secundo idem probatur lege diuinali sic. Inter omnia peccata carnalia: nullum peccatū tantum displicet deo: ⁊ offendit suam maiestatem sicut maledictum vitium sodomiticum. Uñ Gñ. xiij. dicitur. Homines autem sodomite pessimi erant ⁊ peccatores corā domino nimis. Cum enim deus legeꝫ dedisset. Gñ. i. c. ⁊ Gñ. viij. Pro multiplicatione indiuidui: ⁊ conseruatione humane nature primis parentibus ⁊ reliquis in futurum dicens. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram. sodomite inobedientissimi operam dare nō

cessant: vt non impleatur: hec diuina voluntas ⁊ lex posita: sed potius vt minuatur genꝰ humanum atqꝫ deficiat: dicētes ipsi deo. Tu fecisti masculum ⁊ feminā vt homines multiplicarent: nos autem cōtra tuā legē ⁊ ꝯ tuā volūtatem laboramus: vt neqꝫ hoies neqꝫ femine generent: ⁊ ideo imundissimi gomorreani homicide sunt. vñ Augu. ait. Hoc vicio laborantes: etsi nō gladio: tñ facto occidūt. Sꝫ nō tm̄ homicide: verū ⁊ qđ horribilius est: filicide ꝓprie noiari debent: qꝛ extinguunt vitale principium filiorū qđ ē in semine. Et ideo de tot filijs corā dño hñt reddere strictissimā ratōeꝫ quot nascerent si hoc pessimuꝫ vitiuꝫ cessaret: vnde Dauid. ps. lxxxij. Disperierūt in endor: facti sunt vt stercus terre Endor. n. fons generationis interpretat. In hoc fonte oēs generandi filij disperierunt: dū tale scelus homicidiariū cōmittit ⁊ perpetratur. De quo Gen. xviij. scribitur. Clamor sodomoꝝ ⁊ gomorre mltiplicatus ē: ⁊ pctm̄ eoꝝ aggrauatum est nimis. descēdā ⁊ videbo: vtrum clamorem opere compleuerint. Nō clamor. Quid clamat hoc spurcissimum vicium? Quid sonat in auribus iustissimi dei? Ad quid multiplicat suas querulosas voces? Certe vt sumat deus vindictam de tanto scelere: vt mittat horribile iudicium: vt proferat tremendam sententiam. O si aperirentur spirituales aures plurimorum: audirent vtiqꝫ de plurimis locis clamorem hunc multiplicatū ⁊ voce terribili dicentes. Ad ignē ad ignem. ad ignem. Super quo Grego. ait. Nouimꝰ tante ⁊ inaudite turpitudis: quasi admirationem: que dubitationem parit in audientes. Dominꝰ eni q̄si admirās sup tanto scelere dicit. Descēdam ⁊ videbo: vtrum clamorē opere cōpleuerint: quasi dicat. Incredibile videt hoies tm̄ flagitiū ꝑpetrasse. hec ille. Qđ diffuse habet in decretis. ij. q. i. Deus ops. Cū maledicti sodomite sunt aduersarij legis diuine: ⁊ totius curie celestis: ⁊ destructores humani generis. Ideo istud vitiū est peccatum grauissimuꝫ. Format ergo rō sic. Illud peccatū qđ summe ꝯriatur legi dei: ⁊ qđ deo summe displicet est grauissimum ⁊ mortalissimū: sed fetidissimū peccatuꝫ sodomie summe ꝯtrariat diuīe legi: ⁊ summe displicet deo. ergo peccatuꝫ sodomie est mortalissimum. ¶ Tertio idem probatur lege canonicali clamāt sacri canones: clamant sancti doctores: clamat sancta mater ecclesia. Nullum peccatum inter opera carnalia esse scelestius: esse

abhominabilius: esse piu spuzo-
lēte del maledeto peccato dela so
domia. vnde Petrus damianus
in libello gomorreano qui icipit:
Beatissimo pape dié sic. Hoc sa
ne sodomiticum vitiuz: nulli pio:
suo est vitio conferendum quod
omnium inanitatem superat vi
tioz. Hoc siquidem vitiū: mor
est coꝛpoꝛuz: interitus est anima
ruz: carnez polluit: mentis lumen
extinguit: spiritumsanctum de tē
plo humani pectoꝛis eicit: in cen
torem luxurie diabolū introducit:
hec ille. Nam illud pessimum vi
tium est grauius q̄z cum matre p
pria cōcūbere: vel adulterium cō
mittere: vt patet in ipsa lege cano
nica i decretis. xxxij. q. vij. c. Adul
teri. vbi dr. Adulteriū malum vin
cit fornicationem: vincit aūt ab in
cestu. Peius est enim cū matre:
q̄z cum aliena vxoꝛe cōcūbere. Sz
omnium hoꝛ pessimuz est: quod
ꝓtra naturā fit: hec ibi. Et. c. vsus
naturalis dr. vsus naturalis t lici
tus est: sicut in cōiugio: t illicitus si
cut in adulterio. Cōtra naturā ve
ro semper illicitus: t proculdubio
flagitioꝛ atq; turpioꝛ: qué sanctus
apostol⁹ in femis t in masculis ar
guebat: dānabiliores volens intel
ligi: q̄z si in vsu naturali vel adul
terando vel fornicando peccarēt.
hec Augustinus. contra Jouin.
num libꝛo primo. Bauus pec
catum est cognoscere vel coire ex
tra vas cum attinente vel qua
cunq; alia: q̄z in vase: quia tunc
est ꝓtra naturā. Contra qō multi
ignoꝛantes agunt: credētes leuius
peccare. Propterea: sz leges ca
nonice: peccatuz ꝓtra naturam:
apud deū est grauius homicidio:
q: homicidiuz occidit coꝛpus: pec
catum vero contra naturā occidit
animaz. Immo duas aīas. s. suam
t eius in qué cōmittit sodomiam.
Hoc videt satis expressuz. xxxiij.
q. ij. c. Hoc ipsum. paraph̄o. Hoc
autē. Lz homicida t sodomita de
struant naturam humanam. tamē
peius sodomita destruit. q: homi
cida destruit hominem remanēte
anima imortali: iterum coꝛpus re
assumptura. Sodomita vero de
struit vt non sit homo vitam im
pediendo. vt. s. non generetur ho
mo. Et imponitur sodomie maioꝛ
pena q̄z homicidio vt ibi patet.
Propterea hoc vitium est gra
uius q̄z prostituere proprias filias
Exemplo sancti Loth. geñ. xix. vt
habetur. di. xliij. c. Quod ait sodo
mitis. De quo Ambꝛo. in libꝛo
de patriarchis. xxxij. q. vij. Offe
rebat. Et Augu. in questionibus
super geñ. Si omnes canones ad

ducerem tempus deficeret. O igi
tur maledicte sodomita. O nephā
dissime gomoꝛreane. O in sanis
oꝛ t stultioꝛ omni bestia. vide gra
uitatē tanti vitij. Considera fetoꝛ
rem tanti sceleris. Cognosce con
tradictionez tantoꝛum canonum.
Intellige transgressionem contra
sanctam ecclesiam. Dicamus er
go formaliter sic. Illud peccatū qō
est mortaliuz: mortalissimis pecca
tis t grauius grauissimis est moꝛ
talissimum t grauissimū. Sz pec
catū sodomie é mortaliuz mortal-
issimis: t grauius grauissimis. s.
coitu cū matre: homicidio t adul
terio: t prostitutione filiarum que
sunt grauissima: t mortalissima
peccata: vt patet per sacros cano
nes per ecclesiam confirmatos t
supra recitatos. ergo peccatū so
domie é mortalissimum t grauis
simū. ¶ Quarto idem probatur
lege hūana. Alia sunt q̄ leges
humane t ciuiles ꝓcipiunt obser
uari t multa prohibent nō facien
da: quaz transgressoꝛes mortali
ter peccant: q: obligant conscientiā
subditoꝛū eo q̄ iuste sunt t a lege
eterna dependent: vt declarat. s.
Doc. ꝓma scē. q. lxxxvi. Inter
alia autem prohibent' maledictum
vitium sodomiticum. t cōtra ipm
clamant insequendo, obiurgādo:
detestando: punīēdo: vt patet. C.
de adulteriis. l. Cū vir nubit in fe
minā: vires porrecturam: quid cu
piat: vbi sexus perdit locum: vbi
scelus est: id qō non proficit scire:
vbi venus cōmutatur in alteram
formam: vbi amoꝛ queritur nec
videtur. Jubemus insurgere le
ges: amari iura: gladio vltore: vt
exquisitis penis subdantur infa
mes: qui sunt vel qui futuri sunt
rei. hec ibi. Et in Autentico: vt nō
luxurientur contra naturam. col.
vi. dicit Justinianus imperatoꝛ sic
Igitur cum quidam diabolica in
stigatione compreheñsi: t grauis
simis luxurijs semetipsos inseꝛue
runt: t ipsi nature contraria agēt:
t istis iungimus accipere in sen
sibus dei timoꝛem: t futurum iu
dicium t abstinere ab huiusmo
di diabolicis t illicitis luxurijs:
vt non propter huiusmodi impi
os actus ab ira dei ista inueniam
tur: t ciuitates cum habitatoꝛibus
eaz peant. Docemur. n. a diuinis
scripturis: quia ex huiusmodi im
pijs actibus t ciuitates cum ho
minibus pariter perierunt. Et in
fra. Si autem post hanc nostram
admonitionem inueniātur aliqui
in talibus permanentes delictis.
Primum q̄ indignos semetipsos
faciūt dei misericordia. post ꝫ aūt t

legabus ꝓhibitis subiciunt tormẽ
tis.hec ibi. Alie aũt leges :contra
hoc grauissimũ vitium patebunt
in tertia parte huius sermonis. O
peccatũ detestabile. O penã hor-
ribile:t a lege hũana exterminã-
dum. indicibile:t inomiabile qõ
nulle leges volũt:omnia iura ex-
horrent atq; abhominantur. Fo:
memus nunc rõnem. Illud pecca
tum per qõ aliquis transgreditur
leges iustas ciuiles:ab eterna lege
dependentes. est mortalissimuz t
grauissimũ:sed' vitium sodomiti-
cum:est illud per qõ aliquis trans
greditur leges ciuiles iustas t san
ctas humanas. ergo peccatum
sodomie est grauissimũ t morta-
lissimũ. Et hec sufficiunt quantuz
ad primã partẽ principalem.

Secundo principa-
liter vitij sodomie
considerare debe-
mus malignatõez.
Nam tanta est ma
lignitas huius nephandissimi sce
leris:vt suo mortifero malignitatꝫ
veneno duodecim genera pso-
nax inficiat:t mortali ictu pimat.
ac mortuos teneat. Hoc declara-
re instituit: vt de hoc nephãdo cri
mine clarius confiteri possitis.
¶ Mã primo inficiunt t mortaliꝫ
peccant agentes principales in cõ
muni. Patet B Instituta de pu-
blicis iudicijs.paraphꝝ. Item lex
iulia.C.de adulterijs.l.cum iure.
¶ Secundo inficiunt t mortaliꝫ
peccant patientes. Patet hoc.ff.
de postulando.l.i.paraphꝝ. Re-
mouet autem apostulãdo ꝑ alijs:
etiam eũ qui in corpore suo mulie
bria passus est. ¶ Tertio in parti
culari:masculus cum masculo infi
citur t mortaliter peccat. Patet
.ff.de extraordinarijs criminibus
l.i.paraphꝝ. Qui puero. Et.xxij
q.vij.vsus naturalis. ¶ Quarto
femina cũ femina inficitur t mor
taliter peccat. Patet.C.de adul
terijs.l.sedissimã glo.dicit ibi.Cũ
femina agit vt vir:econuerso:vir
vt femina. Nam mulieres in uela
niam verse: supergrediunt femi-
nas abutentes eis. O malignitas
detinens infelicem animã:t non
sinens post venenũ medicinã con
fessionis accipere: qõ est peius.
¶ Quinto vir cum vxore ꝓpria
abutens ea inficitur t mortaliter
peccat. Patet.xxxij.q.vij. Adul-
terij:vbi dicitur sic. Si vir mẽbro
mulieris nõ ad hoc concesso vti
voluerit:vsus enim naturalis si vl
tra modum prolabitur:in vxoꝛ
quidẽ veniale est:in meretrice ve
ro dãnabile. Sed iste qui est con-
tra naturam execrabiliter quiꝫ

in meretrice:sed' execrabilius i
vxore:nñ valet ordinatio creato-
ris t ordo creature vt i rebus ad
utendum ꝓcessis etiã cuz modus
excedit ur longe fit tolerabilius qꝫ
in eis que concessa sunt. vel vnus
vel rarus excessus.B ibi. ¶ Sex-
to inficitur t mortaliter peccat vir
abutentes quacũq; femina.C.de
adulterijs.l. Cum vir nubit in fe
minã. ¶ Septimo committentes le
nocinij ad tale scelus perpetran-
dũ inficiunt t mortaliter peccant.
Mã tale lenocinij est par crimini
adulterij.l.ij.paraphꝝ. lenocinij.
puniuntur eadẽ pena qua stupꝝ
t adulterium.C. de adulterijs.l.
castitati:t.l.sine metu. Et B ideo
q: causam ꝓbent. ¶ Octauo infi
ciunt t mortaliter peccãt:qui scié-
ter prebent domũ:vel quãcunq;
habitatõem ad tale scelus cõmittẽ
dum.ff.de adul.l. Qui domũ:t.l.
mater. Isti enim sunt comites cor
rupti.ff.de iniurijs.l. Item apud
paraphꝝ.comitẽ. ¶ Nono inficiu
untur t mortaliter peccant prestã
tes ꝓfilium:auxiliũ:opem: vel fa
uorẽ ad hoc scelus cõmittendum.
Joel.iij.c.Congregabo oẽs gen-
tes:t adducã eas i valle iosaphat
t disceptabo cũ eis ibi:super po-
pulo meo:t hereditate mea israel
quos disperierũt in nationibus:t
terram meã diuiserunt:t sup po-
pulum meũ miserunt sortem:t po
suerũt puerũ i postribulo:t puellã
vendiderunt. ¶ Decimo persua
dentes hoc scelus inficiunt t mor
taliter peccant.ff.de adulterijs.Hec
verba legis. Et quocũq; ꝓsentien
tes. R.o.i. Nõ solũ qui ea faciunt
sed t qui consentiunt facientibus.
¶ Undecimo edantes tales cri-
minosos inficiuntur:t mortaliter
peccant. Hoc patet in Autenticoꝛ
vt nõ luxurientur ꝑ naturã. Sicut
dicit de occultantibus latrones t
alios criminosos.l.i. ¶ Duodeci
mo. Rectores inficiunt :t peccãt
mortaliter:nõ punientes inuentos
in tali scelere. Patet in Autẽtico
vt nõ luxurient ꝑ nãm: i fine vbi
dicit. Precipimus enim t ꝓfecto
glorioissimo regie ciuitatis pma
nentes in predictis illicitis t ipꝝ
actibus post hãc nram admonitio
nẽ:t compellẽdere t vltimis sub
dere supplicijs:vt non ex cõceptu
taliũ inueniat:t ciuitas t res pu
blica per hos impios actus ledi.
Et ibidẽ. Et ipse enim prefectꝰ glo
riosissimus. Si inuenerit quoslibz
tale aliquid delinquentes:t vindi
ctã in eos nõ intulerit sm nostras
leges: ꝓmum q dez obligamo cri
dei iudicio post hec aũt t nostraz
indignationem sustinebit.hec ibi.

Laico non pmittéo habem parē
penam cum ipso delinquentem vt
patet cura de vita ⁊ honestate de
ricorum.c. Et clericos. Isidon p
lati non puniemeo. Nec excusan
tur scis ignorantia: debet pur
gare prouinciam malis hominī
bus.ff.de officio prefecti.l.iij. Et
cum reorum autem in inquisitione
generali: quam solent facere in
principio sui regiminis nisi post
essent eis denunciatum vel aliter
scirent.ff. de custodia reorum l.
primum. O igitur rectores. O do
mini. O iudices audite me. Quid
dormitis? Cur stipendium sine la
bore consumitis? Cur tanto vitio
scelerato igne non consumitis?
Cur honestatis ⁊ pudicitie cor
ruptores viuere finitis? Cur rei
publice destructores incendio nō
damnatis? Cur destructores hu
mani generis nō extirpatis? Cur
iusticiam non ministratis? Cur so
domiticas penas vt lex eclamāt
non ultionatis? Sed vt pene om
nibus maledicta sodomitis im
ponēdo manifeste fiant trāseant
ad tertiā partem principalē.

Tertio principaliter
huius horrendi vi
tij pfiderare debe
mus punitionem.
Adeo qppe vitium
illud detestandū est: vt pro illud.
Duodecim punitionū arma fu
minent ⁊ terribiliter seculum.
¶ Prima dicitur infamie. Nam
apud deum infamis est sodomita
apud angelos: ⁊ apud mortales
ita vt lex eo hūc infamē appellet.
ff.de postulādo.l.i.parapl'so. Re
mouet.C.de adul.l. Cum vir. Et
ex hoc prohibentur sodomite: vt
nō possint facere testamentū. Ar
gumētū.ff.de testamētis.l. Jo cui:
q: vt habet. C.de adul.l. Cū vir.
surgunt leges: armant iura cōtra
eos: ⁊ infames efficiuntur ipso iu
re. Nam leges sodomite non pa
trocinant: ad ostendendū q̄ste in
famie sit hoc vitiū dū deus in pu
nitione eius subuertisset sodomā
gomorrā. Sc̄dom. Adamā. ⁊ Se
gor. v. ciuitates: ad perpetuā infa
miā: locus ille: versus est in mare
salsum. Et dicitur mare mortuum
ibi nec pisces viuūt. ⁊ aues delap
volantes mortue cadunt: vt dicit
Vincen. historialis libro. ij. ⁊ nihil
ibi potest generari. Ite poma na
ta in arboribus circa positis illi la
cui: vsq; ad maturitatē sunt colo
rio viridio. Maturā vero si inci
dantur exeunt ex eis fauille ignis.
Credēdum est etiā ibi putredinē
exalari cōtinue in punitionē sem
piterni fetoris sodomitaꝝ spurci
simorū. De quibus dicitur. Ja.
xxxiij. De cadaueribus eoꝝ ascē
dit fetor. Unde Petrus Damia
nus. in libello gomorreano in
quit. Hoc vitium omnia fedat:
omnia maculat: omnia polluit. Et
quantum ad semitā purumni
bil mundum esse permittit. hec
ille. Hec ē terribilis punitio quā
videmus continue. Est enim sodo
mita tante infamie: vt omnes eū
erborent: omnis familia: omnis
parentela: omnis vicinatus: ⁊ p
pria vxor erboret: omnes eum
maledicunt. Unde po.iij. Corru
pti sunt ⁊ abhominabiles facti sūt.
¶ Secūda punitio ē excōmunica
tionis. Tales enim debent excom
municari. Argumentum prime
cor. v. sūmitur. Judicaui in virtu
te domini nostri iesu christi tradē
re huiusmodi sathane in interitū
carnis. hec ille. Et iterum aposto
lus prime cor. iij. Si quis violaue
rit templum dei: disperdet illum
deus. Que omnia separationem
sonāt: ⁊ excōmunicationem. vnde
ex consequenti excisus ⁊ excōmu
nicatus traditi ipse sodomita dia
bolo. Ait enim Petrus Damia
nus in libello gomorreano. Hoc
vitium sodomiticum: a deo animā
separat: vt demonibus iungāt.
Hec pestilentissima sodomorum
regina: sue tyrannicidio legibus ob
sequentem: hominibus turpem
deo reddit odibilem. hec ille. Et
iterum ibi. Ue ibi infelix anima
de cuius interitu tristantur angeli
insultant plausibus inimica facta
eo preda crudelium: spolium im
piorum. Aperuerunt super te os
suum inimici tui sibilauerunt: fremuerunt dentibus ⁊ di
xerunt deuorabimus eum. Ecce ille.
Qui profecto diabolus dicit rei
piat sodomitam: ⁊ eum in cathe
natum retinet: tamen vt dicitur
in compendio theologie: cum ad
facinus sodomiticum inducere
recedit non sufferens tantum ab
hominationem: sed vadit ad pa
randum ignem eternum pecca
redit. Et si fuerint clerici: p vitio
pessimo convicti: priuantur bene
ficijs. Item. d.c. Si quis amodo.
vel ab officio suspendantur: ibi.c.
Eos. Et si suspensus huiusmodi
celebrat diuina: perpetuo deponi
tur. extra de vita ⁊ honestate cle
ricorum.c. Ut clericorum. Et pecti de
gradari clericus habeant ⁊ vitio
⁊ tradi curie seculari puniendus.
Nā ⁊ crimen est grauius hereti
⁊ crimine lese maiestatis: hereti
nia p obtinēdo epatum ⁊ p simo
nia p obtinēdo epatum ⁊ p simo
nia seu symonia: ⁊ epm suum. In
quibus casibus clericus degradā
tur: vel clerici bonis a dero remo
uentur: ⁊ ad agendū penam i mo
nasterio detrudunt. Laici vero

Tales non puniẽtes habent parẽ penam cum ipso delinquente: vt patet extra de vita ⁊ honestate clericorum.c. Ut clericoꝝ. Itidem ꝑlati non punientes. Nec excusantur sola ignorantia: q: debet purgare prouinciam malis hominibus.ff.de officio presidis.l.iij. Excusarentur autem in inquisitione generali: quam solent facere in principio sui regiminis: nisi post esset eis denunciatum vel aliter scirent.ff. de custodia reorum.l. diuum. O igitur rectores. O domini. O iusticie zelatores. Quid dormitis? Cur stipendium sine labore consumitis? Cur tanto vitio scelerato igne non consumitis? Cur honestatis ⁊ pudicitie corruptores viuere sinitis? Cur rei publice destructores incendio nõ damnatis? Cur destructores humani generis nõ extirpatis? Cur iusticiam non ministratis? Cur sodomiticis: penis vt leges exclamãt non tormẽtatis? Sed vt pene omnibus maledictis sodomitis imponẽdo manifeste fiant trãseamꝰ ad tertiã partem principalẽ.

Tertio principaliter huius horrendi vitij ꝯsiderare debemus punitionem. Adeo qppe vitiuz istud detestandũ est: vt ꝯtra illud. Duodecim punitionũ arma fulminent ⁊ terribiliter sceuiant.

¶ Prima dicitur infamie. Nam apud deum infamis est sodomita apud angelos: ⁊ apud mortales: ita vt leges hũc infamẽ appellẽt. ff.de postulãdo.l.i.parapho. Remouet.C.de adul.l. Cum vir. Et ex hoc prohibentur sodomite: vt nõ possint facere testamentũ. Argumẽtũ.ff.de testamẽtis.l. Is cui: q: vt habet. C.de adul.l.Cũ vir. surgunt leges: armant iura cõtra eos: ⁊ infames efficiuntur ipso iure. Nam leges sodomite non patrocinant: ad ostendendũ q̃zte infamie sit hoc vitiũ dũ deus in punitione eius submersisset sodomã gomorrã. Seboin. Adamã. ⁊ segor.v.ciuitates: ad perpetuã infamiã: locus ille: versuz est in mare salsum. Et dicitur mare mortuum ibi nec pisces viuũt. ⁊ aues desup volantes mortue cadunt: vt dicit Uincen.historialis libro.ij. ⁊ nihil ibi potest generari. Itẽ poma nata in arboribus circũpositis illi lacui: vsqz ad maturitatez sunt coloris viridis. Matura vero si incidantur exeunt ex eis fauille ignis. Credẽdum est etiã ibi putredinẽ exalari cõtinue in punitionẽ sempiterni fetoris sodomitaꝝ spurcissimoꝝ. De quibus dicitur. Isa. xxxiiij. De cadaueribus eoꝝ ascẽdit fetor. Unde Petrus Dãnianus. in libello gomorreano inquit. Hoc vitium omnia fedat: omnia maculat: omnia polluit. Et quantum ad se: nihil purum: nihil mundum esse permittit. hec ille. Hec ẽ terribilis punitio quaz videmus continue. Est enim sodomita tante infamie: vt omnes euz exhorreant: omnis familia: omnis parentela: omnis vicinatus: ⁊ ꝓpria vxor exhoret: omnes eum maledicunt. Unde ps.lij. Corrupti sunt ⁊ abhominabiles facti sũt.

¶ Secũda punitio ẽ excõmunicationis. Tales enim debent excommunicari. Argumentum prime cor.v.sũmitur. Iudicaui in virtute domini nostri iesu christi tradere huiusmodi sathane in interituz carnis. hec ille. Et iterum apostolus prime cor.iij. Si quis violauerit templum dei: disperdet illum deus. Que omnia separationem sonãt: ⁊ excõmunicationem. vnde ex consequenti excisus ⁊ excõmunicatus tradit ipse sodomita diabolo. Ait enim Petrus Damnianus in libello gomorreano. Hoc vitium sodomiticuz: a deo animã separat: vt demonibus iungit. Hec pestilentissima sodomorum regina: sue tyrannidis legibus obsequentem: hominibus turpem deo reddit odibilem. hec ille. Et iterum ibi. Ue tibi infelix anima de cuius interitu tristantur angeli insultant plausibus inimici: facta es preda crudelium: spolium impiorum. Aperuerunt super te os suum: omnes inimici tui sibilauerunt: fremuerunt dentibus ⁊ dixerunt deuoremus eum. hec ille. Qui profecto diabolus: licet recipiat sodomitam: ⁊ eum in cathenatum retineat: tamen vt dicitur in compendio theologie: cum ad facinus sodomiticum induxerit: recedit non sufferens tantaz abhominationem: sed vadit ad parandum ignem eternum postea redit. Et si fuerint clerici: h̃ vitio pessimo conuicti: priuantur beneficijs. lxxxi.d.c. Si quis amodo: vel ab officio suspendantur: ibi.c. Eos. Et si suspensus huiusmodi celebrat diuina: perpetuo deponitur. extra de vita ⁊ honestate clericoꝝ.c. Ut clericoꝝ. Et potest degradari clericus laborans h̃ vitio ⁊ tradi curie seculari puniendus. Nã h̃ crimen est grauius heresi: ⁊ crimine lese maiestatis: ⁊ symonia ꝓ obtinẽdo ep̃atu: ⁊ ꝓ falsificatione lr̃aꝝ apostolicaꝝ: ⁊ calũnia seu ꝯtumelia: ꝯ ep̃m suum. In quibus casibus clericus degradatur: vel clerici hmõi a clero remouentur: ⁊ ad agendã pniam i monasterio detrudunt. Layci vero

ercõicank:t a societate fideliũ segregank. Extra de excessib⁹ prelatoꝝ.c.clerici.vbj sic dicit. Qui cũqꝫ illa incõtinentia que ꝓtra naturã est: ꝓpter quã ira dei venit in filios diffidẽtie:t quinqꝫ ciuitates igne ꝛsumpsit:deprehẽsi fuerint: deiciantur a clero:vl ad agẽdam penitentiam in monasterijs detrudantur.hec ibi. Cõtra autẽ laycos dicit.ter.ibidem. Si layci fuerint excõmunicationi subdantur:t a cetu fidelium fiant penit⁹ alieni:hec ibi. Item sodomite repellunk ab aduocatiõe t a postulando:t ab honoribus cum sint infames. Item eoꝝ bona oia debẽt ꝓscribi. Extra de hereticis.c. Cũ sim leges. Et sic põt dici illud Petri damiani in libro gomorreano. vbi ait. Quisquis in hũc extreme perditionis abusum:fuerit lapsus a superna patria exul efficit:a xpi corpore separat:totius ecclesie auctoritate ꝓfunditus:oium sanctoꝝ patrum iudicio ꝓdẽnatur:hec ille

¶ Tertia punitio é sterilitas. Sepe qui fuerunt vel qui sunt dediti huiusmõi vitio:sunt steriles. Patet hoc in Futisare:de quo dr:q emit Joseph.Gen.xxxix. vbi dicit Nicola⁹ de lira. Ad hoc emit: vt ipso abuteretur: ꝓpter qõ dño excecauit genitalia eius: t sterilis ꝑpetuo factus est. Et merito. Ut enim habetur.Sap.xi. Per que quis peccat p hoc t torquet: vel nõ possunt reddere debitum. q: p pter pessimum eoꝝ vitium ꝛ natura vt plurimum non sunt ydonei ad copulã matrimonialẽ. Et ꝫ copula vtantur matrimoniali. p viã naturalẽ.tamẽ deus glorioſus ordinauit iusto suo iudicio ne generẽt filios. ¶ Quarta pena est flagellatiõis. Nã cum apls. Col.iij. noiet imundiciam:t libidiné subiungit. Propter que venit ira dei in ẽlios icredulitatis. Vbi doctores dicũt.q: maxime vitium sodomiticũ.est p qõ ꝓcitat t ꝓuocat deus ad mittẽdas pestilentias.fames.sterilitates.tẽpestates. guerras.caristias.vt pz in Autẽtico.vt non lucurentur ꝛ naturã. vbi ait iperator. Propter.n. talia delicta t fames t terremotus t pestilentie fiunt. Propterea admonem⁹ oẽs abstinere ab huiusmõi vitijs vt nõ suas pdant aiaꝝ. Idẽ etiam dr.xxxij. q. vij. Flagitia.in Glo. Inficit.n.hoc vitiũ aerẽ.t hoies ac terrã corrũpit t subuertit. Erẽ plum pz in sodome subuersione. Gen.xix. Patet etiã i vniuersali diluuio. De cuius tpe dr.Gen. vi. Dis quippe caro corruperat viã suã sup terrã. ¶ Quinta punitio dr vilificationis. vsqꝫ adeo vilificatur pessimus sodomita: vt

no ut amplius hõ:ꝫ vilior bestia. Propterea plus in.vij. Et ibi.Sodomia cõtinetur sub bestialitate. Immo est iferior: atqꝫ deterior: bestijs. Unde.vij. Et ibi.dr. hõ prauus ẽ deterior bestia. Et quis magis prauus:magisqꝫ sceleratꝰ pessimo sodomita: Certe nullꝰ. Nũqꝫ enim visa est bestia cũ bestia p modum nõ naturalem ꝓcũbere. vnde Petrus damianus. vbi.s. Nunqꝫ asinus stimulo ꝓcũbendi cũ asino rugitus emisit. Hoc ergo pditi hoies ꝑpetrare non metuunt:qõ ipsa quoqꝫ bruta aialia phorrescunt: hec ille. Et sic pz: q sodomita punit a natura que trãsfert eũ in bestiam:t peius efficit ea:cuius naturaliter homo ẽ dño vt habet.Gen.i.t.i. Politicoꝝ. ¶ Sexta punitio dr sepationis. Certe ꝓuenies est:si natura abijcit sodomitã vt etiam ꝓpria vxor ipm abijciat. Et.n.ꝓpter hẽc marito in vitio sodomitico: diuortiuꝫ fieri t denegari debitũ põt.xxxij. q.vij.oẽs. Nõ enĩ dz huiusmodi fetidꝰ:matrimonij sacramẽto cõiungi:a quo meretur oio repelli. ¶ Septima dicit ꝓpunitio satisfactionis. Sodomita.n.iusto dei iudicio:tam cecus ꝓpter illud vitium fit:vt de rebus aie t salute ꝓpria nihil oio sciat: aut curet. Hanc penam ponit apls. Ro.i.d. Propt' qõ tradidit illos deus in reprobũ sensum:vt faciant ea que nõ cõueniunt:repletos oi iniquitate. Itẽꝫ ibidem. Propterea tradidit illos deus in passione ignominie. Nam femine eoꝝ imutauerunt naturalẽ vsum:in cuꝫ q. est ꝓtra naturaꝫ. Similr aũt t masculi:relicto naturali vsu femine:exarserunt in desideꝛijs suis iuicẽ masculi i masculos turpitudinem operantes:hec ille. ¶ Octaua punitio dr cõbustiõis Hoc pz.Gen.xix. Sup hoc Rabanus dicit.Sulphur fetet:ignis ardet.Qui ergo ad puersa desideria carnis:fetore exarserunt: iure sulphure t igne pierũt.hec ille Jõ fm qualitatẽ criminis: dz ipsa pena.L.de penis.l. sancimus. ff.de his q vt digni.l. descriptuꝫ. extra de his que fiũt a maiori pte capituli.c.ij. Foco igit foco: foco alij pessimi sodomitiq: igne concupiscẽtie exarserũt. ¶ Nona punitio dr gladiationis. L.de adulterijs.l.Cũ vir. Et instituta de publicis iudicijs.papho. Itẽꝫ lex iulia. Deutet.xxxij. Gladius meus deuorabit carnes. ¶ Decima punitio dicitur decapitationis. ff. de extraordinarijs criminibus.l. prima. paragrapho. Qui puero. Et extra.de excessibus prelatorum.c. Clerici.i Glo.ergo tagliali capo. ¶ Undecima punitio dicitur in-

terfectionis. Et hoc de iure diui-
no. Leuit.xx. Qui dormierit cuz
masculo: coytu femineo: vterqz
operatus est nephas: morte mo-
riatur. Et de lege humana.ff.de
penis.l.vltimum. Qualitercũqz
ferat. Et licet ista lex humana de-
ficiat sepe: ab vltione erga sodo-
mitam nõ puniendo eum: tamen
lex ⁊ vltio diuina non deficit. Nã
isti pessimi sodomite sepe a diabo
lo: ex diuina iusticia suffocant se-
pe merguntur: sepe occidũtur: vel
morte repentina extinguuntur.
Patet hec veritas in hystoria na
tiuitatis iesu christi vbi affirmat:
q illa nocte q̃ xp̃s natus est: oẽs
per mundum sodomite mortui
sunt. ¶ Duodecima punitio dici
tur damnationis.i.Cor.vi. Neqz
masculoꝝ concubitores neqz mol
les: regnũ dei possidebunt. Et me
rito. Nam dicit dñs Albert⁹ ma
gnus in.ij.sen.di.xxxv.q hoc sce-
lus: est ꝯ naturam: ꝯtra rationez:
ꝯtra gratiã ⁊ ex ꝯsequẽti ꝯtra glo
riam. Quo igitur ibunt nephãdis
simi: spurcissimi: fetidissimi: ribal
dissimi: sceleratissimi sodomite:
Alo inferno. Al foco eterno. Vñ
venerandus doc. Petrus damia
n⁹ in libello gomorreano ait. Hoc
vitium sodomiticum infernũ ape
rit: paradisi ianuam claudit: cele-
stis ierusalem ciuem: tartarice ba
bilonis facit heredez: de stella cen
stipulam exhibet ignis eterni. ab-
scidit mẽbrum ecclesie: ⁊ in ipsum
vorax prohicit gehẽne estuantis
incendium: hec ille. Et iteꝝ ibidẽ.
Sodomita eni inter homines in
terra despicitur: ⁊ celestium ciuiũ
ꝯtubernio reprobatur: fit sibi ce-
lum ferreum terra enea. Neqz il
lud põt pondere grauatus assur
gere: neqz hic sua mala diutius
ocultare. Nõ hic potest gaudere
dum viuit: neqz illud sperare duz
deficit: hec ille. vnde cum duo si-
mul hoc nephas perpetrarẽt: vi-
sus est diabolus in forma serpen-
tis: ex vase spurcissimo pacientis:
hoc ordine. Naz medietas serpẽ
tis remansit in vase patientis: ⁊ al
tera medietas circũligauit colluz
agentis. Et ita ambos suffoca-
uit. Discite o miseri sodomite. O
peiores bestijs. O incarnati dia-
boli: quantum horribile: quantuz
abhominabile ⁊ nephandissimũ
sit hoc scelus: ⁊ intellexistis quot
modis corpus ⁊ animam mortali
peccato interficit. Cognouistis
acres punitiões: quibus plecti de
bent tm̃ nephas perpetrãtes: qui
libet igitur vestrum deinceps cõ
tineat: dõfleat: corpus maceret: cor
rigat sensus ad sanctam confessio
nez accedat: placare satagat iram
dei. Non expectet vindictaz ⁊ iu

ticium. Si sic facietis: castissimus
ille sponsus christus semper adue
niam paratus: ex carnalibus feci-
bus vos liberabit: hic per gratiã
⁊ in futuro per gloriam. Amẽ.

¶ Sabbato tertie dominice.
De contritione. Sermo. xxxij.

Vade ⁊ amplius no
li peccare. Johã.
viij. Predicatu-
rus die crastina de
sanctissima confes-
sione sacramentali: ad quam sa-
cratissimum tempus omnes inui
tat dignissimũ existimaui hoc ma
ne velle aliqd de contritione de-
clarare: que precedit ipsaz confes-
sionem: ⁊ sine qua: ipsa confessio
nullam efficaciam: nullamqz vir-
tutem habet ad peccata mortalia
delenda. Conuenienter ergo as-
sumpsi verba euangelica a domi
no iesu christo: non tm̃ illi mulieri
adultere: sed ⁊ cuilibet anime con
trite prolata: que nullo modo de-
bet amplius peccare: vt dicitur in
ipso euangelio hodierno. In quo
tria documẽta habemus. ¶ Pri
mum documentũ est: q sicut chri
stus frequenter visitabat templuz
ad honorandum suuz celestem pa
trem: ita ⁊ nos facere debemus
ecclesiam quotidie ante omnia vi
sitantes: ⁊ nos domino cõmendã
tes. Hoc patet prima parte euan-
gelij.ibi. Perexit in montez dilu-
culo. Et iterum venit in templuz.
¶ Secunduz documentum ẽ: q
quilibet portet secum libellum de
fectuum ⁊ peccatorum suorum: ⁊
debet legere in suo: ⁊ non in libro
proximi sui: sicut faciebant iudei:
accusantes mulierem adulteram:
⁊ postergantes innumera scele-
ra sua. Hoc patet ibi. Adducunt
ergo scribe ⁊c. ¶ Tertium docu
mentuz est: q debemus compati
his qui sunt in peccatis: exemplo
domini iesu christi: qui mulieri
adultere cõpassus est.ibi. Erigẽs
se iesus ⁊c. Et sicut mulieri adulte
re peccata dimisit: ita ⁊ cuilibet
vere contrito peccata dimittit.
De qua contritione: tria hoc ma
ne consideranda sunt.
¶ Primo contritionis quidi-
tas.
¶ Secundo contritionis neces-
sitas.
¶ Tertio contritionis inducibi-
litas.
¶ Primo consideranda est con
tritionis quiditas. Nam vt colli-
gitur ex.s.Doc.i.iiij.sentẽ.d.xvij.
q.ij. Et a.d. Petro de palu.i.iiij.
d.xvij.q.i.quinqz diffinitiões dã
tur de contritione. Prima ẽ ma-
gistralis sm Petrum de taran.

in.iiij. Contritio est dolor voluntarie assumptus cum proposito confitendi ⁊ satisfaciendi. Et hoc itelligit quo ad mortale sm Petrus de palu: q; quo ad veniale nō requiritur propositum confitendi: nec satisfaciendi: quia pōt remitti vbi nō est satisfactio: sicut in purgatorio: sed nō sic pro mortali. Unde non videtur esse in statu salutis: q; hic nō vult satisfacē pro mortali sed tm̄ in purgatorio. ¶ Secunda diffinitio est Augustini. s. contritio est dolor remittēs peccatum. Hec diffinitio sm. s. Boc. tā gitt effectum contritionis. ¶ Tertia diffinitio est Gregorij. Et est talis. Contritio est humilitas spiritus ambitiosi peccatum inter spem ⁊ timorem mordens sm Pe. de palu. aut sit presumptio aut desperatio. Et ambitiosi quo ad culpam. Et tanta pōt esse q; ambitiosi etiam quo ad penam. ¶ Quarta diffinitio est Isidori sic dicentis. Contritio est humilitas ⁊ compunctio mentis cum lachrymis veniens de recordatione duōz peccatorum ⁊ timore iudicij. Recordatione peccati ⁊ timore iudicij sm Tho. tangit principium cōtritionis. ¶ Quinta diffinitio ē iterū ex dictis Augustini. Cōtritio ē dolor pro peccato assumptus ⁊ voluntarius: semp punies qđ dolet cōmisisse. vbi pro clariori intellectu notā de sunt duodecim ꝓclusiones: quarū vltima. ¶ Prima ē q; contritio ē de solo malo culpe: nō nature nec pene: s. infirmitatis aut tribulationis: aut infamie: aut inferni ⁊ hmōi malorum nature vel pene: licet tm̄ de culpis. Ad pz ex oīb⁹ ꝓbabilibus diffinitionib⁹: q; contritio agit in penitentem sicut in ppriū obiectū ad destruēdum ipsum. ¶ Secūda ꝓclusio q; contritio ē de solo peccō actuali: ⁊ nullo mō de originali: q; cū sit actus virtutis pnie: ꝛ solū penā actuale odiatur veniale. s. ⁊ mortale idifferenter: nisi q; de mortali necessaria est in pēnitente. de venialibus aūt hic: vel alibi. ¶ Tertia ꝓclusio q; cōtritio non ē de peccō alieno: licet solū de ppriis: q; debeat dolere de peccō primi ille tm̄ dolor: nō ē contritio. ¶ Quarta ꝓclusio q; cōtritio solū ē de peccō preterito: nō de futuro: q; licet debeat ꝓponere ab illo cauere: nō tm̄ est dolor de futuro malo: licet timor ⁊ cautela tm̄. dolor aūt est de pēnitente ⁊ de preterito. Quinta cōclusio q; cōtritio debet ee de quolibet mortali in spāli: si i spāli habeatur memoria. Ad tm̄ nō oz de venialibus: q; sicut leue infirmitatis aliqñ licet multe sint vna tm̄ medicina sufficienter curātur: sed graues morbi spāles medicinas requirunt. ¶ Sexta ꝓclusio sm. s. Boc. q; dolor cōtritionis est duplex. s. sensitiuus ⁊ intellectiuus. Primus ē effectus ꝓtritionis. Secūs ē ipsa ꝓtritio. s. displicentia voluntatis. Sensitiuus debet ee moderatus sm cōditiones ꝓsonarū. Intellectiuus. i. displicentia peccati debet ee maximus nec pōt esse nimius. q; offendit maximū bonū. s. deum: ⁊ maximū bonū pdidit paradisum. ¶ Septima cōclusio q; tā dolor itellectualis qz sensitiuus: qñ ē de singulis petis: debet ee maior de maiori petō: licet qñ ē simul de oīb⁹ tm̄ virtualiter debet ee maior de maiori. Et dolor tā sensitiuus qz itellectiuus debet durare vsqz ad mortē ⁊ cōtinuari quātū possibile ē: seruatis actib⁹ aliarū virtutū ⁊ sanitate. Mā sm. d. Petrū de palu. tota vita ista ē tēpus ꝓtritionis quo ad hītū: sic. s. q; hō semp debet ee prōpt⁹ ad dolēdū de omni mortali: si ipsum mortale committeret nisi aliqō sufficiēter doluisset. ¶ Octaua ꝓclusio q; ꝓtrit⁹ debet magis velle oēz penā pati: etiā inferni qz peccare: q; debet potius mādata dei diligere qz suā penam euadere: tm̄ de hoc nullus ē tēptandus. ¶ Nona ꝓclusio q; ꝓtritio debet ee de singulis in ꝓncipio q; hēt qđ in memoria: licet postea quantū ad terminū sufficit vna cōtio de oīb⁹: q; ille mot⁹ agit in vi precedentium dispositionū. ¶ Decima cōclusio q; quelibet ꝓtritio: quantūcunq; parua: oēz culpā delet. Et pōt tm̄ intēdi ex parte charitatis ⁊ doloris sensibilis: q; delet oēm penam ⁊ oēz culpā. ¶ Undecima ꝓclusio. Ad cōtritionē de mortali requirit ꝓpositū nō peccandi sed de venialibus sufficit actualiter displicētia eoz ⁊ sue cause. ¶ Duodecima ꝓclusio ē q; ꝓtritio non ē post mortē: q; requirit dolorē: quia nō ē in beatis: regrū gratiā: q; nō ē in dānatis: regrū meritū: qđ nō ē in existētib⁹ in purgatorio. Solū igitt ē in hoc mūdo vbi inueniunt ea q; ad ꝓtritionē regrunt. Hec cōclusiones extracte sunt a dño Petro de palu. in.iiij. di. xvi. ⁊ s. Boc. libro eodem.

Secūdo ꝓncipaliter cōsiderare debemus ꝓtritionis necessitatē. Necessaria qdē ē pena ꝓtritionis: sicut oīs theologoz schola tenet in.iiij. sen. di. xvij. Quā necessitatē triplici rōne declaro.

¶ Prīa rōne contrariationis.

¶ Secūda rōne saluationis.

¶ Tertia rōne cōpassionis.

¶ Prīo dico q; ꝓtritio ē necessaria rōne ꝓpriationis sic. Sentētia est plī. ij. metha. Et i libro ꝓdicamētorum. Et in ꝓ de generā. ⁊ cor. Et Gilberti porretani: q; vnū ꝓprium expellit aliud. Et in libro de regi-

mine ꝓncipū dr. Dē corruptibile corrūpit ꝑ actionē sui ꝯrij. Exēpli gra. Sanitas corrūpit ⁊ expellit per infirmitatē: ⁊ econuerso. tunc sic. Clarū ē q̄ petrus ꝑ cōplacentiā ⁊ delectationē in aiaz itrauit. Unde plbs in.x. ethy. Delectatio tenet operātē in ope. Et ꝑmo ethy. Unicuiqz ē delectabile id quod amat ⁊ operat: delectatiō autem ꝯria ē tristitia: sicut dicit plbs. viij. ethy. Tristitia delectatiōi oppositā ē. Cōtritio vero cū sit tristitia ⁊ dolor necessaria ē ad expellendaz ⁊ delendā delectationē ⁊ cōplacētiā peccati: tanquā quoddā ꝯrium. Ergo necessaria ē cōtritio. ¶ Secūdo: ptritio ē necessaria rōne salutatiōis: nullus pōt saluari: nisi fuerit purgat⁹ a pctis. Dō sic declaro. Dicit.n. plbs in.ij. ⁊. iij. de aia. Et in libro de sen. ⁊ sen. Et Comē. iij. de aia. Sensus nō decipit circa ꝓpriū obiectū: cōcurrentibus debitis medijs. s. vt sit dispositio organi: dispositio obiecti. Exēpli gra. Si oculus debet videre Petrū: oportet q̄ oculus sit sanus ⁊ aer medi⁹ sit a lumine illustratus: ⁊ vidēs sit in cōueniēti distātia positus ⁊ remot⁹. Sic a simili. si aia debet videre deū ⁊ saluari: oportet vt sit sana ⁊ bñ disposita ꝑ displiciā ⁊ cōtritionē peccatoꝝ. Ut̄ s. Tho. in. i. sen. di. iij. ⁊ i ꝑma ꝑte. q. xij. ⁊ tralatit ex. xxij. q. xv. ar. iij. dicit. Ad hoc vt videat de⁹ nāli cognitiōe: oz mēte purgari a vagabūdis sensibus ⁊ fantasmatibus. Ad hoc autē q̄ ꝑ fidē cernatur oz mēte purgari ab erroīb⁹ ⁊ naturalib⁹ rōnib⁹. Ad hoc vero vt videatur ꝑ essentiā: oz mēte purgari ab omni culpa ⁊ miseria cordis. oris. ⁊ operis. Ꝫ in smia vbi. ḡ. Sz hoc nō pōt fieri nisi ꝑ ꝓtritionē: qua sanat aiam: qua infundit lumē gratie: quod ē medium illustrās: ⁊ qua aia deo coniungitur. ergo cōtritio ē necessaria: dato q̄ homo sit in pctō mortali. ¶ Tertio idē probat rōne compassiōis. Dicit enī Petrus de palu. in. iij. sen. di. xvij. Nō debet dolere de peccato ꝓximi. s. etiam Doc. inquit super epistolas Pauli. i. cor. i. Debemus compati ⁊ dolere de malis ꝓximi: ad similitudinem mēbrorum. Dum enim patit vnū mēbrum: confluunt ad locum passionis spūs: ⁊ sanguis aliorū quasi compatientes. Unde Job. xxx. Flebam quōdam super eum: qui afflictus erat ⁊ cōpatiebatur anima mea pauperi. Et Apo. i. cor. xij. Si q̄d patit vnū mēbrum cōpatiunt oia mēbra. Et Ambrosius de officijs. lxxxvi. di. c. Non sa

dicit sic. Cōpatiamur itaqz alienis calamitatibus: ⁊ necessitates aliorum quantum possumus iuuemus. Hec ille. tunc sic. Si tenemur cōpati ⁊ dolere de malis ꝓximorum: multo magis tenemur conteri: cōpungi: tristari: ⁊ affligi ꝓ culpis ꝓpꝛijs. Nā ex ordine charitatis tenemur magis nobis ipsis compati q̄z alijs. Ut̄ Ari. ix. ethy. Amicabilia que sunt ad alterum: veniunt ex amicabilibus que sunt ad seipsum. iuxta illud. Prima charitas incipit a seipsa. ergo necessaria ē contritio. Ꝓterea deus per Isa. lvij. c. dicit sic. Qui fiduciam habēt mei: hereditabunt terrā: ⁊ possidebūt mōtē sanctū meū: ⁊ dicā. Etiam facite: ꝑbete iter: ⁊ declinate a semita. Auferte offendicula de via populi mei. quia hoc dicit dominus. In sancto habito: ⁊ cum contrito ⁊ humili spiritu: vt viuificem spūm humiliū: ⁊ viuificem cor contritoꝝ. Et Jere. xv. c. Deducāt oculi mei lacrymas ꝑ die ⁊ noctem: ⁊ nō taceāt: q̄m cōtritiōe magna cōtrita est virgo: filia populi mei. Et paulopost. Cognouim⁹ dñe iniquitates nostras: iniquitates patrum nostrorum: quia peccauim⁹ tibi. Et paulopost. Nōne tu es deus noster quem expectauimus. Et eiusdem. xxiij. Contritum est cor meum in medio mei. Contremuerūt oia ossa mea. Unde Bernar. in suis sententijs ait. Sine contritione peccati: sine dolore culpe: sine displicētia iniquitatis: ⁊ sine amaritudine vite preterite nunquā acquiritur celestis vita: nec remissio peccatorum. Hꝫ ille. Et licet multa sint exempla: necessitatem contritionis insinuantia: tamen vnuz tñ adduco. Refert Cesarius q̄ quidam iuuenis canonicus parisiensis incontinenter ⁊ delicate viuēs: ⁊ multis implicatus peccatis: infirmatus grauiter cōfessionem fecit. peccata exterius defleuit. emendationem promisit: viaticum recepit ⁊ inunctus obijt. In sepultura pōsita: ipse etiam aer famulari videbatur. Post paucos autem dies cuidam familiari suo apparens ⁊ se damnatum asserens subiunxit. Licet confessus fuerim ⁊ communicauerim ⁊ penitentiam promiserim: vnum tñ omisi sine quo cetera nihil ꝓsunt. Cui familiaris ait. Quid illud fuit? At damnatus iuuenis dixit. Vera contritio ad peccati remissionez necessaria mihi defuit. Et ꝓp hoc ad ifernū suz ꝑpetuo deputat⁹. Ex hiis apꝑet cōtritionē: oio esse necessariā. Itaqz nemo seipm fallat. Nunquam de

peccato veniaz aliquis poterit cõ
sequi sine ꝯtritione. Nunq̃z deũ
placare: nunq̃z infernuz euadere.
Nunq̃z deniqz poterit felicitatez
adipisci. hec de secũda parte prin
cipali.

Tertio principaliter
debemus conside
rare contritiõis in
ducibilitatem: tria
sunt que inducunt
peccatorem ad contritionem.

¶ Prima iductio dicitur lex na-
turalis.

¶ Secunda dicit̃ lex spiritualis.

¶ Tertia dicit̃ lex exemplaris.

¶ Primo lex naturalis inducit
peccatores ad ꝯtritionẽ. Lumine
enim rationis naturalis: quilibet
tenetur honorare deum: vt patet
per Phm in libro de bona fortu
na. Peccator vero dum mortali-
ter peccauit deum offendit deum
ꝯtra se prouocauit ⁊ inhonorauit:
xp̃m redẽptorem contẽpsit: legez
eius spreuit: meritis passiõis xp̃i
⁊ sanctoꝝ se priuauit: angelos con
turbauit: celũ sibi obserauit: dia-
bolum letificauit: eũ sibi prefecit:
suo dominio se subiugauit: se infe-
ris sociauit: gr̃az spũssancti amisit
eius dona neglexit: ad mortẽ eter-
nam semetipsum condẽnauit. Sz
lege naturali inducitur: vt quilibz
inhonorans deum: amittens vir-
tutem: ⁊ perdens sũmum bonũ:
doleat ⁊ anxietur: studeatqz ipsuz
deum placare. Et hoc fit mediãte
contritione ⁊ penitẽtia. Sed si de
omnibus contritus fuerit: ⁊ displi
centiam: dolorẽ: atqz tristiciam ha
buerit: proculdubio deus ꝓpitius
sibi erit: ⁊ placatũ seipsi peccatori
exhibebit. Hoc sensit Phs i lib.
de regimine principũ lib. iij. c. i. in
fi. Ad alexandrũ magnum. sic in-
quiẽs. Possunt siquidẽ homines
diuinam clemẽtiã: deprecatõibus:
precibus: deuotõibus: ieiunijs: sa-
crificijs: elemosinis ⁊ multis alijs
bonis. de ꝯmissis veniam petere:
implorantes: ⁊ de reatibus peni-
tentes. Et tunc verisimile ẽ ꝙ deꝰ
oĩpotens auertat ab eis qđ trepi
dant ⁊ formidant. hec ille. Et de
hoc exemplũ notabile habetur in
libro de ꝓprietatibus rerum vbi
dicitur. Qđ est quedam auis que
vocatur auis paradisi: ob insignẽ
sui pulchritudinẽ: cuius pẽne sunt
mirabiles adeo vt nullus eis co-
lor desit: vox adeo dulcis: vt i ho
mine gaudium ⁊ deuotionẽ exci-
tet. Hec auis captiuata: irreme-
diabiliter plangit ⁊ gemit: nec an-
tea cessat: q̃z libertati donet̃. Sic
anima hominis dum est in gratia
est auis paradisi pulcherrima: q̃ si
capitur a demone laqueo peccati
ſm illud ps. cxxxix. Absconderũt

superbi laqueum mihi. debet plã
gere: plorare ⁊ dolere per contri-
tionem ⁊ cõpunctionẽ cordis quo
vsqz a tot sceleribus a deo libere
tur. ¶ Scđm inducens peccato-
rem ad veram ⁊ perfectam con-
tritionem est lex diuinalis. Mul-
tipliciter nãqz lex diuina ad hoc
inducit: sed permaxime vt omittã
reliqua: adduco illud in medium:
quod habetur Isa. xiiij. c. Subter
te sternet̃ tinea: ⁊ operimentũ tu-
um erunt vermes. Hoc peccato-
res cõnertit: peccatores illumiat:
peccatores saluat. Hoc peccato-
res ad dei famulatũ trahit ⁊ alli-
cit. Legitur enim in vita fratrum
predicatorum: aduenisse Bononi
am quendam scholarem delicatũ
ac vltra montanũ. Quẽ supprior
sancti dñici eius compatriota iuit
visitatũ. At scolaris fecit pactũ: ne
supprior de diuinis loq̃ret̃. Erat
enim in camera põpatice prepara
ta. Habita igit̃ simul fabulatione
de multis: recedẽs tandẽ supprior
dixit scholari. Scitis quid scriptuz
est: de his qui volunt in hoc mun
do gaudere: ⁊ inter tot vana ⁊ va
rias delitias vitã ducere. Rñdit.
Quid? Tunc supprior Isa. xiiij. c.
dicit. Subter te sternetur tinea ⁊
operimentũ tuum erunt vermes
⁊ hoc dicto recessit. Quod q dem
verbum mẽti iuuenis illius adeo
fuit ipressum: vt tota nocte nunq̃z
potuerit quiescere. Vertebat se in
lecto: memorãs lectũ inferni ⁊ di
cens. Subter te sternetur tinea: ⁊
operimentũ tuum erunt vermes.
Mane facto cõpũctus ⁊ inspira
tus: mundũ reliquit: ⁊ nostrã reli
gionem ingressus est. ¶ Tertiuz
inducens ad contritionem est lex
exemplaris. Affirmant phi natu
rales: auẽ quandã esse que vocat̃
Arpia: habens faciẽ quasi homi
nis. acies quidez multũ cruddis ⁊
ferox: adeo vt aliquando fame sti
mulante: hoiez inuadat ⁊ occidat:
deinde sitiẽs: volat ad aquã vt bi
bat: vbi faciẽ suã vidẽs: ⁊ similez
sui: nup occidisse recolẽs: tãto do
lore afficit̃: ꝙ exinde qñqz moria
tur. Nõ pigeat o diuissime pec-
cator ab irrationalibꝰ discere. In
te relucet ymago diuina iuxta il-
lud. ps. iiij. Signatuz ẽ sup nos lu
men vultus tui dñe. Sed tãta libi
dine in peccatũ irruisti: ꝙ animaz
pulcherrimã: ymaginẽ: ⁊ splẽdo-
rem gr̃e occidisti. Leua igit̃ alas
⁊ ad aq̃s ꝯtritiõis euola. Recole
scelera tua: plange amarissime ita
ꝙ in te moriat̃ peccatuz: ⁊ nunq̃z
deinceps redeas ad illud. Sic fa-
ciebat ille rex Dauid. ps. vi. d.
Laboraui in gemitu meo ꝑ singu
las noctes lectuz meũ: lachrymis
meis stratũ meuz rigabo. Draco

enā vt dicūt naturales absconditur caput: reliquū corp⁹ periculo exponé. Sz eleph⁹ inueniēs draconé i semino caput ei⁹ cū plāta pterit. Et tūc draco maximū plāctus facit. Plāgat petō: q: i eo caput suū xp̄z: eleph⁹ diab⁹ p pānā occidit. Struio q̄z ova suā: i calido puluere relinq̄t: vt puluis ea foueat. Sz rediēs a bestijs pculcata reperiēs: magnū facit vlulatū: fleat t vlulet peccator: q: ova sua .i. merita a bestialib⁹ passionib⁹ t pcupiscētijs pculcata sūt. De his dr Ambros. i. Faciā plāctū velut draconū: t luctū velut structionū. Doleat ergo t lugeat peccator: exēplo pie matris: cui⁹ vnigenit⁹ mortu⁹: ante oculos ei⁹ iacet. Interemit p pānā: vnigenitā aiam: que vite celestis: heres erat futura. Hinc prophā. Jer. vi. dicebat Luctum vnigeniti fac tibi: plāctū amarū. Sic fecit Petrus: q egressus foras flenit amarē. Mat. xxvi. Sic vt ad exēpla moderna trālearemus: fecit scolaris quidā parisiēn. vt recitat Cesarius. Hic enormia habuit peccata: adeo vt pre verecundia confiteri vellet. Tandē spiritūe verecundiā supante: cuz priori. s. vicioso: vellet cōfiteri: tanta fuit i corde eius cōpunctio: tot i eius pectore suspiria: singultus in gutture in oculis lachrymae: vt vox deficeret: nec aliqd proferre posset. Dicēte ergo ei prior: vade t scribe peccata tua. Scripsit t redijt: nec sicut prius: voce confiteri valēs: scripturz tradidit: prior legit. Que tāz grauia erāt: vt ad habēdum cōsilium de licētia eius cuz cedula abbatez adiret. Sz abbas: cū cedulā vellet legere: in ea nihil reperit scriptū. Ad quē videns prior: stupefactō dixit abbati. Sciatis pro certo illū iuuenez in hac cedula peccata scripsisse t me ea legisse. Sed vt video misericors deus: tantā ei⁹ contritionē respiciens peccata oia dimisit. Quod prior: t abbas: inuenti idē affirmauerunt: qui cū magno gaudio recessit ab eis. Dolea⁹ igitur t tu peccator: tantarūq̄z offensarū penitere nō renuas. Cōsidera oculo mentali: quid comisisti in deū tuū. Audi deuotū Ber. Debet siquidez dolor noster esse acer: q: offendim⁹ deū creatorem oiuz: acrior q: offendim⁹ pīez nostrū spirituālē: qui nos pascit multipliciter. Acerrim⁹: q: offendim⁹ redēptorē: qui nos redemit a crudelitate demonū: a vinculis peccatorum: ab acerbitate tormētorum. Hec ille. Jam surgat miser hō: t expergefactus suoz criminū t sceleruū imanitatem defleat. Jā volutabra peccati seponat. Jam sensualitatibus t cōcupiscētijs renūcie: idustur sacco t cilicio. Caput cinere opiat: corp⁹ deniq̄z totū castiget: t penitētiū hoium vestigia imitet. Exeat deniq̄z ex illecebrosa vita: vt salutarē capiat t piat cōpūctionē. Ait. n. Chrisostomus. libro ō cōpū. Sicut ipossibile ē vt ignis iflamet in aq̄: ita ipossibile ē cōpūctionē cordis vigē in delitijs. Cōtraria. n. sibi inuicē sūt t perēptoria. Illa. n. ē mat flet⁹: hec mr risus. illa cor: astringit: ista dissoluit. illa aie alas imittit: t volare ad deū facē. hec. n. plōbi pōdus iponit: t i ifernū dimergit. hec ille. Ad fletū igit o pctōres. ad gemitum. ad lachrymas. Clamat Isa. xxij. Vocauit dñs de⁹ exercituū: i die illa ad fletū: t ad plāctū: t ad caluiciū: t ad cingulū sacci. hec. s. pgrāz t in celo p gloriā. Amen.

¶ Dñica q̄rta q̄dragesime. De cōfessione. Sermo. xxxij.

Equebat eū multitudo magna. Jo. vi. Maxima multitudo peccatorum cōsiderantiū grauitatem t imanitatē sceleris suoz pp sermones quos pretēritis audiere diebus: ducti ad verā displicentiam t contritōem. hoc deuoto tempore: sequi iā disponūt dñm iesum sacra interueniēte confessione q̄ ab soluunt ab oib⁹ peccatis: q antea ligati tenebant: per potestatē xpi sacerdotibus cōfessam: t reddunt idonei ad xpi sacrū tpe pasce suscipiēdū. Inqt. n. Leo papa ō pe. d. i. c. multiplex misericordia dei. Misericordiator dei t hoium: hō dñs iesus xp̄s. hāc pp̄ositis cedesie tradidit ptātē: vt confitētib⁹ pnie satisfactionē daret: t cadē salubri satisfactiōe purgatos: ad cōionē sacroz p iamnā reconciliatōis admitteret. hec ille. Tali q̄ mō h̄ maxia turba peccatoz: segt dñz iesum: vt dicit theorema. in hodierno euā. In q̄ tria documēta hēm⁹. ¶ Primū documētū: q: qs oz esse regular⁹ in oibus suis sensib⁹: t maxie auribus: non elemādo illos ad curiositates: et vanitates. Exēplo saluatoris: q: nūq̄z legit oculos leuasse: quin aliqō signū admirabile fecerit. Hoc patet prima pte euāgelij. ibi. Cū sublenasset oculos iesus. etc. ¶ Secūz documētū ē: q: qcūq̄z vult saciari celesti pane cōtēplatōis stet: necesse ē ipz sedere sup semū. i. calcare vniuersas pōnes vite vanitates t subpeditare vniuersas mūdanas affectiones. Hoc tangit ibi. Erat aūt semū mlti⁹ i loco. ¶ Tertiū documētū ē: q: illi q̄ deuote confitent: t dñz iesuz sequunt: cōsolatiōes spūales recipiūt que sunt p cophinos duodecim figurate. De q̄bus habet. iij. p. eusē. de hac q̄ cōfessione p dicatur⁹. iij. pncipalia cōsiderabi⁹.

¶ Primo ꝓfessionis necessitatē.
¶ Scdo ꝓfessiōis turpitudinem.
¶ Tertio ꝓfessiōis ꝓparabilitatē.
¶ Primo cōsiderare debemus confessionis necessitatē. Dubius ꝓponitur querendū virū ꝓfessio sacramentalis sit necessaria. Hoc questionem ꝛ hanc difficultatem solui. l:Doc. in.iij. sen.d.xvij.q.iij. di. Confessio sacramentalis q̄ fit sacerdoti clauis habenti:est oino necessaria ad salutē eternā Concordat cum eo.d. Petrus de pal. ꝛ Ricar.de media villa in.iij.d. vi.ſ. Ad triplicē legē ꝓbat.

¶ Primo lege naturali.
¶ Scdo lege humanali.
¶ Tertio lege euangelicali.
¶ Primo probatur lege naturali cōfessionē esse necessariā. Vbi aduertendū est:q̄ naturale dicit duobus modis. Uno modo dicit naturale:qđ natura dictat simpliciter. Et sic confessio:non est de iure naturali:q: iuo naturale é idez apud omnes. Confessio aūt sacramentalis nō est eadem apud oēs: quia confessio fit ei qui habet claues:que quidem claues non sunt de institutiōe iuris naturalis.ergo nec ꝓfessio sacramentalis. Secundo modo dicitur aliquid naturale qđ ei a suo creatore imponit. Et sic oē illud qđ in lege vel in euangelio ꝓtinetur dicit iuo naturale iuxta illud Isidori. Iuo naturale est qđ in lege ꝛ in euangelio ꝓtinetur:vt in decretis.d.i.in principio eo q̄ deus ꝑcepit illud.vnde ex eo cōfessio dicitur esse de iure naturali.q: vt dicit Ricardus.deus ꝑcipit eam implicite in figura.cuꝫ dixit leproso mundato. Vade ostende te sacerdoti. Mat.viij. Et etiā sine figura.in hoc q̄ non uīi potestatem iudicandi in foro exteriori dedit discipulis accipiēdā ab alijs mediante Petro cui eam ꝓmisit ante passionē cū sibi dixit illud qđ scriptū est. Mat.xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et post resurrectionē:cum dixit. Pasce oues meas. Jo.xxi. Sed etiā dedit potestatem iudicandi in foro cōscientie. nō tantū apostolis: quoꝝ sunt epi successores:sed etiā alijs discipulis:quoꝝ sunt successores inferiores sacerdotes. Et illis potestatꝫ oibus imediate dedit per seipm cū post resurrectōem dixit eis. Accipite spūmsanctum:quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis:ꝛ quorum retinueritis retenta sunt. Jo. xx. Hoc Ricar.i.iiij. Et sic est cōsonū nature rōnali seruare cā. Et hoc mō ꝓfessio est de iure naturali. Ad tripliciter declarat.

¶ Primo rōne directionis.
¶ Scdo rōne ꝓductionis.
¶ Tertio rōne sanationis.

¶ Primo dico q̄ ꝓfessio est necessaria de iure naturali rōne directionis. Lex.n. naturalis dirigit hoīnē ad ea que sunt de necessitate salutis. Sed permanere vt deuz obligat ꝛ eius voluntati pareat.ff. de iustitia ꝛ iure.l.veluti:vbi dicitur. Veluti erga deum religio:vt patrie ꝛ parētibus pareamꝰ. Itez lex naturalis dirigit hoiem:vt qlibet vitā ꝓpriā conseruet ꝛ mortē fugiat. Phs i.ij. de aia. vnūqđq̄ desiderat assimilari diuino ꝛ icorruptibili. Insuper lex naturalis dirigit:vt quilibet sit liber ꝛ nō ꝑ Esopus. Non bene ꝓ toto libertas vendit auro. Tullius in tertia Philippica. Ad libertatem nati sumus:teneamus libertatem aut moriamur. Et Phs in.vi. Poli. Opꝰ libertatis est viuere vt vult. Peccator aūt mortaliter peccans facit ꝓtra legē nature:q: nō honorat deū suū creatorē:ꝛ nō obedit ei. Ideo deus cū odit. Eccl.xij. Altissimus odio habet peccatores. Facit cōtra legē nature:q: occidit aiam suā auferendo sibi vitam q̄ spūaliter viuit. Ezech.xviij. Anima que peccauerit ipsa morietur. Facit ꝓtra legem nature:q: suus diabolꝰ efficitur. Qui.n. facit peccatum suus est peccati. Jo.viij. Tūc sic. Ille actus quo hō subdit deo:ipz honorando:ꝛ ei obediēdo:ꝛ quo viuificat:ꝛ quo liber efficit:est de lege nature:quia illud est opus seu actus virtutis. Actꝰ aūt virtutis est a lege naturali vt declarat.ſ.doc. xij.q.lxxxviij. Et in.iiij.sen. Sz cōfessio est actus virtutis quo pctōr subdit deo:quo viuificat:ꝛ quo liber efficit. Nā.ſ. Doc.i.iij.sen. Et Petrus de taran.dñs. Cōfiteri veritatē:qđ.vbi:qūo:ꝛ cui oz est actus virtutis:ꝛ per cōsequēs de lege nature. Et ꝓpterea Phs in.ij. Rhetoricorum dicit. A testificatōe viuaꝫ numquāz est cessandū. Unde Isido.in primo libro.soliloquoꝝ dicit. Confessio viuificat. Confessio peccati veniā donat:ois spes in ꝓfessione ꝓsistit. In ꝓfessione locus misericordie é Certissime igit credendum est nullo modo hesitetur nullatenus de misericordia dei desperetur:habeto fiducialiter habeto spem i ꝓfessione. Nō desperes salutē:si ad mediatorem veritatis.hec ille. Ergo ꝓfessio est de lege naturali.ſ.qm q̄ a suo creatore imponit. ¶ Scdo ꝓbat rōne ꝓductionis. Phs libro de ꝓprietatibus rerum dicit. Duabꝰ causis vel pluribus necessario concurrentibꝰ ad alicuius ꝓductionem effectus deficiente vna deficit ꝛ effectus. Et exemplū. Ad generationem filij concurrunt quatuor cause.Lpē generatio mater ꝓcipit:sol virtutē substantialē coagulatiōis:deus qui alijs virtutē

generādi tribuit. Si vna istarum
cauſaꝝ deficit: deerit ⁊ generatio.
Hoc ſuppoſito. Certū ē ꝺ3 theo.
⁊ matic. ſ. Dño. in. iiij. ſen. d. xvij.
q. ad remiſſiōēz peccatoꝝ: q̃tuor
ꝯcurrūt cauſe. Pᵈima eſt cā effi
ciens: ⁊ hꝫ eſt ſolus deus. Luc. v.
Quis pōt remittere peccata niſi
ſolus deus? Nā ſolius dei ē crea
re gr̃am: qua peccata dimittitur.
Secūda eſt cā meritoria. Et hꝫ eſt
xp̃s. Pᵈer mortē. n. ſuā meruit vt
culpa nob̄ remittat Apo. i. Lauit
nos a peccatis nr̄is i ſanguine ſuo.
Tertia eſt cā inſtrūmētalis. i. ſacer
dos: qui abſoluit ex impio cheriſti:
⁊ peccata ſumittū Matth̄. xviij.
Quarta eſt cā ſubiectiua. i. petr̄:
qui ex humilitate ꝺ3 ſe ſubiecere, vi
cario xp̃i. i. ſacerdoti: ⁊ ei ſua reue
lare peccata. Si ergo aliqua iſtaꝝ
cā: deficiat ñ remittit petñ. ergo
ꝓfeſſio neceſſaria eſt ad ſalutem.
¶ Tertio idē pbat rōe ſanatōis.
Nā videmꝰ ſm nām: q̃ nulla in
firmitas pōt medelā recipere: ſi me
dico occultet. Et iō oportet medi
cū videre ſigna infirmitatiſ: vt ma
niſeſta ei infirmitate: facilius ⁊ cō
modius remediū adꝺibeat. ſic ⁊
vulnus nō pōt curari: niſi medico
pateſacti. Hoc dixit pb̄ya Boe.
egroto: vt habet in primo. deꝰ ſo.
Pb̄yca. Si operā medicātis ex
pectas: oportet vt vulnꝰ detegas.

Ecce igit̄ q̃ lex naturalis dicat:
vt medico oñdas tuā corpalē infir
mitatē. Si hꝫ p̄ infirmitate corpali
a ſorticoꝝ p̄ infirmitate aie. Ex quo
igit̄ es tot peccatis mortalibꝰ vul
neratus: pge ad medicū. i. ad ſacer
dotē. oñdēs tuas mortales plagas
q̃bus aia tota vulnerata eſt: ⁊ die.
Pᵈr̄ vide caput meū vulneratuꝫ
de le mortal ferite. de la ſuperbia
ambitōis. p̄ſumptōis. ⁊ arrogātie.
Vide pr̄ oculos vulneratos curi
oſitate. aureos plenos delectatione
vana. de ſoni iochi e canti. Liguā
detractione. murmuratōe. loqua
citate. blaſphemijs. maledictōibꝰ.
mēdacijs. piurijs. O quot vulne
ra. O quot plage ⁊ langores ſunt
in iſta ligua. Vide plagas gule. q̃
nō q̃dragesima. nō ieiunia eccl̄ie.
nō ſexta feria. Nō tēpantia nō pe
tas eſt in me. Ecce corpus meū to
tū deditū ocio. luxurie. laſciuijs. ⁊
delectatōibus. Vide cor meū ple
nū ſuſpitōibꝰ. iudicijs temerarijs.
malis cogitationibus. adeo vt vix
aut raro poſſim cogitare bonum
de aliquo. Vide manus infirmas
in petitiēdo mō illū mō iſtū: in au
ferēdo aliena i retinēdo. Vide pr̄
vulneratos pedes. velociter cur
rēdo ad malū in ſociādo alios ad
malū. Pater ⁊ medice ſp̃ualis. p
dio cognoſce ⁊ ſubtiliter reſpice:
q̃ a plāta pedis vſq̃ ad ſummuꝫ

capitis nō eſt in me ſanitas. ſe
cundum illud Iſa. i. c. Ergo con
fitere ⁊ dic illud ꝑs. Sana aiam
meam quia peccaui tibi. Et Jere.
xvij. Sana me domine: ⁊ ſanabor
ſaluum me fac: ⁊ ſaluus ero. Un
de Auguſtinus. diffinieno con
feſſionem. Et. ſ. Dño. ſ. di. xvij.
dicit. Confeſſio eſt per quā mo
bus latens: ſpe venie aperitur. Et
Gregorius. Confeſſio eſt pecca
torum detectio ⁊ eruptio vulne
rio. Et Ray. dicit. Confeſſio eſt
legittima coram ſacerdote pecca
ti declaratio. Audi Augu. libro. l.
Homel̄. Homelia. xij. Sanat te
deus. Cōfitere tū vulnus tuū. Ja
ceo ſub manibus medici patiēter
ꝑlora auxiliū. ſouet. torquet. ſecat
equanimit̄ tolera. Noli attēdere
niſi vt ſanerio. Sanaberio autē ſi
oñdas medico: nō q̃ ille nō videt
ſi tu ei abſcondas. ſed q̃ ipſa con
feſſio mediū ſanitatis eſt. hec ille.
Ergo cōfitere. ¶ Secōo declarat
ꝓfeſſionē eſſe neceſſariā lege ca
nonicali ſiue humanali. Setā mr̄
eccleſia in cōcilio generali ſub In
nocentio. iij. Inſtituit ⁊ p̄cepit: vt
quilibet ſacramentaliter ꝓfiteatur
vt in. c. Omnis vtriuſq̃ ſexus. de
penitentijs ⁊ remiſ. vbi ſic dicit.
Omis vtriuſq̃ ſexus fidelis: poſtq̃
ad annos diſcretionis peruenerit
oia ſua peccata ſaltē ſemel in āno
fideliter ꝓfiteatur ꝓprio ſacerdo
ti. ⁊ iniunctā ſibi pniam propijs
viribus ſtudeat adimplere: ſuſci
piens reuerenter ad minus in pa
ſchate cuchariſtie ſacrāmentū. ſalte
de propij ſacerdotis conſilio. ob
aliquam rationabilem cauſam ad
tempus ab eius perceptione du
xerit abſtinendum. Alioquin ⁊ vi
uens ab ingreſſu eccleſie arceat: ⁊ moriens eccleſiaſtica careat ſe
pultura. hec ibi. Hanc autem an
nuam confeſſionem eccleſia ſta
tuit: triplici ratione vt ait. ſ. Doc.
in. iiij. ſenten. tum vt quilibet ſe
peccatorem cognoſcens: quia om
nes peccauerunt: ⁊ egeat gratia
dei: tum vt cum maiori reuerēcia
ad euchariſtiam accedat: tum
vt eccleſiarum rectoribus ſui in
notescant: ne lupus inter gregem
lateat. Anni vero diſcretionis ſunt
illi anni: in quibus poteſt homo
peccare mortaliter vt plurimum.
Et hoc eſt cum eſt doli capax: ⁊
quia tunc poteſt peccare. Nō ſe
cundum gl̄o. eſt in ſeptennio. Et
tra de delictis puerorum capitu
lo primo. Et aliter vt habetur de
pe. d. i. Judicet ſeipſum homo
voluntate vum poteſt: ⁊ mores
conuertat in meliꝰ. ne cum ip
ſe iam non poterit: peccet vo
luntatem a domino inijcetur.
Et cum in ſe prouiderit ſeueri

sime medicine: ꝙ tñ vtilissime sen
tentie. Veniat ad ánstites: p quos
illi dauco in ecclesia ministrat̃ur:
ut ꝙ bonus iam incipiẽs esse fili
us maternoꝝ mẽbroꝝ: h ibi. Ite
rũ. Aug. in lib. de pe. d. i. ait. Qué
penitet: oino penitet: ꝛ doloré la
chrymis ostendat. R ẽplentet vi
tam: suá deo: per sacerdotes ꝓue
niat iudiciũ dei per ꝓfessionẽ. pe
cepit enim dñs mundandis: vt os̃
derent ora sacerdotibus. docens
coꝑosali penitentia ꝓfitenda esse
peccata: nõ p nunciũ: nõ p scriptuꝝ
mãifestãda. hec ibi. Et de pe. di. i.
Voluisse. papho. et hio. Itaq; ꝙ
apparet ꝙ sine cõfessione oris ꝛ
satisfactiõe opis: peccã nõ remitti
tur. Et Ambr. libro de paradiso. de
pe. di. i. Nõ pót quisq; iustificari
a peccato: nisi fuerit peccã ante cõ
fessus. Item. Jo. saureũ. Itez de
pe. di. i. Nõ pót quis gratiam dei
celestis accipere: nisi purgatus fue
rit ab omni sorde peccati per pnie
cõfessionẽ: p donum baptismi sa
lutaris. Et ibidẽ. c. Taciturnitas.
Nec ergo vbi ẽ taciturnitas con
fessiõis venia sperãda ẽ crumnio
hec ille. Obtẽperet igr vnusq;q;
huic ecclesiastico ꝑcepto: ꝛ peccata
sua hũil ter confiteat ꝙ mul⁹ agit
cũ cõfitẽte q;z cũ cõuicto: vt p;z ff.
de fur. Quia ea mẽte. Et i cp̃la
iter claras. C. de sum. tri. vbi dr.
Eccla nunq;z claudit grẽmium re
deũti. Et i. c. Petrus. de regu. iur.
lib. vi. ff. de adul. l. i. ꝛ l. Si adulte
riũ. ꝛ ff. de furto fugitiuis. l. i. pa
pho. i. ꝛ ff. de aliena. iudicij mutã
di cã facti. l. Ex hoc edicto. papho.
penul. ꝛ ff. de pu. l. i. papho. Qđ
si fecerit. Bartholus facit distin
ctionẽ i. l. Qui ea mẽte. ff. de fur.
q: aut loquimur i foro diuino: aut
humano: ꝛ in vtroq; foro: cũ cõsi
tente minus agit. Hoc idẽ p;z in
decretꝫ. d. xxiiij. c. finali. d. l. c. Presby
terꝫ. ꝺ quo nos fraternitas tua
latoris ꝓsentiuꝝ legatiõe cõsuluit:
nulla rõe in sacro ordine: post la
psum aut pmanere: aut reuocari
posse cognoscat: circa quẽ tñ niti
nus agendũ ẽ: q: cõmissuꝝ sacin⁹.
facili dr̃ ꝓfessione cõfessus. h ibi.
Xij. q. i. c. Non dicatis. Et infra.
Quicunq; in tñ ꝓgressus fuerit
malum: vt occulte litteras ab ali
quo vel qlibet munus accepit. si
hoc vltimo cõfitet: peat illi ꝛ ore
ꝑ eo. Si aũt depꝛehendit ꝛ cõuin
cit: ꝫm arbitriũ epi vl̃ presbyteri
vel prepositi grauius emẽdetur.
hec ibi. ij. q. i. In primis. xxvij. q. i.
Virginẽ. in Glo. i. xxviij. q. i. Jaz
nũc. Extra. de symonia. c. De li.
De electõe. c. Innotuit. Hac igit
lege canonica p;z necessitas ꝓfes
sionis. ¶ Tertio ꝓbat cõfessiõis
necessitas lege euangelicali. Pro

cuius itelligẽtia: nota siliudinem.
Si qs vellet igredi domũ vel pa
latium: cuius ostiũ esset clausuꝝ de
beret recurrere ad ostiariũ: q; hz
claues vt sibi apiat: ꝛ sic ingredi
posset. Sic in ꝓposito: manifestũ
est. n. q; per petrũ mortale: claudit
peccatori ostiũ paradisi. vñ pót dice
re peccator illo. Jere. xxxvi. Ego
clausus sum: nec valeo ingredi do
mũ dñi. Si igit peccator vult in
trare in vitam eternã: oꝝ vt recur
rat ad eos q; habent claues cuius
modi sunt sacerdotes: quib⁹ dñs
dixit. Matth. xvi. ꝛ xviij. Que
cũq; ligaueritis sup terrã erũt li
gata ꝛ in celis. Et quecũq; solueri
tis in terrã: erunt soluta ꝛ in celo.
Et Jo. xx. Quoꝝ remiseritis pec
cata remittunt eis. Et quoꝝ reti
nueritis retenta sunt. Has aũt cla
ues principaliter dñs tradidit pe
tro. di. Mat. xvi. Et dabo claues
regni celoꝝ. Et di. xxij. c. Sacro
sancta. ipsi. n. sacerdotes Petri ꝛ
apl̃oꝝ successores: sunt iudices ꝛ
vicarij xpi in terra. hñtes ptãtem
ligãdi ꝛ soluendi. Nam cui ꝓcedi
tur ꝑncipale: ꝓcedit accessorium:
vt de electiõe. c. Venerabilẽ. Et ꝺ
fide instroꝝ. c. Inter dilectos. Et
de ꝓstitutionibus. c. Nam concu
piscentiaz. Et de foro cõpetenti. c.
Si diligẽti. Christus gloriosus cõ
cessit ꝛ dedit potestate sacerdoti
bus absoluendi ꝛ ligãdi peccato
res: vt p;z ꝺ. Ergo ꝓcessit eis ꝛ ac
cessoriũ qđ. l. est cognoscere: scire:
ꝛ itelligere peccata: hz peccata sciri
nõ pñt in foro ꝓscie: nisi reuelent
p ꝓfessionẽ: vt p;z de symonia. c.
Sicut. Et hris. ꝛ. c. Tuã nos. Et ꝺ
sinia. extra. c. ij. Et. xxxij. d. Erube
scãt. Et. xxxij. q. v. c. xpiana. xxxvi.
q. i. c. Si oia. Propterea ait xpc̃.
Mat. viij. Et Luc. xvij. Ite ostẽ
dite vos sacerdotibus. Nota ite.
ꝺ illos qui sani sunt ꝛ possunt ad
ecclesiã ire. Alij expectãt qñ infir
mant ꝛ tunc volũt ꝓfiteri: sed dia
bolus apponit aliud impedimẽtũ:
ꝓpter qꝺ ꝓfiteri nõ possunt. Se
cundo dr̃ ostẽdite: ꝺ illos q; dicũt.
pater interrogetis me. Nõ recor
dor: ego ꝺ peccato nescio: tũ ꝺ pec
catis vicim vel primi bene recor
dant. Quidã aũt sunt ita dispositi
q; nisi interrogent de peccatis nõ
dicũt. Talos nullomodo venã cõ
sequi possumus: dz ergo peccator
totum cor suũ in ꝓfessione aperi
re iuxta illud. Tre. ij. Effunderti
cut aquã cor tuũ ãte ꝓspectũ dñi.
Nota sicut aquã. peccata. n. que
latẽt i corde tali aliter deberẽt dici:
sicut aq̃ totaliter effudit de vase:
ita' q; nec coloꝝ. nec saporẽ. nec
odoꝝ. nec aliqꝺ vestigium rema
net in vase de aqua. Tertio dicit
vos: nõ accusando alios: sicut fe

cerunt Adã ⁊ Eua. Quarto dicit. sacerdotibus. Alijs nãq; non sunt ꝯcesse claues. vñ nõ possunt absoluere nisi sacerdotes: etiaz si esset. Jo. baptista. vel v̄go maria. Pergat igit̃ peccator ⁊ ꝯfiteatur sacerdoti habẽti claues paradisi ⁊ eius subijciat̃ ptãti: inuocans auctoritatem clauium suaꝝ ⁊ dicẽs. Apite mihi portas iusticie ⁊ igressus in eas cõfitebor dño: h̄ porta dñi iusti ĩtrabunt in eã. p̃s. cxij. vñ Ambro. Cõfessio a morte animã liberat. Cõfessio spẽ salutj tribuit: q̃ nõ meret̃ iustificari qui in vita sua peccatũ nõ vult ꝯfiteri. h̄ ille. Ecce igitur necessitas ꝯfessionis triplici lege declarata: hãc qui nõ obs̄uat. si põt: ꝓculdubio dãnabitur. Qd̃ mãtis exẽplis oñdo. Legit̃ de quodã merchatore vsurario. q̃ cũ venisset ad mortẽ ⁊ moneret̃ ad cõfessionez: ⁊ ille audire remuneret: q̃dã ex astantib⁹ dixit ei. Scias te eẽ dãnãdum si nolueris ꝯfiteri ⁊ restituere alienũ. At illuz ferunt hoc tm̃ dixisse. Ego ꝓbabo si vera sunt que dicis. Nõ ꝯfessus vitã finiuit: ⁊ sicut dixit: ꝓbaturus accessit. Aliud exempluz de quodã merchatore: quẽ cũ aliqui exhortarent̃ vt testm̃: ꝯderet: ⁊ de aĩa sua disponeret. respõdit. Quid expedit. confiteri ⁊ testm̃ ꝯdere: Relinquo bona mea pape ⁊ animam meam diabolo. Et sic obijt. atq; in iferno sepultus ẽ. Refert etiã Jacob⁹ de vitriacho q̃ quidaz diues laborans in extremis. cepit multum ꝯtristari. dolere ⁊ aĩam suam rogare vt remaneret. ⁊ ipse eam bene ꝓcuraret. auꝝ ⁊ argentum. ⁊ oẽs delicias ei dare ꝓmisit. Alioqn pro ea nihil daret. Tandẽ vidẽs q̃ aĩa nõ remaneret. iratus ⁊ idignatus nimis ait. Anima bonuz hospicium tibi paraueram. sed ex quo ita fatua es q̃ nõ vis remanere. omnibus demonibus inferni te cõmendo. Et sic moriens portatus est in infernum. Insuper legitur. q̃ cuz quedã ꝯiuges prolem habere nõ possent. deo se voto strinxerunt. si eis prolẽ daret eius obsequio mãciparent. Habito masculo. cuz ad debitam ꝑuenisset etatem. factus est religiosus. Maritus aũt diu peregrinando extra domum fuit. Uxor vero interim. filiuz ex adulterio concepit. peperit ⁊ occidit. Cum frequenter hec misera cõfiteretur ⁊ sacramẽta perciperet. pre verecũdia hoc peccatũ manifestare nunq̃z voluit. Unde mortua dãnata est. Audiens fili⁹ monachus ⁊ iam sacerdos fact⁹. missas gregorianas: pro anima matris dicere cepit. Celebrãti semel apparuit in altari: spectaculũ horribile: quod coniurauit: vt quid esset fateretur. Respondit. O fili mi. Ego sum infelicissima mater tua. At ille mẽtiris: q̃ mater mea deuota erat: ⁊ sepius cõfitebatur: ⁊ elemosynas faciebat. Tunc mater ostendit ei vbera: que a duobus serpentibus deuorabantur ⁊ dixit. Scito fili mi hec esse vbera que suxisti. Ueruntamen eternis cruciatibus deputata sum: eo q̃ adulterio perpetrato ⁊ homicidio: nunquam confiteri volui. His dictis disparuit: fetorem magnum ibi relinquens. Confiteatur iaz vnusquisq; scindantur corda vestra: moliantur pectora saxea. Aperiantur putei fetulenti: proiciantur stercora peccatorum. Camere conscientiarum emundentur: laxentur ora: ⁊ pandantur occulta: prouoluant se peccatores ad sacerdotis pedes humiliter ⁊ constantissime confitentes: alias nullus eoruz saluari poterit: finis. Quia sermo prolixior fuit adeo vt sufficiat prima pars. principalis. Si videtur predicatori poterit pro sermone post prandium assumere hoc thema: ⁊ exordium: ⁊ ita presentem sermonem complere.

¶ Continuatio sermonis. De confessione.

Magna multitudo. Johã. vi. Consueuit animus meus nonnunq̃z admiratione teneri: cuz non ignorem multos ante me: in hac generosa ciuitate vestra diuini verbi fuisse precones: qui veluti tube resonantes: aures vestras clamoribus repleuere. ostendentes: quanta tormenta preparata sunt his qui a peccatis resurgere nolunt: ex hoc animantes vniuersos vt ad sacramenta: confessionum properare vellent. Per meipsum quoq; diebus elapsis: idem repetitum est: qui tamen hincinde: circumspiciens: paucos ad ipsam confessionem accedere video. Unde compellor huiuscemodi rei causam diligentia summa inuestigare: veluti ⁊ antiqui Phylosophi: qui propter admirari ceperunt philosophari: idest inquirere ratiões ⁊ causas effectuum. vt inquit: peripateticorum princeps Aristo. primo. Methaphisice. Ex ignorantia enim nascitur admiratio. Unde videntes tempore veris campos florescere: arbores ex se folia fructusq; proferre: ac eadem hyemali tempore veluti cõbusta manere: compulsi sunt tan-

torum effectuum causas subtiliter indagare: arbitrãtes vnũquodq; se tunc perfecte scire: cũ causas cognoscerẽt: vti firmabat ⁊ ipse Ari. primo posteriorũ. Nã scire ẽ rem per cãs cognoscere: vt iterũ Ari. primo posteriorum affirmat. Et sicut ipsi phi: post subtilem inuestigationem ad cognitionẽ causarũ tandẽ deuenere ita ⁊ ego: post maximã admirationem: inuenio rationem: cur miseri peccatores tantum differunt ad sacram cõfessionem accedere. Inuenio igitur ꝙ nihil est aliud nisi quedam diabolica cathenatio: qua vt inquit thema: magna multitudo supple detinetur ⁊ cathenatur ne suum confiteatur peccatũ. In hac igit̃ scda parte principali que vocat̃ tarditas cõfessionis: tres diaboli cathenas ligantes retardantes ⁊ impedientes peccatores ne confiteant̃ contẽplabimur.

Prima ẽ verecundia cõfitendi.
Scda est torpor prestolandi.
Tertia ẽ horror satisfaciendi.

Prima cathena qua peccator a cõfitendo retardatur ⁊ impeditur ẽ verecũdia confitendi. Ubi aduertendum ꝙ phs. ij. ⁊. iiij. ethycorũ. Et s. Doc. xxij. q. cxliiij. ar. i. dicit verecundiã non esse virtutem. Sz vt Damascen⁹ ait in. ij. li. ⁊ Greniscen⁹. Verecũdia ẽ timor in turpi actu perpetrato. Et s. Doc. s. Verecũdia ẽ timor turpitudinis exprobrabilis ⁊ principaliter respicit vituperiũ. Maxime autẽ verecũdantur hoies de actibus venereis etiã in matrimonio ⁊ de signis eorum. h. s. Doc. vbi supra. Hac igitur verecundia dyabolus retrahit peccatores ne confiteant̃. Nam appropinquãte tẽpore pasce: quo hõ tenet̃ confiteri. tũc diabolus qui primo in peccando abstulit velamen ruboris: erubescentie ⁊ veracũdie restituit velamen immittẽdo pudorẽ: quo nullo modo peccator audeat confiteri: nisi forsitan verbis paliatis: truncatis aut nõ intelligibilib⁹. maxĩe quando peccata participãt plurimũ de turpitudine. Legit̃. n. ꝙ quidam vir sanctus vidit diabolũ inter penitẽtes stare. Et interrogatus qd faceret. ait. Reddo illis: quod eis peccando abstuli. s. rubor ẽ ⁊ verecundiã: vt his detenti non ꝯfiteãtur peccata sua. Hac cathena verecundie ligatur lingua vxoris scelerati abutentis ea. ⁊ facientis de corpore eius corpus meretricis. Cum hac cathena ligatur lingua sodomite. s. viri cum viro aut femine cum femina coeuntis cõtra naturã. Cũ hac cathena ligat̃ lingua viri vel femine coeuntis cum brutis. Quod scelus tm̃ exhorret de⁹

vt non solũ mãdauerit hmõi virũ vel feminã: sed etiam animal ipm occidi. Leuit. xx. Cũ hac cathena ligatur lingua peccantis infra lineam consanguinitatis ascendendo aut descendendo: ⁊ idem de affinitate. Cum hac cathena ligat̃ lingua per se semẽ effundẽtis. Cũ hac ligat̃ lingua hoĩs qui abutit̃ mlire. Cũ hac ligat̃ lingua filij matri cõmiscentis: aut matris filio: siue filie pri. Cũ hac ligat̃ lingua coeuntis cũ nouerca: cum nuru: cum vxore patrui: vel auunculi. Cũ hac ligatur lingua adulterorũ. Cum hac ligatur lingua malarũ iuuenculaꝝ: que nondũ tradite sunt nuptui: ⁊ aborsum procurauerunt: vel in occulto filios genitos sine baptismo occiderũt. Similiter ⁊ lingua malarum viduarum. Cũ hac ligatur lingua monialium: quarũ alique castitatem nõ seruãtes: quam xpo ꝓmiserunt efficiunt̃ capre diaboli a quo tenent̃ captiue vt velint potius dãnari q̃z confiteri. Unde legitur ꝙ in francia in quodã monasterio fuit q̃daz puella sanctissima que cũ neptis abbatisse esset: eam per oĩa nutriebat vt filiam. Cũq; admirabilis esset vite: facta est tante fame: vt ad eam vidẽdaz multos de longinquis partib⁹ ad se traheret. Accidit autẽ vt quidã spũalis ad eã veniret: ⁊ cuz ei plurimũ placuisset: sepe venire cepit vt cũ ea loqueret̃ de diuinis: propter quod accidit vt ex familiaritate nimia inter se: iam sumpta fidutia nimia: ceperunt narrare aliqua inhonesta: ⁊ calefactis verbis ceperunt se manibus tangere: crescenteq; libidinis flãma in corpore. incitante diabolo conceperunt ⁊ pepererunt iniquitatem. At misera illa propter preconium sanctitatis: superbia tumida: ⁊ a verecũdie pudore deuicta: dum timuit famaz perdere ⁊ hominibus displicere: renuit confiteri: quãuis sepius lachrymas funderet: factum ẽ tẽpus modicuz vt obiret non confessa. Cũq; ab hominibus haberetur vt sancta cum magna gloria sepulta est. At abbatissa pro nepte sollicita omnes adiurat sorores vt deum deuotius exorarent. illa vero eis subito apparuit: ⁊ quid peteret req̃siuit. Cui abbatissa. Volumus vt dicas nobis qualiter est tibi. Tunc protinus alta voce clamare cepit ⁊ dicere. Peccantem me quottidie ⁊ non me penitentẽ timor mortis conturbat me: quia in inferno nulla ẽ redẽptio. Cũq; hoc responsum sepius cantando repeteret: ⁊ non vltra procederet sorores omnes: cum ipsa peruenisset ad locum quo diceret. in inferno nulla est redẽptio. ceperũt can-

tare ⁊ dicere. Miserere mei deꝰ ⁊ salua me. Quod dum audiuit statim disparuit. sicqꝫ dãnata q̃re esset: hec eis modo apparuit. Recitatur ⁊ horribilius exemplũ. Fuit enim quedam mulier que carnale cõmiserat peccatuꝫ: petit quẽdam cõfessorem: illac cum suo socio transeuntem. Dum ergo hec confiteretur: rospi. i. buffones ex eius ore exibant: quod socius intuens valde mirabatur. Salientes enim rospi vnus post alium extra ecclesiaꝫ proficiscebantur. Respiciens socius ad guttur mulieris videbat illud instari: quasi esset vnꝰ buffo: qui non posset egredi. vnde ⁊ buffo in guttur redijt. Credens confessor hanc oĩa sua peccata dixisse ipsam absoluit. Et ecce socio vidente omnes buffones qui exierant: in os mulieris sunt ĩgressi. Cum ergo illinc recessissent: socius confessori rem integram narrauit. Confessor dubitans de eo quod verũ erat. s. ꝙ ipsa ex verecũdia aliquid tacuisset cõcito gradu redijt: ⁊ seminã suffocatam a diabolo inuenit. Orant deum ambo vt dignetur eis reuelare de statu mulieris confesse ⁊ mortue. In via igitur existẽtibus de nocte apparuit mulier ignitũ serpentẽ eq̃tans: ex cuiꝰ ore exibat flãma ignis duo buffones eius oculos comedebant. Capilli eius erant pleni lacertis cerebrum rodẽtibus. Ad mamillas erãt duo serpẽtes. Manus a duobus canibus mordebantur. In auribus erant due sagitte: partes vero ĩferiores corporis ardebant. Hoc vidẽtes fratres pterriti sunt: tandẽ coniurauerunt eaꝫ. Que dixit se mulierem esse illam ⁊ ꝙ ex verecundia tacuit peccatũ in confessione. Explanauit insup omnia tormẽta que in mẽbris patiebatur: prout carnaliter delectata fuerat: ⁊ sic miserabiliter disparuit. Hec igitur diabolica cathena est: qua tot mulieres ⁊ etiaꝫ viri tenentur astricti: ⁊ ad infernum ligati deducuntur. Que vtiqꝫ frãgenda est. Debet infelix peccator considerare intra se ⁊ dicere. Ha miser si nõ erubui peccare: qđ est inhonestissimũ ⁊ vilissimũ: quare erubescã ꝯfiteri: qđ ẽ honestum ⁊ vtilissimũ? Vñ Bernar. O insania nimia hoĩuꝫ: pudet ablui ⁊ nõ pudet inquinari: pudet sordes abstrahere: ⁊ nõ pudet ꝯhere: abstergitur caliga: ⁊ contẽnitur aĩa. h̃ ille. Debet etiã considerare ꝙ oĩa nuda ⁊ aperta sunt oculis dei ⁊ apud se dicere. Cur ergo erubescam reuelare deo: qui scit oĩa peccata mea? Qñ enim reuelas peccata cõfessori: reuelas sibi: non vt homini: sed vt dei vicario. Qua

propter in nullo casu: põt reuelare nominãdo psonã peccatoris: etiaꝫ si totus mũdus periret. Quinimmo põt secura conscientia iurare: si adduceretur tanq̃ꝫ testis in iudicio ꝙ nihil scit: si illud peccatũ sciat solũ per cõfessionẽ sacramentalem: vt volunt theologi in. iiij. sen. di. xxi. Si ergo tu miser peccator non erubuisti peccare coram deo ad tui damnationẽ. Cur erubescis sibi illud confiteri ad tui saluationẽ? ps. cxxxv ij. Imperfectũ meũ viderunt oculi tui: ⁊ in libro tuo oẽs scribent. Nota in libro tuo. q: quãdo peccas. deus scribit in libro pctm̃: ⁊ qualitatẽ eius ⁊ quantitatẽ. diẽ. locũ. ⁊ personã. Sꝫ qñ tu confiteris dñs delet illud cũ calamo misericordie. Isa. xliij. Ego sum qui deleo iniquitates tuas ꝑꝑ me: ⁊ pctõꝝ tuoꝝ nõ recordãbor. ps. l. Auerte faciẽ tuã a pctis meis ⁊ oẽs iniqtates meas dele. Debet insuper pctõr cõparare cõfusionem quam patitur confitendo cum confusione quam passurus ẽ in extremo iudicio. Et debet eligere istam potius q̃ꝫ illam: quia ista confusio confitentis est corã vno homine ⁊ peccatore: qui sit compati confusioni peccantis. Sed illa confusio erit coram omnibꝰ hominibus presentibꝰ ⁊ futuris atqꝫ preteritis: ⁊ coram omnibus angelis ⁊ sanctis. Naũ. iij. Reuelabo pudenda tua in facie tua: ⁊ ostendam gentibus nuditatem tuam: ⁊ regnis ignominiam tuam. h̃ ille. Ideo Augustinus in persona cõfessoris dicit. Cur confiteri erubescis pctã tua? Peccator sum ego sicut ⁊ tu: hõ sum: humanũ nihil a me alienum. Confitere homo homini. peccator homini peccatori: q: ad hoc elegit deus confessionẽ: vt exaltet humilẽ: ad h̃ damnat nõ confitentẽ vt puniat superbũ. hec ille. Et ideo Chriso. de pe. di. i. c. Quis aliquando. sic dicit. Nunc autem si recorderis peccatorũ tuorũ ⁊ frequenter in conspectu dei pronuncies ⁊ pro eis clementiam eius depreceris: citius illa delebis Si autem nunc obliuiscaris peccatorum tuorum: tunc eoruꝫ recordaberis nolens: cum in toto mundo publicabuntur: ⁊ in conspectu proferentur omnium: tam amicorum tuorum: q̃ꝫ inimicoruꝫ: ⁊ sanctorum angelorum ⁊ celestiuꝫ virtutum. Non. n. ad Dauid solũ dicebat. Tu secreto fecisti. Ego cunctis manifestabo: sed etiam ad oẽs nos hoc dicit. ¶ Scđa cathena qua peccator retardat ⁊ ĩpeditur ne confiteatur: vocatur torpor prestolandi. Conatur diabolus ligare ⁊ constringere plurimos ne ꝯfiteantur: suggerẽs eis tpis longi-

tare ⁊ dicere. Miserere mei deꝰ ⁊ salua me. Quod dum audiuit statim disparuit. sicqꝫ dānata q̄re esset: hec eis modo apparuit. Recitatur ⁊ horribilius exemplū. Fuit enim quedam mulier que carnale cōmiserat peccatuꝫ: petit quēdam cōfessorem: illac cum suo socio transeuntem. Dum ergo hec confiteretur: rospi. i. buffones ex eius ore exibant: quod socius intuens valde mirabatur. Salientes enim rospi vnus post alium extra ecclesiaꝫ proficiscebantur. Respiciens socius ad guttur mulieris videbat illud inflari: quasi esset vnꝰ buffo: qui non posset egredi. vnde ⁊ buffo in guttur redijt. Credens confessor hanc oīa sua peccata dixisse ipsam absoluit. Et ecce socio vidente omnes buffones qui exierant: in os mulieris sunt īgressi. Cum ergo illinc recessissent: socius confessori rem integram narrauit. Confessor dubitans de eo quod verū erat. s. ꝙ ipsa ex verecūdia aliquid tacuisset cōcito gradu redijt: ⁊ seminā suffocatam a diabolo inuenit. Orant deum ambo vt dignetur eis reuelare de statu mulieris confesse ⁊ mortue. In via igitur existētibus de nocte apparuit mulier ignitū serpentē equitans: ex cuiꝰ ore exibat flāma ignis duo buffones eius oculos comedebant. Capilli eius erant pleni lacertis cerebrum rodētibus. Ad mamillas erāt duo serpētes. Manus a duobus canibus mordebantur. In auribus erant due sagitte: partes vero īferiores corporis ardebant. Hoc vidētes fratres pterriti sunt: tandē coniurauerunt eaꝫ. Que dixit se mulierem esse illam ⁊ ꝙ ex verecundia tacuit peccatū in confessione. Explanauit insup omnia tormēta que in mēbris patiebatur: prout carnaliter delectata fuerat: ⁊ sic miserabiliter disparuit. Hec igitur diabolica cathena est: qua tot mulieres ⁊ etiaꝫ viri tenentur astricti: ⁊ ad infernum ligati deducuntur. Que vtiqꝫ frāgenda est. Debet infelix peccator considerare intra se ⁊ dicere. Ha miser si nō erubui peccare: qd̄ est inhonestissimū ⁊ vilissimū: quare erubescā ꝯfiteri: qd̄ ē honestum ⁊ vtilissimū? Vñ Bernar. O insania nimia hoīuꝫ: pudet ablui ⁊ nō pudet inquinari: pudet sordes abstrahere: ⁊ nō pudet ꝯhere: abstergitur caliga: ⁊ contēnitur aīa. h̄ ille. Debet etiā considerare ꝙ oīa nuda ⁊ aperta sunt oculis dei ⁊ apud se dicere. Cur ergo erubescam reuelare deo: qui scit oīa peccata mea? Qñ enim reuelas peccata cōfessori: reuelas sibi: non vt homini: sed vt dei vicario. Qua

propter in nullo casu: pōt reuelare nominādo psonā peccatoris: etiaꝫ si totus mūdus periret. Quinimmo pōt secura conscientia iurare: si adduceretur tanq̄ꝫ testis in iudicio ꝙ nihil scit: si illud peccatū sciat solū per cōfessionē sacramentalem: vt volunt theologi in. iiij. sen. di. xxi. Si ergo tu miser peccator non erubuisti peccare coram deo ad tui damnationē. Cur erubescis sibi illud confiteri ad tui saluationē? ps. cxxxv ij. Imperfectū meū viderunt oculi tui: ⁊ in libro tuo oēs scribent̄. Nota in libro tuo. q: quādo peccas. deus scribit in libro pctm̄: ⁊ qualitatē eius ⁊ quantitatē. diē. locū. ⁊ personā. Sꝫ qñ tu confiteris dñs delet illud cū calamo misericordie. Isa. xliij. Ego sum qui deleo iniquitates tuas ꝑꝑ me: ⁊ pctōꝝ tuoꝝ nō recordābor. ps. l. Auerte faciē tuā a pctis meis ⁊ oēs iniqtates meas dele. Debet insuper pctōr cōparare cōfusionem quam patitur confitendo cum confusione quam passurus ē in extremo iudicio. Et debet eligere istam potius q̄ꝫ illam: quia ista confusio confitentis est corā vno homine ⁊ peccatore: qui sit compati confusioni peccantis. Sed illa confusio erit coram omnibꝰ hominibus presentibꝰ ⁊ futuris atqꝫ preteritis: ⁊ coram omnibus angelis ⁊ sanctis. Naū. iij. Reuelabo pudenda tua in facie tua: ⁊ ostendam gentibus nuditatem tuam: ⁊ regnis ignominiam tuam. h̄ ille. Ideo Augustinus in persona cōfessoris dicit. Cur confiteri erubescis pctā tua? Peccator sum ego sicut ⁊ tu: hō sum: humanū nihil a me alienum. Confitere homo homini. peccator homini peccatori: q: ad hoc elegit deus confessionē: vt exaltet humilē: ad h̄ damnat nō confitentē vt puniat superbū. hec ille. Et ideo Chriso. de pe. di. i. c. Quis aliquando. sic dicit. Nunc autem si recorderis peccatorū tuorū ⁊ frequenter in conspectu dei pronuncies ⁊ pro eis clementiam eius depreceris: citius illa delebis Si autem nunc obliuiscaris peccatorum tuorum: tunc eoruꝫ recordaberis nolens: cum in toto mundo publicabuntur: ⁊ in conspectu proferentur omnium: tam amicorum tuorum: q̄ꝫ inimicoruꝫ: ⁊ sanctorum angelorum ⁊ celestiuꝫ virtutum. Non. n. ad Dauid solū dicebat. Tu secreto fecisti. Ego cunctis manifestabo: sed etiam ad oēs nos hoc dicit̄. ¶ Scda cathena qua peccator retardat̄ ⁊ īpeditur ne confiteatur: vocatur torpor: prestolandi. Conatur diabolus ligare ⁊ constringere plurimos ne ꝯfiteantur: suggerēs eis tpis longi-

tudinem ⁊ comoditatē: qui decepti: multos ānos superuiuere sperant: isti sunt qui procrastināt: versum coruinum facientes. dicendo. Cray Cray. Et tales reseruāt peccata sua ꝯfitenda al cauazale: quādo iacebunt in lecto febrizitātes. Quapropter de anno in annum: de mense in mensem: de ebdomada in ebdomadam: de die in diez. Proponūt confiteri ⁊ nunq̄ cōfitētur. Hac cathena ligat lingua iuuenis sperantis longam vitam. Hac cathena ligatur lingua hoīs sani: cui nunq̄ videtur posse īfirmari. Hac ligat lingua fortis: q̄ ꝑ fortitudinem arguit in se sanitatez ⁊ sic nō videt ei breuis vita. Hac ligatur lingua senis ꝓsperosi: q̄ propter suam sanitatem sperat cōsequi vitam longiorem. Hac ligatur lingua hoīs resanati: qui in infirmitate promisit ꝯfiteri ⁊ valescens mutus perseuerat. Hac cathena ligat votum emittētis ⁊ nō reddētis: qui expectat prius reddere ⁊ postea confiteri. Hac ligatur lingua pestem fugientis: qui ꝓposuit cōfiteri: sed finita peste propositum nō implet. Hac tenentur ligate lingue ꝯcubinariorū: qui ꝓponunt dietim ꝯcubinas relinquere: ⁊ post: sacram penitentiā suscipere: ⁊ tamen nō exequunt. Sic ⁊ lingua cōcubinarū captiua atq̄ ligata tenetur. De his ꝓfecto verificatur illud Isa. xxviij. Mādā remanda: expecta respecta: expecta respecta. Modicū ibi: modicum ibi: vt vadant ⁊ cadāt retrorsum ⁊ conterantur ⁊ illaq̄entur ⁊ capiantur. Tales sic procrastinantes infirmitate grauati: angustia intrinsecus cruciante: fastidiente familia. ⁊ morte perurgēte: sine vera penitentia moriūtur. ꝓpria ligati cathena in infernū deducuntur q̄ talium penitentia nō vera non sufficiens: nō fructuosa fuit: sz coacta. Unde Augustinus de pe. d. vij. c. Si quis positus in extrema necessitate sue egritudinis voluerit accipere penitentiam ⁊ accipit ⁊ mox. reconciliatur: ⁊ hinc vadit: fateor vobis: non illi negam⁹: qd̄ petit: sed non presumimus q̄ hinc bene exeat. Si securus hinc exierit ego nescio. penitentiā dare possumus: securitatem dare non possumus. Nunquid dico dānabitur: sed nec dico liberabit. vis ergo a dubio liberari: Uis qd̄ incertū est euadere: Age penitentiam dum sanus es. Si sic agis: dico tibi securus es: quia penitentiā egisti quando peccare potuisti. Si autem vis agere penitentiā: quando iam peccare non poteris peccata dimiserunt te. non tu illa. hec ille. Et iterum Augustinus libro

de penitentia. ⁊ in decretis. de pe. di. vij. c. Nullus ait. Quē sero penitet oportet non solum deum timere iudicē: sed iustum diligere. Nō tm̄ penā timeat: sed anxietur de gloria. Debet enim dolere de crimine: ⁊ de omni ei⁹ predicta varietate. Sed. quoniam vix vel raro est tanta iusta conuersio: timendum est de penitente sero. Quem enim morbus vrget ⁊ pena terret ad veram vix veniet satisfactionē maxime cum filij quos illicite dilexit sint presentes: vxor ⁊ mūdus ad se vocet. Multos solet serotina penitentia decipe. h̄ ille. Frāge O torpens. O negligēs. O sōnolente. hanc diabolicā cathenā considerando mortis incertitudinem iuxta illud Eccle. xiiij. Memor esto quoniam mors non tardat. Et Mat. xxv. Uigilate q̄ nescitis diem neq̄ horam. ¶ Tertia cathena qua retardatur ⁊ impeditur peccator ne confiteatur: vocatur horror satisfaciendi. Sunt enī nulli qui dum cogitant se oportere deo ⁊ proximo satisfacere propter dolorem de preteritis: quod est difficile: ⁊ cauere in futuruz qd̄ est difficilius: ⁊ penitentiam ab ecclesia vel sacerdote impositam facere oportere: vel in hac vita vel in purgatorio quod est difficillimum: efficiunt pusillanimes: ⁊ ab horrent confiteri: diabolica tentatione superati. Talis exterritus a diabolo est notorius peccator vt meretrix: leno: homicida: qui etiā de damno proximo illato satisfacere debet. Talis est blasphemator dei ⁊ sanctorum: ⁊ quilibet publice atq̄ scandalose peccās: qui videns se īfamē: ⁊ peccatum suum omnibus manifestum: deliberat non eē secreto confitendū: quod publice scitur per oēs: quasi impossibile reputans omnibus posse satisfacere: qui de suo peccato sunt scandalizati. Talis a diabolo ꝑterritus ē: ꝑturbator sediciosus: ⁊ qui talē ꝑcialiter sequit. Horuz .n. ē grauissimuz ꝑctm̄: q̄ ꝑturbāt bonuz maximuz. s. cōe: ex quo inumera sequunt mala. s. helluz interciues: sanguis effusio: ciuiuz exultatio: ciuitatū depauꝑatio: tyrāni introductio: virginum defloratio: viduarū ⁊ pupillorū oppressio: nuptiarū violatio: ecclesiarū expoliatio: odij accensio: virtutum expulsio: domorū ruina: agrorū incultura: qua generant nemora ⁊ silue: ⁊ tandem desolatio: q̄ omne regnum in se ꝓsum diuisum desolabitur. Tantorū malorū cuz parcialis ⁊ sediciosus sit causa: horrore atq̄ labore satisfaciendi deuictus omittit confiteri. Talis a diabolo ꝑterrita est vxor alienuz filiū sup-

ponéo: aut de adulterio filiū genera: que antédens se de oib⁹ expe
sio marito satisfacere oportere: t filiū iuste hereditati succedere nō
posse. desp̄at de tāto crimine pos
se digne penitere. Ideo p̄fessionē
omittit. Talis p̄territus a diabolo
é odiosus: qui sciens q̄ cum opor
teat odium dimittere: veniā ab of
enso petere: t de dāpnis satisfacere: verecūdum aut impossibile: h̄
sibi psuadēt: p̄fessionē fugit. Ta
lis é calūniator: detractor: infama
tor: apud principes vel priuatas p
sonas: qui satisfactionis difficulta
tē cogitāns horret p̄fiteri. Silr hic
horror: inuadit hoiem vel femīa:
qui multoꝝ peccatoꝝ cā fuit. alio
rū aias suis pompis. suis nutib⁹.
suis procacibus gestib⁹ t nouitati
bus captiuantes. Hi videntes q̄
oporteat huiusmodi cāo p̄cidere:
p̄fessionē horrent. Postremo ta
les sunt vsurarij t rep alienarus
iniuste detentores: qui territi non
audēt p̄fiteri t satisfacere ponen
tes spē in filijs. l. q̄ ipsi restituent
male ablata: t multas sint elemo
synas facturi. O miseri. Et quid
proderit vobis illa restitutio: t il
le elemosyne? Quid conferre po
terunt cum in instanti ad inferni
supplicia cōdēnati fueritis? Si
hoc creditis: filij vestri nec restituēt:
nec pro vobis elemosynas faciēt;
q̄ gaudebūt in hoc seculo: t tādē
vobiscum dānabuntur. Fuit qui
dā diues t prepotens habēs alie
na: qui nec confiteri: nec satisface
re: nec elemosynas facer curabat.
Et cū quattuor filios haberet: in
ipsis p̄fidebat vt. l. post mortē sa
tisfacerent t elemosynas darent.
Hoc percipiens prudentissim⁹ con
fessor: qui diuitē conuenerat: cōfi
dētiam patris irrisit: pater autem
filios conuocat t eis blandiens si
bi hoc promittere facit. Primus
audacter promisit. Sic t secūdus
t tertius. At quartus qui erat mi
nor: manū patris tāgēs iurauit di.
Pater tibi iurans promitto q̄ ni
hil ego faciam: t affirmans dico.
Fratres mei nihil facient. Eo mi
pater adeo ignorās t cec⁹. vt ne
scias q̄ hij filij tui nihil aliud cu
piūt: nisi vt moriaris: t sic licenti⁹
possint nūmos tuos: tanto labore
acq̄sitos consumere: Et cōfessore
idem affirmante: pater illuminat⁹
fecit publice clamare de restitutio
ne fienda: t diabolicam frangens
catbenam confessus est: restituit
ac elemosinas plurimas fecit. De
ponāt igitur t omnes immoderatā
verecundiam. Excitentur cuncti:
p̄stolādi tempore secluso. Animen
tur vniuersi: honore satisfaciendi
contēpto: frangite diabolicas ca
thenas. Abijcite hos laqueos: t

inferni retia rūpite: q̄ demones
semper molium̄t: hic retib⁹ tene
re captiuos. Audite me. Recita
tur enim fuisse quendam a spiri
tu maligno obsessum: qui coniura
tus ait. Sumus hic tres socij. Et
cū de eoꝝ noie perquireret. dixit
primus. Ego vocor claudēs cor.
Meū officium est impedire ne
cor peccatoris conuertatur: sed du
rus t obstinatus perseueret. Se
cundus inquit. Ego claudens os
nominor. Meū officiū est. Cum
video cor peccatoris contritione
t dispositione cōmotū: vt os eius
ad cōfessionem omnino claudat.
Tertius subiunxit. Et ego claudēs
bursam appellor. Si enim videro
corpus motum̄ et os ad confessio
nem apertum: cor saltem bur
sam satisfactionis claudere: vt sic
impeditus peccator: nec deo nec
proximo: nec conscientie satisfaciat
imo sic ligat⁹ in iferno p̄trahat no
biscū. Confitemini igitur t pniaꝝ
agite. quia pius t misericors deus
paratus est veniam t gr̄az exhibe
re. Vñ Iero. sup Daniel: t de
pe. d. i. Vide benignū. sic ait. Vi
sce t hoc o tu auditor quisquis il
le es: qui p̄scius tibi es alicuius er
roris: t q̄sto tēpore errasse te no
sti: t quanto tempore deliquisti:
tanto nihilominus tempore humi
lia teipm deo t satisfacito ei in cō
fessione penitentie. Nō expectes
vt humilieī te cuiuslibet tribulatio: t multo
necessitatis extorqueat penitentiā
sed ipse preueni tonitrua ipsius fu
riam. q̄ si teipsum cōtexeris: pius est dñs
t misericors: et qui vindictā tempe
ret ab eo: qui illam penitendo pre
uenit. hec ille.

TErtio principaliter
p̄siderare debem⁹
cōfessionis p̄para
bilitatē. triplexnā
q̄z est p̄paratio ve
re t fructuose p̄fessionis.
¶ Prima est cōfessoris electio.
¶ Secūda é petitoꝝ recordatio.
¶ Tertia est pnie impletio.
¶ Primo debet p̄fitēs sibi aptū
t dignū p̄fessorē eligere: vt sufficī
eno sit. duodecim p̄dicatores q̄ sunt
duodecim: ornamenta iuris numeꝝ.
xij. apostoloꝝ dr̄ hēre. ¶ Prio dr̄
esse sciens Augu. in libro de pnia
t in decretis. de pe. d. vi. Qui vlt
indē p̄fiteri peccata sua vt inueniat
gr̄am: q̄rat sacerdotem qui sciat li
gare t soluere: ne cū negligēs cir
ca se exiterit negligat ab illo qui
cum misericorditer monet t petit
ne ambo in foueā cadāt: qui stul
tus euitare noluit. hec ibi. Et de
pe. d. vi. Qui vult. sic dicitur.
Caueat spiritualis iudex: vt sicut
non cōmittit crimen nequitie: ita

ponsor aut de adulterio filiū genere que antēdens sc de oīb⁹ expē
lio marito satisfacere oporteret: t
filiū iuste hereditati succedere nō
posse. desp̄at de tāto crimine pos
se digne penitere. Adeo ꝓfessionē
omittit. Talio p̄territus a diabolo
ē odiosus: qui sciens q̄ cum opor
teat odium dimittere: veniā ab of
feso petere: t de dānis satisface
re: verecūdium aut impossibile: ꝫ
sibi psuadēs: ꝓfessionē fugit. Ta
lis ē calūniator: detractor: infama
tor apud p̄incipes vel p̄uatās p
sonas: qui satisfactionis difficulta
tē cogitās horret ꝓfiteri. Silr hic
horror inuadit hoīem vel femīā:
qui multos peccatos cā fuit. alio
rū alias suis pompis. suis nutib⁹.
suis procatibus gestib⁹ t nouitati
bus captiuantes. Hi videntes q̄
oporteat huiusmodi cāo p̄cidere:
ꝓfessionē horrent. Postremo ta
les sunt vsurarij t rep̄ alienarū
iniuste detentores: qui territi non
audēt ꝓfiteri t satisfacere ponen
tes spē in filijs. s. q̄ ipsi restituent
male ablata: t multas fint elemo
synas facturi. O miseri. Et quid
p̄oderit vobis illa restitutio: t il
le elemosyne? Quid conferre po
terunt cum in instanti ad inferni
supplicia cōdēnati fueritis? Si
hi credite: filij vestri nec restituēt:
nec p̄o vobis elemosynas facient:
si gaudebūt in hoc seculo: t tādē
vobiscum dānabuntur. Fuit qui
dā diues t p̄potens habēs alie
nā: qui nec confiteri: nec satisface
re: nec elemosynas facere curabat.
Et cū quattuor filios haberet: in
ipsis ꝓsidebat vt. s. post mortē sa
tisfacerent t elemosynas darent.
Hoc p̄cipiens p̄udentissim⁹ con
fessor: qui diuitē conuenerat: cōsi
dētiam patris irrisit: pater autem
filios conuocat t eis blandiens si
bi hoc p̄mittere facit. Primus
audacter p̄misit. Sic t secūdus
t tertius. At quartus qui erat mi
nor: manū patris tāgēs iurauit di
cens. Pater tibi iurans p̄mitto q̄ ni
hil ego faciam: t affirmans dico.
Fratres mei nihil facient. Eo mi
pater adeo ignorās t cec⁹ vt ne
scias q̄ hūj filij tui nihil aliud cu
pīt: nisi vt moriaris: t sic licentiꝰ
possint nūmos tuos: tanto labore
acq̄sitos consumere? Et cōfessore
idem affirmante: pater illuminat⁹
fecit publice clamare de restitutio
ne fienda: t diabolicam frangens
catbenam confessus est: restituit
ac elemosinas plurimas fecit. Be
ponāt igitur t omnes imoderatā
verecundiam. Excitentur cuncti:
p̄stolādi tp̄e seclusō. Aminen
tur vniuersi: honore satisfaciendi
contēpto: frangite diabolicas ca
thenas. Abjicite hos laqueos: t

inferni retia rūpite: q̄ demones
semper molium̄t: his retib⁹ tene
re captiuos. Audite me. Recita
tur enim fuisse quendam a spiri
tu maligno obsessum: qui coniura
tus ait. Sumus hic tres socij. Et
cū de eoꝝ noie perquireret. dixit
primus. Ego vocor claudēs os. cor.
Meū officium est impedire ne
cor peccatoris conuertatur: sed du
rus t obstinatus perseueret. Se
cundus inquit. Ego claudens os
nominor. Meū officiū est. Dum
video cor peccatoris contritione
t dispositione cōmotū: vt os eius
ad cōfessionem omnino claudat.
Tertius subiunxit. Et ego claudēs
bursam appellor. Si enim videro
cor pius mouuerit os ad confessio
nem apertum: conor saltem bur
sam satisfactionis claudere: vt sic
impeditus peccator nec deo? nec
proximo: nec conscientie satisfaciat
imo sic ligat⁹ in iferno p̄trahat no
bisc̄ū. Confitemini igitur t pniaꝫ
agite. quia pius t misericors deus
paratus est veniam t grāz exhibe
re. Vñ Hiero. sup Danielē: t de
pe. d. i. Vide benignū. sic ait. Vi
sce t hoc o tu auditor quisquis il
le es: qui ꝓscius tibi es alicuius er
roris: t q̄nto tēpore errasse te no
sti: t quanto tempore deliquisti:
tanto nihilominus tempore humi
lia teipm deo t satisfacito ei in cō
fessione penitentie. Nō expectes
vt humiliet te cuiuslibet confusio: t inuito
necessitatis extorqueat penitentiā
sed ipse p̄uenient tonatrio ipsius du
ritiam. q̄ si teipsuꝫ emēdaueris: si
teipsum correxeris: pius est dñs
t misericors: qui vindictā tempe
ret ab eo: qui illam penitendo p̄e
uenit. hec ille.

Tertio principaliter ꝓsiderare debem⁹ cōfessionis ꝓparabilitatē. triplexq̄ est ꝓparatio ve
re t fructuose ꝓfessionis.

¶ Prima est cōfessoris electio.
¶ Secūda ē p̄cōꝝ recordatio.
¶ Tertia est p̄nie implicatio.

¶ Primo debet ꝓfitēs sibi aptū t dignū ꝓfessorē eligēre vt sufficiens sit. duodecim ꝓditōes q̄ sunt duodecim ornamēta iuxta numer⁹. xij. apostoloꝝ dz hre. ¶ Prio dz esse sciens Augu. in libro de pnia t in decretis. de pe. d. vi. Qui vlt inḡt ꝓfiteri peccata sua vt inueniat gr̄am: q̄rat sacerdotem qui sciat li
gare t soluere: ne cū negligēs circa se exiterit negligat ab illo qui cum misericorditer monet t petit ne ambo in foueā cadāt: quā stul tus euitare noluit. hec ibi. Et de pe. d. vi. Qui vult. sic dicitur. Caueat spiritualis iudex: vt sicut non cōmisit crimen nequitie: ita

nō careat nimere scientie: oportet vt sciat cognoscere quicquid debz iudicare. Judiciaria.n.potestas ē ex postulat: vt qō debet iudicare discernat.hec ibi. Et tantā scientiā debet hre ſm.ſ.Boc.i.iij.ſen.di. xvij. Ut sciat discernere ſalte int penā ⁊ peccatū: ⁊ inter mortale ⁊ veniale: ⁊ ſi i aliquo eēt dubi⁹ pos set ad discretiorē recurrē. ¶ Secundo confessor debet esse potēs vt ſ.habeat potestatē absoluendi. Et hic est ppri⁹ sacerdos.i.qui liber expositus ⁊ habēs iurisdictionem ſuper confitentē vel de eius licentia ſm.ſ.Boc.in.iij. ſen.di. xvij. ¶ Tertio confessor debet eē iustus.i.qz nō habeat in se peccatum mortale. Augu.⁊ in decretis ō pe.d.vi.c. Eodē ait. Sacerdos itaqz cui omnis offertur peccator ante quem statuitur oīs langor: in nullo illoz ſit iudicandus que in alio iudicare ē ꝓmptus. Judicās enim aliū qui est iudicandus condēnat ſeipm. Cognoscat igit̄ ſe ⁊ purget in se qō videt alios sibi offerre. Caueat vt a se pīciat quicquid damnosum in alio reperit. Animaduertat qō dicitur. Qui sine peccato est primus in illā lapidē mittat.hec ille. Dicōm.ſ.Docto.in .iij. ſen.d.v. ⁊.d.xxiij. Quilibet etiāsi in aliquo peccato mortali ⁊ exhibēs se ministrū ecclesie in aliquo ſpūali. peccat mortaliter. Talis nāqz minister ecclesie gerit typū xpi.qui sint exēplar omniū officioz ecclesie: vt dicit.ſ. Boc.i iij.d.xxiij. Et ideo debet eē ꝓfectus in virtute: vt iterū.ſ. Boc.in iij.ait. ¶ Quarto confessor dz eē secretus.i.qz nullo casu debet reuelare confessionē: qz sigillū cōfessionis est de iure diuino ⁊ de essentia sacramenti vt ait.ſ.Boc.in.iij. d.xxi. Et ſm eundē ꝓfessori licet iurare se nescire qō scit p confessionem tm̄. Nō si ꝓfessor peccata in confessiōe habita alicui reuelauerit: deponat ⁊ oībus diebus vite sue ignominiosus pegrinādo per gat: vt patet p Gregoriū ⁊ in decretis.de pe.d.vi.c.Sacerdos. Et de peni.⁊ remi.c.Omnes. dicit. Caueat autez ne verbo: aut signo omnino: aut aliquouis mō prodat aliquatenus peccatorē. Sed si prudentior ꝓfessori ꝓfilio idiguerit: illō absqz vlla expressione persone caute requirat: qui peccatū in penitentiali iudicio sibi detectum: presumpserit reuelare non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus: verūetiā ad agendā penitentiam: in arctū monasterium detrudendum decernimus. hec ibi. ¶ Quinto confessor debet esse dulcis in sustinendo.ſ. Boc.i.iij. d.xvij. ¶ Sexto debet esse affabilis vt ait.ſ. Boc.vbi supra.ſ. in loquendo: ⁊ se domesticū prebendo. Josue. vij. fili mi da gloriā domino deo nostro israel atqz confitere: ⁊ indica mihi.qd fecerio ne abscondas. ¶ Septimo debet eē suauis: ſm.ſ. Boc.vbi supra.ſ. in exhortando peccatorē ad ꝓritōez ⁊ ꝓfessionem atqz satisfactionem. ¶ Octauo debet esse prudens ſz ſ.Boc.vbi supra.ſ. in inquirendo caute ſm ꝯditōes ꝓnarū ꝓfitentiū: nō descendendo ad particularia ne doceat ꝓfitētē de his que ignorat ſm.d. Anto. ¶ Nono dz esse pius ſm.ſ.Boc.vbi supra.i.cōpatiendo peccatori. ¶ Decimo debet esse mitis ſm.ſ.Boc.ō.ſ.i audiendo scelera: qz nō debet turbari aut scandalizari. ¶ Undecimo debet esse benignus.ſm.ſ. Boc. ſ.bene ignitus: affectās peccatoris salutem. ¶ Duodecimo discret⁹ ſm.ſ. Boc.supra.i.in imponēdo penitentias: put exigūt merita culparum. Superbo imponat humilitatem. Auaro liberalitatē: luxurioso castitatē: guloso abstinētiam ⁊ ieiuniū. Aliter imponat iuuenib⁹: aliter senibus ⁊ huiusmodi. Nec semp imponat pniam pecuniarū: missarū: qz ꝓfitentes potius scandalizantur q̄z edificent. Debet sūt cōditōes ⁊ ornamēta quibus pollere debet ꝓfessor: que habent etiāz in decreto. de pe.d.vi.c. Qui vult. ¶ Secunda preparatio salutifera ꝓfessionis ē peccatoz recordatio. Quia ꝓplecio secularēs sunt valde distracti inter mūdana negotia versantes eis valde difficile ē: vt oīum peccatoz mortaliū recordē tur. Et tm̄ vt scribit.ſ. Dno.ad lectorem bisontinū: quilibet tenetur ꝓfiteri numez suoz peccatorum mortaliū sicut potest: ſz durissimū apparet. Attamē nō est desperandū. Conabor.n.optima memorādi afferre.remedia: quibus facilime quilibet peccator a se ꝑpetratoz reminisci poterit. Dec aūt remedia in duodecim libris ꝓtinent in quibus si diligēter perlegeritis omnia peccata clarissime cognoscetis. ¶ Primus nāqz liber est liber etatū: infantie pueritie: adolescentie: iuuentutis: virilitatis: senectutis: decrepitatis: varietate enim etatis variantur ⁊ mutant̄ peccata hoīum. Ait enim Aug. de verbis dñi. Qui maior ē etate: maior est iniquitate. Pueri etiam habēt delicta sua vt extra ō delic.pue.li. v.c.i. vt furta: mēdacia: periuria. ¶ Secundus liber est statuū virginalis: vidualis: mrimonialis: monachalis. Diuersitas.n.statuū diuersa solet vitia pducē. ¶ Tert⁹ est liber officioz: vicariatus capitaneatus: camerlēgat⁹: ptāriatus.

Recedat⁹ t hoꝝ filiuꝫ. Varietas officiꝝ varie ꝓmittē solet penū.
¶ Quart⁹ liber ē societatū: superiorꝝ: eqtiū: iferiorꝝ. Ait. n. Señ. li. de ira. Trahunt. n. a quersantib⁹ more. Et taliter vt dicit Augu. q; sepe offenditur deus ne offendatur ꝓximus. Nec tamen est excusatio. Tullius de amicitia. Nulla excusatio peccati si amici causa peccaueris. ¶ Quintus liber est locoꝝ: puiciarū: ciuitatū: castroꝝ villarū: domoꝝ: ꝑtratarum. In huiusmodi differentia solēt peccata ꝓmitti. ¶ Sextus liber ē artiū seu traficarū: mercatoꝝ: barbitō sorꝝ: calegariorꝝ: cerdonū: aurifi cū sartoꝝ: fabroꝝ: aromatariorū t huiusmodi. Hiero. in epistola ō fide t cōuersatione xpi annoꝝ. In eo quis quotidie peccat i quo agit t viuit. ¶ Septim⁹ liber est culparū: cogitationū: locutionuꝫ: omissionū: operationū: cū visu cū auditu: cuꝫ gustu: cum odoratu: cū tactu. ¶ Octauus liber est fortunerū diuitiarū: paupertatū: honoꝝ: ifirmitatū: sanitatū: tribulationū: ꝓsperitatum: aduersitatū. Cōmuniter enim tribulati de deo murmurant. Aug. sup ꝓs. cxij. Peruersus in calamitatibus positus se iustificat: deum accusat dicens. Quid feci: aut quid cōmisi? Sed si ꝑfectus recognouerit multa peccata fecisse: nec sic vult ꝓfiteri se digne pati: sed dicit multoꝝ video me peiora fecisse: t nihil mali sustinere. In ꝓsperitate etiam peccat. Salustius in Catilinario. Secundo res sapiētum animos fatigant. Aug. sup apoc. Ꝓsperitates malorum. vulnera sunt animarum.
¶ Nonus liber est sacratoꝝ acolytatus. subdiaconatus. dyaconatus. sacerdotat⁹. epatus. archiepiscopatus. ꝑriarchatus. cardinalatus. ¶ Decimus liber est sciaꝝ. grāmaticoꝝ. logicoꝝ. rhetoricoꝝ plōꝝ. theologoꝝ. iuristrarum. Ꝓ: diuersitate. n. sciaꝝ t diuersa cōmittunt peccata. ¶ Undecimus liber est, temporum. vt horꝝ: dies. noctes. ebdomade. menses. anni. festa. Uñ Jere. Trenorum primo. Uocauit aduersuꝫ me tpo. Et Bernardus. Omne tpo tibi impensum: requiret a te quō fuerit expensuꝫ. De festiuitatib⁹ dic. Amos. v. Odiui t proiecci festiuitates vestras. Ubi Hiero. t i decretis. xxiij. q. i. Odit deus t non solum odit: sed ꝓiecit festiuitates eoꝝ: qui nō celebrant festiuitates dei sed suas. ¶ Duodecim⁹ liber est ꝓplexionū. legat t examinet se si est melenconicus: colericus: sanguineus aut flegmaticus: ꝓ varietate. n. passionū coꝝ: aliū hoies intemperati: varia ꝓmittunt crimina habentia diuersas circūstātias. Et ideo Johānes Chiso. super. l. Inquit. Confitebuꝫ peccata tua tibi: ne ꝓpi facito rōnem: t ora dei misericordiā: t iuenies requiem. Habes codicē vbi scribis quottidianā expensam: habeto codicem. ꝓsciam tuam: t reminiscere peccata tua: sicut in verbo seu i facto; vel etiā in cogitatione peccasti. hec ille. Ecce igitur filij charissimi ostendi vobis libros autēticos cartas fide dignas: litteras gēmis contextas t ornatas: quibus si diligenter incūbetis: si frequenter reuolueritis: certe vīa peccata memorie occurrent. Sic docet Isa. xxxviij. di. Recogitabo tibi ōēs annos in amaritudine anie mee. Sed si eueniat vt etiā hac diligentissima inquisitione ꝓmissa non recordaremini: nulli tñ dubiū est q; tam oblita q̄ nō oblita in sacramentali ꝓfessione t cōione a misericordissimo deo remittunt. Tenemini tñ ꝓfiteri si in futurū eorum recordati fueritis. ꝺm. s. Doc. nec amplius tenemini de illis peccatis ꝓfessionem reiterare: nisi in quibus tñ casibus. ꝺm q; optie declarat. d. Petrus de taran. vlio xpiane fidei pontifex maxim⁹ ordinis ꝓdicatorum in. iiij. sen. ¶ Primus nāq; casus est. Si sacerdos nō potuit absoluere: eo q; non habebat auctoritatē. ¶ Secūs si nesciuit discernere. ¶ Tertius si ꝓfessio non fuit integra: vt q; sciēter tacuit aliquō mortale. ¶ Quart⁹ si ꝓcēpsit aut neglexit satisfacere: t oblit⁹ est satisfactōem iniūctā. Nā si sciret t ꝑplere vellet eā nō oporteret ꝓfessionē iterare. ¶ Quint⁹ si ꝓfessus est si ꝓtius exīs i ꝓpōsito si desrēdi pcm̄. Hoc tñ sciēduꝫ ꝺm. s. Tho. i. iiij. d. xvij. Ad q̄sto plib⁹ sacerdotib⁹ q; ꝓfitet: tāto plus de pena ei remittit: tū ex erubescētia ꝓfessiōis q̄ i penā satisfactoriā ꝓputat. tū ex vi clauiū. vñ totiēs possz aliqs ꝓfiteri: q; ab oi pena liberaret. ¶ Tertia ꝑpatio sctissime cōfessiōis ē pnie fructificatō. Cū. n. petit: ꝓsciaꝫ ꝑpā vē dissuserit cū abiectōe t hūilitate: sine hypocrisi t fictōe: itegre ad pedes sacerdotis oīa pcā t circūstātias pctōꝝ ōpōsuerit: cū bñficiū absolutōis digne suscepit: cū se corde mīte t corpe reuerēt ꝑparuerit: ad ꝓdignā pniam suscipiēdā āplectādā: t cū oīmoda dispositōe adiplēdā: t cū oīno apō se firmit⁹ statuit ipositā pniaꝫ i gra di. s. añq; iteꝝ mōtalr pcet. ꝑficiat: cū deiecto ad pcā di aut ꝓximoꝝ offēsas. reuerti nūq; ōdeuerit: i b mirabili t diuissimo sacō inf cet. os. xij. hūales fructꝰ reportabit. ¶ Prim⁹ ē pcī dimissio In ꝓfessiōe. n. oīa pcā dimittunt.

Eli pmne. Jo.i.c. Si cōfiteamur peccata nra: fidelis ⁊ iust⁹ est. l. de⁹ vt remittat nobis peccata nra: ⁊ emūdet nos ab oi iqtate. Et. ps. xxxi. Dixi cōfitebor aduersus me iniusticiā meā dño: ⁊ tu remisisti ipietatē peccati mei. Audi mirabile exēplū. Legit q̄ fuit quidam flagitiosus: q̄ fedus cum diabolo iuit: q̄ sepe cū eo humanā habēs spēm q̄si cuz socio ibat. Cuz autez iuitasset eū ad balneuz voleno euz extinguere: ⁊ trāsiret coā quadaz ecclesia timēs ille penā ⁊ socium: dixit se velle videre q̄d faciebat i eccl'a: ⁊ cū nō posset euz diabolus retinere: dixit q̄ saltē cito rediret: ⁊ rogabat oēs itrātes ecclesiā: vt dicerēt socio suo q̄ cito egredere tur: ille aūt cōfessus ⁊ penitēs redijt. Et cuz quesisset diabolus ab eo: si socium suum vidisset: ⁊ ille asseueret se eē quem querebat: dixit eū mētiri: q̄ eū nō agnoscebat. Et cuz itez diceret se eē illuz i vitate. sed q̄ p dei grām. vtute cōfessionis fedus eius abnegauerat. diabolus cōfusus fugit. ¶ Secūdus fructus est grē infusio. q̄ in confessione dat gra vel augef. h. l. doc. Nā cōfessio ē sacrm. ⁊ est riuul⁹ vnde emanat gra. ¶ Tertius fructus é pene tpalis diminutio. que peccato etiā remisso debef. Et h̄ fit vt iquit. l. Boc. vbi. s. cruci clauium. ⁊ ex ipsa confessione que ē penosa. ¶ Quartus fructus est dei pacificatio. Sicut. n. deus per pcm irritaf. sic p confessionez pacificaf. Jō. ps. cxxv. Cōfitemini dño qm bon⁹. qm in sēm misericordia ei⁹. ¶ Quint⁹ fructus é diaboli cōfusio. Mirus imoduz confundit diabolus p cōfessionē. qui pmo ppcm gaudebat. ps. xxxiij. Cōfitebor tibi i eccl'a magna i populo graui laudabo te. ne supgaudeāt mihi q̄ aduersāf mihi iniqz. ¶ Sext⁹ fructus é mētio illuminatio. Per hanc. n. aia illuminaf: in cognitiōe sui ⁊ dei. ps. xxxiij. Accedite ad eū. l. p cōfessionē: ⁊ illuminamini ⁊ facies vre non confundētur. Et. ps. lxxv. Not⁹ i iudea de⁹: i isrl magnū nomē ei⁹. Judea iterpraf pfessio. ¶ Septim⁹ fructus est aie letificatio. Ait. n. Chrisо. sup matheuz. Cōscia res semp i pena. At pfessio etoneran do ⁊ alleuiādo letificat. Jō ppha Isa. lviij. hortaf. di. Dissolue colligatiōes ipietatis. Solue fascicu los deprimētes. ¶ Octauus fructus é cordis mūdificatio. Cōfessio. n. é scopa q̄ mūdaf pscia. Lu. xi. Inuenit scopis mundatam. Jō Isa. xliij. Narra si q̄ dē hēo: vt iustificer⁹. ¶ Non⁹ fructus é iminētis ruine repressio. Reprimit enim dei iudiciū sicut ps de Achab hu

miliato. iij. Re. xxi. Jō Augu. Si fluctuas: pfitere motū: ire ruinam deflcas. Et gl'o. sup illud. iij. Re. vi. c. dic. Qui hūiliter pfitef: venia psequef. ¶ Decim⁹ fructus vt dicit. l. doc. Sup: a é spes vite eterne ⁊ padisi aptio. ¶ Undecimus fructus é mortis eterne euasio: ō his duob⁹ fructib⁹ ait Amb. ō. pe. d. .i.c. Ecce. Confessio a morte aiaz liberat. Cōfessio padisuz apit. Cōfessio spē saluādi tribuit: q: nō meref iustificari: q i vita sua nō vult pfiteri. Itē Aug. i lib. ō pnia. Cōfessio é salus aiaz: dissipatrix vitioz: instauratrix ⁊ tutū: oppugnatrix demonum. Quid plura: obstruit os iferni. Portas apit paradisi: b ille. ¶ Xij. fructus ⁊ vltim⁹. est oium bonoz pticipatio: q: pfitēo fit oium bonoz: que fiūt i ecclesia dei pticeps. Patet h̄ vitas p Greg. i decretis. de pe. di. vi. c. Qui vult. vbi sic dr. Qui g̃ pfitetur: oio pfiteaf: ⁊ sacerdoti meliori: q̄z pōt pfiteaf. Et ifra labor: et itaq̄z penitens in eccl'a esse: ⁊ ad eccl'e vnitatē tendere: nisi. n. eccl'e vnitas succurrat: nisi qō deest peccato: i: sua opatiōe cōpleat: de manib⁹ inimici nō eripiet aia mortui. Credēdū é. n. ⁊ pietas fidei expostulat credere: q: oēs elemosyne totius ecclesie: ⁊ oronēs ⁊ opera iusticie ⁊ misericordie succurrāt recognoscēti mortē suā ad querionē: hec ibi. Eya igit filij mris ecclesie: fontē celestis aque: ⁊ natatorie syloe adite. Lauate consciaz vrāz: mūdamini a tot secl'is vitiorū: scelez ⁊ paōz vroz. Offendistis deū: pfessiōe placate: in: mici ei⁹ estis effecti: pfessiōe reconciliate: ⁊ itez ei⁹ grāz inuenite. Per didistis celū: pfessione reparate. Diaboli hui fuistis: pfessiōe liberate. Aegsiustis vobis ppetuā geherā: pfessiōe euadite. Jā vidistis sacratissime pfessionis necessitatē tarditatē: ⁊ ppparabilitatē. oēs igit ad sanctā pfessionē curite. Eccl'a pcipit confessionē: diuine offense que lachrymose sunt: nō aliud resonant: nisi pfessionē dei: sacerdotes: pdicatores: q̄ sunt celestes tube dicunt ⁊ repetūt quottidie. Cōfessionē. Igit ad confessionē: qua gratia ⁊ gloria acquirif p: testante deo: qui est bñdictus in secula seculorum. Amen.

¶ Feria scda q̄dragesime dominice. De auaricia. Sino xxxiij.

Dnes de tēplo iecit. Jo. ij. Magna est hois miseria: qui cuz ab oipotenti ⁊ imortali deo creatus sit: vt cunctis rebus terrenis dominaref: sue dignitatis oblitus: sese: auri ⁊ argenti: ce-

Eli prime. Jo.i.c. Si cōfiteamur peccata nr̄a: fidelis ⁊ iust⁹ est. l. de⁹ vt remittat nobis peccata nr̄a: ⁊ emūdet nos ab oi iq̄tate. Et ps. xxxi. Dixi cōfitebor: aduersū me iniusticiā meā dño: ⁊ tu remisisti ipietatē peccati mei. Audi mirabile exēplū. Legit q̄ fuit quidam flagitiosus: q̄ fedus cum diabolo iuit: q̄ sepe cū eo humanā habēs spēm q̄si cuz socio ibat. Cuz autez iuitasset eū ad balneuz voleno euz extinguere: ⁊ trāsiret coīā quadaz ecclia tūc ille penīā ⁊ socium: dixit se velle videre qd faciebat i ecclia: ⁊ cūmō posset euz diabolus retinere: dixit q̄ saltē cito rediret: ⁊ rogabat oēs intrātes ecclesiā: vt dicerēt socio suo q̄ cito egredere tur: ille aūt cōfessus ⁊ penitēs redijt. Et cuz quesisset diabolus ab eo: si sociuz suuz vidisset: ⁊ ille asereret se eē quem querebat: dixit eū mētiri: q̄ eū nō agnoscebat. Et cuz itez diceret se eē illuz i vitate. sed q̄ p dei grām. vtute cōfessionis fedus cuius abnegauerat. diabolus cōfusus fugit. ¶ Secūdus fructus est grē infusio. q̄ in confessione dat grā vel auget. h. l. doc. Nā cōfessio ē sacrm. ⁊ est ritus⁹ vnde emanat grā. ¶ Tertius fructus ē pene ipalis diminutio. que peccato etiā remisso debet. Et ꝫ fit vt iquit. l. Doc. vbi. ō. cui claruium. ⁊ ex ipsa confessione que ē penosa. ¶ Quartus fructus est dei pacificatio. Sicut. n. deus per penīā irritat. sic p confessionez pacificat. Jō. ps. cxxv. Cōfitemini dño qm̄ bon⁹. qm̄ in sēl̄m misericordia ei⁹. ¶ Quint⁹ fructus⁹ ē diaboli cōfusio. Miruz inoduz confundit diabolus p cōfessionē. qui p̄mo ppenīā gaudebat. ps. xxxiij Cōfitebor tibi i eccl̄a magna i populo graui laudabo te. ne supgaudeāt mihi q̄ aduersāt mihi iniq̄. ¶ Sext⁹ fructus ē mētio illuminatio. Per hanc. n. aīa illuminat̄ in cognitiōe sui ⁊ dei. ps. xxxiij. Accedite ad eū. s. p cōfessionē: ⁊ illuminamini ⁊ facies vr̄e non confundētur. Et ps. lxxv. Not⁹ i iudea de⁹: i isr̄l magnū nomē ei⁹. Judea interpt̄at confessio. ¶ Septim⁹ fructus⁹ est aie letificatio. Ait. n. Chrisō. sup matheuz. Cōscia rea semp i pena. At confessio exonerando ⁊ alleuiādo letificat. Jō. ppba Isa. lviij. hortat. di. Dissolue colligatiōes ipietatis. Solue fascicu los deprimētes. ¶ Octauus fructus ē cordis mūdificatio. Cōfessio. n. ē scopa q̄ mūdat conscia. Luxi. Inuenit scopis mundatam. Jō Isa. xliij. Narra tu q̄dē hēs: vt iustificeris. ¶ Non⁹ fructus⁹ ē imminētis ruine repulsio. Repūnit enim dei iudiciū sicut ꝑz de Achab humiliato. iij. Re. xxi. Jō Augu. Si fluctuas: confitere monti: ire ruinam desinas. Et gl'a. sup illud. ij. Re. vi. c. dic. Qui hūiliter confitet: venīā consequet. ¶ Decim⁹ fructus⁹ vt dicit. l. doc. Sup: a ē spes vite eterne ⁊ paradisi aptio. ¶ Undecimus fructus⁹ ē mortis eterne euasio: ō hic duob⁹ fructib⁹ ait Amb. ō. pe. d. .i.c. Ecce. Confessio a morte aīaz liberat. Cōfessio paradisuz aperit. Cōfessio spē saluādi tribuit: q: nō meret iustificari: q̄ i vita sua nō vult confiteri. Ite Aug. i lib. ō pnia. Cōfessio ē salus aīaz: dissipatrix vitioz: instauratrix v̄tutū: oppugnatrix demonum. Quid plura: obstruit os iferni. Portas aperit paradisi: h̄ ille. ¶ Xij. fructus⁹ ⁊ vltim⁹. est oium bonoz ptcipatio: q: confitēo fit oium bonoz: que fiūt i ecclesia dei ptcipes. Patet h̄ vitas p Greg. i decretis. de pe. di. vi. c. Qui vult. vbi sic dr̄. Qui ḡ confitetur: oio confiteat: ⁊ sacerdoti meliori: q̄z pōt confiteat. Et ifra laboret itaq̄z penitens in eccl̄a esse: ⁊ ad eccl̄e vnitatē tendere: nisi. n. eccl̄e vnitas succurrat: nisi qō deest peccatoris: sua operatiōe cōpleat: de manib⁹ inimici nō eripiet aīa mortui. Credēdū ē. n. ⁊ pietas fidei expostulat credere: q: oēs clemosyne totius eccl̄esie: ⁊ orones ⁊ opera iusticie ⁊ misericordie succurrāt recognoscēti mortē suā ad conuersionē: hec ibi. Eya igit filij mr̄is eccl̄esie: fontē celestis aque: ⁊ natatorie sytoe adite. Lauate consciam vr̄as: mūdamini a tot sceleb⁹ vitiorū: scelez ⁊ patrū vr̄oz. Offendistis deū: confessiōe placate: immici ei⁹ estis effecti: confessiōe reconciliate: ⁊ itez ei⁹ gratiā inuenite. Per didistis eternū: confessione reparate. Diaboli fui fuistis: confessiōe liberate. Aegri fuistis vobis ppenīā gehēnā: confessiōe euadite. Jā vidistis sacratissime confessionis necessitatē tarditatē: ⁊ pparabilitatē. oēs igit ad sanctā confessionē currite. Eccl̄a cepit confessionē: diuine offense que lachrymose sunt: nō aliud resonant: nisi confessionē dei: sacerdoteo: predicatoreo: q̄ sunt celestes tube dicunt ⁊ repetūt quotidie. Confessionē. Agit ad confessionē: qua gratia ⁊ gloria acquirit prestante deo: qui est bñdictus in secula seculoꝝ. Amen.

¶ Feria secūda q̄dragesime dominice. De auaricia. Sermo xxxiij.

Abneo de tēplo eiecit. Jo. ij. Maligna est bonis misericordia: qui cuz ab omnipotenti ⁊ immortali deo creatus sit: vt cunctis rebus terrenis dominaret: sue dignitatis oblitus: seruit auri ⁊ argenti: ce

ter. ꝛ q3 diuitiarum seruum auaricie peccato interueniente consti tuit: ꝛ qui talibus iperare debuerat: ipsas sibi dominari permittit. Inquit enim Sen. libro de beata vita. Diuitie apud sapientem virum in seru. tute sunt: apud stultum in ꝑperio. hec ille. Tales enim diuitijs cupiditati ꝛ auaricie deditis a domino ihesu merito ejciunt de templo vite eterne. vt inquit thema recitatum in hodierno euangelio. In quo tria documenta habemus. ¶ Et primum documentum q̄ auari nunq̄3 deum nec domum eius honorant. tantūmō siue effrenate cupiditat: satisfacere studentes. Hoc tangitur. prima parte euangelij. ibi. Inuenit in tẽplo ementes ⁊ vendentes. ¶ Secundus documentū. q̄ quilibet debet esse zelator diuini honoris: etiam si opus esset corporalem vitam exponẽdo. Hoc tangit. ibi. Recordati sunt ergo ꝛc̄. ¶ Tertius documentum habemus in. iij. parte euāgelij. ibi. Ipse aūt nō credebat semetipsum eis ꝛc̄. Per qō instruimur q̄ quando videmus nos ab aliquo decipi: prudẽtia é cauere. ꝛ nō nosipsos illi cōmittere. neq3 confidere de illo. ꝛ maxime si auarus est. De qua auaricia tria hoc mane considerabimus.

¶ Primo diffinitionē.

¶ Secḋo malignationē.

¶ Tertio specificationē.

¶ Primo cōsiderare debemus auaricie diffinitiōez. s. Tho. i. xiij q. cxviij. ar. i. Et i qōnibus de malo. q. xiij. ar. i. Auariciam sic diffinit. Auaricia é inordinatus appetitus seu amor habẽdi. Ubi notā dū é. q̄ inordinatus appetitus potest cē vniuersaliter respectu cuiuslibet boni desiderabilis. siue sit respectu boni aīe. vt inordinate appetere sciam. vel sape plusq̄3 oportet sape. siue sit respectu boni corporis. vt appetitus fortitudis. pulchritudis. agilitatis. magnitudis. Be quo Greg. i home. Ductus é ihesus dicit. Auaricia nō solū pecunie é. sz etiam altitudis cuiuspiam modū ambit. Jté Augu. i. iij. lib. de libero arbi. Auaricia i oibus reb⁹ que imoderate cupiunt itelligẽda é. h̄ ille. Hoc aūt modo nō accipit i ꝓsentia. sz vt auaricia dicit appetitū inordinatū. habẽdi res tpales. possessiones. domos pecunias. ꝛ huiusmodi vltra debitum ꝛ mẽsuram debitā. vltra necessitatē. vltra cōditionē. ꝓprie ꝛ particulariē é vitiū auaricie. Un dñs Alber. i. ij. sen. diffinit⁹ auariciā dicit. Auaricia é inordinatus amor spāl circa pecuniā. Et Isidor⁹. Auaricia dr quasi auiditas eris. Et singulariter dr pecuniarum amō: q̄ oia tẽporalia possessa: pecunia vocatur. i. ager: dom⁹: pecora: equi: boues: naues: merces ꝛ huiusmodi. Haz omnia ista sub nomine pecunie accipiūtur. i. q. iij. Totum quicquid habẽt homines in terra oia quor̄ domini sunt: pecunia vocat: seruus: vas: ager: arbor: pecus: quicqd horum est: pecunia dicit. Ideo aūt pecunia vocata est: quia ātiqui quicqd habebant: in pecoribus habebāt. hec Augusti. de doctrina christiana. Et Aristo. v. Ethi. dicit. Benario vtimur quasi fideiussore: ad omnia habenda. Auaricia ergo é imoderatus appetitus habẽdi pecuniam. s. in in qua cōp: ehendun tur omnia temporalia. Diffinitur ꝛ ab Augusti. xij. de ciui. d. Auaricia est hominis vitium: peruersē amantis aurum: iusticia. i. rectitudine derelicta: que incomparabiliter ꝺ debuit auro anteponi. Et Salustius i Catilinario dicit. Auaricia pecunie studium habet: quam nemo sanctus vnq̄3 concupiuit. Ad diffinitionē ꝓ habita: videndum est: vtrum auaricia sit peccatum mortale. Huic questio respondet. s. Doc. xxij. q. cxviij. arti. iiij. dicendo. Cum aliquis ꝓpter amorem diuitiarum sit paratus facere contra amorem dei ꝛ ꝓximi: sic auaricia est peccatum mortale. Idem dicit in questionibus de malo. q. xiij. arti. ij. Quod vt clarius pateat: triplici ratione declaro.

¶ Primo ratione auersionis.

¶ Scḋo rōne cōtrariationis.

¶ Tertio rōne exclusiōis.

¶ Primo igit declaro auariciaz é pcñ mortale: rōne auersionis sic. Illud q̄ō auertit hoiem a deo: qui est summus incōmutabile bonum: ꝛ conuertit ad bonum transitoriuz ꝛ commutabile: est peccatum mortale: sed auaricia auertit hominem a deo: ꝛ convertit eū ad bona huius mūdi. que sunt trāsitoria: ergo auaricia é pcñ mortale. Maio: pz ꝑ Augu. ꝓ diffinitionē auaricie que é talis. Auaricia é inordinat⁹ appetit⁹ cōmutabilis boni vt dicit. s. Tho. in qōnib⁹ de malo. q. xiij. ar. ij. Ergo auaricia é peccatū mortale. ¶ Scḋo ꝓbat rōne ꝓtrariationis sic. Omne illud: q̄ō ꝓhibet alicui ꝓcepto decalogi é pcñ mortale. Sz auaricia ꝓtrariat precepto decalogi: vt patet. Exo. xx. in quo capitulo. prohibet furtū ꝛ ꝓcupiscẽtia rei primi: ꝛ falsū testimoniū ꝛ huiusmodi: que pertinẽt ad cōpletā auariciā: ergo auaricia est peccatū mortale. ¶ Tertio idem probatur ratiōe exclusionis sic. Nihil actuale excludit a regno dei: nisi peccatum

mortale:sed auaritia excludit a regno dei. Probat p Apo. Epbe. v.sic dicentem. Omnis fornicator aut immundus: aut auarus qđ hydolorum seruitus non habet hereditatem in regno christi ⁊ dei. Ibi ille.ergo auaritia est peccatum mortale.

Secũdo principaliter ꝓsiderare debemus auaritie malignationé. Triplex malignitas auarie occurrit declarãda.

¶ Prima é nature ꝓpriatiua.

¶ Scda é cultꝰ dei ablatiua.

¶ Tertia est malorꝫ generatiua.

¶ Prima malignitas auaritie é nature ꝓpriatiua. Duplex é nã.s.natura naturãs:⁊ ista est deus. Alia é nã naturata:⁊ hec é creatura. Deus igit vult cõicare se ⁊ sua. Sic ⁊ creatura se cõicat ⁊ diffundit. Sol nãqꝫ lumẽ exhibet.ignis.calorẽ.arbores fructꝰ. Unde Augu. Inditiũ maximũ diuine bonitatis est qđ qlibet res dat seipsam. Auarus autẽ nõ vult cõicare sua nec in vita nec in morte: imo creaturas includit:incarcerat:⁊ sepissime putrescere sinit. Hec autẽ oia sunt contra ius naturale: vt patet in decretis. viij. di. in principio. Et xij.q.i.c. Dilectissimis. Et.c. duo sunt. Insuper natura nihil patitur vacuũ. vt probat phõs in.iiij.phy. Sed auarus vellet preter se oẽs vacuos esse. Nollet enim aliquẽ quippiam possidere:sed ipe solus vellet habere oia. Primo auarus est sibiipsi contrarius. iuxta illud puer.i. Ipsi quoqꝫ cõtra sanguinẽ suũ insidiant ⁊ molũnt fraudes ꝓ aias suas. Amat enim ⁊ inordinato sequit affectu diuitias:cõ intellectũ proprium alienant:voluntate peruertũt:memoriã dissipãt. Unde Ambro.d.xlv. Sicut hiq in insaniã translati sunt: iã nõ res ipsas:sed passionis sue fantasias vident:ita ⁊ méo auari vinculis cupiditatis semel astricta:semp aurũ:semper argentũ videt: semper reddituꝫ cõputat:gratius aurum qđ solem intuetur.ipsa enim oratio ⁊ supplicatio ad deum aurum querit.ꝫ ille. Et ne Crates phõs talia pateret:⁊ ne cõtrarius nature efficeretur: diuitias spreuit. Ait.n. Hiero.xij.q.ij.c. Amico rapere. Crates ille thebanus homo quondã ditissimꝰ:cũ Athenas ad philosophandũ pergeret:magnũ auri pondus abiecit: nec putauit se posse ⁊ virtutes simul ⁊ diuitias possidere. Nos suffarcinati auro xpm pauperẽ sequimur:⁊ sub pretextu elemosine: pristinis opibus incubãtes:quomodo possumꝰ alienа fideliter distribuere:qui nostra

timide reseruamꝰ? Plenꝰ venter facile de ieiunijs disputat. non ierosolimis fuisse:ꝫ ierosolimis benevixisse laudandũ é.ꝫ ille. ¶ Secunda malignitas auaritie dr diuini cultus ablatiua. Auaritia enim auferт diuinũ cultum: qr auaros facit hydolatrare. Quapropter ponit ista cõclusio. Auarus é hydolatra Probo sic. Ille dr hydolatra:qui sibi falsum deũ constituit. Sz auarus sibi falsum deũ cõstituit. ergo auarus é hydolatra. Probo minorẽ:qr auarus creaturã.s.nũmuꝫ sibi deũ constituit. Et creatura nõ est deus.ergo sibi deum falsuꝫ cõstituit. Qđ vero pecuniã vel nummũ auarus sibi deum falsum constituat patet. Mã ille est deꝰ homis:cui pre ceteris rebꝰ speratur. ⁊ qui supra ceteras res veneraт. Sz nũmo:auarus pre ceteris rebꝰ credit:nũmum pre ceteris rebus amat:in nũmo pre ceteris sperat: nũmum pre ceteris veneraт.ergo nũmus est deꝰ auari:⁊ ex hñi hydolatra pessimꝰ. Hanc veritatem ponit Apo. Epbe.v. Et Colo.iij. Auaritia é hydolozꝫ seruitus. Et Hiero. ad Rusticum. Estimato pẽdere pctõꝫ:leuius videt alicui peccare auarus qđꝫ hydolatra. Sz nõ mediocriter errat. Mõ.n.grauius peccat qui duo grana thuris picũ super altare mercurij:qđꝫ qui auare pecuniaꝫ, ⁊ inutiliter cõgregat. Ridiculũ videt qr aliquis ut dicat hydolatra: qui duo grana thuris obtulit creature:⁊ ille non iudicetur hydolatra:qui totuꝫ seruitium:quod deo debuit offerre offert creature.hec ille. Hanc veritatem ponit decretũ.i.q.i.c.Luꝫ omnis. Et.xxviij.q.i. hydolatra. vbi dicit. Auaritia é hydolatria. Et.i. Eth.vi. Quidã cupiditatem appetentes errauerunt a fide. Et ab effectibus patet. Nam auarus nũmo credit plus qđꝫ deo. Nũmꝰ dicit. Ego sum consolatio tua.honor tuus:adiutor tuus? ⁊ auarus cõfitet ⁊ cõfirmat:ideo nũmũ super deũ diligit: qr mãdata dei pẽ nũmũ spernit. Bucatꝰ dicit. Volo vt illum decipias. Deus dicit nolo. Auarus magis obedit ducato, vt patet continue: imo magis obedit vni qñrino. Renegat pro vno quatrino fidem xpi in periurijs. Renegat baptismum. euangelia:beatam virginẽ ⁊ totam curiam celestem. Ite in nũmo sperat plus qđꝫ in deo. Exẽplũ patet de illo auaro moriente:qui sibi ad lectum fecit portari pecuniam in bacillo:quam revolvens ⁊ deosculans dicebat. O mea spes adiuua me: Et ita.dicens mortuus é. Auarus colit ita pecuniam ⁊ veneraт: vt cum timore eam tangat;⁊ alijs

tangere non sinat. Auarus pecunie ⁊ rebus terrenis plusq̄ deo seruit. Patet experientia. Vigilat pro diuitijs: estimat: discurrit per naues. per mare. per ventos. per frigora. Unde Oratius. Impiger extremos: mercator: currit ad indos. Per mare pauperiē fugiēs: per saxa per ignes. Confirmatur a beato Gregorio. xlvij. di. Qēs huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt: in celestib⁹ debiles. Nā pro tpali gloria vlq̄ ad mortē desudare apperunt: ⁊ pro spe perpetua: nec parū quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris: quaslibet iniurias tollerant: ⁊ pro celesti mercede vel tenuissimis verbis: serre cōtumelias recusant. Terreno etiā iudici toto die assistere fortes sunt. in oratiōe ño coram domino: vel vni⁹ hore momento lassantur. Sepe nuditatēs dejectionem. famē. sitim. pro acqrendis diuitijs atq̄ honoribus tolerant: ⁊ eaq̄ rerum spe se per abstinentiam cruciant: ad quas adipiscendas festinant. Superna vero laboriose querere tanto magis dissimulant: quanto magis ea retribui tardius putant. Vi itaq̄ quasi malarum arborum mores corrupti vasti sunt: sursum anguisti: ꝙ forte in inferiora subsistunt: sed ad superiora deficiunt. ℔ ille. Ecce miserabilis malignitas auari. peior pagano. peior saraceno. Illi enim verum deum xp̄m non agnoscunt ⁊ auarus christian⁹ agnoscit: ⁊ alterum. s. robam sibi deus facit. O peior diabolo: qui deo credit atq̄ contremiscit. Respice iam ⁊ leua oculos ad verum deum qui tibi dicit. Mat. vi. Non potestis deo seruire ⁊ mamone. ¶ Tertia malignitas auaricie dicitur malorum generatiua. Auaritia nāq̄ cuncta generat vicia. Hec veritas patet per apostolum Paulum. i. thy. Qui volunt diuites fieri incidit in temptationem ⁊ in laqueū diaboli: ⁊ desideria multa ⁊ inutilia ⁊ nocina: que demergunt homines in interitum ⁊ perditionem. Radix omnium malorum est cupiditas. Alia tra habet. Radix omnium malorum est auaritia. hec ille. Sed quia particularia magis mouent: ideo ad particularia vicia in particulari descendamus: que producuntur ab hac maligna radice: sicut pulchre adducit dom⁹ Guilielmus paraldi in summa vicior in tractatu de auaritia. Inducit.n. superbiam. Patet Ecde. xi. Dominus q̄ nimis locupletē. i. inuidiate amplabitur superbia. Caim etiā inuidia. Patet ℔ vitas. Prouer. xxviij. Qui festinat ditari ⁊ alios inuidet. Producit irā. Gen. xlij. Fera ē rixā inter pastores Abrahā ⁊ Loth. Erat eni substātia eor̄ multa. Producit gulam. Patet Luc. xvi. Hō quidā erat diues ⁊ epulabat quotidie splendide: ⁊ auarus erat pessimus impius atq̄ crudelissimus. Incitat ad luxuriā. Patet Ecclē. xlviij. vbi de salomōe dr̄. Collegisti quasi aurichalcū aurū: ⁊ vt plūbū cōplesti argentū: ⁊ inclinasti femora tua mulieribus. Parturit accidiam. Patet Jere. xlviij. Fertilis fuit moab ab adolescentia sua: ⁊ requieuit. in diēb⁹ suis. Peruertit iustitiā. Patet. i. Re. viij. Dedinauerunt filij Samuelis post auaritiā: acceperunt munera ⁊ peruerterunt iudicium. Et Leo papa iu quodā sermone. Nullū est iustitie in eo cor: de vestigiū: in quo auaritia sibi fecit habitaculū. Generat ⁊ educat crudelitatē. Est.n. auaritia mater ⁊ alūna crudelitatis in parētes: in vicinos in amicos: in seruos dei: in omnes pauperes. Eccle. xiij. Venatio leonis: onager in heremo: sic ⁊ pascua sūt diuitū pauperes. Et Ezech. xxij. Sicut leo rugiens rapiēsq̄ predā: animas deuorauerunt. Auarus producit fallatiam ⁊ dolum. Eccle. i. Cor tuū plenū est dolo ⁊ fallatia. Generat inquietudinem. Prouer. xv. Cōturbat domū suā qui sectat auaritiā. Sz quid plura? Maledicta auaritia: facit homine in baratrum desperationis incidere. Prouer. xi. Qui confidit in diuitijs corruet. Exēplū de iuda proditore. Mat. xxvij. Unde ad hoc propositū habetur notabile exemplū. Nā infirmat⁹ quidā auarus ad mortē: ab amicis ⁊ vicinis hortatus fuit ad penitentiam: ad confessionē: ad cōmunionem: ⁊ satisfactionē. Rīdit. Ego nō possum. At illi. Cur? Et rīdit. Non habeo mecum cor meum. Et illi. Tu deliras. Non enim viueres. At ille. Nō deliro. Et vt videatis veritatē: ite ad capsam denariorum: vbi totā spem meā. posui ⁊ fiduciā collocauit: ⁊ inuenietis cor: sicq̄ vicēs desperat⁹ mortuus é. Iuerūt ⁊ ita inuenerūt cor ibi existēs ꝺm xp̄i sentētiā. Mat. vi. Ubi é thesaur⁹ tu⁹: ibi é ⁊ cor tuū. Auaritia generat blasphemiam: periuriū: discordiā: ingratitudinē: ambitionē: detractionē: ⁊ cetera vitia. Nā auarus hēt oia vitia sibi obedientia. Eccle. x. Pecunie obediunt oia. Et ex cōsequēti dilli pat oēs virtutes: charitate dei ⁊ proximi: pietatē: liberalitatem: tēperantiaz. Virgilius. i. Eneidos. Quid nō mortalia pectora cogis auri sacra fames: quasi dicat. Ad omnia mala cogit. Jdeo. Eccle. decimo. Auaro nil nisi scelestum

⁊ nihil est iniquus q̄z amare pecuniaz: hec ille. Et Tulius primo. de officijs. Pecunie fugiēda ē cupiditas. Nihil enim est tam angusti animi: tamq̄z pui: q̄z amare diuitias. Nihil honestiꝰ nec magnificētiꝰ q̄z pecuniā contēnere si nō habēs: si habeas: ad beneficētiaz liberalitatēq̄z conserre: hec ille. Audi deniq̄z innocētium de vilitate conditionis humane. Radix omniuz maloꝝ ē cupiditas. Hec sacrilegia committit ⁊ furta: rapinas exercet ⁊ predas: bella gerit ⁊ homicidia: symoniace vēdit ⁊ emit. Iniq̄z petit ⁊ recipit: iniuste negociat ⁊ seneraf. Instat dolis ⁊ iminet fraudibus: dissoluit pactum: violat iuramentum: corrūpit testimonium: puertit iudiciuz: hec ille. O igit vitium vitioꝝ. O facinus facinoꝝ. O scelus scelerū. Quis te nō abhorreat? Quis te nō fugiat: cum tante sis malignitatis: vt omnibus virtutibus dissipatis: omnia vitia generes ⁊ ꝓducas? Sed quid de te malignius referri potest? Tu nāq̄z detestandū crimen es: cui deus continuis inprecatiōibus ꝯminatur. Nā Isa. v. Ue qui coniungitis domuz ad domum: ⁊ agrum ad agruz copulatis vsq̄z ad terminū loci. Nunquid habitabitis soli in medio terre? In auribus meis sunt h̄ dicit dominus exercituū. Isaꝝ. xxxiij. c. Ue qui predaris. Nōne ⁊ ipse p̄daberis: s. a diabolo. Abachuc. ij. Ue qui multiplicat nō sua. Et eodem. c. Ue qui cōgregat auaritiaz malam domui sue: vt sit in excelso nidus eius. Amos. vi. Ue q opulenti estis in syon ⁊ ꝯfiditis i montes: samarie. Et eodem. c. Ue qui comeditis agnuz de grege. i. pauperem. Audi in testamento nouo christum. Luc. vi. Ue vobis diuitibus qui habetis consolationē vestram. Audi iudam apostolū. ij. c. Ue qui in viaz Chaym abierūt. Audi Johānez apostolū. Apoc. viij. fortiter clamantē. Ue: ve: ve: habitātibus in terra. s. auaris qui sunt vt talpe in terra: cum tamen debeant esse naturaliter homines super terram. Nam omnia subiecisti sub pedibus eius. p̄s. viij. Audi Jacobum. c. v. Agite nunc diuites. plorate vlulantes in miserijs vestris que aduenerunt vobis: diuitie vestre putrefacte sunt: ⁊ vestimēta vestra a tineis comesta sūt aurum ⁊ argentum vestrum eruginauit: ⁊ erugo eorum in testimoniū vobis erit: ⁊ manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iraz i nouissimis diebus. hec ille. Audi deniq̄z Augu. Ue his qui viuūt vt augeant res perituras: vnde eternas amittāt.

Audi Gregoriū in homel. Auarus hic ardet estu concupiscentie ac multiplici: cura custodie: ⁊ postmodum ardebit igne gehenne. h̄ ille. Manifestū est has terribiles īprecationes inuasisse diuitē auarum: cui dictum ē. Stulte hac nocte animam tuā repetent a te. que autē parasti cuius erunt. Luc. xij. Legit etiam in cronica martiniana: q̄ quidā deditus auaritie emebat blada multa tēpore messium: ea seruans vt caristiam induceret ⁊ carius venderet. Sed dei iudicio maledictio affuit tandē. Nam cum esset in quodam portu: in terra de huismodi tractās: subito mures egredientes de terra corā oibꝰ agressi sunt eum: ⁊ ascenderunt super corpus eius vt illud roderent. Et cum multi astantium non possent eum defendere: portauerunt eum in nauem. Sed de naui tot exierunt mures: vt nec eum defendere possent: Tandem corrosuz auarum occiderunt. Ecce vindicta diuina. Et similiter contigit in morte cuiuslibet auari. Diaboli enim ipsum capiunt. Angeli ⁊ sancti: ⁊ celum ⁊ terra: ⁊ nūmi condēnant eum eternaliter. Et pro modicis diuitijs acquirit eternam maledictionem: ⁊ terribilem infernalemq̄z dānationē: a qua nec pecunia: nec ager: nec domus illū poterit vnq̄z eripere. O igitur miseri auari. O tenaces. O rapaces. O venatores pauperum animaduertite iam quāte malignitatis sit hec auaritia. Unde Rabanus super Mat. sic exclamat. O pestis maligna auaritie: semper bonis animis detestanda. Quid illesum: q̄d inconcussum dimittis? Tu genus hominum confudisti. Tu discipulum comitem christi ab apostolatu precipitasti. Tu milites custodientes sepulchrum captiuasti. hec ille. Et sic patet secunda pars principalis.

Tertio principaliter considerare debemus auaricie specificationem. duodecim modi ad presens explicabunt: in quibus auaricia est peccatum mortale: vt de hoc crimine clarius confiteri possitis. ¶ Prima auaricia dicitur appetitiua s̄m. d. Anto. Cū quis indifferenter desiderat diuitias: non curans: si hoc esset cū mortali vel veniali: aut licite aut illicite: iste appetitus cum rationis deliberatione semp̄ est peccatum mortale. ¶ Scd̄a auaricia dicit ꝯtrarietiua s̄m. s. Doc. Cū quis p̄ aliquē modū particularē: studet acquirere diuitias ꝯ legē dei: vt p̄ vsuras p̄ incātatiōes: ⁊ huiusmodi semp̄

⁊

ē peccatū mortale. ¶ Tertia auaricia dr inētiua. Cū quis retinet rem vel diuitias alterius viui seu mortui: t reo sit notabilis: ꝯ voluntate illius ad quē attinet: t hec scienter: semp stat i pcō mortali. Et cum venit in mēte t firmat se i ꝓposito restimēdi peccat mortaliṫ. ¶ Quarta dr auaricia amatiua ſm. d. Anto. Cū quis amat tam inordinate rem vel diuitias suas iuste acqsitas: q vt eas non amittere patius eēt ꝯfacere ꝓceptis dei: vtputa iurare falsa ad fidē dei: occidere auferētē t hmōi: ē peccatū mortale: qñ talis cogitatio deliberate sibi occurrit. ¶ Quinta auaricia dr restrictiua ſm. d. Antoni. Cū qs ē ita tenax t strictus vt nō erpēdat sibi vz t pōt ꝓmittit se i currere in magna pericula corꝑis ꝓpꝛij vel familie sue: vel i magna incōueniēcia ꝓditionis sue: t hoc facit cā thesaurizādi t cumulādi: peccat mortaliṫ: t sepe est cā magnoꝝ peccatoꝝ. Et econuerso cū aliqs dissipat opes suas t abutit eis excessiue i pōpis: in iostris in cōuiuijs: i cambus: i assiduijs. ḷ Aristo. dicat. iiij. Ethi. q hmōi sit ꝓdigus t potius dicēdus sit vanus qz malꝰ: tñ mō dicto: talia expendens t pauperibꝰ subtrahēs: peccat mortaliter: mūlto magis si ex deriſ° vt dicit. l. Tho. ¶ Septima dr auaricia tenax suua. Cum quis ita afficit diuitijs vt amore ipsaꝝ dimittat aliq̄ necessaria ad salutē vt missam diebus festiuis: confessionē annualez t huiusmodi: semper peccat mortaliter. Et hec est ponere finem in diuitijs nō curādo de necessarijs ad salutē vt dicit. l. Tho. ¶ Octaua dr auaricia interfectiua. Cum quis videt pauperem in extrema necessitate t pōt subuenire t non facit: auarissimus est: mortaliṫ peccans t occidens. Unde Ambro. lxxvi. d. Pasce fame morientez. Quisquis.n. pascēdo hominē seruare poterit: si nō pauisti occidisti. Et idez. xvi. decime. ¶ Nona auaricia dicitur priuatiua. Cū qs vellet aut desideret rem ꝓximi: equū: domū: agrū: aut vestē t huiusmodi: ita q vellet ꝓximū iniuste priuari ea re: vt ipse vel aliter haberet: peccat mortaliter: quādo aduertenter desideret: si reo sit alia auaricia dicitur dispositiua sm dñm Anto. Cum qs paruā rem aut quantumcūqz minima iniuste possidet: vel aufert cuz dispositione animi: q etiaz si esset notabilis t magna possideret vel auferret: peccat mortaliter quotiēs est aduertenter taliter dispositus. Nam xiiij. q. v. c. Si quid dr. Deus tō manum ſꝛ cor interrogat. i. intētionē. ¶ Septima dr auaricia dimissiua. Cum quis ita afficit diuitijs vt amore ipsaꝝ dimittat aliq̄ necessaria ad salutē vt missam diebus festiuis: confessionē annualez t huiusmodi: semper peccat mortaliter. Et hec est ponere finem in diuitijs nō curādo de necessarijs ad salutē vt dicit. l. Tho. ¶ Octaua dr auaricia interfectiua. Cum quis videt pauperem in extrema necessitate t pōt subuenire t non facit: auarissimus est: mortaliṫ peccans t occidens. Unde Ambro. lxxvi. d. Pasce fame morientez. Quisquis.n. pascēdo hominē seruare poteris: si nō pauisti occidisti. Et idez. xvi. decime. ¶ Nona auaricia dicitur priuatiua. Cū qs vellet aut desideret rem ꝓximi: equū: domū: agrū: aut vestē t huiusmodi: ita q vellet ꝓximū iniuste priuari ea re: vt ipse vel aliter haberet: peccat mortaliter: quādo aduertenter desideret: si reo sit alia

cuius importantie. ¶ Decima dr auaricia seruatiua. Cū quis suat granū: vinū t oleuz: vt magna incaritia: t sic vendat rem summo precio: mortaliter peccat: agens ꝯ bonū publicū t caritatez ꝓximi. ¶ Undecima auaritia dr optatiua. Cū quis habēs reos venales: optat grandines: aquarum inundationes: t ꝓa frugibus cōtraria: vt ipse solus possit copiosiꝰ lucrari: peccat mortaliṫ. ¶ Duodecima auaricia dr cognoscitiua. Cū qs aduertit aliquā mulierem ꝓp necessitatē ꝓpriū ruituram in peccatū carnis: t corpus suū ad luxuriam debere exponere: t ipse suis facultatibus potēs est ad subueniendū ne illud incurrat: t non facit: peccat mortaliṫ: q bona aīe sunt meliora bonis ꝓpribus Ari. viij. Polit. Et ita patet qñ maligna qñ grauis t mortifera sit auaricia Deserendus est igit inordinatus amor rerū ꝓpriū. Abijcienda sunt vilia t terrena: calcanda visibilia t mortalia. Apiendū est cor: ad diuina: leuandū est caput in celestia. Ad hoc cēs hortat Grē. i homel. Exiit qui seminat di. Sole diuitie sunt: q nos diuites virtutibꝰ facium. Si ergo fratres charissimi diuites eē cupitis: veras diuitias amate. Si culmē vi honoris q̄ritis: ad celeste regnū tēdite. Si gloriā dignitatū diligitis: in illa superna angelorum curia ascribi festinate: quia dei que aure percipitis: mente retinete. ḷ ille. Ut sic possimus spiritualiter eē diuites in hoc seculo: t gloriosi in futuro: prestante dño qui est benedictus in scula. Amē.

¶ Feria tertia quarte dominice in quatragesima. De mercantijs. Sermo. xxxv.

DE turba autem multi crediderunt i cū. Jo. vij. Saluator noster in mūdo ḡsistens mortalitatis stola vestitus atqz cōtectus: nō desinebat miseras animas spirituali cibo reficere: t de via regni celestis instruere. Erat.n. quotidie docens in tēplo: vt dicit Jo. vij. Ad quē cū plurima turba cōuenirent: inter cetera documenta que ꝓbuit celestis patris domū. i. ecclesiam honore summo colendaz esse osté dit. De qua ementes atqz vendentes eiecit: vt in hesterno euangelio recitatū fuit. Ostendens ex hoc auaros t mercatores inutiles de tēplo vite eterne eē eiciendos. Et hoc cum clamaret docens in tēplo. Nulli dubiū esse debet: qn de

ipoꝝ mercatoꝝ turba multi in eũ crediderunt: vt inquiunt verba ꝓ posita: ꝛ in euãgelio hodierno recitata. In quo tria documẽta habemus. ¶ Primũ documentuꝫ: q̃ quicunq; facit voluntatem dei cognoscit veritatẽ: ꝛ illuminat in cunctis rebus agendis. Hoc patet ꝓma euangelij parte ibi. Si quis voluerit. ¶ Scõm documẽtum: q̃ nõ debemus ꝑm apparentiã exteriorẽ: sed ꝑm verũ iustũq; iudiciũ iudicare. Hoc tangit ibi. Nolite iudicare ꝑm faciem ſ̃. ¶ Tertiũ documentũ est. q̃ ea q̃ sunt ordinãta ꝛ disposita a diuina ꝓuidentia: ꝓ humanos actus ipe diri nõ ꝑñt. Hoc tangit ibi. Auerebant. eũ ſ̃. Et subiungitur. Be turba aũt multi ere. in eum: quam turbã ad psens nos mercatoꝝ appellamus. De quoꝝ mercãtijs tria hoc mane cõsiderabimus.

¶ Primo diffinitionẽ.
¶ Secundo malignationẽ.
¶ Tertio specificationem.

¶ Primo negociatõis siue mercantie cõsiderare debemus diffinitionem. Ex dictis nãq; ſ. Boc. xrij. q. lxxvij. ar. iiij. Et. d. Anto. in summa sua de vitijs: tractatu de auaricia: talẽ elicio diffinitionem seu descriptiõem. Negociatio est cõmutatio denarioꝝ ad denarios vt in cambio: vel denariorum ad merces: vt in emptõe ꝛ venditõe vel rerũ ad res: vt in ꝓmutatione que dicitur barato: non ꝓpter res necessarias vite: sed ordinata ad hunc finẽ. ſ. lucrum ex ipsa cõmutatione consequendũ. Hec aũt negociatio: que solũ cupiditati lucri ꝓ fine intendit in se cõsiderata ꝓꝝ quandã turpitudinẽ: q̃ nõ habet aliquẽ finẽ honestũ. Sed cũ aliqs lucrũ moderatũ: qđ negociando querit ordinat ad sustentationem domus sue: vel ad subueniẽdũ indigentibus ꝛ paupibus: vel etiam cum al: quis intendit mercantie ꝓpter publicã vtilitatẽ ne. ſ. res necessarie ad vitã patrie desint: ꝛ ip se mercator lucrũ expetit. nõ quasi finem. sed quasi stipendium laboris. tunc dico vere est licita ꝛ honesta. ac necessaria. ꝛ põt esse etiã meritoria qđ declaratur ꝓtplici lege videlicet.

¶ Primo lege naturali.
¶ Scõo lege diuinali.
¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo negociatio est licita lege naturali. Unde nota ꝺꝫ Ꝑbm vij. Poli. Et. i. Ethi. Qđ ꝺꝫ ꝺplr est bonuꝫ. ſ. anime ꝛ corꝑis ꝛ extrinsecus aduenieꝫ. Ista aũt bona seruari nõ possunt in hac vita nisi ꝓ negociationeꝫ ꝛ cõmutationem rerum. ꝓpterea Ꝑbo in primo Poli. ait. Sine necessarijs impossibile est viuere. Et ibidem. Nõ est possibile viuere sine cibo. Ideo oportet q̃ sint mercatores aut negociatores: ementes ꝛ vendentes ꝛ transferentes de loco ad locũ. cũ nõ vbiq; inueniant: ꝺꝫ q̃ sunt necessaria ad substentationeꝫ humanã. Ꝓ cõfirmatione iterũ Ethi. in vi. Poli. inquit. Necessariũ est in omni ciuitate aliquid vẽdi ꝛ aliquid emi. Tunc sic arguit. Id qđ ꝑm legẽ nature ordinat ad cõseruatõeꝫ vite hũane. ẽ necessariũ licitũ: ꝛ honestũ. Sed negociatio ꝑm legẽ nature: ordinat ad cõseruationẽ vite hũane: q̃ sine negociatione nõ bene põt cõseruari. ergo negociatio est licita: sic volẽte lege nature. ¶ Secũdo ꝓbat lege diuinali. negociationẽ esse licitam ꝛ necessariã. Nam Gen. xxxiiij. de filijs Jacob dicit. Negotiemini in terra: ꝛ exerceãt eam que spaciosa ꝛ lata cultoribus indiget. Et i populo dei erant negociatores sub Salone. iij. Re. x. vbi sic dicitur. Negociatores. n. regis emebant ꝺ choa: ꝛ statuto precio ꝓducebãt Ꝓuer. vltimo de aia timorata dicit. Gustauit ꝛ vidit: q̃ bona est negociatio. Et dominus regnum celoꝝ ꝓpauit negociatori. Mat. xiij. Simile est regnũ celoꝝ homini negociatori: q̃renti bonas margaritas. Luc. xix. Negociami dũ venio. Et sicꝫ ꝓpositũ. ¶ Tertio lege humanali: ꝓbat negociationẽ esse licitã. In decretis enim habetur. lxxxviij. di. c. Fornicari hoibus semper nõ licet. Negociari vero aliquãdo licet. Anteq̃. n. ecclesiasticus quis sit: licet ei negociari. facto aũt ecclesiastico non licet. hec ille. Permittunt etiam secularibus negociationes: vt patet itez. lxxxviij. d. c. Decreuit sancta synodus. Et. c. Consequens. Et. c. Epõs. Et de pe. d. v. c. Qualitas. Immo etiã clericis permittit negociatio: causa pietatis impendende orphanis ꝛ viduis. lxxxviij. d. c. Decreuit. Ꝓpterea sctã mater ecclesia mercatores sub debita mensura lucrantes nõ dãnat. imo videtur eos approbare in. c. Per nostras extra de donatione inter virum ꝛ vxorem. vbi dicit q̃ vxoris cuiusdam cautela dotes debeant deponi in manibus mercatoris. qđ etiã ꝓbatur vel cõfirmatur. per legem ciuilẽ. C. de nundinis. l. vna. Et. C. de vectigalibus. l. vniuersi prouinciales. Et. C. de cõmercijs ꝛ mercatoribus. l. negociatores. ꝛ l. mercatores. ꝛ l. Si q̃ libro. iiij. Et. C. q̃n liceat ab emptõe discedere. l. pfecti. Et ita patet prima ꝓ principal. vbi cũ diffinitõe declarat quõ negociatio ꝛ mercãtia est licita ꝛ necessaria.

Secundo principaliter negociationis siue mercancie cōsiderare debemus malignationem.

Mercantia.n. redditur maligna ⁊ vitiosa ac illicita.triplici ratione ſm.ſ.Boc.xxij.q.lxxvij.ar.iiij. Et iiij.ſen.di.xvi. Et ſm.d. Petrum de palu.in.iiij.di.vi.

¶ Primo ratione finis.

¶ Secundo ratione ꝑsōis.

¶ Tertio ratione ꝓsorcij.

¶ Primo mercantia reddit maligna ⁊ vitiosa ratione finis. Nam ſm Aristo.in.j.lib.de aia. Qia a fine appellari iustus est. Idē Ari. iiij.Topi. Et Phy. Et.ij.de ania. Cuius finis malus est:ipſe quoq; malū est. Et ratio est:q: operationes humane maxime dicunt ꝓprie ⁊ vitiose rōne intentionis vel finis. Unde dñs in euange. Luc. xi.Si oculus tuus neq̄ fuerit:etiam corpus tuū tenebrosum erit.i. si intentio tua erit peruersa:opus etiam ⁊ totū concurrēs in opere erit peruersum. Si ergo finis negociandi:sit principaliter cupiditas: que est radix oium malorū ⁊ ipa ꝓstituatur vltimus finis:ipa negociatio siue mercantia erit maligna ⁊ vitiosa. Et tales mercatores dicuntur maligni ⁊ praui ⁊ digni eiectione a templo. De quibus dicit Christo.⁊ habet in decreto.lxxviij.d. Eiciens. Eiciens dominus vendentes ⁊ ementes de templo significauit:q: mercator nūq̄ deo placere potest. Et ideo nullus christianus debet esse mercator:aut si voluerit esse ꝓiciatur de ecclesia dicente propheta:q: nō cognui negociationes:introibo in ꝓtentias dñi.hec ille. Adulto magis reprehensibilis est ⁊ vitiosa negociatio talis in miseris clericis. Eis enim nō licet negociari:q: deputantur ad curā rerum diuinarū in quibus se debēt occupari. Unde Ari.in.vi.Polli.ait Sacerdotes oportet esse in ciuitate curam deorū habentes. Et cū negatiōes mentē implicent:⁊ occupent ⁊ impediant. Ideo negatur eis hoc exercitiū:dicente apostolo.ij. Thy. ij. Nemo militans deo implicat se negotijs secularibus vt ei placeat cui se ꝓbauit. Et ſm.ſ. Tho. xxij.q.lxxvij.ar.iiij. Clerici nō solum abstinere debent a malis:sed etiam ab his que habent speciem mali:q̄ vt plurimū in negociatione ꝓtingit. Ideo Iero.⁊ habetur in decretis.lxxxviij.d.c. Negociatorē clericū ex inope diuitē sactū ⁊ ex ignobili gloriosum:q̄si quasdam pestes fuge.hec ille. Deū in aliquibus licite potest negociari:vt declarat.d. Anto. ¶ Scō

negociatiō est maligna ⁊ vitiosa ratione temporis. Nā vt ait Salomon. Eccl. Omnia tpo habent. Unde diebus festiuis interdicit negociatio:siue mercātia:quia est opus seruile:q̄ nobis interdicit Exo.xx. Et de ꝓse.d.iij.c. Jeiunia vbi dicitur. Die autē dñica nihil geratur ad agendū est:nisi deo vacādū. Nulla operatio in illa die sancta agatur:nisi tm̄ hymnis ⁊ psalmis ⁊ canticis spūalibus:dico illa tm̄ sigatur.hec ibi. Verū ſm.d. Petrum de palu.in.iiij. Ex quo plati tolerāt nundinas: videt q̄ audiētes missam possunt excusari exercēteo negociatiōes in diebus festis nundinarū. Similiter rōne loci redditur illicita. Locus.n.sacer nō negociationi dedicatur:sed deotioni ⁊ orationi:vt patet.xlij.d. c.Oratoriū. Nulli.c. Nō oportet Et.c. In oratorio nihil penit⁹ agatur:nisi ad q̄ sactū est. Et Augu. in regula dicit. In oratorio nemo aliquid agat nisi ad q̄ sactū est. Unde ⁊ nomē accepit. Et extra de ītu. Eccle.c. Domū tuam decet. Contra q̄ faciunt:qui etiam loquunt de huiusmodi:vel pacisciuntur:ibi. Unde dñs conquerit Mat.xxi. Domus mea domus oratiōis vocabit. Vos aūt fecistis illā speluncā latronū. Jō xpus eiecit de tēplo emētes ⁊ vendentes.

¶ Tertio mercantia est vitiosa ratione ꝓsorcij. Et hec tribus modis Primo q̄n mercatores faciūt pactū inter se:vt certo ꝓcio oēs ⁊ singuli vēdant ⁊ nō minus. Q̄ō preciū si sit incōpotens ⁊ debitū: non licet ponere:sed vitiosum est:vel maliciose ꝓueniunt:vt vnus tm̄ ō vna specie vēdat:ideo tales vocātur monopolite:a mono q̄ ē vnū ⁊ pola q̄ est vēditor:quasi vnus vēditor:vel polis q̄ est ciuitas:q̄si vnus solus vendens in ciuitate. Q̄ō ꝓhibet tanq̄ illicitū.C. de monopolijs.l.vna libro.iiij. vbi dicitur. Si quis aūt mōnopoliū aut sus fuerit exercere bonis ꝓprijs expoliet:⁊ ꝓpetuitate dānet. Secundo rōne ꝓsorcij reddit vitiosa negociatio:q̄n q̄ societatē facit cū eo q̄ nouit eē male ꝓsciē ⁊ perpbas ⁊ nepbas negociari:licet ip se ab illicitis mercantijs caueat:⁊ sociū admoneat ab illicitis abstinere:nō tm̄ excusatur nisi ꝓhibeat in quantū pōt:⁊ societatē cum eo soluat si pōt:vel ꝓtestet:si nō potest de illicitis lucris participare non velle:nec in illis se intromittere. Argumento. lxxxij.d. Error. Et d.lxxxvi.c.Culpam. Culpā ꝓpria dubio saciētia habet:qui q̄ potest corrigere:negligit emendare. Et infra. Et probat odisse se vitia:qui condemnat erratica. Et

sup hoc caueat ne labor̃et ignorãtia excusat̃que nõ excusat. Potest insuper addi q̃ mercantia vel negociatio: reddit vitiosa ratiõe medacij. Cum quis exercet mercãtias duplicitate: fraude: mẽdacio: t q̃ peius est periurio: quod difficile cauetur. Unde Leo papa de pe. di. v. Qualitas. Difficile est: iter vendẽtis emẽtisq̃ cõmerciũ: non iteruenire peccatũ: hec ille. Nec valet cor̃ excusatio: dum dicunt: consuetudinem esse vti mẽdatijs t sine fictionibus: mẽdatijs atq̃ piurijs nõ possunt emere vel vẽdere. Que excusatio ip̃robat: t nihil valet: cum nunq̃ liceat vti mẽdacio: etiam in salutẽ eternam. di cẽte Augustino. xxij. q. ij. c. primũ est. Ad sempiternam salutẽ nullus ducẽdus est opitulante mendacio. Adeo mẽdaciũ piculosũ ẽ in ore mercatoris. vt quotiens i dãnum notabile alterius dicit illud. totiẽs mortaliter peccat. quãto magis si iurat quõcunq̃. Heu mihi mercatores. Heu ceci. Heu sine timore. p vno grosso. p vno marcheto. vno quatrino. perdi tis pciosas aias. Et tamen. Quid prodest vobis. si vniuersum mundũ lucremini. t aias vestras pdatis. ob tam paruã t corrupt bilẽ t amissibilẽ substantiã. Aiaduertite quẽso quõ misabiliter decipimini. Deinceps linguas frenate. dicente christo. Sit sermo vester est est: nõ nõ. Aũ aũt hijs abũdãtius est: a malo est. Et Tulius. iij. officior̃ ingt. Tollẽdum est ex rebus p̃hendis. oẽ mẽdacium. Nõ licitator: vẽditor. nõ qui p̃ se liceat emptor: opponet. Uterq̃ si ad loquendũ venerit. nõ plus q̃ sensi eloquat. hec ille. Aduigo postremo q̃ negociatio redditur vitiosa quãdo mediũ. s. materia negociatiõis est illicita. Quedã. n. negocia de sui natura mala sunt omnino. vt vsura. t symonia. De qua dicit. i. q. i. Reperiunt: t sunt verba Ambrosij. Reperiunt q̃ pluri mi negociatiõe muneris mercari velle: grãm spũssancti. hec ille. Et hoc mercimoniũ oibus phibet: tam laycis q̃ clericis. Quedam vero sunt: que ꝛ de se nõ sint mala: tñ vt in pluribus homines illis vtunt ad malũ: vt facere tarillos: cartas: naibos: sucos: mascharas ornamẽta vana t supflua: vt mortalia t huiusmodi. Et ab hoc negociatione: emptione t venditione: debet quilibet abstinere: maxime ab hijs que sine peccato mortali fieri non possunt ab hoib⁹ vel feminis vtẽtibus eis. Imo mercator: vendens huiusmodi: scienter emptor: emere in vsu mortalis peccati: peccat mortaliter vẽdendo.

Et de huiusmodi negociationib⁹ intelligit tex. Innocẽtij. de pe. d. v. Frẽs nostros. Falsa ẽ enim pnia cũ penitens ab officio vel curiali negocio nõ recedit: qõ sine peccato agi nullatenus pr̃ualet: hec ille. Et idẽ dr̃ in. c. Negocium: vbi dr̃. Sunt enim pleraq̃ negocia: que licite peccatis exhiberi aut vix aut nullaten⁹ possunt: que ꝯ aliquod peccatũ ipplicant: ad hoc necesse ẽ vt post conuersionẽ alius non recurrat. hec ibi. Greg. Et intelligit de peccato mortali. Nã vix est negocium in quo nõ incurratur veniale peccatũ. Nõ tamẽ dr̃ q̃ semper sit mortale peccatũ vẽdere de sup: adictis: seu circa ea exercere negocium. Quedã alia sunt dubia: vt emere p̃stantias solutas cõitati ab aliq̃: seu denarios t ip̃stita venetiar̃: t loca iamvẽsium: que ab aliquibus dicunt licita: t ab aliquib⁹ illicita t vsuraria. Et ab huiusmodi abstinendum est: q̃ in dubijs tutior pars est eligenda. extra de spon. c. Iuuenis. Nõ tamen in hijs facile condẽnandus ẽ aliquis: sed in tutiori parte consulẽdus. Et ex hijs patet secunda pars principalis: quã ex corde mercatores attendant t considerent. Alias fraudabunt suas conscientias: perdent animas t corpora: t relinquent merces t diuitias. Et tandem ibunt sine remissione: cũ cento milia para de diauoli.

Tertio principaliter negociationis siue mercancie: ꝯsiderare debemus specificatiões. Sũt modi quodãmodo innumerabiles: in qb⁹ specialiter mercatores offendunt mortaliter: t tenent ad restitutionẽ: ꝯ in ꝓposito tñ: duodecim i particulari tãgemus: vt plenius de ipsis confiteri possint.

¶ Primus modus dr̃ terminatiuus. Cũ mercator vẽdit rẽ qualẽcũq̃ ad terminum: t simpliciter rõe termini t dilatiõis plus iusto. s. plus q̃ valeat: qõ nihil aliud ẽ: q̃ rẽpus vẽdere: que dr̃ vẽditio iniusta t in fraude vsurar̃ facta. Hũ mortaliter peccat t tenet ad restitutionem. Extra de vsuris. c. Nauigãti. de hoc dicit in ꝑmone sequẽtium alignitate pũma. ¶ Secũdus modus dr̃ excessiu⁹. Cum mercator vẽdit rẽ qualẽcũq̃ pl⁹ notabiliter iusto precio nõ hõs respectũ ad dilationẽ: vt i ꝑmo casu tñ mortaliter peccat: t tenet ad restitutionẽ illius pluris: q̃ vendit qõ nõ ẽ. Hec vt dicit s. Tho. xxij. q. lxxvij. Et Scotus i. iij. di. xv. Preciũ valoris rei nõ cõsistit i idi uisibili: ꝯ hz quãdam latitudinẽ t gradũ. s. pium discretũ: t rigidũ.

Ab aliquo.n. due pecie pãni estimabunt valore.I. ducatoꝝ. Et hꝫ gradus é pius. Ab aliquo estimabunt.I.cũ dimidio. Et hic gradꝰ est discretus. Ab aliquo vero estimabunt.ii.duca. Et iste ꝺr̃ gradꝰ rigidus. Põt ergo mercator vendere pro.ii.ducatis ad terminũ:hꝫ ad cõtantos daret etiã pro.ii. vel minus:q: nũc nõ vẽdit rẽ plus q̃ꝫ valeat:cũ sit sic estimata. Et ideo nõ accidit fraus. Idem dicẽdũ de vẽdẽte domũ:agrũ: equum ꝛ huiusmodi. ¶ Tertiꝰ modꝰ ꝺr̃ occultatiuꝰ. Cũ mercator vẽdit rẽ qualẽcũq;:ꝛ occultat ipfectionẽ:vl insufficiẽtiã:vel defectum rei:pp quẽ defectum nõ valet res id quod emit:vel nõ est apta ad id ad qõ emit:hꝫ videat sic:cũ ꝺfectꝰ sit occultus:peccat mortalr ꝛ tenet satisfacere. Et si mercator ignorasset defectũ pntẽ:cũ sciuerit illũ tenet ẽptori satisfacere. In hoc offendũt vẽditores equoꝝ: boum: mulloꝝ: vẽditores nauiũ:ꝛ pãnorũ. Idẽ si ẽptor pp ignorãtiã vẽditoris:emit res multo vilioꝝ pcioꝝ q̃ꝫ valebat:cũ aduerti:tenet satisfacere vẽditori:cõiter accidit in lapillis preciosis ꝛ hmõi:quoꝝ pcio ꝓpe nõ tas ignorãt a multꝫ. ¶ Quartus modꝰ ꝺr̃ ãticipatiuꝰ. Cum.s. mercator emit res venales ꝛ minuit de iusto pcio currẽti:ex hoc q: soluit res ẽptas ãtequã habeat eas.nec é dubiũ. q: pcium currẽs minuat tẽpore quo vẽditor dabu merces.peccat mortalr ꝛ tenetur ad satisfactionẽ instri pcij. Idẽ cuꝫ soluit ante terminũ vel pactũ contractuꝫ cuꝫ hoc vt rõne anticipationis diminuat quãtitatẽ debiti. Utputa debebat cẽtuꝫ:hinc adenim:ꝛ offert nunc.lxxxx. vt illos decem remittat:mortaliter peccat ꝛ tenet ad illos decẽ:q: illa relaxatio cõiter nõ est libera:hꝫ ex aliqua necessitate coacta. ¶ Quintus modus dicit inuoluptatiuus. Malicioſi mercatores sunt filꝰ aranee existẽti i foramine:que dũ musca trãsit:ꝛ tangit rete:inuoluit eã in rete:ꝛ post captã fugit eandem. Sic nonulli mercatores vidẽtes ꝓtadinos ꝛ simplices transeuntes exeunt ex apotheca ꝛ cuꝫ verbis dulcibus vocãt petunt de villa:ostẽdunt cognoscere suos:interrogãt si egent aliquo:offerunt se ꝛ sua laudant merces sup alias. Et breuiter ꝑbis sophisticis adulatoriis ꝛ falsis inuolupant illos: fraudãt:decipiunt:ꝛ fugunt sanguinẽ eoꝝ vẽdẽtes dyploidẽ:pnũ:caligas:sotulares:ꝛ alia huiusmodi multo plꝰ q̃ꝫ valeãt. O diaboli incarnati:qui ponitis rete vt capiatꝭ sanguinẽ pauperꝝ. Uobis ꝺr̃ ab Apo.i. Thessa.iiij. Nego

circũueniat in negocio frẽm suũ. Sz dilige ꝓximũ tuũ sicut teipsuꝫ Ideo i die iudicij dicetur versus vos a talibus sic fraudatis illa ꝓphetia. Osee.xi. Circumdedit me effraim.i. trãsuersuo i negociatione ꝛ in dolo domus israel. Huiusmodi inuoluptatores mortalr peccant:ꝛ tenent ad restitutiõeꝫ si notabiliter defraudãt. ¶ Sextꝰ modus ꝺr̃ numerationis. Cuꝫ mercator sophistice fraudat aliquẽ in numeratiõe vel in cõputo. Et hec fit cõiter cũ simplicibus. Uñ cuidaꝫ ꝓtadino egẽti moneta vniꝰ ducati campsor:cepit numerare dicens. Al nome de dio e dela nostra dona:e deli sancti: sei:sete:octo ꝛc. Cõtadinus aũt postea: cepit ꝑ se numerare:nõ noians sctõs:ꝛ iuenit deficere:sex grossos. De quo cõquestus cũ campsore. Campsor iterꝫ incepit:numerare icipiẽs. Al nome de dio e dela nostra dona e deli sancti:sei:sete:ꝛc. Ait ꝓtadinꝰ ait. Bñe ex charitate:non noietis hic deũ:neqꝫ sanctos:sed pecuniã ad vno ad vno. Tũc campsor erubuit. Heu miseri deceptores de/narioꝝ ꝛ computoꝝ. ¶ Cõtra vos ait dñs Isa.lxv. Numerabo vos in gladio:ꝛ oẽs in cede corruetis. Huiusmodi fraudatores mortalr peccant:ꝛ tenent ad satisfactiõeꝫ. ¶ Septimꝰ modꝰ ꝺr̃ põderatiuꝰ. Cũ mercator mẽsurãdo ꝛ ponderãdo variat mẽsuras:vel fraudat i põdere vel mẽsura:vt cũ vẽdit cuꝫ vna mẽsura vel billanza ꝛ cuꝫ altera emit. Hõ est ꝓtra dñi ꝑceptum. Deute.xxv. vbi dicit. Nõ habebis in sacculo diuersa põdera maius ꝛ minꝰ. Nec erit in domo tua modꝰ maior ꝛ minor. Cõtra malicioſos mẽsuratores dicit. Micheee.vi. Nũquid iustificabo stateré ipiã ꝛ saccelli ponderа dolosa? Unde lex canonica vult vt fraudantes mensuras ꝛ ponderа .xxx. diebus pane ꝛ aqua peniteãt Extra de emptione ꝛ venditione.c. Et mensure. In hoc offendunt campsores ponderãtes cum lancea depressa aurifices ponderantes argẽtum ꝛ aurꝫ diuersimode:qui etiã cum parágono decipiunt. Olearij:frumẽtarij: becharij:qui varijs modis defraudant. Hi peccant mortaliter ꝛ ad restitutionem tenent. ¶ Octauꝰ modus dicitur falsificatiuus. Cũ mercator rem falsam ꝓ vera ꝛ ꝑa vendit. Ferrum ꝑ calibe argẽtum alchimiatum ꝓ puro:corium coctum ꝛ destructum ꝓ bono:pannum miserum ꝓ pecioso: tincturam vilem ꝛ marcescentem ꝓ digna: aromata vetera que perdiderunt virtutem ꝓ nouis. rem nociuam ꝓ salutifera

fera caprinam vel porcinam carnē
pro castronina: pisces putridos
pro bonis ouā vetera pro recenti
bus. Et si propter hoc aliquis pe
stifere infirmatur: tenetur de dam
no ⁊ interesse. Et breuiter hi oēs
notabiliter offendētes: peccāt mor
taliter ⁊ ad satisfactionem tenent.
¶ Nonus modus dicit mixticati
uus. Cum mercator miscet rē cuz
re: ⁊ lanam maiorinā cuz augusta
na: ⁊ grossam cum fina: vendens
totam pro fina: miscet oleū maluz
cum bono: aquam cum vino: vt
tabernarij: vel vinū triste cum bo
no: in quo faciūt multas fraudes:
ordeum vel aliud granum cū fru
mento: crocum falsificatū cum ve
ro: argentū cum auro: ⁊ alia metal
la cū argēto. Hi oēs ⁊ hmōi pec
cant mortaliter ⁊ tenent ad satisfa
ctionem certis vel incertis. i. pau
peribus. ¶ Decimus modus dicit
humectatiuus. Cū mercator tenet
mercātias i loco humidis vt plus
ponderent. Et sic pro mercib⁹ vē
dūt humiditatē: vel merces asper
gunt: quod maxime fit in croco: in
corio. in lana. in lino. in pane. in sta
mine. in filatis. que vt plus ponde
rent aliquando balneant ⁊ huius
modi. Hi oēs notabiliter offendē
tes ⁊ fraudantes mortaliter pec
cant. ⁊ tenentur ad satisfactionem.
¶ Undecimus modus dr detenti
uus. Cū mercator nō debite solue
labo: ratoribus. batilanio. textoribus
filatricibus. facit eos cōsumi. Bn
in pciū res ꝑ statuta vel pacta. de
quibus rebus perdūt notabiliter:
si oporteat vēdere: peccat mortali
ter ⁊ tenet ad satisfactionē de dā
no. Itē tenet restituere dato q in
principio conuenissent: debere re
cipere tales res. tamē quia dam
nificat illum cui dat: tenetur sa
tisfacere: q: ille ex necessitate cogi
tur hmōi merces recipere: que nō
valent mr: ⁊ ipse accipiens: etiam
dat pro illo iniusto precio: suis la
boratoribus vel creditoribus. Et
ita ambo tenent satisfacere: his q
bus dederūt. Idē dicēdū de debi
toribus nolentibus soluere debita
⁊ tenētibus mercedē operariorū
quam eis debēt: ⁊ trāseunt pacta
vel terminos: ppter quod credi
tor cogitur vēdere rem suā vilius
qz valeat: vel cogit accipe ad vsu
rā: vel incurrit interesse ⁊ dānum
tenent tales de dāno: qđ secutum
nō esset si soluissent. ¶ Duodeci
mus modus dr mediatiuus. Luz
in hmōi negociationibus illicite
exercitatis: ⁊ fruudulenter mercā
tis: aliqs ē mediator. fautor. cōsul
tor. ⁊ male cōsuluit emptori in dā
nū emptoris ⁊ vtilitatē sui ⁊ vēdē
tis. peccat mortaliter ⁊ tenet ad re
stitutionē. si primus nō restituit: q

q cāz dāni dat: dānū dedisse vide
tur. Hi vocant cōiter meseti: sen
sales ⁊ hmōi. Idē cū aliqs ē me
diator ꝑcꝰ vsurarij itēdēo vtilita
tē ꝓpriā ⁊ dātis magis qz accipiē
tis. Idē qñ induxit aliquē qui non
erat dispositꝰ ad hmōi vsuras ⁊
fraudulētias ⁊ deceptiones: mor
taliter peccat: ⁊ videt teneri ad sa
tisfactionem ſm. d. Anto. Nemo
ergo o mercatores ex vobis infle
tur: nemo indignet: nemo a diabo
lo obtenebret: iā clari ⁊ illumina
ti estis. Festinet vnusquisqz ⁊ non
procrastinet de die in diē. Nō con
fidat in suis heredib⁹ psuadendo
sibi q heredes satisfaciant: q: licet
ꝓmittāt restituere: ñ infideles fiūt
sunt dolosi: sunt fraudulēti: sunt cu
pidi ⁊ auari. adeo dicit pare mil
le anni dce siati sotto terra. Dica
te qso: qd vos fecistis pro aiabus
parētū vestrox: Quid satisfeci
stis: Quid expēdistis: Quid cō
tulistis: Certe parū aut nihil. Sil
timo minꝰ fiet vobis. dicēte domi
no Luc. vi. Eadē qppe mēsura q
mēsi fueritis: remetiet vobis: imo
recipietis multo minꝰ. q: teste dño
Mat. xxiiij. Qñ abūdauit iniq
tas refrigescet charitas multox. Sz
dato q et ipi post mortē vrām fi
deliter restituāt: qd pderit vobis
talis restitutio: si interim aia vra dā
nabit in ignē eternū. Quia potui
stis vos restituere ⁊ noluistis. Nā
sicut dicit s. Boc. ille per se ad re
stitutionē tenet qui iniuste dānum
si pōt. Et qdē statiz tenet: vos ipsi
ponite manū ad bursam dū sani:
dū potētes estis: dū dꝰ indulget
tēpus: anteqz meus vacillet: anteqz
lingua balbutiat: anteqz sensus he
betet: anteqz anxietas mortis ad
ueniat: anteqz finalis sententia con
tra vos ꝓferat. Nā tales vtpluri
mū moriunt desperati. Legit. n.
de quodā: qui tū ex iniustis nego
ciationibus: tū ex vsuris ⁊ fraudi
bus valde diues effectꝰ erat: tan
dē infirmatꝰ ē ad mortē. Qñ pa
rentes ⁊ amici ac plebanꝰ visita
uerūt: hortātes eū ad cōficiendū
testamētū. Cōuocatis igit testibus
de parētela ac amicis dixit nota
rio. Scribe fideliter. Primū lega
tū qđ. s. ego talis: de tali domo ⁊ ci
uitate. Relinquo animam meam
asportādā oino cū. xxx. milia para
de diauoli in iferno. Notarius āt
admirās cepit persuadere ne ta
lia diceret. At ille. Possum facere
de rebus meis quid velo. Scribe
igitur. alias mittam pro altero no
tario. Notariꝰ scripsit. Plebanus
tūc icepit dicē. Da dñe qd facimo.
Que sunt vba ista. Tūc ipe testa
tor ait. Scribe q reliquo aiaz ple
bani mei mecū debere venire in
iferni. Scicbat ipe ꝑcꝰ in eo illi

citos ⁊ fraudeos ⁊ non admonuit: nõ publicauit me ereticando ⁊ accusando: imo me sibi ꝓfitendo absoluit ⁊ eucharistiã dedit. Et ꝑ pp ꝗdã munuscula: qb⁹ obnutescebat. Mecuꝫ igit veniet. Scribe. Tũc vxor cepit maritũ reprehendere. At ipe. Scribe q relinquo ani mã vxori mee mecũ cũ diabolo depoutãdã. Mã pp ipsaꝫ mlta mala cõmisi: vt vanitateo ⁊ ornamenta ⁊ lasciuias posset ꝓsequi: ⁊ ipa fuit ꝓtenta nõ ꝓdicẽs. Mecũ igitur veniat. Scribe. Tunc filij ⁊ filie similiter eũ admonuerunt: ⁊ ipe reliquit eos aspotãdos in infernuꝫ: q: similr fuerunt cũ malozꝫ. Notarius ãt voluit reprehendere: sed ipse dixit. Scribe q tu mecũ dãnaberis. Tu vsuraria instrumẽta mihi fecisti: tot cedulas iniustas: te totiens pecunia corrupi. Mecũ oino dãnaberis. tu ⁊ tui similes notarij. Tũc qdã magn⁹ ei⁹ soci⁹ admonuit vt desineret ab istis. Et ille. scribe oino q ⁊ hic mecũ dãnabitur in ifernũ. Nõ ne fuit soci⁹ me⁹ ⁊ fautor in decipiendis paupib⁹: in fraudãda republica: in auferẽdis rebus: in ponẽdis grauaminibus in tot malis faciendis: ⁊ tot bonis aliozꝫ vsurpandis. oino igit mecũ in ifernũ descẽdet ⁊ ipe. Et ita scribe hec supradicta ⁊ alijs astãtib⁹ dicẽdo. misera illa aia desperata: q̃ potuit restituere noluit. adignẽ infernalẽ delata ẽ. Restituite ergo voo: vt sic dãnationẽ euadatis eternam: p: resistãte illo benigno animaꝫ nostarum mercatore i esu q̃ viuit ⁊ regnat i secla seclozꝫ. Ãm.

¶ Feria q̃rta quarte dñice. De vsura. Sermo. xxxvi.

NOn ẽ hic homo a deo. Jo. ix. Ly vniuerse creature sint ab optimo deo p creationẽ: plerozq̃ tñ horuꝫ sunt: qui nõ ab ipso summo cõditore: ly a diabolo se eẽ imitatores ꝓfitent. De quozꝫ nũero precipue sunt infelices vsurarij: semetipsos diabolo suaqz donantes qui ẽt sua insatiabilitate: inferno similes effecti: a regno beate sempiterneqz vite merito excluduntur. Vñ ⁊ Dauid ꝓphaꝫ eximiꝰ scire cupiẽs qo ad cõtẽplãdã speciẽ summi ꝓditoris itraturus eẽt psa. xiiij. dicebat. Dñe qo habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in mõte scõ tuo: Benigna voce rñdit spũs scũs. Qui iurat primo suo ⁊ nõ decipit: q pecuniã suaꝫ nõ dedit ad vsurã: ⁊ munera sup̃ innocẽtẽ nõ accepit. Qui facit hec nõ cõmouebitur in eternum. Vsurarius itaqz qui sanguine pauperum nunq̃z saciari pot: se non ptinere ad regnũ celozꝫ: neqz se a

oco eẽ: malis opib⁹ ꝓfitet: vt inquit euãgelica vba assumpta. In quo tria nobis documẽta ꝓstant.

¶ Primũ documẽtũ ẽ q̃ mltoties hõ in ẽ mũdo flagellat: nõ pp petã sua: ly vt opa dei manifestentur in illo. Hoc tãgit prima euangelij pte ibi. Neqz hic peccauit ⁊ ẽ.

¶ Scõm documẽtũ ẽ: q̃ dum sumus in hoc mũdo cũ luce gre: bonũ opari debem⁹: quia venit nox mortis: qõ nemo poterit operari. Hoc patet scõa euangelij parte.

¶ Tertiũ documẽtũ hẽtur in. iij. pte euangelij ibi. Adducũt autem ad pharisẽos ⁊ ẽ. Quo edocemur q̃ quilibet debet cõstanter cõfiteri gloriã dei. vt fecit hic cecus illuminat⁹: ly ab inimicis aduersitatis: aliquid patiat. Hãc vo cõfessionem diuine laudis nõ faciunt diabolici vsurarij. De quorum vsuris tria hodierne considerabim⁹.

¶ Primo diffinitionẽ.

¶ Scõo malignationem.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo ꝓsiderare debem⁹ vsure diffinitionẽ. A sacris nãqz canonistis in decretis. xiij. q. iij. i mlt̃is capitlis sic diffinit. Vsura ẽ lucrũ ex mutuo principaliter intẽtum. In qua diffinitiõe notãda sunt ãt tuor pncta. Primũ ẽ lucrũ. Dicit enim lucrũ ꝓprie incremẽtũ: qõ quis hẽt ex voluntaria cõmutatiõe. vltra ea que prius erãt. Unde si vni habenti. x. de meis mutuo alia. x. vel xx. vel saccũ frumenti ⁊ hmõi: vt cicius vel facilꝰ habeã illa decẽ ab eo cũ aliis habere non possez: non committo vsuram: q: non intẽdo ẽ lucrum: ly tñ q̃ de iure meũ erat retrahere. ar. xiiij. q. iij. c. ab illo. ¶ Scõm pncũ in diffinitiõe ẽ ibi. ex mutuo. Regulariter. n. vsura cõmittit in mutuo. quãuis enim in aliis scribꝰ sepe reperiat vsura. titulo emptiõis vel vẽditionis: vel pignoratiõis ⁊ huiusmodi palliationibus. ibi tamen ẽ implicite mutuum. Nã si ego vẽdo tibi cannã pãni valẽtẽ vnum ducatũ: ⁊ ex eo q̃ tuo dilationem vnius anni ad soluẽdũ precũ volo pp istã expectationẽ vnũ solidũ plus dicto precio: ista venditio resoluitur in mutuuꝫ. Ita enim est ac si mõ mihi dares vnum ducatuꝫ pro precio illius panni: quem q: nibi mutuo per annum: volo vnum solidum vltra ducatum. Ecce vsura explicata. Extra de vsuris. In ciuitate. Et pro clariori intelligentia notandũ est: q̃ mutuum cõtrahitur in his rebus: que consistunt in numero: vel pondere: vel mẽsura. In numero: vt in moneta q̃ ꝓprie numerat. In põdere vt ere argẽto: auro: q̃ põderant. In mẽsura: vt frumentum: vinũ: oleum:

ꝛ similia que mẽsurantur. Et hoc patet: Insti. Quibus modis contrahitur obligatio: circa principiũ Et.xiij.q.iij. Usura est vbi amplius requiritur: q̃z qđ dat: verbi gratia. Si solidos decem dederis ꝛ amplius quesieris: vel si dederis frumenti modiũ vnum: ꝛ sup aliquid exegeris. Ecce euidenter ostenditur: qđ quicquid vltra sortẽz exigitur usura est: hec ibi.i.q.iiij. Pullius. Et dicit mutuum: quasi de meo tuum: q̃ transfert dñium rei mutuate: in eum cui mutuatur ꝛ stat periculo eius. Unde mutuũ in his ꝑpiẽ locũ habet: que vsu consumunt: vt victualia: vel vestrabunt: vt pecunia numerata.

Et ideo grauari non debet vltra restitutionẽz capitalis. Secus est aũt in locatione ꝛ ꝺductione domoꝝ: ꝛ agroꝝ: vel equi: bouis: ꝛ huiusmodi. Nam dominium nõ transfert in accipiẽtẽ: sed remanet penes dominũ: ꝛ eiꝰ periculo stat. Et ideo licite petitur lucrũ ꝑ re locata vel comodata. ¶ Tertium punctum est ibi intentũ. Nã intentum includit expressam pactionẽz ꝛ tacitam. Usura nãq̃z cõmittitur: sine pacto ꝛ locutione. sicꝫ ꝛ symonia. Si quis enim mutuat hac intentione vt aliquid accipiat temporale vltra sortem: licet nihil quęrat: vsuram mentalẽ committit. xiiij.q.iij. Si fenerauerit: q̃z si nil recipit vltra sortem: sicut intendebat: ꝛ ille non dedit: sufficit vt pœnitentiã agat de peccato suo mortali. Sed si aliquid habuit vltra capitale restituere oportet: nisi sibi remittatur. Si vero quis mutuat principaliter ꝓpter deum vel amicitiam. nõ ꝓpter temporalẽ cõmodum: ꝛ is qui mutuũ accipit ex sua liberalitate: vt gratuo: non principaliter ꝓpter mutuũ donat mutuanti aliquid. hoc ei declarans: qđ libere donat ei: vsura nõ est: quia lucrũ illud mutuans non intendit. Ar.i.q.i. Sicut non enim ille qui mutuat: debet esse factus deterior: sic conditione: sed melior: ꝓpter obsequiũ factum in mutuando: vt.s. donũ sibi gratis ſtñ recipere nõ possit. qui ꝝ omnes doctores: ꝓtius recipere potuisse. ¶ Quartum punctũ est ibi principaliter. Hoc enim dicitur ꝓpter intentionem secundariam: que nõ inducit vsuram. Dicitur autem ꝝ intẽtio principalis cum.s. mutuo magis mouetur ad mutuandum ꝓpter lucrum qđ sperat sibi euenire: q̃z ꝓpter aliud. Sed intentio varia dicitur quando ꝛ si sperat aliquid sibi dari ab eo cui mutuauit ex sua liberalitate: tamẽ nõ illud mouet eum ad mutuandum illi: sed magis benuolentia ꝛ liberalitas: ita vt etiam si non crederet aliquid sibi dari vel donari vltra sortem: adhuc tamẽ mutuaret. Sicut enim ꝓncipalis intentio ꝛ spes ad temporale inducit symoniam: ꝛ non secundaria in collatione spiritualium: vt habetur ex: esse di.vi.c. Quid proderit: in glo. ꝛ d.lix. Si ossa. ita etiam in mutuo. principalis intentio ad lucrum inducit vsuram ꝛ non secundaria ꝝm Laurentiuz de redolfis: ꝛ mlꝓ alios. Nec obstat.c.i.xiiij.q.iij. vbi dicit Augu. Si mutuo dederis a quo plusq̃z dedisti expectes: fenerator es. Hoc enim intelligitur de expectatione causatiua ꝓncipaliter mutui. Similiter nec obstat.c.vltimũ. xviiij.q.iij. ad id quod dictum est supra de dato ex liberalitate. Nam dictum.c. loquitur cũ aliquid datur vltra sortem: ex actione actuali vel intentionali saltem mutuantis: ꝛ non ex liberalitate mutuum accipientis. Et nota qđ intentio principalis ad lucrum non solum in principio mutuationis: sed habita postea: ꝛ si a principio non habuerit inducit vsuram: vt puta mutuat quis proximo mere ex charitate: vel animi magnanimitate: post mensem ſubintrat cogitatio mẽtẽ eiꝰ: de lucro sibi dando ab eo cui mutuauit: ꝛ ita inficitur: qđ si non sperasset aliquid reciperet vltra sortem repetere et mutuatum: sed ꝓpter lucrum speratum dimittit. certe talis vsurarius est. ar.i.q.i.c. fertur. paraphꝝ. Vulnerato. Et si aliquid vltra sortem recipit: quãuis ille darꝝ nõ exactus sed sponte ꝓpria daretur tunc cũ tali alio accipiens restituere teneretur. Et hoc est verum: nisi mutuũ accipiens: ꝛ si sciret vel crederet intentionem illius fuisse deprauatam: tamen ex mera liberalitate dat aliquid per modum doni: ꝛ hoc sibi dedarat qđ vult ꝺio vt sit suum: ꝛ per modum doni: tunc mutuans sic accipiẽs: habꝫ penitere: de peccato ꝛ vsuraria intentione: sed ex quo libere donatum sibi est: restituere non tenetur: sed si dedisset nõ ex libera voluntate sed ne reputaretur ingratus: ꝛ sic nec ab illo: nec ab alio reperire posset mutuum: si mutuãs hoc scit: vel ꝓbabiliter credit non potest recipere: quãuis ex charitate mutuasset: ꝛ ipse sponte dedisset. i. nec exactus Et restituere tenetur acceptus ꝝm Laurẽ. redol. Hoc elicitur a.d. Anto. in summa. Raymũdus vero ordinis predicatoꝝ in sua summa vsuram diffinit sic. Usura est lucrum ex mutuo pacto debitum vel exactum: hec ille. Non.n. reputatur vsura si aliquid gratis sponte fit oblatum ꝛ gratis accipitur.

Ar.xliij.q.iij. Usura.d.xviij. Be eulogijs.i. q.i. Sicut. Goffredꝰ doctor venerabilis tianensis. sic vsuram diffinit. Usura est quicquid sorti accedit intentione precedente vel pacto.xiiij.q.iij. Plerigz. Sola enim spe vel expectatione cõmittitur vsura: multo magis pacto: vt ẽ declaratur. S. deniqz tho. in.xxij.q.lxxviij. arti.i. Et i questionibus de malo.q.xiij. arti.iiij. sic diffinit vsuram. Usura est precium pecunie mutuate: vel cuiuscunqz rei: cuius vsus est consumptio vel destractio eius: hec ille. Capiat prudens predicator: quãcunqz diffinitiones ex his voluerit. Que quidem vsura est non solum mortale peccatum: sed grauissimum: vt ait. s. Boc. in. xxij. .q.lxxviij. ar.i. Et in questionibus de malo.q.xiij.ar.iij. Et i.iij. quolibet.q.vij.ar.ij. Et dñs Albertus in.ij. senten. quod triplici ratione declaro.

¶ Primo ratione transgressionis.

¶ Scõo ratiõe punitiõis.

¶ Tertio ratione occisionis.

¶ Primo dico vsuram esse peccatum mortale ratione transgressionis. Maledictus nẽpe vsurarius est transgressor omnium legum per quas vsura prohibetur: ergo semp peccat mortaliter. Nã primo trãsgredit legem naturalẽ. Lumen enim rationis naturalis vnicuiqz dictat vt id nõ faciat alteri: qõ sibi nollet fieri. Sic etiam christus docuit discipulos ꝛ turbã debere viuere: vt patet Mat. vij.c.di. Quecunqz vultis vt faciant vobis hoies: ꝛ vos facite illis. Et Mat.xxij. Diliges proximum tuũ sicut teipsum: hec est lex ꝛ prophete. Sed O crudelissime vsurarie. Certe velles qꝫ nullꝰ te dãnificaret: qꝫ ituis necessitatibꝰ tibi libere subueniret. Et ꝓpter hoc dicit Ari. i. poli. Et.iiij. ethy. Usurarij sunt turpes lucratores. ¶ Scõo vsurarius facit cõtra legẽ diuinalẽ. Precipit enim dominus vt nullus aliqd accipiat vltra sortẽ: vt patet Leui.xxv. Ne accipias vsuras ab eo: nec amplius qꝫ dedisti. Deut.xxiij. Non fenerabis fratri tuo ad vsurã pecuniã: nec fruges: nec quãlibet aliam rẽ. Et itez. Fratri ãt tuo absqz vsura id quo indiget cõmodabis. ℔ ille. Usurarius ãt dicit. Tu deus precipis tuo modo. Et ego faciã quod mihi videt. Et sic nõ cessat quãtũ põt accipe plusqꝫ mutuet. ¶ Tertio vsurarius facit cõtra legẽ prophetalẽ. Hec lex ꝓhibet vsuras expresse: vt patet. c. v. di. Cogitauiqz cor: meũ ꝛ increpaui optimates ꝛ magistratus ꝛ dixi eis: vsuras ne singuli a fratribus vestris exigatis. Et Dauid. ps. xiiij. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo: Et responsum fuit. Qui pecuniã suam non dedit ad vsuram. Ergo qui facit vsuram: el demonio sil portera. Et Ezech. xviij. ait. Vir si ad vsurã nõ cõmodaverit: ꝛ amplius non acceperit vita viuet. ¶ Quarto facit contra legez euangelicalẽ. Gloriosus filius dei iesus christus prohibet vsuram. Luc. vi. di. Mutuum date nihil inde sperantes. Nota lini hil: quia nec pecuniam nec rẽ aliquam nec sperare nec recipere potest vltra mutuum. ¶ Quinto facit cõtra legem canonicalẽ. Lex canonica manifestissime ꝓhibet vsuram per decretales: vt patet in titulo de vsuris ꝑ totũ. Per Sertũ de vsuris. Per clementinã de vsuris ꝑ totũ. ꝑ decretũ. d. xlvi. fic vbi Leo papa inquit. Sicut non suos ita nõ alieno nõie aliquis clericorum exercere fenus attentet. Indecens. n. est crimen suũ cõmodis alienis impẽdere ꝛ exercere: fenus aũt hoc solus aspicere ꝛ exercere debemus: vt qõ hic misericorditer tribuimus. a dño qui multipliciter ꝛ in ꝑpetuũ mansura tribuit recipere valeamus. hec ille. Ubi glo. Licet oĩbus interdicatur vsura: maxime clericis interdicit. Et est argumentũ qꝫ nõ potest nomine suo: nec alieno nomine potest. xlvij. d. c. Quoniã multi. Et ẽ cõciliũ nicenũ. Et. xiiij. q. iiij. Quid dicam. Et. c. Ab illo: vbi Ambro. ait. Ab illo exige vsuram: cui nocere merito desideras. Cui iure inferunt arma. huic legitime auferuntur vsure quẽ bello vincere non potes. Ab hoc vsurã exige: quẽ nõ sit crimen occidere. Sine ferro dimicat qui vsuras flagitat. Sine gladio se de hoste vlciscit qꝫ fuerit vsurarius ex actor inimici. Ergo vbi ius est belli: ibi ius vsure. hec ille. Ubi glo. Sicut nulli debes nocere: sic ꝛ a nullo debes petere vsuras: vt capitulum inducit ligatur negatiue. Alij dicunt: qꝫ ab hoste licite possumus accipere vsuras: quia omnia eorum licite possumus auferre. xxiij. q. vij. c. i. Et. ij. Et. q. v. c. Dicat aliquis. Et glo. hu. dicit i bello iusto. ¶ Sexto vsurarius facit contra legem humanalez. Lex ciuilis prohibet maledictam vsuram. Nam imperator iubet seruari ea que statuta sunt in niceno concilio: vt in autẽtico: de ecclesiasticis in principio. coll. i. Sed nicenum concilium ꝓhibet vsuras: vt patet. quadragesima septima. d. c. Quoniaz ergo impator voluit derogare legibus

fuie: que de vsurio loquunt. Nã inferior nõ potest tollere legem superioris: vt.ff.ad trabeliãn.l.ille a quo.paragrapho. Tẽpestiuũ. Nõ potest discipulus frangere legem magistri.ff.de arbitrio.l. Nam t magister. Nec suus legẽ dñi sui. C.de pactio.l.seruus. Sed leges ciuiles sunt inferiores ad legẽ diuinã t canonicã: que leges prohibent vsuras ergo leges ciuiles si que vident fauere vsure nullius sunt roboris. ¶ Septimo vsurarius facit ꝓtra legẽ theologicalẽ. Dẽs.n.theologi attestant vsuras esse ꝓhibitã Augu. Hiero. Amb. Chrisо. Thomas Albertus Petrus de palu. Alexãder Bonauẽtura t ceteri. ergo vsura est mortale peccatũ t grauissimũ. ¶ Secundo idẽ ꝓbat rõne punitionis. Vsurarius grauissime punitur in hoc mundo. ergo vsura est peccatum mortale. Nam sunt infames. vi.q.i. Infames. Nõ recipiuntur ad cõmunionẽ altaris si sunt manifesti. extra de vsuris.c. Quia in pluribus. Excludunt ab ecclesia. d.lxxviij.c. Licieus. Testamenta eoꝝ sũt irrita. Extra de vsuris.c. Quãqz libro.vi. Excõicant quo ad sacramẽta percipienda: t quo ad oblationes altaris. extra d vsuris.c. Ani in pluribus. Item prohibentur ordinari ad clericum. d. xlvi.c. Seditionarios. Antiquitꝰ quoqz punichat apud romanos. De quibus ait Cato libro de re rustica in principio. Maiores.n. nostri: hec sibi habuere: t ita i legibus posuere. furẽ dupli condẽnari: foeneratorẽ q̃drupli. Quãto peiorẽ ciuiẽ existimarint foeneratorem: q̃z furẽ: hinc: licet estimare. b ille. Ergo vsura est peccatũ mortale. ¶ Tertio idẽ ꝓbatur rãõe occisionis sic. Qui aliũ iniuste occidit peccat mortaliter. Sed vsurarius occidit iniuste: ergo mortaliter peccat. Ait nãqz Aug. in decretis. xiiij.q.iij. Quid dicã. An crudelior est qui subtrahit aliquid vl eripit diuiti: q̃z qui trucidat inopem foeneratorẽ? Et Ambro. xiiij.q. iiij.c. Ab illo: dicit. Sine ferro dimicat qui vsuras flagitat. Et iterꝝ Aug. xiiij.q.v. Immolãs ex iniquo oblatio est maculata. Bona iniquoꝝ nõ ꝓbat altissimus: non respicit in oblationibus inimicoꝝ: nec in multitudine sacrificiorum eoꝝ propiciabitur peccatis. Qui offert sacrificiũ de substãtia pauperis quasi qui victimat filium in conspectu patris. Panis egentiũ vita pauperis est. Qui defraudat illũ homo sanguinis est. Qui effundit sanguinem t qui fraudem facit: necessario fratres sunt. hec ibi. Unde Tulius in.ij.de officijs in

fine ait. Illud est Catonis senis a quo cũ quereret quid maxime in re familiari expediret: Respondit. Bene pascere. Quid secõm: Satis bñ pascere. Quid tertiuz: Bene vestire. Quid quartum: Arare. Et cum ille qui quesierat dixisset: qd foenerari: Tum Cato. Quid hoiem inquit occidere. b ille. Et finaliter miseri cum oĩbus suis vsuris rapinis fraudibꝰ atqz deceptõibus in ignẽ eternũ mittẽtur. Legimus.n.de quodã vsurario duos filios habente: qꝫ cũ infirmatus esset grauiter: visitatus a confessore: ꝓfessus est ei: t non negauit peccatũ suũ. Cui cum de rasset ꝓfessor. qꝫ oportebat male ablata restituere: alias absolui nec saluari poterat: ad hoc hortaretur: vt posset sacra sumere t aiam saluare. Respondit miser. Ego nõ possum: q: si superuiuerem: nõ haberẽ ad manducandũ: ꝫme mendicare oporteret: t vos oporteret ire ad hospitale. Nihil enim vobis remaneret: quia oĩa de vsuris sunt. Cui illi. Nõ curetꝫ de nobis: ꝓpiciatis saluti vestre. Ille aũt a diabolo obcecatus: tacere ait. Volo potius ire t admisericordiã dei stare: q̃z ad mercedem horum: quia sunt inhumani t immisericordes: deus autem est clementissimus: sicqz in sua stultitia cecitate t obstinatione ligatus t possessus a diabolo migrauit: t sepultus est in inferno. Ad attendendo vnus de filijs hortatus est fratrem ad restituendum: ne sequeretur patrem suum in eandẽ damnationem. Cui ille. Si pater meꝰ vsuras fecit. ego illas nõ feci. Volo ex portione mea gaudere dum viuo: de futuro nescio quid erit. Alius vero restituit certis ꝑsonis certa. Incerta vero pauperibus distribuit. Cum autez ille alter frater duceret in bonis dicos suos ex substantia vsuraria in puncto ad inferna descendit morieno. Alter vero qui facta restitutione religionis habitum sumpserat: quadaz die dum oraret vidit in visiõe terram apertam t in profundũ ignẽ, maximũ t copiosum: t imensam flammã se extendentem: Et in profundo inferni inter ceteros patrem suum vidit t fratrem super eum: quem pater frequenter maledicebat dicens. Maledictus tẽ. quia pro te: vt te diuitem dimitterem huc deueni. Et filius respondebat imo tu maledicaris: quia pro te huc veni. Si enim non mihi dimisisses vsurarie acquisita: cassem a vitijs t huc nõ veniissem. Et sic invicem altercabantur. At filius religiosus t illuminatus: reserebat continuo gratias deo: quia re

liuerat: t deo seruire veneꝛat. Recitatur quoꝙ terribile exem plum de quodã vsurario: qui dũ dormiret in lecto cum vxoꝛe: subi to expergefactus exiuit de lecto. Cum autem ab vxoꝛe sua interro garetur quid haberet. ait. Rapt⁹ sum ante iudicium dei: vbi tot t tanta hoꝛribilia sunt oppolita con tra me: q̃ nesciui nec potui respõ dere. Et cum fuerim diu expecta tus t inspiratus: modo spia data est⁹ contra me: t datus sim in po testate demonum: qui me debent hodie ad eterna supplicia conduꝛ cere. Quo dicto: vili veste de pꝛ nica sumpta: rapido cursu domuꝫ egressus est. Quem sui hincinde querentes in monasterio quodaꝫ monachoꝝm cantantium matu tinas inuenerunt. Cuncti eum ad penitentiam hoꝛtantur: sed ipse de sperans: noluit voluntatem muta re: ita vt nec prece: nec ratiõe: nec minis proficerent: tamen diligen ter vsq; ad sextam hoꝛam est ab eis custoditus. Beniq; cum ꝓsan guinei eum ad domum adducere vellent: t ad quendam fluuiũ per quem transituri erãt peruenissent viderunt quandam nauem rapi do cursu per fluuium ascenden tem: que a nullo videbatur condu cta. sed ab vsurario visa est plena demonꝝõ. Qui ait. Ideo veneriꝫ vt me ad supplicia eterna aspoꝛ tent. Quo dicto de manibus velo citer coꝛ est raptus t in nauim ꝓ iectus. Et cursu rapido ꝓdicta na uis cum demonijs cito disparuit. Refert insuper Cesarius de qua dam vsuraria femina: que dũ mo reretur: vidit totum campum co ruis t coꝛnicibus plenum t cla mauit. di. Ecce modo appꝛopin quant ad me. Modo sunt intecto modo sunt in domo: modo pecꝰ meuꝫ lacerant. modo animã meã extrahũt. Sicq; cum vlulatu emi sit spiritum. In nocte vero q ade rant viderunt coꝛpus mortuum vsq; ad tectum leuari: t cecidit t confractum est. Ecce finis maledi cti vsurarij. Neq; imerito. Qui enim alium occidit: meretur i coꝛ pore t in anima diabolo puniẽte cruciari t sic ꝑz ꝓma. ꝑo. ꝓncipal.

Secundo principa liter ꝓsiderare de bemus vsure ma lignationeꝫ. Tres sunt vsure maligni tates.

¶ Prima est tpis venditiua.
¶ Secũda est iferno assimilatiua.
¶ Tertia est pietatis oblitiua.
¶ Prima est tpis vẽditiua. Vsq; vsurarius puersus vendit tpꝰ il lud sibi appꝛopꝛiãs. qđ deus vult paupibus t diuitibus esse cõmu

ne. Sed hoc merito querit. Aliꝙ cato: habet etiam panni. pꝛecij quatuoꝛdecim ducatoꝝ: t vendit eam emptoꝛi ad terminũ sex men sium pꝛo. xvi. ducatis vel pluribꝰ vtrum talis ꝓtractus sit licitus an vsurarius. Respondent mercato res dicentes: q̃ talis ꝓctus vtiq; est licitus: q̃ mercatoꝛi lucrari ꝫ. ex quo pꝛo cõmuni vilitate labo ribus t expensis t multiplicibus periculis se exponũt: q̃ iustum est vt inde poꝛtent lucrũ ꝓpetens officio suo. hoc quidẽ mime face re possunt: nisi vendendo merces suas. Et sic pꝛeciũ taxãt: q̃ pensa ris oibus laboꝛibus: periculis t ex pensis: circa merces suas factꝫ vl fiendis lucret. x. vel. xv. ꝓ centena rio. hoc facere quoq; nõ possunt: nisi ꝑ expectatione solutiõis vsq; ad hoc augeãt ꝓciũ solutiõis mer ciũ suaꝝ: vt. s. pensata huiusmodi expectatione cũ certis circũstãtijs lucret finaliter. x. vel. xi. vel vltra quandoq;. Huic quesito respõdet venerãdus doctoꝛ. d. Anto. archi epõs in sua sũ. tractatu de vsura di. talis contractus est manifeste vsu rarius: sicut per ecclesie determi nationem patet. extra de vsuris. Consuluit. Ad rationes aũt mer catoꝝm respondet ipse. d. Anto. q̃ illud non est simpliciter verum ficticet q̃ in casu liceat mercatoꝛi plus vendere: qꝫ ei cõstiterit. Sed aliquãdo t minus: aliquãdo plus ꝑm q̃ plus t minus illo iempoꝛe quo vendit valet illa merces: qđ pꝛocedit ex habundantia vel pe nuria eius: t ꝑm q̃ plus vel mi nus requiritur. Et hoc pꝛobatur tripliciter. Et primo dicendum est q̃ mercatoꝛ sicut pꝛedictum est: p pter pꝛedictas causas lucrari pol sit: non tamen modo illicito: sicut contingit in vendendo ad termi num: t obseruando alios illicitos modos. Item scõo sicut intuenti bus patet ex pꝛedictis sequeretur q̃ dato q̃ mercatoꝛ merces valo re. c. ducatoꝝm per mille duca tos emisset tũc ꝑm pꝛedictam po tentiam posset per quẽcunq; illici tum contractum eas illicite vendꝛ re. sic q̃ vltra mille ducatos lucre tur. x. vel. xv. qđ quidem patenter irrationabile est. Sequeretur etiã q̃ si interea: vel tempoꝛe maxime caristie merces suas pꝛecio ma gno emisset: posset pꝛopter hoc in loco vel tempoꝛe in quo merces ille essent viles: vendere illas t ꝓ cio maioꝛi qꝫ emisset: saltem pꝛo pter expectationem solutionis. Qđ quidem absurdissimum ma nifeste apparet atq; iniustum. Se cundo etiã dicunt: q̃ nõ intendũt merces suas cariꝰ vẽdere ꝓpter tpꝰ: sed ꝓpter recuperãdi dãnum

qđ ex dilatõe solutionis incurrit: q: si ꝑdictos denarios: statiꝫ post mercium vẽditionẽ haberẽt: possent cũ eis multuꝫ lucrari. qđ facere nõ possunt. q: nõ statim solvũtur. Ad qđ etiã tripliciter rñderi pót. Et primo dicẽdum q ꝙ si talis venditor inde lucrari posset: ppssibile etiã foret nõ lucrari: insup ꝙ ꝑdere capitale. Nunc autẽ: q: nõ stat periculo talis dãni: nõ pót stare in certitudine talis lucri. Insup ꝙ.ij. q: hẽret lucruꝫ de re non sua. i. de mutuo dato in emptiõe. Propterea tertio mercator non pót in pactum deducere recõpẽsationẽ dãni. qđ ꝓsiderat ex hoc: q: sua pecunia nõ lucrat vt possit vẽdere. q nõduꝫ est. ꝙ pót ab habẽdo multipliciter impediri. ꝺm.s. Tho.iij. quoꝫ dicunt hoc facere q: frequẽter apparet. q ꝺbitores nõ soluunt in tpe assignato. ꝙ circa acqsitionẽ taliuꝫ denariorũ. oꝺ eos facere magnas expẽsas. Aliq etiã nunq̃ꝫ soluunt vel fallunt. Ad qđ dicẽduꝫ siue rñdẽdum est dupliciter. Et primo dico q ꝺ multi q̃bus talis terminus ꝓcessit é. in termino nõ soluunt. ꝙ multi etiam sunt. qui in termino sibi dato soluunt. ꝙ tñ precium qđ ꝓpter tpus merciꝫ additum est: non minuit ab his q i dato termino nõ soluũt Quare eque vtriq̃ꝫ vẽdere ter minũ: inequalitas ꝙ iniustitia est: q: iustus nõ ꝺt ferre pẽnã iniqui seu mali debitoris. vꝝ é q extra de fideiusso. c. Peruenit. ꝓcedit rõne interesse si debitor nõ soluit i termino sibi dato: creditor q̃ari ꝺt indẽnis. nec tunc est ibi vsura. cuiꝫ vsura sit. q: rõne mutui speratur lucrũ. ꝺ ãt talis excrescẽtia. nõ recipitur. nisi rõne dãni vitãdi nõ lucri hãbẽdi. Ab illis ergo qui in termino nõ soluunt exigat recõpẽsationẽ sui dãni. nõ ab alijs. Quãtuꝫ ad aliã partẽ sue excusationis .s. de his qui nunq̃ꝫ soluunt. vñ dãnificantur. talibus rñdẽduꝫ est. q eoꝝ ꝓscia pót stare merito inquieta: cuiꝫ ꝙ de tali termino dato culpã habeãt. ꝙ aiam cũ substãtia pdãt. Nã nõ cogunt talib⁹ vẽdere. nec illis vẽderẽt. si crederẽt nõ soluturos. ꝙ rõne dubij i mutuo. qđ ibi é ipliciuꝫ. nõ ꝫspare luc. extra de vsuris. c. Nauigãti. Nec é iustuꝫ q in termino soluẽtes patiãtur penã ꝓ nõ soluẽtib⁹. vt dictum est. ꝫ. d. Anto. Ideo dicit .s. Boc. i epla ad lectorẽ florentinũ: in qua optime declarat hãc materiã: quã vide in tractatu de vsura dño Anto. Et sic ꝓ ꝓma malignitas vsure. ¶ Secũda malignitas vsure é inferno simulatiua. Infernus. n. nunq̃ꝫ saciat: ꝫ semper os ꝫ apertuꝫ: vt oẽs aias suscipiat:

ꝙ oĩbus supplicia parat: nemini pcẽs. Sic vsurarius oẽs devorare cupit. Nõ habet sacietatẽ: sed semp stat ore aperto ad rapiẽdũ. Piero. in ꝓlogo biblie. Dictum est: auaro tam deest qđ hꝫ: q̃ꝫ qđ nõ habet. Vñ Eccles. v. dr. Auarus nõ implebit pecunia. Augu. lib. de verbis dñi. Que é ista auiditas ꝙcupiscẽtie: cũ ipse beluchabeant modũ. Tunc. n. rapiunt qñ esurium: ꝑcunt vero ꝓde, cũ senserint sacietatẽ. Insaciabilis é sola auaricia diuitum: que semp rapit: ꝙ nunq̃ꝫ saciat: nec deũ timet: nec hoiem reuerẽt: nec patri pcit: nec matrẽ agnoscit: nec fratri obtẽperat: nec amico fidẽ ꝺuat. Viduam opprimit: pupilluꝫ inuadit: liberos in seruitium reuocat: testimoniũ falsum ꝓfert. Reos mortui occupat quasi nõ moriantur ꝙ ipsi. Que é ista insania aiaꝝ amittere vitam: appetere mortẽ: acquirere auꝝ ꝙ ꝑdere celum: hec ille. Immo inferno est deterior vsurarius. Nã infernus in passiõe dñi que sua non erant restituit. s. aias sanctoꝝ patrũ. Usurarius autẽꝫ: aliena nõ vult restituere. ¶ Tertia malignitas vsure: dr. pietatis oblitiua. Ait Ambro. Odio summa religionis xpianis in misericordia ꝙ pietate cõstituta est. Jaco. i. Religio mũda ꝙ imaculata apũ deum ꝙ patrẽ ꝺ est: visitare pupillos ꝙ viduas in tribulatiõe eorum. Job. xxxi. Ab infancia mea creuit mecũ miseratio: ꝙ de vtero matris mee egressa est mecũ. Jõ Apost. hebr. xiij. Beneficiẽtie ãt ꝙ cõionis nolite obliuisci. Talib⁹ enim hostijs ꝓmeret de⁹. Et apl's Petr⁹ i. pe. iij. Fraternitatꝫ amatores. Maledictus autẽ ꝙ ipsius vsurarius: oi humanitate: oi cõpassione: oi pietate: ꝙ fraterno amore postposito indigẽtibus nõ succurrit: ꝫ illos magis ac magis tolledo vsuras opprimit: de pauperat ꝓsequit ꝙ anibilat. Et licet quotidie experientia hec doceat: ri exẽplo ꝓꝫ: de illo qui mutuauit pauperi rustico. x. ducatos di. Reddi tues mihi qñ poteris. Ipe autem, collectiõis: iuit ille q mutuauerat ad ꝑdictũ pauperꝫ. di. Redde mihi meos decẽ ducatos. Ille. Nõ habeo modum: sed vendam modicum frumenti: ꝙ tibi satisfaciam. At vsurarius subiũxit. Benefac mihi vende frumentuꝫ suũ ꝓcium qđ curritꝫ ꝙ ero contentus. Quod rusticus fecit. Et dedit illi viginti staria frumenti: precio viginti solidoꝝ ꝓ stario: postꝫ vero rusticus assignauit illa viginti staria dicit ille vsurarius. Ego compatior tibi: quia video: si frumentuꝫ istud asportauerò nõ

habebis pro familia tua. Sum cõ
tentus vt frumentum retineas.
Qd̃ rusticus gratanter iterum re
tinuit: tempore vero madij: in quo
frumentum plus valet ⁊ non ha-
bens ille pauper vnde redderet:
oportuit illud emere ab eodẽ: pre
cio vnius ducati pro stario. Et ita
per istas cõmutatiões factas: hoc
modo pluries ex.x.ducatis: mo-
do in frumẽto mõ in pecunijs: ab
stulit rustico omnes possessiones
⁊ omnibus bonis expoliauit eũ.
O insaciabilis vorago vsurarũ.
O iniquitas maxima. O impie-
tas iudaica. O lupina crudelitas:
contra quã deus: tandem seuiẽdo
vltionem imittet. Naz Jacobi.ij.
Judicium enim sine misericordia
qui nõ facit misericordiam. Itaqz
⁊ terribiliter ipijssimis ⁊ maledi-
ctis vsurarijs dñs cõminatur per
Ezechielem prophetam.xxiii. di.
Vsuram ⁊ superabũdantiam ac
cepisti: ⁊ auare proximos tuos ca
lũniabaris: meiqz oblita es dicit
dominus deus. Ecce cõplosi ma-
nus meas: super auariciam tuam
quam fecisti. hec ille. Vult dicere:
q: non fuisti largus ⁊ apertus p̃-
ximo: sed strictus ⁊ cõplosus. Sic
⁊ tibi seuissime ⁊ terribilissime
fiet: quia tẽpus vsurpasti: q: ifer-
nalis es effect⁹: q: pietatis es ob-
litus. Et ita patet secunda pars.

Ad tertiam transeo.

Tertio principaliter
considerare debe-
mus vsure specifi-
cationem. Vt vsu-
rarij integre confi
teri possint. saltem duodecim mo
dos apponã: quibus contractus
redditur iniustus ⁊ vsurarius.
¶ Primus modus vsure dr̃ de-
positiuus. ſm.d. Anto. Cum mu
lieres: de quibus minus videt̃ ne
cõsument̃ dotes eaꝝ: deponunt
eas apud mercatores: ad discretio
nem: saluo capitali: hec vsura est:
⁊ peccatũ mortale: ⁊ ad restitutio
nem tenent̃: peius autem ⁊ scan-
dalosius: si instrumentum faciunt
de saluo capitali: ⁊ tamẽ velint vl
tra illud in lucro participare pos-
sunt tñ accipere pignus pro secu-
ritate ab ipso mercatore. vel arti-
fice. ita q̃ non vtant̃ ipso pignore
ad vtilitatem. Nam licet quidem
dare pecuniã ad lucrũ. ⁊ pericu-
lum seu dãnum ꝓportionabiliter.
⁊ apponere pactũ pro maiori se-
curitate. q̃ mercator exerceat pe-
cuniã suã. in quibusdã locis ⁊ nõ
in alijs. in quibusdã mercantijs ⁊
nõ in alijs. Et si secus ille fecerit.
damnũ qd̃ patit̃ erit totũ suũ. q: ꝯ
pactũ venit. Debent etiã declara
re. sibi q̃ in negociationibus lici-
tis pecuniam suam commerce-

tur. Quod si sciuerit contrarium
facere. non percipiat de lucro:
sed pecuniam suam repetat: hec
domi. Anto. Sed ⁊ idem de vi-
ris. Secũdus modus vsure dicit̃
vsufructiuus. Cum mulieres vi-
due ab heredibus ꝯiugis defun-
cti recipiunt possessiones vsufru-
ctuãdas: quousqz reddant̃ eis do
tes: vsura est ſm Jnno. ⁊ Hosti.
⁊ alios ẽ peccatũ mortale. Bea-
tus Antonin⁹: sup hoc casu dicit:
puto tamẽ vbi violenter detinere
tur dos ab illis heredib⁹: nec põt
se iuuare: q: nõ sibi fieret iusticia:
ꝓpter potentiã illoꝝ: tunc mulier
illcite recipit fructus possessiõis:
vel pecuniã tantã annumeratam
sine estimatione dotis. Idẽ videt̃
cum heredes illi non possent: sine
magno sui detrimento restituere
dotẽ: que est i pecunia: nec posses
sionem habẽt quã ei assignent. Et
ꝓpter hoc mulier ne nimis gra-
uet: dimittit penes eos: ad tẽpus:
si illo interuallo recipit alimenta
ab eis: cum nõ habeat vnde viuat
aliunde: non videtur illicitum.
Non enim illud recipit ratione
mutui: sed ratione interesse: cum
si dotes haberet: inde viueret:
emendo possessionem: vel expo-
nendo negociationi. Secus autez
dicendum: quando hoc fieret ob
vtilitatem vtriusqz vt illi magis
possent: cum illa pecunia lucrari:
⁊ illa vt ex integro suo capitali lu-
crũ habeat: hec ille. Notandũ est
hic: q̃ si mulieres sunt nupte vi-
ris: qui sunt obligati ad restitutio-
nem vsuraꝝ: ad quam restitutio-
nem non est sufficiens valor sub-
stãtie eorum in vsuram ꝑticipant:
victum ⁊ vestitum de his perci-
piendo. Si sunt puelle nuptui tra
dende: ⁊ dotes recipiunt de vsu-
ris: viri earum non possunt reci-
pere tales dotes: ⁊ si receperint
tenẽtur ad restitutionem illis: qui
bus socer erat obligatus ex quo
omnia illius erant obnoxia resti-
tutioni. Et ipsa mulier soluto ma
trimonio tenetur ad satisfactio-
nem: si vir non restituit: ſm doc.
Ray. ⁊ alios Idem vsufructi-
uus. Cum debeo tibi centum: q:
non possum soluere: do tibi do-
mum. Aut possessionem in pi-
gnus vsquequo dem tibi centum:
talis recipiens: nisi recompenset
fructum pignoris: extractis ta-
men expensis factis pro conserua
tione ⁊ labore rei pignorate: facit
vsuram: mortaliter peccat: ⁊ tene
tur ad restitutionem. ¶ Tertius
modus vsure dicit̃ tutatiuus. Cũ
tutores: vel procuratores pupil-
lorum pecuniam deposuerunt

habebis pro familia tua. Sum cõ
tentus vt frumentum retineas.
Qd̃ rusticus gratanter iterum re
tinuit: tempore vero madij: in quo
frumentum plus valet ⁊ non ha
bens ille pauper vnde redderet:
oportuit illud emere ab eodẽ: pre
cio vnius ducati pro stario. Et ita
per istas cõmutatiões factas: hoc
modo pluries ex.x.ducatis: mo
do in frumẽto mõ in pecunijs: ab
stulit rustico omnes possessiones
⁊ omnibus bonis expoliauit eũ.
O insaciabilis vorago vsurarũ.
O iniquitas maxima. O impie
tas iudaica. O lupina crudelitas:
contra quã deus: tandem seuiẽdo
vltionem imittet. Naz Jacobi.ij.
Judicium enim sine misericordia
qui nõ facit misericordiam. Itaq̃
⁊ terribiliter ipijssimis ⁊ maledi
ctis vsurarijs dñs cõminatur per
Ezechielem prophetam.xxii. di.
Vsuram ⁊ superabũdantiam ac
cepisti: ⁊ auare proximos tuos ca
lũniabaris: meiq̃ oblita es dicit
dominus deus. Ecce cõplosi ma
nus meas: super auariciam tuam
quam fecisti. hec ille. Vult dicere:
q̃ non fuisti largus ⁊ apertus p̃
ximo: sed strictus ⁊ cõplosus. Sic
⁊ tibi seuissime ⁊ terribilissime
fiet: quia tẽpus vsurpasti: q̃ iser
nalis es effect⁹: q̃ pietatis es ob
litus. Et ita patet secunda pars.

Ad tertiam transeo.

Tertio principaliter
considerare debe
mus vsure specifi
cationem. Vt vsu
rarij integre confi
teri possint. saltem duodecim mo
dos apponã: quibus contractus
redditur iniustus ⁊ vsurarius.
¶ Primus modus vsure dr̃ de
positiuus. s̃m.d. Anto. Cum mu
lieres: de quibus minus videt̃ ne
cõsument̃ dotes eaꝝ: deponunt
eas apud mercatores: ad discretio
nem: saluo capitali: hec vsura est:
⁊ peccatũ mortale: ⁊ ad restitutio
nem tenent̃: peius autem ⁊ scan
dalosius: si instrumentum faciunt
de saluo capitali: ⁊ tamẽ velint vl
tra illud in lucro participare pos
sunt tñ accipere pignus pro secu
ritate ab ipso mercatore. vel arti
fice. ita q̃ non vtant̃ ipso pignore
ad vtilitatem. Nam licet quidem
dare pecuniã ad lucrũ. ⁊ pericu
lum seu dãnum p̃portionabiliter.
⁊ apponere pactũ pro maiori se
curitate. q̃ mercator exerceat pe
cuniã suã. in quibusdã locis ⁊ nõ
in alijs. in quibusdã mercantijs ⁊
nõ in alijs. Et si secus ille fecerit.
damnũ qd̃ patit̃ erit totũ suũ. q̃ ꝯ
pactũ venit. Debent etiã declara
re. sibi q̃ in negociationibus lici
tis pecuniam suam commerce

tur. Quod si sciuerit contrarium
facere. non percipiat de lucro:
sed pecuniam suam repetat: hec
domi. Anto. Sed ⁊ idem de vi
ris. Secũdus modus vsure dicit̃
vsufructiuus. Cum mulieres vi
due ab heredibus ꝯiugis defun
cti recipiunt possessiones vsufru
ctuãdas: quousq̃ reddant̃ eis do
tes: vsura est s̃m Jnno. ⁊ Hosti.
⁊ alios ẽ peccatũ mortale. Bea
tus Antonin⁹: sup hoc casu dicit:
puto tamẽ vbi violenter detinere
tur dos ab illis heredib⁹: nec põt
se iuuare: q̃ nõ sibi fieret iusticia:
ꝓpter potentiã illoꝝ: tunc mulier
illcite recipit fructus possessiõis:
vel pecuniã tantã annumeratam
sine estimatione dotis. Idẽ videt̃
cum heredes illi non possent: sine
magno sui detrimento restituere
dotẽ: que est i pecunia: nec posses
sionem habẽt quã ei assignent. Et
ꝓpter hoc mulier ne nimis gra
uet: dimittit penes eos: ad tẽpus:
si illo interuallo recipit alimenta
ab eis: cum nõ habeat vnde viuat
aliunde: non videtur illicitum.
Non enim illud recipit ratione
mutui: sed ratione interesse: cum
si dotes haberet: inde viueret:
emendo possessionem: vel expo
nendo negociationi. Secus autẽ
dicendum: quando hoc fieret ob
vtilitatem vtriusq̃ vt illi magis
possent: cum illa pecunia lucrari:
⁊ illa vt ex integro suo capitali lu
crũ habeat: hec ille. Notandũ est
hic: q̃ si mulieres sunt nupte vi
ris: qui sunt obligati ad restitutio
nem vsuraꝝ: ad quam restitutio
nem non est sufficiens valor sub
stãtie eorum in vsuram p̃ticipant:
victum ⁊ vestitum de his perci
piendo. Si sunt puelle nuptui tra
dende: ⁊ dotes recipiunt de vsu
ris: viri earum non possunt reci
pere tales dotes: ⁊ si receperint
tenẽtur ad restitutionem illis: qui
bus socer erat obligatus ex quo
omnia illius erant obnoxia resti
tutioni. Et ipsa mulier soluto ma
trimonio tenetur ad satisfactio
nem: si vir non restituit: s̃m doc.
Ray. ⁊ alios Idem vsufructi
uus. Cum debeo tibi centum: q̃
non possum soluere: do tibi do
mum. Aut, possessionem in pi
gnus vsquequo dem tibi centum:
talis recipiens: nisi recompenset
fructum pignoris: extractis ta
men expensis factis pro conserua
tione ⁊ labore rei pignorate: facit
vsuram: mortaliter peccat: ⁊ tene
tur ad restitutionem. ¶ Tertius
modus vsure dicit̃ tutatiuus. Cũ
tutores: vel procuratores pupil
lorum pecuniam deposuerunt

in bando ad discretionem: é vsu-
ra ⁊ tenentur ad restitutionem. Et
quãdo ipsi pu⁹ illi non fecerint ta
lem contractum: tamen lucrum ta
le ipsi perceperunt. Et si nó dispo
nunt se ad restitutionem: iam sunt
in statu damnatiõis. Sed ⁊ ipsi tu
tores ⁊ ꝓcuratores mortaliter pec
cant: faciendo tales contractus: ⁊
tenentur ad restitutionem: ꝛ vtili-
tatem inde non sint consecuti in ca
su quo ipsi pupilli non vellent: vel
nó possent satisfacere. vt notat Ar
chidiaco. di. xlvij. Sicut non suo.
¶ Quartus modus vsure dicit
negociatiuus. Cum aliquis nego
ciator: vel factor: vel etiam procu-
rator exercens negocia aliox facit
huiusmodi contractus supra ime-
diate declaratos: vsuram cõmittit
⁊ peccat mortaliter ⁊ ad restitutio
nem tenetur ꝑm Aul. Licet ad eũ
nihil peruenerit. Est enim actor ⁊
minister contractus vsurarij. Cuꝛ
aliquis etiã est mediator ⁊ seruiẽs
talibus ꝓtractibus: mortaliter pec
cat. ¶ Quintus modus vsure di
citur obsequutiuus. Cum aliquis
mutuat pauperibus hac intentiõe
vel pacto vt integro capitali obse
quantur ei: vel seruiant in operi-
bus agri: vinee: ⁊ hmõi: vel opis
bouũ: vel equorũ: vl exercitio cor
porali: vel vt paupercula cui mu-
tuauit lauet sibi: faciat lixiuiã ⁊ hu
iusmodi. vsuraꝛ cõmittit extra de
vsurio. c. cõsulit. ⁊ peccat mortaliꝛ
⁊ tenetur soluere ꝓ seruicio vel
cõputare in sorte. ¶ Sextus mo-
dus vsure dr legatiuus. Cum filij
vel quicunqꝫ heredes vsurariox
participes sunt: tenentur ad restitu
tionem si illa bona legata: obno-
xia sunt restitutioni. extra de vsu-
rio. c. Cõsuluit: nisi incerta ecclie: ⁊
lucio ꝓprijs legata. alias vsurarie
possident: ⁊ peccant mortaliꝛ. Be
vsurarijs ãt publicis: cũ scia dño
cesani ⁊ cautionib⁹ debet dispẽsa
ri: vt patet de vsuris in. vi. ¶ Se
ptim⁹ modus dr acceptiuus. Cuꝛ
aliquis mutuũ accipit ad vsuram
sine legittima causa: puta necessita
tis vel vtilitatis rõnalis: sed ad lu-
dendũ vel prodigaliter expẽdẽdũ
⁊ hmõi peccat mortaliꝛ ꝯ. s. Tho.
⁊ alios doctores. Et addit. s. Tho.
in epla. Et honorabili⁹ viuãt: ⁊
maiores hmõi mercantie fiant: nó
excusat accipiẽtẽ ad vsuram: q
nõ videt rõnabilis cã. Nota ibi
maiores: intelligo q̃ꝫ. s. conuenat
tali statui mercatoꝝ. ¶ Octauus
modus vsure dr instrumẽtatiuus.
Cũ notarij cõficiũt instrumẽta in
fraudẽ vsurarũ scienter ⁊ etiã te
stes peccãt mortaliter. Ipsi aũt no
tarij sunt periuri: q: cũ creant so-
lent iurare q̃ talia non facient: ⁊
sunt infames: nec de cetero ꝑsit te

stificari: nec instrumẽta conficere.
extra de testib⁹. c. lꝫ. Ex quodam.
paraphꝫ. i. in fine. ¶ Nonus mo
dus dr estimatiuus. Cũ aliqs mu
tuat pecuniã recepturus ad certuꝫ
terminũ alterius generis monetã:
vel in alio loco: aut aliã rẽ. Si hoc
ideo facit vt ex mutuo lucrẽt ꝑm
Hosti. vsurarius ẽ. Idẽ qui de nũ
dinis ad nũdinas mutuant: ⁊ sub
quacunqꝫ specie cõditiõis vel alte
rius ꝓctus pallietur: q̃q̃d accedit
sorti: vsura ẽ. extra de vsuris. c. Cõ
suluit. xiiij. q. iij. Plericꝫ. vij. q.
iiij. Siquis clerici⁹. ¶ Decimus
modus dr aduocatiuus. Cũ aduo
catus ẽ patrocinãs sup hmõi dicto
⁊ in hmõi ꝓctib⁹: quilibet ẽ dign⁹
morte eterna: q: peccat mortaliter.
Cõsentiũt. n. vsure cooperãdo ei.
xi. ij. q. i. c. Nõ solũ. ¶ Undecimus
modus vsure dr statutiuus. Cum
aliqs facit statuta sup hmõi dicta:
vel aliquis iudicat ꝑm ea: vt capi-
taneus: rector ⁊ hmõi. ac ẽt ꝓbẽs
ꝓsiliũ ad hmõi statuta: peccat mor
taliter: ⁊ ẽ excõicatus quilibet ta-
lis. Extra de vsuris. Ex graui. in
de. ¶ Duodecimus modus vsu
re dicitur permissiuus. Cum do
mini tpales permittunt vsuras: pp
certã quotã quam recipiunt inde:
peccat mortaliter. Et in eadẽ dam
natione sunt cum illis. Similit cõ-
fessores qui absoluũt scienter ta-
les: nõ disponẽtes satisfactionem
⁊ emendã. Omitto hic multa pp
plixitatẽ dedarãda. Unum cõme
morꝫ. s. q̃ tanti graue est peccatum
vsure: ⁊ tã dãnabile vt fu possibi-
le vsurariũ pluribus vicib⁹ in die
mortaliꝛ peccare. Oi. n. vice: qua
de contractu illicito cogitat cũ deli
beratiõe ⁊ consensu rõnis in omni
verbo ꝓio huiusmodi. in oi actu.
in oi cõputo. in omni numeratiõe:
in omni scriptura: siue nota. semp
mortaliꝛ peccat. In oi cogitatione
cum dolerẽ nõ posse assequi inte
tum: in cõtractu: cum aduerti: sem
per peccat mortaliter. Non sic est
in alijs peccatis. Nã gulosus non
semper actu comedit: nec lasciuus
cõtinue luxuriat: nec iracũdus cõ-
tinue irascit: sed interponit actus
suos. Usura aũt semper rodit ani
mam vsurarij ad damnationem:
semper consumit ossa pauperuꝫ.
De die. de nocte. festis. feriis. dor
miendo. vigilando: nunq̃ cessat
vsura: continue operatur ⁊ nunq̃
deficit. Unde. s. Leo papa in sexto
sermone de ieiunijs quartox tem
porum digne ait. Fugienda ꝓcul
sus est iniquitas fenoris: ⁊ lucrum
quod omni caret humanitate vitã
dũ. Multiplicatur quidem facul
tas iniustis ⁊ tristibus incremen-
tis: sed mentis substantia contabe
scit: quoniam fenus pecuniã: sum⁹

est anime. h ille. O ergo grauissimum vsure scelus a quo pauci liberantur. O ponderosissimum peccatum. O abhominabile vicium ⁊ omni arte fugiendum. Si.n. aliquem capit. vix aliquādo ab illo euadit: propter restitutionem: que dura videt ⁊ amara atq; grauissima: quia el render fa mal al stomacho. Non sic in ceteris peccatis. Hic enim nō dimittit peccatum nisi restituatur ablatum: vt patet de regulis iuris. Et pctā tanto sunt grauiora q̄ꝫ infelicem animā detinent diutius alligatam. Extra de consue.c. vltimo. Rogemus proinde benegnissimum dominuꝫ iesum: vt vsurarios ex tantis cathenis absoluat: ⁊ gratia preuētos ad celestes diuitias eos conducat: qui viuit ⁊ regnat in seculorum secula. Amen.

¶ Feria quinta quarte dominice. De symonia. Sermo.xxxvij.

Defunctus efferebat. Luc.vij. Admirabilis est dignitas ⁊ excellētia ministris ecclesie militantis collata: qui dispensatores sacramentorum a domino iesu constituti sunt: quibus ⁊ Paulus aiebat. Sic nos existimet homo vt ministros christi: ⁊ dispensatores ministeriorum dei. Qui cū spūalia dona gratis acceperint: gratis ⁊ ipsi cōmunicare debēt. Unde ⁊ saluator noster. Mat.x. Gratis accepistis: gratis date. Sed plerique hodiernis temporibus ad tantam deuenere cecitatem: vt ecclesie sacramenta: ceteraq; dona spiritualia vendere presumāt. Quos oēs maledictos esse canonica iura proclamant: nec non ecclesiastica sepultura indignos se fecerunt. Tales enim defuncti extra ecclesiam militantem pariter ⁊ triūphantes sunt efferendi: vt inquit thema in hodierno euangelio: in quo tria habemus documenta. ¶ Primū documentum ꝙ quilibet debet conari ad sequendum virtuosos ⁊ bonos: sicut hec turba sequebatur dominum iesum cum discipulis. Hoc tangitur par.prima euangelij ibi. Ibat iesus in ciuitatem ⁊c. ¶ Secundum documentum: ꝙ visitare tribulatos ⁊ illos consolari: domino deo gratum est. sicut ⁊ christus videns viduam plorantē misertus est: filium suscitauit: vt illam consolaretur. Hoc tangitur scd̄a parte ibi. Quam cum vidisset ⁊c. ¶ Tertium documentum est ꝙ quanto plura bona ⁊ beneficia a deo recepimus: tanto magis timere debemus exemplo turbe: de qua vltima euangelij parte dicitur. Accepit autez oēs timor ⁊c. Hunc vero sanctum timorez nō habent infelices: qui symonie deseruiunt. De quib⁹ hoc mane predicaturi tria considerabimus.

¶ Primo diffinitionem.
¶ Secundo malignationem.
¶ Tertio modificationem.

¶ Primo cōsiderare debemus symonie diffinitionez. s. doc.in.iiij. di.xxv. ⁊ in.xxij.q.100. sic diffinit symoniam. Symonia est studiosa voluntas emendi vel vendēdi aliquod spirituale: vel spirituali annexum. In hac diffinitione q̄nq; notantur. ¶ Primum ibi voluntas. Ut enim dicitur ab Ari.ij. de anima. Voluntas potest accipi dupliciter. Uno modo pro ipsa potētia. Alio modo pro actu ipsius voluntatis. In hac autem diffinitione accipitur voluntas: non pro potentia: quia sic de se est bona: sed accipitur pro actu voluntatis. Nā omne peccatum cōmittitur actu voluntātis. vt pz.xv.q.i.c.i. ¶ Secundum notatur ibi. studiosa.i. deliberata. Ut enim peccatū sit mortale ⁊ damnatione dignum: requiritur deliberatio rationis. Sz ſm Uul. exponit studiosa.i. ad opus exterius procedēs. Unde Jo.an. dicit: ꝙ symonia mentalis: nō punitur ab ecclesia: nisi opere subsecuto. Ricar. vero in.iiij.di.xxv. dicit ꝙ non tm̄ ad symoniam requiritur voluntas vendendi vel emēdi: sed oportet ꝙ illa voluntas nō ex ignorantia: aut infirmitate: aut ex subreptione: sed ex studio ⁊ electione ad symoniam inclinetur. ¶ Tertium notatur ibi. emendi vel vendendi: nomine emptionis vel venditionis comprehenditur omnis contractus non gratuitus: vt transactionis: renunciationis: ⁊ huiusmodi excepta permutatione que est licita: seruatis debitis quibusdam circūstantijs. ¶ Quartū notatur ibi. spirituale. Nam ſm Ricar.in.iiij. Spirituale dicitur tripliciter. s. essentialiter: vt gratie ⁊ virtutes. Causaliter: vt sacramēta que causant gratiam. Actualiter seu effectiue: vt predicare: corrigere: visitare: orare: celebrare: ⁊ huiusmodi: qui sunt actus spirituales. ¶ Quintum notatur ibi. Spirituali annexum. Quod dicitur dupliciter ſm sanctum Tho.in.iiij. Uno modo sicut a spiritualibus dependens: vt habere ecclesiastica beneficia: quod dicitur spirituali annexum: quia non competit: nisi habenti officiuꝫ clericale. Scd̄o mō dr̄ spūali annexū: q; ad spūalia ordinatur: sicut ius patronatus

qꝫ ordinat ad presentandos deri
eos ad beneficia ⁊ sacra vasa: que
ordinant ad sacramentoꝝ vsum:
sub precio autē competēdit oē
qꝫ pecunia estimari posset. Et sic
patet diffinitio symonie. Et elicit
etiam ex decretis.i.q.i.c. Qui stu
det. Et extra de symonia.c. Audi
uimus. Hac diffinitione intellecta
sequit querendum an symonia sit
peccatum mortale? Respondet.s.
Doc.xxj.q.100.arti.i. Symonia
esse peccatum mortale ⁊ grauissi
mū. Ad̄ triplici ratiōe probo.

¶ Primo ratione preceptionis.

¶ Scdo rōne vēditionis.

¶ Tertio rōne excōicationis.

¶ Primo dico symoniā esse pec
catum mortale ratione preceptio
nis. sic. Quicunqꝫ agit contra dei
preceptum vtiqꝫ peccat mortali
ter. Sed symoniacus agit contra
dei preceptum. Probat. Precipit enim dominus ministris suis vt gratis ministrent: prout Mat. x. scribitur. Gratis accepistis: gratis date. i. sacra ⁊ alia spiritualia. Unde in cōcilio toletano. Et.i.q.i.c. Quicquid dicitur sic. Quicquid inuisibilis gratie consolatiōe tribuitur: quibus vel quibuslibet premijs venundari penit⁹ debet dicēte domino. Ad̄ gratis accepistis gratis date. hec ibi. Ergo symoniacus peccat mortaliter. Et symonya est peccatum mortale.

¶ Secundo idem probatur rōe emptiōis: sic. Ille qui emit aliquā rem multo minori precio qꝫ valeat: peccat mortaliter: quia iniuste emit. Sed symoniacus emit spūalia multo minori precio qꝫ valeāt. Probatur. Nam spūalia sunt tante nobilitatis ⁊ preciositatis: ⁊ per consequens tanti valoris: qꝫ nullo precio rerum temporaliū adequari possunt. Unde de sapiētia que est res spūalis dicit. Prouer.iij. Preciosior est cunctis opibus sapientia ⁊ omnia que desiderātur. scilicet temporalia: huic nō valent comparari. Ergo symonia est peccatum mortale. Idem probat ratione venditionis sic. Qui vendit rem: cuius nō est dominus seu possessor: tanqꝫ suam: fur est ⁊ latro. quia contractat rem alienam inuito domino: ⁊ ille qui emit vel ē mediator cooperatur ad malum cum sciat vel scire debeat cum nō esse dominum talis rei. Sed qui vendit spūalia ⁊ alia ecclesiastica sacramenta: huiusmodi nō est dominus eorum: sed dispensator: iuxta illud p̄me Cor.iiij. Sic nos existimet homo vt ministros xp̄i ⁊ dispensatores misteriorū dei. Ergo symonia est peccatum mortale.

¶ Tertio idem probatur ratione excōicationis sic. Nullus debet excōmunicari nisi pro mortali peccato. vt dicit.s. Ebo.in.iiij. Nā excōmunicatio est grauissima pena. Patet per Augu.xiiij.q.iij. Corripiat. Sed pro symonia debet quis excōicari. Unde Gre.i.q.i.c. Qui cūqꝫ de symoniacis. dicit sic. Anathema danti anathema accipienti sit. i. fiat ḡm glo. Hoc aperte ostendit Gre. nazāzenus. i.q.i. Qui studet. Spūs.s. donū pcio cōparari quid aliud ē: qꝫ capitale crimen ⁊ symoniaca hereſis? Et paulo post Dñs etiā vt emētes ⁊ vēdentes hui⁹ gratie exptes ostenderet: cunctos alios peccatores in tēplo dimisit: singulariter emētes ⁊ vēdentes increpās ⁊ flagellans de templo eiecit: in quo vēditores ⁊ emptores suos. gra.s.s. constat destitutos esse ⁊ vacuos. Quos.n. xp̄s eiecit de tēplo. nunqꝫ spūs xp̄i sibi faciet tēplū. Ḃ ille. ergo symonia ē pctm mortale.

Secūdo principaliter cōsiderare debem⁹ symonie malignationē. Et triplici nāqꝫ cā symonia reddit malignissima.

¶ Primo qꝫ deum vendit.

¶ Scdo qꝫ hereticum facit.

¶ Tertio qꝫ acriter punit.

¶ Primo dico qꝫ malignissima symonia deū vendit. Vēdit enim symoniacus diuinitatē ⁊ humanitatē. Quātū ad diuinitatē sic. Nā symoniacus vēdit gras.s.s. Unde glo. super illud Jo. ii. Ubi qui colūbas vendebāt dicit. Spūs scūs in columba appuit: ⁊ p columbā spūs scūs accipit: quē symoniaci vendunt. Spūs autē scūs deus ē. Cū igit in ecclesia gra spūs sancti per symoniā vendit: deus vendit. Et hoc est maximū vituperiū: quod fit ipsi deo. Nulla enim ē tam vilis persona: que si ad soꝫ tanqꝫ venalio duceretur: nō reputaret sibi ad maximum obprobrium. vnde de hoc cōqueritur dominus loquēs ad ecclesiasticos. Isa. p̄mo. Filios enutriui ⁊ exaltaui. Ipsi autē spreuerunt me. Quantū autem etiā ad humanitatem vendit deus: cū symoniacus vendit corpus christi: ⁊ sanguinem: ministrando ⁊ celebrādo pro pecunia. Et talis symoniac⁹ est iuda proditore maligniot. Nam iudas vendidit xp̄m mortalem ⁊ passibilem: iste vendidit īmortalem ⁊ gloriosum. Judas semel tm̄ xp̄m vendidit: iste plusqꝫ centies vendidit. Judas precium venditionis restituit. Symoniac⁹ aūt induci nō potest vt restituat symoniace acquisita vel beneficia resignet. O execrabilis inuitia. De qua dr. i.q.i.c. Repiunt. Cōflat symoniacū: execrabile xp̄o p-

pertasse flagitiuz. ℔ ibi. ¶ Secda malignitas symoniace dicitur: q̃ hereticuz facit. Ait.n.ſ. Tho. vbi .ſ.ar.i. ſymonia hereſis dicit. ſm exteriorem proteſtationem: q̃ in hoc q̃ aliquis vendit donum.ſ.ſ. quodãmodo proteſtat dñm ſpũs lis dom: quod eſt hereticuz. Qui enim dat beneficiuz precio: q̃ dat ſacramentum: qui orat: predicat ꝛ huiuſmodi: videtur ꝓeſtari in ſacto ſe iſtorum eſſe dominũ ac poſſeſſorẽ: ꝛ ideo libito ſuo poſſe alienare tanq̃z ſibi ſubiecta: ꝛ eius ſeruituti redacta. vnde ꝑma.q.ꝑma. Eos. Tolerabilio: eſt macedonij ꝛ eoz qui circa ipſum ſunt: ſancti ſpũo ipugnatoz ipia hereſio: cõtra ſymoniacorum. Alii enim creaturam ꝛ ſeruũz dei patris ꝛ filij: ſpiritum ſanctũ delirando latenſ: iſti vero eundem ſpiritum ſanctũ: efficiunt ſeruum ſuũ. Omnis enim dño qđ habet ſi vult vendit: ſiue ſeruum: ſiue quid aliud coz que poſſidet: hec ibi. Et ibidez.c.preſbyter. Spũm ſanctum emere vel vẽdere: ſymoniacam hereſim eẽ: nullus fidelium ignorat: hec ibi. Et ibidem.c. Luz liqueat dicit. Hãc hereſim ante omnia radice peſtifera ſubrepſiſſe atq̃z in ipſa origine ſua apoſtolica eſſe deteſtatione damnandam. Et ꝑima.q.ꝑma. Si quis iquit. ¶ Tertia malignitas ſymonie eſt q̃ acriter punitur Nam hoc peſſimũ vitiuz variis modis grauiſſime punitur. Primus punitor: ſeueriſſimus eſt deus iiij. Re.v. percuſſit hoiez: ſymoniacum lepra crudeliſſima: ꝛ ſemen eius in ſempiternum. Et Act.v. Ananias ꝛ Saphira ſymoniaci: ſubitanea morte percuſſi ſunt. Symon quoq̃z magus qui expreſſius ſimoniacus fuit: volẽs ſpiritũ ſanctum emere: vt patet. Act. viij. ãdem in poteſtate demonum datus eſt: ꝛ fracto corpore interijt. Secundus punitor: ꝛ iudex eſt gladi⁹ ſancte matris eccleſie. Nam preſbyteri per pecuniam eccleſiam obtinẽtes: non ſolum eccleſia priuari: ſed ſacerdotij honore ſpoliari debent: vt patet. i.q.i.c. preſbyter. Item ſymoniaci in dignitate ꝛ beneficio curato: etiam ſi vitium ſit occultuz ſunt ſuſpenſi ab executione quo ad ſe ꝛ quo ad alios. Similiter notorij ſimoniaci pro colluſiõe ordinũ vel beneficiorum ſunt ſuſpenſi. vt patet. i.q.i. Statuimus. Item qui conferunt ſimoniace ordines vel beneficia eccleſiaſtica: ꝛ illa recipientes: ſi ſunt clerici debent deponi. Si laici debent excommunicari. vt. i.q.i. Si quis epiſcopus. ꝛ.c. ſequenti. ¶ Dediatores autẽ ſi ſunt

clerici depõuntur. vt in dicto.c. ſi quis. Itez taleo efficiunt infames ꝛ quilibet etiaz criminoſus admittitur ad accuſationem talium: vt patet extra de ſimonia. Tanta. ꝛ c. ſi dominus. Et in conſtancienſi concilio additum eſt: q̃ ſimoniaci in prelaturis ꝛ beneficijs ſunt excõmunicati: ꝛ omnes qui ſunt media tores: ſimiliter excõmunicati ſunt. Et idem dicit q̃ ſimoniaci ꝛ ſpecialiter in facto ordinum ſacrorum maiorum vel minorum: vel in dignitate eccleſiaſtica: vel eccleſiaz: que habent curam animaruz ꝑm antiqua decretalia: ſunt ſuſpẽſi ab executione ſuorum officiorũ: ꝛ nõ poſſunt retinere dicta bñficia nec alia hẽre. i.q.i. Reperiuntur. ꝛ.c. Statuimus. ꝛ in multis alijs capitulis. Et extra de ſimonia per totũ. Et p vnũ decretũ fctũz i vltio cilio ꝓſtãtiẽſi qđ incipit. Multi ſunt excõicati. Et per extrauagãte martini quinti: ꝛ eugenij quinti: abſolutio eſt reſeruata pape. Sed aliqui dicunt: q̃ martinus in fine vite ſue reuocauit. Et q̃ eugenius quintus intelligit ſolum de ſimonia que cõmittitur in curia ſua. tamen autenticum non vidi. Itez recipiens ordinem ſacrum maiorem vel minorem per ſimoniam eſt irregularis. ideſt ſuſpenſus: ꝛ nõ poteſt diſpenſari niſi a papa. Similiter ſi recipit ab epiſcopo ſimoniaco cuius occulto in illo ordine: fit irregularis recipiens: ꝛ ſolus papa diſpenſat. Item ꝑm.ſ. Tho. pecunia recepta per ſimoniam retineri non poteſt: ſed reſtitui debet: nõ conſeruari: quia turpiter ꝺeducta: ſed debet pauperib⁹ erogari: vel illi eccleſie in cuius iniuriam data eſt applicari: ꝛ hoc in omni ſimonia ꝑm.ſ. Tho. Sed ſimoniacus quo ad beneficia curata: vel ſimplicia per ſimoniam recepta perdit fructus: quia non poteſt recipere receptos: tenet reſtituere deductis expenſis factis in vtilitatem eccleſie: ꝛ gratia fructuũ colligendoꝝ ꝑm.ſ. Tho. Ray. Inno. Et hec quia fur ẽ ꝛ latro in tali beneficio Heu paupercula mater eccleſia: quot latrones patitur: quot rapaces: quot ꝓfanos occupãtes indigne ſua munera: ꝛ bona detinẽtes: Item irritantur ꝛ ambitiantur omnia que ſimoniam habent dicente Urbano papa. i. q.iij. c. Ea. Quicquid i ſacris ordinibus vel eccleſiaſticis rebus: vel data vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt: nos irritum cẽ: ꝛ nullius vnq̃z eſt: nos irritum cẽ: ꝛ nullius vnq̃z viros hẽre cẽſem⁹. ℔ ille. Itẽ ds ꝺponi. Extra de ſimonia. c. de ℔ ãt .i.q.i. Reperiunt. Item ſimoniaci.

sunt sacrilegi: vt patet.i.q.iij. Audiamus. Dimitto alias punitiões causã brevitatis. Et non solũ symoniaci puniunt a deo ꝛ ab ecclesia: sed etiã populi quoꝝ habẽt curã ꝛ administratiõem. Unde Greg. loquẽs de talibus ꝓpter quos veniunt caristie ꝛ pestilencie ꝛ ira dñi sup populos.i.q.i. Ulnerato nãq pastore: quis curandis ouibus adhibet medicinam? Aut quo populũ oratõnis clypeo tueat qui iaculis hostium sese ꝓ feriendũ exponit? Aut qualẽ fructũ de se producturus est: cuius graui peste radix infecta est? Ysaie: ergo est metuenda locis illis calamitas: vbi talos intercessores ad locũ regimis adducunt: q dei magis iracũdiaz in se ꝓuocant: quẽ per semetipsos placare debuerant. hec ille. Iterũ cum aliquis symoniace est ordinatus: vel aliter symoniacus exercet sua officia vel ordines: semp mortaliter peccat: vt subdiaconus: ꝓdicator: ꝓfessor: ꝓlatus ꝛ huiusmõi. vnde ꝓpter hoc multiplicat peccata ꝛ quotidie fit deterior: ꝛ duriores ꝛ ẽ iustissimo dei iudicio. Ha miseri quid finalit̃ erit de vobis? Quo ibitis cum symoniis vestris: Certe al foco eterno. Patet hec prima.q.i. Si quis neq; vbi dicit q symoniacus in eternum pibit. Et ꝓncepo apostoloz petrus dixit symoni mago. Pẽcunia tua tecum sit in pditionem. Actuũ. viij. Sed ꝓ conclusione audi terrificũ exemplũ. Legit.n. in libro miraculoz sancti Piero. fuisse qõdã monasterium: in quo monialeo reciendo ad ordinẽ seu habitum: cõmittebant symoniam: faciẽteo patrẽ cuidã deuote moniali admonuit: vt pulsato caplõ. ꝛ vocata abbatissa ꝛ sororibus: auisaret eas vt a symonia desisterent alias eis male eueniret. Qõ ꝛ secit. Sz omnes sorores deriserunt eã: nec voluerunt se corrigere. Et cũ pluries hoc factũ fuisset: demum s. Piero. reuelauit dictum monasteriũ debere corruere: ꝛ omnes occidere: ꝓpter qõ traxit illã de monasterio. Et extinde monasterium corruit ꝛ oẽs occidit: ꝛ sic eternis supplicijs sunt deputate. Ecce finis symoniacoz: pascunt: ꝛ saturant breui tpe inter symoniaos: ꝛ repẽte se ne vano cum el trenta milia pera de diauoli.

Tertio principaliter ꝯsiderare debem⁹ symonie' modificatiõem. Quãuis plures sint symõie modi. tamen duodecim tñ in presentiaz tangam: vt clarius confiteri

valeatis. ¶ Primus modus symonie dicit pecuniariu⁹. Cum aliquis vat pecuniã vt spũalia ꝛ sacramenta aut beneficia recipiat ꝓ se vel ꝓ alio: semper peccat mortaliter. Et nota vt Aug. de doctrina xpiana dicit: q pecunia dicit quicquid precio tpali estimari põt seu mensurari: vt patet.i.q.iij. Totum quicquid habent homines inter se: omnia quoꝝ sunt dñi pecunia vocat: seruus ager: vas: arbor. pecus: ꝛ huiusmodi. Ideo pecunia vocata est quasi a pecu: q: quicqd antiqui habebãt in pecoribus habebant. hec ille. Vel etiam ꝓ pecunia vt dicit. s. Tho. intelligũtur preces ex quibus acquirit fauor tpalis seu popularis: que sub precio cadere possunt. ¶ Secundus modus symonie dicit precatiuus. Cũ aliquis ꝓlatus ꝓfert bñficiũ ecclesiasticũ vel dignitatem ecclesiasticam: vel aliquod sacrm ad pces alicuius hac intentione principali vt eius precibus conferenti laus ꝛ fama acquiratur: vel vt cõtrarium euitet. s. vituperiũ vel dãnum: vel pena ꝛ huiusmõi; symoniam cõmittit ꝛ mortalissime peccat. Itẽ modus precatiu⁹ est cum preces porrigunt ab aliquo ꝓ indigno: de beneficio curato vel simplici. Et taz ille qui porrigit: qz ille qui exaudit: symoniam cõmittit: ꝛ peccat mortaliter. si ad pces principaliter moueat. Si vero ꝓ digno: ꝛ ad idoneitatem respicit: nõ ad preces principaliter: nec rogãs nec conferẽs malefacit: nec symoniam cõmittit. Item modus precatiuus est. Cũ quis ꝓ se pces porrigit de beneficio simplici ꝛ est indignus. symoniã cõmittere reputatur ꝛ mortaliter peccat. Extra de etate ꝛ quali. Indecoz est vt hi ꝙ beant ecclesias regere: qui nõ noluerunt gubernare seipsos: cuz ad ecclesiarũ regimẽ: tales plene sint admittende: que discretione premineant ꝛ moꝝ fulgeant honestate. Si aũt dignus: secus est: q: tũc potest: vt patet: extra de iure patronatus. Tua nos. Et ar. extra de rescriptis. Ad aures. Et extra de iure patro. Per meas. Concordat s. Tho. Gof. hosti. Item ẽm san. Tho. in. iiij. di. xxv. Et. xij. q. ioo. Et ẽm Ray. symoniã cõmittit ꝛ mortaliter peccat: qui ꝓ se etiam si sit dignus porrigit preces ꝛ beneficio curato. i. q. i. c. Ordinationes viij. q. i. c. Interscriptis. Extra de iure patro. Per nras: q: ratione ambitionis ꝛ presumptionis in arte que est ars artium. s. cura aiaꝝ eo ipso reputatur indignus: licet quantũ ad istud vtriusq; aliter practicetur in curia. Quidã ñ vt dicitur in pisana. symonia: primo. pa-

raphor.xvij. Dicit q licet rogare etiã si bñficium curã habeat animaꝝ si idiget at si nõ indiget etiaꝝ si petat simpler beneficiuꝫ peccat ẽm Ray.t.l.Tho. vt in pcedicta decretali. Alii aũt. Impcatiuꝰ symonie modus magis pticularis é cũ aliqs secularis rogat p aliquo nõ aptũ:neqꝫ idoneũ:cõmittit symoniã:t peccat mortaliter. ¶ Tertius modus symonie dicit obsequiosus. Cũ aliquis ꝓpter huiusmodi aut obsequiũ factũ in re vitiosa:vt qꝺ seruiuit pdicto in faciendis vsurijs:mercantijs:vel lenocinijs pro eo. Aut t ad carnalia deputatum vt qꝺ seruiuit ad vtilitatẽ ꝯsanguineoꝝ suoꝝ:vel patrimonij sui.tũc ipse seruiens in huiusmodi p habendo ordinẽ vel bñficio:vel alio spũali symoniã cõmittit t peccat mortaliter. Et similiter conferens ꝓpter hoc aliquod spũale bñficiũ vel obsequiũ.i.q.iij.Saluator. Et ḧz l.Tho.xxij. Et durãdũ t Ricar. Si aũté de se obsequium sit bonestum. videlicet ordinatũ ad vtilitatẽ ecclesie vel pdicti rationabilẽ: nõ reputamr symoniaca:ita tamen qꝺ huiusmodi principaliter nõ faciat ꝓpter illud ꝯsequendũ. Vñ Greg. iij.q.ij.dicit. Ecclesiastico vtilitatibus deseruientes:oportet ecclesiastica remuneratione gaudere. Ad hos aũt modos Greg. exponit sꝑ illud Isa.lxiij. Quis habitat ex vobis cũ ardoribꝰ sempiternis:qui excutit manũ suã ab omni munere. Nõ dicit tñ a munere:sed ab omni munere:qꝛ aliꝺ est munus a manu:aliud ab obsequio:aliud a lingua. Munꝰ a manu est pecunia vel simile. Munꝰ ab obsequio:est fructus indebite impensa. Munus a lingua est fauor mundanus.i.q.i.Sunt non multi. Et p quolibet horũ cũ intervenit in spũalibus cõmittit symonia. Vñ Urbanus papa.i.q.iij. Saluator dicit. Quicũqꝫ res ecclesiasticas idest spũalia:que dona dei sunt:ñ ad hoc qõ institute sunt:sed ad ꝓpria lucra munere lingue vel indebiti obsequij:vel pecunie largit:vel adipiscit:symoniacus est.hec ille. ¶ Quartus modus symõie dicit sacramẽtatiuꝰ. Est regula generalis in decretis.i.q.ic. Quicquid. Ad ꝓ omni re spirituali siue ꝓ sacro dare tẽporale é symonia. Sacraméta aũt sunt:vt baptismus. Chrisma.eucharistia.penitẽtia.extrema vnctio.bñdictõ nuptiarũ. t ordo ꝓ quibus dare pecuniam t accipe vt pretiũ eoꝝ.é prohibitũ.q: est symonia t peccatum mortale. ¶ Quintus modus symonie dicit pmutatiuꝰ. Licet qõ vt ait.o.Anto.multos doctos:excallegão pmutare bñficiũ ecclesiasticũ

dignitatẽ.auctoritatẽ superiorio.etiã si darẽ aliqs tpale maius illi qui habz minus. Sed si qrit aliquod tpale ab altera ptium ex eo qꝺ suã pare habz magis de spũali symonia est mortale peccatũ. ¶ Septꝰ modus dicit familiaritiuꝰ ẽm.o. Anto.allegatio. Vul. Qui dat pecuniam alicui familiari prelati:vt det sibi ingressum ad prelatũ intẽdens aliquod spũale:vt beneficiũ vel ordinẽ obtinere neuter symoniam cõmittit.i.q.i. Quicũqꝫ. Sz si dat vt faciat verbũ pro eo:ad psuadendũ vel ꝓsulendũ prelato de collatione illius.vteqꝫ symoniaz cõmittit.i.q.i. Quicunqꝫ Et pecunia recepta a mediatore symonie retineri nõ potest. Huic casui multos casus ꝓnectere potes in qbus est symonia t peccatũ. ¶ Septimus modꝰ dicit renũciatiuꝰ. Ait o.Anto. Si quis renunciat alicui beneficio vel rei spũali:vel resignet aliquod spũale aliquo dato vel ꝓmisso.simonia est:ẽm Gof. t Hosti.viij.q.iij.c.Talia. Sed si quis renunciet beneficio cũ intentione:vel det nepoti vel alteri:nulla tñ de hoc facta pactione:vel cõtentione:nullam incurrit simoniã De iure enim positiuo nõ est simpliciter ꝓhibitũ renũciare beneficio:sed cum ducitur in pacto.i.q. ij. Quã pio Gof.,Vul.t Inno. posset tamen simonia mentalis intervenire sine pacto actuali:sed cũ intentione pactiscendi.licet ad actũ non veniat. ¶ Octauus modus dicit ꝓpbatiuus. Nõ licet ꝓ actu prophetizandi accipere pecuniam quasi pretiũ:aliter é simonia. Unde t veri prophete veteris testamenti rarissime etiam sponte oblata recipiebãt.i.q.i. Judices vbi dicit:q querentes pecuniam:quia prophetas se fingunt ex hoc diuinatores se esse ostendunt. Similit ẽm.s.Doc.in quolibet. Cum aliq pretendentes religionem siue sanctitatem: petunt a sacerdotibus: qꝺ procurent eis pecuniam in parochia sua:ita qꝺ sacerdos inde habeat certam partem:si in hoc inueniat pactum:simonia est. vterqꝫ de sacrilegio t simonia tenetur ¶ Nonus modus dicitur datiuꝰ Nam ẽm Antonium de butrio super.c. Qui alium de simonia. Sicut non licet pecunias dari in mente pro beneficio consequendo:ita etiam nec pro danda vacatione beneficij:vt postea conferatur:quia preambulũ est t via ad collationem. Item cum aliqui maioreo canonici dicunt : canonizemus nepotulos nostros. placeat tibi de meo:t mihi placebit de tuo : vel de eo qui dicit . Numquam me viuente fiet talis ca-

monicus in ecclesia: nisi fiat talis p quo rogati dicit Ray. q̃ symoniam committunt in vtroq; casu. Nam canon dicit. Cessent oīs contentio. i. q. ij. Quã pio. Item si dicat vnus canonicus tu fuisti exaudit⁹ in vna petitione ego debeo exaudiri in alia dicit Ray. q̃ si preces sunt spirituales: non est symonia. Ar. di. lxiij. Quia sancta. Si aũt preces sunt carnales vel ex pacto: quãocunq; facto: vel faciendo: symonia é ⁊ mortale peccatũ. ¶ Decimus modus dr̃ suatiu⁹ ſm Petrũ de pala. ⁊ Ray. Aliquid dare sapienti vel accipere vt seruet iusticiã in causa spũali ⁊ in iurisdictione ecclesiastica symonia est: q̃ sunt accessoria spũalib⁹. Et idẽ dicendum est ſm Ol. si agat sup̃ temporalibus: ⁊ plona iudicans sit ecclesiastica: que ratiõe ecclesiastice iurisditiõis tenet ad tale ius reddendũ. Sic testificari in causa spũali: sicut matrimoniali: ⁊ de decimis p pecunia est symonia. Si milit cũ aliquo ex pacto supsedet ab accusatione prelati: peccat mortaliter: ⁊ est symonia in decretis. ij. q. iij. c. Lutynium. ¶ Undecimus modus dicit sepultiuus ſm dñm Antoninũ sepultura. s. ipsa terra in qua defunctus sepelit: ⁊ tunc si est de cymiterio vendi non potest: siue aliquis sit ibi sepultus: siue nõ: tũba vero nr̃a moreca vel lapidea si sit pura. i. si null⁹ sit ibi sepultus põt vendi: si aũt sit ibi aliquis sepultus locus factus est religiosus: nec vendi potest. xiij. q. ij. Questa. ⁊ postq̃z. Sed sepultura terra pura: ad vsum sepulture deputanda vendi potest. xij. q. ij. c. Auxy. pro exequijs aũt mortuorũ nihil debet exigi: q̃ spũale est: ⁊ ĩ vendi nõ potest. i. q. i. dictus. xxij. .q. ij. c. Precipiendum. sed pie cõsuetudines debẽt obs̃uari. Extra eodem. Ad nostrã. Sũ si clerici aliq̃ corpus sepelire nollent: nisi faciant cautiones ab heredibus defuncti: de redemptione eorum: que veniunt eũz sumere: symoniã cõmittunt: ⁊ multo magis quando absq; hoc: pecuniam exigunt nolentes aliter sepelire. xiij. q. ij. c. Questa. Si autem pactionem faciunt de redimendo pannos: velum ⁊ huiusmodi: etiaz ante portationem ad ecclesiaz per hoc tamẽ non est symonia: sed licitum: cũ illa sint temporalia: dũmodo per hoc non negetur sepultura: vel immisceatur vio sepulture. Et si nolent heredes post sepulturam facere: quod debitus est: clericus potest agere cõtra eos. Extra eodẽ. Ad apostolicam. Item circa processiones quas faciunt aliqne collegiate ecclesie in obsequijs mortuorum dãn vel promissa pecunia: vel alia re temporali: aliaq nõ facturi. Nota ſm Ray. si tenentur clerici ad huiusmodi processiones ex officio: sic exigere aliqd symonia est. i. q. i. Vendentes. Si nõ tenent: non est symonia exigere: dũ tamen nõ intendant hoc petere vel exigere: q̃si preciũ officij: sed vt stipendiũ sumptũ: aliaq symonia cẽt: si pro spirituali acciperẽt temporale. Multa habes de huiusmodi ab Anto. in sum. trac. de symonia. ¶ Duodecim⁹ modus dr̃ cogitatiu⁹. Cũ aliquis mentaliter tñ: principaliter i spũalib⁹ habet intẽtionem dandi vel recipiẽdi aliq̃ tẽporale: est symonia mẽtalis ⁊ peccatũ: que ſm Johã. an. non punit ab ecclesia. vnde dicit. d. Anto. Sacerdotes qui audiunt cõfessionem principaliter intẽdentes lucrũ temporale: ⁊ si nõ petant: tamẽ symoniam cõmittũt in talibus. Si autez exigant: aliaq non audituri cõmittunt symoniaz: etiam ab ecclesia puniẽdaz. i. q. ij. Quãpio. Idem cũ monialeo habent principaliter intentionem ad tẽporalia in receptione monialis. Nulla tamẽ interueniẽte pactiõe seu exactione ſm Ray. est symonia mẽtalis. Ex his declarationib⁹ multos casus deducere potes: vt de predicatione: de missa: ⁊ huiusmodi. Similiter q̃ vadit ad aliquam horam vel missam principaliter causa lucrandi: peccat mortaliter: ⁊ symoniam mentalem cõmittit: ſm Archy. nec tamẽ oportet illam pecuniam restituere. Et qui predicant principaliter hac intentione vt recipiant pecuniaz vel laudem aut popularem fauorem: symoniaz cõmittunt mentalem. i. .q. iij. c. Non solũ. Sed si sup̃ hoc pacisc̃untur est symonia: que etiã ab ecclesia potest puniri. Ait. s. doctor. ⁊ Petr⁹ de palu. q̃ pro predicatione non licet recipere pecuniam: sed licet predicãti victus recipere. Et q̃m materia symonie est ampla ⁊ ĩtricata: discurrat q̃z dicator breuiter per modos particulares symonie maxime per annexos spiritualibus: vt dedicatiõ ecclesie: sacratio virginum: ⁊ alia rũ rerum pertinentium ad cultuz diuinum: benedictio abbatuz: electio prelatorum ecclesiarum. Cõfirmatio eorum. Renunciatio vitatio ipsorum prelatorum. Correctio criminũ: vel desistere a correctione in iudicio ecclesie. Minus punire peccatum: dare nõ iudici ecclesiastico: purgare ipsum crimen. Minus digne penitentẽ reconciliare digne penitentem repellere: oratio: psalterium: missas vigilie mortuorũ: officia q̃ ecclesie

ſie. Cura aiaꝝ. Ingreſſus mona
ſterij ſeu religionis: beneficiū ec
cleſie ſimplex: vl' curatū: prebēda:
dignitas eccleſiaſtica: vt archidia
conatus. prepoſitura epatus ⁊ hu
iuſmodi. Capelle. Jus patronat⁹
Jus pcipiēdi decimas. vaſa ſacra
officia eccleſiaſtica. vbi ē aliquid
iuriſdictionis ſpūalis. vt Jcono
mus. vicedominus ⁊ hmōi ſerre
ſiniaꝝ in iudicio eccleſiaſtico ⁊ alia
ſimilia. Jgit exigere. exactus ſol
uere. pmittere aut paciſci. pro ali
quo p̄dictoꝝ ſpūali ꝓſequendo
pro pecunia ſeu re que precio pōt
eſtimari. exp̄ſſa ſymonia eſt. ⁊
peccatū mortale. ⁊ p eccl'am puni
ri. pōt. vnde dr̄. i. q. ij. Quāpio.
Ceſſet omnis pactio. ceſſet ois cō
uentio. Sꝫ ſine pactione exp̄ſſa
vel exactione. quis cōferat aliqd
ſpūale. hac intētione principaliter
vt ꝓpter illud recipiat tpale. puta
dicit miſſam: ꝓfert ordines: vel be
neficiū principaliter. q̄ ſpat ꝓpter
hoc habituꝝ pecuniā vel aliquod
tpiabile. Et ſilr qui dat aliquod
tpale principalr vt recipiat ſpūa
le. vt euchariſtiaꝝ. ordinē. bñficiū
⁊ miſſaꝝ: baptiſmū ⁊ hmōi. ſymo
niam cōmittit mētale. que eſt pec
catum mortale bm. ſ. Tho. Ray.
Inno. Hoſti. ⁊ Alber. Sꝫ p peni
tētiam h̄ ſymonia mētalis tollit.
Extra de ſymonia. Mādato. vbi
ār nō fit pactio. nec exactio. nec p̄n
cipalio intētio habeāt ad tpalia in
collectione ſpūalium. ſi gratis ele
mosynaliter deāt. recipiatur ad ſu
ſtētationē nature. vel ne videatur
ruſticus ingrat⁹ ſeu deſcortexe. vel
ad ſuandā laudabilē ꝓſuetudinē
locoꝝ. licite ſine ſymonia dari ⁊
accipi pōt. vel vt ꝓuocet ad oran
dū ꝓ eo. vel ꝓ ſuis. ſicut fit hac cō
cauſa paupib⁹ vel religioſis. pro
maiori etiā declaratiōe. Tria no
tāda adiūgo. ¶ Primū ē bm. d.
Anto. q̄ pecunia pōt dari. ⁊ reci
pi ꝓ ſpūali re. vel circa ſpūalia li
cite ⁊ ſine ſymonia. v. modis. ſ. ra
tiōe pmutatiōis. ſuſtētationis. pro
uocatiōis. punitiōis. ⁊ vitāde ve
xatiōis. Primo igit rōne pmuta
tiōis ꝓbat ſic. Qui vult remiſſio
nem p̄ccatoꝝ. dꝫ ſi pōt elemoſy
nas dare paupib⁹. Dañ. iiij. peā
tua elemoſynis redime. Et de pe.
di. i. Medicina. peccatis tuis re
nūdat⁹ eo diabolo: redime te pe
cunia tua. Scdo rōne ſuſtētatiōis.
Sicut ſacerdos ꝓ miſſa q̄m dicit
accipit pecuniā vel p̄bēdā non q̄
illā accipiat ꝓ ꝓſecratiōe. vel ꝓſe
ctiōe' euchariſtie. vl' pro oratione
b⁹ ⁊ hmōi. quaſi p̄ciū eoꝝ. ſꝫ vt ſti
pēdiū ſue ſuſtētationis. vñ Aug.
Accipiāt ſuſtētationē ſue neceſſi
tatis a populo. mercedē miſtratō
nis a deo. Sic faciebāt ꝓphe an

tiqui. i. q. i. Judices. Tertio rōne
p̄uocationis ⁊ ſic dant elemoſi
ne paupi ⁊ religioſo ad excitādū
vt orent pro viuis vel defunctis:
nō vt emant orationes. vnde dr̄.
Mat. vi. Abſconde elemoſinam
in ſinu paupis ⁊ ipſa orabit ꝓ te. i.
inducet ad orandū. Nō enim pōt
eſtimari oro: vt ait. ſ. Tho. in. iiij.
. iiij. rōne punitionis. ſicut fit in ab
ſolutione ab excōicatione: aliquan
do exigit pecunia: nō pro abſolu
tione: q̄ eſſet ſimonia: ſed in puni
tionē: ⁊ ſic etiam in abſolutione a
caſibus reſeruatis: pōt ⁊ iponi pe
nitētia pecuniaria: quaſi pena p̄e
cedētis culpe. Extra de ſimonia.
Ad aures. Caute tamen hic agen
dum eſt: ne videat cupiditas: vt
ait. ſ. Tho. Ugo. Hoſti. ⁊ Gul. di
cunt q̄ cum aliquis eſt iuſte excōi
catus vel ſuſpēſus aut interdict⁹:
⁊ aliquid dat pro ſua abſolutione
vel reſtitutione: ſimonia eſt. Ar. i.
. q. i. c. Null⁹. ⁊ extra eo. Nemo.
Quinto rōe redimēde vexatiōis:
vt. ſ. declaratuꝝ eſt. Nam anteq̄ꝫ
ius acquiratur alicui in beneficio
vel dignitate: non licet ad redimē
dam vexationem ſuam: q̄ eſſet ſi
monia: ſed poſtq̄ꝫ fuerit adeptus
⁊ ius ſibi acquiſitum: vexationeꝫ
ſibi iniuſte factam: ſuper benefi
cio vel dignitate licet pecuniā re
dimere: ſed non iuſtam vexatio
nem: vt iuſte accuſaretur ⁊ huiuſ
modi. vnde a Gregorio. i. q. ij.
Sic epiſcopū: eius oblatio nullaꝫ
culpam ingerit: quādo non erat am
biētio petitionē p̄ceſſit. Qui igi
tur in ſup̄adictis modis: in ſpiri
tualibus: vel ſpiritualibus annexis delinquunt ſimoniaci ſunt: ⁊
mortaliter peccāt. Similiter ⁊ me
diatores in huiuſmodi: ſunt ſimo
niaci ⁊ mortaliſſime peccāt: ⁊ per
eccleſiam grauiter puniunt. i. q. i.
Si quis epiſcopus. ¶ Secundū
notandum eſt. ſ. Boc. in quolibet
ſic dicentis. Cum in diſpenſatio
ne ſacramentorum ſeu aliorum ſpi
ritualium: aliqua recipiuntur vt
ſimonia euitetur: tria ſunt neceſſa
ria. Primo vt hoc fiat ex conceſ
ſione iuris diuini vel humani: aut
ſaltem pie conſuetudinis. Secun
do vt ſit intentio pia ⁊ non corru
pta. Tertio vt ſit forma honeſta
ſcilicet vt non requirantur: ante
p̄ij officij exhibitionem: ne pa
ctum inde interuenire videatur:
ſed expleto officio poterunt exi
gi. Si igitur iſta tria conueniant:
ſecure recipiat archidiaconus pa
lafredum pro inſtallatione abba
tis: vel huiuſmodi. hec ille. Et ſi
militer ſi gratis offeratur. ¶ Ter
tiū notādū eſt Antonij de burrio

qui sup.c.Tua.dicit.Bare pecuni amnad aliud tēporale correlative ad recōpensationem vel inductio né dationis iuris spūalis:siue cuz pacto:siue ante: siue post: inducit symoniam.i.q.i. Emēdari.Secus si pure aut libere det. Si plicius videre cupis de symonia lege.d. Antoninū in scēa pte summe: tra ctatu de symonia. Ex his pz primo de symonia fastidiosus pdicatoribus:sed grauis: maledictis symoniacis:qui suis nephādissimis symoniis dei ecclesiā persequuntur: lacerant t inficiūt. A quibus nisi se emendauerint t oino cōtexerint dei vltionē sentiēt t flagellū non euadent. Ecōtra si respicere voluerint grāz hic cōsequent:t alibi gloriā:prestante benedicto deo in secula seculorum. Amen.

¶Feria serta quarte dñice. De restitutione.Sermo.xxxviij.

DOlite lapidē. Jo. xi.Lapis iste durissim⁹ quo Lazarus quatriduan⁹ pmebatur: denotat summā duritiē t obstinationem: qua pmit ille qui detinet res alienas: nolēs restituere. Et sicut Lazarus fletibus sororz interuenientibus cuz clamore validō t lachrymis saluatoris suscitatus ē:ita t alienarū rerum occupatoz: atqz retentoz: non nisi cum lachrymis seruoz dei t clamore predicatoz:ab execrādo malo exui pōt.Dis vero precipiēs domin⁹ vt lapidē tollāt.i.a cordibus suis duritiā expellāt: alienaqz restituāt quotiēs de monumento fetenti retētiōis alienaz rez:gloriose resuscitati:laudes deo:omnipotenti summo creatori.Tollite igit lapidē:q̄ sunt vba hodierni euangelij: in quo tria documēta hēm⁹. ¶Et primū documētū ē. Cū audimus amicū nrm necessitatē patiētē:illi ptin⁹ subuenire debem⁹:nec expectādū:q̄ amicus roget nos.Amico.n.sufficit intimare.Hoc tangit prima pte euangelij vbi dr. Dñe. Ecce quē amas tē. ¶Secōm documētū q̄ qlibet debet eē paratus t prōptus ad patiēdū cū xpō:t etiā corpalē exponere vitā si opus est. Hoc notat in scēa pte euangelij: quando dixit Thomas. Eamus t nos tē. ¶Tertiū documētum ē. Sicut lazaro suscitato multi ex iudeis crediderunt in xpm:ita vno peccatore cōuerso ei⁹ exēplo multi alij quertunt. Hoc tāgitur ibi. Abiī ergo ex iudeis tē.qui etiaz quersi ad restituendū aliena sibi bñt disponuntur. De qua restitutione tria videbimus.

¶Primo necessitatem.

¶Secō modificabilitatem.

¶Tertio specificabilitatez.

¶Primo cōsiderare debemus restitutiōis necessitatē.s.eni Doc. i.xxij.q.lxij.ar.v.t.viij.ponit hāc cōclusionē:q̄ restitutio rerū male ablatarū:ē oino necessaria ad salutē. Quā cōclusionē quadruplici rōne probabimus.

¶Primo rōne preceptionis.

¶Secō rōne iuste actionis.

¶Tertio ratione debite datiōis.

¶Quarto ratione saluationis.

¶Bico primo restitutionē eē necessariā rōne p̄ceptionis sic. Illud q̄ cadit sub p̄cepto dei oino ē de necessitate salutis: vt declarat.s. Tho.xxij.q.clxviij. Cōtra gen. li. iij.c.cxxx.Sed restitutio cadit sub p̄cepto dei.ergo restitutio ē necessaria. Declarat̄ ḡ minor: p.s. doc. xxij.q.lxij.ar.viij.ad primū dicentē.Preceptū de restitutiōe faciendā:quāuis sm formā sit affirmatiuum:tñ implicat in se negatiuū p̄ceptū:quo prohibentur rē alteri⁹ detinere.ḡ ille. Et scot⁹ ordis nrm⁹ in.iiij.sen.dicit.Sicut auferre alienū ē pcīm mortale:q̄ p̄ceptū dī negatiuū. Nō furtū facies:ita tenere alienū ē pcīm mortale. Et iō sicut nullo mōdo auferre rē alienā dño inuito.ita nullo mōdo eā detinere:sed oportet libere restituere. Unī saluator.Mat.xxij.Reddite q̄ sunt cesaris cesari:t que sunt dei deo. Et Mat.xviij.Reddē q̄ debeo. Et Apostol.Ro.xiij.Reddite oib⁹ debita:cui tributū:tributū:cui vectigal:vectigal. Et sic pz restitutionē eē necessariā rōne preceptiōis. ¶Secō pbat q̄ restitutio sit necessaria rōne iuste actiōis sic. Illud q̄ ē actus iustitie ē necessariū:q̄ p ipm actū iustitie operat t cōsequit vitā eternā: t sine ipo impossibile ē vitā eternā cōseq. Unde⁹ vt scribit Mat.v.Beati qui esuriūt t sitiūt iustitiā:quōniam ipsi saturabunt. Et Dauid ps.xiij.interrogāti q̄s ibit in vitā eternā.respōsum fuit.Qui opat iustitiā. Et sap.v.Justi i pp̄etuū vivēt t apud dñz ē merces eoz. Et iterū sap.iij. Justoz aie in manu dei sunt:t nō tāget illos tormētū malitie. Et David in ps.Beati qui custodiūt iudiciū t faciūt iustitiā in oi tpe. Sz restitutio ē act⁹ iustitie: vt pz per s.doc.in q̄one superiori. Et Ari.in v.ethy.dicit. Justitia cōmutativa cōsistit in equalitate conuenientie.s. q̄ tu habeas tuū:t ego meū. Unde iustitia ē reddere ;vnicuiqz q̄ suū ē:q̄ō marie facit restitutio. Nā vt dicit.b.Tho.diffiniēs restitutionē. Restituere ē aliquē statuere:t reponere in possessionē rei sue.ergo restitutio cū sit act⁹ iustitie ē de necessitate salutis. ¶Tertio pbat idē rōne dationis sic. Illud quod ē debitū t obligatum alteri: est ne

cessarium restitui: q: debitum im-
portat necessitatē alicui⁹ ad id qđ
ordinatur. vt pz per.s. Doc. p̄ma
par q.xxi.ar.i. Sz res ablata vel
iniuste possessa ē res debita ⁊ obli
gata alteri: vt pz in.xxij.q.lxij.ar.i.
Patet etiā per diffinitionē ipsius
restitutionis. ergo rē ablatā ⁊ ide-
bite possessam ē necessariū resti-
tui. igitur ex hac rōne restitutio est
oīo necessaria ad salutē. ¶ Quar
to ꝓbat restitutionē eē necessariā
rōne saluationis. sic. Illud sine quo
hō nō pōt euadere dānationē eter
nam: est ei necessarium: sed sine re
stitutione: hō nō pōt euadere dam
nationē eternā. ergo restitutio est
necessaria. Confirmatur minor ꝑ
Augustinū.xiiij.q.vi.c. Si res alie
tia: ꝑꝑ quā pctm̄ est.s. cōmissuz red
di possit ⁊ non reddit: penitentia
non agitur sed simulatur. Si autē
veraciter agit reddi debet. Non
dimittit peccatū nisi restituat abla
tum. Et Grego. de pe. di. v. Falsas
Qui bona alterius iniuste detinet
recognoscat se veram penitentiaz
nō posse peragere: per quam ad
eternam vitā peruenire valeat: ni
si bona que iniuste abstulit restitu
at. hec ille. Et.xxiij.q.viij. Pessi-
mā. Idem patet extra de re.iur.li.
vi. Et extra de vsuris.c. Cum tu.
Et.ij.q.ij.c. Oēs leges tam eccle-
siastice q̄z vulgares ⁊ publice pre-
cipiūt vt oīa ablata restituant ei q
suis ē reb⁹ expoliatus. hec ille. Et
rō ē: q: talis nō restituens semper
est in peccato mortali: a quo tenet
exire quāprimū. iuxta illud Eccle.
xxi. Quasi a facie colubri fuge pec
catum. Immo quotiēs occurrit re
stitutio faciēda ⁊ obligat: nō pro
ponit vel disponit restituere: semp
peccat de nouo mortalr. Et ideo
dānat. Et ad hoc propositum pōt
adduci notabile exemplum recita
tum a.d. Petro damiano. Qui
ait fuisse quendam nobilem: q suc
cessit cuidaz in hereditate. Et iter
cetera bona hereditatis deuenit
ad eum quedā possessio cuiusdam
ecclesie: quā ille qui hereditatē di
miserat: ipsi nobili vt suaz tenebat
legatam sibi a predecessoribus su-
is. Erat autem nobilis ille abbas
vir bone conditionis: modestus
pius: ecclesias visitans. Contigit
autem ipsum mori: ⁊ post mortem
hinc ad paucos dies: cum quidaz
notus eius oraret pro ipso: in spiri
tu vidit terram apertam: ⁊ flam-
mam infernalem: ⁊ i ea scalā octo
gradus habentē. Et in primo gra
du superiori: vidit illum nobilem
defunctū paulo ante. Vidit in.ij.
gradu sedere qui legauerat sibi: ⁊
sic deinceps vsqz in vltimum gra-

dū: oēs illo octo qui iniuste posse
derāt ⁊ iniuste alij legauerāt. Erat
autē talis ordo constitutus. Quā-
do vnus de possidentibus morie-
batur: descendebat ad p̄mū gra
dum: ⁊ qui prius erat ibi descēde
bat ad scđm: ⁊ scđs ad tertium. ⁊
sic de alijs. Ubi ostensum ē q ꝑꝑ
illam iniustā detentionē possessio
nis dānati oēs illi erant. Ex descē
siōe autē gradus notabat augmē
tum pene per iniustam legationē
factam: nec fuerūt excusati ex igno
rantia: q: fuit in eis iuris non fa
cti: sed crassa ⁊ supina que non ex
cusatur. i.q.iiij. per totum.

Secundo principa
liter circa restitu-
tionem considera
re debem⁹ modifi
cabilitatē. Mo-
dus enim restituendi lz sit difficilis
declarationis: ⁊ multe difficulta-
tes in illo reperiant: tñ aliqd oīno
dicendū ē occurrēte ꝓposito. Di
stinguendū igit ē sic. Qui tenetur
restituere: aut non pōt omnino: aut
potest. Si non pōt quādiu ē i hac
impotentia excusatur. Naturali-
ter autem debet excusari dicente
Ari.lib.ethy. Nemo dat qđ non
hēt. Et iterū Ari.ij.politi. Nemo
ad ipossibile manū mittit. Excusa
tur etiam ꝑm legez canonicā. xiiij.
q.vi.c. Si res. Et extra de regulis
iuris.li.vi. Ad ipossibile nemo te
net: ⁊ inanis est actio quam exclu
dit inopia creditoris. Et ex h̄ pessi
me faciunt qui ponunt debitores
ipotentes in carcere cum tanto dā
no sui ⁊ familie: sed promittunt ce
dere bonis ⁊ satisfacere cuz vene
rint in pinguiorem fortunam. Ex-
tra de solutij.c. Odoardus. Excu-
satur deniqz ipotens per legez ci
uilem. C. de cessione bonorum.li.
Tamen ꝑm.s. Tho.xxij.q.lxij. ar.
vltimo. Debet petere remissionē:
aut per se aut per alium. Si autem
potest restituere illi cui restituen-
dum est vel heredibus vel alijs
quibus de iure deueniunt bona:
subdistinguendum est: quia aut po
test sine magno damno ⁊ destru-
ctione familie sue ⁊ sui status. Si
primo modo.s. sine magno dam-
no ⁊c. tunc sine dubio tenetur re-
stituere: quia cum restitutio sit sub
precepto negatiuo obligat sem-
per ⁊ ad semper. appositis tamen
debitis circōstantijs euitādo scan
dalum in restitutione incurretur
periculum mortis: nec grauis infa
mie vel mortalis peccati pericu-
lum ⁊ huiusmodi. Et hec obliga-
tio restitutionis a Raymun. Si
autem potest: sed non nisi cum

magno damno ⁊ destructione sa-
m lic sue ⁊ statuo sui: vtputa obli-
gatus ad restitutionẽ: erit doctꝰ
⁊ oportebit vendere libꝝos ⁊ ve-
stes suas: q̃bus lucrabat: vel arti
fex oportebit eũ vendere instru-
méta: ⁊ non poterit amplꝰ artem
exercere: vel rusticus non habẽs
nisi parũ: ⁊ oportebit vendere in
currens ex hoc dammũ ⁊ destru-
ctionem familie ⁊ huiusmodi: in
tali casu ꝑm Joh. de neapoli: pie
sup hoc declarantem petat: vel fa
ciat petere remissionem: tacendo
nomẽ si expedit. Et si creditꝰ li-
bere dimittit partem vel totũ de-
bitꝰ: est absolutus. Notãter dixi
libere: q̃ huiusmodi remissiones
non valent si fiant ex metu: vel si
fiant ex verecũdia: vel mendacio
métiens se nõ posse: vel ꝓtẽdens
esse paruam q̃ꝫtitatẽ: ⁊ erit mul-
tũ: vel si fiat cum pacto cogẽte: vt
si de cẽtũ vio decẽ: alias nihil ha-
bebis ⁊ huiusmodi: non dr̃ libera
remissio. ꝑm. d. Anto. Ideo simi-
libus remotis que faciunt remissi
onem nõ liberam: si petenti remit
titur remissum est: ⁊ amplius non
tenetur. Nec est opus portare ibi
⁊ ponere in manu creditoris. Mã
modo libera remissio accedat: li
berat⁹ est. Casu autem q̃ obliga-
tus non posset impetrare remissi
onem: ꝓfutk per doctores vt pe-
tat vel petere faciat dilationẽ vel
terminũ: sed si nõ potest obtinere
remissionẽ neq; dilationem. tunc
nota humanã declarationẽ. Aut
enim creditꝰ est ita egenꝰ ⁊ pau
per sicut debitꝰ: aut melius ⁊ po
tentius transire potest: quia ille ẽ
ditior. In primo casu cũ creditꝰ ẽ
ita pauper: dicendũ est q̃ obliga-
tus ad restitutõem tenet: ⁊ q̃ꝫ pri
mũ: etiam cũ maxima incõmoda
te ⁊ verecundia ⁊ damno rep. Et
ratio habetur de regulis iuris li-
bro. vi. Locupletari nemini licet
cum iactura alterius. In. ij. casu. l.
cum creditꝰ nolens dilationẽ fa-
cere: vel remissionem est ditior ⁊
melius potest transire q̃ꝫ debitꝰ:
tunc dicendum est ꝑm Johannẽ
neapolitanũ: q̃ ille creditꝰ irra-
tionabiliꝫ agit: q̃ iniuste incurrat
destructionem familie: ⁊ deveni-
ret quasi ad extremã necessitatem
⁊ multa pericula corporis ⁊ ani-
sibi possent contingere. Unde de
bitꝰ non tenetur: sed debet sub-
trahere de expensis paulatim ⁊ ꝺ
pompis ⁊ de his que sunt ad de-
centiã ⁊ quasi ad necessitatem: ⁊
hoc de mense in mensẽ: ⁊ sic pau
latim conetur satisfacere: q̃ cũq;
de facili poterit sine periculo con-
scientie: si consulat virũ religiosũ
vel presbyterꝫ discretum ⁊ boni.
In hac sentẽtia videtur ꝓcordare

Petrus de palu. ⁊ Ricar. Hec
de certis restituendis dicta sunt.
Sanctus vero Doc. materiã resti
tutionis breuiter ⁊ dignissime cõ-
plectẽs in. xxij. q. lxij. ar. vltimo. ad
sẽm dicit. Quãdo aliquis nõ pot
statim: ipsa ipotẽtia absoluit: cum
ab instanti restitutiõe faciendã: si-
cut ⁊ totaliter a restitutione absol-
uitur: si eius sit impotẽs. Debet
tamẽ remissionẽ vel dilationẽ pe
tere ab eo cui debet: aut per se aut
per alium. hec ille. Ecce q̃ꝫ lucidis
⁊ clarissimis verbis atq; gratissi
mis. s. Tho. hanc materiam colle
git. Et hanc qui fundamentaliter
penetrat: nõ se bedbera el ceruello
in reuolutione tot tractatuũ ⁊ tan
tasiarũ dñorum doctorũ. Si autẽ
bona restituenda sunt incerta: tũc
aut obligatus nullo mõ pot: ⁊ sic
nõ tenet: vt de certis dictũ ẽ. Aut
cõmode pot: ⁊ sic statim tenet: si-
cut ⁊ cetera. Aut pot sed cum in-
cõmoditate sui ⁊ familie: vt supra:
⁊ tunc consulat ep̃m vel confesso
rem: q; vterq; pot ꝑm Archidi. ⁊
ꝑm Jo. de ligna. ⁊ ꝑm Jo. de cal-
derinio. ⁊ ꝑm Pe. de palu. Ubi. ⁊
Ray. qui assignent sibi tẽpus in
quo restituat: vel cui restituat: vel
quantũ restituat. Aut si esset ipse
egenus: posset episcopus vel con-
fessor ꝑm q̃ sue conscientie vide-
bitur totum illi relaxare tanquam
pauperi. Et ꝑm. s. Doc. ⁊ archiepi
scopum: etiam incerta computan-
tur ea que sunt accepta per simo-
niam in sacramentis ⁊ aliis spiri-
tualibus: non dico de fructibꝰ ec-
clesie simoniace perceptis: quia
sunt illius ecclesie vel camere apo
stolice. Itẽ incerta habentur que
iudex recipit ꝓ emptione iustitie
vel etiam ꝓ iudicando: ⁊ teste
ꝓ testificãdo: ⁊ huiusmodi. Hec
extracta sunt quasi de verbo ad
verbum ab archiepiscopo. d. An
to. in tractatu paruo de restitutiõe.

Tertio principaliter
circa restitutionem
cõsiderare debemꝰ
specificabilitatem.
Et vt melius cõsue
ri possis. duodecim hominum ge
nera reperi qui tenent ad restitu-
tionẽ ꝓout ad ꝓsentẽ sermonẽ
spectat. Et primi sunt dñi tẽporã-
les vsurpantes dñia: vel sine iusto
titulo tenentes: obligant de oĩb⁹
ad restitutionẽ: ⁊ sunt semp i pec-
cato mortali. Si vero iusto titulo:
⁊ de iure dñium habẽt: si iponũt
grauamina: vtputa collectas: la-
bores: dictas: ⁊ huiusmodi: subdi
tis suis: nõ rõne defensionis dñij
vel boni cõis: neq; ratione pugne
ꝓtra infideles: neq; ratione eundi
ad principẽ ꝓ obtinẽdo priuilegio
protectionis: neq; ratiõe vsurita-

ciõis ministeriũ rõe illi⁹ facti militi: aut reparatõe pontiũ vel viarum: aut rõne alie depauperatõis. sine qua ciuitas vel villa ciuitatis vel oppidi nõ potest ponere onera subditis cõmodo cũ moderamine & non ad grauationẽ exigat. Et hoc ẽ sñm Ray. & Hosti. Et.x. q.iij.c.vl. Et.xxij.q.v. De founa. Et.d.xviij. De eulogijs. Et extra de cẽsi.c.Cũ aplõ.papa.o. Habem⁹. Si aũt exigũt & ex ipsis exactionib⁹: faciũt superfluas expẽsas: põpas: vanitates: i palatia: ornatus: caballos: canes: equos: & hmõi superfluitates: ex eis quant⁹cunq; & lenonib⁹. & distribuunt in donarijs vanitatis: & hmõi: tenent ad restitutionẽ. Idẽ si mouẽt iniustum bellum: tenent de dãnis datis inimicis suis. Idẽ si iponũt nouas pedagia: nisi fiat a principe vel rege statutus: pp eminẽtẽ necessitatẽ: vt hẽ.xxiij. q.iij. Si quis rompetas. Et extra de treuga & pace.c. Innouam⁹. & alibi in multis locis & sunt excõicati. Idẽ si agũt ꝫ immunitatẽ ecclesiarũ: & exigũt gabellas vel pedagia a psonis ecclesiasticis: nisi p rebus negociationis sunt excõicati: & officiales eorum: & hmõi. Cõitas vel vniuersitas talẽ iterdicta: nec absolui pñt nisi plene restituãt & satisfaciãt. Extra de cẽsi.c. Quãꝫ lib.vi. Itẽ tenent ad restitutionẽ qui ponunt iniuste & iegliẽ onera: volẽtes q̃ solũ pauperes & non pauperes: ꝫ nõ diuites soluãt: quia iusta exactio. di.iij.c. Erit. Idẽ tenẽtur de estimatorib⁹ vel cõputatorib⁹ positis à cõitate: vni magis ꝫ alteri: vel ex passiõe: vel parentela: vel alia indebita cã: tenent ad restitutionẽ: sñm Archiepm. tenent qui faciũt soluere pedagia vel gabellas. vel data de rebus que deferunt vel emunt nõ rõne negociatiõis: ꝫ rõne vsus. Nã & Hosti. Pedagium nõ ẽ dãdum de reb⁹ que cã negociatiõis deferunt: & subditi nõ alr tenent: cuz existẽte ꝯsuetudine. C. de vectigal. lib⁹ & cõmissio. l. Vniuersi in fine quarti libri: vbi sic dicit. Vniuersi ꝓuinciales pro his reb⁹ quas ad vsum ꝓprium vel ad fiscum inferunt: vel exercendi iurisdictionis gratia retinuerũt: nullum vectigal a stationarijs exigẽt. Ea vero que extra predictas causas vel negotiatiõis gra portant solite ꝓstatiõi vl̃ pẽsitanti subiugam⁹ capitali pena ꝓposita stationarijs. et vbanis militib⁹ & ceteris ꝑsonis quorũ auaritia id tentari firmatur. Ibi ille. Ad idẽ tenent p:esidentes & prelati ecclesiarũ taliter delinquentes: Et vt dicit. l. Tho. xxij. q. lxxij. ar. vi. Principes tenent ad restitutionẽ: si latrones crescant: q: redditus quos habent sunt quasi stipendia vt custodiant iustitiam. C Sebi qui tenẽtur ad restitutionẽ. sunt oẽs prelati: iudices: capitanei: rectores & hmõi: q̃ habent ministrare iustitiam: si scienter vel ex ignorantia crassa male iudicant. puta timore. cupiditate odio. vel amore: vel alia quacũq; causa. tenent lesos: pcise ad oẽ dãnũ & interesse: nisi possent inducere illum ꝓ quo tulerunt sententiã ad plenariã restitutionẽ. C. de pena iudicis: qui male iudicauit. l. vltima. xi. q. iij. Quattuor aũt modis. Et sñm leges: multas alias penas debẽt sustinere. Similiter tenent restituere si aliquã pecuniam acceperunt vt male iudicarent: sñm Ray. Nõ tñ debẽt dari illi q̃ dedit cũ turpiter dederit: sed ei in cuius iniuriam accepit. i.q.i. Jubemus. Similiter restituere tenent: si acceperunt aliquam pecuniam vt male iudicarent: vel etiã vt nõ male: sed bene iudicarent: tenent restituere ei: qui dedit. quia cuz ex officio suo tenentur gratis iudicare: & bene: eo q̃ habent salariũ suum: turpiter accipiunt: & crimẽ cõcussionis cõmittunt. Ibi Ray. Silr si ex aliqua cã oporteat eos non iudicare: & nihilominus vt nõ iudicarent acceperunt. i.q.i. Jubemus. Idem si nolunt iudicare cũ teneãtur: & ꝓpterea aliquis amittit ius suũ: tenent sñm Ray. restituere tantam lucis estimationem: et qui propter hoc lesus est. xxij.q.ij. Hoc Et.q.v. Administratores. Item tenentur quãdo sciunt rectores assumunt iudices vel assessores ignorantes & malũ ac defraudationem horum & inconsciẽtia tenentur rector restituere dãna: que inferunt ipse assessores: nisi ipse restituat. C Tertij. obligati ad restitutionem sunt iudices ipsi & assessores. alias nominati vicarij qui male iudicant vt superius dicitur: vel qui non bene iudicant: quia noluerunt et negligenda studere: & causam examinare: & videntur teneri ad restitutionem. Extra de iniurijs & dãno dato. c. si culpa. Si deniq; remittat penam: vel diminuat iniuste cum non possit: tenetur communitati. Si autẽ penam iniuste tenetur ei qui soluit. hec san. Tho & Ray. Et de his duobus obligatio ad restitutionem. ꝓpter iniusta iudicia. Audi imperatorem contra eos fulminantem: vt habetur. C. ad. l. iuliam repetundarum. l. omnes. vbi dicitur sic. Omnes cognitores. i. delegati & iudices scilicet ordinarij a pecunijs aut patrimonijs manus abstineãt: neq; alienum iurgium putẽt sibi ꝓficuum eternum priuatarum⁹ litium cognitor. Idẽq; mercatores statutum

legibus: cogatur subire iactu-

rum.hec ibi. Et de muneribus da
nio iudici vide in ſūma piſana. Ju
dex.primo. paraplio. iij.ᵀ alibi.
Item qui obligant ad reſtitutōz
ſunt aduocati ᵀ ꝓcuratores:q ſcié
ter defendūt cām iniuſtā tenentur
alteri parti de oi dāno inde bito.
ſm Ray.ᵀ.ſ.Doc.xxij.q.lxxi.Si
ſñ aduocatus vel ꝓcurator in ꝑn
cipio credebat iuſtā cām:ſed in ꝓ
ceſſu aiaduerit iniuſtā eſſe:debz
deſerere:ᵀ nō vlterius ꝓſequi. Et
ſi obtinet victor:iā cauſe tenet leſo
ad ſatiſfactionē:niſi primus ſatiſfa
ciat. Sed in aduocādo vel in ꝓcu
rando:vſus eſt indebito mō.vn
de ſm Ray.ſi produxit falſos te
ſtes:vel ꝓduci fecit. Si iducat fal
ſas leges vel ꝓbatōes. Si corrū
pat notarios.vltra mortale. tenet
ꝑ leſe. Si parū incurrit dānū ꝓp
huiuſmodi falſitates vel notabil
negligens fuit in cā ꝓpter qō amiſ
ſa eſt ipſa cauſa iuſta tenet. Idē ſi
ex ignorantia craſſa amiſſa eſt cā:
ſi ſe appellauit iniuſte ᵀ plōgauit
cām ᵀ eā iniuſte ſouet:vt inde lu
cretur vel ne inferior videat.ob
ligat ad huiuſmodi dāna:tenetur
etiā ad intereſſe:ᵀ dāna maxime
ſm ſniam diſcreti viri:qñ ex dicᵀ
eius aliquis iniuſte priuat aliquo
officio vel nō ꝓſequit illud offiñ
ſuū ſm.d. Anto. Et finaliter vtinā
nō eſſent alicubi aduocatiq̄ ꝑ
curatores:eo.nō.n. eſſet tot mala.ſz
fieret ꝓcordia inter ꝑtes. Et beaᵀ
eſt officialis qui ad ꝓcordiā indu
cit.ſine tot deſtructōibus aie ᵀ cor
poris:reꝝ. ᵀ familie. ¶ Quarti
clientuli:qui ſciunt ſuā cām eſſe in
iuſtā:ᵀ mouēt litē:vel motā inuᵀ
ſte defendunt.tenent ꝑtī aduerſe i
dānis illatis. Et ſiᵀ ſi obtinēt vi
ctoriā iniuſtam tenent vltra mor
tale ſm.d. Anto. Idē ſi iniuſte ap
pellant. ¶ Quinti qui tenent ad
reſtitutōem ſunt notarij. qui igno
rantia notabili vel negligentia ma
le ꝓficiūt inſtrumēta ᵀ pacta.ex q
bus ꝓdunt bona aliorꝝ ᵀ oriuntur
litigia.ᵀ huiuſmōi dāna.vltra mō
tale tenent ad reſtitutionez oium
dānorꝝ leſis. Idem ſi malitioſe oc
cultauerint iura aliorꝝ:vel inſtru
menta:ſeu deſtruxerūt:vel nō aſſi
gnauerunt:ᵀ ſequit iactura. Idez
ſi falſificant inſtrumēta.tenent ad
reſtitutōem de oi dāno inde ſecu
to.ᵀ peccant mortaliter. Idē ſi no
tarius ꝓfecit teſtamentū illius qui
nō habebat intellectū.tenet leſis.
Idē ſi ſcienter fecit inſtrumentuz
vſurariū. tenetur ad reſtitutōz ᵀ
mortaliter peccat. ᵀ eſt piurus.q
iurat ſuper hoc. Gerardus aūt dē
q̄ ſi notarius faceret iſtrumētuz i
fauorē recipientis.qui aliter non
pōt hēre mutuū niſi cum vſura.nō
tenetur ad reſtitutionē. ſed peccat

ᵀ infamis eſt:cū ſit piurus ᵀ am
plius nō poſſet ꝓficere inſtrumen
ta. Extra de teſtib⁹. Ex quodā.
paraplio.primo. In fine.ſñ pecu
niam acceptā ꝑ labore non tenet
reſtituere de neceſſitate. Idē dicen
dū eſt de teſtibus in inſtrumentis
vſurarijs qui.ſ.ſciunt inſtrumētū
vſurariū:tenent eo mō quo nota
rij:vt dictū eſt:ᵀ hoc q̄ dant cām
efficientē. ¶ Sexti ſunt raptores
qui auferūt res aliorꝝ violenter:ᵀ
quaſi in iniuriam ꝑſone:vt dicit.ſ.
Tho.in.xxij.q.lxvi. ᵀ huiuſmodi
raptores tenent ad reſtitutionem
ſm.ſ.Tho.xxij.q.lxij. Qui in his
verſibus ꝓtinent. Juſſio:cōſilium
cōſenſus:palpo:recurſus:ꝓticipāᵀ
mutus:nō obſtans:nō manifeſtāᵀ
Uul.etiā eoſdē verſus cōponit ᵀ
Alber. Juſſio.ſūle qui iuſſit rapi
nam:principaliter tenet ad reſtitu
tionē totius.ſ.qñ ex ſua iuſſione ſe
cuta eſt ablatio:licet nihil peueniret
ad eū:vel noīe ſuo factā:ratā ha
buit. Alias nō. Cōſiliū. qñ ex hoc
vere vel ꝓbabiliter creditur dānuz
ſecutū:tunc tenet inſolidū:alias ſi
vel ſi ex cōſilio ſuo parū dānifica
ta eſt.tenet ad illā partē inſolidū.
ſm Inno.ᵀ Hoſti. Conſenſus.ſ.
coopationis. Si.n.nō cooperetur
q̄ ſine eo nō poterat fieri dānum
tenet inſolidū ſm Inno.ᵀ Hoſti.
Si aūt ſine eo fuiſſet factū reſtitu
at quantū nocuit per ſe:vel ꝑ ſuos
aut quantū de illo habuit vel ex
pendit. Mediator.etiā contractᵀ
fraudolenti ſcienter:vt ſenſalus te
netur de dānis. Palpo.i.adula
tor:laudans raptorem quaſi ſtre
nuū:ᵀ ex hoc ſequitur dānū qō
alias non eſſet ſecutum:tenet inſo
lidum. Idem ſi detrahendo indu
cat.quaſi animando q̄ ſit poltro
nus ᵀ huiuſmodi. Recurſus.i.
receptator:ſcilicet cum quis rece
ꝓtat fures ᵀ damnificantes:ita q̄
nō fieret dānū:ſi non receptarent
vel occultarent res:propter qō impe
ditur reſtitutio:ᵀ pernicitur abla
tio.inſolidū tenetur. Participans
ſociando vt dictum eſt:ſed partici
pans in re accepta.id ſolum tene
tur reſtituere qō ſciuit aut ꝓ
babiliter ſcire poteſt emit vel ali
ter recipit. Mutus:cum poſſet
obuiare furto:ſi ſit officialis:ᵀ nō
fecit:doloſe:tenetur ad reſtitutio
nem:alias peccat:niſi ꝓpter pe
riculum. vel licet non teneretur ex
officio:ſñ tacet:ᵀ ſi loqueret poſ
ſet obuiare ſine ſcandalo:ad minᵀ
mortaliter peccat:quia contra ca
ritatem ᵀ correctionem fraternaz
facit. Non obſtans. eodez modo
quo mutus dictum eſt. Non mani
feſtans:ſi eſt officialis ᵀ poſſet ob
uiare manifeſtando:vel aliter ꝓ
uidendo ſine periculo perſone:ᵀ

non facit.tenetur ad restitutionez
⁊ peccat mortaliter. Alias si non
est officialis non tenetur ad resti
tutionem. ¶ Septimiam sunt par
ticipantes de re rapta vel furata:
vel senerata vel aliter male abla-
ta.tenẽtur ad restitutionem: ⁊ talis
participãs est ille cui res male ab
lata donatur: quã nõ potest tene-
re: sed debet reddi non donãti: sz
cui ablata est: talis etiam est fami
lia raptoris vel vsurarij nõ habẽ
tis aliud: q̃z de rapina vel de vsu
ra: vt vxor filius: famulus: ⁊ alij te
nentur restituere. Si autez habẽi
alia bona: ⁊ tamen de male abla-
tis: vxor filius ⁊ alij comedunt: vl'
ꝯsumunt pãnum ⁊ huiusmodi ma
le ablatum in propria specie: tenẽ-
tur de eo ꝟm Ray. Talis est ma
ritus recipiens dotem ab eo qui
nõ habet nisi de vsuris: vel alias
male ablatis: ⁊ tenetur restituere
non socero: sed ei cui de iure debẽ
tur illa bona. Et sic filia vel vxor
mortuo filio: ⁊ marito: tenetur
restituere huiusmodi dotes scdm
Ray. Talis etiam est qui emit rẽ
furatam vel raptam scienter: vel
ignorantia crassa: restituere tenet.
cum inuenit: vel pauperibus: si non
inuenit dominũ rei. tenetur etiam
eodem modo si post emptionem
nouit rem ipsam furatã: vel male
ablatã vt dicit Ray. Talis etiam
est qui accipit hereditatẽ illius q
non habet nisi de male ablatis: q̃
hereditas intelligitur deducto ere
alieno. Extra de vsuris. Micha.
Talis est etiam ille cuius anima-
lia alterum dãnificauerũt. ¶ Oc
taui sunt mutilatores membrorũ:
qui ex iniuria mutilant vel vulne-
rant. isti tenent de expensis in me
dicos: ⁊ d̃ lucro perdito: si ex hoc
non possunt laborare. Idem de i
carcerante aliquem iniuste. tene-
tur de damno inde secuto. Idem
de eo qui misit aliquem. vel mitti
iussit in exilium iniuste. tenetur de
damno ei ⁊ familie. Idem de oc-
cidente aliũ iniuste. tenetur de dã
no dato sibi ⁊ familie ꝟm. s. Tho.
in. xxij. q. vbi supra. Idem de con
sulentibus ⁊ huiusmõi. ¶ Noni
sunt inductores aliorum ad renun
ciandum vt cedãt bonis sibi debi
tis. qui non totaliter renunciant li
bere. sed ex verecundia. vel ex ui.
aut dolo. aut minis ⁊ huiusmodi:
vt maritus faciens renũciare vxo
rem parafrenalibus: ⁊ sorori: co-
gnatus faciens renunciare vxorez
mariti defuncti: vel patruꝰ faciẽs
renunciare neptem bonis pater-
nis: dotibus: vel vsufructibus: ⁊
huiusmodi. tenentur ad satisfactio
nem: quia non est libera: vt dicit

beatus Antoniꝰ. ¶ Decimi sunt
detentores rerum iuste acquisita-
rum: sed aliquo iure obligatarum
que restitui debẽt. Tales sunt exe
cutores testamentorum vel vlti-
marum voluntatum: qui non exe
quuntur cum possunt: dicuntur
enim fures ⁊ sacrilegi: ⁊ egeno-
rum homicide: ⁊ sunt excommu-
nicãdi: vt patet. xiij. q. q. ij. c. Qui
oblationes. Et. c. Clerici. Tales
enim sunt qui non restituunt res
accomodatas: vel eas damnificãt
aut res ad conseruandum datas.
Tales etiam sunt qui promiserũt
aliquid notabile ⁊ bonum maxi-
me cum iuramento: quia tenẽtur.
Si malum sit nõ debet dari. xxij.
q. iiij. In malis. ¶ Undecimi sũt
tonsores monetarũ vel ipsas ton
dentes: tenentur restituere. Idem
de expendentibus falsas mone-
tas. falsos grossos: ⁊ falsos duca
tos: quando si sciretur: non expen
derentur: secus si moneta: licet sit
falsa currat: vel etiam sic det mo-
netam falsam: illi qui dedit sibi.
Idem de falsificantibus monetas
qui etiam debent comburi. C. de
falsa moneta. l. ij. Vel bestijs dari
. ff. ad. l. cor. de falsis. l. Quicunqz
⁊ l. sequenti. Vel pena capitali pu
niri: vt. C. de falsa moneta. l. pri-
ma. Item quilibet potest falsan-
tem monetam capere: vt glo. C.
supra. ¶ Duodecimi sunt debito
res nolentes soluere debita: ⁊ te-
nentes mercedem operariorum
quam eis debent ⁊ transeunt pa-
cta vel terminum: propter qd̃ cre
ditor cogitur vendere rem suam
vilius q̃z valeat: vel cogitur acci
pere ad vsuram: vel incurrit in-
teresse ⁊ damnum: ⁊ tenentur ta-
les satisfacere de damno: qd̃ secu
tum non esset voluissent. Con-
tra tales ait scriptura. Leuitici. xix
sic ait deus. Nõ morabitur opus
mercenarij apud te vsqz mane.
Et Tobie. iiij. c. dicitur. Quicũqz
tibi aliquid operatus fuerit: statiz
ei mercedem restitue: ⁊ merces
mercenarij apud te omnino non
remaneat. Et Jacobi. quinto. Ec-
ce merces operariorum vestro-
rum qui messuerunt regiones ve
stras: que fraudata est a vobis. cla
mat ⁊ clamor eorum in aures do-
mini sabaoth introiuit. Et Eccle-
siastici. xxxiiij. Qui effudit sangui
nem: ⁊ qui fraudem facit merce-
nario fratres sunt. Hic potes di
scurrere maxime contra diuites
retinẽtes opas ⁊ labores pauperũ.
Et ꝯ mercatores lanarũ fraudãtes
ꝯsumãtes filatrices: textrices: ba-

nalmão ꝛ huiusmodi: q trāsgrediū
tur statuta artis in solutione ꝛ cō-
tractuum pactio tenenť. Idē qui
nō fuit hodiusse reo indēno ꝛc.
Multa restarent dicenda: ſ; quā
tū ad presens spectat: sufficit. Pa
ter igit tertia para huius mōnio
que summe attēdenda est. Hic.n.
est tota via salutis hoium. Re
stituere.n. nocumētū infert stoma
cho: tñ conandū est vt alienū resti
tuat. Nō te teneat pauptas rema
nentium filioꝝ. Nō te teneat mi
noratio status tui. Non teneat ve
recūdia aliqua. non respectus mū
danus. Nō te teneat diabolus q
ī hmōi maxime solet tēptare ꝛ va
nia suggerere. Abenēto dñi dicē
tis. Mat. xvi. Quid.n. pdest hoi
ſ; mūdus vniuersus lucret: aie ve
ro sue detrimētū patiat: Si ii/
fernū ibis: nullus filiꝰ: nulleq; di
uitie te extrahere poterunt: ſ; ibi
in eternū penā lues: a qua dñs ie
sus bonos restituat: nos oēs libe
ret ꝛ ad libertatem paradisi nos
perducat. Amen.

¶ Sabbato quarte dominice.
De furto. Sermo. xxxix.

QUi sequit me non
ambulat ī tenebris
Jo. viij. Latronū
ꝓditio est odio sem
per habere: nō tñ
lucem spiritualem q̄e deus est
Juxta illd. Jo. i. Erat lux vā que
illuminat oīmē hominem veniē
tem in hunc mundū: sed ꝛ oīmē
lucem abhominari. Unde salua
tor. Jo. iij. Omnis enim qui male
agit odit lucē: ꝛ nō venit ad lucē
vt nō arguant opera eius. Tales
autē si ad ꝓplandam faciem su
perni creatoris: ascendere volum
necesse est: vt spūales simul ꝛ cor
porales tenebras quas furando
sibi fecerunt comprobant totaliter
derelinquant. Et sic vere sequent
dñm in tenebris non ambulā
do. vt inquiunt verba euangelij.
In quo tria habem⁹ documenta.
¶ Primum documentum q̄ li
citus est homini perhibere bonū
testimonium de seipso. dummodo
nō faciat ad malum finem. Hoc
tangitur prima parte euangelij.
¶ Secundum documentum est.
dicere diuitias. honores. atq; deli
cias esse vera bona. nihil aliud ē.
q̄z iudicare ſm carnem. quod illi
citum est. Nam in ipsis non repe
rit vera bonitas. Hoc tangit ibi.
Vos autē ſm carnem iudicatis.
¶ Tertium documentum est. ille
qui non credit in xp̄m ostendit se
nō credere in patrem. Patet. ibi.
Dicebant ergo ei ꝛc. Et tales nō
sequunt dñm. ſ; ambulant in
tenebris peccatoꝝ. Ex quib⁹ sunt

p maxime furtum exercēteo. De
quo tria videbimus siue contem
plabimur.
¶ Primo diffinitionē.
¶ Secundo grauationem.
¶ Tertio specificationem.
¶ Primo cōsiderare debemus
furti diffinitionē. triplex nāq; dif
finitio de furto datur. Prima est
theologicalis. Secūda est legalis.
Tertia ē canonicalis. Prima the
ologicalis ē. s. doc. xxij. q. lxvi. vbi
dicit. q̄ quattuor sunt de ratione
furti. s. iniusticia: possessio: vel sub
stātia aliena: violētia: ꝛ ignorātia.
Primo igit de ratione furti ē in
iusticia que. s. alienū vsurpat: vt di
cit Arist. in. v. Ethi. Secō de ra
tiōe furti est possessio siue substan
tia aliena. Nā furto cōpetit q̄ fit
circa rē possessam alterius. Si.n.
q̄s accipit q̄d est alterius: nō quasi
possessio: sed q̄si p̄s: nō est furtus:
vt auferre vxorē vel filiā: seu am
putare mēbra alteriꝰ: nō hꝫ ꝓ
prie rōnē furti. Et pp hoc furtū di
stinguit a peccatis que fiūt p̄ psō
nā: vt homicidiū: mutilatio ꝛ adl'
teriū. Tertio ad rōnē furti ptinet
ignorātia. Nā ꝓpria rō furti ē: ac
ceptio rei alienē: eo cuius ē ignora
rāte: q: occulte fit furtū: vt ait Ari
sto. v. Ethi. iiij. de rōne furti ē vio
lētia. Nā furtū ideo ē pcm̄: q: est
acceptio p̄ volūtatē eius cui reo
subtrahit. Dico ergo permissio. s.
doc. sese transfert ad diffinitionez
furti sic dicēs: furtum est acceptio
rei alienē: ignorante dño: ꝓtra suā
voluntatē. ¶ Scō a legistis de
scribit. Furtum est cōtrectatio rei
alienē: mobilis: ꝛ corporalis: fra
dolosa iuito dño: lucri faciēdi gra
tia: siue ipsius rei: siue etiaz vsus:
vt. ff. de furtis. Li. Et Insti. de ob
li. que ex delicto nascunt. paphus. i.
Notandū q̄ ꝓtrectatio ponitur ī
predicta diffinitione: q: sine ea:
nō est ꝓprie furtum: q̄uis verbo
vel voluntate possit quis trāsgre
di preceptum. Nō ꝓcipisces rem
ꝓximi tui. ff. de furtis. Li. paphus. i.
Rei aliene ponit: q: in re ꝓpria
nō cōmittitur furtū: nisi aliqs aliaſ
in illa re haberet ius: vt dño aufe
rens pignus suū vel rem cōmodā
tam alteri: ſ; sit ꝓpria: tamē cōmit
tit furtū: vt p̄s. ff. eadez. l. Si reo.
paphus. i. l. Si is. qui rez. Et idē. s.
doc. xxij. q. lxxi. Mobilis ꝛ cor
poralis: q: in rebus imobilib⁹ mi
nime cōmittit. Insti. De vsucā
ptionibus. in paphus. Nō autem:
vt in agris: vel in corporalibus: vt
sunt actiones: vel seruitutes: nō cō
mittitur furtum: eo q̄ talia nō pos
sunt ꝓtrectari: vt i. l. seru⁹ paphus.
incorporales. ff. de acquirēdo re
rum dominio. vñ Bartholus. Li.
de furtis dicit. q̄ cōtrectare est de

loco ad locū mouere rem. Fraudulosa ōr: q; si aliq̄s credebat rez esse suam: que nō erat: vel si erat sua: credebat q; etiā ab eo qui habebat tuo ibi: posset accipere: non cōmittit furtū: iz alias teneatur: vt habet. Insti. de obligatiōib⁹. que ex delicto nascuntur. papho. placuit. Inuito dño: q; si credit dñz permissurū: t subest iusta cā credendi non tenetur. Secus si non subest. C. Si quis rez. Et ex hoc: q; furtuz cōmittit inuito dño: fur est peior: io ꝯditiōe q̄z diabolus. Cū diabol⁹ nihil auferat: nisi voluntarie sit ei oblatum t p consensum. Fur autē inuito dño aufert. Et dr dominus inuitus etiā si videat rem auferri: q̄uis nō ꝓtradicat: vel ex ipotētia: vel ex magna verecūdia. ff. de furtis. l. penulti. Si aūt putat facere inuito dño: t tamē dominus vult: quantum ad intentionē facit furtum: sed non tenet ad restitutionem: nec dominꝰ pōt petere: cuz ꝓstet sibi de sua voluntate. ff. de furtis. inter oēs. papho. penultimo. Lucri facēdi gratia: q; si quis alienam ancillaz rapit causa libidinis: furtuz nō cōmittit. ff. de furtis. l. verū. Sui ipsius rei: siue etiā vsus dicāt: q; nō solum furtuz cōmittit: qui vult rei dominium furtiue lucrariz etiaz qui vult in re ipsa lucrari vsum t possessionē. di. l. Qui faccuz. t. ff. de furtis. Qui iumenta. C Tertio furtum a canonistis sic breuiter diffinitur. Furtū est omnis illicita alienē rei vsurpatio. xiij. q. v. c. Penale tē. Si quid inuenisti. Et. xxxij. q. iij. Meretrices. Et extra de furtis. c. primo.

Secundo principaliter ꝯsiderare de bemus furti grauationem. Graue ꝓfecto t mortale p cūn ē furtū. Ad vt fūdamētaliter pateat triplici rōe ꝓbat: vt habet a. l. doc. xxij. q. lxvi.

C Primo ratione ꝓhibitionis.

C Scōo ratione cōtrariationis.

C Tertio ratione damnationis.

C Dico ꝓmo q; furtū ē peccatū graue t mortale ratōe ꝓhibitōis. sic. Illud. n. qđ p leges ꝓhibetur ē pcūn mortale. Sz furtū p leges ꝓhibet: ergo furtū ē pcūn mortale. P: ohibet aūt. Primo diuinali lege. Deu. xv. furtūq̄z nō facies. Exo. xx. Non furtū facies. Leui. xix. Nō facietz furtū. Ad qđ ē septimū ꝓceptuz legis diuine. vñ Aug. xiij. q. v. c. Penale. dic sic. Furti. n. noie bñ itelligit ois illicita vsurpatio rei aliene. Lex etiā nālis ꝓhibet furtū. dicēs. Quod tibi nō vis fieri: alteri ne feceris. Lex euāgelicalis idē ꝓhibet. Nā

dño numerādo ꝓsertiz petā hoiez iquinātia. Mat. xv. ꝯcludit furtuz tanq̄z ꝓhibitū: t ois ab hoīe alienum. Lex aplicalis item ꝓhibet. Ephe. iiij. Qui furabat iā nō furet: magis āt laboret opādo manibꝰ suis qđ bonū ē: vt hēat vñ tribuat necessitatem patiēti. Lex ad hoc ciuil' ꝓhibet cōminādo ꝓpalibꝰ penis ꝯ fureo: vt pz. ff. de furtis. l. i. papho. furtuz. t. l. finali. eo. ti. Ibi. n. puniunt ciuil'r. i. pena pecuniaria pena dupli. qñ furtum est occultuz: vel q̄drupli. qñ est manifestum. i. quādo fur ē deprehēsus in eo loco vbi furtum fecit. vel anteqūz ꝓueniat ad locum ad quez rē furatā ferre destinauerat. Insti. de obli. que ex delicto nascunt. papho. furtiuoz. Et. ff. de furtis. l. ij. Criminaliter etiā punit fur: q; si est latro famosus: furca suspendit. l. capitalium. papho. famosus. ff. de penis. Alias nō suspendit. Authentica. sed nouo iure. C. de fugitiuis. ibi per Bartholum t Baldum: t cōiter per alios. Ve rūetiā pro furto quinq̄z solidoz: qđ furca suspēdit: vt pz in titu. de pace tenenda. c. i. papho. Si quis quinq̄z solidis. in vsib⁹ feudoz. Iz ꝺm. Ly. i dicta Aute. t cōit alios in dicto. papho. Si qđ. hodie ille. papho. de ꝯsuetudine nō fuit in Italia. Et ꝺm leges municipales: cōiter ꝓhibent furta sub pena suf pēsionis. Lex deniq̄z canonicalis ꝓhibet furtum: vt pz i capīs decreti supallegatis. Et vult ipsa lex q; fures sint infames: nec accusare: nec testes esse possint: vt habet. iij. q. v. c. Cōstituim⁹. Et. ff. de his qui notāt' i fama. l. Iesus Sirac. Ecce ergo grauitas furti qđ ꝓbatum est eē pcūn mortale ratōe ꝓhibitiōis. C Scōo ꝓbat furtuz eē peccatū mortale: ratione ꝓtiatiōis. Pcūn siqdē mortale ē illud qđ ꝯtrariat charitati que ē spūalis vita aie. Charitas aūt ꝯsistit ꝓncipaliter i dilectōe dei. scōdario i dilectōne ꝓximi. Ad quā charitatem pertinet: vt ꝓximo bonū velim⁹ t operemur. Per furtū āt fit ꝯtrariū: q; infert nocumētū ꝓximo i suis reb⁹. Et si hoies passim sibi iuicē furarent: periret humana ꝺsocietas. vñ furtuz tanq̄z ꝯtrariuz t repugnans directe charitati: ē pcūn mortale. C Tertio rōe eternalis dānationis ꝓbat furtuz esse graue t mortale pcūn. sic. Nullus ꝺz diuinū iudiciū eternaliter punit: nisi pp pcūn mortale. Sz illi qui cōmittūt furtuz dānant eternaliter ꝺm illud. Zacha. v. Hec ē maledictio que egredietur sup faciē oīs terre: q; oīs fur iudicabitur. Glo. eternaliter dānabitur: ergo ē peccatū mortale. Et Eccl. v. Super furem. n. nō est ꝓfusio ꝺpnia

loco ad locũ mouere rem. Fraudulosa dr:q: si aliqs credebat res esse suam: que nó erat: vel si erat sua: credebat q̃ etiá ab eo qui habebat tuo ibi: posset accipere: non cõmittit furtũ: ḷz alias teneatur: vt habet. Insti. de obligatióib⁹. que ex delicto nascuntur. pap̃o. placuit. ⁊ Inuito dño: q: si credit dñz permittere: ⁊ subest iusta cã credendi non tenetur. Secus si non subest. ℂ Si quis rez. Et ex hoc: q: furtus cõmittit inuito dño: fur est peior: ꝯditióis q̃z diabolus. Cũ diabol⁹ nihil auferat: nisi voluntarie sit ei oblatum ⁊ p̃ consensum. Fur aut̃é inuito dño aufert. Et dr dominus inuitus etiá si videat rem auferri: q̃uis nó ꝓtradicat: vel ex ipotétia: vel ex magna verecúdia. ff. de furtis. l. penulti. Si aũt putat facere inuito dño: ⁊ tamé dominus vult: quantum ad intentioné facit furtum: sed non tenet ad restitutionem: nec dominꝰ pót petere: cuz ꝑstet sibi de sua voluntate. ff. de furtis. inter oẽs. paragrapho. penultimo. Lucri faciẽdi gratia: q: si quis alienam ancillaz rapit causa lubidinis: furtuz nó cõmittit. ff. de furtis. l. verũ. Sui ipsius rei: siue etiá vsus dicit: q: nó solum furtuz cõmittit: qui vult rei dominium furtiue lucrari: ḷz etiaz qui vult in re ipsa lucrari vsum ⁊ possessioné. di. l. Qui accepit ⁊. ff. de furtis. Qui iumenta. ℂ Ter tio furtum a canonistis sic breuiter diffinitur. Furtũ est omnis illicita aliene rei vsurpatio. xiij. q. v. c. Penale ⁊c. Si quid inuenisti. Et. xxij. q. iij. Meretrices. Et extra de furtis. c. primo.

Secundo principaliter ꝑsiderare debemus furti grauationem. Graue ꝑfecto ⁊ mortale ꝑ cti ẽ furtũ. Ad vt fũdamẽtaliter pateat triplici rõe ꝓbat: vt habet a. l. doc. xxij. q. lxvi.

℗ Primo ratione ꝓhibitionis.
℗ Scõo ratione cõtrariationis.
℗ Tertio ratione damnationis.
℗ Dico ꝓmo q̃ furtũ ẽ peccatũ graue ⁊ mortale ratõe ꝓhibitõis. sic. Illud. n. qđ ꝑ leges ꝓhibetur ẽ pcm̃ mortale. Sz furtũ ꝑ leges ꝓhibet: ergo furtũ ẽ pcm̃ mortale. Prohibet aũt. Primo diuinali lege. Deu. xv. furtũq̃z nó facies. Exo. xx. Non furtũ facies. Leui. xix. Nõ facietz furtũ. Ad q̃dẽ ẽ septimũ ꝑceptuz legis diuine. vñ Aug. xiij. q. v. c. Penale. dicẽ sic. Furti. n. noie bñ itelligit ois illicita vsurpatio rei aliene. Lex etiá nãlis ꝓhibet furtũ. dicẽs. Quod tibi nó vis fieri: alteri ne feceris. Lex euãgelicalis idẽ ꝓhibet. Nã

dño numerãdo ꝑ eraqz petã hoiez iquinãria. Mat. xv. ꝛcludit furtuz taqz ꝓhibitũ: ⁊ oio ab hoie alienum. Lex aplicalis iterz ꝓhibet. Exo. xiij. Qui furabat tã nó furet: magis ãt laboret opãdo manib⁹ suis qđ bonũ ẽ: vt hẽat vñ tribuat necessitatem patiẽti. Lex ad hue ciuil ꝓhibet cõminãdo tpalib⁹ penis ꝛ furẽs: vt ꝑz. ff. de furtis. l. i. papho. furtuz. ⁊. l. finali. eo. ti. Ibi. n. puniunt ciuiliter. i. pena pecuniaria pena dupli. qñ furtum est occultuz: vel q̃drupli. qñ est manifestum. i. quãdo fur ẽ deprehẽsus in eo loco vbi furtum fecit. vel ante q̃z ꝓueniat ad locum ad quez rẽ furatã ferre destinauerat. Insti. de obli. que ex delicto nascunt. paragrapho. furtiuoz. Et. ff. de furtis. l. ij. Criminaliter etiá punit fur: q: si est latro famosus: furca suspendit. l. capitalium. papho. famosus. ff. de penis. Alias nó suspendit. Authentica. sed nouo iure. C. de fugitiuis. ibi per Bartholum ⁊ Baldum: ⁊ cõiter per alios. Verũ etiá pro furto quinqz solidoz: qo furca suspẽdit: vt ꝑz in titu. de pace tenenda. c. i. papho. Si quis quinqz solidis. in vsib⁹ feudoz. ḷz ẽm. Ly. i dicta Aut̃é. ⁊ cõit alios in dicto. papho. Si q̃s. hodie ille. papho. de ꝯsuetudine nó sunt in ytalia. Et ẽm leges municipales: cõiter ꝓhibent furta sub pena suꝑpẽsionis. Lex deniqz canonicalis ꝓhibet furtum: vt ꝑz i caplis decreti sup̃ allegatis. Et vult ipsa lex q̃ fures sint infames: nec accusare: nec testes esse possunt: vt habet. iij. q. v. c. Cõstituim⁹. Et. ff. de his qui notãtur infamia. l. Iesus Iustiuz. Ecce ergo grauitas furti qđ ꝓbatum est ee pcm̃ mortale ratõe ꝓhibitiõis. ℂ Scõo ꝓbat furtuz ee peccatũ mortale: ratione ꝛriatiõis. Pcm̃ siqdẽ mortale ẽ illud qđ ꝛriat charitati que ẽ spũalis vita aie. Charitas aũt ꝯsistit ꝑncipaliter i dilectõe dei. scõdario i dilectõne ꝓximi. Ad quã charitatem pertinet: vt ꝓximo bonũ velim⁹ ⁊ ꝓpemur. Per furtũ ãt fit ꝛriũ: q: infert nocumẽtũ ꝓximo i suis reb⁹. Et si hoies passim sibi iuicẽ furarent: ꝓpiret humana ꝯuersatio. vñ furtuz tanqz ꝛriuz ⁊ repugnans directe charitati: ẽ pcm̃ mortale. ℂ Tertio rõe eternalis dãnationis ꝓbat furtuz esse graue ⁊ mortale pcm̃. sic. Nullus ꝑz diuinũ iudiciũ eternaliter punit: nisi ꝓp pcm̃ mortale. Sz illi qui cõmittũt furtuz dãnant eternaliter ẽm illud. zacha. v. Hec ẽ maledictio que egredietur sup̃ faciem omnis terre: q: omis fur iudicabitur. Glo. eternaliter dãnabitur: ergo ẽ peccatũ mortale. Et Eccl. v. Qui per furem. n. nó est ꝑfusio ꝙpria

.i.dolor eterne damnationis. Et Apo.i.cor.vi. An nescitis q iniq regnū dei non possidebunt: Nolite errare:neq3 fures neq3 auari re gnū dei possidebunt. Unde Jo. apoc.ix.c.describens multos vitiosos damnatos in iferno subdit. Non egerunt penitentiam ab homicidijs suis:neq3 a veneficijs suis:neq3 a fornicatione sua: neq3 a furtis suis.h ille.Clare igit patet hmōi detestādi vitij grauitas:cuz phibeat diuina lege t ceteris legi bus eo q: é ꝫ charitaté ꝓximi: t pp ipsum homo eternaliter dānatur. Et ex his sine dubio est pcm mortalissimū:t quidé maximū di cēte scriptura. Prouer.vi. Non grandis est culpa cū qo furat° suerit. Et sic patet scd̄a pōs ꝑncipalis.

Tertio principaliter considerare debemus furti specificationé. Ubi notādū q3 furtuz3 multis: varijsq3 modis sit pcm mortale tñ duodecim tñi in pñtiaz3 addu cent. ¶ Prim° vocat negatiuus s.qui gerit negocia alterius:vt tutor:qui duplici de cā ꝺm leges constituit: vz vt vitā pupillorz3 a crimibus:t reo ab iniuria impiorum fuet:vt p3.xij.q.i.c.i. Cū ergo occulte ꝫ volūtaté eorū reo de quib° bēt tuelā:tractat t distrahit t rapit:semp furtū cōmittit t mortalr peccat.Cū directe ꝫ iustitiā agat: vt ait.s.Boc.xxij.q.vi. Et idē ñ p negligētiā ei° res pereūt. Similr ꝓcurator t factor:occultās aliqd. ¶ Qui é similis iude traditori. Agricultor: negās t absc̄dēs vinū:blādū:fingens nō amplius collegisse: Et sic de similibus:qui si in eoz3 administratiōib° offendūt:furtum cōmittunt. Idē de camerlengis t officialib°. ¶ Scds modus furti dr̄ inuētiuus. Cū qs inuenit rem alienam t retinet nolens restituere dño rei.peccat mortalr:vel si ē incerta:retinet eā ꝓpria auctoritate peccat t furtū cōmittit:nisi forsitā maria necessitas:tūc sic retinēte excusaret. Unū Augu.xiij.q.v.c. Si quid inuenisti:t nō reddidisti rapuisti. Idē dicēdū de illis quire tinēt t occultāt scripta alteri°:sicut policetas:instrumēta:libros t huiusmodi:que continent iura t credita:sine q̄bus scriptis nō pōt ille cui° sunt scripta:debita exigere vl sua defensare:q: efficacem causaz dāni dat:t est furtū t mortale.De inuentis vide.s. Tho.xxij.q.lxvi. ar.v.ad scd̄m. Et.do. Anto. in.ij. par.in tractatu de auaritia.de inuentis. Idē cū quis q̄rit ré alienaz vt retineat:mortalr peccat. ¶ Tertius modus furti vocat clemosinatiuus. Cū aliqs furat diuiti vel

iudeo vel Usurario:vel alij vt ide clemosinā faciat:furtū cōmittit t peccat mortaliter.vt p3.xiij.q.v.c. Forte. Et.xxxij.q.iiij. Sic nō sunt. ¶ Quart° modus furti vocatur vxoratiuus.Cū vxor occulte t cōtra voluntaté viri in notabili quātitate rerū dat cōsanguineis vl alij furtum cōmittit t mortalr peccat. Idē si expendit notabiliter ꝫ voluntaté viri in ludis:in fucis:i vanitatib°:t in amasijs. Elemosinas nō pōt dare ꝫ volūtaté viri exp̄ssam ꝺm.s.Boc.nisi vltra dotē haberet pafrenalia:t nō cēt cōsuetudo vel statutum principale in ꝫriū vel si é lucrosa vltra gubernationē familie:pōt dare elemosinā de lucro:t in extrema necessitate potest dare t debet:dūmodo vir nō incurrat notabile detrimētū sui status.lxxxvi.d. Nō satis. Nā in tpe necessitatis oīa sunt cōia:vt.ff. ad l. Rodiā.de iactu.l.ij.paraplo.cū in eadē.t ꝺz Barto.in.l.i.ff. Rerū annotarū:pōt vxor facere elemosinā ꝺm cōsuetudinem mariti. ¶ Sext° modus furti:vocat filiatiuus.Cū fili° vel filia familias aufert occulte ꝫ voluntaté patrisfamilias vel gubernatoris domus aliqd notabile distrahēdo t dissipans:furtum cōmittit:vt Jnsti. de obli.que ex delicto nascunt.paraplo.Dic ād.Lz actio inter p̄rez t filiū:dōm t suū vt ibi:t mortalr peccat. Unū dr̄.iiij.q.i. Non sane. Quicqd ab inuito aufert iniuriose accipit:nisi erpēderet de peculio castrēsi:vel quasi castrensi: vt declarat Pisanella. In peculijs. t do.Anto.in.ij.pte summe:i tractatu de auaritia. ¶ Sext° modus furti dr̄ discipulatiuus.Cum aliquis discipulus artificis aufert de pecunijs:vel de reb° venalib°: vt lanā:granū:aromata t hmōi:vel emens aliqd ꝓ apotecha minori p̄cio:fraudat magistrū dicēdo q maiori p̄cio emit:aut vēdēdo ꝓ maiori precio:dicit minori p̄cio vēdidisse:furtū cōmittit t mortaliter peccat. Facit etiā ꝫ euangelium. Mat.xxiiij. Quis putas ē fidelis seruus t prūdēs quē constituit dñs sup familiā suā: ¶ Septimus modus furti vocat sociatiuus.Cū aliquis soci° i mercātijs vel decimis exigēdis:vltra pacta iusta fraudat sociū accipiēdo ampli° q̄ sibi contingat:vel alr defraudās: furtum cōmittit t mortalr peccat. Et talēs cōiter sunt ꝑditores t astuti: que astutia in malū accipit: vt inquit ꝓb°.vi.ethy. De q̄b° oib° q̄nuo: modis dicit Boc. Nec ꝺo pestis ē efficatior ad nocēdū:q̄ familiaris inimicus. Idē iter fures:nullus ita pōt nocere sicut domesticus latrūculus. Idē de eo qui recepit ꝓ

rei furate. ¶ Octauꝰ modus furti dr̃ stipendiariatiuus. Cũ stipẽdia rius ẽt in bello iusto exister̃o: furto accipit a ciuibus sue partis: vl a rusticis: pullos: herbá: ⁊ alia no tabilia: furtũ cõmittit ⁊ peccat mor taliter nec excusat si dño hoc p̃cipi at. vt p̃z. di. viij. Que cõtra mores. ¶ Nonꝰ modus furti vocat pignoratiuus. Cũ aliqs vtit pigno re accepto. vñ emolumentũ ipale reportat. Si hoc agit ꝯ volũtatez dñi ipsiꝰ pignoris: cõmittit furtum ff. de furtis. Si pignore. ⁊ mortali ter peccat ꝛz. l. Do. xxij. q. lxxviij. Si aũt cũ volũtate dñi committit vsurã: nisi in his casibus eẽt vsus qui etiã gratis solet amicis conce di: vt libri ⁊ hmõi: vel nisi vsus po neret in sortem: credẽs q dño rei esset contẽtus. vel ex iusto pacto ita conuenissent: q creditor teneat oẽs vsus pignoris deductis expẽ sis in sorte cõputare vt ait Ray. ¶ Decimꝰ modus furti dr̃ cõmo datiuus. Cũ aliquis vtit re accõ modata sibi: ad certũ vsum ⁊ ad aliũ vtit: puta cõmodat equus ali cui vt vadat in villam. ⁊ ille vadit ad predictũ. vel romã: furtũ cõmittit ⁊ peccat nisi p̃babiliter ⁊ sub rati habitione crederet q dño equi es set contentꝰ. ff. de furtis. l. ⁊ qui re. Insti. de obligationibꝰ que ex deli cto nascunt in parapho. Furtum autẽ. Et si ex culpa vel dolo mi nueretur cõmodatũ notabiliter. vt periret: tenet dño ille: qui mutuũ habuit. Hosti. ⁊ Goffre. Et in cõ modato non transfert dñium: si cut i mutuo. Idẽ si cõmodat serra menta vel scalã ad furãdũ: ẽ mal lum consilium dederit: si scit eum furaturum: vt in. l. Si pignore. pa rapho penultimo. ff. de furtis. ¶ Undecimus modus furti vo catur depositatiuus. Cũ aliqs de positarius vtit re depositata fur tum cõmittit. ff. de ꝺdi. fur. l. Qui furtum. Hoc intellige quando ei expresse p̃hibitum ne vtatur: alias non cõmittit furtũ. si tñ putauit dñm p̃missurũ. ff. de furtis. l. q ⁊. Itẽ intellige nisi deponat qꝺ con tinetur numero: pondere ⁊ mẽsu ra: ⁊ nõ obsignet. Hic enim exclu duntur fines depositi: ⁊ transfert dñium: ⁊ sic vti põt. Si vo obsignatur vel claudit: eoipso videt prohibuisse ne depositarius vtat nisi contrarium dicatur expresse: vt. ff. de furtis. l. Is. parapho. Rei. ⁊ l. dic. parapho. Qui pecuniam. ⁊ l. Quintus. si perderet depositum ex culpa depositarij: teneat depositarius. ¶ Duodecimus modus furti dr̃ p̃elatiuus. Cum p̃elatus nõ curat de ouibus: vel nõ intrat per hostium in officium p̃elature: fur ẽ ⁊ latro: vt patet Jo. x. Ego rerum Ecclesiasticarum dilapidator: tanq̃z fur a suo honore est deponendus. x. q. ij. c. vltimo. vbi sic dr̃. Si qs epus nulla necessitate ecclesiastice rõnis cõpulsus in clero suo: aut vbi forte p̃sbyter nõ ẽ. de rebꝰ ecclesiasticis aliquid vendere p̃sumpserit: ⁊ reo ipso ppie ecclesie restituere cogat ⁊ iudicio epoz deiciat: auditus ⁊ cõuictus ⁊ tanq̃z furti aut latrocinij reus suo p̃iudicet honore. Ibille. Et. xij. q. ij. c. In legibus. Huiusmodi puniunt ac tanq̃z dãnant. Et notãdum q furtum cõmittit: nõ solum in rebꝰ notabilibus: sed etiam in minimis qñ mẽs ẽ furãdi maior: vt habet xiij. q. vi. c. vltio. vel ẽt ex ablatione pue rei intelligit dño ꝯuari. Et rum ꝑm. l. Doc. xij. q. lxvi. ar. vi. In furto puarũ rerũ aduertẽdum ẽ: qꝺ illud qꝺ pauꝯ ẽ rõ appꝛẽdit q̃si nihil. Et ió i hmõi q minima sunt: hõ nõ reputat sibi nocumẽtũ iferri: ⁊ ille q accipit põt p̃sumere hoc nõ eẽ ꝯ volũtatẽ eiꝰ cuiꝰ ẽ res Si tñ hẽt aliꝯ furãdi ⁊ iferẽdi no cumẽtũ, prio: etiã i talibꝰ minimis põt eẽ pctũ mortale: sicut ⁊ in solo cogitatu p̃ consensuꝯ. Doc. l. doc. vbi supra ad scõm. Et ex his oibꝰ manifeste appet q hmõi fures: superius specificati ⁊ occulti ablatores rep: vel iussores furtoꝝ: vel ꝓsultores ⁊ fautores ⁊ sociatores ⁊ alij plures: vt hẽtur in sermone de restitutione vltra pctũ mortale: de oibꝰ tenẽt ad restitutionẽ: q vt dicit. l. doc. In rebꝰ furtiue ablatis semp ẽ iniusta detẽtio. vnde breuiter nõ. ꝑm. d. Anto. in summa q fur vel ablator teneat restituere q̃z citius põt: nisi ille a quo abstulit tũ tũdẽ habuisset de suo: ⁊ noluerit: vel nõ vult reddere: q in tali casu non tenetur ad restitutionẽ ꝛz Bo stien: nisi per hoc fieret alteri grauamen: peccauit tamẽ talis graviter sic auferendo: si poterat in iudicio rẽ suã recuperare: q non debebat sibiipsi facere iustitiam: sed iudex qui ẽ minister iustitie. Si aũt in iudicio nõ poterat rehabere vt propter defectum probationũ: vel pp tyrãnidẽ: vel potẽciã ipsiꝰ: tũc nec ẽt accipiendo peccauit nisi inde alijs scandalũ pararet: q. l. dabit culpa vni alteri ꝑm. l. Tho. ⁊ ꝑm Petrũ de palu. in. iij. ⁊ Henricũ de gandauo. Et hoc intellige quando ẽ dmo certus. Raz in dubio nullo mõ posset vel accepe vel etiam retinere sic acceptũ: sed restituere debet. Et hoc qꝺ dictũ ẽ: q cũ sine scãdalo alioꝝ rẽ sibi furatã vel aliud tanti valoris põt accipe ab eo q̃ abstulit: qi i iudicio recuperare nõ valet: nõ tenet restituẽ: ⁊ idẽ vr̃ de rapina ⁊ fraudulenta vsura talijs dãnificatiõibꝰ usuarijs.

Et q: bona fides non patit: vt idē bio erigat: cautum esset heredib⁹ suis declarare: q ille non teneatur sibi p aliquem modum honestū: vel ostendere q donat ei: si quid sibi debebat ille fur vel rapto: vl' aliter dānificans. P:o maiori declaratione p:edictoꝝ. Nota q in septē casibus: nemo sibi satisfacere pōt. ¶ Primo q̄n iuridice vel aliter pōt suum retrahere. i. petendo ab eo qui ē sibi debito: vel ipsum in iudicio ꝓueniēdo p p:obationes sufficiētes quas habet: t sibi fieri sperat iusticiam. Facit enī tunc ꝓtra iuō expressum. ar. di. ix. Si q⁹ legib⁹. ¶ Scdo i iudicio o:dinario t cōi. Nemo. n. pōt ēe iudex in ꝑpria causa vt habet. C. Ne quis ꝑ propria causa. l. i. q̄ō institutū est iuste: tum ne fur. Rapto: deprehensus: se excusare posset dicēs: se debere hr̄e ab illo cui furatus est: tuz q: inde o:irent scā dala t discō:die: si extra o:dinariū iudicium quilibet sibi satisfaceret tum q: plus posſz accipere q̄z q̄ō debet habere. dicendo rem suam maioris p:ecij q̄z sit: t eam quam abstulit minoris q̄z sit. ¶ Tertio i dubio. Tunc. n. est superiorīs sententia requirenda: alias recipiendo cum se exponat periculo furti ex quo dubitat: peccaret grauiter ar. xi. q. iij. Indecens est t satis abhominabile dedecus vt in re dubia certa detur sn̄ia. ¶ Quarto cum verisimile est inde scandalū ꝓximoꝝ generari t grauamen. Puta q: vel capietur vel credet q⁹ qui innocens est illud furatum fuisset. Nemo enim cum alterius iactura debz locupletari. De re. iur. libro. vi. ¶ Quinto quando ex hoc imineret periculum ꝓprie fame: puta q: verisimiliter estimari potest: q scienter: t vt fur diuitgabitur: cū nō possit ꝓbare illum sibi esse debitorem cui abstulit. ar. xij. q. i. c. Nolo ibi. Qui fidens cō scientie sue negligit famā suam nimis crudelis est. ¶ Sexto si imineret ei periculum p:opie persone vel vite: puta q: posset accusari vt fur: q: hoc esset tentare deum. xij. q. ij. c. Queritur. ¶ Septimo si imineret periculum ꝓsciētie: puta: quia nō credit sibi licere furtum reputat: vel quia se exponit periculo periurij paratus piurare cum peteretur: potius q̄z dicere veritatez. ar. xxviij. q. i. paraplo. Ex his omnibus: t. xxij. q. v. c. Qui periurare. Peccat igitur in his casibus sibi satisfaciens. Satisfacere autem seu restituere non tenentur: nisi plus debito accepisset: vel nisi ei nō satisfaciendo seu restituendo vnum de quingz vltimis periculis euenire posset: cui tamen obuiaretur restituendo. ar. extra. c. Cum ex iniuncto. de noui oper. nū. paraplo. Super eo. Et. rō horum ē: q: sic retinens contra se vel contra p:oximum peruerteret iustitiam naturalem. Hoc dico ne ille qui detinebat alienū: cōscientia ductus restituat illud male ablatum heredib⁹: t sic bis habebit suum. Dēs igitur vos carissimi discutite conscientiā t archas memorie: t examinate diligēter: an in aliquo modo dicto: vel in aliquo officio. furando. t iniuste detinendo offendistis. Et si in crimine vos reperitis. disponite voluntatē t manus ad restituendū: vt sic iust⁹ de⁹ nostri misereat hic per gratiam t in celo per gloriam Amen.

¶ Dominica in passione. De cō temptu mundi. Sermo. xl.

Loria mea nihil ē. Jo. viij. Quā sit cō tēnēda mundi gloria atq̄z felicitas: facile cōp:ehendi potest. ex eius pene infinitis p:essuris ac innumeris calamitatib⁹. Inquit enī Piero. ad Heliodorū. Ubiq̄z gemitus: vbiq̄z luctus. t plurima mortis imago. Hoc animaduertens Jo. euangelista dicebat in p:ima canonica. ij. c. Nolite diligere mūdū. neq̄z ea que in mūdo sunt. transit enī mundus t cōcupiscentia eius. Quin etiam t Salomon sapientissimus eius fragilem gloriam cōtēplat⁹: gemebūdus aiebat. Vanitas vanitatū t oia vanitas. Eccle. i. Quē versiculū si saperent qui in potentia versant vt inquit Chrisō. In parietibus suis oibus t vestibulis scriberēt. in domo. in fo:o. in egressib⁹. t ante oia in conscientijs suis. vt semp cum t oculis cernerent t corde sentirent quoniam multe sunt rerum facies t imagines false que decipiūt incautos. Ille. vnde t si quis mundum ipsum interrogare vellet de gloria: de pōpa: de felicitate sua: ꝓtinus rūderet. Gloria mea nihil est. Que fuerūt verba assumpta t i euāgelio recitata. In quo tria documēta habemus. ¶ Primuz documētum: q hi: q nō audiunt veritatē: nec adherēt illi: ostēdunt se nō esse ex deo: sed ex diabolo. Hoc patet prima euāgelij parte. ibi. Si veritatem dico vē. ¶ Secūdū documētum est: q nemo dz querere gloriā ꝓpriaz: sed magis gloriam dei. Patet ibi. Ego non quero gl̄iam meā vē. ¶ Tertiuz documētū est: q ꝓtra insolētes t malignātes optimū remediū ē se ab eis separare: t cor cedere malignitati: donec furoris ipetus trā sierit. Hoc dz ibi. Jesus ergo abscondit se vē. Ipsum autez debe-

mos mutarinō curantes de mundo illos sed ipm ptinentes. Ad cuius ptēptū noe iducūt tria: videlz.

¶ Primo mundi instabilitas.

¶ Scdo mundi malignitas.

¶ Tertio mundi insaciabilitas.

¶ Primū inducēs ad mundi cōtemptū est eius instabilitas. scdm enim .s. Boc. sup Jo. lec. xij. Mundus est inordinatus amor: seu cupiditas effrenata rerū tēporaliū. Que oia reducunt ad tria. s. honores: diuitias: et delicias: put idē .s. Boc. declarat. xxij. q. ciij. ar. iij. In corpe rōnis sic. Illud qō nullaz stabilitatem: nullā firmitatē: nullaz quietem habet in se: sed semper ē in motu et in corruptiōe: oino ē derelinquendū: contēnendū atq; fugiendū. Nam phs i. iij. Phy. dicit. Motō ē actus existētis i potētia i quātū hmōi. Vñi. viij. Phy. dr q; corruptio nō ē sine motu. Et in lib. de morte et vita. Oia corruptibilia semp i motu sunt: et fluūt: et corrūpunt. Et sic ūlō qō subiacet motui: subiacet istabilitati. Motus ät est quadruplex. s. motus violētus: et talis motus est imperfectus: q: vt dicitur in. ij. de celo: motus violentus in principio est fortior: sed i fine est debilior. Secundus motus est reflexus: qui etiam ē iperfectus q: vt dicit phs in. viij. Phys. Motus reflexus nō est primus: sed interpolatus: qte media. Tertius motus est naturalis: et similit est imperfectus: q: vt phs dicit in. ij. de celo: et si in fine sit fortior in principio tñ est debilior. Quartus motus est circularis: qui licet respectu aliorū motuū: sit pfectus: q: vt ait phs in viij. Phy. ē ad codē in idē: tñ semp importat imperfectionē: q: etiā talis motus ē actus existentis in potētia. Verbi gra. Primū mobile est in actu respectu precedētis potētie: et est in potentia respectu sequētis actus siue vbi. Nā ipm primū mobile: ls sit in codē loco: ls se totū: tñ semp ē in alio et alio loco ſm ptes: vt declarat phs in. viij. phy. Exēplum. Rota seu mola in girādo ls se tota ē in codē loco: ls ſm ptes ē i alio et in alio loco. Ls mūdus. i. res terrestres et mūdane: nullā stabilitatē i se hñt: ls sunt in cōtinuo fluxu: et subiacēt corruptiōi: que corruptio ē mutatio de cē ad nō cē: vt phs in primo et in. v. phy. dicit. Ergo mūdus iste ē cōtēnendus atq; fugiendus. Nō mundus nullā stabilitatē hēat sed semp fluat et nunquā in eodē statu pmaneat: facillime videri pōt: si mūdi monarchias diligenter inspexerim⁹: ls inter omnia regna huius mūdi ql tuor: reperiunt fuisse maiores monarchie ſm qtuor climata mūdi. Prima igitur

fuit monarchia caldeorum ab otiē te q̄ icepit a Nino tpe Abrae. Caput ät huius monarchie fuit Babilonia. De qua Piero. super Jsai. li. v. Rodus. Jsidorus super geñ. et alij qui grecas hystorias cōscripserunt. Hanc Nabuchodonosor ampliauit. Quo mortuo successit Balthasar filius. vel vt dicunt alij eius nepos. Hec ciuitas erat regina et caput orientis: regio fertilissima: aromaticis herbis plena: gemmarum omniū ac metallorū ditissima. Camelis et mōstruosis animalibus superhabundans. Aere temperatissimo dotata. In q̄dro erat constructa. c. habēs portas. ambitus vel circuitus ciuitatis fuit sexaginta quattuor miliariorū. Muri eius erant de cocto latere fusi bitumine. Bitumen est quedam terra plurimū tenax: que ignī pariter et aque resistit. Muri eius in latitudine. i. in grossitie hēbāt cubitos quinquaginta. in altitudine vero cubitos. cc. Turris ibi erat in altitudine triū miliū passuū. in latitudine duarū leucarum. Extra murū per circuitū fossa erat latissima in qua fluuius decurrebat per circuitus. propugnacula erāt fortissima. Ls venit Darius rex medorū simul cū Cyro eius nepote rege persarū et diuiso eufrate fluuio in quadringētos sexaginta alueos: ingressi sunt ciuitatē: p alueos fluminios iam desiccatos: et ceperūt eā: et sic ab eis euersa subito fuit: vt vix ab aliq̄ credi possit: q: tāta potētia sic cito pierit. Cyr⁹ et Dar⁹ q̄s subiugauerat babilonā et regē medorū et assyriorū et lydorū et argiuorū iter āgusta mōtiū: expugnare ē aggressa Alestra q̄ tūc cū exercitu muliebri p̄eliabat. Et qō dictu mirabile ē: nec vn⁹ qdez superfuit de exercitu tāto: q; tā ingēs cladē posset alijs ānūciare. Caput ät ipi⁹ Cyri ꝓpio gladio āputauit Alestra: et i vtrē sāguie plenū submersit: dicēs. Sāguinē sitisti: sanguinē bibe. Mirāda qūo tāt⁹ rex cū tāta armorū multitudine hēbat. n. Cyr⁹ ducēta milia armatorū vt Justin⁹ refert: virib⁹ semicis et cū tāto exercitu: potuerit sic vinci et mirabiliter extingui. Darius i tātā celsitudinē ascēdit: vt hēret .ccc. milia miliū militū ad pugnā dū. Ls ab Alexā. magno macedone: filio philippi regis macedōie ita devict⁹ ē: vt i trib⁹ pūijs ab Alexādro: cū suo pro exercitu: occisa sunt q̄ndecī vicib⁹ cēnū milia et q̄tuor: vt refert Paul⁹ oros⁹ i. iij. li. Et finaliter fugiēs Dar⁹ cū paucis suis secretarijs i itinere ab eis dē occisus: miserime vitā finiuit: et sic prima mūdi mōarchia totaliter extincta ē. Secūda mōarchia mūdi fuit

a meridie: que incepit a Cartagie tempore iudicū sub Thola duce: qui iudicauit post Abimelech populū israel. xxiij. annis: qua tēpore Carthago a Didone condita est. Que quidem Carthago: sic erat edificata. Circuitus eius erat per xxx. miliaria. tota vallata muro de sario quadratis. Murus grossus erat. xx. pedibus: altitudo vero cubitoꝝ. xl. Que cuꝫ ab exercitu romanoꝝ obsessa esset deficientibus ferreis armis: auro ⁊ argento: ferri inopiam ad arma facienda supplerunt. Cunqꝫ capta fuisset a Scipione ⁊ ꝓsalibus. xxv. milia mulieꝝ: ⁊. xxx. milia viroꝝ ne clam ꝑsumerent in seruitutē se tradiderunt. Alij vero volūtarie se ꝑcipitabant. ne populi romani captiui efficerentur: ipsa ciuitas continuis decem ⁊ septem diebus arsit. miserūqꝫ spectaculū cernentibus prebuit. Eirruta est Carthago domina ⁊ regina totius affrice: habens sub se prouincias ⁊ ciuitates ab oriente vsqꝫ in hyspaniā: lapidibus cunctis ꝓciosissimis in puluerē redactis: septigentesimo primo āno a fundatōe sui. Et sic miserabiliter seda mundi monarchia finem fecit. Tertia mundi monarchia fuit a septētrione: que incepit ab Alexandro magno macedonico. i. albanēsi. Nam macedones. philippēses. thessalonicenses. albanēses. idē sunt. licet largo modo appellentur greci. siē etiam abrutini. cāpani. apuli. calabrēses. ⁊ ydronēses. Mā omnes iste prouincie sub grecia cōprehēduntur. Et de istis oibus loquitur Iero. ad Paulinū cū dicē. Que olim magna grecia dicebat. Hic Alexander ita sublimatꝰ est. vt nedum Dariū de quo supradictum est subiugauerit. sed mira celeritate totū orbē sibi subiecit. ꝙ in. vij. annis totam asiam ⁊ partes europe vt glo. super Dan. dicit ⁊ magnanimiter obtinuit. ⁊ regna ac potētatus diuersos sibi subiecit. Unde dicitur primi Macha. i. cō obtinuit reges terre ⁊ tyrannos. ⁊ siluit terra in ꝓspectu eius. Maximū incussit timorē in toto terrarum orbe. vt nūqꝫ fuerit sibi similis in paruo tempore. Et licet mundus cū tantū exaltauerit. cito tamen ꝓcecit in ꝓfundum. Nam vt scribitur. primi macha. primo capitulo. Et regnauit Alexander annis. xij. ⁊ mortuus est. Et vt inquit Justinus. apud Babilonem veneno extinctus est a ꝓprio medico. in etate florida annoꝝ triginta. quo totius orbis legati aduenerunt. vt ipsum totius mundi dñm constituerēt. Quarta monarchia fuit ab occidente. Et hec fuit monarchia romanoꝝ. que incepit a Romulo. ⁊ durauit vsqꝫ ad Cōstantinū. inter quos fuerūt. ꝛoo. anni. Et hoc tantum exercuit. ꝙ paruo tempore totum mundum sibi subiugauit. ⁊ subiugatum longo tempore tenuit. Et maxime tēpore Octauiani. adeo ꝙ quasi totius mundi erat imperatrix. Sed hoc nō habens constantiam: vt ⁊ alie precedentes ſpūsancto cooperante tota effecta est christiana: ita vt in omnē terram: totius mundi sacratissimū nomen iesu xpi amplissime diffusum fuerit. Sed ꝙ mundus semper girat: nullam habens in se stabilitatem: relicta fide iesu christi: ad infidelitatem reuersus ē: ⁊ secem peccatoꝝ: diminuti sumus quasi super omnes natōes ⁊ vtinam qui christiani vocantur nō essent infidelibus deteriores. Mōne mundus florit ab Adam vsqꝫ ad Noe: A Noe vsqꝫ ad Abraam: Ab Abraam vsqꝫ ad Moysem. A Moyse vsqꝫ ad Dauid: A Dauid vsqꝫ ad transmigrationem babilonis: A transmigratiōe babilonis vsqꝫ ad xp̄m: Et a christo deincepa vsqꝫ ad finē vltimū. Et in hac etate est modo: nec in hac durabit: sed ꝓcito gradu currit ad finem. Grego. super. Erunt signa i sole ⁊ luna Nome. ꝓma. Nouis quotidie ⁊ crebrescentibus malis mundus vrgetur ex illa plebe innumera quanti remiseritis inspicitis: ⁊ tamen adhuc quotidie flagella vrgētur pēnis casus opprimunt: nouenos ⁊ improuise clades affligūt: sicut. n. in iuuentute: viget corpus fonte ⁊ icolumis manet pectꝰ: corrosa cernitur: plena sunt bradia. In annis aūt senilibus statura curuatur: cernitur exsiccata deponitur: frequentibus suspirijs pectus vrgetur: vnus deficit: loquentis verba anhelitꝰ incidit. Mā ⁊ si langor desit: plerūqꝫ in senibus ipsa salus egritudo est. Ita mundus in annis prioribus velut in iuuētute viguit ad ꝓpagandā humani generis ꝓlem. Nobustus fuit salute corporis viridis opulentia rerumꝫ pinguis. ꝙ nunc ipsa sua senectute deprimit: ⁊ quasi ad vicinā mortē molestijs crebrescentibus vrgetur. hec ille. Ecce igitur quomodo mundus ē instabilis: inquietꝰ: fluxibilis: nullam firmitatem habens: adeo vt nullus reperiatur iter mūdi amatores qui non fuerit ab eo seductꝰ defraudatus atqꝫ deceptꝰ. Quis vnqꝫ in hac vita euitare potuit: labores: dolores: angustias: erumnas: Certe nullus. Dormitat sanitatem: ⁊ ecce infirmitas. Dormittit vitam longam: ⁊ ecce mors. Dormitat diuitias: ⁊ ecce miseria

cum paupertate. Promittit statū gloriam: famā: ⁊ honorem: ⁊ facit totum contrariū. O munde proditor. O munde fallax. O munde deceptor. O q̄z cito q̄z repēte: q̄z subito velut fum⁹ euanuerunt omnes qui tuis adulationibus adheserunt: defecerunt: perierūt: ad nihilū redacti sunt. Unde Baruch propheta: admirans de tanta mūdi instabilitate clamat. iij. c. d. Ubi sunt principes gentium ⁊ qui dominant̄ super bestias que sunt super terram. qui in auibus celi ludunt: qui argentum thesaurizant: ⁊ aurum in quo confidunt homines: ⁊ nō ē finis acquisitiōis eoꝝ: qui argentum fabricant ⁊ soliciti sunt. nec est inuentio operum illorum: Exterminati sunt: ⁊ ad inferos descenderunt: ⁊ alij loco eorū exsurrexerūt. hec ille. Propterea clamat. Jo. prima sua canonica. ij. c. d. Nolite diligere mundū: neq̄z ea que in mundo sunt. Et mūdus transit ⁊ concupiscentia eius. Et apl̄s. i. Cor. vij. Qui vtuntur hoc mundo tanq̄z non vtantur. Preterit enim figura huius mūdi. vnde Aristo. de regimine principuz ad Alexandrum ait. O alexāder noli appetere qd̄ est corruptibile transitorium ⁊ qd̄ te oportet cito relinquere: pete diuitias incorruptibiles: vitam immutabilez. regnuz eternum: durabilitatē gloriosam. Dirige ergo cogitationes tuas in bonū semp. hec ille. Et s. Grego. in Home. ait. Ecce mundus q̄ diligitur fugit. Sancti isti ad quoruz tumbā consistimus: florentē mundum mentis despectu calcauerūt. Erat vita longa. salus ꝯtinua. opulentia in rebus. fecunditas in ꝓpagine: tranquilitas in diuturna pace. Et tamen dū in seipso floreret: iam in eoꝝ cordib⁹ aruerat. Ecce iā in seipso mūdus aruit ⁊ adhuc in nostris cordibus floret. Ubiq̄z morsi vbiq̄z luctus. vbiq̄z desolatio. vndiq̄z percutimur. vndiq̄z amaritudinib⁹ replemur: ⁊ tñ ceca mente. carnalis cōcupiscentie. ipsas eius amaritudines amam⁹. Fugientē sequimur. labenti inheremus. Et q: labentē retinere nō possumus. cū ip̄o labimur: quem cadentē tenemus. Aliquādo nos mundus delectatōe sui tenuit. nūc tantis plagis plenus est vt pene nos iam mundus inuitat ad deū. Pensate ergo q̄z nulla sunt que temporaliter currunt. finis tp̄aliuz ostendit q̄z nihil sit qd̄ transire potuit. Casus rerū indicat. quia res transiens ⁊ tūc prope nihil fuit. cū stare videretur. Hic ergo fratres charissimi solicita consideratione pensate. in eternitatis amore corfigite. vt dū terrena culmina adipisci ꝯtēnitis. perueniatis ad gloriam. quā per fidem tenetis. h̄ ille. Et sic patet primū inducens nos ad mundi ꝯtemptū.

Secundo principaliter inducens nos ad mūdi ꝯtemptū est ei⁹ malignitas. Mūd⁹ vtiq̄z malignissimus est. omni dolo. fallatia ⁊ ꝓditione plenus: s̄m illud Jo. i. v. c. Mundus totus in maligno positus est. Et vt eius malignitas manifestetur. duodecim mūdi status notabimus. ¶ Primus nāq̄z status mundi malignitate plenus. est status prelatoꝝ. Qui de se p̄sectus est vt nulli ad eum accedere liceat: nisi sit vocatus a deo: iuxta illud Hebre. v. Nec quisq̄z sibi sumat honorē: sed qui vocat̄ a deo tāq̄z Aaron. Sic fecit Moyses Exo. ij. Et habet̄ in decretis. viij. q. i. c. Inscriptis. Et ꝯcordat ius ciuile. l. Si q̄z q̄z. c. de ep̄is: ⁊ clericis. Sed hodie plurimi nō intrāt per portam christi: nō ꝑ electionē canonicam nō a spiritusancto assumuntur: sed a symone mago intrātes per portas symonie. Aliqui ꝑ preces: aliqui per munera: aliqui per obsequia inhonesta: aliq̄ dominoꝝ auxilio: quo fit vt male viuant nō curantes de animaꝝ salute: sed de redditibus ⁊ pecunijs. Et breuiter hic status malignitate plenissimus est. Unde Leo papa i. q. i. c. Principatus quē aut seditio aut ambitus occupauit: etiaz si moribus aut actibus nō offendit: ipsius tamen initij est pernitiosus exemplo: ⁊ difficile est: vt bono ꝑagantur exitu: que malo sunt incoata principio. hec ille. De clericis vero silentio pertranseo: quia si vellem explicare eoruz vitam: forte inimicus ipsoruz efficerer. Et q̄ vita qb⁹ morib⁹: quo exēplo polleant. cuz ante xp̄i tribunal peruenerint clarissime cognoscent. Religiosi vero debent viuere s̄m regulam ⁊ constitutiones strictissime obseruantes obedientiaz: paupertatem: ⁊ castitatem. Sed non nulli hec postergātes peiores sunt mundanis. De monialibus similiter taceo: licet nōnulle compatientes: ne humanū genus pereat conant̄ illd̄ ꝯseruare ⁊ numero filiorum atq̄z filiarum multiplicare. ¶ Scd̄s stat⁹ ē dñoꝝ secularium: principū: imperatoꝝ: ducū: regū: militū: ⁊ similiū. Hic status malignitate plenus est: q: dñi deberēt esse morigerati: tēperati: iusti: sup̄bos deprimētes: miserabilibus ꝑsonis fauētes: blasphemos: ⁊ vitiosos puniētes. Eccl̄as. xp̄i defendētes: iuxta illd̄ Hiero. i decret. xxiij. q. v. c. Re. vbi dr̄. Re. ꝓp̄ū

est facere iudicium ⁊ iusticiã: ⁊ liberare de manu calũniantium vi
opp:essos: ⁊ pegrino pupilloq; ⁊
vidue: qui facilius opp:imuntur a
potẽtib⁹ prebere auxiliũ: hec ille.
Sed hodie de illis verificat illud
Isa.i. Principes tui infideles: so-
cij furum: oẽs diligunt munera:
sequuntur: retributiones: pupillo nõ
iudicãt: ⁊ cã vidue nõ ingreditur
ad illos: hec ille. Ergo mundum
ꝓtẽnite q; plenus est malignitate.
¶ Tertius status est nobilius qui
debẽt esse liberales. grati mãsueti
viriles. seu strenui. timẽtes obp:o
brium turpitudinis. pacifici corde
magnanimi. Sz heu nõnulli ho-
die sunt auari. cupidi. tenaces. in-
grati. nullũ agnoscẽtes bñficium.
crudeles. pfidos. pusillanimes in
bñfaciẽdo. carnales. luxuriosi. te-
nẽtes pcubinas. sodomite. sacrile
gi. scãdalosi. detractores. accidiosi
⁊ finaliter vitiosissime viuẽtes. ꝺ
antiquoꝝ ꝓbitate gliãtur. Tales
vtiq; nõ nobiles sz rustici ⁊ igno-
biles sunt. vñ Hiero. ad Celãtiã.
Sola apũ deũ nobilitas ẽ. nõ ser-
uire peccato. Sũma apud deum
nobilitas ẽ. dare esse ꝟtutibus. Et
poeta Juuenalis. Tota lz veteres
exornẽt vndiq; cere. Atria nobi
litas sola ẽ atq; vnica virt⁹. Ergo
ꝓtẽnite mundũ q; plenus ẽ mali-
gnitate. ¶ Quart⁹ status est ma
trimonialis. q; malignitate plenus
est. Nõ enĩ ꝓiugẽs bona sectissimi
mrimonij seruãt. s. fidẽ. prolẽ ⁊ sa
cramẽtum. Hauci sunt. maxime
viri fuãtes fidẽ. Hiuũt in discor-
dijs. sine pace. in rixis. i pturbatio
nibus. i maledictionib⁹. ⁊ in ver-
beribus. dat cãm alter adulterãdi
atq; desperãdi. filios ⁊ filias non
deo sz diabolo nutriũt. i põpis ⁊
sensualitatib⁹. vnde Aug. sup Jo.
Qui ꝓiugati estis. fidem thor: ser
uate vxoribus vestris. reddite q̃
exigitis. Vir a femina castitatem
exigis prebe ei exẽplũ nõ vbum,
hec ille. ¶ Quint⁹ status ẽ vidu-
arũ qui malignitate plen⁹ ẽ. De-
bẽt esse matrone pudice. timorate
⁊ mortificate. exẽplares. visitãtes
ecclesias. pauperib⁹ cõpatiẽtes.
orationib⁹ instãtes. Hę siquidem
vere vidue sunt. De quib⁹ apls
ait. i. Thi. v. Viduas honora que
vere vidue sunt. Hue autẽ vera
vidua est ⁊ desolata. speret in deũ
⁊ instet obsecrationibus ⁊ oratio-
nibus nocte ⁊ die. Haz que i de-
liciis est viuens mortua ẽ. hec ille.
Sz heu quot sunt hodie. que sub
pallio mestitie ⁊ honestatis conci
piunt ⁊ pariunt fructus iniq̃tatis.
¶ Sextus status est virginalis q̃
⁊ ipe malignitate nõ caret. Hi sta
tus si bene ⁊ integre ꝓseruarẽtur.
tot gauinelli nõ essent. tot filij in

occultis latibulis nõ ꝓdicerent: tot
deniq; nati de nocte ad hospita-
lia passim non portarent. vñ Hie
ron⁹. ad mauriũ filiaz. O virgo
serua ꝓpositũ: tibi magno pre-
mio destinatum: predara ẽ apud
deũ virginitas ⁊ pudicitie virtus
si nõ alijs peccatoꝝ lapsib⁹ iqui-
net. Ergo contẽnite mundũ quia
plenus est malignitate. ¶ Septi-
mus status ẽ mercatoꝝ: qui mali
gnitate plenus est. Jam ãmissa est
fides ⁊ credulitas: pleni sunt falsi
tatib⁹: piurijs: ⁊ sophistarijs ⁊ de
ceptionib⁹. Non soluũt laborato
ribus: exoriãt pauperes: vsurarijs
ꝓtractibus dediti: crudeles ⁊ ipij
ergs pauperes. Cõtra. c. Sicut
hij q; per insaniã. xlvij. d. Festa nõ
custodiũt: sed in eis passim emũt:
vendũt: ⁊ mercant. ꝯ. c. Cõque-
stus. Et. c. Oẽs dies festos. Extra
de ferijs. De ipsis videt esse iple
ta ꝓphia. Jo. Apoc. xviij. Negoci
atores terre flebunt ⁊ lugebunt
sup illã: qñ merces eorum nemo
emet ampli⁹: ⁊ q; diuites facti sunt
ab ea longe stabũt ꝓpter timorez
tormẽtoꝝ eius flẽtes ac lugentes
⁊ dicẽtes. Ue ve vobis: qñ vna
hora destructe sunt tante diuitie:
⁊ ois gubernator terraꝝ. ¶ Oc-
tauus status ẽ aduocatoꝝ ⁊ iudi-
cum: q; ꝓfecto malignitate plen⁹
est: q; vel odio vel amore iudicãt.
ꝯ. c. Quattuor ãt modis. xi. q. iij.
Assumũt causas iniustas ⁊ despe
ratas: bibunt sanguinem pauperꝝ.
Contra quos ait. Ieuo. in lib. de
vilitate ꝓditionis humane. Sepe
causas tuã diffiunt et litigantib⁹
plusq; totũ auferũt: q; maior ẽ ex
pensarũ sumptus: q; sentẽte fru-
ctus: nec terminant negocia pau-
perũ cepta: quousq; eoꝝ marsu-
pia sint euacuata: cum tamen iu-
stum sit: gratis accepistis: gratis
date: ipsi vero nõ gratis dantes nec
iusticiam recte reddunt: lucruz in
arcba: damnũ in ꝓsciẽtia. Sz quid
ꝓdest homini: si totũ mundum lu
cref: aie vero sue detrimẽtum pa
tiat: hec ille. ¶ Nonus status ẽ
medicoꝝ: qui in malignitate posi
tus est. Hã anteq; medici incipiãt
medicare debẽt inducere infirmos
ad sacramẽtalem confessionem. Et
pauperes ac miserabiles ꝑsonas
gratis curare. Sz humano respe-
ctu detenti: de confessione non lo
quunt: immo adulantur: ⁊ peri-
culum mortis non aperiunt. ꝯ. c.
Cũ infirmitas. Extra de pe. ⁊ re-
mis. Ergo ꝓtẽnite mundũ. q; ple-
nus est malignitate. ¶ Decimus
status est tabellionuz: qui vtiq; in
maligno positus est. Hi faciũt in-
strumẽta falsa: palliata: vsuraria:
piuratos: scripturas abscõdẽtes:
⁊ ꝓmissa dãna inserẽtes. Facilũ

ſti ꝓra ꝓpꝛietatem ſui nominis. Nā vt ait.d. Jo. Teuthonicus in ſumma ꝓfeſſoꝝ: t magiſter Bartholomeꝰ de piſis i piſanella. Tabellio ē publica perſona hñs officiū ſcribēdi inſtrumēta ad fidē faciendā. ¶ Undecimꝰ eſt ſtatꝰ artificū t laboratoꝝ: qui in maligno poſitus eſt. Nulla ē aꝛs hoc tēpore in qua malignitates t fraudes nō exerceant. oēs artes corrupte t infecte ſunt: que deo nō placent et tranſgrediuntur dei ꝓcepta. Hinc cōminatur oīpotens deus. Amos. v. In oībus plateis planctus t in cunctis que foris ſunt dicetur. Ue vē: t vocabunt agricolas ad luctum: t ad plāctum eos q̄ ſciūt plāgere. Et i oībus vīs erit planctꝰ. ¶ Duodecimꝰ eſt ſtatus pauperū t miſerabiliū hominū. Hic vtiq; ſtatus malignitate plenus eſt. Hi ſunt ipatiētes: ꝯ dei ꝓuidētiā murmurātes: t blaſphemātes. cauteloſi ſunt. iuidi. q̄ruloſi litigatores. ocioſi. t ſepe diuitib⁹ elationes. ꝯ Eccl̄aſticum. c. xxv. Tres ſpēs odiuit ania mea t aggrauor valde aie illoꝝ. pauperē ſuperbum t diuitē mēdacē. t ſenem fatuū t iſenſatū. Patet igit malignitas miſabilis mūdi. De qua Dauid. ꝑo. lij. ait. Deꝰ de celo reſpexit ſup filios hoīum vt videat ſi ē intelligēs. aut requirēs deū. oēs declinauerunt. ſimul inutiles facti ſunt. nō eſt qui faciat bonū. nō eſt vſq; ad vnū. Et Iſa. i. c. oē caput languidū. t oē cor merēs. a plāta pedis vſq; ad verticē nō eſt in eo ſanitas. Aplꝰ quoq; Paulꝰ. huius malignitatis plenitudinem declarās iquit. ij. Thy. iij. Hoc aut̄ ſcito q̄m in nouiſſimis diebꝰ inſtabunt tpa piculoſa. Et erunt hoīes ſeipos amātes. cupidi. elati. ſuperbi blaſphemi. parētibꝰ nō obedientes. ingrati. ſceleſti. ſine affectione. ſine pace. criminatores. incontinentes imites. ſine benignitate. pditores. ꝓterui. tumidi. t voluptatū amatores magis q̄ dei. habētes ſpē q̄dē pietatis. virtutē aut̄ eius abnegātes. hec ille. Nō ergo diligēdus ē mundus. ſ. oīs ꝓſequendus. cum in eo oīs ſexus. oīs etas. oīs gradus. oīs aꝛs. oīs ſtatus depꝛauatus. corruptus t malignitate iſecta ſit. adeo vt nihil niſi vitia. niſi peccata. niſi ſcelera. niſi nephādiſſima in ipſo reperies. Quis igit erit tam amēs q; tam a rōne alienus. q; tam pui t degeneris animi vt eius nō ꝓtēnat t poſtponat. Quis iam ex tam graui. babilonica q; ꝓfuſione nō exeat. Quis huius laqueos t retia nō nitet euadere? Quis deniq; ſpreto t calcato mundo. deo qui eſt ſummū. ſtabiliſſimū t ꝓfectiſſimum bonū

nō adhereat? Ad id Ambroſius in epiſtola pulcre adhortat di. Nō enim vt dilectores ſeculi putāt parui aut ſegnis animi eſt: terrenas opes cōtēnere t occiduos honores faſtidire: nec ibi gloriā querere vbi laudat peccatores: t iniquos benedicitur. vnde ſi recte intelligat cōtēptus iſte rex tēporaliū: nihil religioſius t deuotius mentib⁹ rectius: nil inuenit erectius: q̄ſ ſacratiſſimis deſiderijs vniuerſa tranſcēdere: t illi inhērere: cui appropinquare clareſcere eſt: quem timere gaudere eſt: cui ſeruire regnare eſt. hec ille.

TErtium principale iducēs nos ad mūdi cōtēptū eſt eius inſaciabilitas. Affirmat .ſ. Boc. in iiij. libro ſtra Gen. ipoſſibile eſt humanum appetitum in mundo poſſe ſaciari. Hō ſic pertrando declarabo tripliciter.

¶ Primo non ſaciatur homo ex parte intellectus.

¶ Secundo non ſaciatur ex parte voluntatis.

¶ Tertio non ſaciatur ex parte ſenſus.

¶ Primo nō ſaciat ex pte itellectus. Licet. n. naturali iſtinctu hō inclinet ad rem ſciam atq; cognitionē: iuxta qđ ait Ariſt. in. i. Methā. t Ambroſius in. i. de officijs. Omnib⁹ hoīb⁹ inſt ſm naturā: veritatē inueſtigare: que nos ad ſtudium cognitionis trahit: t inquirendi cupiditatem infundit: hec ille. Plusq̄ tamen intellectus repleri in hac vita poteſt. vnde anima dicit: ꝓpter hec capacitatis infinite: t infinita ſm quid: quia ē in potētia ad omnia intelligibilia t ſcibilia. Ariſto. de regimine ꝓncipum ad Alexandrum. Cuncta ſunt ſcibilia intellectui. Et in. iij. de anima. Intellectus agentis eſt omnia facere: t intellectus poſſibilis eſt omnia fieri. Item in. iij. de anima. Anima eſt quodammodo omnia per intellectum intelligibilia. Ideo Cōmentator Auerroys in. y. de anima dicit. Ea que ſcimꝰ ſunt minima ꝓportionaliter q̄ ignoramꝰ. Non ergo ſaciatur homo in grammatica: non in rectorica: non in logica: non in philoſophia: non in aſtronomia: non in lege ciuili: non in lege canonica: non in metaphiſica: non in theologia: immo quanto plura cognoſcit: tanto plura ſcire appetit t anxiatur. Quapropter ait Salomon Eccleſiaſtes primo. Qui addit ſcientiam: addit t laborem. Hoc patet in ſapientibus antiquis: vt ait Lactantius in ꝓmo. diuinar: inſtitu. i ꝓncipio ꝓncipali. Magno ꝑ excel

tenti ingenio viri cuꝫ se doctrine
penitꝰ dedidissent. quicquid labo
rio poterat impẽdi. contẽptio oi-
bus ⁊ priuatio ⁊ publicis actioni-
bus ad inquirende veritatis studi
um se cõtulerunt. Et infra subdit.
Existimantes multo eẽ preclarius
humanarũ diuinarũqꝫ rerum in-
uestigare. ac scire rõnem ãꝫ struen
dis opibus aut cumulandis hono
ribus inherere. Quibus rebꝰ qñ
fragiles terreneqꝫ sunt. ⁊ ad solꝰ
corporis pertinent cultum. nemo
melior. nemo iustior effici potest.
Erant illi quidẽ cognitiõe vitatꝫ di
gnissimi. quã scire tãtope cupierũt
atqꝫ ita vt eam rebus omnibꝰ an-
teponerent. Nam ⁊ abiecisse quos
dam res familiares suas ⁊ renun
tiasse vniuersis voluptatibus con
stat. vt sola mẽ nudãqꝫ virtutem nu
di expeditiqꝫ sequerentur. Tantũ
apud eos virtutis nomen ⁊ auctо
ritas valuit. vt in ea eẽ summi bo
ni premium predicarent. Sꝫ neqꝫ
adepti sunt id qõ volebãt. ⁊ operã
simul atqꝫ industriaꝫ perdiderũt.
Quia vitas. i. archanũ summi ỗi
qui fecit oĩa ingenio ac ppriis nõ
põt sensibus cõprehẽdi. bille. Et
Hiero. ad Pauli. Et ex hoc Ar-
chesilas academicꝰ dixit: qꝺ a vi
rio ãꝫuis sapientissimis nihil scie-
bat: Et Socrates ait. Vnũ scio ꝙ
nescio. Hinc Pythagoras vt ait
Lactãtius in. iij. di. instit. ij. c. Au-
sus eẽ se dicere sapientẽ: ꝙ sapiẽte
amatorẽ. i. pbm. Nõ satiat ergo
hõ ex pte itellectꝰ. Hoc conclusit
Tullius in tusculanis di. Inest mẽ
tibus nris insatiabilis quedã cupi
ditas veri videndi. ¶ Scdo nõ sa-
ciat hõ in hoc mũdo ex pte volũ
tatis. Bonũ. n. ẽ obiectũ voluntа
tis vt dicit Ari. in. i. ethy. Et in. iij.
de aĩa. Nullũ ãt bonũ creatũ põt
saciare hois voluntatẽ: nõ diuitiꝫ
nõ honorꝫ: nõ gloria: nõ fama: nõ
potẽtia. Seneca ad Lucillũ. Lõge
rak in te qcqd multi locupletes
possederũt vltra priuatũ pecunie
modũ: fortunate. puchat: auro te
gat: purpura vestiat: ⁊ ad hũc mo
dũ deliciarũ ⁊ opum te perducat:
vt terrã marmorib⁹ abscondas: ⁊
nõ tm̃ ubi liceat hẽre diuitias sed
calcare. Accedãt statue ⁊ picture:
⁊ qcqd aros vlta luxurie elabora
uerit maiora ab his cupe discas.
hec ille. Et Tullius in libro para-
doxaꝝ. Nunqꝫ ego hercle neqꝫ
pecunias istoꝝ: neqꝫ tecta magnifi
ca: neqꝫ opes: neqꝫ imperia: neqꝫ
eas quibus maxime abstricti sunt
voluptates: in bonis rebꝰ aut ex-
petẽdis eẽ duxi. Quippe cũ vide
rẽ hoies his rebꝰ circũfluẽtes: ca
tm̃ desiderare marie quibꝰ abũda
rẽt. Neqꝫ. n. expletur vnqꝫ nec sa
ciat cupiditatis sitis. Refert Se-

neca in libro de beneficijs: ꝙ Ale
xander magnꝰ Anaximandro co
miti suo innumerabiles mundos as
serenti ex auctoritate Democriti.
Heu inquit me miserũ ꝙ ne vno
quidẽ adhuc sum potitus. De ipo
Iuuenale i. x. satyra sic dixit. Vnꝰ
pelleo iuueni nõ sufficit orbis. Estu
at infelix angusto limite mũdi. Ut
gyare clausus scopulis puaqꝫ seri
pho. Et Quintus Curtius refert
quẽdã Alexandro dixisse. Si dij
habitũ corporis sui: auiditati ani-
mi tui parẽ eẽ voluissent: orbis te
nõ caperet. Si daret igit homini
totius mũdi dominiũ ⁊ celoꝝ ipe
riũ minime saciaret. ¶ Tertio nõ
satiat hõ in hoc mũdo ex pte sen-
sus. Particulare enim sensibile est
obiectũ sensus: vt ait Ari. in. ij. de
aĩa ⁊ in. iij. Aĩa ẽ quodãmõ oĩa ꝙ
sensum sensibilia. Visus enim nõ sa
ciat in vidẽdo colorẽ: albũ: nigrũ:
viridẽ: croceũ: celestinum ⁊ cetera
colorata. Auris nõ saciatur in audi
endo cantꝰ. melodias. voces hu-
manas. ⁊ reliquã totius artis mu-
sice armoniã. Eccles. i. Non oc-
lus visu: nec auris auditu implet.
Gustus non satiatur in degustatio
ne ciborum: saporꝫ ⁊ epularũ toti
us coquorꝫ artis. Odoratus non
saciatur in varietate odoris ⁊ fra
grantie. Non in odore violarum:
rosarum: liliorum: garioforum:
aliorumqꝫ florum herbarum: fru
ctuum: aromatum. Tactus denigꝫ
non saciatur in delectationibꝰ ve-
nereis: lasciuis: carnalibus: sodo-
mitis: mollicijs ⁊ bestialitatibus.
Unde Tullius libro. v. tusculana-
rum ait. Ecrses quidem refertus
omnibus premijs domiqꝫ fortune
non equitatu: non pedestribus co
pijs: non nauium multitudine: nõ
infinito pondere auri contentus:
premium proposuit qui nouꝫ vo
luptatem inuenisset: qua non fuit
ipse contentus. Nunqꝫ enim finẽ
inueniet libido. hec ille. Sed q ve
rius hanc sententiam nobis insi-
nuare potest ãꝫ rerum ille: tanto
affluens delitijs. tam sublimis. tãꝫ
potens ⁊ gloriosus: vt mortalium
nullus vnquã fuerit: terrenoꝝ bo
noꝝ beatior aut felicior. Ubi est
Salomon rex Dauid filius: qui
omnibus mundi bonis affluens:
nunqꝫ contentus fuit. Habetur in
prime. iij. Re. c. iij. ꝙ Salomoni
nis dominium erant omnia regna
a flumine terre plusium vsqꝫ ad
terminum egypti: que ei offere-
bant munera ⁊ seruiebant ei cun-
ctis diebus vite sue. Fuit dominꝰ
super omnes duodecim tribꝰ isra
el: vt habet libro. iij. Re. Eratqꝫ
pacificus ⁊ eius subditi absqꝫ ti-
more viuebant. Et. iij. Re. iij. de
expensis quotidianis: que trãt tri

ginta chori simile. ⁊ .lx. chori farie. x. boues pingues. ⁊ .xx. pascuales. ⁊ centum arietes. excepta venatione ceruorum. caprarum atq; bubalorum ⁊ auium altilium. Et est opinio: ꝙ chorus est mensura mille librarum. Ex quo verisimiliter comprehenditur: ꝙ familia eius erat .xxx. milia personarum. habebatq; .xl. milia presepia equorum currilium. ⁊ .xij. milia equestrium Et .iij. Re. iij. habetur: ꝙ deus dedit Salomoni diuitias ⁊ gloriam: vt nemo fuerit ei similis in regib⁹ cūctis retro diebus. omnesq; qui remanserant de amorreis. etheis gebuseis. ferezeis. fecit sibi tributarios. Regina quoq; sabba dedit sibi .cxx. talenta auri ⁊ aromata multa nimis. gemmasq; preciosas. Et .iij. Re. x. dicitur: ꝙ erat pondus auri quod offerebatur Salomoni ꝑ singulos annos sexaginta milia ⁊ sexaginta sex talentorum auri. excepto eo quod offerebant viri qui erant super uectigalia: ⁊ super negociatores: ⁊ omnes reges arabie ducesq; terre: ita vt a nostris estimetur introitus ordinarius Salomonis. quatro milioni ⁊ cinquecento cinquātacinque milia e quatrocento quaranta ducati: sine alijs introitibus cōmunibus. Est autem sciendum ꝙ talentum est triplex ꝑm Catholicon. Primum est quinquaginta librarum: ꝑm aliquos septuaginta duarum librarum. ꝑm alios. cxx. librarum. Sumendo autem medium. s. ꝙ esset. lxxij. librarum. introitus eius ascendebat ad quadraginta septem milia ⁊ noningenta quinquaginta duo. libras auri. Libra autem auri valet circa nonaginta ducatos. De hoc vide dominum Antoninum in secunda parte summe. Argentum quoq; illis diebus erat in tanta copia: vt nullius precij reputaretur. Fecit templum dei famosum in toto orbe: ad cuius opus pro excisione lapidum de montibus septuaginta milia virorum erant occupati: ⁊ in septem annis compleuit tam grande opus .ij. parali. ij. Sapientia quoq; eius erat miranda: ad quam audiendam ⁊ videndaꝫ venit regina sabba a finibus terre: ⁊ plurimi de cunctis populis accedebant. Excedebat enim eius sapientia omnium orientalium egyptiorum sapientiam: ⁊ cunctis hominibus sapientior erat. Et .iij. Re. iiij. scribitur ꝙ locutus ē tria milia parabolas: ⁊ carmina eius fuerunt quinq; milia. Et disputauit super lignis. i. arboribus a cedro que est in libano vsq; ad ysopum: que egreditur de pariete Et disseruit de iumentis ⁊ volucri-

bus ⁊ reptilibus ⁊ piscibus. Fuit enim sibi sapientia diuinitus infusa: dum dormiret a principio regni prout postulauerat a deo. Quid de eius voluptatibus? Tot ⁊ tante fuerunt: vt dictu turpe videatur: tamen quia scriptura commemorat ⁊ ipse referam. Naz. iij. Re. ij. dicitur ꝙ fuerunt ei vxores quasi regine septingente. ⁊ cōcubine trecente. His itaq; copulatus est Salomō ardētissimo amore. Et auerterunt mulieres cor eius. Cūq; iam senex esset deprauatum est cor eius per mulieres. Petimus igitur a te O ditissime Salomon. O potētissime rex. O gloriosissime. O voluptuosissime inter omnes mortales: fuisti ne contentus? Responde. Non vnq̄ꝫ. Te saciauit mundus? Non vnq̄ꝫ: letasti ne vnquam cor tuuꝫ? Non vnquā. Vide quid ego de me scripsi. Ecclesiastes. ij. Magnificaui opera mea: edificaui mihi domos: ⁊ plantaui vineas: feci hortos ⁊ pomeria: ⁊ cōseui ea cuncti generis arborib⁹. Et extruxi mihi piscinas aquarū vt irrigarē siluā lignoꝝ germinantiū. Possedi seruos ⁊ ancillas: multamq; familiam habui: armenta quoq; ⁊ magnos ouium greges: vltra oēs q̄ fuerunt ante me in hierusalē. Coaceruaui mihi argentū ⁊ aurū: ⁊ substantias regū ⁊ prouinciarum. Feci mihi cantatores ⁊ cantatrices: ⁊ delitias filioꝝ hominum: cyphos ⁊ vrceolos in ministerio ad vina fundenda. Et supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in hierusalem. Sapientia quoq; perseuerauit mecum: ⁊ oīa que desiderauerunt oculi mei nō negaui eis: nec prohibui cor meuꝫ quin omni voluptate frueretur: ⁊ oblectaret se in his que preparaueram. Et hanc ratus sum partem meaꝫ: si vterer labore meo. Cūq; me conuertissem ad vniuersa opera: que fecerant manus mee: ⁊ ad labores in quibus frustra sudaueram: vidi in oībus vanitatem ⁊ afflictionem animi: ⁊ nihil permanere sub sole. h̄ ille. Sed dices. Cur homo i hac vita nunq̄ꝫ saciari cōtentari nec quietari potest? Respōdeo Cū hō sit creat⁹ ad imaginē dei ⁊ silitudinē. Gen. i. Et. s. doc. i p̄ma p̄te. q. xciij. ar. iiij. in primo sen. d. viij. q. v. dic̄ ꝙ aīa hūana ē tāte dignitatꝫ: vt d̄o ꝑ silitudinē sit ꝓpinqua. Jō nulla re creata saciari aut q̄etari pōt. Ait. n. Augu. i. ꝯfe. Fecisti nos dñe ad te ⁊ iq̄etū ē cor nr̄ꝫ: donec req̄escat i te. Et p̄s. Qui replet i bonis desideriū tuū. Ad qd̄ clari⁹ iteligēdū dat̄ rō nāl̄ ⁊ exēplū. Nā Ari. i. viij phy. dic̄ ꝙ res ordiata ad finē nūq̄ꝫ q̄escit

donec attingat ad illum. Et cū oi-
potēo deus sit finis noster. Apo.
primo. Ego sum alpha ⁊ o princi
piū ⁊ finis. Ideo nunq̄z hō quie-
scit nisi in visione diuine essentie.
Exēplum naturale: est tale. Si. n.
det vna cupa triangularis: ⁊ vnū
pomum rotūdum: ponaturq̄z po
mum in cupa nō replebit: quia ē
dissimil ⁊ dispoꝛportionata. Naz
figura sperica non replet figuram
triangularē: nec ecōuerso: posito
pomo sperico in figura triangula
ri: adhuc tres anguli vacui rema-
nebunt. Ideo tamen eiusdez figu
re ⁊ proꝑportionis: vna aliam pōt
replere. Similiter ē de anima hu-
mana que licet nō habeat figuraz
corꝑoralem: hz tamen spūalem: q:
ad ymaginez trinitatis est creata.
Ideo est figure triangularis: cui⁹
tres anguli sunt: memoria: intelli-
gentia: voluntas. Mundus hz fi
guram sphericā. ſm Plīm. i. de
celo ⁊ mundo. Terra enim ignis:
aer: ⁊ aqua: planete: ⁊ stelle: ha-
bent figuram sphericā ⁊ rotundā.
Et sic omnia illa sunt quasi vnum
pomum rotūduz. Itaq̄z si ponat
totus mundus in corde hominis:
seu i anima humana: ita vt hō sit
dño totius mundi: sicut fuit Ale-
xander: adhuc cor hominis nō est
repletum. Ideo stāt tres anguli va-
cui. s. memoria: intellectus: ⁊ volū
tas. Deus autez est ei⁹dē figure
cum anima: cū sit vnus in substā
tia: ⁊ trinus in ꝑsonis. Sic aīa
una in substantia: ⁊ trina in poten
tijs. Ideo solus deus potest satia-
re ⁊ quietare hominez. Pater re
plet memoriā. Filius intelligentiā.
Spūssanctus voluntatem. Unde
Dauid in ꝓ. Saciabor: cum ap-
paruerit gloria tua. Ergo relinq̄n
dus ⁊ calcandus est mundus: qui
stabilis: pulcher: bon⁹: delectatiōe
⁊ lacietate plenus videt: hz fedus
⁊ immundus: instabilis malignus:
⁊ insaciabilis ē. Audi dignissimuz
⁊ memoriter tenendum exemplū.
Quidam iuuenis cui mūdus pu
rimū placebat. semel dum esset in
ecclesia vidit mulierē quandaz in
facie: in oculis: in fronte: ⁊ in par
te anteriori: totius corꝑis pulcher
rimā: ⁊ mirū imodum decoratā.
Ad quam respiciens: tantam eius
pulchritudinem miratus est: ut
oculos in eam continue fixos te
neret: que ⁊ sibi magnopere pla-
cebat. Cum vero populus recessis
set. ꝺ domina iuuenem ad se voca
uit ⁊ dixit. Placet ne tibi aspect⁹
decor: ⁊ pulchritudo mea? Cui iu
uenis ait. Placet equidem. Tūc
illa cum spatulis se versus iuuenē
reuoluit: dicens. Modo respice
⁊ diligenter considera. Ideo aperi
⁊ vidit totam apertam ipsam: ꝓ-

posteriorē ꝑtē: si in qua vidit fedita
tem: nimiā turpitudinē: scaturien
tes vermes: stercora ⁊ fetorē exa
lantē. Et sic euanuit. Tūc intellexit
prudēs iuuenis hāc eē mūdi vitā
fallacē ⁊ pditricē: instabilē: malignā
⁊ insatiabilē. Quāobrē mundum
relinquēs: religiosus effectus san
ctissime vixit. Igit ⁊ vos amato
res mūdi expergiscimini ⁊ lassate
lo instabile mundo: lassate lo mali
gno mūdo: lassate lo isaciabile mō
do. Et sic habebitis hic gratiam ⁊
alibi gloriam. Amen.

¶ Feria scōa dñice passiōis. De
morte. Sermo. xli.

Modicū tempus vo
biscū sum. Jo. vij.
Si mens humana
obcecata peccatis:
ferocitatem mortis
frequenter cogitaret: vniuersas
mundi vanitates: delitias omnes:
cunctaq̄z vitia ꝓpter calcaret. Ait
enim Aurelius Augustinus. Ni
hil est qđ sic reuocet a peccato q̄z
frequens cogitatio mortis. Idem
⁊ moralis Gregorius. cōfirmat di
cens. Nihil adeo valet ad domā
da carnalia desideria: sicut cogita
re qualis sit futura ipsa moritura
caro: Et hz miser homo deliti⁹ ⁊
voluptatibus inuolut⁹: non nunq̄z
longo tpe viuere videatur: cito ta
men ꝑterit eius vita que delectabi
lis apparebat. Unde ⁊ cunctis be
nivolis ⁊ amicis: in supremo spiri
tu cōstitutus: merito dicere potest.
Modicū tempus vobiscum sum-
que fuerunt verba in euangelio
recitata. In quo tria singularia do
cumenta habemus. ¶ Primum
documentum q̄ multi querūt dari
stū ⁊ non inueniunt: q̄ non querūt
vbi est: sed vbi non est: videlicet in
honoribus ⁊ pōpis ac mundi bu
ius vanitatibus. Hoc patet ꝓma
euangelij parte ibi. Queritis me
⁊ non inuenietis. ¶ Secōm docu
mentū q̄ quicunq̄z sitit ⁊ cupit bo
na vel tēporalia vel spūalia acce-
dat ad xp̄m: qui dat oibus affluē
ter ⁊ abundanter. Hoc ꝓbi. Si
quis sitit ꝛē. ¶ Tertiū documentuz
q̄ qui credit in xp̄m: corde, ⁊ ope
ribus gratia spūssancti abundāti
eo. Hoc ibi notat. Qui credit in
me ꝛē. ⁊ per ꝓsequēs laudabiliter
viuit: nec timet ꝓximodum pōt
mortem. De qua tria videbim⁹.
¶ Primo mortis necessitatez.
¶ Secōo mortis potestatem.
¶ Tertio mortis doloꝛositatem.
¶ Primo cōsiderare debemus
mortis necessitatem. Sanctus doc.
in prima scōe. q. i. ar. ij. Et in ꝑma
par. q. v. ar. ij. ⁊. q. lxxv. arti. iij.
Et Aristo. ij. Phoꝛ dicunt q̄ cau
se habēt ordinē inter se. Quē qui
dez sunt quatuor: principalioꝛes.

ꝝ cā finalis: cā agēs: cā formalis: ⁊ cā materialis. Si igit̄ cōsideramus hoiem ſm cām efficientem: que ē dē⁹ glorioſus: certe hō ē immortalis ⁊ incorruptibilis. vnde.l. doc.i.par.q.xcvij.ar.i.dīc. Ex pte cauſe efficiētis que ē dē⁹: in ſtatu innocētie: erat hō incorruptibilis: q: deus dederat hoi donū iuſticie originalis: p qđ hō poterat pſeruari a corruptione ⁊ morte. Propterea Sap.i.dr. Dē⁹ mortē nō fecit. Si vero conſideram⁹ hoiem ſm cām formalē: ſili dicēdū ē: q hō eſt immortalis: q: forma eſſentialis hois: eſt aia rōnalis: que ſm ſuaz naturā ē immortalis: ⁊ incorruptibilis: quātū de ſe eſt: appetit materiaz incorruptibilē. Si.n. forma corporis celeſtis: ꝓpter ſuā nobilitatē ⁊ pfectionē ita faciat appetitū materie: vt nō appetat aliā formā: ppt qđ dicim⁹: materiā corpoz celeſtiū eſſe incorruptibilē: vt ait Ariſto. primo. de celo ⁊ mu. Adulto magis aia rōnalis que ē nobilior forma q̄z forma corpoz celeſtiuz: deberet hoc facere. Non ergo ex defectu ipſi⁹ aie eſt: q corp⁹ ſit corruptibile: ſz potius quātū in ſe eſt eſt et incorruptibile. Ex ſi.iij. conſiderem⁹ hoiem ſm cām materialem: mors ē hoi naturalis: q: ē cōpoſit⁹ ex ꝓtrarijs. Dō ſic ꝓbat. Omne cōpoſitū ex cōtrarijs neceſſario ē corruptibile: vt dicit Phūs .ij. ⁊. viij. Phy. ⁊ in lib. de morte ⁊ vita. Cōtrariū: per ſe eſt cā corruptionis. Et ibidez dicit. Dē qđ corrūpit ſiue p accedēs: ſiue p ſe: corrūpit a ſuo cōtrio. Et itez ibidē. Vbi nō eſt cōtrium: ibi nō ē corruptio. Et in ꝓmo de celo ⁊ mu. Nihil ē corruptibile: niſi cuius principia alterabilia ſunt. Hoc eadē ſententia habet in libro. de generatione ⁊ corruptiōe. ⁊ i. x. Methā. ⁊ i multis alijs locis. Sz hō ē ꝓpoſit⁹ ex cōtrijs. ſ. ex. iiij. elemētis ⁊ ſm q̄ litates eoz vt dicit Phūs. ij. de generā. ⁊ cor. ⁊. iij. Methā. q ſunt caliditas: frigiditas: hūiditas: ⁊ ſiccitas: q̄ ſunt q̄litates actiue ⁊ paſſiue: vt Phūs declarat. ij. de gene. ⁊ cor. Tales.n. q̄litates admodum q̄ituor: inimicoz ſunt i ꝓtinua pugna ⁊ diſcordia. Ex q̄rū diſcordia diſſoluit̄ tandez corpis armonia. Accipe ſilitudiné de incarceratis: qui nocte ⁊ die nituñ frágere carceré ⁊ fugere: atqz ad ꝓpria loca redire. Sic iſti q̄tuor incarcerati corpus frangunt ⁊ deſtruūt: vt ad loca ꝓpria reuertantur: vt.ſ. leuia ſurſum: ⁊ grauia tendant deorſuz. Hoc declarat Ariſt. i. viij. Phyſicorum di. Omnia corrupta vadūt ad ea ex quibus cōpoſita ſunt ergo homo eſt neceſſario corruptibilis. ſ. neceſſitate que ſumit ex parte cauſe materialis: que eſt neceſſitas abſoluta: vt ait Phūs in .ij. Phyſicoz. Ideo Ariſto. in libro de cauſa longitudinis ⁊ brevitatis vite. dicit. Impoſſibile eſt habenti materiam: nō exiſtere corruptibile. Et ita patet hominem conſideratum ſm cauſam materialem neceſſario eſſe mortalem: ⁊ ſi viueret mile milia annoz: tandem moritur. Vixit enim Adam primus parens noſter nongentis triginta annis ⁊ mortuus eſt. Vixit Seth. nongentis duodecim annis ⁊ mortuus ē. Vixit Enos nōgētis quinq; ánis ⁊ mortuus eſt. Vixit Malaleel octingentis nonaginta quinq; ánis ⁊ mortu⁹ ē. Vixit Jaretus nógentis ſexaginta duobus ⁊ mortuus eſt. Vixit Matuſalem nógentis ſexaginta nouem annis ⁊ mortus eſt. Vixit Lamech ſeptingentis ſeptuaginta annis ⁊ mortuus ē. Vixit Noe nógentis quinquaginta ⁊ mortu⁹ eſt. Fuit inſuper quidā Johānes de temporibus: armiger⁹ Caroli magni qui vixit trecentis annis ⁊ ſexaginta vnoz ⁊ tamen anno dñi iiz⁰. mortuus eſt: vt refert domi/nus Martinus in cronica. Propterea Iero. ad Heliodoruz de morte Nepotiani. ait. Debemus igit̄ ⁊ nos animo premeditari: qd aliquādo futuri ſumus: ⁊ q̄ velimus nolimus longius abeſſe' nō poteſt. Nam ſi nōgentos vite exederemus ános vt ante diluuiuz viuebat humanū genus: ⁊ Matuſalem nobis tēpora donarent: tñ nihil eſſet preterita vite lōgitudo que eſſe deſiſtet. Et.n. iter cuz qui decem virit ános ⁊ illum qui mille: poſtq̄z idem finis vite aduenerit: ⁊ inexcuſabilis mortis neceſſitas: trāſactum oē tantūdē ē: niſi q magis ſenex: omnibus peccatorū faſceo ꝓficiſcit. Optia quoq; dico miſeris mortalib⁹: cuit pma fugit ſubeunt morbi: triſtiſq; ſenectus. Et labor ⁊ dirē rapit in dementia mortis: hec ille. Si aūt conſideremus hoiem ſm cām finalē: mors eſt hoi neceſſaria. Finis.n. ꝓpter quē creatus eſt homo: vt videat diuinā eſſentiam ⁊ ea fruatur. vnde Lactantius in libro. vij. .c. vi. ait. Ideirco mundus factus eſt vt naſcamur. Ideo naſcimur vt agnoſcamus factorem mundi ac noſtri deum. Ideo agnoſcimus vt colamus. Ideo colimus: vt imortalitatem pro mercede laborum capiamus. Quoniā maximis: laboribus cultus dei conſtat. Ideo premio immortalitatis affici mur: vt ſimiles angelis effecti: ſummo patri ac deo: in perpetuū ſeruiamus: ⁊ ſimus eternum deo regnum. Hec ſumma rerum eſt:

hoc archanū dei. hoc mysterium mūdi.hec ille. Talio aūt dei visio ⁊ fruitio est paradisus:est beatitudo finalis:est gloria sempiterna. Ro.vi. Nūc vero liberati a peccato fui aūt facti deo habetis fructum vestrū in sanctificationem.finem vero eternā.Hanc aūt visionem beatificā:nullus pōt consequi nisi prius moriatur morte corporali:iuxta illud:qđ dixit dominus moysi. Exo.xxxiij. Non enim videbit me homo ⁊ viuet. Ergo pp hanc cām mors est necessaria. Ex hoc dicebat apud Phil.i. Coarctor aūt ex duobus:desideriū habēs dissolui ⁊ esse cum xp̄o. Et ideo.s. Boc.in.iiij. sen.d.xlix.q.i.ar.i. dicit. Qđ mors appetibilis propter beatitudinē.Concurrentibus his cāusis:verissime dicere possum⁹ illud:qđ sapiētissima mulier affirmabat:scđm Re.xiiij. Dēs morimur ⁊ quasi aque dilabimur i terram:que non reuertunt.Cū qua cōcor.Seneca ad Lucillū.d. Corpora nostra rapiunt fluminū more:nihil ex his que videmus manet.p̄s. Beate cecinit. Quis est homo qui viuet ⁊ nō videbit mortem: Apl̄s paulus hebre.ix. Statutū est hoibus semel mori. Et Jacobi.iiij. Vita mea vapor est ad modicū parens. Et Hiero.in epistola ad amicū egrotū. Necesse ē enim vt qui venerit ⁊ranseat:vbi gerit vitā peregrinā:maxime cuz Salon ꝓfectatus sit. Un⁹ inquit introitus ad vitam:⁊ simul exitus. Quid ergo leticie nobis pōt occurrere:vbi primo discitur flere: ⁊ inter ipsa cunabula:⁊ in ipso vite vestibulo:nihil aliud nobis de mundo:qz̄ fletus occurrit:Limina mundi calcauimus cū fletu trāsituri. Equidē o angustū anxiūqz tempus vite mortalis:vbi cū initio noiaf finis. Initiū nostrum cū fine sumpsimus. Jam captus est morte qui natus est. hec ille. Vis igitur patet necessitas mortis.Ad eius igitur potestatē ꝓsiderandaz accedamus.

Secundo principaliter:mortis ꝓsiderare debemus potestatē. Hic occurrit oportune q̄rendū:vtrum sit possibile alicui mortis iperiū euitare: Rnde.Siqs foret talis:aut hoc esset ꝓpter potentiā.aut ꝓpter sapientiā.aut propter diuitias.aut ꝓpter sanctitatē. Sed nullo istoz modoz q̄ sapientiam mortis dnium pōt euadere. Ergo mors nullomō euitari pōt. Primo non potest euitari per potentiam. Nam potētissimi fuerūt gigantes ⁊ mundi principes.⁊ tamen de ipsis mors imperiose triumphauit. Potentissim⁹ fuit. C. Cesar:qui de Carthagine:gallia: anglia:⁊ hyspania triumphauit. Quiqz tot regnoz ac ꝓuinciaruz imperiū gessit. Et tamen.xxij.vulneribus a Bruto Crasso principalibus amicis cōfossus.a morte superatus est. Potentissimus fuit. Octauianus.qui tantum rēpublicam romanā adauxit.vt augustus diceref.sub quo ⁊ dnūstus natus est.florente vniuersali pace ⁊ tamē a morte ꝓstratus est. Potentissimus fuit Pharao rex egypti.qui ⁊ dei populum est affligere.⁊ tamē superante morte in mari rubro submersus est. Potentissimus fuit Nabuchodenasor rex. qui totū orientem subiugauit.⁊ inde a morte miserabiliter deuictus est. Potentissimus fuit Alexander magnus qui quasi totuz orbē subdidit.⁊ tamen i.xij.anno regni eius.mors ei finez imposuit. Potentissimus fuit Nero:qui aureis retibus piscabaf.⁊ tamē in.xxxij. anno ꝑm Eutropium:a morte precipitatus ē. Potētissimus fuit ꝓnceps Holofernes:qui populū dei deglutire venerat:⁊ tñ a morte p manū Judith vidue deuictus est. Potētissimus fuit Diocletianus: qui fidem xp̄i seuissime persecut⁹ est:⁊ tñ veneno ex vita sublatus ē. Potentissimus fuit Attila rex vnorum:qui destructa quasi tota Italia:accepta in vxore Philippi imperatoris sorore:tamē nocte prima nuptiarū:sanguine per nares fluēte:a morte interēptus est. Potentissimus fuit Antiocus iudeorum persecutor:⁊ tñ scaturientibus ex corpore vermibus:a morte superatus ē. Sed quid potentissimos priorū secuit cōmemoro: Domestica ⁊ nostre etatis exempla petamus. Potentissimus fuit Alphōsus rex sicilie:qui tot regnis imperauit:⁊ a morte tandem deuictus fuit. Potentissimus fuit Francisci sortia:qui post innumera prelia:tādez mediolanensis dux effectus:tñ a morte victus occubuit. Potentissimus fuit eius filiꝰ Galeatius dux mediolani quintus: q infinito pene auri pondere cōgregato ⁊ semper armatorum cuneis circūsceptus:dum in templo protomartyris Stephani securissimus videretur:in ipsius sancti festiuo triūpho:a morte miserabiliter extinctus est. Potentissimus fuit dux Burgundie:cuius fama totum terrore concutiebat orbem: ⁊ tamen miserrime ⁊ ignominiose a morte subactus est.Quid plura: Mors potentior est cunctis: cuius dominio etiam potentissimi subiugantur. Auct Hieronymus de morte Nepotiani. Perseo ille

rex potentissimus: qui subuertit montes. maria constrauit: cum de sublimi loco: infinitā hominū multitudinem ⁊ innumerabilem vidisset exercitum: fleuisse dicitur: eo q̄ post centum annos nullus eorum quos tunc cernebat superfuturus esset. Et infra. O si possem⁹ in talem ascendere speculam: de qua vniuersam terram sub nostris pedibus cerneremus: iam tibi ostenderem totius mūdi ruinas: gētes gentibus: ⁊ regnis regna collisa. Alios torqueri: alios necari. alios absorberi fluctibus: ⁊ non tm̄ xersis exercitū: sed totius mūdi hoies qui nūc viuunt in breui spatio defuturos. Sentis ne obsecro te: qñ infans: quando puer: quando senex factus sis? Quottidie morimur: quottidie cōmutamur: ⁊ tamen eternos nos esse credimus. hec ille. ¶ Secundo mors euitari non potest propter sapientiaz. fuerunt plurimi sapientissimi a principio mundi in omni scientiarum genere: qui tamen a sua sapientia ex manibus mortis seipsos eripere non potuerunt. Sapientissim⁹ fuit Salomon: ⁊ tamen sua sapientia mortis nexus euadere nesciuit. Sapiētissimus fuit Architophel. Sapientissimus fuit Cato. Sapiētissimus fuit Democritus. Sapientissimus fuit Socrates. Sapientissimus fuit Plato. Sapientissimus fuit Aristoteles. Sapientissimus fuit Auerroys corduben sis commentator magnus. Sapientissimus fuit Auicenna. Galienus. Hypocras. Mesue. Albertus magnus. Petrus de abano: conciliator: ceteriqz philosophi ⁊ medici: qui suis scientijs ⁊ arte medicinarum: mortis remedium adinuenire non potuerunt. Sapientissimus fuit Marchus cicero. Virgilius. Lucanus. Titus liuius. Plinius quoqz maior. Plinius minor. Catullusqz: qui tres ex antiquissima ciuitate verone claram originem trahentes: ⁊ tamen mortui sunt. Mortui quoqz sunt grammatici: rhethorici: subtilissimi: Logici. Astrologi. Geometre Arismetrici. Musici. Legiste. Canoniste: ⁊ maximi ac profundissimi theologi. De quibus omnibus Isai.xxxiij. Ubi est litteratus. vbi verba legis ponderans. vbi doctor paruulorū. hec ille. ¶ Tertio mors euitari non potest propter diuitias. Extiterunt multi qui amplissimis diuitijs referti: neqz argento: neqz auro: neqz gemmis neqz iocalibus: neqz lapidibus pretiosis: neqz cumulatissimis thesauris: mortis vulnus decli-

nare potuerunt: immo omnes diuitias eorum alienis dimiserūt. Job vigesimo septimo. Diues cū dormierit nihil secuz afferet: aperiet oculos suos ⁊ nihil inueniet. Et idez decimo septimo capitulo. Conclusit gemendo sic inquiens. Solum mihi superest sepulchrū. ¶ Quarto mors non potest euitari propter sanctitatem. Adeo mors rapacissima est: vt neqz virtutem: neqz sanctitatem vereat. Patriarche quāuis maxima deuotione pollerent: eos tamen rabida mors expugnauit. Preualuit aduersus diuinos prophetas. Mortui sunt sanctissimi apostoli. Mortui sunt inclyti martyres. Mortui sunt confessores lucidissimi. Mortui sunt exēplares heremite. Mortue sunt illibate virgines. Quid alios cō memoro? Mortuus est ⁊ ille sanctus sanctorum redemptor noster verus deus ⁊ verus homo. Mortua est ⁊ mater eius gloriosa ⁊ intemerata: ac totius mūdi ⁊ celoruz domina. Unde Chrisostomus in persecutione positus per Theophiluz Alexandrie episcopum. hec verba protulit sociis dicens. Dixi vobis. Uia est vita presens: cuius ⁊ tristitia ⁊ leta pertranseunt: Nundine sunt que cernimus omnia. Uendimus ⁊ emimus: modo diuertimus. Non patriarchis meliores sumus. Non prophetas ⁊ apostolos antecellimus: vt immortalis nobis hec vita permaneat. hec ille. Quis ergo non defleat: non ploret: non lachrymetur cum iam certissime cognoscat se non posse euadere mortem crudelem ⁊ amaram? Non certe per potentiam. Non per scientiam: non per diuitias: non per sanctitatem. O mors crudelis. O mors rapax. O mors tyrannica. O mors amara de qua ait Eccle.xli. O mors q̄z amara est memoria tua. Amara inquam quia tu coniuncta disiungis: sociata separas: conglutinata dissoluis. Amara: quia filium rapis a patre: a matre si iam tollis. Amara: quia vxorem a viro: ⁊ virum diuidis ab vxore: fratrez a fratre: amicum ab amico: vicinum a vicino rapere non desistis. Amara: quia ab homine aufers visum: tollis auditum: odoratum: gustum: tactuz. Amara quia relinquis corpus turpe: deforme: horribile ad videndū: vt oēs tereantur ad cadaueris aspectū. Qd sit veruz aspicite hic. Habeas caput mortui horribile ⁊ defor-

me quātū possibile ē: ⁊ illud pplo ostēde dicēs: versus pplz. Quid in hac vita isto spectaculo horribilibus. O caput vbi sunt capilli tui flaui: tanta diligentia nutriti. Ubi lucētes oculi. Ubi decora facies. Ubi tersa frons. Ubi rubicūda labia. Ubi dentes. Ubi lingua loquax. Ubi palaium. Ubi guttur. Ubi cerebrū. Ubi intellectus agēs. Ubi itellect⁹ possibil. Ubi memoria. Ubi voluntas. Ubi altū ⁊ subtile ingeniuz. Ubi sensus cōis. Ubi imagiatio. Ubi excogitatiua potētia. Ubi aīa tua florida [illegible]dēs. Ubi candidum pectus. Ubi mollissime manus. Ubi deniqz corpus tuuz egregie organizatum responditur. Hec mihi: quia mors amara: mors rapax: mors crudelissima his omnibus me priuauit. Et vt me videtis tam deforme ⁊ tam horribile me derelinquit. Quod ⁊ similiter mors ipsa de vobis faciet cum nemini parcat. Ideo conemini virtuose viuere: vt corpore terre relicto: saltem animam celo locare possitis.

Tertio principaliter mortis cōsiderare debemus dolorositatē. Maxim⁹ nēpe dolor ⁊ maxima tristicia causat i mēte morientis: q̄z maxime pctōr: cū cōspicit se priuari maximis ⁊ potissimis bonis: que supra oīa in vita dilexerat: quorum. s. primum est.

¶ Primum forma substātialis.

¶ Scdz gloria mundialis.

¶ Tertium abundantia temporalis.

¶ Primū igit bonū cuius priuatione moriēs: acerbissimū dolorez patit: ē forma substantialis. s. aīa. Nā ipsa aīa quātū ad suā essentiā vt Phs ait. in. iij. de aīa: est tota i toto: ⁊ tota in qualibet pte corporis. Uñ non est aliqua ps sic pua: sic vilis in corpe humano: qñ viuit: in qua nō sit tota aīa essentialiter ⁊ p suā naturā. ⁊ nō ē soluz in cerebro. vel capite. vt dixerūt quidā reprobati a Phō in. i. de aīa. sz tota indigito pedis. tota idigito manus. tota i capite. Et breuiter tota est vbiqz essentialiter. vtens sensibus exterioribꝰ ad suas operationes. Uñ Aug. i. vi. de tri. c. .xix. ait. Creatura quoqz spūalis sicut est aīa. est quidez i corpis cōparatiōe simplicior. sine cōpatiōe aūt corporis multiplex est. etiā ipa nō simplex. Nā ideo simplicior ē corpore. qm̄ nō mole diffunditur p spacium loci. sed i vno corpore. ⁊ itoto tota est. ⁊ i qualibet parte eius tota est. hec ille. Sed in pia morte sceuiente. totum hec natura

le bonum destruitur ⁊ anihilatur. vsqz a deo. vt ipsa aīa nō sit in corpore: nec essentialiter. nec virtualiter. nec in toto corpore. nec in aliqua parte ipsi⁹ corporis. q: ab eo totaliter auferr ⁊ separatur. deserens omnes sensus iteriores. ⁊ exteriores. q: nō amplius videt. non audit. nō odorat. nō gustat. nō palpat ⁊ huiusmōi. O qualis dolor: qñ aīa separatur a corpore. Magnus vtiqz dolor: magna afflictio magnū tormētuz est i eius sepatione. Est. n. snīa taz Phoꝝ q̄z theologoꝝ. q in tota reꝝ natura non reperit tā intēsus amor: qualis ē iter aīam ⁊ corpus naturaliter loquēdo. Adeo vt aīe sanctoꝝ semper desiderēt suoꝝ corpoꝝ vnionem: q: ad ipsa sua corpora: quendā naturalē appetitum hñt vt ait Aug. xij. sup. Geñ. ⁊ s. doc. in prima secūde. q. iiij. ar. v. Reperiūt eniz summi ⁊ intēsissimi amores in hac vita: vt pr̄is ad filiū: ⁊ vxoris ⁊ ad virū: ⁊ huiusmodi. Ubi aūt inuenit vehemēs amor: in priuatione ipsi⁹ boni: inuenit ⁊ vehemēs dolor. Cū ergo inter animā ⁊ corpus sit maximus amor: seqt q in eoꝝ separatione interueniat maximus dolor. Nam sm Augustinum: dolor in amore fundatur. In tali enim separatione vt pulchre psequitur: dñs Petrus damianus in quadam epistola dolet caput: dolet cerebrum: caligantur oculi: aures obsurdescunt: lingua ingrossatur: intellectus obūbrat: memoria hebetat: facies pallescit: supercilia deprimuntur: nares subtiliātur. Contremiscit cor: debilitantur mēbra cuncta: ⁊ conquassantur viscera. Moriēs clamat: suspirat: gemit: eiulat dicens. Heu heu: oy: oy: ha ha ha. O quanta anxietas. O quanta tristicia. O q̄z magna est angustia in tali separatione. Si enim in incisione vnius membri: tanta est passio q multotiens fit [illegible]: cogita quantus est dolor in tota anime disiunctiōe. Quis exprimere. Quis enarrare: quis persuadere potest doloris acerbitatem ⁊ spasmum in dissolutione anime a corpore. Certe nullus. Unde san. Doc. iu. iiij. senten. dis. [illegible]. q. .iij. dicit. q mors in quantum priuat primo bono. s. esse quidem est bonum naturale: est maxima penarum. Hoc confirmat Phylosophus in. iij. Ethicoruz. c. xv. vbi dicit. Terribilissimum aūt mors. Et in libro de spiritu ⁊ anima dicitur. Anima recedens a corpore trahit omnes potentias secū: sensum: ymaginationem: rationem: intellectum: intelligentiam: concupiscibilitatem. Et his sm merita

afficitur ad dolorem ⁊ delectatio
nem. ¶ Secundum bonū in hac
vita est gloria mūdialis. Hoc bo
num maximū: imundum ab ho-
minibus appetitur. Unde Oui-
dius in.iiij. libro de tristibus ait.
Deniq; non paruas animo: dat
gloria laudes. Et facunda facit pe
ctora: laudis amor. Et Tuli⁹. Ho
nos alit artes: quiq; ad studia ac-
cēduntur gloria. Et Gregori⁹.xix
libro moraliū. ⁊ in decretis. distin.
xlvij.c. Omnes huius seculi dile
ctores: in terrenis reb⁹ fortes sunt:
in celestibus debiles. Nam pro
tempor[illegible]: vsq; ad mortem
desudare appetunt: sed pro spe
perpetua nec parum quidem in
labore subsistunt: hec ille. Sz quo
tandez pergit tanta gloria: tantus
honor: tanta fama: tanta celebri-
tas: ⁊ tam tumida excellētia. Cer
te ad nihilum: quia mors crude-
lis: eam ab omnibus aufert.
Quos enim vita gloriosos sub-
stulerat: mors ignominiosos de-
iecit. Unde Isa.xl. Omnis caro
fenum: ⁊ omnis gloria eius quasi
flos agri. Exsiccatum est fenum ⁊
cecidit flos. Legitur enim de Ale
xandro magno: qui in vita tam
excellens ⁊ gloriosus extitit: ꝙ la
pis quidam sibi fuit missus: qui
positus in vna parte statere. pon
derabat plus q̄z omnia quecūq;
poni possent in alia parte. Posi
to vero puluere super lapidem.
minus ponderabat. q̄z q̄dcunq;
aliud. quod poni posset i alia par
te statere. Quod videntes etiam
multi sapientes. mirabantur plu-
rimum. Horum autem vnus ait.
O Alexander: iste lapis vobis
demonstrat quid estis. Nūc enim
plus ponderatis q̄z totus mun-
dus qui vos saciare non potest.
Sed posito super vos puluere in
morte minus eritis: ⁊ minor erit
gloria vestra q̄z aliquid mundi.
¶ Tertium bonum in hac vita
est abundātia temporalis: vt sunt
diuitie que magnopere desiderā
tur: adeo vt dicat Bernardus in
sermone de regno spirituali. Trā
sis maria vt diuitias acquiras: ⁊
alium orbem tibi aperis nauigan
do: s̄m sapientem: tribus digitis
distans a morte patriam fugis: re
linquis parentes: filios nescis: di-
uelleris ab vxore: ⁊ omnium ne-
cessitudinum obliuisceris: hec il-
le. Et tamen in morte relinquitur.
O mercatores quid ex tot trafi-
gis ⁊ mercantijs portabitis? Ni-
hil. O diuites qui estis tam du-
ri: tam tenaces: tam auari erga

parentes: erga amicos ⁊ christi
pauperes: quid vobiscum fere-
tis? Audite Dauid psalmo. Dor
mierunt somnum suum ⁊ nihil
inuenerunt omnes viri diuitia-
rum in manibus suis. Et Ber-
nardus ait vbi supra. Diuitie
cum labore acquiruntur: cum ti-
more possidentur: ⁊ cum dolore
amittuntur. Thesaurizas ⁊ igno-
ras cui congregabis ea. Que-
ris vt acquiras: acquiris vt ꝑdas:
ꝑdis vt doleas: hec ille. Salandi-
nus rex saracenoꝝ morti appro-
pinquans: sudariū quo post mor-
tem induendus erat: sibi iussit pre
sentari: illudq; per totā ciuitatem
deferri fecit: ⁊ ꝓclamari. Tm̄ tm̄
de omnibus reb⁹ mundi: ⁊ de oi-
bus diuitijs ac thesauris suis: rex
magnus salandin⁹ secū defferet.
¶ Quartum bonū est voluptas
corporalis. Hec die noctuq; a sen
sualibus queritur. Et tamen cum
mors aduenerit: hec penitus defi
ciet. Deficient delicata cibaria: di
uersitates vini: varietates confe-
ctionum: cibi exquisiti: varij sa-
pores: mollicies lecti: linteamina
subtilia: camisie tenues ⁊ morbi-
de: deficient fuci: come: aque for-
tes: odor muscati: apparatus men
sarum argenteus: gemme: tot ve-
stium mutatoria. Deficiet carnis
cura: carnis delectatio: carnis lu-
xuria: amor mundi tandem defi-
ciet. Et quid erit post hoc? O de⁹
q̄z ceci sunt mundi amatores. Ec-
ce mors in ianuis. Ecce continuo
insidias ponit. Ecce vbiq; ⁊ sem-
per sagittis suis accutissimis mi-
natur: ⁊ tamen miserabilis homo
non aduertit quid sequitur: post
breue solacium: quid eueniet. Ait
sapientissimus Ecclesiasticus.x.c.
Cum enim morietur homo here
ditabit serpentes vermes ⁊ be-
stias. Ideo Bernardus in libro
meditationum. Utinam saperent
⁊ intelligerent ac nouissima pro-
uiderent. Dic mihi vbi sunt ama-
tores mundi qui ante pauca tem-
pora nobiscum fuerunt? Nihil ex
eis remansit nisi cineres ⁊ ver-
mes. Attende diligēter quid sunt:
⁊ quid fuerunt. Homines fue-
runt sicut tu: comederunt: ⁊ bibe-
runt: riserunt: ⁊ deduxerunt in
bonis dies suos: in puncto autez
ad inferna descenderunt. Hic ca-
ro eorum vermibus: ⁊ illic ani-
ma ignibus deputantur: donec
rursus infelici collegio colligati:
sempiternis inuoluantur incen-
dijs: q socij fuerūt in vitijs. Una
nāq; pena iplicat: quos vn⁹ amor

in crimine ligat. Quid profuit illis inanis gloria: breuis letitia: mundi potentia: carnis voluptas: falsa diuitie: magna familia & magna cõcupiscentia: Ubi risus: Ubi iocus: vbi salt⁹: vbi iactãtia. vbi arrogantia. De tãtilla letitia: quãta tristitia. Post tantillam voluptatem: tã grauis miseria. De exultatione illa ceciderunt in magnã miseriam: in grandẽ ruinã: & magna tormenta. hec ille. Propterea quilibet quantũcunq; scim⁹: quantũcunq; gloriosus: quãtũcũq; abundans: quãtũcũq; voluptatib⁹ refert⁹ indulgẽre debet atq; cordialiter secũ cogitare mortis potenti am atq; seuitiam. Considerãs. n. hoc abscintiũ: suas oẽs delectationes & inordinatũ amorẽ temperabit: maxime cũ hõ sit incertus de die mortis: de loco: de etate: de statu aut dispositiõe. Quapropter saluator noster. Mat. xxv. Oẽs admonebat di. Vigilate itaq; q: nescitis diẽ neq; horã. Et Eccle. xiiij. c. ait. Memor esto q̃m mors non tardabit: verba ista sunt põderanda: & sepius mẽte reuoluenda. Ergo ẽ in tanuis. Ergo a tergo habetur. Ergo semp insidiat. Nullus de morte cõfidat: q: vana & cassa ẽ fiducia ei⁹: ne vobis contingat sicut cuidã accidit. Legit. n. de quo dã iuuene dissoluto & mundanis delectationib⁹ dedito: qui morti se mel obuiauit. Hãc turpẽ & deformẽ: cõsiderãs: videsq; ei⁹ animositatẽ: arcũ & crudelem sagittam: miserabiliter expauit. Sed assumpto spiritu: instãter petiuit: vt ex spãli gra ab ipa cõsequeret aliqd signũ quo cognosceret mortẽ ad se venturam: vt sic se preparare posset. Arrisit ei⁹ precib⁹ mors & se facturã spopondit: qd lasciuus iuuenis postulabat dicens. Tibi promitto & de ptnissione securus esto: me tibi signũ fore daturã anteq̃ veniã. Hiis verbis iuuenis letus: effectus discessit: ac proinde in aiaz dispositus. Laxatq; habenis voluptates amplecti: sicq; vitã q̃si securus ducebat. Trãseunt multi anni in q̃bus vota sua & desideria ipleuit: de ouatiõe: de elemosinis: de pdicatiõib⁹: de confessiõe & de alijs salutiferis minime curãs. Jam senex effectus lecto pternit: confidens multũ sibi tẽpus superesse: de suis peccatis nõ conterit neq; confitet. Ecce tandẽ anhelitu deficiente: vltimo vite termio approximare cepit. Cui in suppremo spiritu iã constituto mors apparuit dicẽs. Sufficit modo: tẽpus ẽ: vt mea fallacia pereas. Ille de falsitate mortis cepit valde conqueri: eo q̃ nõ dedisset signũ. Cui mors. O fatue. O ecce O miserrime: nõ te fefelli. Neq;

enim vnum tibi dedi signum: sz centũ & mille. Quãdo caput aliqñ tibi doluit erat vnũ signum. Quãdo stomachus languebat erat alterum signum. Quãdo cãpana pro alio mortuo pulsabat: erat aliud signum. Et ita fortitan milies te admoui. Nunc autẽ necesse ẽ vt venias. Inuitus itaq; & desperatus morituus ẽ. Nõ est ergo confidendum de longiori vita: sed iugi meditatione: celeritas mortis pensanda est. Ait enim Plato. Omnium sapientũ vitã meditationẽ ẽ mortis. Et Eccle. vij. dr. Memorare nouissima tua & in eternũ nõ peccabis. Sic enim mors preparatos & dispositos nos inueniet: cui & letanter occurremus: vitam perpetuã sperãtes. Quia vt ait Augu. in. i. de ci. dei. Impossibile est bene viuere & male mori. Quod nobis concedat xps. Amen.

¶ Feria. iij. dñice passiõis. De timore dei. Sermo. xliij.

Gerebãt eum iudei interficere. Jo. vij. Qui vicia & peccata vitare cupit inter reliqua q̃ ad hoc efficacissimũ remediũ prebent: potissimũ ẽ timor dei. Ait. n. sapientissim⁹ Salomõ. Prouer. c. xv. Per timorẽ dñi declinat oĩs a malo. Et Ihesus Solus dei timor est: qui nemẽ colligit: fugat crimina. inocẽtiã seruat. Hũc timorem dei iudei nõ habuerunt. Jõ quere bant xpm interficere: vt inquiunt verba assumpta & in euangelio recitata. In quo tria notãda habemus. ¶ Primũ notandũ q̃ malitia hoĩz aliquando declinanda ẽ ibi. Non enim volebat in iudeam ambulare. ¶ Scõm notandũ: q̃ i rebus ipotantie cõgruũ tẽpus ẽ expectandũ. ibi. Tẽpus meũ nõdũ venit. ¶ Tertiũ notãdũ q̃ timor humanus non sinit veritatẽ cõfiteri: atq; publice eã referre. ibi. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metũ iudeorũ. Hũc metum & timorem seponentes: curabimus verũ dei timorem in nris cordib⁹ possidere. De quo tria occurrunt consideranda.

¶ Primũ est timoris diffinitio.
¶ Scõm ẽ timoris in[illegible].
¶ Tertiũ est timoris fructificatio.
¶ Primum considerandum circa timorem domini est diffinitio. Albertus magnus in. ij. sen. addu cens diffinitionẽ Augustini sic dicit. Timor ẽ perturbatio animi in expectatione mali. Unde. l. Doc. puma scõe. q. xliij. ar. i. Et simlr Albertus vt supra dicit. Obiectũ timoris est malũ futurũ contristans uz. Et plus. ij. rhetor. Timor pue nit ex fantasia futuri mali proueni

entis ex debilitate virtutis. Et iterum phs.iij.ethy. Timor est expectatio mali. Et Damascenus libro iij. Timor est motus sm systolem i.sm contractionem. Systoles ⁊ dyascoles sunt due virtutes circa cor. Una.s.systoles contrahit ⁊ restringit. Altera.s.dyascoles aperit ⁊ dilatat. Unde Albertus in.ij.de anima dicit. Motus cordis ē sm systolem ⁊ dyascolez. Et in.ij. sen. di.xxxvi.dicit. Obiectum timoris malum est: quod dum cor fugit in seipsum contrahitur sm systolez. Hac preclara diffinitione habita: queritur vtrum deus possit a nobis timeri. Et videt q̄ non. Naz vt phs in.ij.rhetorice dicit. Illa timemus ex quibus nobis mala ꝓueniunt: quia vt dictum est supra: obiectum timoris est malum. Sed mala non veniunt nobis a deo: q̄ ipse est summa bonitas: sed ex nobis ipsis sm illud Osee.xiij. Perditio tua israel: tantūmodo in me auxilium tuum. ergo deus non est timēdus. Huic questioni rñdet.s. doc.xxij.q.xix.ar.i.di. Timor duplex obiectū hēre pōt: quorū vnū est ipsum malum quod homo refugit. Et isto modo deus qui ē ipa summa bonitas: obiectum timoris esse non pōt. Aliud autem obiectum est illud a quo malum prouenire potest. Et hoc modo deꝰ pōt esse obiectum timoris inquantum s.ab ipso pōt nobis iminere malū pene: ⁊ non malum culpe: Inquātum sm suā iustitiā malos punit: flagellat atq̄ dissipat: quia iustus dñs ⁊ iustitias dilexit.ps.x. Unde Jo.in apoc.xiiij.clamat di. Timete dñm ⁊ date illi honorem: quia venit hora iuditij eius.s.ad puniēdum: flagellandum: nō timentes ⁊ non trementes suā maiestatem. Propterea dñs: prout scribitur Malach.i.ait. Si dominus ego suz: vbi est timor meus: Et Lactātius in libro de ira dei.c.vltimo sic dicit. Debemus hunc oēs amare quia pater est: ⁊ vereri q̄ dominꝰ ⁊ honorificare q̄ beneficus: ⁊ metuere q̄ seuerus. Utraq̄ persona in eo venerabilis. Quis salua pietate non diligat anime sue parentem: Aut quis impune contēnat eum qui rerum dominator: habeat in omnes veram ⁊ eternam potestatem. Hec ille. Timendus igitur est deus atq̄ summe honorandus. Quod tunc fit quando nullus eum offendit: nec.s.mortaliter nec venialiter. quia vt Doc.s. dicit. xxij.q.liiij.ar.ij. ad quartum. Timor dei operatur ad cuitationem omnis peccati etiam negligentie. Et sic patet diffinitio cuz solutione dubij: ⁊ hoc quantum ad primam partē principalem.

De timore dei. Sermo.xlij.

Secundum qd̄ occurrit considerandū circa timorē domini vocatur inductio. Magister Guilielmus par.sacri ordinis predicatorum in summa de virtutibꝰ plura inducentia ponit ad deum timendū: sed ego breuitati vacans tria nm̄ adduco in medium.

¶ Primū ē dei potentia.

¶ Scdm est dei scientia.

¶ Tertiū est dei iustitia.

¶ Primo dico q̄ timere debemus deū propter infinitā eiꝰ potētiam. Sacri theologi querūt vtrū potētia dei sit infinita. Huic qōni rñdet Doc.s.in qōnibus de potentia dei.q.i.ar.ij. Et prima par. q. xxv. Et in primo sen.di.xliij.dicēs. Potētia dei est oīno infinita.sic. Illud qd̄ habet eē absolutū ⁊ indepēdens: ⁊ nullo modo receptuz in aliquo: imo ipsummet est suum eē: est infinitum simpliciter ⁊ oīo. Sed potētia dei hēt eē indepēdēs ⁊ nullo modo receptuz in alio. Ergo potentia dei est infinita. Maior est.s. Doc.in locis superius allegatis ⁊ permaxie in primo sen. Minor patet in libro de causis vbi dr̄ sic. Ens primū hēt virtutē simplr̄ infinitā: q̄ ipsummet ē sua virtus. h̄ ibi. Unde phs volens ostendere q̄ omnia dependent a deo sic dicit in primo de celo. A primo ente: cōmunicatū est singulis eē: viuere ⁊ intelligere. his quidē clarius. his autē obscuriꝰ. Hoc idem replicat idem phs in.ij.xi. ⁊ xij.metephy.⁊.viij.physi. Et Damascenus. Deus est infinitus. eternus ⁊ incircōscriptibilis. Ergo potētia dei est infinita. Et nota q̄ duplex ē potentia.s.actiua ⁊ passiua vt phs inquit.v. methaphy.⁊.ij. de anima. Potētia passiua nullo modo est in deo: q̄ ipse ē liber ab omni passione: sed potentia actiua que est principium agendi. Deus igitur est infinite potentie: infinite virtutis: infinite operationis. Ex quibus sequitur q̄ deus est valde timendus. Quod sic declaratur. Quanto aliquis est maioris potentie ⁊ virtutis: tanto magis est timendus. Nam imperator ē magis timendus q̄z aliquis [illegible] dominus temporalis: quia est dominus totius mundi: vt.ff.ad.l.rodiam.de iactu.l.deprecatio: vt dicit lex. Ego imperator: dominꝰ suz totius mundi. Et Baldus dicit. Imperator ē tanquā stella matutina: que in medio nebule meridionalis iminet. Et rō ē: q̄ populus romanꝰ transtulit in eū oēm ptātem ⁊ iurisditionē: vt pz ff.de cōstitutionibus principum.l.i. In spiritualibꝰ vero papa ē magis timēdus

quia est vicarius dei: habēs oēm potestatem super animas: electus ⁊ assumptus in plenitudine potestatis. Patet hoc in decretis.ij.q.vi.c. Decreto. Et extra de vsu palij.c. Ad honorē. Et de ꝯcessione prebende.c. Proposuit. Cum igitur deus sit summus dñs omniuz dñoꝝ: omnium pontificuz: oīum imperatoꝝ: quilibet eum timeat. Timete ergo deum: q: eius potētia est infinita. Timete deum: quia sicut cuncta creauit de nihilo: sic sua infinita potētia ea potest in īstanti destruere ⁊ anihilare. Timete deum: q: potest obtenebrare solem: lunam: ⁊ stellas. Timete deum: q: pōt inficere ⁊ corrūpere aerem ⁊ mittere pestilentiam: taz horribilem: q: nullus remanebit. Timete deum: q: pōt aperire terram ⁊ oēs submergere ī baratrū inferni. Timete deum: q: pōt mittere fulgura: tonitrua ⁊ ignem de celo: ⁊ in puluerē omnes redigere. Timete deuz o dñi tēporales: quia vestra potentia nihil potest. Timete deum o cardinales: o diuites: o nobiles: o mercatores: o artifices: o vani iuuenes: o vane mulieres. Timete deū: timete deū timete deum. Propterea Jere.x.c. clamat dicens. Quis nō timebit te o rex gentium. Et Tulius libro primo. de natura. deorum ait. Imposuistis ceruicibꝰ nr̄is sempiternum deum: quem dies ⁊ noctes timeremus. Quis enim non timeat omnia prouidentē ⁊ aīaduertentem: ⁊ omnia ad se pertinere putantem curiosum ⁊ plenum negocij: Et ad hunc timorem īducit nos xp̄s. Mat.x. Timete euz qui potest animam ⁊ corpus ꝑdere in gehēnam. ¶ Scdm mouēs nos vt deum timeamus est eiꝰ clara scientia. Si quis quereret vñ est q: arbores ⁊ cetere plante non cognoscunt nec intelligunt. Rñdit Ph̄s i.ij. libro de anima. ⁊.s. Doc. in prima par.q. xiiij.ar.i. q: plantate nō cognoscunt ꝓpter suā materialitatem. Sensus autez cognosciturus est: q: receptiuus est specieꝝ sine materia: ⁊ intellectus adhuc magis cognoscitiuus: q: est separatus a materia ⁊ īmixtus: vt dicit a Ph̄o in.iij. de anima. Vñ cuz deus sit in summo immaterialitatis: q: est actus purus: vt dicit. Comētator.xij. Metha. Sequit q: ipse sit in summo cognitionis. h.s. Tho. His premissis dicamꝰ sic. Quāto res est spūalior ⁊ simplicior: tāto ē plurimū cognitiua. Deus est substantia simplicissima atqz: spūalissima: carens omni cōpositiōe: vt declarat.s. doc. prima par.q.iij.ar.vij. Nā in eo non est cōpositio forme ⁊ materie. Non

nature ⁊ suppositi. Non eē ⁊ eēntie. Non generis ⁊ diem. Non subiecti ⁊ accidentis. Nō actus ⁊ potentie. Nō omniū est: q: oē cōpositum est posterius suis cōponentibus: ⁊ dependens ex eis. Deꝰ aūt est primum ens ⁊ a nullo dependens. igitur deus nullo modo est compositus. Ergo deus omnia videt ⁊ cognoscit. Ueniat alia ratio sic. Deus est omnium creator. ergo omnia cognoscit tam bona q̄z mala: vt in vno quoqz iustitia locum habeat. Pertinet enim ad iudicem habere scientiam ⁊ cognitionem omniuz.s. iusti ⁊ iniusti: vt ff. de iustitia ⁊ iure.l. iustitia. Sz dices. Quomodo est possibile q: deus intelligat ⁊ cognoscat: sciat ⁊ videat oīa que agunt ⁊ maxime in occultis. Rñdit magister senten. cum omni theologorum scola di. Deus vbiqz per potentiam: per essentiam: ⁊ per presentiam. Quomodo autē hoc sit possibile. Doc. s. in prima parte.q.viij.ar.iij. optime declarat dicens. Deus est in omnibus per potentiam inquantum oīa eius ꝑtāti subduntur.i. nihil est in mundo quin illud subdatur potestati dei: ita q: potestas dei omnia amplectitur: ⁊ sibi subicit omnia visibilia.s. ⁊ inuisibilia: corporalia ⁊ spiritualia: celum: elemēta: ⁊ infernum. Et non est imperator: non rex: non aliquis alius dominus tam magnus ⁊ potens qui non sit sub dei potentia. Non papa. Non cardinales. Nō alij prelati. Non mundi principes. Non fortes. Non robusti. Non grandes. Non paruuli. Deus insuper est in omnibus per essentiam: inquantū oībus adest: vt causa essendi.i. omnis creatura quecunq: sit illa habet esse a deo: incipiēdo ab vltimo seraphin vsqz ad minimaz formicam: ipse deus ē illud maximum ens. de quo ph̄s in.xij. metaphy. Et.s. Doc. prima ꝑte dicit. Qd est maxime ens ⁊ maxime verum: est causa omnis entis ⁊ oīs veri. Est preterea in omnibus per presentiam inquantum omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius.i. deꝰ cognoscit ⁊ videt oīa preterita. oīa presentia: ⁊ oīa futura. Hoc ostatur Paulus. hebre.iiij.vi. Oīa autē nuda ⁊ aperta sunt oculis eiꝰ Et ph̄s de bona fortuna. Deꝰ bene videt oīa preterita: presentia: ⁊ futura. Et iterum Paulus exclamāt: vt patet ad Ro.xi.c. dicens. O altitudo diuitiarum sapientie ⁊ scientie dei: q̄z incomprehensibilia sunt iuditia eius: ⁊ inuestigabiles vie eius: Quis enim cognouit sensum domini: Aut quis eius consiliarius fuit: Aut quis prior dedit illi ⁊ retribuetur ei. Quoniam ex

ipso: t p ipsum t in ipso sunt oia: hec ille. Patet ergo q in deo est summa sapia: summa scia: que est ei oium rep: vt dicit Lomé. i. v. Aeriba. Est isup sūma cognitio: sūma visio: sūma itelligētia. Oia .n. eternalr cognouit: oēs malas cogitatiões: oēs malas locutiões: oēs malas op:atiões: oēs iniquos ..: eternalr antequ fierēt vidit t cognouit. Time igit deū. O tu q semp mala cogitas: mala meditarios: mala de alio iudicas: quia deus eo: tuū: malis cogitationib⁹ plenum videt t cognoscit. Time deum o lingua serpentina. o lingua diabolica. o lingua mendax t periura. Time deum o detractor pessime. Time deum o blasphemator: iniquissime. Time deū o murmurator: t susurro diabolice. Time deum o tu qui facis vsuras. Time deum o tu qui vendis ad terminum. tu qui decipis proximū tu qui teneo aliena. tu qui tot committis rapinas: tot extorsiones. Time mete deum o iuuenes lasciui qui in ecclesia procamini. Timete deū o vane t pōpose mulieres: o monialium corruptores: o sacrilege: quia licet in occulto talia abhominabilia t fetentia faciatis. tamen deo omnia sunt clara t manifesta t omnia videt: in quocunq; loco fiant. Patet hoc puer. xv. In oi inquit Salomon. Oculi domini contemplantur bonos t malos. Et apoc. v. Vidi agnum stantem tanquā occisum habentē cornua septem t oculos septem. Septem sunt oculi domini eum quibus videt omnia peccata: omnium pcta totum: omniū clericorum: omniū religiosorum: omnium monachorum: omniū coniugatorū: omniū virginū: t omniū viduarū. Ecce quare dicit Joannes: q dominus habet septem oculos: q: septē sunt status hominum peccantium t offendentium diuinam maiestatem. Audi exemplum mirabile. Quedam meretrix nomine Thays tante pulchritudinis extitit: vt multi propter eam vendita substantia suo ad vltimam paupertatē deuenerunt: t pre zelo frequēter pelle limina sanguine iuuenum replebant. Ad quā abbas Paphnutius accedens: volens eam conuertere: t dans ei solidum quasi pro mercede peccandi dixit ei: vt locum secretum ingrederentur. Illa autem dixit. Est quoddā secretum vel cubiculum: vbi nullus ingreditur: nisi verum deum timens. Non est enim locus qui diuinitati eius absconditur. Cui senex. Scis tu esse deum? At illa. Scio inquā esse deum: t regnum futuri seculi: nec non t tormenta peccatorum. Et senex. Cur tot animas perdidisti Heu misera: quia non solum pro tua: sed pro illorum ea redditura rationē. Ita vero hec t similia audiens: prouoluta ad pedes senis cum lachrymis exorabat dicens. Scio esse penitentiam pater t confido de remissione tue animē. Et collectis omnibus quecunq; erat peccato lucrata fuerat in medio ciuitatis igne coram omnibus cōbussit. Erat autem precium auri librarum quadringentarum. Et tandem peracta penitentia in pane t aqua p tres annos in carcere detrusa: sancto fine quieuit. Vide legendam eius de mense octobris: ante festum Dionysii. Audi t alia ad exemplum. Refert siquidem Petrus damianus: q quidam alienam fuem furatus est. Erat autem vir ille cui fus erat hospitalis valde: fur vero tonsor erat. Venit ergo quidam in effigie pauperis t plixo crine: rogauitq; tonsorē vt eum raderet: ille protinus assumptis forpicibus reuerenter cum tōdere cepit: quod cum faceret repente in occipite: o eius duos oculos lucidissimos. Expauit ille t quesiuit qd hoc esset. Cui ille inquit. Ego sum Jesus qui cuncta contemplor. Et ecce sunt oculi: quibus vidi fuē quā in cauea conclusistis: morq; dispauit. Timete igitur deum: q die t nocte omnia videt. Confirmatur omnia h. Eccle. xxiij. c. Oculi domini multo plus lucidiores sunt super solem circūspicientes oēs vias hominum t profundū abyssi: t hominum corda intuentes: in absconsas partes. domino enim deo antequ crearētur omnia sunt agnita: t sic post perfectum respicit omnia. hec ibi. ¶ Tertium ad ducens nos ad timendum deum est dei iustitia. Videri peccatores dum immergunt se in fecibus peccatorum opinantur t suadent sibi ipsis: q deus eos nō punietet non considerant q iustitia dei est infinita t nullum peccatū: nullū delictum relinquit ipunitū. Patet h in apoc. i. c. Vbi Joannes vidit dñm habentē in ore gladium vtraq; parte acutum. Per gladiū intelligitur severa t vindicatiua iustitia dei que punit scelera tot peccatores: tam in corpore q in anima: tā in hoc mūdo q in alio. Hoc gladio vindicauit se de petrā fetētē luxurie: destruēdo totū mūdū aq⁹ diluuii. Gen. vi. t vij. Ideō timete deū. O luxuriosi: o carnales. o nutriti i putredine t fecib⁹ immūdicie: q alr iustitia dei fugiet vos dicta de vobis. Nō dicis mihi credite securi. vñ Ber. Nusquā é sedite securi. nec i celo nec i paradiso nec in curitas. nec i celo nec i pacis or nec in to min⁹ i mūdo. i celo cecidit āgelus

et presentia diuinitatis. In paradiso Adā de loco voluptatis. In mūdo. Judas de scola saluatoris. hec ille. Hoc eodem gladio exercuit maximā vindictā ꝓtra nephās dissimos t sulphureos sodomitas: comburēs t submergēs totaz illā patriā cum quinqz ciuitatibus Gen.xix. Et ideo timete deum o maledicti gomorreani. Timete deum o destructores humani generis: qz nisi dimiseritis tanti abhominatiōez: ꝺmo iustitia dei dissipabit vos. Hoc gladio diuine iustitie vindicauit se deus ꝓtra pecca tū adulterij: ꝓpter qđ occisa sunt viginti duo milia hoīum: vt habetur. Judicū.xix.t.xx.c. Jō timete deū o adulteri. timete deum o vitiatores thori maritalis. timete deū o mulieres adultere. Jsto gladio punivit deus symonē magū ꝓpt peccatū symonie. Naz postqz demones portauerūt eū per aera in altū. ꝓcepto apostoloꝝ Petri t Pauli dimiserunt eū: t cadens i terrā: sepultus est in inferno cum cento millia diaboli. Propterea timete deū o symoniaci. Hic gladius transformauit Nabuchodonosor in bestiā ꝓpter peccatū superbie. Et ideo timete deū o superbi: o ambitiosi: o iflati. Na iustitia ꝺi tu es illa qua peccatores puniunt: flagellant: exterminant. Alīq submerguntur in aquis. Aliqui cōburuntur igne: aliqui fulgure: de celo misso in pulverem rediguntur. Alij moriuntur morte subitanea. illi suffocant gutta. Alij efficiunt fatui. Alij leprosi. Alij laborant morbo caduco. Alij varijs infirmitatuz generibus moriunt iusto dei iudicio. O iustitia dei qz magna es: qz severa: qz rigida: atqz vindicatiua. O peccatores timete deum. O scelerati timete deū. O surdi t alienati sensib⁹: audite qđ dñs dicit ꝓtra vos ꝓut scribit ꝓpheta. Nisi conversi fueritis gladiū suū vibrauit: arcū suū tetendit t parauit illū: t in eo parauit vasa mortis. sagittas suas ardentibus effecit.

Tertiū qđ principaliter occurrit ꝓtam plandū circa timorem dñi. vocat sanctificatio. Duodecim nāqz sunt fructus t vtilitates quas ꝓsequuntur deū timentes.

Primus nāqz fructus dei timoris est peccati expulsivus. O peccator tu es in multis peccatis mortalibus inuolutus. Si ergo vis ea a te expellere: t ꝓscias tuā pulcz t nudā facere: time deū Paret ē Eccl.i.c. Timor dñi expellit peccm.

Secūs fructus est scie generativus. Si vis habere gustum t sapōrē in rebus diuinis: in operibus⁹ in predicationibus: in missis atqz in oibus que agis: time deū. Eccl.i. c. Radix sapie est timere deum.

Tertius fructus est negligētie abiectivus. Unde est qz peccatores sunt tepidi: negligētes: somnolēti ad bene t virtuose operandum: qz nō timēt deū. Declarat ꝺ psalmista. ꝓs.xiij.ꝺi. Nō est timor dei ante oculos eoꝝ. Si ergo vis feruenter operari: t die noctuqz in dei seruitio ardere. time deū. Ecclesiastes. vij.c. Qui timet deum nihil negligit.

Quartus fructus est mentis stabilitiu⁹. Sūt nōnulli: quoꝝ mens nūqz quiescit. sed semp volat: mō ad hoc: mō ad illa: nec vnū aue maria possunt cū aliqua stabilitate ꝓferre. Et ꝺ ꝓcedit: qz deuz nō timēt. Timete igit deū: qz mēs vestra stabilis t firma fiet. Eccle. xxvij. Si nō in timore dñi tenueris te instanter: cito subuertet domus tua.

Quintus est spūaliter ditatiu⁹. Pauperes vtiqz sunt peccatores. Nulla virtute hōnes: nulla grāz. nullū dei domū. O magna miseria: esse sine gratia dei. Time igit deū qz magnū thesaurz spūale acqreo. imo t tpale. Unde psalmista. ꝓs.xxxiij. Timete dñm oēs scti eius. qm nō est inopia timētibus eū.

Sextus est bonoꝝ operuz cumulativus⁹. Qui timet deū: omni hora: oi septimana: oi die: oi mense: oi anno: opa meritoria acqrit t acumulat. Eccl.xv. Qui timet deū faciet bona. Unde Ber. Qui timore dei semp hz ꝑ oculos: vie eius pulcre: t semite eius pacifice. hec ille. Qui vero non timet semp de malo in peius cadere nō cessat. vñ Jsido. Ubi timor nō est: dissolutio vite ē. Ubi timor nō est: ibi ꝺspe ratio est. ꝺ ille.

Septimus ē gaudis dulcoratiu⁹. Quid dulcius mel le. Certe nihil sic: qđ dulcis est qz deū timere. Eccl.i. Timor dñi delectabit cor. O qlis dulcedo timere deū.

Octauus est vite ꝓlōgatiu⁹. Multa t qz̄plura exportat hoīes mūdani vt lōgā vitā faciāt t tñ potiꝰ abbreviāt. Sz si deū timēt: securiores eēt. Prouer.x. Timor dñi apponet dies. i. vitā faciet lōgiorez.

Non⁹ fructus est deuotiōis irrigatiu⁹. Quid ē timor dñi: nisi qdaz sonoritas mentis: qua mētes salutifere. ꝺb⁹ mēs humana ꝛfrigerat: Audi. Prouer.xiij. Timor dñi fons vite.

Decimus est mali declinatiu⁹. Dicit. n. ꝓphēta. Ego vellē declinare t relinqre eos. Ego vellē declinare t relinqre malū. t tñ reperio me semp in pctis. Nescio vñ peccm hoc. Respōdeo qz nō timetis deū. Si vis. n. ne dū mala culpe. si ēt mala pene declarare. time deū. Prouer. xiiij. Sapiens timet t declinat a malo t Prouer. viij. Timor dñi

odit malum. Unde Isidorus. Timor expellit peccatū: reprimit vitium: cautū facit hoiem atq; solicitū. ¶ Undecim⁹ é pacificatiu⁹. Ultio ne pacé habere o charissimi: timete deū. Prouer. xiij. Qui timet preceptuz in pace versabit.

¶ Duodecimus & vltimus fructus timoris dñi est vite eterne remuneratiu⁹. O q̄z magna: q̄z mirabilis merces preparat timētib⁹ deum. Ecclē. i. Timēti dñm bene erit in extremis. Ecce duodecim fructus diuini timoris. De quib⁹ audite quid Hiero. dicat in transitu. Dū viuitis fréos timeatis deū principium sapientie timor dñi. Qui hic viceris: alibi coronabis: dū hac pelle tegimur: nulla est nobis certa victoria. Si noster genitor fuisset: nūq̄z cecidisset: principium omnium malorum sui p̄sumptio. Adā nō timet: de se p̄sumit. Quo inter latrones: quis onust⁹ auros securⁿ gradit: Saluator q̄d aliud docet nisi timere: Vigilitate inquit: q: nescitis qua hora fur venturus est. Nā si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset: vigilaret vtiq; & nō sineret p̄fodi domum suā. Sumus ille d⁹ iuiger petrus: iob: ij inquit estote frēos & vigilate: q: aduersari⁹ vester diabolus: tanq̄z leo rugiens circuit querēs quē deuoret. Nemo ūer serpentes cum securitate habitat. Qui sanctior est & sapiētior plus semp timeat. Nā qui altior est: ca dēo: maiores casus recipit. Time atio frēos: iterū rogo. Undiq; timeatis: q: beat⁹ est vir timēs deum. Et.n. si ɔsistant aduersum me castra nō timebit cor eius. Si exurrexerit i eū preliū i hoc ſpabit. Perfect⁹ dei timor foras vanuz mittit timorē: timorē vanuz nō hz charitas. Charitas & timor dei vnum sunt. Cōsideras ḃ .ppḃa dicebat. Cōfige timore tuo carnes meas: hec ille. Sācti etiā timēt: q̄nto magis pctōres debēt timere. Legit in vitis patrū: q̄ cū abbas Agathon moriturus: aptis oculis: per tres dies staret immobilis: & frēos peterēt: abba vbi es: & ipse rñderet: in ɔspectu oiuz iudicis assistor: & illi dicerent: & tu times. Rñdet: virtute qua potui. labor: aui in custodiendis mandatis dei: q̄ homo sum: & nescio vtrum opa mea placuerint deo: quia alia sunt iudicia dei & alia hominū. Studeat ergo quilibet siue bonus siue mal⁹ dei timorem in corde sculptum habere. De quo diffinitionez declarauimus: tria inducentia ad ipsum adduximus: & duodecim eius mirabiles fructus enumerauimus. Prestāte domino nostro iesu christo q̄ ab omnibus timendus est: hic per gratiaz & in futuro p̄ gloriam: qui viuit in secula seculorum. Amen.

¶ Feria.iiij. dñice passionis. De religione. Sermo.xliij.

Deo mee vocem meā audiunt. Joxi. Quāuis oipotens deus hoi in hac vita exīstēti diuersa gratiaz munera ꝓtulerit: nihilominus: precipuū & singulari⁹ donū: quo q̄s post baptismuz donari pōt: existimo esse: vt ad calcā duz mundū: terrenasq; voluptates inducat: & ad pascua virentia sancte religiōis ɔducat. Hoc é. n. illa felix beataq; vita in qua stat⁹ est oium v̄tutuz atq; p̄fectionum. Hec é i quā scala quā patriarcha Jacob ꝓtēplabat. Hec deniq; nauis est xp̄i: qua trāslactis mūdanis fluctibus: ad b⁹ate sempiterneq; vite portum: secura nauigatione trāsimus. Hinc & saluator huius sacre religiōis caput & princeps aiebat. Si vis perfectus esse vade & vēde oīa que habes & da paupibus & sequere me: & hēbis thesaurū magnū in celo. Hec.n. vita ē: q̄ religiosi omnes xp̄i effic̄iūk: q: audiunt vocē ei⁹ & euz sequūk. Jō & ipse ait. Queo mee vocē meā audiūt: q̄ sunt v̄ba i euāgelio recitata. In quo tria documēta hēm⁹.

¶ Primū nāq; documētuz é: q: edocemur: ofiliz nō debere fieri cū festinatiōe neq; cuz ira & ipiētia: iudeoz more. Sz cuz maturitate: cuz prudētia & mētis tranquillitate: vt rectuz ē possit. Hoc tangit. pte ipma. Collegerūt & c. ¶ Scōz documētuz é: q: ihc nō sit mistus scelerib⁹ inuolut⁹: nubilomin⁹: ipūs p phēticus illi q̄q̄z dat: & maxime q̄n é i aliquo dñio vel officio ꝓstitut⁹: sicut appet in Layphar ibi. Unus át ex ipsis nōie &c. ¶ Tertiuz docu. é q: iuuenes qui volūt relinquere mūdū: debēt se colligere cū aplis. i. cū suis xp̄is: & cuz ipsis seq; dñm iesuz i deserta penitentie & sancte religiōis. Patet. ibi. Jesus abiit in regionē tyri & sydonis &c. De qua religione tria videbimus.

¶ Primo religionis ingressum.

¶ Secō religiōis decorationez.

¶ Tertio religiōis electionem.

¶ Primo ꝓtēplari debem⁹ religionis ingressionē. Secularez negotijs mundanis implicati: nō gustantes que sunt spiritus dei: solēt: vt sepe numero sum experti: p turbari: & querulose lamētari q̄n iuuenes a deo inspirati religionez ingrediunk. Dicut.n. q̄ male & idi screte faciūt religiosi: q̄ si faciliter reciptūt vos ad habitū religiōis & p̄marie nō hūo sup hoc maturo &

diuturno consilio a parentibus: t amicis. Qua i re merito dubius proponitur disputandum: sub tali verborum forma. Utrus volens sanctā religionē ingredi: t eius sacrū habitū: teneat priusq̄ consulere parētes t amicos. Hunc q̄ōni Rñdet. s. Doc. q. vltra. ar. viii. di. Juuenis spūsancto affiatus seculū relinquat t religionē ingrediat: nullomō sup hoc tenetur requirere cōsiliū. Dō sic ꝓbat. Illō quod est determinatū: iucidum atq̄ clarum: nō indiget cōsilio alioꝝ. Patet hoc p monarchā Philosophū Aristo. in. iij. li. Ethi. di. Diuturna deliberatio t multoꝝ cōsilia requiruntur i magnis dubijs. In his autē que sunt certa t determinata non requirit cōsiliū: vbi ibi. Sz ingressus t propositū ingrediēdi religionē: est certum t determinatissimū q̄ est melius bonū q̄z in seculo remanere. Nā talis ingressus t ꝓpositus est a deo: q̄ vt ibidē dicit. Doc. s. p positū de ingressu religiōis: vt dicit Glo. ꝓme. Decla. viii. nō indiget probatiōe an sit a deo: q̄ certa indiget discussiōe: z ex pte recipiētium examinandus t pbandus sit. Et i quo libet. iij. inquit. Propositū ingrediēdi religionē est a spūsancto. vñ xpō inspirās t ꝓuocās quēdā adolescentem. Mat. xix. ait. Si vis pfectus esse vade t vende oia que habes t da paupib⁹: t veni t sequere me. Nō ait saluatoꝛ: vade t cōsule. Et Mat. iiij. Venite p me t faciā vos fieri piscatores hominū. Ecce inspiratio t vocatio diuina. At illi ꝓtinuo relictis rebus secuti sunt eū. Ecce ꝓmptitudo t celeritas ꝓpter religiōis t sequele xpi certitudinē: que cōsilio nō indiget: vt Chri. dicit. Talē obedientiā querit a nobis: vt neq̄s instanter remoremur. Vñ Augu. in li. de vbis dñi dicit. Vocat te orator. i. xpūs t tu attendis occidēte. i. ad hoīem mortalē t errare potentē. Et iam dictis sequit: q̄ ingrediēs religionē: cū a spūsancto ducatur: nullo cōsilio indigeat: q̄ē certum. Sz q̄z primū spūs tāgit eū: promptissime ꝑgere debeat p̄m vocationē: qua gloriosus deus eū vocat. Propterea Hieron. in epla ad Paulinū. Festina quesoꝛte t herēti i salo nauicule: funē magis p cide q̄z solue: hec ille. Vñ t Urbanus papa in. c. Sancti ruffini t habet in decretis. xix. q. ij. c. Due sunt dicit. Si quis in eccl̄a sua sub epō ppl̄m retinet: t seculariter vivit: si affiatus spūsancto: in aliquo monasterio: vl regulari canonica saluare se voluerit: q̄: lege priuata ducit: nulla rō exigit: vt a lege publica cōstringat. Digniorꝛ. n. est lex priuata q̄z publica. Spūs q̄dē dicit

ter est. Et q̄s spūs dei agunt: hi sunt filii dei ducunt. Et q̄s é qui possit dicere resistere spūsancto? Quisquis igit hoc spūs ducit: etiā epō suo nō dicente erit liber nra auctoritate. Justo. n. lex nō est posita. Sz vbi spūs dei ducimini nō estis sub lege: hec ille. Idē habet in. c. Licet circa principiū. extra de regularibus t trāseuntibus ad religionē. Ecce dare probatū est: q̄ religio est mī in se bonū: vt nō sit necesse ꝓ ingressu eius cōsiliū petere: nī si doctoꝛ: ab⁹ xpianis nō vis adhibere fidē: salē audi Aristo. in lib. de bona fortuna. Illi qui mouentur p instinctū diuinū nō expedit cōsiliari: p rōnē humanā: sed sequunt interiorē istinctū: q̄ mouent a meliori principio q̄z sit rō humana: hec ille. Dñs insup est bonū sacratissime religionis vt certissimū sit: q̄ excedat bonū voti: pegrinationis terre sancte. Vñ Alexāder. iij. vt habet extra de voto t voti redēptione. c. scripture. d. Reuos fracti voti aliquatenus nō habet: q̄ tēporale obsequiū: in ppetuā noscit religionis obseruantiā cōmutare: hec ille. Cū illud sit ppetuuz: illud vero tpale. Adeo grāde bonū est vt cā ingrediēdi nō ponat pnia de peccatis ꝓteritis: sicut ꝑs in decretis. de pe. di. i. Illis auctoritatib⁹. Et extra de regula. c. Scriptu

re. Sz de cōmissis in religione bñ ponit penitētia: vt extra de regula. c. Ulti. Et de sen. excō. c. Cū illoꝝ. Sz audi alium. Talis. n. religionē ingrediēs: ꝓsequit plenaz remissionē oīum peccatoꝝ: nec dū quo ad culpā: sed etiā quo ad pnā. sicut dicit. s. Doc. in. iij. sen. di. iij. q. iij. ar. iij. t in. xij. q. viii. ar. iij. Si. n. inquit aliquibus clericis factis: homo pōt statim facere de peccatis suis sicut illi Bañ. iiij. Peccata tua clemosynis redime: multo magis in satisfactione ꝓ oibus peccatis: sufficit q̄ aliquis se totaliter diuinis officijs mancipet p religionis ingressum: que excedit omne genus satisfactionis: t publice pnie: vt habetur. xxxiij. q. ij. Admonere. Sicut etiā holocaustū excedit sacrificia vt Greg. dicit super Ezech. vnde in vitis patrū legit: t eandē gratiam ꝓsequunt ingredientes religionē: quā ꝓsequunt baptizati. b. s. Dio. Et in Autētica. de monachis. in principio. Coll. prima de sic. Cōuersatiōis mōachalis vita sic est honesta: sic cōmendare nouit deo: ad hoc venientem hoīem: vt omnē quidē humanā cui⁹ macula detergat. Ubi Glo. dicit. oē peccatum diminuit per ingressum religionis. Idē habet a Stepha no papa. xxxiij. q. ij. c. Admone

re circa mediū ibi ingredere. Similiter in Glo. Adhuc alīº audi. Si quis in sacratissima religiōe vsqz ad supremum spīm pseuerauerit cū obseruatione pfessionis sue.corpore vitā cum morte.cōmutauit.ad choros angelorū. septimū.s. coronoz merito assumet fulgidissertis redimitus.omni tpe mūdi. Hoc vero pbat p saluatorē.Luce.xxiij.dicentem. Disponо vobis sicut disposuit mihi pater meus regnū.vt sedeatis sup thronos.vñ Dicit Ysa. Omnes qui ad exēplum apostolorū sua reliquerūt primo.iudicabunt cū eo.hec ille. Et Matth. xix.ait xp̄us. Vos qui secuti estis me.i regeneratiōe cū sederit filius hominis in sede maiestatis sue.sedebitis et vos sup sedes.xij. Judicantes.xij.tribus israel. O qz̄tus honor. O qz̄ta gloria. O qualis trīumphus erit religiosis cū xp̄o totus iudicabunt mundū. Si vero talis diuini verbi fuerit ānūciator.colligit nō inerito in cherubinorū glorioso choro. Nā iuxta Gregoriū sriam. cherubin plenitudo sciē interpr̄at.vñ et Dan.xij. Qui aūt docti fuerint fulgebūt q̄si splēdor firmamēti. Et qui ad iusticiaz erudiunt multos q̄si stelle.i perpetuas eternitates. Si ārdēs et feruēs et accensus in diuino amore extiterit.inter seraphin. locuz sortietur. Interpretatur enim seraphim ardens siue accensus. Nemo igitur vestrū perturbet nemo murmuret.cum videt iuuenes religionē ingredi.sine parentum aut amicorum cōsilio.q: certissimum est religionis bonum et a deo inspiratum. Clos vero O iuuenes cur nō relinquitis seculū: Cur non volatis ad tam optimū statum. Cur tantas nō apprehenditis pfectionē. Cur nō sequimini diuinā vocationē. Cur spiritui sancto ꝓsensum non prebetis. Cur ei resistitis. Cur vestra corda nō emolliūtur. Venite ha boni figlioli. Venite nihil dubitantes.letanter ingredimini religionem. Sed forte dicet aliqs vestrum.faceres qđ hortaris.sed habeo parētes.quoz amore et affectu impedior. Audi nū fili Hiero. tibi rñdentem. sicut scribit ad Heliodoz i epistola vbi sic ait. Licet parvulus ex collo pēdeat nepos. licet sparso crine.et scisis vestibus vbera quibus te nutrierat mater ostēdat. licet in limine pater iacat pcalcato pge patre. siccisqz oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genꝰ est in hac re esse crudelem. Veniet veniet postea dico.quo victor reuertaris ad patriam. quo p ierusalem ciuitatem celestem vti vir fortis coronatus incedas. Tunc municipatum cum paulo capies. tunc parēntibus tuis

eiusdem ciuitatis ius peteo. tunc et pro me rogabis qui te vt vincere incitaui. Et infra. Facile rumpit hec omnia amor xp̄i et timor gehēne. Gladium tenet hostis vt me perimat: et ego de matris lachrymis cogitabo. hec ille. Relinque ergo patrem carnalem filimi et sequere patrē deum qui cuncta creauit: quia magis obligaris sue maiestati q̄z patri tuo et matri tue carnali: omne bonum qđ tribuunt nobis parētes carnales accepерunt a benignissimo deo patre omnium creaturarum. Quid boni habemus qđ non sit a deo. Ipsius nāqz est anima. corpus. diuitie. celum. terra. et omne bonum prout. ps. cantat. di. Dñi est terra et plenitudo eius: orbis terrarum et vniuersi qui habitāt in eo. Volo tale spalle al tuo padre. Lassa la toa madre lachrymante: que te a religionis ꝓpōsito flentibus et singultib⁹ abducere conatur. Audi fili mi exemplū perpetua memoria dignum iuuene quodam alemano. antiquitate sanguinis sume decorato. diuitijs et seculari gloria illustrato. Cuius pater vt legitur i libro de apibus in alemanie partibus maximus principe et dominus erat. Hic vero iuuenis vt sibi cōpararet: liberalium artiū studij exercitatione peritiam: ad ciuitatem parisiensem annuente patre se transtulit. Vbi aliquo tempore cōmorans: audierit parentem vitam cum morte mutasse. Videō vero predicatoz ordinez: moribus vita et sanctitate sūma florere: ad magistrum Jordanez: qui prefati ordinis generalis fuit cum deuotione accessit: et ex eius manibus: religiōis prefate habitū sumpsit. Hoc audiēs mater: atque vidua remānserat: cū apparatu solēnissima ximaqz pompa parisius ad filium videndū accessit. Quem vt habitum vili et humili indutus asperit adhortari cepit: vt religiōe dimissa: secum reparriare: et principat a patre dimissum suscipe velut lachrymas et singultus precib⁹ adhibens: quā animo magnanimo xp̄i miles: filius: vz: ploxantem ac flectibus ora rigantē aspiciēs: ad quādam fenestram virēā se quierit que erat in capella in qua cū matre colloquebat. Et statim i illā. Saluatorē generis hūani i cruce pendentē: eiusqz matrē et Johannē euāgelistā: hincide collocatos: dixit matri. Cui⁹ sunt imagines seu picture iste: Cui illa xp̄i ingt iesu: virginiqz sctissime: ac diui Johānis. Et filius diuini amoris igne succensus ait. O genitrix amantissima. Scio q: nunqz reperta fuit aliqua mater: que fili [illegible] pro

sequeretur amore: sicut beata virgo iesum benedictū. Et tamē cum esset paupercula: eam xp̃o dereliquit t lignū crucis ascēdēs: morte turpissima redemit peccatores.

Qua re discede hinc mater mea cum tuo comitatu: q̃ creatori meo volo deseruire. Dimissa igit matre discessit: t ad monasteriū rediens: toto vite tēpore religiosissime vixit. Qui ergo a deo vocatur sine tot consiliis xp̃i crucē suscipiat t habitū religionis inducat: t sic est finis p̃me partis.

Secundo principaliter religionis cōtemplari debemus decorationē. Abl' ti varijq̃ sunt ornatus: pulchritudines: triūphi t excellentie sacratissime religionis: sed vt brevitati studeam: quattuor tm̄ explicabo: quorum primus dicitur triūphus.

¶ Triūphus depuratiōis.
¶ Secūs dr̃ triūphus purgatiōis
¶ Tert⁹ dr̃ triūphus meritatōis
¶ Quartus dr̃ triūphus defensionis.

¶ Prim⁹ nāq̃ triūphus: ornat⁹: decor: t excellētia religiōis ē triūphus depuratōis. Hūc ponit devotus Ber. sup illud Mat. xvij. Bonū est nos hic cē. s. in religiōe. quia bō vivit purius. Vñ. s. Boc. in p̃mo sen. di. xvij. t di. xliij. dicit q̃ p̃fectio intendit t augmētatur per recessum a contrario. B. Bernardus magnus super missus ē. dicit: q̃ p̃fectio spūalis ē maior: sine maiorem conuenientiam ad summam lucem spūalem: que est deus. Sm hoc ergo purior: est anima sensibilis: q̃z vegetatiua: aia rōnalis q̃z sensibilis: angelus q̃z aia rōnalis: t hoc sm naturā: sm vero gratiā que est quasi lumen creatū procedēs a lumine increato. Ubi maior: est participatio gr̃e: ubi maior ē ad primū lumen t ad primā lucē approximatio. ergo vbi gratia in summo: ibi approximatio ad summo t puritas in summo. Dūc sic. Quanto magis aliquis recedit a peccato t magis approximat deo: qui est summa puritas: tanto magis purior: iustior: t sanctior efficitur. Sz in religiōe viuētes magis recedūt a peccato t magis approximāt: q̃z seculares in seculo manentes. Ergo religiosi magis purificantur: t maioris sunt puritatis t gratie: q̃z seculares. Hinc rem probat Ber. diceno. In monasterio est vita contemplatiua: in seculo est vita laboriosa. In monasterio ē vita sancta. in seculo ē criminosa. In monasterio est vita spiritualis. In seculo est vita carnalis. In monasterio est vita celestis. in

seculo est vita terrestris. In monasterio ē vita quieta. in seculo ē vita turbulenta. In monasterio ē vita tranquilla: in seculo ē vita contentiosa. In monasterio ē vita pacifica. in seculo est vita iurgijs plena. In monasterio est vita casta. in seculo est vita luxuriosa. In monasterio ē vita plena virtutibus. in seculo ē vita plena vitijs. In monasterio est vita sanctitatis. in seculo ē vita iniquitatis. Bille. Et quis pōt explicare innumerabilia pctā mortalia: quib⁹ sunt conglutinati t immersi miseri mūdani: vt puta mēdatia: piuria: fraudes: vsuras: rapinas: furta: homicidia: discensiones: odia: vindictas: rācores: t immūditias in quolibet genere: detractiones: irrisiones: murmurationes: iras: inuidias: supbias: infidelitates: t reliqua: a quibus religiosi: oīno per ingressum religionis: iā recesserunt t approximauerunt summe puritati deo: purificantes se per contritionem: continētiā: cōfessionē frequentē: toto tēpore vite cor: z meditātes. cōtemplantes. loquētes. audientes spūalia t celestia: nouas recipiētes gratias. nouas illuminatiōes. noua dona. nouo spiritu. nouos feruores. nouas inspirationes. Venite ergo filij vt tā altā puritatē mētis t cor: poris cōsequi valeatis. ¶ Secundus triūphus religionis dr̃ perfectionis. Dō sic p̃batur. Ille status qui singulariter imitatur vitā sanctor: apostolor: est perfectissim⁹. Mā status aplic⁹ tenet supmū grādū iter oēs alios status. Probat hoc. s. Boc. sup illud. Cōstitues eos p̃ncipes sup oēm terrā. ps. Eructauit. di. Sicut beate virgini: nulla mulier cōparata: ita nec aliqs sanctus fuit aplis cōparari nec adequari. Et sup illud apli. R̃. q. viij. Ne quē ipi primitias spūs hītes. dicit. Apli sunt oīb⁹ alijs scis q̃cūq̃ prerogatiua pfulgeāt: siue virginitatis siue martyrij p̃ferendi: tanq̃ aldanti⁹ spūm scūm hītes. Et epi. i. c. dicit. Per hoc reprobat temeritas eor: qui volūt pponere vel eqparare aliquē sanctis ipsis apostolis qui fuerunt ppositi vt electi fundamētū ecclesie. Bille. Sz status religionis singulariter imitat statū aplor: Ps p B. c. xvi. q. i. c. Ex auctoritate. Apli. n. oia reliquerunt. Mat. xix. Ecce nos reliqm⁹ oia t secuti sum⁹ te. Sic religiosi oia relinquūt vt sequant xp̃m. Ubi nō. q. vt dicit scūs Boc. in. xiij. q. clxxvi ar. vij. simul cum plo. t. eby. tria sunt bona que bēt hoc mundo. Primū bonū sunt diuitie pecunie: possessiones: ancille: pueri filij. vxor. sorores. frater. Et illa oia offert religiosus deo p̃ voti votū

sequeretur amore: sicut beata virgo iesum benedictū. Et tamē cum esset paupercula: eam xp̄s dereliquit ⁊ lignū crucis ascēdēs: morte turpissima redemit peccatores. Qua re discede hinc mater mea cum tuo comitatu: q̄ creatori meo volo deseruire. Dimissa igit̄ matre discessit: ⁊ ad monasteriū rediens: toto vite tēpore religiosissime vixit. Qui ergo a deo vocatur sine tot consciliis xp̄i crucē suscipiat ⁊ habitū religionis inducat: ⁊ sic est finis prime partis.

Secundo principaliter religionis cōtēplari debemus decorationē. Ab'ti varijq̄ sunt ornatus: pulchritudines: triūphi ⁊ excellentie sacratissime religionis: sed vt breuitati studeam: quattuor tm̄ explicabo: quorum primus dicitur triūphus.

¶ Triūphus depuratiōis.
¶ Scd̄s dr̄ triūphus purgatiōis
¶ Tertiꝰ dr̄ triūphus meritatōis
¶ Quartus dr̄ triūphus defensationis.

¶ Primꝰ nāq̄ triūphus: ornatꝰ: decor: ⁊ excellētia religiōis ē triūphus depuratiōis. Hūc ponit deuotus Ber. sup illud Mat. xvij. Bonū est nos hic eē. s. in religiōe. quia hō viuit purius. Uñ. s. Doc. in p̄mo sen. di. xvij. ⁊ di. xliiij. dicit q̄ prauitas intendit ⁊ augmētatur per recessum a contrario. B. Albertus magnus super missus ē. dicit: q̄ prauitas spūalis ē maior: s̄m maiorem conuenientiam ad summam lucem spūalem: que est deus: s̄m hoc ergo purior est anima sensibilis: q̄ vegetatiua: aīa rōnalis q̄ sensibilis: angelus q̄ aīa rōnalis: ⁊ hoc s̄m naturā: s̄m vero gratiā que est quasi lumen creatū procedēs a lumine increato. Ubi maior est participatio gr̄e: ibi maior ē ad primū lumen ⁊ ad primā lucē appropinquatio. ergo vbi gratia in summo: ibi appropinquatio in summo ⁊ puritas in summo. Tūc sic. Quanto magis aliquis recedit a peccato ⁊ magis appropinquat deo: qui est summa puritas: tanto magis purior: iustior ⁊ sanctior efficitur. Sz in religiōe viuētes magis recedūt a peccato ⁊ magis appropinquāt: q̄ seculares in seculo manentes. Ergo religiosi magis purificantur: ⁊ maioris sunt puritatis ⁊ gratie: q̄ secl'ares. Minorem pbat Ber. dicens. In monasterio est vita contemplatiua: in seculo est vita laboriosa. In monasterio ē vita sancta. in seculo ē criminosa. In monasterio est vita spiritualis. In seculo est vita carnalis. In monasterio est vita celestis. in seculo est vita terrestris. In monasterio ē vita quieta. in seculo ē vita turbulenta. In monasterio ē vita tranquilla: in seculo ē vita contentiosa. In monasterio ē vita pacifica. in seculo est vita iurgijs plena. In monasterio est vita casta. in seculo est vita luxuriosa. In monasterio ē vita plena virtutibus. in seculo ē vita plena vitijs. In monasterio est vita sanctitatis. in seculo ē vita iniquitatis. h̄ ille. Et quis pōt explicare inumerabilia pctā mortalia: quibꝰ sunt conglutinati ⁊ immersi miseri mūdani: vt puta mēdatia: piuria: fraudes: vsuras: rapinas: furta: homicidia: discensiones: odia: vindictas: rācores: ⁊ immūditias in quolibet genere: detractiones: irrisiones: murmurationes: iras: inuidias: supbias: infidelitates: ⁊ reliqua: a quibus religiosi: oīno per ingressum religionis: iā recesserunt ⁊ appropinquauerunt summe puritati deo: purificantes se per contritionem: continētiā: cōfessionē frequentē: toto tēpore vite eorū meditātes. cōtemplantes. loquētes. audientes spūalia ⁊ celestia: nouas recipiētes gratias. nouas illumiatiōes. noua dona. nouo spiritu. nouos feruores. nouas inspirationes. Uenite ergo filij vt tā altā puritatē mētis ⁊ corporis cōsequi valeatis. ¶ Secundus triūphus religionis dr̄ persectionis. Qd̄ sic probat. Ille status qui singulariter imitatur vitā sanctorū apostolorū est persectissimꝰ. Nā statꝰ aplicꝰ tenet sup̄mū g̃dū iter oēs alios statꝰ. Probat hoc. s. Doc. sup illud. Cōstitues eos p̄ncipes sup oēz terrā. p̄s. Eructauit. di. Sicut beate virgini: nulla mulier cōparat: ita nec aliqs sanctꝰ potest aplis cōparari nec adeq̄ri. Et sup illud apli. Ro. viij. Non autē ipi primitias spūs h̄ntes. dicit. q̄ apli sunt oībꝰ alijs scis q̄cūq̄ prerogatiua p̄fulgeāt: siue virginitatis siue martyrij p̄ferendi: tanq̄ abundantiꝰ spūm scūm h̄ntes. Et ep̄ i. c. dicit. Per hoc reprobat temeritas eorū qui volūt p̄ponere vel eq̄parare aliquē sanctū ipsis apostolis qui fuerunt p̄positi vt essent fundamētū ecclesie. h̄ ille. Sz statꝰ religionis singulariter imitat statū aplorū: Pz p Gre. xvi. q. i. c. Ex auctoritate. Apli. n. oīa reliq̄runt. Mat. xix. Ecce nos reliq̄mꝰ oīa ⁊ secuti sumꝰ te. Sic religiosi oīa relinquūt vt sequant xp̄z. Ubi nō. q̄ vt dicit scūs Doc. in. xxij. q. clxxxvi ar. vij. simul cum pho. i. ethy. tria sunt bona que hēt i hoc mundo. Primū bonū sunt diuitie pecunie: possessiōes: aīalia: parentes filij. vxor. soror. frater. Et ista oīa offert religiosus deo: p votū volū

tarie pauptatis:vt nullo mó liceat ampliꝰ bere aliqd ꝓpriū:vt dicit Augꝰ.in regla.xij.q.i. Nó dicetis aliqd ꝓpriū:sz sint vobis oia coia. Religio oia facit cóia. Cóe é ve stimentū.cibꝰ.vinū.oleū.sal.refectoriū.lectꝰ.ignis.aqua.cogna.sotulares.sacconcs.sdautine.libri.clemosine.carte gladij. calami. Et breuiter oia sunt cóia:in tantú vt si qs appꝛpriaret sibi vná cartá:vl' pé nā:rectū ē.ꝯmittēdo ca suo plato ortaliꝛ peccaret. Uñ Augu.in regla. Si quis ré sibi collatā celauerit furti iudicio códémet. Nec pót aliquis dispésare in voto pauptatis patet extra de statu monachoꝝ Cū ad monasteriū.ibi. Nec etiā abbas ꝙ supbabéda ꝓprietate possit cū aliquo monacho dispensare:qz abdicatio ꝓprietatis sicut & custodia castitatis:adeo é annexa regle monachali:vt ꝯ eá nec summꝰ pótifex possit licétiā indulgere.hec ibi. ¶ Sedm bonuz est bonū corporis ppij: vt delicate viuere:luxuriari:delectari i diuersis delectationibus.hoc bonum in trano religioné offert deo per votū cótinentie & castitatis:quo:voto abrenunciat maximis delectationibus corpis. Uñ religiosus in castitate viuens:angelus vigz est. Castitas é illa angelica virtꝰ:q̄ sola cū fiducia pót alios deo pñtare. In authentica de senonibꝰ.pabo. Sancim⁹.col.iij. ¶ Tertū bonū é bonū aie.s.libera voluntas:per quaz bó vtit oibꝰ potétijs & habitibus aie. Hoc maximū bonum & supremū libera eni volūtate vnusqsq facit qđ vult. Sz hoc bonū offert religiosus deo ꝑ votū sancte obedientie:ligans se in manibꝰ platorum suoꝝ:vt numquā liceat amplius facere aliquid ꝯ voluntatē prelati. Hec igit sunt tria vota:quibus religiosi statū & perfectionem apostolicam imitant. Hec sunt fundamenta & bases apostolice pfectionis Jō religiosi pñt vocari apostoli:quo ad imitationē: qz vitaz apostolicaz manu tenent & conseruāt. Et hoc ig̃ē oibus sequitur cōclusio.s. Ergo statꝰ religiosis é perfectus. Declarat hec primꝰ pos oiuz religionum dñs ihesus xpꝰ. Matt. xix.c. Si vis perfectꝰ eē. Uade & vēde oia q̄ hēs & da paupibꝰ & habebis thesaurū i celo:& veni sequere me. Et.s. Boc. in.xxj.q. clxxvi. ar.i.dic. ¶ Religio noiat statuz pfectionis. Et item.xxij.q.clij.ar.v.dic. Statꝰ religiosis ꝓfertur clericis & virginitati seculariū. Jrsup idem doc.vt.s.q.clxxiiij.dicit. Statꝰ religiosoꝝ ꝓfert statui curatoꝝ & archidiachonoꝝ. Uēite igit filij accipite triūphū religionis:q̄ é pfectio vite aplice. ¶ Tertꝰ sacre religionis triūphus é meritatiōis.s.doc. in.iiij.di.xv.q.i.ar.iij.q.iiij. Et in iij.di.xviij.ar.ij.q.v.dicit. Meritū est actio q̄ iustū é:vt agēti aliqd debeatur. Et in.xxij.q.ciiij.ar.iij. Meritū ꝓsistit i hoc:q̄ bō cōsequitur creatis inhereat deo. Et i prima scde.q.c.xiij.ar.viij. Et.ij.sen. di.xxvij.ar.v. Bō quolibet actu meritorio merek augmētū grē:sz nō statiz augek. Et i.ij.sen.d.xviij. q.i. Et i.iij.sen.di.xviij.ar.v. Dis actꝰ informatꝰ grā é meritoriꝰ. Et i ꝑma par.q.lxij.ar.v. Et i ꝑma secūde.q. cxiij. ar. vij.xxij.q.xviij. ar.vi. Quilibet actꝰ charitatis meretur vitā eternā & augmētū charitatis. Tunc sic. Quicūqz cōtēnit mūdū & inheret deo:quolibet actu meretur gloriā padisi:ꝑz vt supra. Sz ingrediēs religioné cōtēnit mundū & inheret deo. Ergo religiosus quolibet actu ipsa charitate informato:semp merek gloriā paradisi. Quotiēs religiosus i die merek sempiternā gloriā. Existio enim in religione nra: q̄ religiosus continuans cōia: vt diligenter inquisiui quolibet die quinquaginta vicibꝰ merek vitā eternam. de manifestis loquor:absqz eo quod merek in cōsulēdo:predicādo:confessiones audiēdo:accusando se in capitulo & alios actꝰ & deuotiones particulares faciendo in occulto. Sz quotiēs in ebdomada religiosus merek vitā eternā.cccl.vicibꝰ Sed quotiēs in mēse Audi admiranda. Quolibet mēse merek paradisum.m.cccc.vicibus. In anno vero quotiēs credis mereatur vitā eternā bonꝰ religiosus: Bico rem inauditam. Sexdecim milibus & octingentis vicibus. Ꝑterea Hiero.ad Heliodorū in epla de contēptu mūdi ait. O desertū floribus xpi vernās. O solitudo in qua illi mistici lapides eq̄ quibꝰ in apoc. Ciuitas regis magni cōstruitur. O religio familiarius deo gaudens. hec ille. O regio gloriosa. O vita apostolica. O status perfectꝰ:statꝰ certus:statꝰ deo gratissimꝰ:statꝰ in quo sollicitus & cōtinue acquirit lucrū inestimabile:thesaurus preciosissimꝰ:mercantia non terrena sed celestis & diuina. Ad hunc statum venite filij. ad hunc euolate:questo alacritate: questo dolcemente stringite. Expergiscimini: aperite oculos: excutite torporem: negligentiam: somnolentiam: vt diuinissimi efficiamini valeatis. ¶ Quartus triūphus sacre religionis é triūphus confessionis.s. Doc.in.iij.contra gen. Et in prima parte dicit. Diuina prouidentia non solum gubernat maiora sed etiam minima:& vnicuiqz ꝓuidet:& oēs ꝓseruat: gubernat

ꝙ defendit paganos. Iudeos. turcos. peccatores: iustos ꝙ iniustos. ꝙcuilibet creature rationali: dedit ꝙ dat angelū suum in custodiaꝫ ꝙ gubernationem. ꝑs. Angelis suis mandauit de te vt custodiāt te in omnibus vijs tuis. Si ergo deus gubernat: ꝓseruat ꝙ defendit minima: gubernat ꝙ defendit suos mortales inimicos: quāto magis gubernat ꝙ defendit religiosos: q̄ sunt ei filij: sui amici: sui secreta. ℜ Religiosi predicant ꝙ docent ꝙ est timēdū: honorandum: mandū: sequēdū. ℜ Religiosi exē ꝙ doctrinā pugnāt ꝫ mundus ꝙ carnē: ꝙ diabolus. Et q̄ quid boni sit in mundo religiosi ꝙ sunt. ℙ: propterea deus glo ꝙ suos eos defendit ꝙ gubernat ꝙ eis āgelos ꝙ sanctos diuersos ꝙ fensores ꝙ patronos. ℙ: do, no ter specialem patronam ꝙ ꝓtectricem habet suā glorioſissimam matrē. Ipa sacratissima virgo apparuit cuidam fratri nostro vt haberet in vitas fratrum. d. Et si de omnibus religiosis cura sit mihi: tamē specialiter impetraui a filio meo p: o singulari priuilegio: habere curam ꝙ gubernationē huius religiōis: vt patet in multis locis in vitas fratrū nostroꝝ. ℙ felix religio que talē ac tantā meretur habere ꝓtectricem. Similiter angeli defendunt hanc ordinem. Exēplum in vitas fratrū ordinis predicatoꝝ habetur. ℚd legista quidā bononiensis ciuis: intrauit ordinem: quē cum de domo carnales amici eius vellent violēter extrahere: timētibus fratribus ꝙ volētibus mittere ad quosdā milites patronos vt defenderēt domuꝫ. ait. b. Bñicus. Nō indigemus auxilio militum: q̄ ego plus q̄ ducentos angelos video circa ecclesiam: qui missi sunt ad custodiaꝫ fratrum. ℜ Recesserunt ergo illi: nutu diuino territi ꝙ confusi: ꝙ nouitius ꝓsolatus permansit. Gubernat etiā deus ipsos religiosos in cibo ꝙ potu: ī vestimētis: in calciamentis: ī sanitate: in ifirmitate: in domibus: in vijs: ꝙ hec dormiēdo: ambulando: stando: vigilādo. Be⁹ defendit inquā eos: ꝓtra mundum: contra carnē: contra tēptaméta diaboli. Defendit eos quo ad animā: in intellectu memoria ꝙ volūtate. Quo ad corpus ꝙ sensus exteriores: vt nō sinat eos moueri nec operari aliquid illicitum ꝙ inhonestum: vt tandeꝫ victores ad optatam perueniant palmam. Unde Piero. ad Demetriadeꝫ. Deus nēpe: omnium rector: ꝙ dominus cum omni āgeloꝝ milicia certamen tuū expectat: tibiq̄ contra diabolū dimicanti: parat certamen coronam ꝙ celeste premiuꝫ incitamentum victorie facit. Huic tanto spectaculo: vide quem, aiuꝫ: quā virtutē debeas offerre: ꝙ certaminis magnitudinē de expectantium diuturnitate metire: ꝺ ille. ꝙ sic patet sēa para principalis.

TErtio principaliter religionis cōsidera re debem⁹ electionem. Quelibet religio per catholicā ꝙ apostolicam ecclesiam approbata: sacra vtiq̄ est: sancta ꝙ electiōe digna. Quapropter quācunq̄ in traueritis: si eius regulam ꝙ ordinationes seruaueritis: proculdubio in statu salutis erunt anime vestre: ꝙ ita libere ꝙ libenter vos hortor: vt ad quā volueritis ingredimini. Singulariter autē ad nostrā magis inuito. Nam hec sacra nostra religio ē perfectissima sanctissima ꝙ omni laude dignissima. qō q̄nq̄z euidētissimis rōnib⁹ oñdo.

¶ Primo ratione institutiōis.
¶ Sēo rōne destinationis.
¶ Tertio rōne pronunciationis.
¶ Quarto rōne impetrationis.
¶ Quinto ratione terminatiōis.

¶ Primo dico q̄ ista religio est prestantissima rōne institutiōis. Et probatur sic. Illa religio que ꝑmo ꝙ principaliter essentialiter ꝙ nominaliter est instituta ad predicationem: confessiones ꝙ studium ꝙ salutem animarum est prestantior ꝙ sublimior: tenēs primum ꝙ summum gradū inter religiones. Tales enim actus cum sint spūales sunt digniores corporalib⁹: vt militare: seruire infirmis: pascere pauperes ꝙ huiusmodi: q̄ anima ē dignior q̄z corpus: sicut actus ē nobilior: potentia: vt patet per ꝑm vij. ꝙ ix. metha. Et iter spūales dignius est ꝑdicare ꝙ docere q̄ cōtemplari vel dare. quia nobilius est illuminare vel calefacere q̄z lucere: vel calidum cē ꝑm Dionysiuꝫ in libro de celesti ierar. Et hoc triplici rōne. ℙ: imo q̄ agere est nobilior q̄z pati. vt patet in. iij. de aia. Agere enim pertinet ad actū: pati vero ad potentiā. vt habetur in. iij. v. vij. ꝙ viij. phyſi. Sed terminare vel docere importāt actionem. lucere autē passionē. Sēo q̄ quanto aliqua virtus se extendit ad plura: tanto est maior vt habetur in libro de causis. Sed lucere ꝙ huiusmodi se tm̄ extendūt ad relucentem. illuminare autem docere ꝙ huiusmodi se extendunt ad rem lucentē ꝙ ad rem illuminatam ꝙ docere ad scientem ꝙ discentem: q̄ vt dr̄ ꝑmo Methaphy. i proemio. Signū sciētis est posse docere. Tertio q̄ dicit. iiij. metha. Tunc vnūquodq̄z perfectum est

qñ pñ facere sibi ille. Sz docendo facit alios doctos: nñ ät lucēo nñ: t iter diuersas doctrinas: docere ppter salutē aiaꝝ t reo diuinas: t digni⁹: qꝫ docere medicinas ad salutē corpis. Jō docere t p̄dicare: que pīnēt ad salutē aiaꝝ. i. sacram paginā: ē nobilissim⁹ actus: t p̄sequēs religio: que primo t principalr ordinat ad p̄dicationes: p̄fessiones. t hmōi est dignissima. Et hic patet. Sz religio nostra principalr ellicitur t potialr ē instituta ad p̄dicationes t p̄fessiones ppter salutē aiaꝝ. Jō ꝓbat ꝺ pliciter. Primo diffinitione quid nois: q: sola ℔ religio noīat religiō p̄dicatoꝝ: vt ꝑz extra de electione. Cū veteri. Extra de priuile. c. in his. Extra de excessib⁹ p̄lator. c. Nimis iniqua. t. c. nimis praua. Et de religiosis domib⁹. c. Sane li. vi. i clementina. De sepulturis. c. Ducū. Insup ℔ religio: q: ātiquior ē eius institutio. Jō p̄or ē aliis mēdicātib⁹: vt dicit. ꝺ. Jo. andreas in caplis vbi. s. Et iterꝫ ℔ ipsa religio prior nominatur: vt supra. Et extra de regularibus. c. nō solum in titulo. Et extra de decimis. c. predicatoribus. libro. vi. Idem dicit dñs archidiachon⁹. c. pcalegato. Et idem patet in omnibus bullis t priuilegijs apostolicis: ceteris qꝫ rescriptis quibuscūqꝫ. Insup ℔ religio: ceteris ē arctior. Nam dicit Pet⁹ de palude in .iij. di. xxxix. Religio mendicantium est perfectior: omni nō mēdicante. Unde. ꝺ. Johānem dñici q dicit. Nō solum cartusienses: sed cuiuscūqꝫ ordinis fratres ad ordinem p̄dicatoꝝ possunt transire: ecōuerso fratres p̄dicatores: ad alios ordines nō possunt trāsire. Jo. an. in. c. Sane. de regula. Cōstitutiones enīz p̄dicatoꝝ vitra regulaz ita arctant eos: q: vita eoꝝ est asperior qꝫ vita monachoꝝ. Ronaldus magnus canonista t theolog⁹ vt refert. ꝺ. Jo. dñici. dicit vidisse parisius determinationem factā p doctores eiusdem vniuersitatis: q: fratres cartusienses possunt trāsire ad ordinē p̄dicatoꝝ: regulariter vinēte de iure cōi. Refert insuper. Job. dñici se vidisse p̄silium. ꝺ. Fracisci de zabarellis t cuiusdam magni viri determinantium monachum. s. bene dicti obseruātie laxioris posse trāsire ad ordinem predica. obseruātie arctioris. ℔. ꝺ. Anto. archiepiscopus. ¶ Secūdo minor probatur diffinitione quid rei: q: in p̄cipio constitutionuꝫ huius religionis: sic diffinitur. Ad hoc tamē in conuentu suo: prelatus dispēsandi cū fratribus habeat prātem: cum sibi videbit expedire. In his pe

cipue que studiū vel predicationē t animarum salutē videbūtur impedire: cū ordo noster specialiter ob predicatiōez ab initio noscatur institutus fuisse. Et studiuz nostrū ad hoc debeat principaliter intendere: vt proximoꝝ animabus possimus vtiles esse. ℔ ibi. Ibidem quoqꝫ mandatur: vt totuz officiū breuiter t succinte dicatur: vt studium minime impediatur. Item sedes apostolica confirmauit hāc religionem: que diceretur t esset ordo predicatorum. Ergo hec religio digna est t pstantissima. Nec obstat: si que alie religiones docent t predicent. Hoc enim est non r officio: sed ex speciali priuilegio. Ex officio enim hoc sola illud habet sequens religionem christi institutam principalr ab eo ad predicationis officium t animarū salutem. Unde apostolus Paulus apparens. ꝺ. Dominico rome in ecclesia sancti Petri oranti pro dilatatione ordinis dedit ei libꝝ. dicens. Vade predica quoniam ad hoc a deo electus es. ¶ Secundo probatur huius religionis prestantia ratione destinationis. sanctus náqꝫ Dominicus cum suo ordine non a casu aut a fortuna inuentus est: vel humana prudentia institutus: sed singulariter a tota t summa trinitate: destinatus a patre quidē per potentiam. a filio p sapiētiā: a spū scō per graiā t virtutum cōmunicationē. Sanctus enī ante hui⁹ sctissimi patriarche dñici t sui ordis institutionē: erat sanctic⁹. aridus t sinibundus. Jō trinitas ipa misit. s. dñicū t ordinem istituit vt sanctos satiaret. Nā sup illud. iij. R. c. iij. Regis pfecti: sic dicit glo. Re qd dcm in domo regis: ordo p̄dicatoꝝ: discurrendo [illegible] docuit: vt in mēte dñi abundet: vñ mutiantur fideles. ℔ ibi. Quia ro mundus erat aridus: misit de⁹ ordinē predicatorū: vt aridos irrigaret. Vñ Ber. i sm̄one. s. Andree, Sanctius ē ordo p̄dicatoꝝ: nō pmanēs in eōdē loco: sz. crēdendo ire t currēdo: vt diuersas irrigaret terras. ℔ ille. Quia etiam erat sinibundus misit de⁹ p̄dictū ordinē vt sanctos inebriaret. vñ sup illud Canticoꝝ vmbilicus tu⁹ crat tornatilis. dicit Augu. Quid p crateꝝ. nisi p̄dicatoꝝ ordinē intelligimus: Qui nimiꝝ mētibus auditoꝝ celestis doctrine vinū ꝓpinat casuz inebriat. Iste est ille suus fidelissimus. quē deus misit. De quo Luc. viij. Misit seruū hora cene dicere illis vt venirēt. Super quo dicit Greg. in hom. Hora cene finis ē seculi. hic i fine mūdi su⁹ ille. s. ordo p̄dicatoꝝ ad inuitatos: perfe-

gen'⁹ t ppheras: vt repulso fastidio: ad gustandu cenā se prepararent. hec ille. ℙ Propterea sctā cantat ecclesia i officio patrio Bñici. Abundū vocō ad agni nuptias hora cene paterfamilias. Seruū mittit, pmittens varias v.te delicias. Ad hoc quiuiū tam pmagnificū elegit nūciū. s. Bñicū. Isido. quoq; hyspanus doctor solēnissimus in suis postillis refert: q fuit reuelatū quōdā sancto heremite in oratione pseuerāti: t vox diuina ei facta ē a sūmo celo: dicēs. Abi to famulū meū Bñicum vbi mei deuotū baiulū: verū predicatorē: indytū: aplm: hoiem zelotipū: ad incredulos puniēdū: t hereticos p fidiā cōterendam. hec dño deus. Hanc destinationē: manifestauit: pater ops deus beatissime virgini Caterine de senis dicens. Ego hos duos filios genui. Unū naturalē t ab eterno. s. xpm. Aliū adoptiuū. s. Bñicum: qui in multis operationibus fuerūt similes. Sicut enim filius meus naturalis in humanitate assumpta fuit mihi obediens vsq; ad mortē crucis. Sic filius meus adoptiuus Bñicus viā mandatorū meorū nunq; trāsgrediens: in virginitate perpetua baptismalē grām: vsq; ad vltimū: inuiolabiliter ꝓseruauit. Et sicut filius meus naturalis palam locutus est mundo testimoniū phi beno veritatis: sic filius meus Dominicus: per se t successores suos veritatē euangelicā: etiā inter hereticos instātissime predicauit: t predicare nō desinit: ppterea singulari munere datum est sibi veritatis lumen agnoscere: nec ab ipso aliquo mō deuiare. Jté sicut tota vita filij mei naturalis: fuit doctrinalis t exēplaris ad aliorū salutē ordinata: sic filius meus Bñicus totus cū suo ordine doctrinalis t exemplaris est ad salutem aiarū. Ad hūc.n. finē ꝓstitutus ē: ppter hoc in cunctis eius actibus modo filio persimilis factus est. ℌ deus pr. ¶ Tertio idē ꝓbat rōne ꝓmōcationis. Anteq; ordo iste in mūdo esset. multi spiritu pphie illuminati ipm ꝓnūciauerunt: zacharias.n. pphēta. c. vi. Vidit quattuor quadrigas. In prima erant equi rufi: per qđ intelligit ordo martyrū: q amore dei rubicundi t inflāmati: sanguiné pro fide posuerūt. In secunda quadriga equi nigri: quib⁹ intelligunt cōfessores mortificati t penitentia pleni. In tertia erāt equi albi: qui sunt apostoli: puritate mētis t corpis albi. In quarta q̄driga erant equi varij t fortes p qđ ꝑm Grego. in bulla canonizatiōis: beatissimi patris Bñici intelligit ordo nr̄ habitu t virtute varius.

Fortis aūt est vniuersaliter t constanter pugnat cōtra vitia: cōtra hereticos t infideles: qua pp beat⁹ apostolus Petrus apparēs sctō Bñico: dedit ei baculum: ad deligendū firmitatē t cōstantiam sui ordinis. Sybilla etiam cribrea de ordine nostro plura pphetizauit: ꝓnūcians eū stellā fulgentē: Jtem ꝓnunciatus est constantinopoli in ecclesia. s. Sophie: vbi habet q i eadē ecclesia est depictus. s. Bñicus cū lilio in manu t habitu ꝑdicatorū: iuxta quē est depictus sanctus Paulus apostolus. Et super caput Bñici est scriptus. Bonus dñicus. Et sup caput pauli. sancti Paulus. Sub pedibus vero. s. pauli erat scriptus: p istum itur ad xpm: sub pedib⁹ aūt dñici erat scriptum: sed facilius per istū. Et hoc inuentū est p plures annos: añq; ordo noster esset. Et quidā dicit fuisse per quadringētos ānos añ. Jnde assumptū est: vt solus sctūs Bñicus inter cōfessores cū libro i manibus depingatur. Jté abbas Joachin ꝓnūciauit anteq; ordo iste esset in mundo. Fecit.n. depingi beatū Bñicum i ecclesia sancti Marci venetijs: cū habitu albo t nigro: quo ipse vsus est t nos vtimur. Qui propter ordo iste ꝑstans est: tot vaticinijs prefiguratus t demonstratus. ¶ Quarto pbatur ordiné predicatorū ꝑfectissimū esse: rōne imperatōis. Mira res t inaudita a regina celorū mīre dīt: hic ordo impetratus est. Legitur enim in legēda sancti Bñici q ē deus vellet destruere mundū tribus lanceis: precipue tria peccata que regnabāt in mundo. videlicet ꝓpter superbiā: auariciā: t luxuriā: beata virgo genu flexo impetrauit misericordiā mūdo ꝓsentādo filio suo sanctū Bñicū qui ē suo ordiné mundū ad priam t ad xpm vocaturus erat. Insup gloriosissima mater dei: vt impetratus ordiné ampliaret nobilitaret t erga ipm spūalem t cordialē ōnē deret amorē. habitum quem nūc ferimus porrexit. s. Bñicō beato Regnaldo — vt hunc induerent precepit. dicens. Et iste habitus ordo mis tui. Apparuit beata vgo semel. b. Jordani i oratione existenti t dixit. Diligo qđē spāli amore ordiné tuum. Et inter alia. hoc quidē mihi pgratissimū q oia que facitis t dicitis a Laude mea incipitis. t in ea finitis. vñ impetrani a filio meo. vt in ordine tuo null⁹ possit diu imortali ꝑsistere. qnin aut cito deficiat. aut cito penitcat. aut extra ꝓiciatur ordiné meū fodet. bibi. Quapropter in tātos bñficios memoriā ordo noster instituit. vt oi hero p

cessionaliter cantaret. Salue regi
na. Que antiphona. adeo est illi
gratissima vti quattuor signa ma
xime dilectōis ⁊ gratie singularis
ostenderit. Nā dum fratres canta
rent dictā antiphonā ⁊ dicerent.
spes mea salue. ipsos dulciter resa
lutabat. Et cū dicerent. Eya ergo
aduocata nr̄a. ipsa ante filiū se ꝓ
sternebat. ⁊ pro fratribus orabat.
Cunqꝫ subiungerent. Illos tuos
miser. cordes oculos ad nos con
uerte. illa leto ⁊ colubrino vultu in
fratres respiciebat. post cū canta
rent. Et iesum bñ. fru. ven. tui. no
bis post hoc exi. oñde. Ipsa in te
nera: etate gestans filiū suū oīb⁹
⁊ singulis cū multo gaudio oñde
bat. post vero ingressuꝫ chori. fra
tres ipsi viderunt. b. virginez sup
ꝑhare maius tenentē manū filij. ⁊
bñdicentem fratres. h̄ oīa in vitis
fratrum nostroꝝ. Sed dulcius ⁊
mirabilius refero. Semel glorio
sus Dñicus vidit beatissimā v̄gi
nē in dormitorio aspergētē singu
los frēs aqua bñdicta quā comi
tabant due pulcherrime domicel
le. s. Catarina ⁊ Cecilia. ⁊ dixit.
Ego sum illa que me ꝓsterno añ
filium. cū dicitis. Eya ergo aduo
cata nr̄a. Et ecce paulo post rapt⁹
beatus Dñicus. vidit dñm seden
tem. ⁊ matrē eius virginē glorio
sam. amictā capa coloris seraphi.

Et cum omniū ordinum religio
sos ⁊ religiosas in illa curia cōspi
ceret: de ordine vero suo: nullum
nullāqꝫ vidisset: dolore summo: ⁊
lachrymis perfusus: consternatus
animo iacebat. Cui dominus di
xit. Cur doles: Vis ne videre or
dinis tui fratres: At ille. Hoc desi
dero domine. Tunc christus: ordi
nem tuū matri mee cōmisi. Et ma
ter annuente filio aperuit capam:
sub qua vidit contēplator Domi
nicus: sui ordinis innumeraꝫ mul
titudinem fratrum brachijs amo
ris virginis complexatā: ⁊ singu
lariter ꝓtectā. O religio bñdicta.
O religio sancta. O religio p̄stā
tissima: que nō solum a deo prede
stinata: sed a mundi imperatrice ⁊
angeloꝝ domina impetrata: ꝯser
uata: ⁊ summe dilecta. ¶ Quinto
idem probat rōne terminationis.
Ordo enim noster habꝫ terminū
⁊ finē oīum dignitatum: ⁊ excellē
tiarū sancte matris ecclesie. Pri
ma autem dignitas ecclesie: ē san
ctorum patriarchaꝝ: quoꝝ finis
⁊ terminus est patriarcha Domi
nicus ab ecclesia militante canoni
zatus ⁊ in sanctoꝝ cathalogo ascri
ptus. Hic patriarcha fuit primus
institutor ⁊ dux huius religionis.
Secunda dignitas ecclesie: est san
ctorum apostolorum: quoruꝫ finis
⁊ terminus fuit sanctus Vincen

tius de valentia. Hic nou⁹ aposto
lus fuit: vt patet in principio sue le
gende. Tertia dignitas ecclesie est
sanctoꝝ martyꝝ. Cuius termin⁹
⁊ finis extitit. sanct⁹ Petrus mar
tyr veronensis. Hic gloriosus xp̄i
athleta: adhuc puerulus. s. etate: se
ptem annoꝝ habuit victoriā ꝯtra
parentes hereticos: ⁊ tandem p̄
dicatoꝝ ordinem ingressus pro fi
dei defensione hereticoꝝ gladijs
occubuit. Quarta dignitas eccle
sie: est sanctoꝝ doctoꝝ: quorum fi
nis ⁊ terminus fuit. s. Tho. de aq
no. Is ob eius sanctitatē eximiam
⁊ infusam a deo eminentissimam
oīum reꝝ cogitationē ⁊ scientiam
theologus sūmus. s. Doctor appel
latur. Quinta dignitas ecclesie est
sanctaꝝ virginū: quaꝝ terminus
⁊ finis extitit admirabilis virgo
sancta Catarina senēsis. Quā ob
excellentem eius puritatē coram
virgine gloriosa: ⁊ multis alijs san
ctis: iesus xp̄s visibiliter deponsa
uit. Hoꝝ igit̄ ꝑfectōe sanctoꝝ: fra
trū predicatoꝝ religio p̄stantissi
ma esse ꝓbat: q̄ꝫuis cetere religio
nes dignissime sint. Propterea
papa Alexāder ꝑticulariter loq̄ns
de ꝑfectōe fratrū p̄dicatoꝝ excōi
cat oēs p̄dicātes defendētes ⁊ do
cētes: q̄ frēs p̄dicatores non sint
ī statu ꝑfectōis. Aqua excōicatiōe
nō possunt absolui: nisi per sūmū

pontificem: ꝓut ponit. d. Anto. in
suis censuris. veꝝ hic ꝯsidera ma
ximū dei donū ⁊ religionis mee
dignitatē. Oēs hij sancti fuerunt
sūmi ⁊ inclitī doctores: v̄gines pu
rissimi ⁊ āgelici. Altius dico oēs
innocentiā baptismalē habuerunt
oēs maxima miracula in vita ⁊ in
morte: donante deo operati sunt.
Hij sunt ecclesie militātis ornamē
ta: hi gēme preciose: hi deniqꝫ q̄ꝫ
gloriosa sit religio p̄dicatoꝝ facile
declarāt. Et in matre ergo religio
nem vos o iuuenes plurimū hor
tor. Hic vestra ingenia litterarum
cognitōne adornare poteritis. hic
vestras vires exercere. hic salua
vestras aīas facere. hic iter breue
cōpendiosum ⁊ securitate plenuꝫ
est. Habetis hos sanctos duces
meos: habetis ⁊ tot beatos: bea
tasqꝫ celo fruentes: vt nō nisi gran
di volumine annotari possent.
Venite igitur: hanc eligite. hanc
complectimini. Accedite ad tran
quillū ⁊ paccatuꝫ hunc portum. ni
hil vos deterreat. nihil retrahat.
nihil conturbet. Nā licet pauperes
⁊ mendicantes simus. tamen dei
gratia nihil nobis deest. iuxta illd̄
apostoli .ij. Cor. vi. Tanq̄ꝫ nihil
habentes ⁊ oīa possidentes. quia
tot⁹ mūdus nr̄ est. ⁊ quocūqꝫ ꝑgi
m⁹ nō deficiunt nobis necessaria.
vñ. Deut. xi. Oīs loc⁹ quē calca

erit pes vester: vester erit. Et nō
soluz inter xp̄ianos: sz etiā iter tur
cos: paganos: ceteroſqz infideles
necessaria miſtrant. Audite Ie
ſu. qd vobis de religiōe dicat: scri
bēs ad Hebreos. de p̄cepto mu
di. Quid igit agis tu frater i secu
lo: qui maior es mundo? Paupta
tē times? Sz beatos paupes xp̄s
appellat. Labore tereris? Sed ne
mo athleta sine sudore: cōrona
bit. De eibo cogitas? Sz fides sa
nē nō hz. Sup nuda humū: ereta
ieiunijs mēbra collidere metuis?
Sz dño tecuz iacet. Squalidi ca
pitis: horret iculta cesaries? Sz ca
put tuum xp̄s est. Infinita heremi
vastitas te terret? Sz tu paradisuz
mēte deambula. Quotiēscunqz
illuc mente recurris: totiēs in he
remo nō eris. hec ille. Nemo ve
stz dubitet. Ego vos dulciter in
uito o filij. Huc tādem accedite:
qñ hoc castitas angelica: hūc paup
tas aplica: hūc diuinalis obediētia:
hūc ieiunia salubria: hūc aspera vesti
menta: q̄ non lineis: sed pānosis
vtimur vestimentis: hūc silentia diu
turna: hūc cibaria q̄dragesimalia: q̄
l. in refectorio carnes nunqz frēs
comedunt: hūc inuenit virt⁹: hūc san
ctitas: hūc cuncta p̄fectio. Miraculum vobis recito dignissimuz: qđ
refert magister Alexāder vindo
nēsis episcopus i postillis suis su
per illo verbo. Misericordia t ve
ritas obuiauerunt sibi: sic dicēte.
Quidā scolaris bononieñ. vanis
tatibus deditus: talē visionem cō
spexit. Videbat siquidē q̄ in ma
gno cāpo p̄sisteret: t ibidem tēpe
stas ingēs super ipsuz desceēderet:
fugit a tēpestate: t ad domū vnā
perueniens: clausam inuenit. Cui
pulsanti vt reciperet: hospita ri
dit. Ego sum iusticia: hic habitā
tu iniustus es: hic habitare nō va
les. At ille dolens discessit: t aliaz
domum videns p̄pius accessit:
t fores pulsauit: ibiq̄z se recipi pe
tebat. hospita illi respondit. Ego
sum veritas hic habitans: te non
recipio. quia veritas non libera
bit eos qui nō amant eam. Inde
abscedens aliam domum vidēs.
ob tempestatem. ipsam omnino
voluit ingredi. Sed hospita ait.
Ego sum pax. Non te recipio. q̄
non est pax impijs sed hominib⁹
bone voluntatis. Veruz quia co
gito cogitatiōes pacis tibi suadeo
vt vadas ad sororem meaz t eius
monita cōpleas. Accessit ergo ad
quartam domum t que deintus
erat respondet. Ego sum miseri
cordia. Si ergo ab eminēte tēpe
state saluari desideras vade ad
domum fratrum p̄dicatorum.
Ibi inuenies stabulum doctrine.
t intus p̄sepe scripture. asinum

simplicitatis. cum boue discretio
nis. Mariam illuminantez. t Jo
seph p̄ficientem. atqz iesum sal
uantem. Euigilans p̄dictus scō
laris venit ad conuentum. ibi hu
militer recipi petijt. t sic factuz ē.
hec ibi. O religio diuina animaz
tuta saluatrix. Quis tuas laudeo.
tua p̄conia. tua merita. tuos tri
umphos digne posset explicare?
Nemo quippe: nisi nostre t oiuz
religionum primus institutor: dix
stus. linguam t sapientiaz concef
serit. qui est benedictus in secu
la seculorum. Amen.

¶ Feria q̄nta dñice passiōis.

De sortilegijs. Sermo.xliiij.

Judex tua te saluam
fecit. Luc. vij. Mi
rabile exēplum pe
nitentie: hodie fide
libus p̄ponit: cum
mariam magdalenā ad iesum ac
cessisse: t sup pedes eius lachry
mas fudisse legimus. Quot enīz
vt ait Greg. in Homel. in se ha
buit oblectamēta: tot de se inuenit
holocausta. Hoc sane figurat̄ po
test infelicē aiam que sortilegioz
vitio depr̄auata recessit a vo op
timoqz deo t redēptore iesu: seqz
diabolicis sortilegioz laqueis in
nodauit: adeo vt fidem xp̄ianam
aspernet: sublimēq̄z dei maiesta
tez offendat: trāsgredīdo primuz
legis p̄cepti. Que nihilomin⁹.
si errore postposito: viuacissima
fide: humiliter t lachrymose ad
saluatorē perrexerit: ab ipso pti
nus audire merebit. Fides tua te
saluam fecit: que sunt verba i euā
gelio recitata. In quō tria habe
mus documēta. ¶ Primū docu
mētum: q̄ p̄dicatores debēt be
nigne recipi: t gratiose tractari:
in suis necessitatib⁹ debet q̄libet
vt pōt subuenire. Exēplo Pha
risei: vt patet in p̄ma parte. ibi. Ro
gabat iesum. ¶ Scōm documē
tū q̄ hz aliquādo q̄ fuerit malus:
nō tñ iudicandus est: semper fuit
malus. ibi. Videns aūt pharisеus.
¶ Tertiū documētuz: q̄ viua fi
des est: qua salus p̄cūti hoibus.
ibi. Fides tua te [illegible] fecit. Ju q̄
fidē: si diuinator firmiter decep
mansерit sortilegia deserēs: oio
saluabit. De q̄bus superstitionib⁹
diuinatorijs tria p̄sideranda.
¶ Primo diffinitionem.
¶ Secundo grauationem.
¶ Tertio specificationem.
¶ Primo considerare debem⁹
sortilegij diffinitionē: que quidem
aliquātulum prolixa erit. dignitas
nāqz t vtilitas materie ita requi
rit vt bene enucleet. Qđ sane fie
ri paucis verbis non potuit. Au
gustin⁹. in. libro de doctrina xp̄ia
na: diffinitiōe diuinationē sic dicit.

Diuinatio ē vsurpatio cognoscē
di futura: ex qua dā pestifera socie
tate hominum ⁊ demonum. hec
ibi. Vbi nota ſm. s. Doc. xxij. q.
lxxxv. ar. primo. ꝙ futura dupli
citer possunt cognosci. s. in seipsis
⁊ in suis causis. Primo modo: fu
tura in seipsis considerata: a nullo
itellectu creato: cognosci possunt.
Cuius ratio est: q: futura inquan
tum sunt futura: nō habent esse in
seipsis. Q̄d aūt nō habet esse: nō
potest cognosci. Vnde Phs. i. ix
Metha. dicit. ꝙ tm̄ aliquid ē co
gnoscibile: in quantū est actu. Et
nō entis nō est sciētia: vt ait iterū
Aristo. primo. Poste. Solus aūt
deus cognoscit futura ꝓut habēt
esse in seipsis. Sap. viij. Mon
stra scit deus antequam fiant. Et apo
stol⁹. Ro. iiij. Vocat ea que non
sunt: tanq̄ ea que sunt. Intellect⁹
enim diuinus cū sit eternus ⁊ cau
sa atq; fons omnium: omnia pre
terita ⁊ futura: in sua eternitate i
tuetur. Eternitas enim eius omni
tempori adest: ⁊ ipsum cōprehen
dit. vnde Phylosophus in libro
de bona fortuna dicit. De⁹ bene
videt presentia ⁊ futura. Et sic fu
tura prout sunt in seipsis: a nullo
itellectu creato cognosci possunt:
q: hoc est propriū signum diuini
tatis ſm illud. Isa. xli. Annūciate
que ventura sunt in futurū: ⁊ scie
mus ꝙ dij estis. ¶ Secūdo mō
futura cognosci possunt in causis
suis. Cognoscere aūt futurū i cau
sa: nihil aliud est: q̄ cognoscere p̄
sentem iclinationem cause ad effe
ctū. Ad effectū vero prouenium
futura: ex causis suis tripliciter. s.
vt semper: ⁊ ex necessitate: vt fre
quenter: vt raro. Primo enim fu
tura quedā sunt: que ex suis cau
sis: semp ⁊ ex necessitate ꝓueniūt
eo ꝙ talia futura sunt d̄terminata
in suis causis. Et huiusmodi futu
ra: ꝑ suam causam cognosci pos
sunt ⁊ pronūciari ex consideratōe
suarū causarū: sicut astrologi ꝓnū
ciant eclypses futuras: que q̄dē
eclypses habent cās necessarias:
q: quotienscūq; interponit terra
iter solem ⁊ lunam directe: sequit
necessario eclypsis: que est priua
tio lucis lune: vt patet. ij. Poster.
⁊. viij. Metha. dr̄ ꝙ eclypsis est
priuatio luminis ex obiecto terre
iter solem ⁊ lunā. ⁊ i. ij. de celo ⁊
mūdo. Interpositio terre: est cau
sa eclypsis lunaris. Scdo quedā
futura sunt: que proueniūt non vt
semp: sed vt frequēter. i. vt i plu
ribus ex causis suis. Et hoc nō ꝑ
certitudinē cognoscit: sz ꝑ quādā
ꝯiecturā. s. ꝑ signa aliqua. sicut me
dic⁹ cognoscit sanitatē ⁊ mortē in
firmi. Et astrologi ꝑ ꝯsiderationē
stellarū. prenunciant de pluuijs ⁊

siccitatibus. Modo igit cognitio
⁊ pronūciatio illorū futurorū effe
ctuū: q sunt determinati in causis
suis vel qui eueniunt vt semp: vel
qui eueniunt vt frequenter. nō di
cit diuinatio. neq; est supstitiosum
vel illicitum. nisi forte apud eum.
quē ordo cause lateret ad causatū.
Vnde precognitio ⁊ prenūciatio
ortus solis: non dicitur diuinatio:
neq; quando medicus ex scientia
vel experientia predicit sanitatē:
vel mortē futuram: ⁊ astrologus:
per suam scientiam: eclypsim vel
pluuiaz predicit diuinare dicunt.
Tertio quedam futura sunt: que
se habent ad vtrūlibet: sicut sunt
potentie anime ratiōalis: que cau
sant actus humanos libere: q: po
tētia volitiua potest facere hoc ⁊
illud: ⁊ nō facere: ⁊ libere quantū
est i se. Et euētus quoq; casuales
⁊ fortuiti qui nō habēt cām natu
ralem. De quibus Tulius in lib.
de diuinatione ait. Rerum fortui
tarū nulla presensio est. Vt ꝙ qs
vineam ligonizans: inueniat the
saurū. Et q: cec dit gutta de lucer
na debeat pluere ⁊ hmōi: que vt
in paucioribus eueniunt ⁊ raro.
Scire igit effectus actuū huma
norū: ⁊ qui a casu eueniunt āteq̄
sint: est proprium dei: cui omnia
abscentia quantumcūq; distantia:
presentia sunt. Et ideo procedētia
ex actibus hominum: ⁊ casus for
tuitos velle precognoscere vel
prenunciare anteq̄ sint: pertinet
ad diuinationem: vbi expresse de
mones inuocantur: ⁊ ibi se imiscet
diabolus: etiam si non inuocetur:
vt implicet animos hominum va
nitate ⁊ falsitate. Hec collecta sunt
ex dictis. s. Tho. ij. sentē. di. xv. ar.
. ij. Et prima parte. q. lvij. arti. iij.
Et iterum in questionibus de ma
lo. ⁊ scda secunde. vbi. s. Vñ Isi
dorus libro ethymologiarum. di
cit ꝙ diuini dicunt quasi deo ple
ni. Diuinitate enim se plenos si
mulat: ⁊ astutia fraudulentie: ho
minibus futura coniectant: quod
oino est alienum: ab intellectu hu
mano: cum dicat Pho. ij. pierar.
De futuris [illegible]: nō est
determinata veritas. Hiero. autē
super Isa. ⁊ habetur in decretis.
xxxvij. d. c. Vnio diuinos: sic dis
finit. Diuinos eos debemus acci
pere qui coniectura mentis sue:
incerta futurorum quasi vera ꝓ
nunciant absq; diuinorum ver
borum auctoritate. hec ille. His
declaratis: queritur vtrum di
uinatio sit mortale peccatum.
Cui questioni respondeo ⁊ dico.
Diuinationē semper esse morta
le peccatum. Quod sane triplici
ratione declaro: prout elicitur ex
dictis. s. Doc. xxij. q. lxxxv. ⁊.

¶ Primo ratione modi.
¶ Scdo ratione pacti
¶ Tertio ratione precepti.
¶ Dico primo q̄ diuinatio é pec catum mortale ratione modi. sic. Qui indebito modo vsurpat prenunciationem futurorum euentuum peccat mortaliter. Sed diuinator é huiusmodi. Patet mai: sic Ille qui vsurpat quod dei é: non deo reuelante mortalr peccat. Sz diuini hoc faciunt: qđ p̄z: q̄ diuini dicunt quasi deo premittt dicé Ifi dorus: r supra allegatū é. Ubi nō. q̄ futura possunt tripliciter cognosci. Primo naturali rōne: r hec precognitio nō é diuinatio vt patet supra in diffinitiōe. Scdo dei reuelatione: r hoc modo futurorū precognitio nō est diuinatio. Unde si q̄s futura cōtingētia deo reuelā te prenūciat: tunc ipse non diuinat i. qđ diuinū est non facit: sed magis qđ diuinū est suscipit. Tertio modo possunt cognosci futura: diaboli reuelatiōe: siue indicatiōe: q vt ait Augu. xxxvi. q. iij. c Scien. ex subtilitate ingenij: r ex longa experientia: futura contingentia aliquando cognoscit. Et respectu horū é diuinatio. ergo diuinatio semper est peccatū mortale. ¶ Scdo pbat diuinationé esse peccatum mortale rōne pacti. sic. Quicūq; frangit r irritat promissionē r pactū factū cum deo: peccat mortalr. Sed superstitiosus incantator: diuinator: r huiusmodi. Frāgit: irritat: dissipat: trāsgredit: annihilat promissionē r pactū factū cū deo in sacro baptismate: vbi homo dedicans se deo: abrenūtiauit diabolo r actibus ac pōpis eius. Sequās autē hmōi abnegat fidē dei r pactū: dans se diabolo. Ergo peccat mortalr. Nam vt ait. s. Doc. Superstitiosus r diuinator: vel offert sacrificiū diabolo: vel habet societatē r familiaritatē cum diabolo tacite vel exp̄resse: r sic adiutoriū habet a diabolo in faciendo vl cognoscendo. Et ideo Augu. in libro de doc. xp̄iana. r habef in decret. xxvi. q. ij. c. Illud in fine. Déo igit artes: vel nugatorie: vel noxie superstitiōes: et quadā pestifera societate hominū r demonū: āsi pacta infidelis r dolose amicitie ꝓsitta penitus sunt repudiande r fugiende a xp̄iano. Ū ille. Uñ diuinator: totaliter diabolus efficitur: filiꝰ diaboli factꝰ negās r calcās baptismū r fidē. Audi terribilē sniam. xxvi. q. vij. c. Non lz. c. Si quis. c. Nō obstetrix. Qui talia credunt sciāt se fidē christianā r baptismū pnaricasse: r paganū r apostatā. i. retro abeuntē r inimicū dei i irā dei grauiter incurrisse: r sunt verba Augustini. Ex his igitur appa

ret sine dubiō diuinationē eē peccatū mortalissimū. ¶ Tertio pbatur diuinationē eē peccatū mortale rōne p̄cepti. sic. Quicūq; facit cōtra p̄ceptū dei mortalr peccat. Sz diuinator facit cōtra p̄ceptū dei. Nā Deut. xviij. p̄cipitur. Nō sit qui phitones consulat: neq; diuinos: neq; querat a mortuis veritatē. hec ille. Et Ezechi. xiij. Vana nō videbitis: r diuinationes nō diuinabitis. Ergo diuiatio é peccatū mortale.

Scdo principalr circa diuinationē considerare debemus malignationē. Tāta é diuinationū malignitas vt triplici lege asperrime puniātur.
¶ Primo lege diuinali.
¶ Scdo lege canonicali.
¶ Tertio lege humanali.
¶ Primo diuinator: eo atq; sortilegi puniunt lege diuinali. Dicit in Deut. xviij. Quādo ingressus fueris terrā quā dñs deꝰ tuus dabit tibi: caue ne imitari velis abhominatiōes illarū gētiū: nec inueniat in te: qui lustret filiū suū aut filiā ducēs per ignē: aut qui arioloscisciteꝝ: r obseruet somnia atq; auguria: ne sit maleficus: nec incantator: nec phitones consulat: nec diuinos: r querat a mortuis veritatē. Dia. n. hic abhominat dñs: r pp istiusmodi scelera delebit eos in introitu suo. Et in eodē. c. ppha aūt qui arrogantia deprauatꝰ: voluit loqui in nomine meo que ego nō p̄cepi vt diceret: aut ex nomine aliorum deorum interficietur. Et Leuit. xx. Uir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis fuerit spiritus morte moriatur: lapidibus obruent eos. Sanguis eorum sit super illos. Et Ezech. xiij. Ue prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum r nihil vident. Et ibidem. Erit manꝰ mea super p̄phetas qui vident vana r diuinant. In lege vero canonica apponuntur diuerse pene. Si enim diuinator: vel maleficus iniungitur penitentia quadraginta dierum. Extra eo. c. p̄sbr. Simoniacus sit: denegatur ei eucharistia: vt patet de cōse. di. ij. c. P̄ro dilectione. Si sit laycus est excōmunicandus. xxvi. q. v. c. Non oportet. Et c. Si qs episcopus. Et. c. Aliquāti. Sed r crescente cōtumacia crescere debet r pena: vt incarceret r huiusmodi. Itez si seruus sit: debet verberibus castigari. xxvi. q. v. Contra idolorum. Episcopus etiam tales diuinos r superstitiosos turpiter dehonestatos: de pasos turpiter dehonestatos: de parochia sua eicere debet: vt habetur. xxvi. q. v. c. Episcopi. Talis etiam infames sunt. Similiter r q

ad eos concorrunt. Unde nec ad accusationem debent admitti: vt patet.ij.q.viij.c. Quis quis. Nec ad testimonium dicendum debēt recipi. Extra de testi.c. Testimonium. Si vero diuinator sit clericus deponendus est: ⁊ in monasterio detrudendus: vt habetur.xxvi.q.v.capitulis superius allegatis. Et qui credunt huiusmodi sortilegijs v.annis debēt penitere: xxvi.q.v.c. Non liceat. Ultimo cōcludit lex canonica: q̄ tales sunt a diabolo captiuati: vt habetur. xxvi.q.i.c. Episcopi eorum. Lege deniq̄ ciuili terribiliter diuini ⁊ huiusmodi malefici damnantur. Nā capite plecti debent. Et si accedant ad domum alterius debent cremari. L. de maleficis.l. nullus aruspex nullus sacerdos: nullus eorum qui huic ritui assolent ministrare: limē alterius accedat. non ob alteram causam: sed huiusmodi hoīs amicitia quāuis vetus repellatur concremando illo aruspice: qui ad domum alienam accesserit: ⁊ illo in insulam deportando: post adēptionem bonorum qui cum reuocauerit: suasionibus vel premijs. Accusatorem autem huius criminis nō delatorem esse: sed dignuz magis premio arbitramur. Hoc ē dicere q̄ incantator debet cremari: ⁊ qui eum receptat ad incantandū: debet priuari per fiscum suis bonis ⁊ banniri: ⁊ accusator premio remunerari. Et.l. Nemo. Et.l. culpa. Et ideo omnes debent se armare contra huiusmodi: vt exterminentur: maxime rectores ⁊ domini scientes: qui tenentur ⁊ ipsi si non expellunt huiusmodi: mortaliter peccant. Hi pro omnium rationum confirmatiōe adduco tex. Augustini in libro de ciuitate dei. Et.xxvi.q.ij.c. Qui sine saluatore salutem vult habere: ⁊ sine vera sapientia estimat se prudentem fieri posse: non sanus sed eger: nō prudens sed stultus in egritudine assidua laborabit: ⁊ in cecitate noxia stultus ⁊ demens permanebit. Ac proinde omnis inquisitio ⁊ omnis curatio que a diuinis magicis artibus vel ab ipsis demonib⁹ in idolorum cultura expetitur: mors potius dicenda est q̄ vita. Et qui ea sectantur si se non correxerint ad eternam perditionem tendunt psalmista dicēte. Omnes di gentium demonia sunt: qui per deceptos homines alios decipere quottidie gestiunt: vt perditionis sue eos faciant esse participes. Itaq̄ hec vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto terrarum orbe plurimis seculis inualuit: per quādam scientiam futurorum ⁊ inferiorum: ⁊ per⁹ inuentiones eorum inuēta sunt auruspitia ⁊ auguratio nes: ⁊ ipsa que dicuntur oracula ⁊ nigromantia. hec ille.

Tertio principaliter circa superstitiosaz diuinationem considerare debemus specificationez. Licet enim sint multe species ⁊ modi diuinationis in quibus semper est peccatum mortale: tamen more nostro duodecim tm̄ ad p̄sens explicabimus. ¶ Primus modus diuinationis dicitur inuocatiuus. Cum aliquis expresse inuocat demonem ad aliquid sciendū vel operandum semper mortaliter peccat. vt patet p.s. Doc. xxij. q.lv.⁊.q.xcv. Et huiusmodi superstitiosa diuinatoria diuersimode inuocatur s̄m diuersos effect⁹ reuelationis: vt habetur in decretis xxvi.q.iiij.c. Igitur.⁊.q.v.c. Nec mirum. Si enim apparent demones in diuersis formis dicitur prestigium. Et hoc faciunt vt illudant hominibus volentes videri quod non sunt. Si vocati per somnia prenunciant: dicitur diuinatio per somnium. Si per suscitationē mortuorum vocati: non q̄ mortui vere suscitentur nūtiant: dicit̄ nigromantia. Si vocati vel astricti per obsessos ⁊ areptitios vigilantes: prenuntiant futura: dr̄ phitōia. Si vocati prenunciant in figuris varijs: apparentibus conspectibus hominum. Si in visceribus animalium: que ydolis immolantur: dicitur auruspitium. Si inuocati apparent in vngue vel in ferro: vel in lapide polito: dicitur geomantia. Si tales figure in aqua apparent: dicitur hydromantia. Si in aere apparent figure: dicitur acromantia. Si in igne dicitur pyromantia. In quibus diuinationibus vt dictum est semper interuenit peccatum mortale. ¶ Secundus modus diuinationis est cum aliquis ex motu corporis celestis ⁊ eius influentia diuinat vel prenunciat determinate aliquem fore [illegible] vel malum: vitiosum vel virtuosum: mortaliter peccat: vt elicitur. de pe. di.ij. c. Si non inquit. cum bonitas: vel malitia a libero arbitrio dependat: quod est spirituale: ⁊ nō subiacet impressionibus neq̄ motibus syderum. Licet ipsi motus aliqualiter inclinent partem sensitiuam ad vnum magis q̄ ad alium. Tamen vt ait sanctus Doctor.xxij.questione.lxxxxv. Et Augustinus.xxvi.questione.iiij.c. Ergo homo non necessitatur cū sit dñs suorum actuū. Et Ptolome⁹ astrologus ait. Sapiens dñabitur

astrio. Item mortaliter peccat: cuz aliquo prenũciat ex motu syderũ casum fortuitum: vtputa: q̃ hodiẽ debet reperire thesaurum: vl̃ quod super aliquẽ exeuntem de domo: debet cadere lapis vl̃ trabs ꝛ huiusmodi. Ad hos euentus non extendit scientia humana: vt dictum est. Ideo illicitum ꝛ mortale. Item mortaliter peccat: cũ quis ex motu animalium: vel vocibus eorum prenunciat de homine: in his que dependent a libero arbitrio: vt q̃ cantauit auis: prenunciat debere hodie mercedes expedire ꝛ huiusmodi: vl̃ q̃ ille stranutauit: prenũciauit illum debere pdere luctum. Et de his similia. Item mortaliter peccat: cum quis ex garritu auium prenunciat [illegible] guerras ꝛ tẽpestates ꝛ huiusmodi. q̃n. s. huiusmodi garritus vel crocitationes: nõ habent ordinem ad predictos effectus. Nam si motu anser̃ vel frequenti crocitatione cornicule: aliquis prenunciat pluuiam: nõ est diuinatio superstitiosa. Sunt enim multa animalia sentientia motus celi: ꝛ inde ea diuersimode moueri contingit: vt asinus ꝛ gallus ꝛ catta ꝛ rana ꝛ huiusmodi. Sed si illi motus ꝛ voces nõ habent ordinem: vel naturalem inclinationem ad effectum: prenunciatio illius effectus: est mortale: ꝛ superstitiosum vt declarat. ℣ Boe. Et talis diuinatio vocatur augurium. ℂ Tertius modus dicit obuiatiuus. Cum quis diuinat: habens pro malo signo: obuiari mulieri barbate: claudo: ceco: religioso: mortuo: dum ad sepeliẽdũ portat bestie cespitant. Et cum accidit se calciare in pede sinistro: anteq̃ i dextro vel induere camisiam retro vel in reuerso: vl̃ q̃ mures rodat pãnos: vel cũ accidit: verbum pro latum alia de causa: ꝛ ipse tot: quot ad diuinationem alicuius euentus: fortunij vel infortunij ꝛ huiusmodi diuinatio dicit omen vt alt. b. Tho. xxij. q. lxxxv. Et est peccatũ mortale: q̃ superstitiosum ꝛ illicitum: maxime cum hoc credit sciẽter ꝛ aduertẽter. ℂ Quart⁹ modus diuinationis dicit inspectiu⁹. Cum aliquis ex consideratione lineaꝝ manus: vel inspectione spatulaꝝ: precognoscere ꝛ diuinare vult futura de malicia vel bonitate vel etiã presentia ꝛ huiusmodi peccat mortaliter. Et prima diuinatio lineaꝝ dicitur. Ciromantia scõa. s. spatulaꝝ vocat spatulomãtia. De quibus habetur in locis superius allegatis: ꝛ esset hereticum tenere: q̃ homo ex phisonomia: vel cõstellatione necessitetur ad bonum vel ad malũ. ℂ Quintus modus diuinationis dicit sortilegium vt declarat. ℣ Boe. Et talis diuinatio vocatur augurium. ℂ Tertius modus dicit obuiatiuus. Cum quis diuinat: habens pro malo signo: obuiari mulieri barbate: claudo: ceco: religioso: mortuo: dum ad sepeliẽdũ portat bestie cespitant. Et cum accidit se calciare in pede sinistro: anteq̃ i dextro vel induere camisiam retro vel in reuerso: vl̃ q̃ mures rodat pãnos: vel cũ accidit: verbum prolatum alia de causa: ꝛ ipse tot: quot ad diuinationem alicuius euentus: fortunij vel infortunij ꝛ huiusmodi diuinatio dicit omen vt alt. b. Tho. xxij. q. lxxxv. Et est peccatũ mortale: q̃ superstitiosum ꝛ illicitum: maxime cum hoc creditur sciẽter ꝛ aduertẽter. ℂ Quart⁹ modus diuinationis dicit inspectiu⁹. Cum aliquis ex consideratione lineaꝝ manus: vel inspectione spatulaꝝ: precognoscere ꝛ diuinare vult futura de malicia vel bonitate vel etiã presentia ꝛ huiusmodi peccat mortaliter. Et prima diuinatio lineaꝝ dicitur. Ciromantia scõa. s. spatulaꝝ vocat spatulomãtia. De quibus habetur in locis superius allegatis: ꝛ esset hereticum tenere: q̃ homo ex phisonomia: vel cõstellatione necessitetur ad bonum vel ad malũ. ℂ Quintus modus diuinationis dicit sortilegium.

tiuus. Cum aliquis vtitur sortib⁹ diuinatorijs ad diuinandum vel pronunciandum: vt si sibi contigerit festuca minor: debeat tale quid euenire: vel si accipiat breue occultum inter multa breuia: ꝛ hꝫ illud diuinat de preteritis vel pñtibus: vel futuris: vel si hm primũ verbũ occurrẽs in apertione libri: vel si ex proiectione tarilloꝝ: hm certa puncta vult diuinare: vel figuras plũbi proiecti in aqua vult cognoscere ꝛ nuntiare: ꝛ in huiusmodi multis: peccat mortaliter. Et hec diuinatio vocatur sortes. que ꝓhibetur dño. xxvi. q. v. c. Sortes. ꝛ. c. sequenti. ꝛ. q. vij. c. Non obseruetis. Alti vero sortibus diuersorijs: licitum est in rebus temporalibus: si nihil superstitiosum addatur. ℂ Sext⁹ modus diuinationis dicit somniatiuus. Cũ aliquis faciens etiam orationes aliqs obseruat somnia ꝛ hm ea vult diuinare de occultis vel futuris: nisi sciret ex reuelatione diuina procedere. mortaliter peccat: ꝛ alias etiam ad somnia attendendo: periculosissimum est: quia de non communiter his se immiscet: tamẽ obseruatio somniorum procedentiũ per naturalẽ cõplexionẽ: vel procedentium ex impressione celesti ad illa somnia se extendentes: non esset superstitiosa nec illicita. Sed pro declaratiõe vide. s. Boe. xxij. q. xcv. ar. vi. Nota hic diligenter cõtra illos qui tenẽt ꝛ legunt vel vtuntur libro Danielis prophete: qui vere non est Danielis: ꝛ falso ei intitulat: vt habetur. xxvi. q. vij. Non obseruetis. Et est ter. Augustini. Jõ liber ille omnino cõburendus est. ℂ Septim⁹ modus diuinationis dr̃ breuiatiuus. Cũ aliqs facit vel fieri facit: aut vtit breuibus superstitiosis ad pñcia ꝺuꝺ ꝓcauendũ: vel ꝓcognoscẽdũ aliqd in quib⁹ etiã ponit spes. pro carta non nata: pro filo non cocto: p apositionem p virginẽ ꝛ hmõi: cõmuniter ẽ mortale. Cũ in talibus breuib⁹: cõtineãt aliquid ad inuocationẽ demonis: vel ibi sunt nomina ignota: vel [illegible] aliquis falsitatis: vel inter verba sacra pñtur aliquid vanitatis: vel ibi caracteres sunt ꝛ huiusmõi: ꝛ cũ ad iungunt diuerse superstitiones ꝛ obseruatiões ꝛc. in oibus est ꝓhibitũ ꝛ illicitũ: vt patet. xxvi. q. v. Si quis arioloꝝ: ꝛ. c. nõ liceat. Et per. s. Boe. xxij. q. lxxxvi. ar. iij. Jdẽ mortaliter peccat cũ aliquis vtitur caracteribus ꝛ multis experimentis ꝛ ribaldarijs: ad prouocandũ mulieres in sui ꝓcupias ꝛ amorẽ: ꝛ multis modis vtuntur ꝛ amorẽ: ꝛ multis modis vtuntur mulieres vt diligant a mariti⁹: q̃ omnia illicita sunt ꝛ reꝓbanda.

¶ Octauꝰ modꝰ superstitiose diuinationis dr tēporatiuꝰ. Cū aliqs vanitatis dr tēporatiuꝰ. Cū aliqs vane obseruat tpa: q̄si diuinās magice vētuꝝ i illis tpibus: ꝛ iō cauet ab iceptiōe alicuꝰ opis: eo q̄ sint dies egyptiaci: vl' q̄ sunt kalē. Ja nuarij: vl' q̄ sē dies. s. Johānis de collatione: peccat mortalr: si nō ex simplicitate: ꝙ obstinate obseruat. Mas ximi superstitiosum ꝛ illicitū. xxvi. q. vij. Nō obseruetis. Idē ē i collectis herbis: q̄ nō naturalr: ꝙ superstitiose obseruat dies determinata. Et dū in die natalis portat lignuꝝ magnū sup ignē superstitiose: de his obseruātijs hēt. xxvi. q. v. c. Nō liceat. ¶ Non modꝰ superstitiose diuinatōis dr notoriatiuꝰ. Cū aliqs sup naturalr p modū efficacē q̄rit scīam diuinatiuāle: pōt ēcalē ꝛ huiusmodi: peccat mortalr: q: ibi saltē implicite fit pactū cū demone ꝓm. s. Doc. xxij. q. lxxxvi. ¶ Ex. modꝰ superstitiose diuinatiōis dr reuelatiuus. Cū aliqs q̄rit vel paciscit cū morituro: vt sibi reuelet aliq̄d: etiaꝝ de his q̄ ptinēt ad fidē: dubitando de ptinētibꝰ ad fidē ꝛ alr: nolēdo credere: mortalr peccat: ḃ non ly vt dicit. s. Tho. i quolibetis. liceret tñ subiciēdo se diuino iudicio: credēdo ea que sunt fidei etiā sine apprōbatione mortuoꝝ. ¶ Ex. modꝰ superstitiose diuinatiōis dr incātatiuꝰ. Cū aliqs vtit verbis nō sacris: ꝙ vanis ꝛ superstitiosis: attēdēdo obseruātijs illicitis ꝛ leuibus scīēter ꝛ malitiose audiēdo hmōi esse ꝓhibita: vt ꝓ xxvi. q. ij. Illud. ꝛ. q. v. c. Nec mirū. ꝛ. c. ñ oportet. Et. lxxxviij. d. c. Aīm nō. Unde ꝓ q̄ diuinꝰ ꝛ incātator: talis: sine dubio peccat mortalr. Et in loco prudēs predicator poterit discurrere p multas incātationes que fiunt. vꝫ ꝑ dolorē capitis: ꝑ dolorē dentium: ꝑ fluxum sanguis: ꝑ granulū ꝑ quo portatur anulus factus q̄n legit passio xp̄i: ꝑ tumefactionē gutturis: contra lumbos: contra vermes puerorū: contra carnem crepatā: ꝑ febres: quibus daf aliqd comestibile scriptū: contra venā retortā: contra siccationes puerorū in quibꝰ mentiuntur pānicelli eorū: ꝛ mille superstitionibus vtuntur: contra morbum caducū: contra veretonos siue sagittas: vbi apponitur sagitta facta in festo sēti sebastiani: ꝛ posita cum duobus dictis extra būt vt retonum: q: diabolus retinebat ꝛ expectabat incantationem: contra vulnera quecunq;: contra infirmitates equorum: contra lupos ne deuorent porcos ꝛ animalia: contra rugas caulium: contra infirmum qui mori non potest: cōtra aliquā que consentire noluit: facientes ea exsiccare: ꝛ cordialiter cōsumari: qd̄ maxime accidit in his que nō

timent deum: contra sponsum ꝛ sponsam faciunt malias: ne cōiungi possint. Assumitur oleum sacrum aqua benedicta: ꝛ qd̄ horribilius est: corpus dñi nri ihesu: ꝛ sanguis. Consecrantur libri diaboli: celebrantur misse pro similibus incantatoribus: contra parturientes vt pariant masculum expellunt cattas de domo: ꝛ cum pepererint dicunt illas esse paganas: ꝛ ideo signant eas: ꝛ non filant donec ecclesiam intrent ꝛ multa huiusmodi: contra iuuenes ꝛ maritatas vt prouocent ad amorem: contra serpentes ꝛ animalia bruta: contra solem ꝛ lunam ꝛ stellas: contra ignem ꝛ contra aquam ꝛ contra ventum: contra tempestates: vbi mille fatuitates interueniunt: contra pluuiā: contra siccitatem: ꝑ inimicos vtunt insup incantatōibus: in colligendis herbis ꝛ radicibus ꝛ lapidibus: in quibus omnibus vt dictum est semper interuenit peccatū. Bene tñ ly colligere herbas ꝛ lapides ꝛ eis vti ꝓm rōnē virtutum suarum naturalium: sine aliqua superstitiōe adiuncta. In quarum collectiōe vel appositiōe ad corpus humanum potest dici pater noster ꝛ aue maria ꝛ credo: ꝛ inuocare nomen domini nostri ihesu xp̄i. iuxta illud Mat. vltio. In nomine meo demonia ēiicient ꝛc. dicendo in nomine ihesu xp̄i. In nomine virginis. In noīe beati Petri martyris. In noīe sancti Vincentij: omni tamen obseruatione postposita: vt ait. s. Doc. xxij. q. xxvi. ar. vltimo. ¶ Duodecimus modus ꝛ vltimus qui reducit ad superstitiosam diuinationē dicitur strigatiuus. Cum aliquis vir vel aliqua mulier vadit in strigo cuꝝ dyana vel iobiana: vel hgrediana: ꝛ credunt se in cattas conuerti ꝛ ire ad pueros ꝛ huiusmodi: sine dubio peccant mortali: q: hoc ꝓcedit a magna familiaritate quam habent cū demone: qui etiam immutat fantasiam multiplici illusione. Aliquādo etiā feminas ꝛ homines trāsferēs cōpotabiliter de loco ad locū ꝛ eis abutitur. Unde cōtra huiusmodi strigas ꝛ superstitiosas ac diuinatorias personas. Sancta mater ecclesia clamat per concilium anquirense: ꝛ canonizatur in decretis. xxvi. q. v. c. Episcopi. Quedam scelerate mulieres retro post sathanam conuerse demonum illusionibus ꝛ fantasmatibus seducte credunt se ꝛ profitentur cum dyana nocturnis horis: dea paganorum: vel cum herodiade: vel cum innumera multitudine equitare super

¶ Octauꝰ modꝰ superstitiose diuinationis dr repentinus. Cū aliqs vane obseruat ptā: q̄si diuinatio magis eē vērū i illis ptibus: t iō cauet ab inceptiōe alicuius opis: eo q̄ sint dies egyptiaci: vl' q: sunt lxxiiij. Januarij: vl' q: ē dies .s. Johānis de collatu: peccat mortlr: si nō ex simplicitate: sz obstinate obseruat. Hmōi superstitiosum t illicitū. xxvi. q. vij. Nō obseruetis. Idē ē i colligendis herbis: q̄n nō naturlr: sz superstitiose obseruat dies determinata. Et dū in die natalis portat lignum magnū sup ignē superstitiose: de his obseruātibus hēt. xxvi. q. v. c. Nō liceat. ¶ Nonꝰ modꝰ superstitiose diuinatōis dr notorius. Cū aliqs sup naturlr p modū inefficacē q̄rit [illegible] pbycalē t huiusmodi: peccat mortlr: q: ibi saltē implicite fit pactū cū demone sm .s. Doc. xxij. q. lxxxvi. ¶ X. modꝰ superstitiose diuinatiōis dr reuelatiuus. Cū aliqs q̄rit vel paciscit cū mortuo: vt sibi reuelet aliqd: etiaz de his q̄ ptinēt ad fidē: dubitans de ptinentib⁹ ad fidē t alr: nolēs credere: mortlr peccat: b non lz vt dicit .s. Tho. i quolibetis. liceret sñ subiciēdo se diuino iudicio: credēs ea que sunt fidei etiā sine appitione mortuoz. ¶ Xi. modꝰ superstitiose diuinatiōis dr incantatius. Cū aliqs vtit verbis nō sacris: sz vanis t superstitiosis: antēdēs obseruātijs illicitis t leuibus scieter t malitiose audiēs hmōi esse .phibita: vt pz xxvi. q. ij. Illud. t. q. v. c. Nec mirū. t. c. ñ oportet. Et. lxxvij. d. c. Ann nō. Unde pz q̄ diuinus incantator: talis: sine dubio peccat mortalr. Et in loco p:udēs predicator poterit discurrere p multas incantationes que fiunt. vz ꝑ dolorē capitis: ꝑ dolorē dentium: ꝑ fluxum sanguis: ꝑ granpbū p quo portatur anulus factus q̄n legit passio xp̄i: ꝑ tumefactionē gutturis: contra lumbos: ꝓtra vermes puerorū: ꝓtra carnem crepatā: ꝑ febres p:o quibus dat aliqd comestibile scriptū: ꝓtra venā retortā: contra siccationes puerorū in quib⁹ mensurant pānicelli eoz: t mille superstitionibus vtuntur: contra morbum caducū: contra vertiginosos siue sagittas: vbi apponitur saguta facta in festo sci sebastiani: t posit cum duobus digitis extrahūt vertonum: q: diabolus retinebat t expectabat incantationem: contra vulnera quecumq;: ꝓtra inꝛopantes equorum: contra lupos ne deuorent porcos t animalia: contra rugas caulium: contra infirmum qui moui non potest: cōtra aliquā que consentire noluit: facientes ei exiccare: t coꝛdialiter cōsumari: qd̄ maxime accidit in his que nō

timent deum: contra sponsum t sponsam faciunt maliās: ne cōiungi possint. Assumitur oleum sacrum aqua benedicta: t qd̄ horribilius est: corpus christi ihesu: t sanguis. Consecrantur libri diaboli: celebrantur misse p:o similibus incantatoribus: contra parturientes vt pariant masculum expellunt cattas de domo: t cum pepererint dicunt illas esse paganas: t ideo signant eas: t non filant donec ecclesiam intrent t multa huiusmodi: contra iuuences t maritatas vt p:ouocent ad amoꝛem: contra serpentes t animalia bruta: contra solem t lunam t stellas: contra ignem t contra aquam t contra ventum: contra tempestates: vbi mille fatuitates interueniunt: ꝓtra pluuiā: ꝓtra siccitatem: ꝑ inimicos vtunt insup incantatoribus: in colligendis herbis t radicibus t lapidibus: in quibus omnibus vt dictum est semper interuenit peccatū. Bene tñ lz colligere herbas t lapides t eis vti sm rōnē virtutum suarum naturalium: sine aliqua superstitiōe adiuncta. In quarum collectiōe vel appositiōe ad corpus humanum potest dici pater noster t aue maria t credo: t inuocare nomen domini nostri ihesu xp̄i. iuxta illud Mat. vltio. In nomine meo demonia ēiicient t. dicendo in nomine ihesu xp̄i. In nomine virginis. In noie beati Petri martyris. In noie sancti Vincentij: omni tamen obseruatione postposita: vt ait .s. Doc. xxij. q. xxvi. ar. vltimo. ¶ Duodecimus modus t vltimus qui reducit ad superstitiosam diuinationē dicitur strigatiuus. Cum aliquis vir vel aliqua mulier vadit in strigio cuz dyana vel iobiana: vel herodiana: t credunt se in cattas conuerti t ire ad pueros t huiusmodi: sine dubio peccant mortalr: q: hoc p:ocedit a magna familiaritate quam habent cū demone: qui etiam immutat fantasiam multiplici illusione. Aliquādo etiā femine t homines trāsferūt cōpatiendo de loco ad locū t eis abutitur. Unde cōtra huiusmodi strigas t superstitiosas ac diuinatoꝛias personas. Sancta mater ecclesia clamat per concilium anquirense: t canonizatur in decreto. xxvi. q. v. c. Episcopi. Quedam scelerate mulieres retro post satanam conuerse demonum illusionibus t fantasmatibus seducte credunt se t p:ofitentur cum dyana nocturnis horis: dea paganorum: vel cum herodiade: vel cum immensa multitudine equitare super

quasdam bestias: ⁊ multa terraꝝ spacia intempeste noctis silentio pertransire: eius iussionibus obedire: velut domine: ⁊ certis noctibus ad eius seruitiũ euocari. Sed vtinã he sole perfidia sua pissent: ⁊ nõ multos secũ ad infidelitatis interitũ ꝑtraxissent. Nam ⁊ innumera multitudo hac falsa opinione decepta vera hec esse credũt: ⁊ credẽdo a recta fide ꝺuiãt: ⁊ errore paganoꝝ inuoluunt: cuꝫ aliquid deitatis aut nũmis extra vnũ deum arbitrant. quapropter sacerdotes per ecclesiã christi sibi cõmissam: populo dei: oĩ instãtia predicare debẽt: vt nouerint hec oĩno falsa esse ⁊ non a diuino: sed maligno spũ: talia fantasmata mẽtibus fi[illegible] rogari arbitramur Si quidẽ ipse sathanas qui trãsfigurat se in angelũ lucis: cũ mentẽ cuiuscũqꝫ mulieris ceperit: ⁊ hãc per infidelitatẽ sibi subiugauerit: illico transformat se in diuersaruꝫ ꝑsonaꝝ species atqꝫ similitudines ⁊ mentẽ quã captiuã retinet ĩ somnis deludẽs modo leta: modo tristia: modo cognitas: mõ incognitas ꝑsonas ostẽdens: deuia queqꝫ deducit. Et cũ solus hoc spũs patitur: infidelis hoc nõ in aĩo: sed in corpore euenire opinat. Et paulo post subditur. Quisquis ergo credit aliquã creaturam: aut in meliꝰ aut deterius ĩmutari aut transformari in aliã speciẽ: vel in aliã similitudinem: nisi ab ipso creatore: q omnia fecit ⁊ per quem omnia facta sunt: proculdubio infidelis est ⁊ pagano deterior. hec ille. Et ex hoc etiã ꝑm.d. Anto. archiepiscopum: peccat qui credit huiusmodi conuerti in gattas. ⁊ ire de nocte. ⁊ sugere sanguinem puerorũ. hec eniꝫ vana ⁊ impossibilia sunt. Aduertendũ etiam est. ꝙ non solum facientes predicta. sed consulentes. associantes. adherentes. fauentes. consentientes. ⁊ domini ac rectores qui nõ puniũt huiusmõi. scientes in suis territoriis tales inueniri. peccãt mortalr. Cauẽdum igit est. ab his diabolicis superstitionibus. qbus sine dubio. tot peccata fiunt. tot aduersitates in mundo veniunt. tot pestes. tot iudicia. tot grandines. Hoc ꝓprie est. non vnum deum colere. sed demonia adorare. eis credere. eis seruire. ⁊ tandem cum eis damnari. Et ne contingat deinceps. in huiusmodi offensiões ⁊ iram dei incurrere. quilibet habens breuia. sortes. libros. somnia danielis. receptas. ⁊ talia huiusmodi. ex ꝑte dei: ⁊ dñi epi ad me afferat: vt diabolꝰ hoꝝ inuẽtor exterminari: ⁊ digne ꝯfundi possit. Hec oĩa ad laudẽ dei cõburemꝰ: q ẽ bñdictꝰ ĩ scla. Amẽ.

¶ Feria.vi.dñice pas. De ambitione. Sermo.xlv.

Venient romani ⁊ tollent nostrũ locũ ⁊ gentẽ. Jo.xi. Pestiferũ est ambitionis vitiũ: quo mundani homines: ⁊ terrenis affectibus dediti agitant. Ait.n. Bern. Ambitio subtile malũ est: secretuꝫ virus pestis occulta: doli artifex: mater hypocrisis: vitioꝝ origo. Hoc veneno fuerũt interfecti elati illi ⁊ ambitiosissimi põtifices ⁊ pharisei: qui videntes miracula xpi: timebant ⁊ opinionẽ ⁊ pontificatũ amittere. Vñ dicebãt: venient romani ⁊ tollent nostrũ locũ ⁊ gentem. Qd fuit thema: hodie in sacro euangelio recitatuꝫ. In quo tria documenta habemꝰ. ¶ Primũ documentũ est: ꝙ etiam mali hoĩes aliqñ veritatẽ dicunt ⁊ prophetizãt. ibi: vnus aũt ex ipsis cayphas noĩe. ¶ Scdm documentũ est: ꝙ etiã ex bonis ⁊ sanctis operibus mali indignant ⁊ ipsos bonos persequunt: ibi. Ab illo ergo die cogitauerũt vt interficerent. ¶ Tertiũ documẽtũ est: ꝙ apud bonos ⁊ mansuetos potius cõmorandũ est: qꝫ apud iniustos ⁊ homicidas: ibi. Et ibi morabat cũ discipulis suis: nõ cũ pontificibus ⁊ phariseis qui erant ambitõe pleni. De qua hodie predicare disponens: tria ꝯsiderabimus vꝫ.

¶ Primo diffinitõem.

¶ Secundo malignationem.

¶ Tertio specificationem.

¶ Primo ambitionis considerare debemus diffinitõem. Volens materiã ambitõis fundamentaliter declarar: discurre diligẽter sũmã dñi Antonini vbi de hoc vitio diffuse pertractat: sumens fundamenta. s. Doc. in. xxij. q. cxxvi. q dicit. Ambitio est inordinatus appetitus honoris. Pro cuius declaratione. notandũ ꝑm. s. Doc. vbi supra: ꝙ honor importat quandaꝫ reuerentiã exhibitam alicui in testimoniũ sue excellentie: vel virtutis eius. Unde Phs in primo ⁊ quarto. Et [illegible] honor est exhibitio reuerẽtie in premiũ virtutis. Et talẽ excellentiam seu honorem in quo hõ excellit: nõ habꝫ homo in scipo a se. sed est q̃si qdam diuinũ in eo: datuꝫ a deo: vt ex eo alijs ꝓsit. Unde nõ debetur ipsi hoĩ principalr honor: sꝫ deo. Nã in tm debet placere hoĩ testimoniũ sue excellentie: qd ab alijs exhibet: inquantũ ex hoc pat sibi via opiniõis crediti ⁊ reputatõis vt alijs ꝓsit. Triplr ergo cõtingit appetitũ honoris esse inordinatũ. Uno mõ qñ hõ appetit honorem seu testimoniũ de excellẽtia q̃ram

nō hab̄: q̄ est appetere honorē supra suā ꝓportiōem. vt si malus desideret honorē: ac si esset bon⁹: vel desideret regnū ac p̄eli dētiaz que nō debēt nisi virtuosis: ꝛ ipe nō curat de virtute. Jō in decret. tri. d. c. Miramur dicit. Ad honorē sine suffragio tpis: sine merito laboris: indignū est puenire: ꝛ notari ambitu solēt quos ꝓbitatis documenta nō adiuuant. hec ille. Ūō refert Aug. in. v. libro de ci. Dei. Antiquos romanos duo constituisse templa. Unū dee v̄tutis: aliud dee honoris. Que quidem ꝓpīgua erāt: ꝛ ita ordiata: q̄ ad tē plū dece honoris: nō poterat esse accessus: nisi p templū dee v̄tutis. Di romani: licet errarēt: q̄ idolatre: tñ quo[illegible] ꝓmotōis ordinate: nō errabāt. Sciebant. n. ad honorē qui multū appetitur recte pueniri nō posse: nisi per viaz v̄tutis. Alias est appetitus inordinatus. ¶ Secūdo appetit honor inordinate: inquantū aliqs honorem de excellentia: quā hz a deo nō refert in deū: cupiēs ipm deū: vt actorē virtutis ꝛ excellētie principaliter honorari iuxta illō apli. p̄me. Dyy. i. Soli deo honor ꝛ gloria. Et sic appetit⁹ honoris dr inordinatus. Tertio inordinate appetit honor inquantū appetitus i ipso honore quiescit: nō referens honorē ad vtilitatē ꝓximoꝝ. sicut Paulus referebat. ij. Cor. in. xi. De vobis glorior apud macedones. Et p̄me. Thes. ij. Vos estis gloria mea ꝛ gaudiū. dñs Albertus in. ij. sen. di. xxxv. Ambitiōem sic diffinit. Ambitio est inanis affectio potestatis: siue ꝓlatōis. Dicit igit triplex appetitus honoris inanis vel inordinatus est: ꝛ ideo peccatū. Et q̄ ipsa ambitio sit peccatum: triplici rōne ꝓbat̄ ꝓut ponit d. Anto. in summa.

¶ Primo rōne ꝓcessionis.

¶ Secūdo rōne oppositōis.

¶ Tertio rōne repugnatōis.

¶ Primo dico q̄ ambitio ē peccatū rōne ꝓcessiōis: sic. Sicut fructus est infectus: qui ex infecta radice generat: ita actus humanus ꝓcedēs ex peccato: necessario erit peccatū. Sed ambitio que est appetitus inordinatus honoris procedit ex peccato. Ergo ꝓbat̄. Nam Aug. in libro de vera religiōe dicit: q̄ ambitio ꝓcedit ex supbia: ꝛ ex cupia vel cupiditate: sed supbia ꝛ concupia sunt peccata ergo ꝛ ipsa ambitio est petūm. ¶ Secōo ꝓbatur rōne oppositionis: sic. Illud qō opponitur virtuti moꝛali est peccatum. quia virtus moꝛalis est secundū regulam rationis. ij. Ethi. Sed ambitio opponitur magnanimitati vt dicit. s. Boe. in

xxij. q. cxxi. dr. ij. que quidem magnanimitas est virtus moꝛalis vt patet. iij. Ethi. Ergo ambitio est peccatum. Ambitio enim est inordinatus appetitus honoris: sz magnanimitas est ordinatus ꝛ debitus appetitus magni honoris. Jn ordinatum aūt opponitur ordinato: ergo est peccatū. ¶ Tertio idē ꝓbatur ratione repugnatōis sic. Nihil repugnat caritati que ē vita anime. nisi peccatū moꝛtale. Sz ambitio repugnat caritati dicitur enim p̄me. Cor. xiij. Caritas nō ē ambitiosa. vbi. glo. Nō vult caritas alijs ꝓponi. Caritas diligit ꝓximū sicut seipm: ꝛ ideo non vult eum subicere sibi sed socius esse. Appetit seruire ꝓmo: ꝛ nō sibi seruari. Sicut filius hominis venit ministrari sed mīstrare. hec ibi. Ergo ambitio est peccatū. cuz caritati repugnet. Unde Ambro sius super Luc. Sepe quos nulla vitia: quos nulla potuit mouere luxuria: nulla auaricia subuertit: facit ambitō criminosos. Et vt dominetur quis. ꝓius seruit. Ḃ ille. Et Augu. sup ꝓs. Voluit xp̄s regnū terrenū cū supbia: que cathedra pestilentie recte dicit: q̄ non fere quisq̄z est qui careat amore dominādi ꝛ humanā nō appetat gloriā. hec ille. Bernard⁹ quoq̄z in sermone ait. Potestatis ambitio angelum felicitate angelica: ad quam erat creatus priuauit. Scīe tie appetitus hominem immortalitatis gloria spoliauit. Non enim cibus deflexerat: non mandatorū obliuio destituerat: sed ꝓmissio honoris: ambitio illecebrosa decepit. hec ille. Et Augustinus. viij. q. i. Qui episcopatum dedit. Locus superior sine quo populus regi non potest: ꝛ si administretur vt decet: indecenter tamen appetitur. hec ille. Et sic patet diffinitio ambitionis q̄ sit pcūm.

Secundo principaliter circa ambitiōnem ꝓsiderāda ē malignitas. Tanta est pessūe ambitionis malignitas vt ex ipsa plura mala oriantur. Sed in p̄sentiaꝝ quatuor malignitates tantum annotabimus.

¶ Prima est crudelitatis inductiua.

¶ Scōa ē q̄etudis ablatiua.

¶ Tertia est sacre scripture aduersatiua.

¶ Prima ambitiōis malignitas est crudelitatis inductiua. Ambitiosus enim inordinate querēs honorem: omnis pietatis: oīs amicitie: omnis coniunctionis obliuiscitur. Exempla plurima patent. Legitur enim de ambitiosissimo

illo Abimelech:qui vt principatū certius obtineret in sichem: occidit fecit septuaginta suos frēs: vt habet Judicum.ix.c.qui tñ postea a muliere fuit occisus. Absolon dominādi ambitiōe stimulat⁹:bellum cōmouit ꝓ patrē sctissimum David:t ipsum ad mortē psequut⁹ est: t ꝓbrinas ei⁹ publice cognouit. ij. Re.xvi. Saul t in quercu suspēsus:mirabilr fuit occisus. ij. Re. xviij. Atalia femina ābitiosissima mortuo filio Joram: vt ipsa sola regnaret: ꝓcēs filios regios interfici fecit:nisi vnū q fuit absconditus.s. Joas puul⁹. iiij. Re.xi. Saul t ipsa demū occisa fuit. Romulus occidit Remū frēm eius: vt Rome solus dñaret. Et ābitiōe Cyr⁹ bellū tam crudele ꝓ Babyloniam cōmouit. Alexander ꝓ Darium. Nabuchodonosor ꝓ pplin dei. Romani p totū mundū: ab vbe ꝓdita bella ꝓcitauerunt. Totilla ꝓ ytaliā. Magn⁹ teucer ꝓ xpianitatem. Inter xpianos vero:vn⁹ ꝑn cepe ꝓ aliū. cōitas ꝓ aliā:vicinia ꝓ viciniā:ptiales ꝓ aduersarios. Et quis posset recēsere numer⁹ interfector⁹:sanguis effusionē: regnorū:puinciar⁹.ciuitatū.domor⁹ cōbustionē.depopulationē. eversionē.atq; virginū violatiōes ꝓpter ambitionē? O ābitio venenosa. O desolatrix oīū bonor⁹. O pestissima mal⁹. Per te destruit humanū genus. p te destruūt dñia t iperia.p te destruitur ꝑlature.p te mōasteria religiosorū vano icōmendo. p te ꝙplurimi qui boni reputant t sunt.deficiunt filij sathane. p te amicicie. affinitates t ꝺiūctōes tollunt.p te tandē oīs vt⁹ aufert.t oē malum inducit. Unde Inno.papa.iij.i lib. de missia ꝺditōis humane.sic ait. Ambitiosus in supbiā extollit t iactātiā effrenat.nec curat ꝓdesse.sꝫ gloriat ꝑesse.ꝑesumit se melior.ē.q: se cernit supior.ē. At bonū facit nō gradus sꝫ Xtus. nō dignitas sꝫ honestas. Ambitiosus preores dedignat amicos.notos ignorat.hesternos t comites contēnit ātiquios! vultū auertit. visuz erigit.cervicē erigit.fastū ostendit.grandia loqt.sublimia meditat: subē nō patit:ꝑesse molit: ꝑlatis insultuis:subditꝫ onerosus.molesta nō suffert:ꝓcepta nō differt: ꝓceps t audax:glorios⁹ t arrogās: gravis t ipor⁹tun⁹. Cōstat autē q oīa b̄ sunt ad ciuitatuz destructionem: hec ille. ¶ Secūda malignitas ambitionis est quietitudis ablatiua. Cuilibet viuenti dulcis est:imo vt ait Aristo.in.iiij. Ethy. Necessaria est quies. Hanc quietē maxime ausert ambitio:dum cogit ambitiosum diuersa cogitare:vt alle

quat honor:ēs: t varia timere ne impediat a ꝓsecutione. Usi tor:quet corde t mente: t nunq̄ quiescat. Audi hanc veritatē a beato Bernardo sup.ꝑs. Qui habitat:sic dicēte. O ambitio ambientiū crux: quō oēs torqueo:quō oībus placeo? Nihil acerbius cruciat:nihil molestius inquietat:nil tam apud miseros mortales celebr⁹ negotijs ciuis.hec ille. Uri Inno.de vilitate ꝓditionis humane ait, Ambitiosus semp est pauidus: semp attēt⁹ ne dicat qō displiceat: humilitatē simulat. affabilitatez exhibet:benignitatē ostēdit:subsequit t obseq̄tur. Luctos honor:at:vniersis inclinat:frequētat curias:visitat optimates:assurgit:ap̄lexat: applaudit:t adulatur:hec ille. ¶ Tertia malignitas ābitionis est sacre scripture aduersatiua. Eccl'astic⁹ cap̄ viij.c.ait. Noli querere ab homine ducatum:nec a rege cathedrā honoris. Et item reprimēs huiusmōi ambitionē.c.viij.inquit. Noli querere velle fieri iudex: nisi valeas disrūpere iniquitates. Et Hebre.v. Nec q̄sqū sibi sumat honorē: sed q̄ vocat a deo tanq̄ Aaron. Et xp̄s reprehēdit discipulos in euāgelio: quādo orta est inter illos cōtentio ambitiosa: quis eor⁹ videret maior. Et item ābitionē discipulis. Mat.xx.t Mar.x. pbi-

buit:quādo audiētes de matre filior⁹ zebedei.s.de Johāne t Jacobo: quepetierat vnum sedere a dextris:t alterum a sinistris:indignati sunt. Unde xp̄us ait. Scitis q̄ principes gentiū: dñant eor⁹: t qui maiores sunt potestatē exercent in eos? Nō ita erit inter vos. Sꝫ quicūq̄ voluerit iter vos primus esse:erit vester seruus: sicut filius hois nō venit ministrari: sꝫ ministrare:hec ille. Et Mat.xxiij arguit iudeos volētes vocari bi:t appetentes primos recubitus t primas cathedras. Unde Bernardus in quodā sermōe clamat. O peruersitas. O ambitio filiorū Adam: q̄ cum ascēdere difficillimū sit:descēdere aūt facillimum: ipsi t leuiter descendunt t descendunt difficilius:parati ad honores: parati ad celsitudines supra modum:ipsis etiam angelicis spiritib⁹ formidāb. hec ille. ¶ Quarta malignitas ambitionis est sanctorum exēplorū despectiua. Imitatur enim ambitiosus malignos spiritus in celo ambientes: nō sanctos se in terra humiliantes: qui omnes fugerunt honores t celsitudines ac principatus. Moyses renuit principatum populi dei. Exo.iij.t.iiij. Jeremias se excusauit cum mitteretur ad officiū predicationis dicens. A:a:a:domine

nescio loqui q: puer sum. Jere.i. ℳarcus euangelista sibi policez amputauit ne assumeret ad sacerdotium. Gregor⁹ electus i papā abscondit se i vegete: exiēo romā ⁊ in silua latuit. ℍiero. cardinalatum dimisit. Ambr:osius ne ꝓmoueret ad archiepatum mediolañ. electus ab oibus meretrices ad domū ire fecit: ꝯ vt vitaret dignitatem. Bñictus quoq; renuit epatum. s. Tho. de aquino: noluit accipere archiepatum neapolitanū: imo habuit respōsuz a beata virgine: q nunq; ad dignitatē i hoc mundo assumeretur. Sic sanctus Vincētius ordinis nostri cui oblatus fuit cardinalatus: eū sp:euit. Et breuiter oēs sancti resistentiaz fecerunt huiusmodi ꝓmotiomb⁹: imo ipse sanctoꝝ oium sanctificator: xp:e regiaz dignitatē aufugit. Jo. vi. Et ipse ait. ℳatb. xi. Discite a me: q: mitis sum ⁊ hūilis corde. Unde ℍiero. in sermone epiphie ait. Imitemur saluator:ez nr̄m: qñ ipse mitis ⁊ humilis pastor ⁊ agn⁹ appellatur. Nihil ei⁹ humilitate sublimius. bethleez in hoc paruo foramine. celorum cōditor natus est. hic inuolutus pānio. hic visus a pastor:ib⁹. hic adoratus a magis. hec ille. ℴ q; igit ꝓsumptuosum est appetere que xp̄s erubuit sancti fugerūt. Ꝓ:o pterea ait Bernard⁹ super. ℔s. Qui habitat. Radix iniquitatis est ambitio subtile malū. secretum virus. pestis occulta. doli artifex. mater hypocrisis. liuoris parens. vitioꝝ origo. virtutum erugo. tinea scitatio. excecatrix cordium. hec ille. Et ita patet secūda pars principalis. Nunc ad tertiam vtiliorem accedamus.

TErtio ꝓ:incipaliter circa ambitionem considerare debemus specificationez. Reliqs omissis: duodecim modos ambitionis specificabimus. ¶ Ꝓ:imus cum aliquis epatum desiderat aut querit. Ubi notandum ℔m. s. Boc. in xvij. q. clxxxv. ar. i. q in epatu tria possunt cōsiderari: quattuor: vnū ē ꝓ:incipale ⁊ finale. s. epalis operatio: per quā vtilitati ꝓmoz intendit: ℔m illud. Jo. vlti. Ꝑasce oues meas. Aliud aūt ē altitudo gradus: q: epus super alios cōstituit. ℔m illud. ℳat. xxiij. Fidelis seruus ⁊ prudēs: quem cōstituit dñs sup familiaz suā. tertiū est qd ꝓsequēter se hz ad ista. s. reuerentia ⁊ honor ⁊ sufficiētia tpalium. ℔m illud. prime Tim. v. Qui bene ꝓsunt ꝓsbyteri: duplici honore digni habeant. hō. s. Tho. Qui ergo appetit epatum deliberate primaliter ꝓpter honorē ⁊ vtilitates tpales: peccat mortaliter: pōt nī vt sup:a dict⁹ doctor dicit. qlibet sine p:esumptione appetere talia bona op:a facere: si cum ꝓgneret in tali officio esse: vel etiā appetere se esse dignum ad talia exercenda: ita q opus bonū cadat sub desiderio: nō autē dignitas ꝓmat⁹: vel sufficientia introituz. Et sic intelligit dictū ℙauli. prime Tim. iij. Si q epatuz desiderat: bonū opus desiderat. Ubi Augu. dicit. q epatus est nomē nō dignitatis sed operis. Epus. n. interpretat⁹ superintendēs. Et q; graue ⁊ periculosissimū sit: hoc ambitiosum epandi desideriū: ꝓ:ehēdit p verissimū exēpluz: qō in summa sua recitat. dñs Gulielmus paldi: ⁊ domin⁹ Antoni. Referunt enim de Goffredo p:iore claraualis. q cuz electus fuisset in epm tornacensem: ⁊ ab Eugenio papa: ⁊ a sancto Bernardo cogeret subire onus: ꝓ:ostratus dixit. ℳonach:us fugitiuus esse potero: si hinc me eicis. Episcopus aūt nunq; ero. Et sic dimissus fuit. Cum p:edictus Goffredus mortu⁹ aperuisset cuidam sibi dilecto: interrogatus ab eo: de negotio epiſcopat⁹: q: nō acq̄euerit: an fuerit deo placitum. R̄ndit. Reuelatū ē mihi a sancta trinitate: q: si fuissem de numero ep̄oz: fuissem de numero reprobor̄. Et ideo ꝫ tales ambitiosos ait Chrisо. ⁊ hēb. xl. di. c. ℳulti. Quicūq; desideraverit primatū in terra: inueniet ꝓfusionē in celo. Nec iter seruos xp̄i cōputabit qui de primatu tractauerit. hec ille. ¶ Secūdus modus p verse ambitionis est. Cum aliqs ābit epatū: volēs ascēdere ad dignitatē epalē: auxilio ⁊ adiutorio dnoz ⁊ tyrānoz per phas ⁊ nephas: p potentiā secularē: per indebita media: per distributa munera: ⁊ per hmōi: que nō ꝓueniūt in negocio spūali: mortaliter peccat: q: vt dr̄. Job. x. talis nō intrat in ouile per ostiū s; aliunde. Et sic fur ē ⁊ latro. Unde Leo papa. i. q. i. c. ℙrincipatus quē ecclesia ex toto: sit: aut ambitus occupauit: etiaz si actibus suis vel moribus nō offendat: ipsius tamen vitij fuit exemplo pernitiosus. Et difficile est vt bono peragantur exitu: que a malo sunt inchoata principio: hec ille. ¶ Tertius modus. Cuz aliquis appetit vel querit per se dignitates: seu officia aut beneficia curata: vt abbatiā: ꝓpatū: diaconatū: guardianatū: ꝓ:epositura: archidiaconatum: parochinatum: vel ecclesiam ⁊ capellam curatā: peccat mortaliter. s. s. Tho. ⁊ R̄y. ⁊ Hosti. ⁊ Goffre. etiam si sit di-

gnus: quia symoniacum est. Et ex eo ipso quo petit pro se reputans se dignum: fit indignꝰ ex temeritate ⁊ presumptione. licet aliqui doctores minꝰ famosi i sanctitate atqꝫ doctrina alr dicāt: ⁊ in curia aliter practicef. tamen opinio. s. Boc. ⁊ Ray. est tutior. Unde Augu xix. de ci. d. Locus superior: ⁊ si minister vt decet: tñ indecenter appetitur Et. viij. q. i. c. In scripturis. Locus regiminis desiderantibus negādus ē: ⁊ fugiētibꝰ offerēdus. H ille. ¶ Quartꝰ modus maledicte ambitionis est. Cū aliquis in mala ⁊ scelerata ac scandalosa vita ⁊ infami existens: appetit officiū vel canonicatū: aut clericatū ⁊ huiusmodi: peccat mortaliter. facit. n. ꝓtra regulā iuris diuini. i. Dei. iij. Oportet ipꝫ ee irreprehensibilē. Que regla extēdit ad oēs ꝓmotēdos: precipue ad curā: vt habetur in decretis. lxxi. d. c. Apostolus. Idē si hēt impedimētū iuris vl ecclie: vel excōicatiōis vel irregularitatis ⁊ hmōi: cōiter sunt q querunt dignitates ecclesiasticas pp lucra ⁊ crassos introitꝰ: pp pōpas ⁊ vanitates ac lasciuias: vel pp ditādo parētes ⁊ hmōi. Tales sine dubio nō curāt de aiabus subditorū. Ūñ ⁊ mortaliter peccant. Et ad hoc facit sententia Augustini scribētis ad Ualeriū manliū: ⁊ habetur i decretis. d. xl. c. Ante oia. vbi dicit. Nihil ee in hac vita: ⁊ nunc me hoc tpe facilius ⁊ leuius: ⁊ hominibꝰ acceptabilius: epi aut ꝑbyteri: aut diaconi officio: si perfunctorie atqꝫ adulatorie res agatur. Sed nihil apud deum miserabilius ⁊ tristius ⁊ damnabilius. H ille. ¶ Quintus modus ambitionis est. Cum aliquis appetit magisterium in sacra theologia: non propter honorem dei: aut propter salutem proprīam: vel propter vtilitatem proximorū: sed propter temporalia lucra: vbi constituens finē suū: vel propter prelationes obtinendas ⁊ acquirendas dignitates peccat mortaliter: qꝫ a debito fine deficit: honorem indebite: ⁊ inordinate appetens: officium spirituale faciens venale. Idem dicēdū de doctoratu in iure canonico. Sed quid dicemꝰ de illis qui querunt magisterium ⁊ qualitercunqꝫ assequunt: qui plenitꝰ sunt ignorantes ne dum in theologicis: sed etiaꝫ in gramaticalibus ⁊ dialeticis: ⁊ tñ spiritu ambitionis elati non erubescunt magistros fieri ⁊ vocari? Contra hos dicitur extra de electione. c. Cum in magistrum. In magistrum assumi non debet: qui formam discipuli non assumpsit: ⁊ di. lxi. c. Miserum. Miserum est eum fieri magistrum: qui nunqꝫ fuit discipulus. Quibus accidit qđ scribitur in collationibus patrum. Ex discipulo nāqꝫ detestabilior magister effectus. Magis quoqꝫ peccant magistri admittētes talem ad magistratum qꝫ iurāt non admittere aliquē indignum: ⁊ sic pluri efficiunt: ⁊ et diabolo portera luno e latro. ¶ Sextꝰ modus. Cū aliquis spiritu ambitionis ductus presumit fieri confessor: ⁊ esse: ⁊ ē ignarus oiuꝫ: vt nec casus a quibus pōt absoluere sciat discernere: nec excōmunicationē maiorem a minori. nec peccata cōia. mortalia credens. simplicē fornicationē vel cogitationem deliberatā alicuius mortalis. nō esse mortale. Existimās omnē irā ee mortale. Non intelligens cōtractus illicitos: nec sciens saltē de ipsis dubitare: communiter talis cōfessor mortaliter peccat: quia ponit animas in periculo. Debet enim scire soluere ⁊ ligare: vt dicitur de pe. di. vi. Qui vult cōfiteri. Et di. xxxviij. c. Ignorantia mater cūctorū errorū: maxime in sacerdotibꝰ dei euitāda ē: qui docēdi officiū in populo dei susceperūt. Sacerdotes legere sanctas admonent scripturas. Paulo apostolo dicente ad Thi. Attēde lectioni ⁊ exhortationi doctrine: ⁊ semper permane in his. Sciant ergo sacerdotes sanctas scripturas ⁊ canones: ⁊ omne opus eorum in predicatione ⁊ doctrina consistat: atqꝫ edificent cunctos: tā fidei scientia qꝫ operum disciplina hec ille. Nec excusatur si ita ineptus ponatur ad hoc per prelatum suū: cui in hoc obedire non tenef. Ideo ambo ceci in foueam cadūt peccati mortalis ⁊ damnatiōis vt dicit. do. Albertus: quia nec prelatus debuit exponere nec ille acceptare. Idem si cōmutat vel dispensat vota que non possunt: si est religiosus ⁊ absoluitur ab excōmunicatione a qua non potest: incurrit excōmunicationē papalē. ¶ Septimus modus. Cum predicator tanta est elatione honoris stimulatus ad predicandū qꝫ non vereatur tanqꝫ presumptuosus assumere tale officium: ignorans existens in peccato mortali ⁊ non missus mortaliter peccat: vt dicit. s. Boc. in iiij. di. xix. Contra quē dī Ro. x. Quomodo predicabunt nisi mittātur? Et extra de hereticis. c. Ad ex iniuncto. Idem si predicat scandalosa. ¶ Octauus modus est. Cum quis se ponit in tanto culmine perfectiōis ⁊ opinionis sanctitatis: vt presumptuose velit videre vel tangere: aut audire: vel cōuersari cum leuibus ⁊ lasciuis mulieribus vel pueris: vel ire ad loca huiusmodi facere: ꝓpter que ex-

pertus est: ipsum peccati mortalis aduertenter ꝛ recenter videt inexcusabilis a mortali peccato: vt dicit dñs Anto. Unde Eccl'o.iij. Qui amat periculū in illo peribit. Ideo puer.xxviij. Beatus hō q semper est pauidus. ꝛ ad hoc ppositum habet tex. Jo.xxij.q.v. Si paulus. ꝛ tñ hic modus presumptionis videat. ¶ Nonus modus pernitiose ambitionis é. Cuꝫ aliquis officiū vel dignitatē secularem appetit: aut querit per preces per obsequia. vt officium potestatis. capitanei. senatoris. rectoris. vexilliferi. vel prioratus ciuitatis: aut castellanatus: vel camerlégat⁹ ꝛ huiusmodi: magis curās de honore ꝙm lucro: q̄ꝫ de iustitia ꝙuanda. Unde paratus é seruire amicis in licitis ꝛ illicitis: ꝛ lucrari per phas ꝛ nephas ꝛ deuiare a iure: ne displiceat magnis: nec punire crimina vt debet: vtiqꝫ mortaliter peccat faciens cōtra illud. Sap.i. Diligite iustitiā qui iudicatis terram. ¶ Decim⁹ modus dicitur. Cum quis ambiens propter honorem quod ad alterius iurisditionem pertinet: et presumptiōe vult se intromittere: de his que ad suaꝫ potestatē non se extendūt: quāuis consueuerit ibi sic fieri: vt puta si layeus velit de clericis iudicare vel de ecclesiasticis disponere: q̄ō ei prohibetur. di. xcvi. per totum. Unde Eccl'o. vi. or. Hec vanitas ꝛ presumptio spūs est. Ad idē reducit: cū clericus vult exercere officiū q̄ō non debet: vt subdiacon⁹ cantare euangeliū: ꝛ diacon⁹ missam: vel secularis exercere diuina ꝛ sacramentalia. In his non é dubiū de mortali. ¶ Undecim⁹ modus est. Cuꝫ aliquis aduocati vel procuratoris: vel notarij: aut iudicis ꝛ consiliarij officiū p̄sumptuose pp honorem ambit: ineptus ꝛ ignorās. notabiliter peccat mortaliter. Contra hmōi ait Ber. libro de consideratione. Uerbosum aduocatum: ꝛ studentem eloquentie: cum sapientie sit inanis: nō alium q̄ꝫ iustitie hostem reputes. hec ille. Et Leo papa. xxxviij. di. Si in laicis videtur intollerabilis insciencia: quanto magis in his qui presunt. Nec excusatiōe é digna nec venia. ꝫ ille. ¶ Duodecim⁹ modus est. Cum aliquis officium medici propter honorem ambit. ignorans ꝛ grossus sine cognitione: ꝛ quod peius é ponit se ad medicandū: mortaliter peccat. Et pro fundamēto istoꝝ duoꝝ modoꝝ ac aliorꝝ sinistriū: nota vt dicit dominus Anto. in summa: q̄ videt regulā posse summi: q̄ quicunq; ponit se ad aliquod exercitiū publicū ex quo pōt alijs inde sequi notabile dammū verisimiliter: vel in persona: vel in rebus propter ignoratiam magnā illius circa illud exercitium peccat mortaliter. Argumentū sumit extra de iur. ꝛ dāno dato c. Si culpa. Audistis charissimi pestilentissimi vitij ambitionis diffinitionē: audistis malignationem ꝛ specificationem. Nūc vnusquisq; vestrū deponat elata cor da: deponat sublimia desidaria: deponat ceruicem erectam: nullus ambiat honores ac dignitates terrenas plenas certe fastidijs: plenas periculis: plenas offensionibus. Erigamus potius animos nostros nobiles ad acquirendos honores veros ꝛ celestes ꝛ stabiles ꝛ gloriosos. Ad hoc nos Augu. hortatur. xxij. de ci. d. Ubi verus honor: qui nulli negabit digno: nulli deferetur indigno: sed nec ad eum ambiet nullus indignus: vbi nullus permittit esse nisi dignus. Uera pax: vbi nihil aduersi nec a seipso nec ab aliquo quisq; patiet. Premium virtutis erit ipse qui virtutē dedit: eiqꝫ seipsum: quo melius nihil posset ee promisit. Quid est enim aliud q̄ꝫ propheta dixit. Ero illorum deus: ꝛ ipsi erunt mihi populus nisi ego ero vñ facientes: ego ero quecunq; ab hominibus honeste desiderantur: ꝛ vita. ꝛ salus. ꝛ victus ꝛ copia ꝛ gloria ꝛ honor ꝛ pax ꝛ oia bona. Ipse finis erit desiderioꝝ nostroꝝ: qui sine fine videbitur: sine fastidio amabitur: sine fatigatiōe laudabitur. Hoc munus: hic affectus: hic actus profecto erit omnibus: sicut ipsa vita eterna cōmunis. hec ille. Et b. Piero. in fine epistole ad Eustochium ait. Quotiēscunq; te vana: seculi delectat ambitio: quotiēscunq; in seculo videris aliquid gloriosum: tu ad paradisum mente transgredere: esse icipe: quod futura cogitat ille. Et ita ad supernos honores inhiantes: eos tandem p̄cūcti gratia regis christi feliciter consequemur: q̄ est bñdictus in secla. Amē.

¶ Sabbato dominice passionis.
De hypocrisi. Sermo. xlvi.

IN mūdo sunt. Jo. xviij. Hypocritarū pessima ꝛ infelix cōditio est: vt nunquā pro diuitijs laudem quid opet. Dia. n. sua opa faciunt vt videant ab hoib⁹ sicut ingratiuati:. Mat. xxiij. Et q̄ nō q̄runt ꝛ nō appetūt nisi humani laudes ideo mercedē acceperūt i p̄nti vita: teste saluatore ipso Mat. vi. Amē dico vobis. receperūt mercedē suā. Talis siqdē sit i mūdo q̄ꝫtū ad aiaꝫ ꝛ corp⁹: q̄ꝫtū ad esse

etam ꝛ remunerationē vt inquiūt assumpta verba ꝛ in euāgelio recitata. In quo tria ducumēta habemus. ¶ Primum documētuz est: ꝙ beatitudo nostra nō cōsistit in hoc mundo: sed in visione diuine essentie. Hoc tāgit prima euāgelij parte. ibi. Nec est autez vita eterna. ¶ Scōm documētum est ꝙ pater celestis misit filium suuz in mundū: vt secreta celestia patefaceret. ibi. Pater māifestaui tē. ¶ Tertium documentum est: ꝙ acceptantes doctrinā christi affectu pariter ꝛ effectu: acquirunt vitam eternam. Hoc tangitur parte tertia euāgelij. Et sic coꝫ mercedo nō est in hoc mundo cum his qui sunt submersi in peccato hypocrisis. Be qua tria videbimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scōo malignationem.

¶ Tertio modificationez.

¶ Primo hypocrisis considerare debemus diffinitionē. Dñs. n. Petrus de palu. in. iiij. sentē. di. xvi. hypocrisim sic diffinit. Hypocrisis est qua homo mētit ostētatione exteriozi: simulās sanctitatem: quā nō hz. Et. s. Boc. in. xxij. .q. cxi. ar. iij. Et in. iiij. sen. d. xvi. q. iij. ar. i. Hypocrisis est quedaz simulatio: qua quis simulat se habere pfonaz quā nō hz. vnde Augustinus in libro de sermone dñi in monte dicit. Sicut hypocrite ꝛ simulatores aliaꝫ pfonarum agunt partes illius qđ non sunt. Pō enī qui agit ptes Agamenonis vere ipse est: sed simulat euz. Sic in ecclesijs ꝛ in omni vita humana ꝙs quis vult videri qđ nō est: hypocrita est. Simulat enim se esse iustuz ꝛ nō est: hec ille. Et huiusmodi simulatio verbis vel factis ē vitium iactātie: vt dicit. iiij. Ethicoruz. Et ideo Isidor⁹ primo. Ethi. dicit. Hypocrita greco sermone: latine simulator interpretat. Quidum vitijs malus sit: bonū sepalam ostēdit. hec ille. Tractum ēt aūt hoc nomē ab illis: qui in spectaculis ꝛ ludis alienam personā ostendebant: cum nō esset: modo habitum Agamenonis: mō mulieris assumētes: vt etiam populū fallerent. Propterea Aristo. i. iij. Ethi. inquit hypocrita dr: qui pfonam aliorū representat: quasi suppositus loco alterius. Hypocrisis igit ē: velle videri bonus xp̄ianus ꝛ nō esse: vl religiosus: iustus: sanctus: cum sit malus iniquus: peruersus: videri velle virtuosus ꝛ erit vitiosus: videri velle agnus ꝛ erit lup⁹: videri velle colūbina ꝛ erit vna inhonesta. Jō sm alios hypocrisis dr ab hypos quod est sup. a. ꝛ crisim qđ est aur. Hypocrita enim desup. i. exterius ostēdit se esse autēm sanctitatis: ꝙz intus est totū cupiditatis. Unde Albertus magnus in cōpendio. libro iij. dicit. Hypocrisis est que querit hominibus in exterioribus apparere. Bis prehabitis queréduz venit. Utrum hypocrisis sit peccatum mortale. Huic quesito respondet. s. Boc. vbi sup. a. Et dñs Pe. de palu. ibidem ꝙ hypocrisis est peccatum mortale: ꝛ hoc triplici ratione declaro.

¶ Primo ratione superationis.

¶ Scōo rōne exclusionis.

¶ Tertio ratione indignationis.

¶ Primo ratione superationis sic. Peccatum hypocrisis ē maius peccato sodomorū. Probat. Nam super illud Tre. iiij. Maior effecta est iniquitas populi mei peccato sodomoꝝ. dicit glo. Scelera aie plangunt̄ que in hypocrisim labitur: cuius maior est iniquitas peccato sodomorum. Sz peccata sodomoꝝ sunt peccata mortalia. ergo hypocrisis est peccatum mortale. ¶ Scōo idē probat ratione exclusiōis. sic. Nullus excluditur a beatifica visione dei nisi p peccatum mortale. Probat Isa. xxvi. In terra sanctorum imq̄ gessit ꝛ non videbit gloriā dñi. Sed hypocrita excluditur a visiōe diuina. Probat hoc sanctissim⁹ Job xiij. diceno. Nō veniet in conspectu ei⁹ omnis hypocrita. i. nullus hypocrita: vt dicit glo. ergo hypocrisis ē peccatum mortale. ¶ Tertio probatur idem rōne indignationis. sic. Nullus meret indignationē ꝛ iram ꝛ furorē dei: nisi propter peccatuz mortale: vt patet ad Titum. v. c. Josue. vij. in decretis di. xlv. Sed illud. xvi. q. i. Recuertimini. Sed per peccatū hypocrisis homo meret iram: indignationē ac furorē dei vt dr Job. xxxvi. Simulatores ꝛ callidi ꝙuocāt ire dei. Glo. sup Leuit. c. x. inqt. Sic vera pnia: veniā pmeret: ita simulatio dñi irritat. ergo hypocrisis est peccatū mortale: ꝛ sic patet diffinitio ꝛ ꝓbatio grauatōis: ꝛ per ꝙns prima pars predicationis.

Scūdo principaliꝛ cōsiderare ōbem⁹ hypocrisis malignatōem. Triplex est malignitas huius det eſtādi vitij.

¶ Prima est nature ꝓpriatiue.

¶ Secunda est bonoꝝ spūalium venditiua.

¶ Tertia est xp̄o displicitiua.

¶ Prima malignitas hypocrisis est nature ꝓpriatiua. Pro cui⁹ intelligētia: nota ꝙ nā sic pcedit i suis opatiōib⁹: vt sm ꝓditoez reuisit ꝛ opatio ipsi⁹ rei. Vñ Auerroys. ix. Methā. dicit ꝙ opatōes sequūt

essentiao. Idē etiā trahit ab Arist. ij. Phy. t.ij. de aia. Videmus .n. q vinea ꝓducit vuas t nō poma: ignis ꝓducit calorē t nō frigꝰ t sic ō singilla. Ita silr i moralibꝰ: nāliter.n. vt ait Arist.ij. Ethi. actꝰ seu opinōes: sūt siles habitibꝰ: vt bonꝰ rhetoricꝰ in habitu ꝓducet actū bonū rhetorice. Cōcludit igitur q natura sic ꝓcedit vt opatio exterior sit ꝓformis ꝓditioni t dispositioni interiori. Et pp hoc po. ab Arist.i.iiij. Ethi. vna virtꝰ vocata veritas: que i hoc ꝓsistit vt .l.hō opet exterius sm bonā dispositionē quā hz interius. Que idē virtus ē ꝑria vitio hypocrisis: p qō hō opat aliter i exterioribus: qz sit interꝰ. Et ex hoc puerit nature ordinē: opatio exz ꝓditionē t dispositiōez ppriā. Habet .n. ituos stercus vitiorꝫ: t fortis odit argētū virtutum. Jō Seneca docꝰ lege naturali dicebat ad Lucillū sic. Aō loquimur: sentimus Cēcū: deꝫ hmo cū vita. Et idē ad eundē. Multo magis ad rē pertinet qlis ubi: qz qualis alijs videaris. Malū vbi se bonū simulat: tūc ē pessimū. hec ille. Jtē Tulꝰ de officijs. Deo aliqd agentes: t aliqd militātes ꝓfecti sunt: ipotibi t maluiosi: hec ille. q.l.ꝫ naturam ogūt. Et idē ub. de amicitia. Diuz .n. rez filatio vitiosa ē: tollit.n. iudiciū veri. Idē li.i. de officijs. Totius iniusticie nulla capitalior ē qꝫ eoꝝ qui eū maxime fallūt: id agunt vt viri boni esse videant. hec ille. Jō Oratꝰ reprehendit hypocritas: q derelicta natura efficiunt vulpes. Ūñ ait. Nunqz te fallam ai sub vulpe latentes. Impia sub dulci melle venena latent. hec ille. Ūñ Bernardus de ipsis hypocritis loquēs ait. Hypocrite volunt eē humiles sine despectu: pauperes sine defectu: bñ vestiri sine solicitudie: delicate pasci sine labore: alijs adulantes: alijs detrahentes: mordentes vt canes: dolosi vt vulpes: superbi vt leones. Intrinsece sunt lupi rapaces: mellis dulcedinē. i. inanis glorie t latētis lasciuie vt vulpes. Si querētes: volūt eē sine auctoritate iudices: sine iussu testes: postremo sine culpa accusatores: t oēs virtute carentes. hec ille. Que quidē sunt oīa impossibilia. Propterea dr Eccli. i. Nō fueris hypocrita in cōspectu hoīum. hec ibi. ¶ Scōa malignitas hypocrisis dr spūaliū bonoꝝ venditiua. Ait.n. Ari. in. i. ethy. Finis sue ꝓmiū virtuosoꝝ operationum quas nos spirituales vocamus ē beatitudo. Unde Jo. xiij. Si bīa scitis: beati estis si feceritis ea. Et Mat. v. Beatitudines ponuntur coꝝ: espōdētes diuersis virtutibus

Et phō. iiij. ethy. Virtuti persecte nō fit dignus honor. i. in hac. vita. Unde ergo malignitatē hypocrisis: vt tanto ꝑmio digno bone operationi in vile ꝑmiū t vanū actrāsitoriū permutet. Qua propter t salvator inquit. Mat. vi. Attēdite ne iustitiā vestrā faciatis coram hoibꝰ vt videamini ab eis. Alioquin nō hēbitis mercedem apud ꝓrem vrm q in celis est. Et Chrisō. super Mat. inqt. Quid āt a deo recipies: q nihil deo dedisti: Nā qō bonū fit deo dat: t a deo recipit. Qō āt pp hoīes fit in ventū diffundit. Que ē āt lapientia: res dare: t verba vacua cōparare: t mercedē dei cōtenere: illū igit aspice: a quo mercedē expectas. Unde. Heu qz vilis t indigna vēditio: vēdē ieiuniū: orōnē: elemosinā ꝓfessionē: t reliq bona opa ꝑ ostentatione: que opa possent valere infinitū ꝑmiū: visione dei: societatē angelorꝫ. Jō Greg. Cū ꝑ recto opc laus trāsitoria querit eterna retributōe res digna vult pretio vēdit. hō ille. Ūñ t Chrisō. sup Mat. vnꝰ quisqz. n. vbi seminat: ibi metit. Ūñ q pp hoīes sepanx: nō ppter deū: ab hoibus nō a dō laudant. Et Petrus rauēnas in quodā ꝓmōe ait. Hypocrisis famā vēdit: emit clamorē: mercedē rapit ꝑmiū: ꝑmiū nō qrit futuruz.

¶ Tertia malignitas hypocrisis est deo displicitissima. Nā deo cipotēti hypocrisis ita displicet: vt humana nā nullū virtū tñ ꝓsecutus t ablatoꝝ sit qētū hypocrisim cōfundebat vbiqz hypocritas: t eos ꝓsequi nō cessabat. Cōminatus est eis terribiles ꝑnias t tremēda iudicia. Audiamus igit eoz cōminationes fulminantem primo. Mat. xxiij. Ue vobis scribe t pharisei hypocrite: qui clauditis regnū celoꝝ ante hoīes. Vos enim nō intratis neqz intrantes ꝑmittis intrare. hec ille. Hec cōminatio facta fuit ꝓplatio t religiosis: quoꝝ maxime hypocrisis nocet ecclesie: vt dicitur. lxxxiij. d. c. Nemo. Scō christus damat cōtra hypocritas Mat. xxiij. Ue vobis hypocrite: qui comeditis domos viduarꝫ: orationes lōgas orantes. Tertio christus damat cōtra hypocritas. Mat. xxiij. Ue vobis scribe t pharisei hypocrite: qui circuitis mare t aridā vōciatis vnū ꝓselitū. Proselitꝰ dicebat qui ex gentilitate ꝓvertebat ad iudaismū: de quo nimis gloriabatur scribe. Quarto dr: suis cōtra hypocritas damat Mat. xxiij. Ue vobis hypocrite q decimatis mentā t anetū t cyminū: t dereliquistis q grauiora sunt legis: iudiciū: misez t fidē. Quitō dānat

ḡbo ꝓra hypocritas Mat.xxiij. Ve vobis hypocrite qui mūdatis qđ deforis est calicis ⁊ parapsidis.intus pleni estis rapina ⁊ imūdicia.¶Sexto clamat xp̄s ꝓra hypocritas Mat.xxiij. Ve vobis hypocrite.qui similes estis sepulchris dealbatis. que foris parent hominibus speciosa. intus vero plena sunt ossibus mortuoꝝ ⁊ oi spurcitia.Septimo clamat dñs ꝓra hypocritas Mat.xxiij. Ve vobis hypocrite qui edificatis sepulchra ꝓphetaꝝ ⁊ ornatis monumenta iustoꝝ: ⁊ dicitis.Si fuissemus in diebus p̄rum nr̄oꝝ non essemus socij eoꝝ in sanguine ꝓphetaꝝ.Itaq; testimoniū estis vobismetipsis.q: filij estis eoꝝ qui ꝓphetas occiderūt.hec ille. Et Luc. xij. Attendite a fermēto phariseorū qđ est hypocrisis.O malignū vitium.O nephandū scelus.O petīm abhoiandū qđ xp̄s tā dure plequit:⁊ a deo plequit.vt in hoc mūdo ⁊ in alio suma cū acerbitate puniat.Legit.n.iiij. Vyalo.q erat quidaꝫ heremita.ab hoibus sanctus reputatus est abstinentia quam simulabat ⁊ exterioꝝ modestia.Hic infirmatus cum ad extrema venisset.accesserūt plures ad eū visitandū.docuēta salutis expectātes.⁊ fortitan aliquod signū spēctāte videre.demū diuino iudicio coactus est suā simulatiōem ⁊ dānationē detegere.dicens.Cū videbar ieiunare.occulte comedebā. Et si quid boni agebā.adhoc intendebā vt sanctus reputarer. Ecce ergo q̄ traditus sum draconi deuoratōdus ꝓpter hypocrisim meā.iā pedes meos ⁊ corpus totum sumpsit in os suū.⁊ reliquā ptem ad se trahit. Et sic ꝓfusus mortuus est. Exemplū aliud habet de q̄dā qui in tanta opiniōe sanctitatis erat vt vicole arbitrarent suis meritis hoies in terra viuere.⁊ ex eo obtu oi bono carere. Et q: hypocrita erat.vidit quidā vir sanctus in hora mortis eius.demones paratos eius aspectanda venire. Et dictus fuit vni illoꝝ demonū. Educ violenter illā miserā aiam:vt q nūq; passus est me ꝓpter suā hypocrisim in ea quiete habitare:sic eam inquietudine ⁊ violentia deducat ad infernū. Et subito vn⁹ demon misit vncinos ferreos p os eius ⁊ violēter aiam abstraxit:quā multi demones sequebant verberantes eā. Et sic ad inferna est deducta. Unde bñ ꝓcludit Hiero.sup Isa.di.Si me castū simulo:⁊ aliud est in ꝓscia:habeo gloriā mercedis ⁊ supplicia peccatoris.hec ille. Et merito q: hypocrita est filius diaboli. Ait.n.apl̄s.ij.Cor.xi.Ipe.n. satha.nas transfigurat se in angelū

lucis. Unde in decretis.xxij.q.vltima.Cauete dicit.Deo qui mentiuntur simulatis operibus filij sunt diaboli. Jō merito hypocrita cuꝫ diabolo eternaliter punit. Et sic patet ha pars principalis.

Tertio principaliter hypocrisis cōsiderare debemus modificatiōem.duodecim sunt modi huius abhobinādi vitij quibus deus mortaliter offendit. ¶ Primus modus hypocrisis dicit fallari⁹.Cū quis simulat sanctitatē vel sciam ⁊ hmōi.cā ⁊ intentōe introducendi aliquā falsitatē:aut errorē:vel in fide:vel in bonis moribus:semp peccat mortalr Mat. vij. Attēdite a falsis ꝓphetis qui veniūt ad vos in vestimētis ouiū:intrinsecus aūt sunt lupi rapaces. ¶ Secundus modus hypocrisis dicit ꝓlatarius.Cū quis oñdit deuotōem ⁊ virtutē:qua tñ priuatus est per petīm mortale.cā ⁊ intentōe acquirēdi dignitatē seu ꝓlaturā ecclesiasticam.est petīm mortale. De hijs dr xxiij.q.iij.c. De illis. Sed nec ille dicēdus est esse in ecclesia ⁊ ad societatē xp̄i ptinere:qui ouib⁹ xp̄i ficto corde miscet.glo.ibi hypocrita. ¶ Tertius modus dr hereditarius.Cū qs fingit bonitatem cā ⁊ intentōe vt remaneat heres alicuius:vel aliter acquirat diuitias ꝓpācos in quos posuit finē suū:paratus.s. ꝓpter illas diuitias agere ꝯ ꝓcepta dei vel ecclesie peccat mortalr. Dicit.n.s. Tho.q hec est hypocrisis:finē ꝓstituēdo i ꝓpalib⁹. ¶ Quartus modus dr elemosinarius. Cū qs fingit deuotōez:vel prētēdit bonitatē:quā si hz vt acquirat magnas ⁊ grossas elemosinas sine multa necessitate sub noie iusti ⁊ boni:sicut aliqui caratani faciunt:peccat mortalr. De talibus dicit.d. Anto.q potius dicunt furēs aut deceptores q̄z paupes xp̄i. ¶ Quintus mod⁹ hypocrite.dr criminatorius. Cum quis filat spiritualitatē ⁊ deuotōem vt inducat aliquē vel aliquā ad secū loquendū:vel familiariter ꝓ sanctū:intentōe decipiēdi:⁊ tandē omittendi aliquod crimen mortale:peccat mortaliter:quotiēs occurrit:⁊ magis ac minus ꝑ fm spēz peccati. Hi vtunt verbis familiaribus melliflūis ⁊ fucatis. Unde Hiero. venena no dant nisi melle circūdata. ¶ Sextus modus hypo. dr laudatorius. Cū qs fingit bonitatē vel aliquaꝫ ꝓfectiōem hac intentōe:vt laudē vē populare opiniōez ꝓsequat. In q̄ laude ⁊ opiniōe ita delectat:q̄ si postea⁹ esset:ꝓ illā adipiscēdā ꝓfacere alicui ꝓcepto dei vel ecclesie: semp ē petīm mortale:quotiēs hoc

occurrit aduertẽter. Et hic mod⁹ vt ait.s. Doc.in.iiij. sen.d.xvi.q. iiij. Maxie impedit effectũ pnie q: illa inordinata opinione pascit. nec de veritate v̄tutis curat. ¶ Septimus mod⁹ dr̄ vsurarius. Cuz quis simulat pietatẽ i ꝯcedẽdo pecuniã vel granũ dicens ex pietate: vel ex seruitio facere. tñ intẽdit ⁊ vult aliquid vltra capitale: peccat mortalr̄. Nã ⁊ vsura mẽte ⁊ intẽtione ꝯmittit: vt habet i decretis xiij.q.iij. Si feneraueris. ¶ Octauus mod⁹ dr̄ defraudatori⁹. Cũ quis simulat se catholicũ: frequentans diuina: vt adepto creditu fiat tutor: cõmissari⁹: officialis: ⁊ sic d̄cipiat: vel vt cursum ad apothecã hẽat: ⁊ iniuste lucret: peccat mortaliter. Vñ Grego.xxxi.moraliũ. Simulator aliud simulat ⁊ aliud agit. Castitatẽ p̄fert luxuriã seqt̄: bñdicit pauptatẽ: marsupiũ replet hec ille. A tali cauẽdũ est: sic mus cauet a catto qui collũ bistortũ pretendit: vt illũ capiat. De hypocrisi ⁊ simulatione diuersa habes in decretis.xi.q.iij. Si quis v̄o.xij. q.i.c. Certe. Itẽ di.lxxxiij. Nemo Et.xxxij.q.vi.parapho. Ille ⁊ de pe.d.i. Taciturnitas. ¶ Nonus modus hypocrisis. dr̄ ꝯsultorius. Cũ quis simulãs cõe bonũ ꝯsulit aliquẽ eẽ ꝯdẽnandũ: ab officio p̄uandũ: exilio mittẽdũ ⁊ huiusmõi tñ hoc ꝯsulit ductus odio vel inuidia: cui sic simulate cupit satisfacere: mortaliter peccat. Cõtra tales ait Tulius de amicicia. Consiliũ verũ gaudeam⁹ libẽ dare. ¶ Decimus mod⁹ hypo. dr̄ vituperatori⁹. Cũ qs oñdit vel simulat bonitatẽ vel deuotõez vt ei credat: ⁊ sic vituper ac deprimat ꝓximũ in honore in fama ⁊ huiusmõi: reb⁹ nõbilibus: semp peccat mortalr̄. Sic senes ꝯ Susannã Dañ.xiij. Sic heretici vt ꝯfundãt fidẽ. De qb⁹ ait Apl's.i. Thi.iiij. Spũs manifeste dicit: q: i nouissimis tp̄ibus discedẽt quidã a fide intẽdentes spiritibus erroris: ⁊ doctrine demoniorũ: in hypocrisi loquentiũ mẽdaciũ. hec ille. ¶ Undecim⁹ mod⁹ hypo. dr̄ lecatorius. Cũ quis fingit virtutẽ discretionis habere ⁊ caritatẽ ordinatã erga seip̄z: simulans se nõ posse ieiunare: ⁊ tñ pot sed vt satisfaciat gule: hoc simulat peccat mortalr̄: si ad illud ieiuniũ tenet. vñ Bern̄. Nõ multũ possumus: q: nõ multum volumus. ¶ Duodecim⁹ modus hypocrisis dr̄ ꝓditorius. Cũ qs fingit virtutẽ amicitie in ore: vel in exteriori ope: ⁊ tñ intus erit appetitus vindicte: sed vt possit tandem habita oportunitate ꝓdere ⁊ vindicari: sic simulans mortalit̄ peccat: in oĩ tali simulatiõe sicut iudas Mat.

xxvi. Unde Sapiẽs. Nulle occultiores insidie: q̄z que latẽt sub similitudine officij. In alijs ãt modis cõiter est veniale. Nã s̄m.d. Antoninũ. Cũ alijs simulat maiorem sanctitatẽ quã habet vel occultat aliquẽ defectũ suũ ad edificatõez ꝓximoꝝ: nõ est peccatũ vel leue veniale: ⁊ si hoc faciat ob aliquaz vanitatẽ vel inanẽgloriã. Veniale est. Cauendũ est igit̄: fugiendũz ⁊ detestandũ est: maledictũ vitium hypocrisis. De qua sanctus Seuerinus in sermone: sic ait. Hypocrisis subtile malũ: secretũ virus: virtutũ sucus: tinea sanctitatis: hypocrisis secura: simulans fallit: ꝓspera curiosa mentitur: ⁊ crudeli arte virtutes trũcat: mucrone virtutũ. Ieiuniũ ieiunio ꝑmittit: orationem oratione vacuat. Misericordiã miseratiõe ꝓsternit. Hypocrisis cognita febris: frigido poculo propinat ardorem. Qd̄ corporibus est hydropisis: hoc hypocrisis animabus hydropiens bibendo sitit hypocrisis inebriat sitim. Nolite ait christus cum ieiunatis fieri sicut hypocrite tristes. Exterminant enim facies suas vt appareant hominibus ieiunãtes. hec ille. Quã hypocrisim ⁊ simulationem si euitabimus: concedet nobis christus hic suã gratiam: ⁊ alibi gloriam: qui est benedictus i secula seculoꝝ Amen.

¶ Dominica in palmis. De diuina misericordia. Sermo.xlvij.

Ecce rex tuus venit tibi mansuet⁹ mat. xxi. Quãuis dieb⁹ pene oĩbus transactis de multiplicitate simul ⁊ grauitate peccatoꝝ predicauerim: necnõ ⁊ de seueritate diuine iusticie: que punit trãsgressores celestiũ p̄ceptoꝝ tẽporali nõ nunq̄z pena pariter ⁊ eterna: nequis tamẽ hec considerans: in desperationis baratrum: semetip̄m precipitare compellat: hodie cunctis aperire portas vniuersis itrare volentibus reserare decreui. Veniant cuncti: accedant vniuersi: licet innumeris ⁊ infinitis sint obruti peccatis: eleuent oculos suos: ⁊ videbunt omnipotẽtem deũ pietate: clementia: ⁊ misericordia plenum: qui regnum perẽnis vite prestare cunctis paratus est. Cuius misericordia tanta est: vt nullũ spernat: neminem aspernetur: omnibus parcere: cunctis veniam p̄bere dispositus sit peccatores per tempora dies ⁊ annos expectans vt conuertantur. Hinc Bernardus. Expectat: dissimulat: sustinet. decem annis viginti annis: ⁊ vsque ad senectam ⁊ senium. Dauid quoque. Apud dominũm

misericordia: ⁊ copiosa apud eū redemptio. Hoc idē ꝓfirmat euangelica tuba decātando. Ecce rex tuus venit tibi māsuet⁹. Que sunt verba hodierni euāgelij. In quo tria documēta habemus. ¶ Primus documētum est: q⁹ de⁹ summa misericordia sua per ꝓdicatores attrahit ad se pctōres: in hoc mūdo bestialiter viuētes: p asinā ⁊ pullū figuratos. ibi. Cū venisset cē. ¶ Scōm documētuz est: q⁹ post remissiōz peccatoꝝ ex diuina misericordia acceptā debet quilibet vestimenta sternere in via. i. cunctis virtutum exēpla ꝓbere. ibi. Plurima autē turba cē. ¶ Tertiuz documētuz est: q⁹ ꝝ simus a diuina pietate suscepti. debemus tñ sedulo clamare cum turbis. Osanna. i. salua. ne iterꝝ ruamus in peccatis. ex tua misericordia. De quatria ꝓtēplabimur.

¶ Primo diuine misericordie veritatem.

¶ Scō o diuine mīe q̄ztitatem.

¶ Tertio diuīe mīe exēplaritatē

¶ Primo diuine misericordie ꝓtēplari debemus veritatē. Sacri ⁊ sancti theologi sil'hodie coadūati meditātes ⁊ contēplantes diuina atqz archana misteria. q̄runt vtrū immortalis deus ad miserendum pctōrib⁹. essentialiter ⁊ naturalr idiñet. Huic theologico questo. rñdet Boc. l. in. i. plē. q. xxi. ar. iij. Et i. iiij. sen. d. xlvi. Et i. i. ꝯ gen. c. xci. ponēs hāc catholicā ꝓclusionē. Dō gl'iosus de⁹ ē clemēs. benign⁹ ⁊ misericors naturalr ⁊ essentialiter. Ubi sciēdū sm ipz doctorē ⁊ Pe. de palu. i. iiij. sen. d. xlvi. q. i. Misericordia accipit duobus modis. Uno mō, p passiōe: p quā alicui cōpatit alteri patiēti. qñ pō passiōis aliteri⁹ i se sereno. ⁊ hoc mō misericordia nō ē i deo. q: misericordia vt dicit passionē iducit i se tristiciā ⁊ penā. sz neqz tristicia. neqz pena pōt eē i deo. ḡ nec misericordia, put ē passio. Aliomō misericordia accipit ,p actu vel habitu volūtatis. quo alicui vult subleuare miseriam alteriuo. ⁊ sic misericordia ē i deo. q: de⁹ nil agit circa nos. nisi volēteo. Sz de⁹ p sua beneficia. miserias frequenter releuat: ergo in ipso est volūtas: tales miserias releuandi: ⁊ per consequēs misericordia. l'. do. Pe. de palu. Et idē. l. Boc. lz sub alijs vbio. Unde Anselmus in Monologion loquēs ad deum ait. Misericors eo: quia miseros saluas: ⁊ peccatorib⁹ parcis. Misericors nō eo: q: nulla miserie passione afficeris. Quā conclusionē triplici lege declaro.

¶ Primo lege naturali.

¶ Secundo lege diuinali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo dico deū esse misericordem lege naturali. Et hoc triplici rōne. l. rōne cōicabilitatis: ratione ꝓprietatis: tertio rōne paternitatis. ¶ Primo igit deus naturali lege est misericors rōne cōicabilitatis. Deus clemētissimus ob suā vimēsam bonitatē: a creaturis vniuersis est summe appetibilis atqz desiderabil'. Hoc pz p phm. ꝓmo. Ethi. iij. Topi. ⁊ i. Rheto. vbi dr. Bonū est q⁹ oia appetūt. Cuius bonitas adeo sūma. ⁊ pfecta est: vt Phs dicat. vi. Ethico. Omne qō ē potissimū: deo est attribuēdū. Et. xi. Methā. Primū principiū oz esse pfectissimū. Cuz itaqz sit summe bon⁹: ⁊ sūme appetibilis: p ꝓsequēs ⁊ cōicatiuus. Nā de rōne boni est q⁹ se diffundat ⁊ alijs cōicet. Hoc pulchre declarat. Dionysi⁹ ariopagyta. iiij. .c. de. di. no. hanc cōicationē facit ipse benignissim⁹ ⁊ idulgētissim⁹ Deus cōicans se p misericordiaz ⁊ grām peccatorib⁹: remittēs eis peccata in ꝓsenti vita: ⁊ tandē eis concedens ꝓpetua celoꝝ regna. Hoc aūt ē ipsi optimo deo sic naturale: sic essentiale: q⁹ nullomō ab eo demoueri potest. Unde. l. Boc. in. iij. par. q. ij. inquit. Sicut hoc nomē natura repertū ⁊ deriuatum est ad significandū quodli bet ꝓncipiū intrinsecū ipsi⁹ motus: vt pz. ij. Phy. ⁊. v. Methā. ⁊ in libro Boetij de duabus naturis: ⁊ vna ꝓsona xp̄i: ita natura diuina est ꝓncipiū intrinsecuz ipsius diuine bonitatis: quo mouet ad cōpatiendū ipsis peccatorib⁹. Et magis deo naturale ac essentiale est misereri: q̄z igni calefacere ⁊ aque balneare: q: ista sunt accidētalia eis. Deo aūt miseri inest p essentiā. Propterea Hiero. super Bañ. ⁊ de pe. di. i. ait. Quia deitatis natura clemens est ⁊ pia magisqz ad indulgētiā: q̄z ad vindictā prona: que nō vult mortem peccatoris: sz vt ꝓuertat ⁊ viuat. Si quis post lapsum peccatorum ad verā pniam se ꝓuerterit ⁊ cito a vero misericordie iudice veniaz ꝓpetrabit. Ibi ille. Et Glo. sup Job. c. ij. dicit. Deus natura misericors: patus ē saluare p clementiā: quos non potest saluare p iusticiā: ergo ratione cōicabilitatis: naturalis ē deo misericordia. ¶ Secundo ratione ꝓprietatis probat deuz esse misericordē. Aug. n. Phs in. iij. de anima. ⁊ i. ij. Methā. Unūqōqz agens: operatur sm proprietatez sue forme. Sol niqz lucet: q: lucidissimus est: ⁊ est ipossibile q⁹ nō luceat nisi eclypsim pateretur: aut aliud impedimentum: ignis etiaz calefacit ⁊ semp: quia formaliter

est calidus: sm naturalem ppri-
etatem. Tunc sic. Misereri semp
t parcere: est propriū divine pie-
tatis: divine clemētie: divine bo
nitatis: ergo naturaliter sm illam
operat: q̄ aliter in deo esset talis
forma: vel talis ppietas frustra:
q̄s nullomodo esse pōt. Cui⁹ mi
serek? Erga quem tali ppietate
opatione utek? Nō plecto erga
obstinatos: cū nō sint capaces. Nō
erga iustos: q: nō venit vocare iu
stos ad penitentiā sed peccatores.
Luc.v. Ergo miserebit pcōsub⁹
qui ptriti sunt t ad pniam parati.
Propterea sancta mr ecclesia vi
cit oīa. Deus cui ppriū est mise
reri semp t pcere: suscipe depre-
cationem nram: t quos delictor⁹ ca
thena ostringit: mirabili tue pieta
tis absoluat. ¶ Tertio idē ꝓbat
rōne paternitatis. Be⁹ si qdē pat
noster ē Isa.lxiij. Tu aūt dñe pa
ter noster es. nos vero lutum. Et
Mat.vi. Pater nr q̄ es in celis.
Sicut.n. paternitas in divinis est
prior oī paternitate. que ē in crea
turis. iurta illud. Eph.iij. Flecto
genua mea ad patrē dñi nostri ie
su xpi. ex quo oīs paternitas i ce
lis t in terra noiat. Et habet etiā
a.s. Doc.i.pte.q.xiij.ar.sic idē pa
ter celestis. excedit oēm amorē pa
ternū. qui est in creaturis. Unde
nunq̄ legistis aliquē patrē pro fi
lijs adoptiuis. imo t minus pro
seruis dedisse filium naturalē in
morte: quem super omnia diligat
nisi solum patrem celestem: patrē
misericordiarum. Propterea ip
se deus voluit assumi sub patri filij
prodigi. qui filium suum recepit
tem. ad misericordiam benigne su-
scepit. licet consumpsisset omnia
bona sua viuendo luxuriose. Lu
ce.xv. Et apostolus. ij. Cor.i. Be
nedictus deus t pater domini no
stri iesu christi: pater misericordia
rum t deus totius consolationis.
Et hoc ē de natura patrū: nunq̄
despicere filios: q: vt Plato dicit
viij. Ethi. Parentes plus natur
diligūt filios: q̄s filij parentes: vt ꝑ
etiā per.s. Doc. xxij.q.xxvi.ar.ii.
¶ Et q: quidā prēs sunt duri: mīres
molliores t tenerius amāt: vt di-
cit Arist.i. viij. Ethi. Et.s.doc.q.
.ō.ar.x. Ideo de⁹ passionē suā: t
amorē assimilat amori materno
di. Isa.xlix. Numq̄d pōt oblīsci
mulier infantem suū vt nō misera
tur filio uteri sui: Et si ipsa oblita
fuerit: ego tn nō obliuiscar tui. Ec
ce in manibus meis descripsi te.
ille. In scriptura tria requrunt.s.
charta: atramētū: t calam⁹. Car
ta i qua scripsit amorosus filius er
ni prius: fuerūt sacratissime man⁹
eius. Pēna fuerūt claui q̄ man⁹
t pedes tā dure trāsfixerunt. Al

ramētū vero eiusdē sanguis pre
ciosus. Et sequit. Muri tui coram
oculis meis semp. Quia sic muri
defendunt ciuitatē a seriis t ab ini
micis: ita plage xpi defendūt nos
a demonibus t sempiterna dam
natiōe. Nullus ergo dubitet: nul
lus diffidat: nemo desperet se nō
posse consequi diuinam misericor
diam: quia ipse clementissim⁹ est:
peccatores in suis sanctis manib⁹
descriptos: semp t vbiq̄s deferēs
Propterea scribit in libro de spi
ritu t aia. Nemo de dei pietate
diffidat: cūm maior est eius miseri
cordia: q̄s nostra miseria. Et q̄l
quis ad eum toto corde clamauē
rit et audierit illum: q: misericors ē.
Tardius siquidem videt sibi om
ni peccatori veniam dare: q̄s ipsi
peccatori veniā accipere. Sic fe-
stinat absoluere reum: a tormēto
conscientie sue: quasi plus cruciet
eum cōpassio miseri q̄s ipsum mi
serus cōpassio sui: hec ibi. ¶ Se-
cūdo probatur veritas divine mi
sericordie lege diuinali. Lex enim
diuina ē certa t verissima: a sum
me veritatis fonte procedens. Et
sicut sol non emittit radios tene-
brosos: sed claros: ita lex dei que
est ipsa veritas summa: quia illu-
minans intellectum humanum:
emittit veritatem t non falsitatē:
que veritas est in intellectu. Ari-
sto. in. vi. Methā. t. vi. Ethicor⁹
Et hec veritas est ipse deus. Jo.
xiij. t in decretis. di. viij. c. Sicō
suetudinem. t. c. Cō contempta.
viij. q. i. c. Omnis qui. xi. q. iij. c.
Abijt iudas. Et de peniten. dist.
.ij. Si enim inquit t de consc. di.
.v. c. Saluator. Et. c. De spiritu.
Ego sum via veritas t vita: ergo
que reuelātur nobis per prophe
tas dei veros: non possent esse fal
sa: sed vera sunt vera: sicut sunt in mē
te divina. Confirmat hoc sanctus
doc. vigesima secunda. q. ex viij. ar.
vi. Sed cum deus sua lege per p
phetas se esse clementem t misē
ricordem reuelauerit: t eandem
peccatoribus impartiri promise-
rit: ergo deus est clemēs: benig-
nus t misericors. Patet hoc ve
ritas in scriptura sacra: que pla-
nissime de dei misericordia loqui
tur. Nā gen. xxxij. c. Minor sum
cunctis miserationibus tuis.
Exo. vigesimo. Faciens misericordiam in milia. his qui diligunt
me t custodiunt precepta mea. t
.c. vigesimo secūdo. Exaudiam eū
quia misericors sum. xxiij. Mi-
serebor: cui voluero. Deutero-
nomii. iij. Deus misericors do-
minus deus tuus. Deser. c. v.
Faciens misericordiā in multa mi

lia diligentibus me: ꝛ custodienti
bus precepta mea. c. vij. Custodi-
ens pactum ꝛ misericordiā diligen
tibus se. ꝛ. c. xxxij. Et in seruis tu-
is miserebitur. ꝑs. xxv. Misseri-
cordia tua ante oculos meos est.
xxix. Audiuit dñs ꝛ miserē mei.
xxxij. Fiat mia tua dñe super nos,
ibi. Mia dñi plena ē tra. l. Mi
serere mei deus scōm magnam
misericordiam tuā: ꝛ ꝑm multitu
dinē miserationū tuarū dele iniq
tatem meā. lxij. Melior est miseri
cordia tua sup vitas. lxviij. Quo
niam benigna ē misericordia tua.
lxxxiij. Misericordiā ꝛ veritatez
diligit deꝰ: gratiam ꝛ gloriā dabit
dñs. lxxxv. Misericordia tua ma
gna est sup nos. lxxxviij. Ubi sunt
misericordie tue antiquē dñe: cij.
Mibitus est dñs timentiꝫ se. ibi.
Qui coronat te in mia ꝛ miserā-
tionibꝰ. Et. cxiij. Misericors do-
minꝰ ꝛ iustus ꝛ dñs noster misere
tur. cxv. Misericors ꝛ miserator
dñs. Et ꝑs. cxvi. Laudate dñm oēs
gētes: laudate eū oēs populi: quo
niam confirmata est super nos mi
sericordia eius ꝛ ꝟitas dñi manet
in eternū. Isai. xiij. Misserebitur
enim dñs Jacob. xxx. Propterea
expectat dñs vt misereatur nri.
xxxij. Unc miserere mei: te enim
expectamus. Esto brachiū nostrū
in mane: ꝛ salus nostra in tpe tri
bulatiōis. liij. Misericordia sem
piterna miſus sum tui. lviij. Cla
mabis ꝛ dicet: ecce adsum: qz mi-
sericors sum dño deus tuus. Joel.
ij. Conuertimini ad dñm deū ve
strum: qui benignus ꝛ misericors
est Abach. iij. Cū iratꝰ fueris mi-
sericordie recordaberis. Zacha. x.
Conuertam eos: qz miserebor eo
rum. Tre. iij. Misericordie domi
ni qz non sumus cōsumpti. Mi-
ix. Videns iesus turbas miſertus
ē eis. xv. Misereor: turbe. xvij.
Non ne ergo oportuit ꝛ te misere
ri cōserui tui: sicut ꝛ ego tui miſt
sum: Luc. i. Et mia eius a proge-
nie ꝛc ibi. Ad faciendā miaz. ibi.
Per viscera mie. vi. Estote ergo
misericordes ꝛc. Et. vij. Mua cī
vidisset dñs mia motꝰ super eaz.
Eph. ij. Deus autez qui dives ē
in misericordia: ꝓpter nimiā dile-
ctē suam: qua dilexit nos. Tit
iij. Scōm suam misericordiam sal
uos nos fecit. Jacobi. ij. Superex
tat át mia iudiciū. i. pe. ij. Mūc ēt
miam cōsecuti. Et Jude. Expecta
tes miaz dñi nri iesu xpi. ¶ Ter-
tio ꝓbatur deū eē misericordē le-
ge humanali. Ler. n. humana ēt
apte in plerisqz locis deū eē mise-
ricordē affirmat. Longū eēt adsu
cere: sed tñ aliqua ex parte: quid
dicat referam. Lege in decreto
di. viij. c. Consuetudo. Et di. l. pon

derek. ꝛ di. lxxxvi. c. In singulis.
Et di. xciij. c. Dyacon sunt vbi ait
Hiero. Moderatio enim dei ac
pietas solū nostrū reditū querit:
ac nos cupit longa bonitate salua
ri. Si non cōuertimur: si duri col
li sumꝰ: si in peccatis vsqz ad mor
tem perduramus: assidue peccan
tium non miserebitur deus. Ꝟ ille.
xxvi. q. vltima. c. Alligant. Et de
pe. di. i. c. Taciturnitas. Et para-
pho. Et si nō. Et paraphō pōt. Et
de pe. di. i. c. Libenter. Mñ Am-
brosius ex libro paradisi ait. Libē
ter ignosco: pp te indulgeo: miseri
cordiā malo qz sacrificium: qz per
sacrificium iustus cōmendat: per
mia peccator redimit. Unde nō
veni vocare iustos sed peccatores
ad penitentiā. In lege sacrificium
ē. In euangelio misericordia est.
Lex per moysen data est: per me
gratia. hec ille. Iterū de pe. di. ij.
Si iniquitatibus. Et Maximus
imperator Justinianus. C. de nu-
ptijs. l. imperialis post principium
sic inquit. Nam ita credimꝰ dei be
niuolentiam circa genus humanū
animia clementia: quantum nature
nostre possibile est imitari: q quot
tidianis hominum peccatis sem-
per ignoscere dignatur: ꝛ peniten
tiam suscipere nostram: ꝛ ad me-
liorem statum reducere. Quod si
circa nostros subiectos imperio
illud facere diferamus: nulla ve-
nia digni esse videmur. hec ille.
Et idem in autentico. vt non luxu
riētur contra naturam. col. vi. ait.
Omnibus hominibus qui recte
sapiunt: manifestum esse putamꝰ:
quia omne nobis est studiū ꝛ ora
tio: vt crediti nobis a domino ho-
bene viuant ꝛ eius inueniāt placa
tionem: quoniam ꝛ dei misericor-
dia non vult perditionem: sed con
uersionem ꝛ salutem: ꝛ delinquen
tes: qui coniuguntur: suscipit deus:
propter quod nos omnes inuita-
mur dei timorem in sensibus acci
pere ꝛ inuocare eius placationez:
quia omnes qui deum diligunt: ꝛ
eius misericordiam sustinent: hoc
faciunt. hec ille. Quis igitur dubi
tare potest deuz esse misericordē:
Quis de diuina venia ammodo
formidabit: Eia ergo peccatores:
emollite corda vestra. Currite ad
misericordie fontē: ad patrem in-
dulgentissimum: ad benignissimū
spūm sanctum: ad pijssimum xpm
qui expāsis brachijs: ꝛ capite in-
clinato: vos dulciter expectat: vt
suauissimū misericordie osculum:
vobis porrigat ꝛ exhibeat.

Secundo principa
liter misericordie
dei cōtemplabimur
quantitatem. Ite-
rum sancti theolo

gi pro maiori declaratione: tā dul
cissime misericordie: querunt de
quantitate huius diuine misericor
die. Utrum. s. finita sit: an infinita.
Huic questio in postilla super pe.
R̄ndit. s. Boc. dicēs q̄ dei mi
sericordia tanta ē: vt sit icōprehen
sibilis implens omnia: in oīb⁹ exi
stens: sublimior: eterna. virtuosa:
vniuersalis. Et. s. Leo papa de
pe. di. i. c. Multiplex. Misericor
die inquit dei nec mēsurae possu
mus imponere: nec tpa diffinire:
apud quē nullae patīt moras ve
nie conuersio. tanta ē summi dei
misericordia: vt plenū sit celū. Can
tat hoc psalmista p̄. cxij. di. Ma
gna ē misericordia tua super celos.
Et. s. Boc. in. xuij. di. xlvi. dicit: q̄
beati p̄ueniantur ex dei misericor
dia vltra condignum. Tanta ē vt
repleat totum orientem: occiden
tem: septētrionem ⁊ meridiē. Cō
firmat itē⁹ Dauid p̄. xxxij. Mi
sericordia domini plena est terra.
Tanta est vt pertingat vsq; ad in
fernum. Aut nāq; sanct⁹ Boc. iiij.
sen. di. xlvi. q. iiij. ar. i. Deus sem
per miseretur: puniendo in infer
no citra condignum. Nam si de⁹
puniret damnatos: p̄ eorum de
merita: illos ad nihilū redigeret.
Tanta est vt limbus puerorū to
tus sit plenus. Nam ibi nō sit pleni
tudinem omnium scientiarum: ⁊
nullam penam sensus sustinent: vt
declarat. s. Boc. iij. di. xxi. q. i. ar.
iij. Tanta est vt penetret purga
rium. Nam suffragia viuorū ex
dei misericordia applicantur de
functis ibi existentibus: vt inquit
s. Boc. in. iiij. sen. di. xli. q. ij. ar. iij.
Et si supersunt vni. dantur alteri
indigenti: ⁊ inde ex dei pietate libe
rantur atq; in celum deducuntur.
Tanta ē vt nulla creatura sine dei
misericordia reperiat. Inquit enī
s. Boc. in p̄ma parte. q. xxi. ar. iij.
q̄ in oībus creaturis: etiam mi
nimis ⁊ vilibus dei misericordia re
lucet. Et vt paucis vtar. Tanta est
dei misericordia: vt sit eterna. Ca
nit ꝑ Dauid p̄. lxxxviij. di. Mi
sericordias domini in eternū cā
tabo. Et. cxcvi. p̄. Cōfitemini do
mino quoniam bonus: quoniam
in eternum misericordia eius. Sz
quid amplius dicam? Dei miseri
cordia tanta ē: vt ad omnia pecca
ta diluenda: semper paratissima ⁊
intentissima sit. Confirmat hoc
Chrisо. ⁊ in decretis. de pe. di. iij.
c. talis. Talis mihi creditalis est
erga homines pietas dei. nūquā
spernit penitentiam si ei sincere ⁊
simpliciter offerat etiā si ad sum
mū quis peruenerit malorum: ⁊ in
de tamen reuerti velit quid virtu

tis viam susceperit: libenter ample
ctitur: facit oīa quatenus ad pri
orem reuocet statum: quod ē adhuc
p̄stantius ⁊ eminentius: ⁊ si non
poterit quis explere in p̄senti sa
tisfaciendi ordinē: quantulācunq;
tamen ⁊ quelibet breui tempore
gestam: non respuit penitentiam.
Suscipit etiam ipsam: nō patitur:
quātus exigue conuersionis per
dere mercedē. hec ille. Hanc im
mensam ⁊ infinitam misericordiā
indulgentissimus deus volēs nū
do ostendere: humanitate assum
pta: in altam crucem ascendit in
qua thesaurum sue cordialissime
⁊ infinite misericordie: p̄ciosum
suum vz sanguinē ex capite. ma
nibus. pedibus. latere. atq; ex toto
corpore: pro redemptione pecca
torum largissime effudit. Legitur
de magno Alexandro: q̄ volens
ditare suos milites fecit fieri quā
dam domum plures habentē por
tas: in qua maximū collocauit the
saurum: liberam dans potestatem
vt quilibet militum posset auferre
de thesauro quantum vellet. Cō
cum factum fuisset super modum
ditati remanserunt. Sic magnus
immo maximus imperator mun
di eterni patris filius. De quo ait
apostolus colo. ij. in quo sunt oēs
thesauri sapientie ⁊ scientie: edifi
cato palatio sui corporis: pleno
thesauro misericordie ⁊ clemen
tie apertis quinq; portis suarum
plagarum inuitat peccatores: in
uitat pauperes: inuitat indigentes
inuitat omnes cuiuscunq; gradus
dicens illud Christo. Ecce pre
tium sanguinis mei quem dedi pro
redemptione animarum vestra
rum. Ecce porte aperte: ecce do
mus perforata: ecce ostia paten
tia: ecce thesauri incomparabiles.
Ad hos properate: ad hos curri
te: vt inquit Fulgentius. Et sinus
vestros implete. Unde Augusti
nus in libro de virginitate. Inspi
ce vulnera pendentia: sanguinem
morientis: p̄tium redimentis ⁊
cicatrices resurgentis. Caput ha
bet inclinatum ad osculandum: cor
apertum ad diligendum: brachia
extensa ad amplectandum. Hec
quanta sint considerate: ⁊ in state
ra cordis vestri appendite: vt to
tus vobis christus figatur in cru
de: qui totus pro vobis fixus fuit
in cruce. hec ille. Ecce igit̄ ille ma
gnus ⁊ ditissimus deus. De quo
apostolus ephe. ij. Deus autē qui
dives est in misericordia: propter
nimiā charitatē suam qua dilexit
nos: ⁊ cū eēm⁹ mortui p̄ctis viuifi
cauit nō i xp̄o cui⁹ gr̄a estis salua
ti. Et sic p̄z scōa pars principalis.

Tertio principaliter diuine misericordie cōtēplari debem⁹ exēplaritatē. Plurima sunt ⁊ innumera exempla dei pietatem: clementiam: ⁊ benignitatem atq; misericordiaz probantia: sed ceteris omissis: vnum tm̄ adduco: beatissime vz marie Magdalene in q̄ summa dei pietas ⁊ misericordia relucet. Scōm. n. Augustinum ⁊ Gregoriū. Magdalena fuit illa peccatrix: de qua habetur. Luce vij. Hec ab adolescentia: sine freno: corporalib⁹ delicijs dedita virginitatem perdidit carnalitati corpus suum exponens. Et cum totiens deum offenderit ⁊ infernales penas meruerit: tm̄ longo tempore a benignissimo deo fuit expectata. Hec lumine diuino inspirata: ad xp̄i predicationez vocata: corde cōpuncta: pompis ilico ab ieiunijs ⁊ omnibus voluptatibus: amatorijsq; postpositis: ad domū symonis leprosi vbi audiuit xp̄m discūbere properauit. Et non audens vt peccatrix: iter iustos apparere: retro secus pedes domini māsit: vbi pedes eius lachrymis lauit: capillis tersit ⁊ precioso vnguēto vnxit. Hec igitur ē maria Magdalena: cui dominus tam maxima beneficia ꝯtulit ⁊ tāta signa dilectiōis ostendit. Nā ipsam benignissime ⁊ dulcissime ad penitentiam acceptauit. Nō eam expulit: nō iniurijs affecit. Non ei peccata tam horrenda ipropera uit: sed vniuersa quo ad culpaz ⁊ penam: sibi liberaliter remisit di. Remittunt̄ tibi peccata tua. Ab ea septem demonia expulit: i suo amore totaliter accendit: familiarissimam sibi eam cōstituit: hospitam suam fecit: procuratricez suā: eam in itinere habere voluit: eaz semper dulciter excusauit. Nā excusauit eam apud phariseum qui dicebat eam prodigam: lachrymātem videns: lachrymas continere non potuit: cuius dilectione quatriduanū fratrez resuscitauit. Cuius amore: Martham sororē suā a fluxu sanguīs: quem duodecim annis perpessa fuerat liberauit. Cui⁹ meritis: Marcellā sororis sue famulam: vt illud tam beatuz ⁊ dulce verbū: beatus venter qui te portauit ⁊ vbera que suxisti exclamans diceret: dignā fecit. Hec est illa que in tempore gratie solēnem penitentiam prima fecit: que optimam partez elegit: que ad pedes sedēs domini verba audiuit: que domini caput vnxit: que iuxta crucem in passione fuit: que vnguēta parās corpus eius vngere voluit: que a monumento: discipulis recedētibus nō recessit. Cui xp̄s resurgens primo apparuit: ⁊ apostolorum apostolaz fecit. Hec cum Lazaro ⁊ Martha ⁊ quibusdam alijs ab infidelibus sine remige: sine gubernatore periculo maris exposita vt submergeretur angelo duce marsiliam deuenit. Quā patriā vultu placido: facie serena: lingua discreta: suis ignitis eloqis ⁊ predicationibus ad fidē xp̄i conuertit. Hec principē marsilie ad sanctū petrum ierosolimā misit: cuius vxor fortuna in mari seuiente: parturiēs filiū: mortua ē: ⁊ in scopulo posita apud quā puer natus: breui moritur⁹ ē collocatus. Accessit marit⁹ ierosolimam ⁊ post duos annos reuertens: pulchrū puerū in scopulo ludentē intuetur: qui ad māmas mortue matris currēs se abscondit. Accedit illuc princeps deuotissimus: videt filiū viuum: sed mortuam matrez: tunc lachrymis ⁊ gemitib⁹ magdalenam orat: vt que filium conseruauit viuum: matrem viuam sibi restituere dignaretur. Mira res. Vxor quasi a somno vigilans ait. Magni meriti es beata maria magdalena ⁊ gloriosa: que in partus mei pressuris obstetricis iplesti officium: ⁊ in omnibus necessitatibus: ancille tue seruitium exhibuisti. Tunc princeps inquit. Viuis ne vxor mea dilecta? Cui illa. Viuo equidem. ⁊ nunc primo de peregrinatione qua tu venis venio. Et sicut. b. Petrus te ierosolimam duxit ⁊ omnia loca in quibus dominus mortuus est passus ⁊ sepultus: ⁊ alia plura ostēdit: sic ⁊ ego vna cum. b. Maria magdalena duce comite vobiscū fui: ⁊ singula loca conspexi: ⁊ conspecta memorie cōmendaui. Tunc peregrinus ingenti gaudio: accepta cōiuge ⁊ filio ad propria remeauit. Hec est que superne contemplationis auida: asperrimaz heremū petijt: ⁊ in loco angelicis manib⁹ preparato per. xxx. ānos incognita māsit. Vbi nec aquaꝝ fluenta: nec herbaꝝ erāt solacia: vt ex hoc manifestaret̄: q̄ redēptor nr̄ sua amplissima misericordia nō terrenis refectōibus: sed tm̄ celestibus epulis disposuerat saciare. Qualibet āt die. septē horis canonicis in ethera ab angelis leuabat: ⁊ celestiū agminū cocentus gloriosos corporalibus etiaz auribus audiebat. Unde diebus singulis huius scemodi suauissimis dapibus saciata: ⁊ inde per eosdem angelos ad proprium locum reuocata: corporalibus alimētis nullatenus indigebat. Tandem ipsius glorioso appropinquante fine. Sibiq; diuinitus reuelato. s. Maximinum

adijt: angelicis deportata manibus. Et stans tota resplendens ⁊ coruscа: duob⁹ cubitis a terra sublevata: corpus ⁊ sanguinem xp̄i sibi exhiberi petijt: quod cum multa lachrymarum inundatione suscepit. Et tūc ante altare sanctissima illa aīa: migrauit ad dñm. O summa dei misericordia. O imēsa dei clementia. O ꝓfunda dei pietas. O pelagus diuine dulcedīs: que tam alta: tam ꝓfunda: tā habundans: ꝙ non solum mariā magdalenā: tot tantisq; donis decorasti: sed etiā eā facis: miraculorum gratia coruscare. Ex q̄bus vnum tm̄ referā. Clericus q̄dā de flandria Stephanus noīe: in tantam scelerum imanitatē ceciderat: ꝙ oīa exercēs flagitia: ea que salutē erāt nō solum nō facere: sed nec audire volebat. In.b. mariā magdalenā deuotionē habēs: eius vigiliam ieiunabat: ⁊ festum colebat. Dic ergo eius tumulū visitasset: Magdalena nec ex toto dormiēti: nec ex toto vigilāti tāq̄ mulier formosa: lugubres gerēs oculos: ⁊ duorum angelorum dextra leuaq; substētata presidio apparuit: eiq; dixit. Cur queso Sthephane meritis meis facta non rependis? Cur labiorum meorum instantia: nulla cōpunctione moueris? Ex quo enim ī me deuotionē habere cepisti: ꝓte deū semp̄ instanter oraui. Surge ergo ⁊ penitētiā amplectere. Neq; n. ego te deseraz: donec deo fueris reconciliatus. Ille igit̄: mox tantā gratiā in se infundi sensit: ꝙ seculo abrenūcians: religionē introiuit: ⁊ ꝑsectissime vite: fuit: ī cuius morte: visa est magdalena: iuxta feretrum cū angelis stare: ⁊ eius aīam quasi colūbam candidā: cum laudibus in celum deferre. Propterea Greg. in home. talē tantāq; dei misericordiā in magdalenam diffusam admirans ait. Cogitanti mihi de marie penitētia: flere magis libet q̄ aliquid dicere. Cuius enim vel saxeum pectus: ille huius peccatricis lachryme: ad exemplum penitendi nō emolliāt? Considerauit nāq; quid fecit: ⁊ noluit moderari quid faceret. Super ꝯuiuantes ingressa ē: non iussa venit: inter epulas lachrymas obtulit. Discite quo dolore ardet: que inter epulas flere non erubescit. Sed ecce q: turpitudinis sue maculau aspexit: lauanda ad fontē minime cucurrit. Conuiuātes non erubuit. Nam quia semetipsam grauiter erubescebat intus nihil esse credidit: qd̄ verecundaret foris. Quid igit̄ miramur fratres? Mariam venientem: an dñm suscipientem? Suscipientem dicam an trahentem? Dicam melius trahentem ⁊ suscipientem. hec ille. quam ille concedat ⁊c̄.

¶ Feria scd̄a palmarum. De inuidia. Sermo. xlviij.

Mundus totus post eum abijt. Joan. xij. Peruersitas ac malignitas dyabolice inuidie: talis ac tanta est: ꝙ vniuersum orbem miserabili morte damnauit. testante scriptura Sap̄. ij. vbi ait. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Hec si cuiusquā mentem intrauerit cunctarum virtutum: illum efficit inimicum. Jō Hiero. i epithaphio sancte Paule. Semper virtutes persequitur inuidia. Et Seneca ad Paulinū. Inimica est semper alienis profectibus inuidia. Qd̄ etiam vitium maxime assimilat statui infernali. Inquit enim Basilius. Fugiam⁹ inuidiam obicem pietatis obstaculum regni celestis: pign⁹ ⁊ primitias pene ꝑpetue. ꝓpter hāc obcecati iudei xp̄m dñm iugiter ꝑsequebant. Vñ cōcitati contra xp̄m ꝑꝑ Lazari suscitationem: non valentes sufferre: ꝙ illum multitudo populi sequeretur: ⁊ tantis miraculis coruscaret: conuenerunt in vnum dicentes. Totus mundus post eū abijt. Et quia tota ebdomada occupatur circa panē christi. Idcirco dimissis documentis euangelicis: de peccato inuidie predicabo. De qua tria videbimus.

¶ Primo diffinitionē.

¶ Secūdo malignationem.

¶ Tertio declarationem.

¶ Primo cōsiderare debemus inuidie diffinitionem. D. enim Albertus magnus in. ij. sen. d. xxxv. Allegans Phm in topicis ⁊ in ethicis pro declaratiōe huius materie sic dicit. Eiusdem moris est gaudere de bonis proximi: ⁊ tristari de malis. Sed contra hunc bonum morem est inuidia: que est tristicia de bonis proximi: ⁊ gaudium de malis. Et Augustinus super ps. dicit. Inuidia est odium felicitatis aliene. Remigius autē. Inuidia est dolor de alieno bono Sed Johan. damascenus in libro secundo suarum sententiarum. Et D. s. in. xxij. q. xxxvi. ar. i. et i questione de malo. q. x. ar. i. Inuidiam sic diffinit. Inuidia est tristicia de alienis bonis. De bonis autem alienis vt idem Doc. s. dicit potest esse tristicia duobus modis. Uno modo quando aliquis tristatur de bono alieno inquantum imminet sibi ex hoc periculum alicuius nocumenti. sicut cum homo

tristatur de exaltatione inimici sui timeno ne eū ledat. Et talio tristicia nō est invidia: sed magis timoris effectus: vt Plō dicit in .ij. Rhetorice. Alio modo bonū alterius estimatur vt malū ꝓpriuz: inquantum est diminutiuū ꝓprie glorievel excellētie. Et hoc mō de bono alterius tristatur invidia. Et ideo ꝑcipue de illis bonis invidēt dolent ⁊ tristantur: in q̄bus est gloria: ⁊ in quibus hoies amant honorari: ⁊ in opinione esse: vt plō dicē i .ij. Rhetorice. Hac diffinitōne ꝓmissa: querit vtrū invidia sit mortale peccatū: Huic q̄stioni rñdet .s. Doc. xxij. q. xxxvi. ar. iij. Et in quest. de malo. q. r. di. q. invidia q̄n est perfecta sm deliberationez rōnis ⁊ boni notabilis ex genere suo est mortale. Et hoc declaratur triplici ratione.

¶ Primo q: est in spūmsanctum ꝑccatiua.

¶ Secundo q: est a summo deo auertiua.

¶ Tertio q: est anime rationalis ⁊ interfectiua.

¶ Primo invidia est pctm̄ mortale: q: est in spūmsctm̄ peccatiua. Q̄ō sic ꝓbat. Illud q̄ō agit ꝓtra caritatē ꝓprie est peccatiū in spiritūsanctum: q: impugnat ipaz caritatē: que est opus ꝓpriū .s. Sed invidia agit ꝑ caritatē proximi: ex hoc q: est dolor: siue tristicia boni sui ꝓximi: ergo est peccatum in spiritumsctm̄. Sed illud q̄ō est peccatum in spūmsanctum est pctm̄ mortale. igit invidia est pctm̄ mortale.

¶ Secūdo invidia est pctm̄ mortale: q: est a summo deo auersiua. Quicūq; auertit se a bono incōmutabili: ⁊ ꝓuertit se ad bonū cōmutabile. i. ad creaturā peccat mortaliter. Sed invidia est huiusmodi. Nam invidia spreto deo cōuertit se ad excellentiā boni tpalis: ⁊ vltra hoc facit oia ista mala cōuertens se ad odiū: ad suſurratione: ad gaudiū ⁊ exultatōez aduersitatū ꝓximi: ad tristiciā ⁊ afflictionem in ꝓsperis: vt declarat Gregorius. xxxi. mor. ⁊ .s. Doc. vbi supra ⁊ Albertus in .ij. sen. d. xxxv. Ergo invidia est pctm̄ mortale.

¶ Tertio invidia occidit spūaliter aiam priuādo eā gratia ⁊ caritate que est vita ipsius aie: iuxta illud ꝓmo Jo. iij. Nos scimus q̄m trāslati sumus de morte ad vitam: q̄m diligimus frēs. Mors vero ꝓbat per Job. c. v. vbi dicit. Parvulū occidit invidia. Et glo. super illud .ij. Cor. ij. Christi bonus odor sumus ait odor: iste vegetat diligētes: ⁊ necat invidentes. Ex quib⁹ conducitur: q: invidia ex quo interficit ⁊ occidit aiam est peccatum mortale.

Ecūdo principalr considerare debemus invidie malignitēz. Dicit n. Plō in .ij. Ethi. Invidia mor noiata sonat aliqd mali. Jō est maligna. Et tante malignitatis est q̄ō est.

¶ Primo diabolo assimilatiua.

¶ Secūdo sui ipius flagellatiua.

¶ Tertio diuini iudicij experimentiua.

¶ Prima malignitas invidie ꝺ diabolo assimilatiua. Dicit enim sapia de diabolo. c. ij. Invidia diaboli mors introiuit in orbē terraz imitant eū qui sunt ex parte illius hec ille. Elidēs. n. diabolus hoiez creatū ꝑ possidēda superna felicitate: quā ipse nondū adeptus erat sed mox adepturus amiserat: sep bia sua invidēs tanto eius bono ⁊ glorie malicie sagacitate: procurauit oibus modis vt illa priuaret: tentans eū: ⁊ inducēs ad inobediētiaz diuini mandati Et sic quotidie invidiam suggerendo: conat caritatē fraternā dissipare. Unde Johānes papa. xxvi. q. ij. Ethis dicit sic. Conat nāq; supple versutus hostis a principio ruine sue ecclie vnitatē rescindere: caritatē vulnerare: sanctoz opez dulcedinē invidie felle inficere: ⁊ oibus modis genus humanū euertere ⁊ prurbare. Volet. n. satio ⁊ erubescit ea ritatē quā in celo nequit habere: hoiem ꝓsatem ex lutea mra tenere in terra. Uñ oportet quantū fragilitati nre ꝓcedat: vt oēs aditus no cēdi ei⁹ vsquequo muniamur ne mors ingrediat ꝑ portas nras. hec ille. Et Gregorius in .v. mor. dicit sic. Quānis ꝑ oē vitū qō ꝑpetratur humano cordi antiq hostis virus infundat: i hac tñ negria: tota sua viscera serpēs ꝓcutit: ⁊ imprimendo de malicie pestē vomit. ō ille. Est igit ꝓditio demonis: vt bonis aliorū invideat. Uñ invidus imitat hāc ꝓditōem diaboli: dolēs de alienis bonis. Est quoq; ꝓditio eius dānatoz. Ait. n. ⁊ Dño. i. iij. q. dānati vellent btām virginē ⁊ ceteros sctōs dānare. Et si aliq; dānatus posset saluari: qō est ipossibile: ipe solus vellet saluari. Et hoc sequit q: sicut caritas est signū bonoz ⁊ saluādoz Jo. xiij. Ecōtra invidia sit signū diabolice ⁊ infernalis dānatōis. ¶ Secūda malignitas invidie est sui ipius flagellatiua. Licet enim oē pctm̄ affligat ⁊ torqueat aiam ⁊ pūgat ꝓscias. marie ät invidia. Dicit ē. n. q: invidia ē tristicia. Dio aūt tristicia marie spūalit torquet mentē. Propterea Jsid. libro differētiaz ait. Invidus alio medulit⁹ estuās alienis ꝓpōit luctis ꝓprijs semp erigit penas. Et Bic.

ad Aſellam de fictis amicis excla
mat di. O inuidia primū sui mor-
dax. Et Socrates dicebat. Utinam
inuidi in oibus ciuitatib⁹ oculos
t aureos haberēt: vt de oibus pse
cibus torquerent. Quot.n. sunt
hoiuz feliciū gaudia: tot sunt inui-
dor gemit⁹. h ille. Uñ grecisim⁹.
Inuid⁹ inuidia ɔburit intus t ex
tra. Et Oratius. Inuidia seculi nō
inuenere tyráni maius tormentū.
Hoc aūt aie supplicū exteriora ét
demonstrát signa. Et Greg.i.ix.
mor. Cū denicti cor liuoris putre
do corrupit. ipsa quoqz exteriora
indicát: qz grauiter aium vesania
instigat. Color quippe pallore affi
cit: oculi deprimunt: mēs accēdi
tur: mēbra frigescunt: in cogitatio
nibus scabies: in dēibus stridor.
hec ille. Et s. Cyprianus de inuido
ait. Huic vult⁹ minax toruus aspe
ctus: pallor i facie: i labijs tremor:
frigor in dentibus: vba rabida t
effrenata nequitia: si manus ad vio-
lentiā ꝓmpta. h ille. Aō é penit⁹
ꝰ naturā. Ait.n. Ari.i. Poli. Hō
est aial sociale atqz ciuile. Solita-
rium vo est bestia. Et ix. Ethi. Hō
est aial politicum. Aō sonat beni
volētiam: cōicationem: affabilita-
tem: t dulcedinem: nō asperitatē:
non exacerbationem non malorū
exoptationez: sicut maligníssimus
facit inuidus. Legit.n. de quodaz
rege: qui cuidam auaro t cuidam
inuido concessit: vt munus dige-
rent: ita tamen ꝙ munus a primo
electum alteri duplicaretur. Et cū
differrent: precepit rex: vt inui-
duo peteret. Qui petijt sibi vnus
oculum erui: vt socio ambo oculi
eruerentur. Unde Cyprianus su
per illud Gala. vi. Non inuicem
inuidentes ait. zelus iste modum
non habet: permanens iugiter si-
ne fine cum alia secula finiantur.
Quantoqz ille cui inuidetur suc-
cessu meliori preferatur: tanto inui
duo in maius incendium liuoris
ignibus exardescit. h ille. Et Cy
prianus inquit. Usqz adeo incura-
bilis est ista inuidie pernicies: vt
blandimentis erasperetur: inflet
obsequijs: muneribus terreatur.
hec ille. Et Eccli. xiij. Neqz ēt
oculus inuidi vel liuidi. Et enim
inuidus per Hely figuratus ait
primi Re. iij. vbi dicitur: ꝙ lucer
nam domini videre non poterat
donec extingueretur. Sic inuidus
lumen. i. prosperitatem temporalē
vel spiritualem: non potest clara
mente videre: nisi extinctam. idest
nisi subtractam: t tunc gaudet de
malo talis persone: t letatur: iubi
lat: t multis refert. Similis etiam
est inuidia vespertilioni. qō quidē
animal videre non potest lumen
diei: sed amat tenebras nocte. Sic

inuidi prospera hominum videre
non possunt: sed tñ aduersa de q
bus gaudent vbi dolere deberēt.
Nocent etiam primo cum pos-
sunt diuersis modis detrahendo
vel aliter nocendo. Inuidia īquit
Ugo de. s. victore aufert mihi pri
mū: ira meipm. Tantaqz est hu-
ius vitij malignitas vt nemini par
eat. Nā nō pcit patri: nō dño: nō
subditis: nō nobilibus: nō doctori
bus: nō mercatoribus: nō parenti
bus: nō vicinis: nō clericis: nō san
ctis: nō vitiosis. Quid dicā. Tan
te malignitatis est: ꝙ ea principes
t sacerdotes xpm crucifixerunt.
Unde Piero. in epithaphio san-
cte Paule ait. Semper virtutes
persequit inuidia. feriuntqz sum-
mos fulgura mōtes. Et enim oēs
sancti emulos habuerūt. In para-
diso quoqz serpens fuit: cuius in-
uidia mors intrauit in orbem ter-
rarū. Ipe quoqz dño noster iesus
xpc zelo est crucifixus. hec ille. Et
Valerius lib. o. iiij. ait. Nulla tam
modesta felicitas est: que maligni
tatis dentes vitare possit. hec ille.
Et hec est deniqz que hominē fa-
cit ꝓditorem. Prouer. xxiij. Ne
comedas cum hoie inuido: t ne
desideres cibos eius: qm̄ in simili
tudine arioli t coniectoris estimat
qō ignorat: Comede t bibe dicit
tibi: t mens eius non est tecum. h
ille. ¶ Tertia malignitas inuidie
est diuine vltionis experimentia.
Et ad hoc vnum terribile sufficiat
exemplū. Legitur enim in. iij. lib.
Dyalogo. Gregorij ꝙ erant duo
germani. s. Eutitius t Florentius
in heremo deo seruientes. Eutit⁹
magis literatus t illustrius: assu
mitur pro abbate cuiusdam abba
tie: Florentius remāsit solus i ma
simplicitate rogans dominum: vt
sibi aliquā societatem concederet.
Qui dedit sibi vrsum: quem pro
socio accepit t vt domesticū ani-
mal tractabat. Et ipse secit vrsum
pastorem: quarūdam ouicularum
suarum: assignata hora: qua a pa-
scuis ad cellam reuerti debebat. s.
hora comestionis: vt simul come-
derent. Uolat fama huius. Et di-
scipuli Eutitij vidētes ipsum non
huiusmodi miracula facere: inui-
dentes. vna die vrsum dormiēte
occiderunt: Florētius ꝓuidus do
luit. Eutitius visitat ipsum causa
consolationis. At florentius dixit
vel enunciando vel increpando:
ꝙ adhuc videret illos inuidos pu
nitos. Et factū est ita. Nā oēs oc-
cisores vrsi facti sunt lepori. Et p
dolore mēbra sibi dilacerabāt. Et
ita interierūt. O igr inuidia maledi
cta: o inimica oiuz virtutū. o fera

crudelissima. O sevissima rabies tu es illa qua primus ángelus ef fectus est serpens infernalis. Tu es illa: qua mors introivit in orbé terrarū. Tu es que Adam exulez fecisti. Abel occidisti. Romá de populata es. Carthaginé destru xisti. Troiam devastasti. Tu es i uidia: qua filius virginis traditus est & clavis affix⁹. Tu in omni lo cō sedes ponis. Inter prelatos re gnas. Inter dños triūphas. In ter equales seditioné ponis. Cle ricos stimulas: religiosos corro dis: multos etiā predicatores i p cipitiū trahis. Per te guerre: bel la: discordie: inimicitie: lecte: odia: innumera oriunt mala. Et isto tpe totaz Italiā in guerrā cōmouisti. Hec est que ferocissimū turchū: fidei christiane inimicū: in Italiaz deducit. O invidia qd de te peius referā? Jam facta es mūdi domi na: & in terreno principatu coronā ris. Ecce omnis tibi status sub dit: ois terrores ois gradus: q; eos ad eternam trāsmittis dānationez.

TErtio principaliter ꝯsiderare debem⁹ invidie declaratione: vt facilioꝛi mo do scientias vras in cōfessione purificare possitis: Duodecim.n. modis declaro invi diā esse peccatū mortale. ¶ Pri mus modus dicit susurrationis. Susurratio est filia invidie: cuius finis est amicitiā & pacem separe. ſm.s. Doc.xxij.q.lxxiij. ar.i.t.d. Albertū magnum in.xxxv.di.ij. sen. que est peccatū mortale: & tāz graue: vt excedat furtū: plumbā & detractionē. Propterea deus su surrones maledicit & detestat. Ec cle.xxvij. Susurro & bilinguis ma ledictus. Multos.n. turbavit pa cē habentes: lingua tertia multos cōmouit. Civitates muratas divi tum destruxit: & domos magnato rū effodit. Virtutes populoꝝ cō cidit & gentes fortes dissoluit: lin gua tertia mulieres viratas eicit & puavit illas laboꝛib⁹ suis. Qui respicit illā nō habebit requiē: nec habebit inimicū in quo requescat. Flagelli plaga livores facit: plaga aūt lingue cōminuet ossa: hec ille. Et Prouer. viij. Arrogātiā & su perbiā & viā prauā: & os bilingue detestor. Et Prouc. vi. Septimū qō detestat dñs: est eū: q ponit in ter frēs discordias. Cū ergo aliqs é susurro peccat mortalr. ¶ Se cūdus modus dr discēsionis & se parationis. Et he sunt malediche ci uitatū parcialitates: ex ipsa invidia originē trahēte. Dicit enim Au gustin⁹ sup Jo.c.vij. Livor: separat charitas ungit. Et Piero. sup il lo versiculo. Laudate in tympa no & choro dicit. Ubi invidia: ibi chorus nō est. i. ꝯcordia. Qui igit invidia motus: sectas & pcialitates sequit: mortalr peccat. Tales enim partiales: sunt a deo: ab eccl'ia: & charitate fraterna ois separati: & dia bolo ꝯiuncti: q; est fomes & princi piū & caput ois secte: discordie & pcialitat. xvi.q.ij.c. Ulisses. ¶ Ter tius modus dr odiatōis. ſm Gre gorium. xxxi. mora. & s. Doc. odium é filia invidie: & est peccatū mortale maximū: quo ad inordinationem peccātis ꝯ primus: ſm ipm doc. s. xxij. q. xxxiij. ar. iij. & ꝑme. Jo. ij. Qui odit frēm suum i tenebris est: & in tenebris ambulat & nescit quo vadat: q; tenebre obcecaue runt oculos eius. ¶ Quart⁹ mo dus invidie dr spūalitatis. Cū ali qs dolet & tristat deliberata ratōe de bonis spūalibus alioꝝ: vtputa de hūilitate: bonitate: sanctitate: p dicatiōe: ꝯcursu ꝯfessionis & mi raculis: mortalr peccat. Hec fuit invidia illoꝝ de qbus dr. Act. iij. Loquētib⁹ aplis ad populū sup uenerunt sacerdotes & magistrat⁹ tēpli: & saducei: dolentes q; doce rēt populū. ¶ Quint⁹ modus i uidie dr exultationis. ſm Grego. & s. Tho. in que. de malo. q. x. ar. iij. Exultatio in aduersis est filia i uidie. Cum igit aliqs gaudet de malo vel de aduersitate alicuius: vel tēporali vel spirituali ob invi diam: quā versus illum habet: & illud malum quo gaudet est nota bile: & de hoc cum ratione delibe rata perpendit semper mortaliter peccat. Si autem parvū est malū tēporale vel spirituale est veniale ſm. do. Anto. ¶ Sextus modus invidie dr secundationis. Dicit. s. Tho. in. xxij. q. xxxvi. ar. i. q; pusil lanimes sunt maxime invidi: vt pa tet in mulieribus: que sunt pusilla nimiores viris. Cum igit mulier sterilis: invidet secunde: dolens se cundas filios habere: & in hoc ab illa excelli: mortaliter peccat: si ra tiōe ꝯsentit. Idē si secūda invidet secūde: eo q; vellet aliā in hoc bo no prolis excedere: & eam filios nō habere. ¶ Septimus modus invidie dicitur honorationis. Di cit. s. Doc. vbi sup. a. q; invidia ma xime est de bonis i qbus é honor. Cum igitur aliquis invidet hono ri vel dignitati: vel glorie alteri: eo cum eis dignus sit. dolens q; ille habeat talem honorem vel digni tatem: semper mortaliter peccat. si aduertenter doleat vel contriste tur. ¶ Octavus modus invidie antiquationis. Dicit enim Arist. ij. Rhetoꝛice & s. Tho. vbi sup. a q; antiqu⁹ sive senex invidet iuve ni. Cum igitur aliquis antiqu⁹ vi ri senex dolet & tristatur q; aliqs iu

inuenio: q; videt excedi a iuuene in hoc bono. Uñ ⁊ malicioſe inuidet: ſemp peccat mortaliter. Sec⁹ ſi vellet aliqué iuuené eſſe ſenez: vt iunior eſſet magis quiet⁹ ⁊ morigeratus. ℂ Non⁹ modus iuidie dr̄ conſecutionis ſm. ſ. Boc. vbi ſupra. ⁊ Plm. ij. Rhetorice Dó dolet alter⁹ cū paruis expenſis ꝓſequi illud: qđ ipſe cū multis ꝓſequit. Luz igit aliqs in quacūq; re multū expédit: ⁊ videt aliū i ea dé vel ſimili re minus vel paz expédere: ⁊ dolet ac triſtatur q; ille minori ꝑcio vel pauciorib⁹ expenſis: eandé ré ꝓſequit: q̄z ipſe cum maiorib⁹ expéſis. Uñ vellet q; cō ſequeret: q; ſibi videt in hoc ab illo ſupari: vel ip: udétia vel i mō acquirédi ⁊ hmōi. ſemp ſic aduertéter doléo: mo: lr̄ peccat. ℂ Decim⁹ modus dr̄ gloriatiōis. Dicit enī Grego. xxxi. moza. Dū vana gloria: oppreſſaz mété corrūpit. iuuaé mor gignit. Cū igit aliquis vanā gloria ſimulat⁹: videſ alioz pulchritudiné vel audiens adornationē alterius in domib⁹: in veſtibus: libris: equis: in triūphis: in ſplédoribus: in ceteris ornamétis dolet ac triſtat aduertéter: nolens q; alter eſſet ſibi par i gloria: peccat mortal̄r. ℂ Undecim⁹ mod⁹ iuidie dr̄ peccatiōis. Cū q; dolet ⁊ triſtat: q; aliq; ꝓſequit ſuos appetitus circa quedā que ſunt pña mortalia: dolet dico ⁊ triſtat nō ratiōe peccati vel offenſe dei: aut proximi: ſed ob iuidiā quā ad illū hz vt videſ iuuenē habentē carnalē amaſiā: dolet ob inuidiā ⁊ triſtat nō ſe ſic poſſe facere: ſemp peccat mortaliter. Jó ait Salomō. Eccluer. xxiiij. Ne emuleris viros malos: nec deſideres eē cū eis: q; rapinas meditat mēs eoz: ⁊ fraudes labia eoz loquunt. ℂ Duodecim⁹ mod⁹ iuidie dr̄ aſſimilationis. Ait. n. Ariſt. ij. Rheto. Inuidi debūt tales q̄b⁹ ſunt aliq; ſilēs: aut ſm genus: aut ſm cogitatiōez: aut ſm ſtaturā: aut ſm habitum: aut ſm opinioné. hec ille. Et ite; i eo dé libro iquit. Aō ſilē inuidet ſili: in quātū vnus excedit aliū: aut ſi gulus ſigulo inuidet. Aō exponēs .ſ. Tho. dicit q; ſil̄ iudo p ſe é causa amoris ⁊ beniuolētie: tñ p accidēs: ſepiſſime é cā maliuolētie ⁊ iuidie. Et ſic itelligit Ariſto. Aō ſilē inuidet ſili. ſ. vel rōne lucri aut fame ⁊ hmōi. Cū igit artifex dolet de lucro: vel cōcurſu alterius: aut mercator: de lucro: vl̄ opinione alter⁹: vel doctor: aut ſcolaris dolet de doctrina: vel de fama alterius: vel nobilis de nobilitate alterius: miles dolet de militia alterius: fortis de fortitudine alter⁹ aduocatus de aduocatione alterius: notarius de notaria alter⁹ ⁊ huiuſmodi: que ſolent accidere iter equales vel quaſi equales: vt dicit ſ. Tho. in. xxij. q. xxxvi. ar. i. ſemper iſte dolor: vel triſticia aduertenter é mortale peccatū: quia vellet inuidus talem illo notabili bono priuari. Ueniale aūt iuidia eſt ſm. ſ. Boc. ⁊ d. Anto. quando quis triſtat de bono alterius: qđ eſt paruum: etiā cum ꝓſenſu rationis. ſicut puer inuidet. q; ſoci⁹ habet maiorem parté fructuum vel carnis q̄z ipſe. Scolaris triſtat q; ſocius bene cōponit latinum é veniale. q: materia ſubiecta. non eſt ſufficiēs. ad cauſandū grauitatem mortalis culpe. Item eſt veniale quādo triſtat quis de bono alterius etiam notabili. cū cōplacentia ſenſualitatis. nō tamen deliberata ratione conſentiens. Senſualitas enim vellet dolere. tamen ratio deliberate nō abſorbetur. ſic é veniale. Sed tunc mallum eſt peccatum. quando perfectione expellitur. inſurgens motus iuidie. ſed ſit ad coronam victorie. Caue igitur o chriſtiane hoc vitiū. ex quo tot peccata. tot ſcelera ⁊ dampnationes horribiles. tot tranſgreſſiones procedunt. Accipe verba ſancti Petri. prime. pe. ij. Deponentes oēm maliciaz ⁊ omne dolum ⁊ ſimulationes ⁊ inuidias ⁊ omnes detractiones. ſicut modo geniti infantes rationabiles. ⁊ ſine dolo: ac cōcupiſcie: preſtante ieſu qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

ℂ Feria tertia palmaruz. Beira. Sermo. xlix.

Querebant ſummi ſacerdotes ⁊ ſcribe: quō ieſum dolo tenerent ⁊ occiderent. Mat. xxiij. Graue ſine dubio: ⁊ nō min⁹ periculoſum eſt iracūdie peccatum: p qđ homo ratiōe priuat⁹: ⁊ aialibus ratione carentibus ſimilis efficit⁹: ſemetipſum quādoq; varijs ⁊ diuerſis ꝓcipitat erroib⁹: niſi q̄totius ille reſiſtat. Unde Ambroſius primo de offi. Reſiſte ire ſi potes: quia ſcriptum eſt. date locum ire. primum ſedato animum. ſi non preualueris frenos imponere lingue tue. deinde reconciliationis ſtudium non dimittas. hec ille. Et Epiſe. quarto. Sol non occidat ſuper iracundiaz veſtram. Dauid quoq; prophet⁹ Pſalmorum libro. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. Sed iracundus lumine rationis priuatus. hoc ſalubri ſpreto conſilio. cupit nōnūquam perdere vitam. non ſolum proximi. ſed etiam ſi poſſet. more iudeorum quereret chriſtū interfi-

fieere. Ideo dicunt assumpta verba. Quereb̃t quomodo ielus dolo tenerent ⁊ occiderent: que habentur in hodierno euãgelio. De ira igitur predicaturus hoc mane tria considerabimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scõo malignationem.

¶ Tertio multiplicationem.

¶ Primo considerare debem⁹ ire diffinitionẽ. A phõ.n.naturali quis considerat motũ. ira diffinit in primo de anima sic. Ira est accẽsio sanguinis circa cor. Materia nãq; ire est sanguis concitatus in parte sensitiua ebulliens circa cor: ⁊ iflãmans fel. Unde Joan. damasceñ⁹ in.ij.sen.inquit. Ira é accensio ei⁹: qui circa cor é sanguis et vapor: aliõe fellis. Et in decretis de pe.di.iij.paraphõ.i. Ira é concitati animi perturbatio. Phõs vero moralis: cõsideras viciũ prout est in genere motus ⁊ in rõne appetitus vindicte. Cui diffinitioni concordat. d. Albertus in.ij.sen.d.xxv.⁊.s. Boc. in xxij.q.clvij.ar.i. Et in.q.de malo. q.xy.ar.i. Et Cassiodorus sup̃ ps. Ira é motus animi concitat⁹ ad penam prouocãs inferendam. Et Rabanus super illud Mat.v. Omnis irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Ira est omnis motus maligno ad nocendum. Et Augu. Ira est tristitia ex iniurie vltionis. Et hec é ira viciosa fundata super inordinatũ ⁊ indebitũ appetitum vindicte. De qua Ari.vij. ethy. dicit: q; ꝫ audiat rõnẽ aliqualiter vt enunciantem: q; iniuriatum est, nõ tamen totaliter audit: quia non obseruat regulã rõnis in appetendo vel rependendo vindictam. s. neq; quãtũ ad modum appetendi vindictã: neq; quãtũ ad modũ irascendi. Sed hic venit querẽdũ vtrũ ira sit peccatũ mortale. Huic quesito rñdet dñs Albertus in.ij. sen.di.xxxv. Et.s. Boc. in xxv.q. clviij.ar.iij. Et i.q.de malo.q.xv. ar.ij.q; ira est peccatũ mortale: q; triplici rõne declaro.

¶ Primo rõne annumeratiõis.

¶ Scõo rõne priuationis.

¶ Tertio rõne damnationis.

¶ Primo rõne annumerationis ẽm.d. Albertum.⁊.s. Boc. vbi supra.⁊ Gre. Ira annumerat inter capitalia vicia q; sunt mortalia peccata. ergo ira é peccatuz mortale.

¶ Scõo idẽ probat rõne priuationis ẽm.d. Albertũ sic. Dẽ q; tollit lumẽ spũale est peccatũ mortale. Nã ẽm Damasceni: peccatũ est tenebra spiritualis. Et constat eum loqui: nõ de peccato veniali: sed mortali: quia peccatũ veniale non tollit lumen gratie. Sed

ira tollit lumẽ gratie. Ait.n glo. super illud. Supercecidit ignis ⁊ nõ viderunt sole. Ira impedit: ne splendeat sol veritatis ⁊ iustitie: quod non fit nisi propter mortale. ergo ira est peccatũ mortale. ¶ Tertio ira est peccatũ mortale rõne dãnationis. Nam ẽm.s. Boc. nihil meretur damnationẽ eternã nisi peccatũ mortale. Sed per peccatũ ire homo meret dãnationẽ eternam. Dicit enim dñs Mat.v. Omnis qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Ubi glo. dicit. q; p illa tria que ibi tanguntur. s. iudicium: concilium: ⁊ gehennam: diuerse mansiones in eterna damnatione: pro modo peccati singulariter exprimuntur. ergo ira est peccatũ mortale. Et sic patet que sit ire diffinitio ⁊ q; sit peccatũ mortale.

Secando principaliter notare debemus ire malignationem. Triplex nãq; est malignatio ire.

¶ Prima é itellect⁹ excecatiua.

¶ Scõa é ,pprij corpis corruptiua.

¶ Tertia é spũs sancti fugatiua.

¶ Prima malignitas ire é intellect⁹ excecatiua. Pro cui⁹ declaratiõe notãdũ: q; ẽm plãm in.ij. de ãia. Dispositio corporalis multuz cõfert operationibus mentis. Et in libro de principijs dr̃ q; ãia cõiuncta corpori: complexiones ei⁹ imitatur. Inter alias autem dispositiones corporis cõferẽtes operationi intellectuali est quies. Nam dr̃ in.viij.phy. q; ãia ledẽs ⁊ quiescens fit sapiens. Cõtrariũ autem quietis. s. motus impedit opationẽz intellectiuã. Cũ ergo ira: vt dictũ é in diffinitiõe sit cõmotio generata a passionib⁹ tristitie ⁊ desiderij ⁊ sit cõcitatio ⁊ sanguinis accẽsio: q; fit in pte corpis: sequitur q; ira impedit opationẽ intellectiuã: ⁊ é pfectũ virtutis obnubilans ⁊ obtenebrans rõnẽ. Unde. s. Tho. in prima secũde. q.xlviij.ar iij. ait. Inter ceteras passiones irascibiles: ira magis impedit iudiciũ ⁊ vsuz rõnis. Et Seneca in prouerbijs ait. Ira crudelitatis mater est: ingenia recta debilitat. hec ille. Sicut enim obnubilato oculo corpis ipingit hincide: ita obnubilata rõne ira cecat intellect⁹. Unde eato. Ira impedit aiuz ne possit cernere verum. Et Tullius in oratiõe pro Marcello. Iracundia quoq; cõsilio inimica é. Virgilius in.ij. eneydos. Furor: ira q; mẽtẽ precipitũ. Propter hoc &c. dicit. ⁊ registrat. xi. q.iij.c. Illa: q; rector nõ debet dare sententiam cũ est irat⁹: sed tranquillitatem mentis expectare. Nã cõmotiõis tpe iudex putat se q; se

cerit. Narrat.n.hystoria ecclesiastica: q Theodosius imperator: ⁊ si deuot⁹: tñ audita morte cuiusdã sui militis: tumultu populi apud thessalonicã occisi: ira superat⁹ fecit dolose vocari populum ad festos ludos: vbi ad vindictam plures occidi iussit: pp quod a beato Ambrosio mediolani nõ fuit permissus intrare ecclesiaz. xi.q.iij.c. Cũ apud. Et de Alexandro magno: legit: q ira successus: militez sibi charissimũ ciz̃orem occidit. Sedata vero irascedus perpẽdẽs doluit. Et ideo Salustius scribẽs verba cesaris in catilinario inquit. Oẽs hoies patres. C. qui de rebus consultãt: ab odio: amicitia: ira: atq; mẽa vacuos cẽ decet. Haud facile ainꝰ vez̃ puidet vbi ista officiũt. Ḃ ille. Excecato autem intellectu: alteraf ⁊ pturbaf volũtas: adeo q si tot⁹ mũdus filo teneref: uraf⁹ frangeret: vt satisfaceret. Spue ire: nemini parcens: de nullo curãs. nõ de pre. nõ de mre: de filijs. de vxore. de amicis: ⁊ qõ é peius: nõ de deo: nec de sanctis. Ũñ Prouer. xxvij. Ira nõ habet mĩam: neq; erumpens furor. Et puer. xvij. Expedit magis vrse occurrere: raptis fetib⁹: q̃z fatuo: cõfidenti in sua stultitia. glo i. iracundo. perturbata ãt rõne ⁊ voluntate perturbant ⁊ fugant oẽs virtutes. Ũñ Grego. hãc malignitatẽ describẽs. v. moral. circa finẽ ingt. Quãta sit iracũdie culpa pẽsare possum⁹: p quã patiẽtia pdimus vt qd quo ue ordie sit agẽdũ: omnino nesciat: q: nimiz̃ itelligẽtie lucem ira subtrahit: cũ mentẽ pmouẽdo cõfundit. Per irã iustitia relinquit: q: dũ pturbata mẽs iudiciũ sue rõnis exasperat: oẽ qõ furor suggerit: rectũ putat. Per irã gra vite socialis ãmittit: q: qui se ex humana rõne nõ tẽperat: necesse é vtiq; sinistraliter viuat. Per irã mansuetudo amittit: p irã cõcordia rũpit. p irã lux vitatis emittit. q: cũ mens iracũde cõfusiõis tenebras incurrit. huic de⁹ radiũ sue cognitionis abscondit. hec ille. Et. s. Do. xxij. q. clviij. ar. i. ⁊. ij. ait. q ira est inanis oĩz viciorz̃ inquãtũ. s. impedit quãrõnalẽ a q̃ originant virtutes. Et illud super ps. xlvi inquit. Nihil hoiez extra se ita trahit sicut ira. ¶ Scõa malignitas ire est ppij corpis corruptiua. Ira nãq; corrumpit ⁊ dissipat: ⁊ destruit corp⁹ humanũ. Dic. n. s. doc. prima scõe. q. xlviij. ar. i. q: ira causat furorẽ sanguinis: ⁊ ire furor é amar⁹: q: é ex felle: ⁊ assimilat igni. Ũñ Greg. v. moral. Ira hõ deuict⁹ ad apas mox insaniã ducit: ⁊ vsq; ad supplicium corpal' dispositiõis ab interno cogitationũ fundamẽto dissipat.

Nã ire sue stimulis accensus cor palpitat: corpus tremit: lingua seppedit: facies ignescit: exasperant oculi: nõ recognoscuntur noti: ore qdẽ simonẽ formant: ꝫ sensus qd loquat ignorat. In quo iraq; iste ab arreptitijo lõge é: q: actiõis sue psci⁹ nõ é. Ũñ plerũq; fit: vt vsq; ad man⁹ ligua psiliat: ⁊ eo furor mẽbra in ictib⁹ exerceat: quo itus ipaz mẽbrorz̃ dñaz mẽtẽ captiuaz tenet. Ḃ ille. Et pp hoc iracũdus figuraf p demoniacũ furẽtẽ: q vestimẽtis laceratis nudus intẽdebat. hoies vexabat: i monumẽtis dormiebat. ¶ Mat. ix. Et vsq; adeo ira corrũpet: vt Eccle. xxx. dicatur. zelus ⁊ furor minuũt diem. Et de Silla psule romanorz̃. de ci. d. narrat Augu. Nõ pre ira cũ turbulẽtissim⁹ ẽet: fracta est sibi vena sanguinis i corpe: ⁊ ita iterijt. O pessimũ vicitũ ⁊ oĩno detestãdũ: quo corpus: sensus: ⁊ vita ppria corrũpit ⁊ vastat. ¶ Tertia malignitas ire é spũs sancti fugatiua. Sedes eni ⁊ loc⁹ spũs sancti é mẽs pacifica. ps. lxxv. In pace fact⁹ é loc⁹ ei⁹. Et Hiero. ad Celãtiã. Nihil qcti⁹ ea mẽte eé debet: q̃ i dei hitacũlũ pparãda é. Si ãt spũs scũs iracũdiã ⁊ furorẽ senserit ptin⁹ mẽtẽ debit. Ũñ Gre. Dũ ira aiũz pulsat: scõ spũi suã hitationem turbat. Et ephe. iij. Noli contristare spũm scũz. Nec mirũ si spũs scũs declinat ꝓsortiũ iracõdiã: ẽt hõ talẽ fugit ⁊ detestatur. Ũñ puer. xxij. Noli eé amic⁹ homini iracundo: neq; ambules cũ viro furioso: ne forte discas semitas ei⁹: ⁊ sumas scãdalum aie tue. Et puer. xxvij. Graue é saxũ: ⁊ onerosa é arena. ꝫ ira stulti vtroq; é grauior. Ḃ ille. Ũñ Gre. v. moral. Per iraz gra vite social' ãmittit. Cũ. n. iracundus nõ se rõne tẽperet dign⁹ é vt abijciat a ꝓsortio hoium: ⁊ solus more ferarz̃ siluestriũ viuat. Nec inquã mirz̃ si spũs scũs aut hõ cũ iracũdo nõ põt conuenire: q: nec sibi ipi cõuenit. Ait. n. Cato. Cõuenient nulli qui secũ desidet ipe. Nic qdẽ irat⁹ ꝫ seipz̃ solũ frãgit vasa cartas: seipz̃ pcutit: pseq̃tur ira sua musculi: pulices: cattas ⁊ huiusmodi. Ũñ legit notabile exẽplũ i vitis patrz̃ de qdã iracũdo: q cum nõ posset cũ alijs conuersari ob iracũdiã suã: demũ accessit ad locũ solitariũ: vt sine ira viuẽt. Sz dum q/dã die pro aq̃ iuisset ad fontẽ: ipleto vase ⁊ i terra posito: casu effuso ẽ aq̃ ⁊ vas vsatũ. Sz ira aliqũ promot⁹ itez̃ ipleuit vas: itez̃ vsuz̃ ẽ. Et ille furibundus: vas ipsum fregit. Et sic perpẽdit: q nec cum alijs ire potest: nec cũ seipso stare potest pre ire: malignitate: q̃ spũs scti gra fugat. Propter qd i vitis patrum. Sira

cidtus mortuos suscitaret: deo nō placet. Efficit isuper demonis habitaculum. Quapropter apostolus vt vitaret hic malus hospes dicebat Eph̄e.iij. Sol nō occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. O miser iracunde: expellis a te spiritum sanctum ⁊ introducis inimicum diabolum. Expellis gratiā celestem ⁊ introducis inimicum infernalē: proicis ymaginem dei: ⁊ facis te sedile diaboli. O peior diabolo q̄ nō fuit ausus precipitare xp̄m ex templi pinaculo. Mat. iiij. Sz iudei irati voluerunt ipsum mundi saluatorem ex monte precipitare: vt habet. Luc. iiij. Quapropter nō immerito taleo iracundi: acriter a sumeno deo puniunt. Hoc attestant exempla: hoc auctoritates tam scripturales q̄z morales. Audi exēplū memoria dignum. Refert Cesarius: q̄ puella quedam diuitum parentum filia: ita iracunda fuit: vt vbicunq̄z esset: semper iram ⁊ rixas concitaret: ⁊ beatus se putabat: qui flagellū lingue sue euadere poterat. Tandem defuncta est: ⁊ in atrio ecclesie sepulta. Mane autem ad ecclesiā venientes: viderunt tūbam eius quasi fumum eructuantē. Qui territi: tūbam aperientes: ⁊ terram eicientes: medietatem corporis sui: vsq̄z ad vmbilicum consumptaz igne inuenerunt: alia parte integra remanente. Virgo erat sed ex iracundia terribiliter ⁊ apparenter fuit punita. Vitanda igitur ira est tanta ire malignitas: ad quā nos sacra scriptura multiplici ter inducit. Job. xxxvi. Dic̄. n. gressus xlv. Ne irascamini in via vt dicit quez opprimas. Eccle. vij. Ne festines velox ad irascēdum. Eccle. xi. Aufer iram a corde tuo. Jacobi primo. Sit omnis hō velox ad audiendum. Tardus autē ad loquendum: ⁊ tardus ad iram. Ro. xij. Nō vosmetipsos defendentes carissimi: sed date locum ire. Et Gregorius. v. moza. inquit. Curandū summopere est: ne ira que pro instrumēto virtutis sumitur: mentis dominet. sed velut ancilla ad obsequiū preparata: a rationis tergo nunq̄z discedat: hec ille. Ad cuius confirmationem recitat Valerius maximus ⁊ Hiero. q̄ Archita tarentinus: cum villicus suus ipsum offendisset. Sumpsisset iquit a te supplicium: nisi tibi iratus fuisset. Valuit enim crimē impunitum dimittere: q̄z prosequi motus ire. Plato quoq̄z cum aduersus suum delictum exarsisset: ne vindicte modum excederet: calligationis arbitrium alteri demandauit. Ex quibus dicendum est

proclamandū: q̄ ira est tam maligna: vt intellectū obnubilet: vt proprium corpus consumpat: vt spiritum sanctum ab anima auferat: vt diaboli socium faciat: vt acriter a deo puniatur: ⁊ scripture ⁊ gentilium exempla ipsam detestent. Et sic patet secunda pars principalis vitii malignissime ire.

TErtio vt tuā cōsciētiā: melius possis i cōfessione purgare: principaliter ire cōsiderare debem⁹ multiplicationem. Duodecim. n. modis multiplicat ira mortalis. ¶ Prim⁹ modus dī blasphemativus. Cū irat⁹ blasphemat deū: sanctos aut sanctas: vel fidē ⁊ baptismū: ecclesiā ⁊ hmōi sacra: semper peccat mortaliter: dū perpēdit se blasphemare. Nec excusat: q̄ ex subita ira hoc facit: vel ex more: sicut nec excusaretur ab homicidio: ⁊ consequenter a pena mortis: si quo ex impetu nec hoc ageret. Leuit. xxiiij. Nō q̄ maledixerit deo suo: portabit peccatum suum. Et Ro. xxvi. Maledicētes eis: deo displicebūt. ¶ Secūdo modus ire dī maledictivus. Cū irat⁹ maledicit aliquez nō deliberato ex liuore vindicte: optādo ei aliq̄d malū notabile nō nisi in malū. puta dicit. mors occidat te: talio vel talio infirmitas tibi accidat: pestis vel febris ve[l] ista sit tibi man⁹ vel pes frāgat: vel diabolus hēat aiam tuam ⁊ hmōi semp̄ ē peccm̄ mortale. Idē cū maledicit aiab⁹ parētū suoz viuoz vel defunctorū: aut aliorū hoium. Cū maledicit dñis aut platis. Cū maledicit diabolū nō rōne culpe: sz in detestatiōez creatoris. Idē cuz seipz maledixit ex impatiētia: optando diuersa mala notabilia. Cum maledicit creaturas irrōnales ex maliuolētia. s. in odiē ad possessorē ei⁹: vt sic ex carētia illi⁹ creature ꝓprie dāmificet notabiliter: vt per mortē equi: bouis ruinam domus: possessionis: mercātie ⁊ huiusmodi est mortale. Idē cū maledicit creaturā irrōnalez ad creatorem referēdo inq̄ztum. est creatura dei: q̄ est peccm̄ blasphemie. Dūm ⁊ mortale. Hoc est. n. detestari deū in opere suo. Et de hac intelligitur dictū apli. i. Cor. vi. Neq̄ maledici regnum dei possidebūt. Si aūt nō desiderauit mala fm rationē: sed ex subito motu ire: cui⁹ signū est: q̄ si hoc ꝓtingeret valde doleret. est venialē: vel ex correctiōne: vt talio terreantur: sicut quotidie faciūt parētes erga filios magistri erga discipulos: ⁊ dñi erga suos: q̄ tñ nō optāt illis illa mala: vt eis eueniāt: ⁊ fm. s. Dno. Sz si quo ex instinctu spūs sancti aliquē

maledicit nō est petiñ ſm.ſ.Boc. xxij.q.lxxvi. ¶ Tertiꝰ modus ire dr tumeliatiꝰ. Cōtūelia.n.ē vt ait.ſ.Boc.xxij.q.lxxij.ar.i. Dicere id qđ est ꝯ honorē alicuiꝰ i noticiá eiꝰ t aliox. Qđ fit principalr p v̄ba in eiꝰ pñtia. Cū igit iratus v̄bis suis aliquē nō aio corrigendi aut solaciādi:sed aio iniuriādi t ihonorādi:deliberate ꝓfert v̄ba ipotantia vitia vel opprobria peccat mortalr:vt dicēdo q; est fur:pditor:vsurarius:leno:sodomita:meretrix:hereticꝰ:illegitimꝰ:cornutꝰ vxor tua tibi posuit cornua. filia tua est meretrix.cecꝰ.claudꝰ.signatus a deo.vilanꝰ.ptialis.susurro.t bis silia v̄ba ipotitia magnū vitupiū ſm illā pr̄iaz. Idē cū cā iniuriādi ipropat de culpa ꝓterita.puta dicēs.tu fuisti latro.maiores tui fuerūt ꝓditores.vilani t hmōi.vñ xp̄s Mat.v. Qui dixerit fri suo fatue.qđ ptinet ad tumeliā.reus erit gehēne ignis. Et apl̄s. Ro.i. enumerat tumeliā inter petā ꝓ q bus dat eā in dānatio. Et.ij.q.vij. c. Qua l.ait demēs. Dānatōe sūt digni:qui prīb⁹ legatōe dei fungētib⁹ tumeliā inferūt. Et q dixit talia v̄ba iniuriosa ſz.d. Anto.tenet petere veniā ei cui dixit maxime si nō est ei subdiꝰ:t si cōmode ꝓt. Si vis latius videre lege sūmam d. Anto. tractatu de ira.t.xxij.ſ. Boc.q.lxxij. ¶ Quartꝰ modus ire dr rixatiuꝰ. Rixa.n.ſm Aug. t.d. Alber.in.ij.ſen. Est qñ ex ira inuicē aliq̄ se petitiūt:q; ꝓprie dr rixari ē aprox qñ dētibꝰ scinuicē secā:sicut etiā scinuicē boues secāt dente vel cornu. Cū ergo iratꝰ petit aio nocēdi:vel iniuriandi:vt in dultis ē mortale:i incipiēte ſm.ſ. Boc.xxij.q.xli.ar.i. Sz in defendēte se:nullū est pctiñ:nisi ex odio vel nimis se defenderet ſz v̄ba d. Anto.nō ē mortale si se aliqui percutiūt cā exercitij:vt pueri faciūt. Cōtra rixosos ait aplus Gala.v. Si inuicē mordetis t comeditis videte ne ab inuicem cōsumamini. ¶ Quintꝰ modꝰ ire dr ꝓliatiuꝰ. Ad iustū.n.bellū tria requiruntur. ſz.ſ.doc.xxij.q.xlvi.ar.i.t.q.lxvi. ar.viij. ꝫ auctoritas principis iusta cā:t intentio recta. Secus aūt si fit:est semp peccatū mortale. Et qui dat iniusto bello auxiliū:cōsilium:vel fauorē:mortalr peccat. Et tales mouentes t fauentes tenent ad restitutionē. Sz qñ fiēt ſ carissimi: ¶ Sextus modus dicitur partialiatiuus. Nam partialitas que ex seditione oritur.ſm.ſ.doctō.in.xxij.q.xlij.ar.i. est mutua impugnatio inter partes multitudis vel ꝓparatio ad pugnandum. Et opponit vnitati. Et dcīt semper est peccatum mortale. Nā t

ſm.d.Anto.in eo qui iniuste mouet seditionem t in omnibus sequacibus eius: est peccatum mortale:t tenetur de omnibus dānis inde secutis alteri parti. Qui aūt resistit iniuste seditioni:ratione boni pacis t defensionis:non ex vindicta aut odio nō peccat: licet si alteri parti sequeret multa mala t pericula:cedendum esset. Cū etiā partialis:guelphus aut gibelinus stromeicus aut zamberlanus:qui vincentie sic vocantur:ita obstinato vel partiali animo: appetit exterminiū alterius partis:exiliū vl' dānū ꝓpīnquas t nepīnas:paratus etiā in malis sequi partē suā:nō ē sine mortali peccato:t est in malo statu:ſz bñ amicos adiuuare:suasio modis debitis:ſz seditiose nūq̄z Ñ apl̄s.ij. Cor.xij. Ne forte cōtentiones t seditōes sint inter vos. ¶ Septimꝰ modꝰ ire dr idignationis ſz.d. Albertū i.ij. ſen.d.xxxv Indignatio est ire signū.ſ. subtractio beniuolentie:que debet ꝓximo. Et ſm do. Anto.qñ quis etiā offensus ita cuitat aliquē:vt nolit parcere:t ex indignatiōe quā tenet ꝯ ipsum:nō vult secū loqui:peccat mortaliter. Et alibi dicit. Si indignatus cōtra aliquē non valēs eum videre nec audire:reputās indignū q; sibi displicuerit:cū debuerit seruire potius:cōiter est venia le. Et si ꝓpter hoc retinet sibi loquelā:vel alia signa ostendit displicentie:que auferenda sunt:ad tollēdū scandalū ꝓximoꝝ t opinionē odij:posset eē mortale:non tamen tenet secum domestice conuersari si nō vult. Et cum ille qui iniuriā fecit petit veniā:iniuriatus tenet sibi reconciliari:loqui t rīdere t humiliationē acceptare:nō negādo illos actꝰ qui cōiter fiunt inter personas. Ñ Apo.colo.iij. Deponite t vos oīa.irā. indignationē.blasfemiā.turpē sermonem de ore vestro. ¶ Octauꝰ modus dr tumefactiuus. Tumor enim vt ait dñs Albertꝰ in.ij.ſen.di.xxxv. Procedit ab ira que est in corde: qñ.ſ.elata mēs indignum reputat talia sustinere:sine vindicta. Ideo ſm dominum Anto. Cum quis excogitat diuersas vias t modos vindicte erga aliquem: t talibus cogitationibus t desideriis replet mentē intendēs mālū notabile vt damnū illius qui fecit iniuriam: vt ire satisfaciat. aduertenter huiusmodi cogitationibus consentiens:est peccatum mortale. Idem vt satisfaciat ire sue quando vellet q; deus faceret vindictam t non homo. Talio enim vt ait Augustinus vellet deum carnificem ē sinū.i.manegoldum. De ais tumēte dr Hester.vltio.c.qui in tū

qđ fit ad irreuerẽtiã rei sacre.ray mũd⁹ ẏo. Sacrilegiuz é sacre rei violatio. vel eiusdem vsurpatio. Bern. dič Sacrilegiũ q̃si sacrile diũ. i. sacra ledẽs. vel sacra legens .i. furãs vel diripiẽs. Isiđ. i libro Ethymo. sic affinit Sacrilegiũ dr ab eo q̃ sacra legit. i. furat. b̃ ille. vbi q̃rit theologi. vtrũ sacrilegiũ sit pcñ mortale. Rñdeo ẽm doctrinã Boc. l. xxij. vbi supra in diuersis locis. ꝛ dico q̃ sacrilegium ẽz suũ eẽ formale ꝛ ꝯpletũ é pcñm mortale qđ triplici rõe declaro.

¶ Primo rõne oppositionis.

¶ Secđo rõne decapitationis.

¶ Tertio rõne superationis.

¶ Primo dico sacrilegiũ eẽ peccatũ mortale rõe oppositõis. Pro cui⁹ declaratõe notãdũ é. q̃ q̃ ꝑsiderat vnũ oppositoz ꝑsiderat ꝛ reliquũ. vt habek a Pbo. i. Pdo. ꝛ. i. de aia. similr ꝛ i topicis. quia oppositoz eadẽ é disciplina. vt ait Pbo. i. Topi. ix. Aetha. Et. i. ẽ aia. Rect⁹ é iudex iuẽpsius ꝛ obliq. viij. q. i. c. Sciendũ. ꝛ. ff. q̃ sunt sui vel alieni iuris. l. i. in principio vbi dr. Cognito q̃ sit sui iuris cognoscik qui est alieni. Et institutã eo. ti. i ꝓncipio. ꝛ. ff. Qui satisdare cogank. l. Sciẽdũ in fine. Et iõ cognito iã q̃d sit sacrilegiũ ꝑ suam diffinitõez. oportet cognoscere ei⁹ oppositũ. qđ é religio. Religio vt iquit. s. Tho. in. xxij. q. lxxxi. Est ẏtus reddẽs debitũ honorẽ ꝛ reuerẽtiã deo. ad quẽ ordinat hoiez vt est primũ principiũ creatiõis ꝛ gubernatõis rez. Et Tullius i. ij. Rheto. dicit. Religio est q̃ cuidã nature. quã diuinã vocãt. cultum cerimoniãq̃z affert. Tũc sic. Idđ qđ opponik ẏtuti religiõis é pcñm mortale. q: vt Pbo dič i. ij. Ethi. ꝛ in post predicamẽtis. Virtus ꝛ vitium sunt opposita. Sed sacrilegium opponik virtuti religionis. vt iquit. s. Boc. xxij. q. lxxxix. ar. iij. Ergo sacrilegium est peccatuz mortale. ¶ Secũdo ratione decapitationis. sic. Nullus debet decapitari nisi ꝓ peccato mortali iuridice ꝓcedendo. Sed qui cõmittit sacrilegium debet decapitari. Nam dicit Ray. ꝛ tãgit. s. Boc. xxij. q. lxxxix. ar. ij. q̃ si atrox iniuria fiat persone ecclesiastice. pena eius est decapitatio. C. de epis ꝛ clericis. l. Si quis. Alias iudicis reseruatur arbitrio moderãda ꝑ qualitate persone ꝛ rei: loci ꝛ temporis varietate. ff. ad. l. Juliã. peculatus. l. sacrilegij. Et Gratianus xvij. q. iiij. Si quis suadente diabolo. paraphro sequẽti. Qui loco vel cultui sacerdotibus vel ministris aliquid iniurie importauerit ad instar publici criminis ꝛ lese maiestatis accusabitur. Et consi-

cuo siue confessuo capitali sentẽtia a rectoribus ꝓuincie feretur: sicut in primo libro. C. legitur titulo de episcopis ꝛ clericis. l. Si q̃s in hoc genus sacrilegij. ꝛ. ff. ad. l. Juliã. repetundarum. l. vltima. Unde Damascenus libro tertio dicit. Purpura regale indumentum facta: honoratur ꝛ glorificatur. Et quis hãc perforauerit: morte damnetur: quasi contra regem agens. Ita etiam si quis rem sacram violat ex hoc ipso cõtra dei reuerentiam agit: ꝛ sic per irreligiositatem peccat. ergo sacrilegiuz est peccatum mortale. ¶ Tertio ratione superationis: sic. Sacrilegium superat peccatum fornicationis: habetur eniz in decretis. xvij. q. iiij. c. Sicut. vbi sic dicit papa pius. Sicut maius peccatum est qđ in deo cõmittitur: q̃z qđ in homine: sic grauius est sacrilegium agere q̃z fornicari. ergo sacrilegiũ est peccatum mortale.

Secundo principaliter sacrilegij considerare debem⁹ malignationem. Malignitas huius vitij pessimi attenditur scđm quadrifariã punitionẽ: qua deus seuerissime legitur punisse nephrios sacrilegos: q̃tuor sunt nãq̃z genera hominum in hoc mundo viuentium.

¶ Primi sunt pagani.

¶ Secundi sunt iudei.

¶ Tertij sunt christiani.

¶ Quarti sunt heretici.

¶ In quolibet istorum generum qui sacrilegium cõmiserunt: acerrime fuerunt puniti atq̃z exterminati. Antiochus enim rex pagan⁹ sacrilegus maximus prophanauit sacrum templum dei ierosolimis adeo q̃ plenum erat luxuria ꝛ comessationibus ꝛ scortantium cum meretricibus. Ultro se mulieres ingerebant facientes intus que non licebant: vt habetur .ij. Machab. vi. c. Sed non euasit impunitus rex impius ꝛ sacrilegus nephandissimus de tanto perpetrato sacrilegio. Nam in itinere constitutus cecidit de curru suo ꝛ collisus portabatur in gestatorio: plenus doloribus ꝛ torsionibus viscerum: ꝛ repletum est corpus eius vermibus: ꝛ adeo fetebat: vt toto exercitui intolerabilis esset. Et qđ plus est nec ipsemet tolerare poterat suuz fetorem. Et sic corporaliter ꝛ eternaliter mortuus é in maximis doloribus: vt habetur. secundo Machab. ix. Nonne Nabuchodonosor: propter sacrilegiũ ꝓmissuz i tẽplo ꝛ reb⁹ sacris

ierusalem. mutatus est in bouem. vt habetur Dañ. iiij. Et Augusti nus. xvij. q. iiij. c. Miror. Alicanor strenuus in armis. dux exercitus Antiochi: qui ꝓnatus é destruere templum dei: victus est ꝛ occisus in bello cuꝫ exercitu suo: a Juda machabeo: ꝛ dextera quá extenderat ꝓtra téplum cõminando: suspésa ꝓtra téplum: ꝛ lingua eius ꝑ particulas quibus est tradita: vt habet. j. Machab. xv. Theodoricus etiã narrat q; quidã iulianus ꝓfectus oriẽtis apud Antiochiã itrãs ecclesiam: minxit ꝛ ecclesiã dei. Sed paucis diebus interiectis: visceribus putrefactis interijt: emittens sercus per os. Magister in hystoꝛijs scolasticis refert q; magn⁹ Pompeius. post qꝫ deuicta iudea ꝛ facta tributaria romano ꝑperio, stabulari fecit equos in téplo dei ierosolymis. Semp postea fuit deuictus. ꝛ demũ decapitatus. qui semp fuerat fortunatissimus. Narrat Justin⁹. q; Brennus dux gallorꝫ venit cuꝫ .lx. milib⁹ ꝛ grecos. ꝛ spolijs hominũ saciatus. ad deorꝫ tépla anhelabat. volés rapere que in templo Apollinis preciosa erãt. Veniés igit supbus habuit obuiam ḋ̃tuor milia hoium. qui nihil potuerũt ꝛ tñ exercitum. Sz potuit deus qui suã iniquã intẽtionẽ cognouit. Nã subito facto terremotu ꝓmaximo. cadẽte parte mõtis pnasi. vbi téplum erat Apollinis: oppressit magnã partẽ exercitus. deinde grãdo ꝛ pluuia cadens de celo exterruit. Et ipse Brennus ex dolore seipm occidit. Sicqꝫ reliq fugiẽtes mortui sunt: vt vnus no remaneret. Danielis quoqꝫ. v. dicit: q; cum Balthasar fecisset apportari vasa aurea: que asportauerat pater suus vel auus Nabuchodonosor de téplo dei de ierusalẽ: ꝛ eis vterer: vidit digitos scribẽtes i pariete ꝛ eũ Mane: thecel: phares: ꝑ que ḣba fuit sibi significatũ: vt Daniel exposuit q; ei auferẽdũ erat regnum. Ad̃ no cte sequẽti euenit. Nam ingresso Cyro ꝛ Dario cũ exercitu suo i ciuitatẽ. capta est: ꝛ ipse Balthasar iterfectus é. Quã hystoriã recitat canõ. de ꝓse. di. i. Uestimẽta. Narrat insup Valeri⁹ maxim⁹ li. b:o ꝓmo. de neglecta. reli. dicẽs. Creditũ é Varronẽ ꝓsulẽ. apud cãnas. cũ carthaginẽ sibi tã infelicit dimicasse ob irã Junonis: q; cũ ludos circẽses edilis faceret. magister ludoꝝ: in iouis optimi maximi tẽplo: eximia facie puerũ hystrionem ad excubias tenẽdas posuisset: qđ factum: post aliquos ãnos: memoria repetitum: sacrificijs expiatum est. Ḃ ille. Ecce igit

qũo pagani mirabiliter sunt puniti, ꝓpter sacrilegij penã. ¶ Scõm genus hoium é iudeoꝝ: q; post innumera bñficia a deo recepta: in tãtã cecitatẽ deuenerũt: vt xp̃m verũ: deũ ꝛ hoiẽ messiam i lege eorũ ꝓ: ꝓbãs ꝓmissum: tot illusionibus ꝛ ꝓtumelijs affectũ: crudelissime occiderunt. Ad̃ vtiqꝫ sacrilegiũ grauissimum fuit: sup oẽ genus sacrilegioꝝ: ꝓp qđ̃ ita sunt exterminati: ꝓsli ꝛ extincti: vt nõ sit ãplius iudeoꝝ radix: neqꝫ germen: sicut antea ꝓphetauerat Amos ꝓba. ij. c. d. Sup tribus sceleribꝰ israel: ꝛ sup q̃ttuor nõ cõuertã eũ: ꝑ eo q; vẽdiderũt argẽto iustum: ꝛ pauperẽ ꝑ calciamẽtis. ¶ Tertiuꝫ genus hoium sunt xp̃iani. Qui peiores paganis ac iudeis effecti inumerabilia cõmittunt sacrilegia: sed nõ euadẽt dei vindictam. Patet ꝑ exẽpla plurima. Naꝫ dum tres stipẽdiarij: in spoleto sup altare luderent: petra trabuchi ꝓsiliẽs in medio eoꝝ cecidit ꝛ ipsos disrupit: in oĩb⁹ mẽbris hincide ꝑ ecclesiaꝫ. Hoc fuit qñ bractus seu bꝛacia castra metabat ꝛ spoletũ. Arimini duo sacomanni itrauerunt quãdã ecclesiã: quoꝝ vnus accepit coꝛpalia' sup altare: ꝛ fecit sibi bꝛachas. Et post qꝫ iduit: putrefactus est a cingulo deorsum: ꝛ mortuus é. Socius ei⁹ timore pcussus reliq̃t mundum: ꝛ effectus é religiosus ordis minorũ. In cesena. xvij. luso: co ludentes i ecclesia: iusto dei iudicio sup eos cadẽte: mortui sunt. ¶ Quartũ genus hoiuꝫ sunt maledicti hereticj. Ait enim. s. Tho. Qui puertit verba sacra vt hereticus: sacrilegium cõmittit. Hi ergo pessimi hoies: qui sacram dei ecclesiaꝫ tã bide ipugnauerũt ꝛ destruere rãdicitus conati sunt: quãtum a deo fuerãt humiliati ꝛ puniti: patet iꝛtuenti chꝛonicas. Sz dicã tñ duo exẽpla. Primum de Ario hereſiarcha: cuius hereſis maxime ecclesiã afflixit ꝛ dissipauit. Iste ergo Arius. ꝓmo. p Nicenum cõcilium ꝓdẽnatus: ꝑ Cõstantinuꝫ in exiliũ relegatus: tandẽ ꝑ eundẽ ab exilio reuocat⁹: alexandrie morabat. Eusebius aũt magn⁹ Arij fauto: nicomediẽsis epus. Constãtinopolim ariũ euocauit. Et ꝑ alibus ibidẽ edictis: euocari cõcilium fecit: vbi maxime q; uenerũt illi epi qui ariuꝫ sectabant. Itaqꝫ Alexãdro ꝓstantinopolitano archiepo: dixerũt statuerunt: in quo vel arium in cõmunione suscipiat: vel ab ecclesia ipse archiepiscop⁹ pulsus abscedat. At ipse nocte ꝓcedentem diem statutam: per vigilem in oꝛationibus duxit: ꝛ subaltari tota nocte iacens causam ec

deſſe domino cõmendabat. Igit̃ totius populi ſumma expectatio erat: vt ipſo mane vel ſuſciperet Arius: vel Alexãder pelleretur epiſcopus. Arius igit̃ ſummo mane conſurgens ꝛ epoꝝ: ac populoꝝ frequẽtia vallat⁹: ad eccl̃aꝝ pgẽo. cũ i media via eſſet. qdam remotius ꝓſcie ipſum inuaſit. q̃ adeo eius vniuerſa interiora cõmouit: vt locum quereret. quo declinare poſſet ad ſecreta nature. Lũqꝫ illi. locũ publicũ oñdiſſent. illuc cito pgẽo. oĩa inteſtina emiſit. ꝛ i manibus diaboli miſerã aiam expirauit. ꝛ ſic actinuẽte hereſis penam ſoluit. Qõ cũ audiſſet Euſebius. oẽſqꝫ fautores ipſius tãto pudore conſternati ſunt. vt q̃d faceret. vel quo diuerteret neſcieret. Et ſic pſecutio illa quieuit. Sile dr̃ õ quodaꝫ Leone papa. qui Arij fautor erat. Hic ꝯcilium aduocauit. voẽs quantũ in ſe erat oẽs epos cogere. vt in ariana phidia ꝓſentirẽt. Ad hoc ꝯcilium non vocatus venit Hylari⁹ pictauiẽſis epc̃s. Qõ dum papa audiſſet. oibus mãdauit epis ꝯgregatis. vt veniẽti Hylario. nullus aſſurgeret. nec illi inter ſe locum daret. Aduenienteo igit vir dñi Hylarius. ꝛ cernẽs a cõpis locuꝫ ſibi nõ dari. dixit. Dñi ẽ terra ꝛ plenitudo ei⁹. Lũqꝫ ſup terrã ad ſedẽdũ ſe poſuiſſet. terra ꝓſurgẽs. cathedrã illi fecit. ꝛ cõpalem alijs illum conſtituit. Tunc papa dixit ad eum. tu es ille hylarius gallus? Et ille ait. Non ſum gallus. ſed moꝛor in gallia. Cui ſummus pontifex. Si tu es hylarius moꝛtuus in gallia. Ego ſum leo Romane ſedis antiſtes. Hylarius reſpondet. Et ſi tu es leo: non tamen de tribu iuda. Et leo ait. Quis ſim. modo tibi oſtẽdã. Expecta me paululum donec redeam. Cui hylarius. Et ſi non redieris. quis mihi iuſticiam exhibebit? Ego moꝛ redeam ait leo. ꝛ iuxta merita tibi reddaꝫ. Itaqꝫ ad ſellam acceſſit. ꝛ ẽꝫ q̃ Arius. omnia inteſtina cum vita effudit. Cuius miſeranda moꝛs cum i cõcilio nunciata fuiſſet hylari⁹ imediũ ſurrexit: ꝛ oẽs ad catholicã fidẽ reduxit: pẽ g̃: q̃ſta ſit ſacrilegij malignitas: q̃ tã dure: tam acriter tã ſeuere a deo pũit. Nemo põt dei manũ effugẽ. O ſacrilege xpiane nõ euades ipune. Juſtiſſimus de⁹ iudicia tãdẽ immittet. Vã ꝛ etiã ſacrilegos ait. Valeri⁹ li. i. Lẽto q̃ dẽ g̃du: oĩa ꝓcedit ira tarditatẽqꝫ ſupplicij: grauitate cõpenſat.

Tertio principaliter ſacrilegij cõſiderare debemus ſpecificationẽ. Duodecim enim modis p̃ ꝓpaliter cõmittitur peccatum ſacrilegij. ¶ Primus modus dicit̃ ſacramẽtalio. Unde. ſ. doc. xvij. q. xcix. dicit q̃ iter omnia eccl̃ie ſacraméta: precipuũ eſt euchariſtia: quod continet ipſum chriſtũ realiter. Et ideo ſacrilegium: qõ ꝓtra hoc ſacramentũ cõmittit: grauiſſimũ ẽ inter oĩa: ꝛ peccatum ẽ moꝛtaliſſimum. Hoc quidẽ ꝑpetrant: qui hoc ſacraméto vtunt̃ i maleficijs. Legit quẽdã ſummũ pontificẽꝫ: in ſanguine xp̃i fuiſſe venenatum. Sil̃r ſacrilegium cõmittit: q cunqꝫ corpus chriſti indigne ſumit. i. in quocũqꝫ peccato, mortali: odio: fornicatione: vſura ꝛ huiuſmodi. i. in ſui dãnationem. Sacrilegium etiaꝫ incurrit ſacerdos: cuꝫ moꝛtali tractans ꝛ adminiſtrãs eccleſiaſtica ſacraméta. Talis enim ſim aplm. i. Cor. xi. iudiciũ ſibi mãducat ꝛ bibit: cum moꝛtale ſacrilegiũ cõmittat. Inſuper cũ q̃s vtit aqua baptiſmalis: ¸criſmate: oleo ſancto in maleficijs: peccatum eſt moꝛtale: ꝛ ſacrilegiuꝫ grauiſſimũ. Sed q̃id de his qui permittunt ſua craſſa negligentia euchariſtiã corrumpi? qui vinuꝫ marcidum ponunt in ſacramento? Quis dubitat magnum cõmitti ſacrilegiũ? ¶ Secundus eſt clericalis. Lũ. ſ. quis percutit clericum: religioſuꝫ vel religioſam: ſubdiaconum: diaconum: ſacerdotem: nouicũ: profeſſum: puerũ: in oibus ẽ hic ſacrilegium: ꝛ incurritur excõicatio maior: ꝛ eſt peccatum moꝛtale. nõ poteſt abſoluj: extra ſedem apoſtolicam: ſi iniuria fuit enormis: puta vulneratio: incarceratio: notabilis percuſſio: vt in decretis. patet xvij. q. iij. Si quis ſuadente. Idẽ ſi hoſtiliter quis inſequitur cardinales. Idem ſi facit bãnirj vel exilio tradi epiſcopum loci: patet de penis. c. Si quis in clementinis. ¶ Tertius modus dicitur realis. ſ. Doc. xvij. q. xcix. dicit: q̃ qui aufert res ad perſonas eccleſiaſticas pertinentes: aut ſunt immobiles ſacrilegium committit: ꝛ moꝛtaliter peccat. Si hoc conſiderarent domini temporales qui detinent bona eccleſiaſtica ad impinguandum ſe ꝛ ſuam familiam: mulos: equos: falcones: canes: concubinas: baſtardos: ꝛ maritandum baſtardas: ale ſpere dei crucifixi: non vtiqꝫ tantam iniuriaꝫ deo ꝛ eccleſijs inferrent: ſed ſtatim reaſſignarent. Nam ab eccleſia maledicuntur ꝛ excommunicãtur: vt patet in decretis. xvij. q. iiij. c. Omnes. vbi dr̃ ſic. Oẽs eccleſie raptores: ꝛ q̃s ſuaꝫ facultatũ alienatores: ꝛ a liminibus eccl̃e

dem matrie ecclesie anathematizamus. Aplica auctoritate pellimꝰ ⁊ dānamꝰ atqꝫ sacrilegos eē iudicamꝰ. Et nō solum eos qꝫ ēt oēo cōsentiēteo eoꝝ: qꝫ nō solum iudicantur rei qui faciunt: sed ēt qui faciēbus consentiunt. Par ēt pena ⁊ agentes ⁊ cōsentiēteo cōp: ebendit. Ē ibi. Quicunqꝫ ergo aufert: vastat: inuadit. capit ecclesiastica bona: que ecclesie seu sacerdotibꝰ cōpetunt: sacrilegus ē quouisqꝫ satisfecerit. Et si emendare noluerit excommunicetur. xij.q.ij. Nulli. ¶ Quartꝰ dr monachalis. Qui coniungit se carnaliter alicui moniali: seu aliter xpo dedicate: sacrilegiū cōmittit ⁊ mortaliter peccat. Et talis vt iumenta debet separari a cōuersatiōe aliorꝫ p excōmunicationē vel depositionē. Vñ dicitur xxvij.q.i. Siquis epūs: presbyter: diaconus vel subdiaconꝰ. lector: aut psalmista. aut ostiarius: cū muliere deo sanctificata: machatꝰ fuerit: deponat. Si laycus est excommunicēt: qꝫ sponsam xpi corrupit. Secundum leges debet occidi ⁊ bona eiꝰ cōfiscari. In autē. de sanctis epīs in fine. Sz hec lex ē canonizata. xxvij.q.ij.c. Si qs rapuerit. In quibusdā diocesibꝰ pūnodales cōstitutiōes tales sunt ipso fō excōicati. Narrat.n. Valeriꝰ maximꝰ in primo libro. Dō qdā ⁊ ingētilio tñ dedicata cū alijs virginibus ad seruādā castitatē dee Vestle: qꝫ repta ē in stupro: monte punita ē. O quāta temeritas: sponsa regis eterni: a spōso suo pulcherrimo. ditissimo. nobilissimo optioꝝ recedere. ⁊ vilissimo suo. l. seruo diaboli pauprimo: qꝫ sine aliqua gra deformi infirmo adherere. Jté sacrilegiū cōmittit qui cum ea que castitatē vouit ꝛit: vel secuꝫ coinquinauerit. xxvij.q.i. Impudicas. Jté xpiani sacrilegiū cōmittūt: cū iudeoꝝ cibis vtunt: maxime si hoc facerēt ex cōtemptu. xxviij.xxviij.q.i. Oēo. Et qui ecclesiastica officia cōmittūt: vetiti sacrilegus excōicet: ⁊ hi qui subripserint publicis cedibꝰ depuent. xvij:q.iiij. Cōstituit. ¶ Quintus modus ē filialis. Cū. l. sacerdos cognouit carnaliter filiā spūalem. quā baptizauit: vel crismauit: vel audiuit eiꝰ confessiōem: sacrilegiū nephandissimum cōmittit ⁊ mortaliter peccat: propter quod magnam penitentiam vteꝫ facere debet: vt patet a Celestio. xxx.q.i. Si quis sacerdos. vbi dicitur sic. Si quis sacerdos, cum filia spūali fornicatꝰ fuerit: sciat se graue adulteriū cōmisisse. Idcirco femina si laica est oia derelinquat: ⁊ res suas pauperibꝰ tradat: ⁊ conuersa in monasterio: deo vsqꝫ ad mortē ser-

uiat. Sacerdos autē qui malū exē plum dedit hoibꝰ ab omni officio deponatur: ⁊ peregrinando duodecim annis peniteat: postea vero ad monasterium reuadat: ibiqꝫ cunctis diebus vite sue seruiat deo. hec ille. Si vero fuerit epūs. xv. annis peniteat: vt patet. xxx.q.i. Nō debet. Si vero cū alia muliere, sacerdos fornicatus fuerit: decē annis penitentiā agat: ⁊ duobus primis in pane ⁊ aqua: vt habet. di. lxxxij.c. psbyter. ¶ Sextꝰ modus dr effusiuus. Cū quis effundit in ecclesia violenter sanguinē verberando aliquem: tunc indiget reconciliatione: vt patet extra de cōsecr. ecc. c. Proposuisti: est sacrilegiū ⁊ pctm̄ mortale. ¶ Septimꝰ modus est luxuriatiuus. Cū quis ibi cōmittit pctm̄ luxurie sacrilegium est ⁊ mortale: ⁊ indiget reconciliatione ꝺm Hosti. Similiter ibi vadizantes sunt sacrilegi: ⁊ mortaliter peccantes. Similiter mulieres ibi residentes habitu meretrice: parate ad capiendas animas sacrilegiū cōmittūt ē mortale peccatū. Ait nāqꝫ scūs doc. xxj.q.iiij.ar. i. Quelibet spēs luxurie ꝺm q violat aliquod pertinēs ad cultuꝫ dei ē sacrilegiū. ¶ Octauus modus dr extractiuus. Cū quis extrahit aliquem de tēplo p vim cōtingentē ad ipsuꝫ: siue pp debitū: siue pp maleficiuꝫ quodcūqꝫ. xvij. q.iij.c. Multos. ⁊ c. Si quis cōtumax. ⁊ c. diffiniuit. Talis eni debet ee securus: nec pōt p vim extrahi: nisi eēt publicus latro. xvij. q.iiij.c. Sicut. Ad nocturnꝰ depopulator agroꝝ: vel iniuriā fecisset loco sacro. extra de immuni. eccle. c. Inter. sacrilegiū cōmittit ⁊ peccat mortaliter: qꝫ agit cōtra ordinationem ecclesie. Sacrilegiū ēt dr infringere ecclesiam. xvij. q.iij. Quisqꝫ. ¶ Nonus modus dr conditiuus. Cum. l. quis condit leges seu statuta cōtra ecclesiasticā libertatē: aut ꝺm rea iudicā: sacrilegiū cōmittit ⁊ peccat mortaliter: ⁊ ē excōicatꝰ. Similiter ⁊ qui ponit clericis ⁊ psonis ecclesiasticis tallias sine licētia pape: exigentes iusq; pedagia ⁊ gabellas ab eis: ⁊ seculares trahentes eos ad iudicia sua ⁊ capientes ⁊ hmōi. in oibus sacrilegiū dr. ⁊ pctm̄ mortale: si sunt plene seculares sunt excōmunicati ipso facto. Si collegium vel vniuersitas castroꝝ vel ciuitas ipso facto subditur interdicto. nec a predicis absolui possunt nisi plene restituerit ⁊ de trāsgressione satisfecerint. ⁊ extra de sensibus. c. q̄ꝫ libro. vi. ¶ Decimꝰ modus ē alienatiuus Cum quis alienat vel emit scienter bona ecclesie immobilia vel mobilia pertinētia ad cultū diuinum

vt paramenta.caliceo.t hmõi in casu non licitor:vel in casu licito: ꝫ nõ sm formã ecclesie. que habetur.x.q.ij. Hoc ius.t.c. Epo. t.c. Si quepa. Et extra de reb9 eccle. non alie.c. Nulli liceat.sacrilegiuz cõmittit t peccat mortaliter: quia agit cõtra ordinationem ecclesie.t in dampnum ecclesiarum.t si iusto ꝓcio emerent.nõ tenet alienatio.t é sacrilegiuz:vt patet.l.di.c.Siqs ꝓsbyter. ¶ Undecim9 modus é vtchuus. Cum quis vtit ecclesia vel cimiterio in his in quib9 nullo mõ decet.vt faciẽdo de eis stabulũ p:o iumẽtis.aut tabernã t emẽdo t vẽdẽdo in eis:sacrilegiũ est t mortale.Cum ꝫ sit in magnã ir reuerentiã tremẽde maiestatis diuine. Ps:Spterea xp̃s iecit de tẽplo emẽtes t vẽdẽtes.vt p3 Jo. ij.Luc.xix.Mar.xi.t Mat.xxi. di.Dom9 mea dom9 oronis vocabit.Vos ãt fecistis eã speluncã latronum.in decretis ẽt.di. xlij.c. non oz.oꝛ.Nõ oz in basilicis seu ecclesiasticis agapẽ facere.seu mãducare.vel accubitũ sternere.Contra quos ecclesia statuit. extra de imuni.eccle.c. Decet domum.libro.vi.q ad ecclesiã sit humilis t deuot9 accessus.Nec ibi fiãt parlamẽta.nec iudicia vel vaniloquia. sed auditio t meditatio attẽta diuinoꝝ.t.xlij.di.c.In oratorio pcter oraꝺi t psallẽdi cultũ penitus nihil agat.vt nomini huic t operi iugiter ipsa concordent. hecibi. ¶ Duodecim9 t vltim9 modus oꝛ furatiuus. Cum quis furatur in ecclesia res ecclesiasticas vt calices.paramenta. missalia. tobalias t huiusmodi. Insuper cum furatur sacrum de non sacro. vt predicta existentia extra ecclesiaz vel loco sacrum. Et insup cuz auferur nõ sacrum de sacro. Et que furantur in ecclesia que non sunt sacra: vt pecuniã. siue ecclesie siue secularium personarum. xvij.q.iij.c. Quis quis.sacrilegium'é t peccatum mortale. Item sacrilegium est inuadere aut auferre res ecclesie.xij.q.i. In canonibus. xvij.q. iij. Qui rapiat.Sacrilegus enim in reb9 ecclie iude ꝓditoꝝ cõparatur.xxxiij.q.iij.c. Quid ẽ.xvij.q. iij.c.Si forte.Piero.ét dicit q dericis q pñt sustẽtari de bonis parẽtu:t de bonis ecclesie volunt nutriri.sacrilegiuz icurrunt t cõmittũt.t p abusionẽ taliuz. iudiciuz sibi mãducãt t bibunt.ꝫ.xvi.q.i.c. Quonã.Aõ itelligit qñ nõ debituũt ecclesie ipi sm glo. vel ét si debuiunt ecclesie q ab ecclesia recipiunt i malos vsus ꝓuertunt.vt i ludis.focarijs t hmõi. Usurpãtes patronatuz.aut bona vacantiuz ecclesiaꝝ. vtra sacrilegiuz sunt et

cõmunicati. Unde ẽ qrtã parte dñi Antonini titulo pmo. Magna ir reuerentia ét videt t ẽsi sacrilegium stare ante altare in facie sacerdotis t curiose t fixe aspicere i sacramẽtũ:t que facit sacerdos. In hmõi figurã mãdauit dñs in lege sua veteri:q; archa nõ nuda ꝫ vestita traderet:t coopta leuitis deportãda:ita vt nullus de populo eã videre nudam posset. Et quia bethsamite eam nudam aspexerũt cũ.Philistinoꝝ in termino Israel a bobus reducta é:mortui sunt septingẽti quinquaginta milia plebis: vt habet.i.Re.vi. Audistis nũc amãtissimi ciues sacrilegij diffinitionem. Audiuistis malignationẽ. Audiuistis postremo specificationem. Ipsum igit fugite:ipsum deserite: vt in presenti gratiã t i futuro gloriã ꝓsequi possitis ꝓstãte dño iesu. Amen. ¶ Feria.v.in cena domini. De eucharistia.Sermo.li.

Ego enim accepi a dño qõ t tradidi vobis.i.cor.xi.Locuturus hodierne die de ineffabili sacramento corꝑis xp̃i initiũ dicẽdi non inuenio. Deficit.n. sensus. hebet ingeniũ.lingua balbutit:t vireo vniuerse pariter deficiũt. Nemo é ẽni tãta vbertas copia instru/ ctꝰ:tanta gravitate predituertanta demũ eloquẽtia redimitus:q narrare possit mirabilia cõtẽta i hoc diuinissimo sacramẽto. Trãscidit eni facultatẽ humani ingenij considerare quõ ibi accidentia sine vllo subiecto per se subsistere possint. Nõ hoc certe diuin9 Plato nõ stoycoꝝ princeps zeno.nõ demũ Aristoteles illen si grãde fuerit in natura ꝓdigiũ:grandeqz miraculum:vllo vnq; pacto fieri posse arbitratus é. Excedit.n. sine dubio oẽm intellectũ naturalem: ac scientiã physicalẽ:parieteqz mortalem. Quapropter si quis de hoc transcendenti sacramẽto loqui vellet ꝺm intellectũ naturalẽ vel scientiam physicalem erraret profecto t in multis deficeret a tramite veritatis:sicut qui vellet intellectu naturali numerare quot sunt arenule grana:vel quot sunt stelle cẽli. Qua ꝓpter scriptura ingt Eccle. iij. Altiora te ne quesieris: supple intellectu naturali. Dimissis ergo rationibus naturalibus tractaturi aliquid de celsitudine tam admirabilis sacramẽti imitemur auctoritateo testamẽti veteris t noui dicẽteo cũ paulo. Ego.n.accepi a dño: ẽsi dicat: nõ ab hũano ingenio: ꝫ p reuelationẽ facta ẽ scriptura sacra. Ꝫ é ẽ qõ trado vob de Ꝫ sacro. De q Ꝫ mãe tria misteria ꝓpta

¶ Primum misterium vocatur veritas.
¶ Secundum misterium vocatur miserabilitas. Mirabilitas
¶ Tertium misterium vocatur vtilitas.
¶ Primum misterium eucharistie: quod contẽplandũ occurrit: vocatur veritas. Sacri theologi querunt. Utrũ in hostia ꝓsecrata sit verũ corpus christi. Huic questioni Rñdet. Boc. s.iij. sen. d.x. q.i. Et. d. Pe. de palu. i.iiij. d. eadem: dicẽtes. Q̃ sub sacramẽto altaris: continetur verum corpus christi essentialiter: realiter. ⁊ ꝓsonaliter: qđ de virgine traxit. Et cõtrariũ dicere: ẽ hereſis: quia derogaret veritati sacre scripture: qua dominus dicit. hoc ẽ corpus meum. hec ille. Et hoc triplici ratione declaro.
¶ Primo ratione perfecte coniũctionis.
¶ Secundo ratione figuratiõis.
¶ Tertio ratione diiudicationis.
¶ Primo dico ꝙ in hostia consecrata: est verum corpus xpi qđ de virgine traxit: ratione perfecte coniunctionis. sic. Deus est perfectissimus vt probat Pbs. in. v. ⁊ xij. Metha. Hoc idem Lomentator ibidem affirmat. Et iterum Pbs in. vi. Ethicoꝝ. ⁊. xi. Metha. Ergo sibi conuenit perfectissime ⁊ optie opari. Optimi enim vt inquit Dionysius: ⁊ Plato in Thimeo: est optima adducere: hanc veritatẽ cognoscens Moyses sanctissimus: vt patet Deute. xxxij. c. dixit. Dei ꝓfecta sunt opera. Perfectum aũt: tunc vnumquodq; est: quando agit ⁊ operatur ꝑm ꝓpriam virtutem: sicut vult Pbs in. vij. Phisicoꝝ. q: nihil amplius potest addi: vt ipsemet Pbs declarat in. iij. Phisicoꝝ. ⁊. v. Metha. Finis aũt sacramẽtorum est: vt per ea ꝓiungamur. primo principio qđ est deus. quã coniunctionem facit ipse deus: ꝑ alia sacramenta participatiue per aliquem effectuꝫ gratie. Talis autem coniunctio: que fit per sacramẽta: que nobis tradidit: nõ est totaliter perfecta: nisi sub aliquo eorũ: ipse vere cõtineretur. Ut ergo homo perfecte coniungat deo: et deus perfecte ꝓiungat nobis. necesse est. q: in hoc sacramẽto. xpus deus ⁊ homo vere ⁊ realiter ⁊ ꝓsonaliter cõtineat. q: non est aliud assignare sacramentũ. in quo xpus realiter contineatur. Unde Dionysius i. iiij. de cele. Jera. ait. Sacramẽtum qđ ipsum christum cõtinet. est perfectissimum omnium aliorũ sacramẽtorũ. in quibus virtus christi participatur. hec ille.
¶ Secundo idem probat ratiõe figuratiõis. sic. Ueritas in nouo testamento debet rñdere figuris veteris testamenti. Sed in veteri testamento: ipse agnus qui figurabat christum: erat verus agnus ⁊ realiter sumebatur in cibum: vt patet. Exo. xij. Ergo in noua lege ipsum corpus christi quod ꝑ agnũ significabatur: vere ⁊ realiter ẽ in sacramẽto altaris: seu in hostia cõsecrata. ¶ Tertio ratione diiudicationis. sic. Dicit Apo. i. co. xi. Qui enim manducat ⁊ bibit indigne: iudicium sibi manducat ⁊ bibit non diiudicans corpus domini. Sed si esset corpus ibi ꝑm solã significationem: non oporteret diiudicare hunc cibum ab alijs. quia quilibet panis: eadẽ significaret ratione corpus christi. ergo oportet ponere ꝙ ibi sit verum corpus christi. Propterea Hilarius. iij. de tri. c. vij. Et Ambro. vij. de sacramẽtis ait. Et i decretis de cele. d. ij. c. Sic. Sic verus ẽ dei filius dñs nr ihesus xpus nõ quẽadmodũ homines ꝑ gr̃az: sed q̃si filius ex substãtia ꝑris: ita vera ẽ xpi caro: quã accipimus: ⁊ verus sanguis eius potus. hec ille. Et sic patet prima ꝓpositio principalis.

Secundo: principale misterium eucharistie: qđ cõtẽplandũ occurrit: vocat mirabilitas. Quã

tio plurima sunt mirabilia in hoc sacramento contentaꝫ in ꝓximo ꝗtuor: tñ adducam.
¶ Primũ ẽ mutatio substãtialis.
¶ Secũs ẽ opatio sacerdotalis.
¶ Tertiũ ẽ hitatio sacramẽtalis.
¶ Quartũ ẽ perceptio sensualis.
¶ Primũ mirabile huius sacramenti ẽ mutatio substãtialis. Supplet enim ẽ mutatio. Una accidentalis. alia est substantialis. Mutatio accidẽtalis ẽ qñ act⁹ seu q̃litas mutatur in creatura manẽte eadẽ substantia: vt est mutatio de albedine in nigredinẽ: vel de sanitate ad infirmitatẽ: vel de caliditate ad frigiditatem: tales mutationes dicuntur accidẽtales. Mutatio aũt substantialis est qñ nõ solum accedens: sed etiam substantia mutat: In isto igitur sacramento. deficiunt due regule phyce. prima que dicit: ꝙ qñcunqꝫ fit mutatio substantie fit etiam accidentiũ. Ratio quia accidentia nõ migrãt de subiecto in subiectum. idest non transmutantur: quia si mutatur argentum: ⁊ qualitates eius mutantur. Sed in hoc sacramento est oppositum: quia substantia panis virtute verborum mutatur in corpus christi: accidentia autem non: quia eadem albedo: quantitas: ⁊ rotunditas: odor ⁊ sapor: remanent que prius. Modo si gubernetis vos

p regulas pbyc:in hoc sacramẽto oportebit errare ⁊ deficere. Et sa cta mutatione adoramus. Et non adoramus illud qđ videmus.s.al bedinẽ:nec rotũditatem: sed xp̃m verum deum ⁊ hoiem: in accẽ tibus ipsis ꝓtentum:ita vere ⁊ rea liter:vt fuit in vtero virginis: vel nunc in celo est:quẽadmodũ mi lites adorant regẽ infra coꝛtinas: quãdo audit missam:ꝛ ipsum nõ videant. Ita nos adoramus xp̃m in illa accidentia:quasi infra coꝛti nam existentem. ¶ Secũda regu la pbyc:deficit etiam in hoc sacra mento:que dicit:qꝫ nulla mutatio substãtialis est integra:qꝫ semper remanet prima matꝛia:quam sic Pby vocãt:qꝫ sic argentum mu tat in aurũ:materia prima:que est communis a quo:é eadẽ cũ illa que est interior ad quez: que cadez est oium generabilium ⁊ coꝛruptibi lium. In hoc sancto sacramẽto ꝛ regula deficit:qꝫ nihil remanet de materia:nec deforma substantiali panis:qꝫ totum mutat in coꝛpus dñi. Ideo oportet qꝫ homo nõ regat se hic p regulas pbycales: quia deficiunt:sed ꝑm sanctã scri pturam que dicit. Hec mutatio.s. substãtialis:dextere excelsi. Mu tationes vero naturales sunt de si nistra:sed ista est dextere excelsi. Et sequitur. Tu es deus q facis mirabilia:supple ista ꝓdicta.i. de mutatione vini in sanguinez: ⁊ pa nis in coꝛpus dñi. Aliter habetis hic doctrinam qꝫ debetis xp̃m adorare i hostia consecrata sine dubio ⁊ sine conditione alio qn errarctis. Aliqui ꝓsumptuosi cadunt in errorem dicendo. Ado ro te si tu es christus. Ne grado ne gratia:ne bono amore. Etiam lignum vel lapidem aut carnes possetis hoc modo adorare. Ra tio:qꝫ ꝯditio dubitationem indu dit:⁊ deus vult adorari firmiter ⁊ toto coꝛde:spiritu ⁊ deuotiõe. Jõ Dauid. Tollite hostias ⁊ introite in atria eius:adorate dñm in atrio sancto eius.ꝑe.xcv. Nõ. tollite ho stias.hic loquit̃ presbyteris:⁊ introite in atria eius.hic loquit̃ popu lo adorate dñm.s.ꝙz sacerdotes qꝫ populus in atrio.glo.s.in coꝛde di latato sine dubio ⁊ sine cõdinone. Sꝛ dicet aliquis. Si sacerdos nõ dixit v̈ba:vel si non sit ordinat⁹? Rñdeo.qꝫ sacerdos solus dinat ⁊ non est periculum vobis. Ideo adoretis sine dubio. Si.n. habi tualiter habeatis hoc in coꝛde:qꝫ si ꝓtũ scire tis:nõ adoraretis: hoc sufficit:sed nõ debet arpinni v̈bis sed simpliciter adorare. Et pro da riori:intelligentia tam mirabil mu tationis accipe figurã ⁊ exẽpla. Fi gura habet geñ.ij. Ubi dr̃ volẽs

ꝓducere Adã.ꝑmo formauit coꝛ pus ei⁹ de limo terre: deide inspi rauit in facie ei⁹ spiraculũ vite. ⁊ fact⁹ é hõ in aiaꝫ viuentem. Et ita massa illa terrea mutata é in veã carnẽ humanã. Sic in sacraméto altaris. Panis qui de terra é: ad p:olationẽ ⁊ spiratione sacerdotis mutat in verum coꝛpus xp̃i. Ecce figura coꝛporis xp̃i. Figura vero sanguinis habet Exodi. vij. vbi Moyses eleuãs virgã percussit aquam fluminis coram Pharao ne ⁊ seruis eius:que versa é i san guinẽ. Sicut in ℞ sacrificio: sacer dos tenẽs calicem cuꝫ vino ⁊ vir gã eleuans.i.signũ crucis faciens virtute verboꝝ transmutat vi nũ in verum sanguinem xp̃i. Nũ quid aliter deus poterat talia face re.imo:sed fecit hoc in figurã hu ius sacraméti. Alit enĩ Apo.i. coꝛ. ix. Oia in figura contingebãt illis. nũc ad exẽpla nãlia idẽ pbãdo ac cedam⁹. Est qdã loc⁹ in hibernia in quo si palũ infixeris virtus ibi existẽs qcquid de palo terra opit in ferrũ ꝙuertit:qcquid sub aqa quis tñ existit vertit in duriciem lapidis:qđ aũt de palo nõ opitur terra vel aqua,remanet in sua nãa vt sit qđã mirabile in eodẽ palo videre ferrũ:lignum:⁊ lapidẽ. In scotia est quidã fons in quo quic quid immergit in lapidem ꝙuer titur. Unde Federicus imperator hoc pbare volens:p nunciũ suam cirothecã ad fontẽ deportari ius sit:in quo dum vnã eius partem imisisset:illã partẽ alia nõ mutata in duꝛ lapidem ꝙuertit. Idem di cit Pbo:qꝫ est quidam locus in quo si panis ꝓiciatur.in lapidem ꝙuertit. Item certa virtus que é in vite aquam putridã vertit in vi num. Et virtus olive aquã vertit in oleũ. Et sic patet in certis arbo ribus ⁊ plantis. Item natura con uertit terram in aurum:⁊ lapides p:eciosos lucidos ⁊ fulgentes. Sꝛ quid discurrim⁹ per curanea ex empla:Nõne videmus certa ex perientia:qꝫ virtus creatꝛque est in stomaco hominis cibum quem digerit in veram carnẽm ⁊ potꝫ in verum sanguinem conuertit? Nonne virtus digestiua per suã decoctionem cõuertit i sanguinez in lac.qđ per vbera infantib⁹ ol latum conuertit in carnem ossa ⁊ neruos ⁊ huiusmodi? Quo fit vt dum infantulus erat grandis effi citur homo. Nõne gallina ex ouo pullum facit? Si autem hec a vir tute creata ifima ⁊ vilia fiunt.qua re dubitas non posse ⁊ fieri simi lia ⁊ maiora a virtute diuina ⁊ infinita? Nam quicquid potest virtus inferior:totum habet a virtute superiori:⁊ a causa prima

ria atq; independente. Ecce primū mirabile secretum: qđ ego accepi a domino in scriptura ⁊ tradidi vobis. ¶ Secundum mirabile huius sacramēti est opatio sacerdotal'. Qđ. s. sacerdos existens in terra habeat potestatem vt aperiat celos: ⁊ faciat descendere filiū dei: ⁊ virginis marie in altari in manibus suis. Magnum mirabile fuit. ⁊ reputat. de Moyse: qui fecit descendere manna de aere: vt habet Exodi. xvi. Et de Helia qui fecit descendere ignem de spera ignis. ad comburendum duos quinquagenarios: vt habetur. iiij. Re. primo. Maius mirabile est hoc quando sacerdos nō de aere: nec de spera ignis: nec de celo lune. nec de celo mercurij: nec de celo veneris: nec de celo solis: nec đ celo martis: nec de celo iouis: nec de celo saturni: nec de celo stellato siue firmamento: nec de celo cristallino: s; de celo empyreo: facit xp̄m ad altare descendere. Ecce operatio sacerdotalis. Sed si quereres de domo: rñdeo tibi. sicut nāq; virgo maria salutata p angelum gabrielem consentiens dixit. Ecce ancilla domini fiat mihi s̄m verbū tuū. Luc. primo. in vltimo verbo celum fuit apertū: ⁊ filius dei descendit in vterum suū: ⁊ angelus ⁊ virgo adorauerunt ip̄m in suo vtero. Et sicut os virginis aperuit celū. ita os sacerdotis: s; excellentius: non displicebit beate virgini si dico veritatem: q; vgo aperuit celum girando clauē vnā vicibus octo. v; dicendo octo verba. primū. Ecce scđ; ācilla. tertiū domini. quartū fiat. quintū mihi. sextum s̄m. septimū. v̄bū. octauū tuū tunc enim celum fuit apertum christus descendit in vterū eius ⁊ ipsa ꝯcepit. Et sacerdos solum voluit clauem quinq; vicibus. s. dicēdo. v. verba. Et quando dicit vltimū verbū. s. meū: tunc celum aperitur: ⁊ xp̄s est in hostia. Ergo dignior est clauis lingua sacerdotis q̄ virginis. Itē virgo maria solum semel apuit: sed sacerdos quolibet die ⁊ in qualibet missa. Item in vtero virginis descēdit nō tam magnus sicut vna formica: s; i hostia ita magnus vt est in celo: ⁊ vt fuit in cruce. Itē v̄go beata traxit ip̄m de celis passibilē ⁊ mortalem sacerdos aūt facit ip̄m descēdere ipassibilē ⁊ imortalē. vñ Greg. in iiij. Dyalo. Quis fideliū dubium habere possit in ip̄a imolatōis hora ad sacerdotis vocē celos apiri ⁊ in illo xp̄i iesu misterio: angelorū choros adesse: ima sūmis sociari: terrena celestib⁹ iungi: vnū idēq; ex visibilibus atq; inuisibilibus fieri. Nota qualiter intelligit celos

aperiri: quēadmodū de manifestatione secreti dicit. mihi apuit cor suū: nō q̄ corrūpat vel diuidat: s; q; manifestat secretū. Ita dixit de Sansone dalida philisteis. Nunc mihi aperuit cor suū. Judicū. xvi. Ita de filio dei q̄ est secretus đ celo empireo. qñ descendit in hostiā ꝯsecratā: ista descensio dicit aptio celorū Jo. vi. Hic est panis qui de celo descendit p̄s. lxxi. Erit firmamentū in terra in sūmis montiū. Biblia iudeorū habz. Erit memoriabile triticū in capite montiū: ⁊ leuabitur sicut libani fructus eius translatio chaldayca. Erit placentula super capita sacerdotū. vnde tanta diuersitas: Dico a spūsctō: ad exprimendū in tribus vocabulis illud qđ nō posset in vno exprimi placētula. i. hostia eleuata sup capita sacerdotū. Si dicatis: christus descendit in hostiā. ergo recedit de celo. Rñdeo q̄ nō dimittit celum. Ad hoc dabo duas similitudines: prima de domo habente centū vel mille foramina: in quolibet intrat radius solis ⁊ tñ nō recedit de celo: nec dimittit celū. Ita xp̄s dei p̄ris radi⁹ descēdit i quālibet hostiā: ⁊ tñ nō dimittit celum. ¶ Secūda est de uoce mea que ē in qualibet aure vr̄a. Jam videtis quot aures sunt hic mō: ⁊ in q̄libz est vox mea. Et tamen nō recedit a me. Si verbum corruptibile ⁊ transitorium potest tantū: quanto magis verbum eternū? De quo Jo. primo. In principio erat v̄bū. Dauid in p̄s. Dominus in tēplo sancto suo: ⁊ simul deus in celo sedes eius. Sicut v̄go grauida erat templum dei: ita hostia consecrata grauida potest dici templum dei: vbi sunt angeli vt dicit Gregorius. quia rex nō vadit solus. Si nō haberemus oculos lippos: nec aures surdas: videremus ⁊ audiremus ⁊ sentiremus eos cantantes: sicut aliqui sancti vt. s. Tho. de aq̄no: qui ordinauit officium corpis christi: qui cantat dicēdo. Panis angelicus fit panis hoīum: dat panis celicus figuris terminū. o res mirabilis manducat dñm pauper seruus ⁊ humilis. Moraliter patet quantus debet esse sacerdos: qui habet ibi iudicem ⁊ circundatus est āgelis ⁊ manus ⁊ digiti casula corporale ⁊ totum altare impletur angelis. Si est bonus sacerdos dicit angelus. O benedicte maiorē gloriam habes q̄ nos. Si sit malus: luxuriosus: concubinarius: dicunt angeli christo: domine vultis vt occidamus istum proditorem? Respondet christus. Nolo mortem peccatoris: sed vt cōuertatur ⁊ viuat. Questio est hic: quā forte facitis in cordibus vestris. Si fa-

cerdos sit male vite luxuriosus: habet illum potestatem consecrandi: q̄ de bono sacerdote iam credimus: Respondeo q̄ tam bonus q̄z malus sacerdos: modo dicat verba consecrationis cum intentione consecrādi: vere in illam hostiam descendit christus. Ad hoc valet similitudo de duobus canalibꝫ: vno de argēto: et alio ligneo per que aqua ab eodem fonte venit ad irrigandum cauleos: qui cauleꝰ erunt meliores: Nunquid nō tantam valent illi qui rigantur a canali ligneo: sicut illi qui rigātur a canali argenteo ex quo aqua est eadem: Certe equales erunt: quia bonitas canalium non est ex virtute canalium: sed ex virtute aque. Ita in proposito. Fons vnde procedit aqua totius boni et sapiētie. est christus. fons sapientie verbum dei. Eccli. primo. Canalia per que transit aqua consecrationis sunt verba sacerdotum. hostie sunt cauleꝰ de terra triticea: nō de alia materia. Canale argenteum: est bonus sacerdos et deuotꝰ. Canale ligneū est sacerdos male vite: cōcubinarius: luxuriosus: symoniacus: ribaldus: tamen quilibet vere consecrat nō virtute sacerdotis: sed christi. Nō tamen queratis missam a notorio concubinario: nec aliquod sacramentū. Christus autem in hac sacramento totus integer manet in qualibet particula fractionis. Hic deficiūt oēs regule phyce. Verūtñ p cōsolatōe vestra oñdā vobis similitudiné ad oculū ō imagine vīa: quantūcūq̄z sit magna que tota recipitur in speculo. Et si essent centum vel mille et vltra specula coram vobis in oibus esset: imago vestra. Et si frangitur speculum: non tamen frangit imago vestra. In vna queq̄z cuiz particula manet integra. Et nunquid deus pater: non potest tantum de sua imagine que est christus: Christus est imago dei inuisibil. Colo. primo. hostia est speculum. Sz dicet aliq̄s. Non est simile de imagine in speculo: que nō est corporalis: et de christo in hostia: qui habz verum corpus. Dico q̄ imo: quia subtilius est corpus gloriosum q̄z imago: que modico panno impeditur: ne intret speculum. Corpus autem gloriosum a nullo pōt impediri: sed dictis verbis statim est in hostia. tanq̄z imago in speculo. Ideo de hostia consecrata potest dici. Caudet est lucis eterne. idest quo ad diuinitatē: que ibi est: sz ex reali cōcomitantia est et ibi anima quia corpus christi viuū est: corpus autem viuū non est sine sanguine: nec sine anima. Si in triduo apostoli consecrassent: solum ibi fuisset corpus christi mortuū: quale tunc erat. Sed modo est viuū cum anima et sanguine simul et deitate. Ut autem verborum solum est ibi corpus christi cum virtutibus: sed cōcomitatiue est ibi anima cū excellentijs: et deitas cum oibus perfectionibus. Sicut si aliqs dño inuitat aliquē dñm: vel plānū magnus ad prandiū et ille secū ducit scutiferos. virtute verbi inuitatis solum est ibi dño: sed concomitantiat vel sociatione sunt etiam ibi scutiferi. Ita sacerdos consecrando nō inuitat vi verboz nisi corpus xpi presens: sed consequunt eū anima sanguis et deitas. Sed dicēs. Quō é possibile: q̄ in hostia tam pua sit totum corpus xpi: cum sit tam magnum. Pro huius declaratione accipe similitudinē: pupilla oculi tui: vtiq̄z est parua: et tamen in ea est imago magni montis vel turris: vel domus. Si igitur natura hoc pōt quanto magis deus hoc pōt sua infinita potētia. Est aduertendū tñ sm. s. Tho. et Pe. in iiij. q̄ licet sit ibi vere xpus: et sit ibi sub sua quantitate: tñ non virtute occupando locum. sicut etiā nō volat claritate sua illuminando aerem. Ideo cogita qualeꝰ belos comedis: quando cōmunicas: quia de omnibus rebus corporalibus ibi est melior. s. corpus christi. Verum autem spiritualibus ibi excellentior. s. anima christi. Super oia autem que deus fecit: nec facere: nec potest facere est deitas: que ē etiam ibi. Ideo dicit auctoritas. Caudet est lucis eterne. s. quantū ad deitatē. Jō hostia dz cē rotūda q̄ significat deitatē. speculum sine macula: q̄ztū ad aiaz. Jō dz cē purissima et alba: imago bonitatis dōc q̄ztū ad corpus: p q̄ō xpus implet suam bonitatē i ope redēptōis. Modo talē hēm⁹ ꝺ doctrinā vt si digne volum⁹ cōicare hēam⁹ tria. s. Caudet lucis eterne per veram fidez sine errore et falsa opinione. Secundo speculum sine macula per cāsti-

ratem: cauendo a luxuria. Tertio ymaginē bonitatis illius: per supernam amicitiā: q: sicut xp̄s noluit recipere vindictā de inimicis. nec nos de nr̄is amore sui. Ideo xp̄us. Beati pacifici qm̄ filij dei vocabunt. Mat.v. Nota pacifici: sm̄ ethymologiam vocabuli.i. pacē faciētes: ⁊ maledicti sunt qui pacē ꝯturbant. De quibus nō immerito dici pōt: dānati gueriferi: qm̄ filij diaboli vocant. Et patet. ¶ Tertium mirabile. qd̄ accepi a dño ⁊ tradidi vobis. ¶ Quartū mirabile tanti sacramēti est perceptio sensualis: q: oēs sensus corporales vident decipi circa eucharistiā. Nā aliud sentit q̄z credat eo q̄ oculus non videt xp̄m: sed albedinē. sed nec audit xp̄us: nec odorat. Quare h: Cum xp̄s bñ posset facere: q: sicut ymago videt in speculo. ⁊ ipse silr̄ videt in hostia. sicut a multis sanctis fuit visus. Sz nō vult duplici ratione. prima ē necessitatis. scd̄a vtilitatis. Prima ratio ē necessitatis. q: oz credere. q: sicut nr̄m malū venit nobis ex esu fructꝰ: ita vult q̄ totū bonuz veniat nobis ex esu fructꝰ dei. De quo dr̄ virgini marie. Benedictꝰ fructꝰ vētris tui. Et abhominabile esset. carnē humanaz visibiliter comedere. ⁊ sanguinez bibere. Sz sicut medicus opit pilulā hostia. vel aliq̄ re delectabili. ne p̄sonis delicatis sit fastidiosa. ita xp̄s medicus noster. cuiꝰ caro est pilula nr̄e salutis. q: aliter nō possemus saluari nisi p cōionē. ⁊ ideo coopit ne videat. ⁊ sapor carnis sentiat. Auētas. Isa.xlv. Te adorabunt. s. i hostia ꝯsecrata. teq; deprecabunt. tm̄ i te ē deꝰ. ⁊ nō ē deꝰ absq; te. Vere tu es deꝰ abscōditꝰ deꝰ israel saluator. Nota tm̄: in te ē deꝰ. Ista dictio exclusiua: tm̄. excludit alia sacramēta i q̄bꝰ nō est deꝰ. nisi figuratiue solūmō. In isto sacr̄o realiter ⁊ p̄sonalr̄. v̄e ⁊ nō silitudiarie caro mea vere ē cibꝰ. Cōstruit sic. Iste cibꝰ vere ē caro mea. ⁊ potꝰ iste. vere sanguis meꝰ. ¶ Scd̄a ratio est vtilitatis. s. nostri meriti. Inter oēs articulos fidei. iste articulus de sacr̄o est maioris meriti ex difficultate sensuū qui inducunt oppositum: de hoc qd̄ creditis. Si.n. creditis q̄ hostia sit alba: ne gr̄a ne gr̄a: quia ad oculum videtis. Sed meritum est credere q̄ ibi sit xp̄s: quem nō videtis. Gregoriꝰ. Fides nō habet meritum: vbi humana ratio prebet experimētum. Sed meritum est credere: q: ipse dixit. Beati q̄ non viderunt ⁊ crediderunt. Jo. xx. Multi sancti viderunt eū in hoc sacramento maxime sancta Catherina de senis: cui cōmuni-

canti: totiēs xp̄s in varijs figuris apparuerit. Ecce quartum mirabile qd̄ ego accepi a dño: ⁊ nunc tradidi vobis. Hoc est illud mirabile: de quo Dauid: in spū cantabat. Memoriā fecit mirabilium suoꝝ: misericors ⁊ miserator dñs escam dedit timētibus se. Mirabile profecto inauditum ⁊ stupendū est: hoc misterium: inuisum: insolitum: nō terrenum: sed celeste sacramētum. In hoc pauet celuz: stupet terra: creatura oīs admiratur. O hoīum dignitas. O christianoꝝ celsitudo. O sacerdotum incōprehensibilis sublimitas. Nō est certe alia natio taz grādis que habeat ita appropinquantē deuz: sicut deꝰ noster adest nobis. Hic adest fons totius potentie bonitatis: ⁊ dulcedinis: hic adest saluator ⁊ anime spōsus: hic deus: homini nō auꝝ: nō argētum: nō thesauꝝ: nō terram: nō celum: sed seipsum exhibet: vt nosipsos tollat ⁊ in seipsum ꝯuertat. O felicissimū conuiuium. O māna celeste. O angeloꝝ ⁊ beatoꝝ cibus. Ad hoc ipse: xp̄ianos inuitat: dicens. Venite amici sed preparati: virtutibus ornati: discutite conscientias: abijcite opera tenebrarum: exornate thalamum regis eterni: aperite cordis ⁊ oris brachia. Ecce sācta dies pasce tota iocunda: tota festiua: tota felix. Acurrite christiani: ⁊ i sancto altari illo die iesum gloriosum filium dei suscipite: amplectimini: osculemini: stringite: ⁊ semper secum estote.

Tertium misterium eucharistie: qd̄ contēplandum occurrit: vocatur vtilitas. Digne ⁊ sine conscientia peccati mortalis: suscipientes sacratissimū corpus ⁊ preciosissimum sanguinem christi. duodecim fructus: seu duodecim vtilitates ⁊ bona ꝯsequētur quas collegi ex dictis. Doc.s.iij. parte questio.lxxix. Et domini Alberti magni in cōpēdio sacre theologie in libro.vi.c.xv. ¶ Primus fructus est gratie collatio. Sicut eniz creatura pro sua defectibilitate: suo principio semper indiget: vt semper sit in esse nature: sic idem principiuz quod est deus: pro sua bonitate: influere non cessat creature rationali vitam spiritualez: vt bene sit in esse gratie: quam habere non potest: sine deo largitore. Per gratiam enim dei efficitur anima sponsa christi: filia regis eterni. ⁊ templum spiritussancti: hec dominus Albertus libro .v.c.i. Hanc gratiam. hoc celeste donum. hunc ornatum spiritualem: talem tāq; mirabilē fructū

sequitur homo.cũ suscipit corpus christi. Unde doc.l.i.iij.par.q.lxxix.ar.i.dicit.q̃ in hoc sacramẽto continef essentialiter xp̃us. Qui sicut i mũdo visibiliter veniẽs.contulit mundo vitã gratie. Fm illud. Jo.i. Gratia ⁊ veritas p ihesum xp̃m facta est. Ita in hoie sacramẽtaliter veniens. vitã gratie operaf. Fm illud. Jo.vi. Qui mãducat me ⁊ ipse viuet propter me. Hoc figuratum fuit in veteri lege. Numeri.xi. Cũq̃ descenderet nocte super castra.ros descendebat pariter ⁊ mãna. Quid mãna significat nisi corpus xp̃i in altari ꝓsecratum: Quid vero ros. misericordia quã xp̃s digne cõicantibus ꝓfert itelligif. Unde eucharistia bona gratia interp̃etatur. Hoc enim gratia quã hoc sacramẽtum ꝓfert.prius ⁊ imediate recipif in aia.⁊ ex aia redundat ad corpus dirigẽdo ⁊ ꝓseruãdo ipsa membra ad iuste viuẽdũ in hoc mũdo.⁊ in futuro corpus nostrũ sortietur icorruptionẽ ⁊ gloiam.aie. ¶ Secũdus fructus huius sacri ẽ intellectus illuminatio. In suscepiõe hui⁹ sacratissimi sacri i quo xp̃s spũaliʒ manducaf. oculi mentales illuminank. ⁊ eleuank supra sensum ⁊ naturalẽ cognitionẽ. Captiuaf nãq̃ itellectus. firmif ⁊ sine dubitatiõe aliqua. vt ingt aplõs ij.Cor.x. Credẽs esse vez corp⁹ xp̃i.qõ in hostia cõsecrata deuote suscipit. In cuius misteriũ.psal. Rex.xiij.scriptũ est. Os̃ cum Jonatas mel gustasset. illumiati sunt oculi eius in signũ q̃ p deuotum gustũ hui⁹ sacramẽti.mẽtales oculi illuminank. Propterea Dauid dicebat. Illumina oculos meos.s. mẽtales. vt firmiter credẽ ⁊ simpliciter itelligere possim uñ misteriũ. ¶ Tertius fructus nũcupaf. peccatoz remissio.q̃ p hoc sacramẽtũ peccata purgãf. Sicut vult Doc.s.in.iij.par.q. vt.s̃. Et i.iij. sen.d.ix.⁊ ꝓ in decretis.de ꝓse.d. ij.c.Cũ oẽ.⁊.c.Spẽs.⁊.c. Añ benedictionẽ. vbi aũ Ambro.Qui mãdueauerit hoc corp⁹.fiet ei remissio peccatoz. Ubi glo.Johã. theutonici ordis ꝓdicatoz. quia.s. cõposuit summã ꝓfessoz inquit.s. venialiũ.vel etiã mortaliũ. Peccata enĩz venialia:ĩz nõ demergãt aiam ad infernũ:uñ sunt valde ea uẽda:q̃ minuũt charitatem:⁊ deducunt aias ad purgatoriũ fornacẽ. Uñ dicit.s. Doc.in quolibet.x. .q.ix.ad.iij. Et in.iiij.sen.di.xviij. ar.iiij.q.iij.q̃ potius debet quis mortem corporalẽ subire:q̃ǯ venialiter peccare:q̃ peccatũ inquantum peccatus:nunq̃ǯ est eligibile. Si enĩz esset eligibile nunq̃ǯ esset peccatũ:⁊ sic nõ peccarez:si sacerdos.hec ille. Per hoc aũt sacrm qõ est aie spirituale nutrimentuz. restaurat illud qõ deperdit aia p peccatum veniale:q̃ in suscipiẽte charitas augef. Uñ Ambro. in libro de sacramẽtis. Iste panis quotidianus sumif in remedius quotidiane infirmitatis. Ad hoc facit tex.de ꝓse.d.ij.c.vtrum.⁊.c. Iterat. Tantus.n.feruor pót esse in suscipiẽte:tãtaq̃ deuotio:vt doc. s.dicit in.iiij.di.xij.q̃ mens p susceptionẽ sacramẽti: in dño absorbef:q̃ ab oĩbus venialib⁹ expurgef:ac pfectione ꝓfigurat: solari deitati dulcissimi iesu xp̃i. Sz audi altius:q̃ ne dum venialia: sed etiã peccata mortalia oblita: nõ p negligentiam:sed facta diligẽti excitatione:quoz memoriã non hz: nec ꝓscientia eũ stimulat:p suscepti onẽ sacratissimi:corporis xp̃i cassank:⁊ oĩno remittunf. Sic determinat doc.s.i par.iij.vt.s̃.⁊ i.iij. sen.d.ix.q.iij.ar.ij.⁊.q.xij. q.ij.ad primũ. Unde Aug.in quodã sermone dicit. Añ corp⁹ xp̃i mãducaf:vinificat mortuos:hec ille. Ut refert.s. Doc.iiij.di. ix.ar.iij.q.ij. in corpore mortuos.s.in pctõ mortali:cuius ꝓsciam nõ habent. Uñ sancta mater eccla:in collecta que fit p:o viuis ⁊ mortuis i missa sic dicit. Purificent nos domine sacramenta que sumpsimus ⁊ precatio:vt hoc tuũ sacramẽtum: nõ sit nobis reatus ad penam: sed intercessio salutaris ad veniã: sit abolutio sceleru:sit fortitudo fragilium: sit ꝓtra mundi pericula firmamẽtum:sit viuoz atq̃ mortuoz fidelium:remissio oĩum peccatorum.hec ille. Animef igitur quilibet nostrum:⁊ cũ deuotione:cũ feruore: cum spirituali gustu:ad tã altum:tam celestem:tam mirabile sacramentum: humiliter accedat:ipsumq̃ fideliter suscipiat:q̃ purgationem peccatoz venialiũ insuper ⁊ mortalium vt dictum est indubitãter accipiet. ¶ Quartus fructus huius sanctissime cõmunionis est spiritualis delectatio. Delectatio.n. ꝓsurgit ex ꝓiunctione cõuenientis cum ꝓuenĩente vt declarat Philosoph⁹.primo. Rhetoricoz. viij. Ethicoz.⁊.ij. de aia. In sumptione aũt sacratissimi agni imaculati.deuota mens spũaliter ipsi ꝓiungif. cũ quo dulcio fit ãplexus.nõ carnalis sz spũalis. Et ideo delectaf.gaudet.iocũdaf pariter ⁊ refficitur. inpinguatur ⁊ inebriatur. Hac dulcedine ꝓgustata ꝓpheta clamat. dicens. Quam magna multitudo dulcedinis tue domine quam abscondisti timentibus te. Nota abscondisti. idest in hoc sacramento absondite tribuisti.

Et Sap.xvi.scribitur. Panē de celo p̄stitisti illis:sine labore: oē delectamentum in se habentem ⁊ oīs saporis suauitatē. O quale sūdarū. O q̄lis suauitas. O qualis dulcedo. O cōpositio mirabilis:vbi diuinitas:quā āgeli tremūt vbi caro cadē:que p̄ te passa ēt cōtinēf:p̄s.lxxx. Libauit illos ex adipe frumenti:⁊ de petra melle saturauit eos. Per frumentū intelligif corpus xp̄i:reductū de terra virgiali. Bel accipif p̄ suauissima diuinitate. Jō p̄s.xxxiij. in uitabat di. Gustate ⁊ videte:quoniā suauis ē dñs:beat⁹ vir qui sperat i eo. O q̄ beata sunt labia. O q̄ felices sunt fauces. O q̄ beat⁹ est gustus.lingua.palatū illoꝝ:qui bñ ⁊ deuote ad tā suauissimū atq; dulcissimū sacramētum accedūt. Unde Chrisō.super Joan. dicit. Prestat se nobis desiderantibus ⁊ palpare ⁊ comedere ⁊ amplecti ⁊ bibere.ergo vt cauētico.v.c.scribitur. Comedite amici ⁊ bibite:⁊ inebriamini carissimi. Uñ ꝓpheta ait. Justi epulent ⁊ exultēt in cōspectu dei:⁊ delectentur in letitia. ¶ Quintus fruct⁹ est inimicoꝝ triūphatio. Inimici nr̄i capitaleo sunt treo.s.caro.mūdus.⁊ demonia.isti semp conant nos cōculcare ⁊ in baratrū inferni submergere. Quot bella.quot tribulatiōeo. quot ipugnatiōeo:die noctuq; patimur. Testis ē ipsa experientia. Propterea Job dicebat. vij.c. Militia ē vita hoīs super terrā. i.batalia:seu ipugnatio. Sed quo scuto:quib⁹ telis:quo gladio nos defendem⁹ ab huiusmodi inimicis. Rñdeo. per sacrā cōmunionē. Ipsa ē armatura celestis:qua mundus cōtēnif:diabolus ꝓsternif:⁊ caro refrenat. Unde Apo. ephe.vi.c. Accipite armaturā dei i.corpus xp̄i in quo ē deitas inexpugnabilis:vt possitis resistere. Unde ꝓpheta in persona aie nūcupat hmōi sacramēto ꝑ tales uduersarios dicebat. Parasti in ꝓspectu meo mēsaz aduersus eos qui tribulāt me. Mic ē panis quo trūcauit Bedeō destruēo ⁊ rebellis Madian.i.demonco infernales cū oībus suis exercitib⁹.i.mundo ⁊ carne:qui sunt exercit⁹ diaboli:cū ad male viuēteo nos ipellūt: vt patet Judicū.vi. Uide hystoriam q; pulchra ē. Uñ Chrisō. Ut leoneo ignē spirāteo ab altari recedimus:diabolo terribileo effecti. Corpus igit xp̄i:ē illud quo vincim⁹:⁊ de inimicis nr̄is triūphamus. Nec mirū qmdē:cū xp̄s ipe qui hosteo istos gloriosissime triūphat in hostia cōsecrata cōtineat: ⁊ sumēteo ipsuz velut capitaneo cūctaq; aie vireo instruat ad bellum

atq; victriceo efficiet. ¶ Sextus fructus ē virtutū corroboratio seu fructificatio. Hoc nāq; celeste sacramētū virtuteo oēo que ab oppositio vicijs facile cōcutiebantur ⁊ fluctuabant:roborat atq; cōfirmat. Corroborat eteni fidē: vt firmiter ⁊ sine disceptatione credat. Subleuat spem:vt sola celestia ⁊ eterna desideret. Inflāmat charitatē:vt versciter deū super oia diligat. Fortificat iusticiā:vt quilibet sensus subijciat se rōni ⁊ parti intellectiue. Fortificat tēperantiā vt sobrie capiat tūi necessaria vite. Corroborat prudētiā:vt bene consideret p̄teritu:p̄ñs:⁊ futuruz. Dat robur fortitudini:vt cōstanter ⁊ indeficiēr sit in obseruātia mandatorum dei:totū hoīz interius ⁊ exterius dirigit ⁊ fortificat. Unde Dionisius. Eucharistia hēt virtutē perfectiuā.ergo effect⁹ eius est augmentuz virtutio.patet hoc.iij. Re.xix c.vbi habetur q; Helias iussu angeli comedit panē subcinericiū:⁊ aquā bibit: quo comesto ita fortificatus ⁊ roboratus fuit q; ambulauit quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus in fortitudine cibi illius vsq; ad montem dei oreb. Unde ꝓs. Panis cor hominis confirmat.i.corpus xp̄i qui est panis in altari ꝓsecratus. Et doc.s. in.iij. Effectus huius sacramenti est plenitudo gratie:vt in oratione canonis:quotquot ex hac altaris participatiōe sumpserimus omni benedictiōe celesti ⁊ gratia repleamur. Ad plenitudinem gratie per augmentum virtutum peruenit. hec ille. ¶ Septimus fruct⁹ vocatur amoris excitatio:deuote ⁊ reuerenter suscipiens imaculatum agnum mirabiliter accenditur. Un de Bernar. Bibe dilectane quātum diligere debeas dilectum:qui dedit nobis carnem suam in cibū: sanguinem in potum:animam in precium:aquam lateris in lauacrū hec ille. ¶ Octauus fructus ē remissio mitigatio.ꝓs. Super aquas refectionis educauit me.Conuertit animam meam conuertit. Quia sicut aqua refrigerat:sic istud sanctissimuz sacramentum digne sumptum feruorem concupiscentie ⁊ carnis pulsationes ⁊ incentiua libidinum refrenat ⁊ extinguit. ¶ Nonus fructus est penarum satisfactio: vt inquit Doc.s.in.iij.sen.loco supra allegatio:per hoc sacramentum:pene digne ad quas tenetur ꝓ peccatis remittuntur. Eucharistia nāq; duobus modis potest considerari. Primo modo vt est sacramentum. Et sic non satisfacit ꝓ pena debita pro peccatis:quia non est institutum ad aliquid satisfaciendū:sed est institutū ad ꝑficiendū

ter vniendū hominē cum christo:
⁊ in ipsum totaliter transformādū.
sicut nutrimentum vnitur nutrito.
Et exinde dictū ē augustini. Nec
tu me mutabis in te: sicut cibū car
nis tue: sed tu mutaberis in me.
hec xp̄s. Secūdo modo euchari-
stia potest considerari vt est sacrifi
ciū ⁊ oblatio dignissima: ⁊ sic ha
bet propriam vim satisfactiuam.
Inter omnia sacrificia: hoc ē sum
mum ⁊ prestantissimū pro remis-
sione tam culpe q̄ pene. De cui⁹
excellentia scriptum est. de ꝯse. di.
ij.c. Nihil in sacrificijs maius esse
potest: q̄ corpus ⁊ sanguis christi.
Nec vlla oblatio hac potior ē: s̄
des h̄ precellit: que pura ꝯscientia
dño offerenda ē: ⁊ pura mēte su-
mēda atq̄ ab oībus veneranda:
sicut potior ē ceteris: ita poti⁹ exco
li ⁊ venerari debet h̄ Alexander
papa. Patet igit̄ q̄ propter susce
ptionem tanti sacramenti cōsequi
tur homo pene remissionem: non
quidē totius s̄ s̄m modū sue de-
uotionis ⁊ feruoris. In tali enim
satisfactione magis attendit̄ affe
ctus: feruor ⁊ deuotio offerentis:
q̄ quātitas oblationis: que ē infi
nita. Unde Mar.xij. scribitur q̄
vidua q̄ obtulit duo minuta plus
oībus misit: pōderato suo affectu.
Unde doc.s.in festo corporis xp̄i
sic ait. Offertur in ecclesia pro vi
uis ⁊ mortuis vt oīb⁹ prosit: q̄ ē
pro salute oīuz institutū. hec ille.
¶ Decimus fructus est conserua
tio. Conseruat enim in homine di
gne suscipiēte dona sp̄ualia: sic̄ ali
mentū corpale: hēt vitam corporis
cōseruare: sic hoc sacramētū cum
sit anime cibus: hēt ipsaz in gr̄am
cōsolidare: que ipsius aīe vita est.
Propterea datur sub similitudie
cibi ⁊ pot⁹. Ideo Jo.vi.c.ait. Ni
si māducaueritis carnē filij homi
nis: ⁊ biberitis eius sanguinez nō
habebitis vitā in vobis. In miste-
riū huius cōseruatiōis scribitur.
Exo.xij. q̄ domus que erāt signa
te sanguine agni vt dñs p̄ceperat
cōseruate fuerunt a plaga egyptio
rū. Sic sumētes agnū.i.xp̄m in sa
cra cōione cōseruat̄ ab oī aduersi
tate dū augent̄ ⁊ roborātur virtu
tes. ¶ Undecim⁹ fruct⁹ perseue
ratio dici pōt. Si quis vult in via
dei vsq̄ in finem perseuerare: de
uote frequentet hanc sacratissimā
cōmunionē: q̄ vt dñs ait Mat.
x.c. Qui autē perseuerauerit vsq̄
in finē hic saluus erit. ¶ Duode
cimus ⁊ vltim⁹ fructus tanti sacra
menti est celestis regni glorificatio
Sicut gloriosus fili⁹ dei iesus xp̄s
sua passiōe: vt inquit doc.s.in.iiij.
sen. aperuit nobis paradisi ianuā
⁊ aditū vite eterne. s̄m illud hebr.
ix.c. Noui testamēti mediator est

vt morte intercedente: in redem-
ptionez earum preuaricationum
que erant sub priori testamento
remissionem accipiant: qui vocati
sunt eterne hereditatis. Unde ⁊
in forma huius sacramenti dici-
tur. Hic est calix sanguinis mei
noui ⁊ eterni testamēti. Ita idem
filius dei patris: ac intemerate
virginis gloriose: agnus purissi-
mus omnibus digne eū in sacra-
mēto altaris suscipientib⁹: gloriaz
paradisi: ⁊ beatitudinē eternā cer-
tissime cōfert atq̄ donat. Hoc ip̄e
oīb⁹ promittit Joan.vi.c.di. Qui
māducat meā carnē ⁊ bibit meuz
sanguinē: habet vitam eternaz. Et
ego resuscitabo eum in nouissimo
die. Et iterum ibidem. Si q̄s man
ducauerit ex hoc pane viuet ī eter
num. Unde Augu. super Jo.vi.
c. Cum cibo ⁊ potu id appetāt ho
mines: vt non esuriant neq̄ sitiāt.
h̄ veraciter non prestat: nisi ille ci
bus ⁊ potus: qui eos a quibus su
mitur: immortales ⁊ incorruptibiles
facit: in societate sanctorum: vbi
pax erit ⁊ vnitas perfecta. hec ille.
Insuper ⁊ Bernardus de fructi
bus ⁊ effectibus sacratissime com
munionis: sic loquitur. Corpus
christi est egrotis medicina: pere-
grinationibus dieta: debiles con-
fortat: valentes delectat: langorem
sanat: sanitatē conseruat. Per hoc
fit homo mansuetior ad correctio-
nem: patientior ad laborem: atten
tior ad amorem: sagatior ad caute
lam: ad obediendum prōptior: ad
gratiarum actionem deuotior. hec
ille. Ut igitur hos suauissimos fru
ctus: quos in hac tertia parte enu
meraui digne ⁊ fructuose quili-
bet acquirat ⁊ possideat: probet ⁊
examinet suam conscientiam. Et si
in ea reperit aliquod peccatū mor
tale: vt puta cogitationis: locutio-
nis: operationis: atq̄ omissionis.
siue fuerit superbie: siue auaritie:
luxurie. iracundie. odij. gule. inui-
die. accidie. detractionis. murmu-
rationis. iudicij temerarij. de oī-
bus conterat. doleat: ⁊ peniteat.
confiteatur: ⁊ satisfaciat. Probet
insuper seipsum ⁊ diligenter exa-
minet si possidet res alienas in-
uito domino quomodocūq̄ per-
uenerint ad eum per furtum: per
rapinam. per fraudem. per vsurā
⁊ symoniam. Et si in huiusmodi
inuenerit conscientiam suam ag-
grauatam: aperiat capsam: bur-
sam atq̄ manus: ⁊ vnicuiq̄ resti-
tuat quod sibi conuenit. depo-
nat pompas. vanitates. vitam
viciosam ⁊ scandalosam. Abrenū
tiet diabolo ⁊ oīb⁹ pompis ei⁹. si
cut in baptismo p̄misit. Remittat

iniurias ⁊ offensas:petat veniam parentibus:amicis ⁊ inimicis si alq̃ offendit:⁊ humiliter accedat ad altare:⁊ anteqũ illud sacratissimum corpus suscipiat:genuflectat in terra:capite discooperto:⁊ collectis omnibus viribus corporis ⁊ animi:cum suspiriis:gemitibus ⁊ lacrymis dicat:hanc devotissimaz orationem: quam Doc.sanct⁹ cõposuit in preparatione huius sacratissimi corporis ⁊ sanguis xpi: ad cuius laudem officium tã alte: tãq̃ excellens ordinavit:quod tota vniversalis ecclesia frequentat ⁊ cantat:oratio talis est. Omnipotens ⁊ misericors deus. Ecce accedo ad sacramentum corporis ⁊ sanguis vnigeniti filij tui domini nostri iesu xpi. Accedo inq̃ infirmus ad medicum vite: immundus ad fontem misericordie:cecus ad lumẽ claritatis eterne:egenus ad dñm celi ⁊ terre:nudus ad regem glorie. Rogo ergo imẽse maiestatis tue abundãtiã: quatenus meã dignetis sanare infirmitatem:illuminare cecitatem: ditare paupertatem:vestire nuditatem: vt ipsuz panem angelorum: regem regum: ⁊ dominum dominantium: tãta valeam contemplari ⁊ suscipere contritione ⁊ amore:tanta fide:⁊ puritate:tali proposito ⁊ humilitate:sicut expedit anime mee. O mitissime deus da mihi sic suscipere corpus vnigeniti filij tui:qd̃ traxit de virgine Maria: vt corpori suo mystico merar incorporari:ac inter eius mẽbra cõnumerari. O pater amantissime cõcede mihi dilectum filium tuum:quem nunc velatum suscipere propono: vt tandem revelata facie contemplari merear:qui tecum ⁊ cũ spiritu sancto vivit ⁊ regnat per infinita secula seculoz. Amen. Qua oratione dicta:accedat ad altare: ⁊ de manibus iesu christi suscipiat corpus christi: firmiter credens: ⁊ nullatenus dubitans in illa hostia consecrata esse deitatem: animam ⁊ corpus christi. Quo suscepto:inde semotus:ponat se in aliquo loco genibus flexis ⁊ dicat illam devotissimam orationem:quã similiter dictavit. Doc.s. Sit iesu dulcissime sacratissimum corpus tuum ⁊ sanguis dulcedo ⁊ suavitas anime mee:salus ⁊ sanctitas in omni temptatione:gaudium ⁊ pax in omni tribulatione:lumen ⁊ virtus in omni verbo ⁊ operatione:solatium ⁊ finalis tutela in morte. Amen. Rogemus ergo dominum vt nos dignos ad sanctam cõmunionem efficiat hic in presenti per gratiaz: ⁊ in futuro p gloriam. Amen.

¶ Feria sexta in parasceue. De amara xpi passione. Sermo.liij.

Christus factus est p nobis obediens vsq̃ ad mortem. Mortem aũt crucis. Philꝛ. ij. Ad exprimendum xpi dolorem. ⁊ eius amaram passionẽ.quã pro nobis hodie sustinuit.necesse é. Primo divinum iplorare auxilium a quo bona cũcta ꝓcedunt. vt nobis penitentibus largiat qd̃ postulam⁹. Dex.q: nõ sumus sufficientes a nobis quasi ex nobis. sed sufficiẽtia nostra ex deo est:vt aut apostolus:necesse est nobiscũ habere aliquẽ adiutoꝛẽ cuius patrocinio spiritus sancti gloria nobis cõdonet. Et mẽte vagans:nescio cui prece oĩb⁹ preces porrigã. Nõ quidẽ eterno patri:qui hodie nõ pepercit ꝓprio filio suo vnico: cuz ipse dicat Isa.liij. Propter sceler⁹ populi mei percussi eum. Si ꝓprio filio nõ subvenit: qui hodie auxilium periit in cruce:multominus mihi ⁊ vobis. Nõ invocabo angelos: q hodie sunt in mestitia ⁊ dolore. Cñ Isa.xxxij. Angeli pacis amare flebunt.i.tpe passionis xpi. Non ad aliquẽ apostoloz fugiam:q: Petrus ⁊ omnes alij discipuli: eo relicto in manibus iudeoz:tristes ⁊ perterriti:hinc inde dispersi sunt. Nõ ad catholicam ⁊ apostolicã ecclesiã:q: cum sit sponsa xpi: velut vidua:ob sui sponsi mortẽ:tota mesta ⁊ desolata lacrymat ⁊ ploꝛat. Propterea eius altaria sunt denudata:campane nõ pulsant: missa:nec principiũ nec finem habet. Et omis letitia ⁊ gaudium versa sunt in tristitiã ⁊ planctus. Sed si diceres:quare ad inveneratã matrẽ nõ vadimus: ad quã pergere soliti sum⁹. Rñdeo. Da qua fronte:qua facie possum ad ipsam accedere. Nã omnia verba salutationis:revoluta sunt:ita vt nõ audeã os aperire. Et primo nõ dicã ave:qd̃ idem est qꝛ sine Ve: quod die multis ve plena est. Nec gratia plena:q: amaritudine ⁊ dolore eius animus est repletus. Nec dñs tecum:q: nõ est secum: sed in manibus iudeoꝛ. Nec benedicta tu in mulieribus: q: hodie super oẽs mulieres videt esse maledicta. Nec benedictus fructus ventris tui:q: a iudeis blasphemat ⁊ ꝓtẽnit. Nec ora pro nobis:q: hodie rogans filiũ:non est exaudita. Sed qũo pro nobis exaudietur. Quid igit faciam. Ad quem confugiã. Numquid omnis spes mea perijt. Certe nõ. Sed q: hodie cõtemplor crucem fuisse victoriosaz in qua xpo pependit:in qua pec-

ena nostra lauit: in qua mundum redemit. Ideo deuote ac reuerenter ipsam humiliter adorando diecamus. O crux aue spes vnica: hoc passionis tpe: auge pijs iusticiam: reisq; dona veniam. Amen.

De passione igitur xpi loquentia misteria principaliter occurrunt contemplanda.

¶ Primum misterium vocat necessitas.

¶ Secundum misterium vocat doloositas.

¶ Tertium misterium vocatur amorositas.

¶ Primū misteriū passionis xpi vocat necessitas. Sacri theologi hoc ita dicūt: volentes dolorosaq; xpi passionem: querunt: vtrū fuerit necessariū xpm pati et in cruce mori pro salute generis humani: Huic dubio. Rñdeo. sm doctrinam. Doc. s. in. iij. parte. q. xlvij. et sm Plim: put colligit ex dictis eius in. v. et. xi. Aetha. in. ij. de gene. in. ij. Physicoy. et. vi. Ethi. Ad dupliciter est necessitas. s. necessitas coactionis: et necessitas finis. Necessitate coactionis: non fuit necessariū xpm pati: nec ex pte dei: qui nō pōt ab aliquo cogi: cū in se ptāte habeat infinitā: et nullomō limitatā: et infinitos modos habeat ad liberandū genus humanum. Hoc declarat Isaias ppha; magnifim. c. lix. d. Ecce nō est abbreuiata manus dñi vt saluare nequeat Nota. Aduas dñi. i. potētia dñi. Nec ex parte xpi. Cū dicat idem Isa. liij. c. Oblatus est: qr ipse voluit. et Mat. xx. Lu. xviij. Mar. x. Ecce ascēdimus ierosolymā: et filius hois tradet principibus sacerdotū et scribis. Sed necessitate finis: fuit necessariū xpm pati: et in cruce mori: qr i psistorio scitissime trinitatis eternaliter fuit diffiniū et preordinatū vt xpus pateret et in cruce moreret: ad saluandum sibi credētes et obediētes. Hec autē passio pnūciata fuit in scripturis et figurata in obseruātia veteris testamenti. Unde Luc. xxij. dixit xpus. Filius hois sm qd diffinitum est vadit. q. s. ab eterno ordiatū est vt in cruce moriat. Et Jo. iij. Sicut Moyses exaltauit serpētē in deserto ita exaltari oportet filiū hois. Ad quidē de exaltatiōe in cruce intelligit vt declarat Doc. s. vt supra. Et hoc pp quattuor rōes quas collegi ex dictis. s. Tho. in. iij. parte. et aliox doctorum.

¶ Prīa est virtutis exēplificatio.

¶ Secūda est peccati satisfactio.

¶ Tertia est diuinatio pmissio.

¶ Quarta est viscerosa dilectio.

¶ Prima rō q̄re xpus voluit mori in cruce est virtutis exēplificatio. Nam xpus accepit oia que pertinēt ad vitā rectam et ad exēplum virtutis. Pertinet autē ad vitam rectam: nō timere ea que nō sunt timenda. Sunt. n. quidā hoies: qui quāuis nō timeant mortē: genus tñ et modum mortis horrescunt. Et ideo vt nobis exemplum daretur vt nullū genus mortis horremus: christus voluit in cruce mori: quia hoc genere mortis nihil erat execrabilius vel formidabilius: vel horribilius. Unde Augustinus in libro. lxxxiij. q. Sapientia inquit dei: hominem ad exemplum quo recte viueremus suscepit. hec ille. Et iterum Augustinus. Hoc modo dominus mori voluit: vt hominem nec ipsa mortis turpitudo a perfectione iustitie repellat. Et Sap. ij. Morte turpissima condemnemus eum. Et Deut. xxi. Maledictus a deo est qui pendet in ligno. Unde Lactā. in. vij. diuinay. insti. inquit in fine. Pater. n. nr ac dñs qui pdidit firmauitq; celū q solē cū ceteris sideribus illuxit: q libratā magnitudine sua terrā vallauit mōtib⁹ mari circūdedit: amnibusq; distinxit: et qcqd est i hoc ope mūdi pfauit: ac pfecit e nihilo: pspectis erroribus hoium ducē misit. q nobis iustitie viā panderet. Huc seqmur omnes: hūc audiamus huic deuotissime pareamus: qñ solus vt ait Lucretius. veridicis hoiuz purgauit pectora dictis. Et finē statuit torpedis atq; timoris. Expositq; bonum summum: quo tendimus omnes. Quid foret atq; viā monstrauit limite paruo. Quo possemus ad id recto contendere cursu. Nec monstrauit tantum: sed etiam pstitit: ne quo difficultatis gratia iter virtutis horreret. hec ille. ¶ Secunda ratio quare christus voluit in cruce mori dicitur peccati satisfactio. Culpa enim commissa ab Adam: fuit infinita: quia contra infinitum bonum. scilicet deum. Offensa autem mensuratur secundum qualitatem persone offense. Unde offendere agricolam seu laboratorem pctm est: sed maius peccatum est offendere militem: maius comitem: maius regem. Patet hoc per Plim in. v. Ethi. Pena ingt tarat sm dignitatē eius i quē fit iniuria. Et Deut. xxv. Pro mensura peccati erit et plagay modus. Extra de sen. excō. c. Cum illorū. parapho. Pos tamen in text. et glo. Justitia. de iniurijs. parapho. Aitor. ff. de re. mili. l. omne delictum. parapho. Qui manus. ff. de iniurijs. l. Item apud. parapho. Ait pretor. Cum ergo deus sit infini-

te dignitatis: infinite excellentie. ergo offensa commissa contra eum est infinita. Similiter ⁊ pena debet esse infinita. Sicut enim offensa mensuratur secūdum qualitatem persone offense: sic ⁊ pena mensuratur ſm quantitatē culpe. Tunc sic. Offensa siue culpa infinita meretur penam infinitā. Sz infinitam penam nō potuit creatura pura sustinere. penam dico satisfactoriam: qz ꝯdēnatoriam creatura sustinet penam infinitam extēsiue. licet non intensiue. ergo nulla creatura pura poterat satisfacere pro culpa contra deum cōmissa. Ideo fuit necesse: ꝙ christꝰ morte sua satisfaceret. que satisfacio habz infinitatem quādam: ꝓpter personam filij dei in qua vnio diuine ⁊ humane nature facta est. Hinc ē. qđ dicit Isa.xxxv.c. Deus ipse veniet ⁊ saluabit nos. Nota ipse veniet quasi nō mittet angelum: non archangelū: nō patriarchā: nō ꝓphetam: nec aliquem aliū: sed ipse met veniet in persona filij dei: ⁊ saluabit nos ꝓ peccatis satisfaciendo. totū pondus culpaꝝ nostrarū sup se portans vt nos aleuiaret iuxta illud Isa.liij. Vere lāgores nostros ipse tulit: ⁊ dolores nr̄os ipse portauit. Et ibidez. Ppter scelus populi mei percussi eū. Patet igitur. ꝙ nō poterat aliter fieri satisfacio ꝓ peccatis. nisi xp̄s penderet i cruce. ⁊ ibi penā solueret moriendo. Huic rōni addo aliā ad idem ꝓbandum. Regula enim est legalis ⁊ canonica. ꝙ peccatum nō dimittitur nisi restituat̄ ablatū. Regula peccatum li.vi. Et.xiiij.q.vi. Si res. Modo ad propositum. Adam furatus est fructū de arbore scientie boni ⁊ mali. dixit ergo deus. Nō dimittā peccatum nisi restituatur mihi fructus. Nō potuit Adam nec alius homo illum fructum restituere: ⁊ dixit filiꝰ dei ad patrem. pater mi. Ego restituā fructum ablatū. Videamus qūo. Respondit pater. Et christus: pater videbis. Intrauit ergo christꝰ in vterum virginis ⁊ factus ē homo. Ecce fructus dulcissimus. de quo dicimus virgini. Et benedictus fructus ventris tui. Luc.primo. Deinde posuit se in crucē. Et tunc fructus iste pependit in cruce que dicitur arbor scientie boni ⁊ mali. tum ꝓpter christum qui cognouit malum: tunc experimētali quadam cognitione. tum etiā rōe nostri propter quos dicitur crux arbor scientie boni. ꝓpter fideles. Unde ecclesia cantat. Crux fidelis inter omnes arbor vna nobil. Item arbor decora fulgida ornata regis purpura. Et ideo cōueniēs fuit ꝙ christus ad satisfaciendum

pro illo peccato: seipsum pateret ligno crucis affigi: quasi restituēs qđ adam furatus erat: ſm illud Dauid in ps.lxviij. Cōfortati sūt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste: que nō rapui: tunc exsoluebam. Et Augu. in quodā ſmone de passione inquit. Contēpsit adā preceptū: accipiens ex arbore pomū. Sed quicquid adam ꝑdidit xp̄s in cruce inuenit. ¶ Tertia rō quare xp̄s mori voluit in cruce est diuinalis ꝓmissio. Benignissimꝰ nāqz deus sua diuina lege: ꝓmisit penitentiā facere ꝓ peccatis humani generis: vt patet Gen̄.vi.c. Penitet me inquit fecisse hoīem. Glo.i.pniam agam ꝓ hoīe. Propterea eterni patris verbū: q̄rens ouē que perierat. Luc.xv.c.i. humanā naturā: quā in vtero virginali reperit: eāqz assumpsit: ⁊ iponens in humeros suos.xxxiij.ānis cum penis ⁊ doloribus maximis eā deferens crucē ascendit conuocans amicos. s. pr̄em ⁊ spm̄sanctū atqz angelos omnes dicens. Congratulamini mihi: qz inueni ouem quā perdiderā. Hec est i q̄z ouis que in nemore huius mundi perdita: ⁊ ab infernalibus lupis dilaniata erat: quā super hanc crucez baiulo quā requirens sanguinem fudi: vitā exposui: ⁊ mortem sustineo: penitentiā egi: ⁊ preciū solui. Propterea Aug. in lib.ꝯ quinqz hereses in persona xp̄i loquēs ait. Cū esses inimicus patri meo: reconciliaui te per me. Cum inter montes ⁊ siluas errares quesiui te: humeris meis portaui te: patri meo reddidi te. Laboraui: sudaui: caput meū spinis exposui. manus meas clauis obieci: lancea latus meū aperuit: tot nō dicaz iniuriis: sed asperitatibus laceratꝰ fui. Sāguinem meū fudi: animā meā posui vt coniungerē te mihi: ⁊ tu diuideris a me: hec ille. ¶ Quarta ratio quare xp̄s mori voluit i cruce est viscerosa dilectio. Volens deus clementissimus humano generi amorē suū in summo ⁊ altissimo gradu ostendere: necessarium fuit ipsum incarnari: pati: ⁊ in cruce mori. vt inquit. s. Doc.i.iij.par. q.i.ar.ij.⁊.q.xlvi. Unde ⁊ saluator ait. Jo.xv. Maiorem hac dilectionem nemo habet: q̄z vt animā suam ponat quis pro amicis suis. Hanc viscerosam caritatem beatus Anselmus in suis medi: sic describit di. Quo nate dei: quo tua descēdit humilitas? Quo tua flagellauit caritas? Quo processit pietas? Quo excreuit benignitas? Quo tuus amor attigit. Quo ꝑuenit compassio. Ego iniqz egi: tu pena afficeris. Ego facinus admisi: tu vltione plecteris. Ego crimē

edidi: tu torture subiceris. Ego superbiui: tu humiliaris. Ego tumui: tu attenuaris. Ego inobediens extiti: tu obediens: inobedientie scelus luis. Ego gule parui: tu inedia affligeris. Me illicita concupiscentia rapuit ad arborem: te perfecta caritas traxit ad crucem. Ego presumpsi vetitum: tu subijsti aculeum. Ego delector cibo: tu laboras patibulo. Ego fruor delicijs: tu laniaris clauis. Ego pomi dulcedinem: tu fellis gustas amaritudinem. Mihi ridens congaudet eua: tibi plorans compatitur maria. hec ille. Huius etiā intime ⁊ mirabilis dilectiōis effectus ipe christus insinuat sub parabola.

Luc.xv. vbi scribitur. Que mulier habens dragmas decē: si pdiderit dragmam vnam: nonne accendit lucernam ⁊ euertit domuz ⁊ querit diligēter donec inueniet eam. Et cum inuenerit conuocat amicas ⁊ vicinas dicens. Cōgratulamibi mihi: quia inueni dragmam quam perdideraz. hec ille. Humanata dei sapieniia mulieri comparatur: propter miserorum compassionem. Prouer. vltimo. Manum suam aperuit inopi. Hec.x. dragmas habuit cum homines ⁊ angelos ad imaginē suaz creauit. Sed dragmam vnam pdidit cum homo ad similitudinem sui creatoris recessit. Dei autem sapientia candelam ad eam querendam accendit. cum in humana carne apparuit. Gregorius. Ille lucernam accendit qui testam humani generis: lumine sue diuinitatis impleuit. hec ille. In candela nāqz tria sunt. scz cera: licinius: ⁊ ignis. per ceram intelligitur caro christi preciosa: que sicut cera ad presentiam ignis tota resoluitur ⁊ liquefit: sic caro christi in igne passionis tota liquefacta est. ps.xxi. Factum est cor meum tanqz cera liquescens: per licinium album intelligitur anima christi purissima: in qua nulla fuit peccati macula. pe.ij. Qui peccatum nō fecit: nec dolus inuent⁹ est in ore eius. Per flammam siue ignem intelligitur amorosa ⁊ splendidissima deitas. Deut.iiij. Deus noster ignis consumens est. Hec igitur candela accensa ⁊ ardens. idest christus patiens domum euertit. idest totum munduz. ps. Illuxerunt corruscationes tue orbi terre: cuius statum reduxit ad cultum vnius dei ⁊ ad fidem crucifixi. Et querit diligenter: ad modum feruentissimi amatoris nihil omittens de pertinentibus ad humanam redemptionem. Et cum inuenerit conuocat amicas ⁊ vicinas. Amice ⁊ vicine sunt supne potestates. que tanto deo ꝓpinquiores sunt: quanto eo vicinius contemplātur. Mat. xviij. Angeli eorum semper vidēt faciem patris mei qui est in celis. Congratulamini mihi: quia inueni dragmam quam perdideram per qd insinuat vehementissimū ad dragmam amorem: cuius inuētionem estimat suum lucrum. Hec imensa caritas ipsum vinxit ⁊ ligauit vt descenderet in munduz. Hec fuit aurea cathena: que ipsum in vterum virginis introduxit. hec in cruce ipsum alligauit ⁊ fortissime tenuit. hec ad mortez traxit. hec ad infernum vt electos gloriosus ⁊ gratulabundus inde liberaret conduxit. Unde Jere. xxxi. In caritate perpetua dilexi te. Ideo attraxi te miserans. De hac summa dilectione Fulgenti⁹ in sermone exclamans ait. Magnum mysterium dilectissimi fratres. Magnum diuine dilectiōis indicium: homo deum ꝯtēnens a deo discessit: deus hoīem diligēs ad homines venit. Dilexit impiū vt faceret iustū. Dilexit infirmuz vt faceret sanū. Dilexit puersum: vt facēt rectū. Dilexit mortuū vt facēt viuū. h ille.

Secundo principaliter circa dñi passionez ꝯtēplari debemus dolorositatem. Amara ⁊ dolorosa fuit tota vita christi: sed permaxime in tpe passionis: que nec scribi: nec enarrari quidem potest: tamen vt aliqualiter eius dolores: eiusqz penā sentire valeamus. quattuor principales dolores in hac secunda parte adducentur.

¶ Primus est dolor sepationis.
¶ Secūdus est dolor captōis.
¶ Tertius est dolor flagellatōis.
¶ Quartus ē dolor crucifixiōis.

¶ Primus namqz dolor xpi fuit dolor separationis. Hic dolor fuit maximus ⁊ intensissimus. Ait.n. Augustinus: qꝫ dolor fundatur in amore. Ubi ergo fuerit vehementissimus amor propter presentiam alicuius boni valde dilecti ꝓpter absentiam illius causatur vehementissimus dolor. Propterea dicit Aristo.ij. Rhetoricorum. Qd separari ab amicis: tristabile est: quia vt idem dicit.ix. Ethicorum. Amicus consolatur presentia amici ⁊ locutione. Cum igitur christus pre ceteris filijs matrem dilexerit. Magdalenam ⁊ ceteros apostolos adamauit: iuxta illud Johan.xv. Ego dixi vos amicos. ⁊ Johā.xiij. Cum dilexisset suos in finem dilexit eos: sequitur qꝫ ab his separari fuerit summus ⁊ intensissimus dolor. Superuenit igitur dies mercurij. Et

iesus cuz sua dulcissima matre ac
dilectissimis discipulis erat in be-
thania in domo marte. Nocte ve
ro vt pie ꝯtẽplari possumus. ma
ter de captione filij suspecta quie
scere nõ valens. ad cameram filij
accessit. Et credens euz dormire.
noluit somnuz interrumpere. sed
mesta ⁊ gemẽs expectabat. Filiꝰ
aũt qui vigil erat ⁊ i amarissime
passionis sue meditatione versa-
batur. presentiam matris sentiens
eam dulciter alloquens ait. Cõso
lare mater mea. ⁊ noli perturbari
ex hoc qđ dicam tibi. Jam venit
tẽpus passiõis mee. in quo oz me
pati. imo mori pro salute humani
generis. Non ergo curberis. qm̃
sic scriptũ est. O q̃z tristis ⁊ affli-
cta fuit bñdicta mater ex huiusce-
modi verbis: Quibꝰ auditis. ipa
eleuat manus ad celũ plorando. ⁊
idinãs eas amplexabat filiũ suũ.
totã se ponens supra pectus eius.
Ad cuius planctũ surrexit maria
magdalena ⁊ iuit ad eaz. Cui vir
go maria ait. Ecce soror mea filiꝰ
meus nunc apperuit os suuz ⁊ di
cit. q̃ in breui est moriturꝰ. Quid
ergo faciemus: Illa aũt hoc au-
diens. tota cõmota simul cum bea
ta virgine amarissime flebat. Ex
quibus clamoribꝰ. oẽs de domo
excitati sunt. Currunt apostoli ad
planctũ. ⁊ ipsi plorantes vidẽtes.
⁊ rei seriem intelligẽtes in lachry
mas ⁊ singultus vniuersi prorum
punt. flectũtq̃z omnes genua ante
iesum ⁊ primo mater nil aliud di-
cendo nisi miserere fili mi matri
tue. fuisti alijs pius. ergo noli esse
in me crudelis. Flectunt se: ⁊ oẽs
apostoli dicẽtes: fac bone magi-
ster. qđ dicit mater tua. ⁊ noli con
tristare nos. Silr ⁊ maria magda
lena ait. Miserere matri tue dul
cissime iesu. ⁊ noli nos derelin-
quere. Stabat igit xp̃s satis com
patiens matri sue ⁊ eleuauit eam
⁊ ꝯsolabat blande prout poterat.
Resumens mater spiritum ⁊ an-
helitum. sic loquitur filio. Si cu-
pis o fili dulcissime in aliquo me
consolari. queso: vt vnum istoruz
q̃ttuor facias. vz aũt sine tui mor-
te ⁊ passione redimas genus hu-
manũ. vel si penitus mori te opor
tet. sit sine dolore ⁊ afflictione. vel
saltem me prius mori permittas.
anteq̃z veniat mors tua. vel ad vl
timum sic reddas stupefactam ⁊
insensibilem. vt in me nulla sit co
gnitio mortis tue. Respondet fi-
lius matri cum reuerentia. Non
decet p̃mo. o mater mea me mor
tem non pati. cum omnes scriptu
re hoc predixerint de me. Insup
nec secũdo esset cõueniens q̃z de-
beo ego i omnibus ossibus meis
flagellari ⁊ dolere. Cum autez au

disset mater a filio quod oporte-
ret ipsum pati in omnibus ossibꝰ
suis: ⁊ flagella tot recipere: duz se
deret ad latus eius lancea vulne-
rauit cor eius: ceciditq̃z super pe-
ctus amorosij filij: ⁊ lachrymabi-
liter dicebat. En ista est consolatio
quã das mihi filij mi: Audite au
dite: quales cõsolationes: dixitq̃z
filius. Noli turbari: q̃z sic oportet
fieri. Et adiunxit tertium. Nec ti-
bi decens esset concedere: q̃z non
seruarem debitum honorem ma-
tri mee: oporteret: etiam animam
tuam collocari cum sanctis patri-
bus veteris testamenti in limbo.
Absit hoc a me: vt ita permittam
ire animam matris mee: quinimo
subito veniam tibi obuiam cum
tota celesti curia: vt te collocẽ in
paradiso ad dexteram meam: cuz
anima ⁊ corpore. Sed nec q̃uartũ
concedere conueniens est: q̃ tan-
te dilectionis mater: non cõpate-
retur filio tempore sue passionis.
Sed confortetur cor matris mee:
q̃z te iuuabo: tecum ero: ⁊ dolor ⁊
tristicia quam sustinebis: conuer-
tetur tibi in magnum gaudium ⁊
leticiam: cum die dominico resur
rexero victor gloriosus. Hec ⁊ si-
milia dulcia: filius cũ matre ⁊ ma
ter cũ filio loquebãt. Fecerũt aũt
principes sacerdotum ista die con
silium deliberantes de morte xp̃i.
Dicebant autez: non in die festo:
ne forte tumultus fieret in popu-
lo. Cogitans autem iudas: ex dia
boli instigatione: q̃ consilium fie
ret: intrans audacter: q̃z presum-
ptuosus erat valde: dicit ad illos.
Quid vultis mihi dare: ⁊ ego eũ
vobis tradam: At illi cõstituerũt
triginta argenteos. Et exinde que
rebant opportunitatem principes
sacerdotum vt traderetur eis: si-
ne turbis: non tamen in die festo.
Judas dixit. Scitis paratiq̃z cito
eum vobis tradam. Die autẽ io-
uis in mane: petierunt discipuli ie
sum dicentes. Ubi vis paremus
tibi comedere pasca: Jesus autez
dixit secretarijs suis: vz Petro:
Jacobo: ⁊ Johãni. Ite in ciuita-
tem ad quendam: ⁊ occurret vo-
bis homo: lagenam aque portãs.
Sequimini eum in domuz in quã
intrat: ⁊ dicite patri familias do-
mus. Dicit tibi magister: tempus
meum prope est: apud te facio pa
sca cum discipulis meis. Et ipse
ostendet vobis cenaculum ma-
gnum: ⁊ ibi parate. Fecerunt au-
tem discipuli: ⁊ inuenerunt sicut p̃
dixerat illis: ⁊ parauerunt pasca.
Et ecce ante horam vespertinam
recedit de bethania cum discipu-
lis suis versus ierusalem. Sz ma-
ter domini. Magdalena: Mar
tha ⁊ Lazarus: cũ difficultatẽ ob-

tinuerunt a xpo: societatē facere. Ipsis igit cuntibus: volebat xpo intrare p vnā portam ciuitatis: t mater volebat q̄ intraret p aliaz. Sed cū sic filius cogeret matrē: prostrauit se mater ad pedes eius lachrymans t dicens. O fili mi: ne permittas matrem: in hac morte separari a filio. Sciebat.n. q̄ erat mor sue amaritudinis. Sz cū xpo nullatenus assentiret: eleuauit matrem a terra vt discederet. Que eleuata: amplexibus filium stringebat: plangebat t osculabat, dicēs. Saltem sciam vbi es cenaturus. Sz nec oīno voluit: sibi xpus notificare. O mater afflicta in tot malis pericūsibus: nullam ꝓsolationem meruisti accipere. Tunc mater ait ad filium. Saltez nobis relinque tuam benedictionem. Ad quā filius. Tua mater interest benedicere filio. Tūc sanctissima mater: plena lachrymis t singultib⁹: manibus eleuatis sup dilectum filium suum ait. Benedicat te fili mi dulcissime pater etern⁹ qui te eternaliter genuit. Bñdicat te fili mi spūsanct⁹: cuius virtute ex meis visceribus te concepi. Benedictum sit totum corpus tuum purissimum. Benedicta sit anima tua sanctissima. Benedictum sit lac: quo tenellum te nutriui. Bñdicti sint omnes labores tui. Et tā dem amplexans filium ait. Benedico te fili mi amantissime: fili mi suauissime a capite vsq̄ ad plantam pedis. O quot lachrymę fluebant: tum ex oculis matris: tum ex oculis filij: tum ex oculis magdalene t dilectorum discipulorū: flebant: lugebant: plorabant omnes. Resonabāt voces lugubres: voces flebiles: singultus atq̄ gemitus: tandem separantur ab invicem. Separatur iesus lachrymans: separatur mater eius lans. Separantur corpore: sed non corde. Et sic discesserunt. O q̄z dolorose: mater dimittit filium vnigenitum moriturum: t ipsum amplius non visura: per viam eiulando dicebat. Cito tolleris a me fili mi: moriturus morte turpissima. Nescit igitur pia mater dolorosa: quo vadit filius. Sed cum sic discederet a filio: ambulabat p duos vel tres passus: t semper retro aspiciebat ad filium. Lento quidem gradu incedebat: vt respiceret diutius filium. Ambulabat quidez ante: sed retro semper volebat faciem: lamentabatur: plangebat dicens. Ecce fili mi tolleris a me. Non amplius te videbo: priuata ero cōsolatione. Heu heu quid faciam: flebo t nunq̄ desistam: t ita erit consolatio mea. O mater dolorosa auriari: flercula/

mentari eligis: pro tuo solatio. Et sic filius discedens t compatiens matri: oculo filiali ipsam aspiciebat. Quis in tanto doloroso discessu nō ploret: Quis tam durus est vt lachrymas cōtinere possit. Da christiani. Et vos non plorastis. Non mouemini ad compatiēdum redemptori nostro: t sue mestissime matri: Non videtis eam lachrymantem: Non auditis eaz vos prouocantē ad fletum: Flete igitur o christiani: plorate cum afflicta matre. O filie. O puelle. O virgines: cur non fletis cum virgine gloriosa. Ipsa est virgo virginum plorans: t vos non plorastis: Associate virginē o virgines plorantes atq̄ sibi compatientes. Plorate o matres que filios genuistis: quia mater dei plorare nō cessat. Plorate o vidue. Plorate o iuuenes: o viri: o senes: o populi christiani plorate cuz christo: plorate cum matre: plorate cum magdalena: plorate cū discipulis: plorent ágeli: ploret celi: ploret ignis: ploret aer: ploret aqua: ploret terra: plorent planete: plorent animalia cuncta: quia creator omnium iesus dulcissimus separat se a me sanctissima sua matre: t pergit ad ierusalem: vbi in breui est moriturus. Propterea Tre.i. dicitur de beata virgine. Plorans ploravit in nocte: t lachrymę eius in maxillis eius. Nō est qui consoletur eam ex omnib⁹ caris eius. ¶ Secundus dolor in passione xpi est dolor captionis. Postq̄z enim xpo a matre sua discessit: venit ierusalem: t intravit domum illius nobilis: qui in cenaculo vltimam preparauerat cenam. In introitu autem: obuiaz sibi venit: ipse: vxor: t filij: genu flexo: benedictionē petentes: a christo gratias agentes: q̄ ad eorum domum: accedere dignatus fuerat. Vespere igitur facto: fecit iesus cum discipulis solitam benedictionem. ℣. Oculi omnium in te sperant dñe t reliqua. Sedētibus vero cunctis: loqui cepit verba maximi misterij: dicēs. Desiderio desideraui hoc pascha māducare vobiscum antē q̄z patiar. Comedunt agnum paschale festinanter. Quo comesso: surgit christus a cena: t precingit se linteo, t ponit aquam calidaz in peluim: t venit ad petrum: ac genibus solo flexis: voluit ei lauare pedes. Qui cōtradicens ait. Domine tu lauas mihi pedes: Absit. Non lauabis mihi pedes in eternum. Dicit ei iesus. Si non lauero te non habebis partem mecum. Tunc Petrus. Domine non tantum pedes meos: sed t manus t caput. Et sic du-

militer omnium discipulorum pe
deo etiã tradicionis sui lauit. O q̃
le ⁊ q̃ mirandum spectaculũ: ipe
deus totius mundi conditor. ipse
totius vniuersi rector. ipse beato
rum spirituum omnipotentissim⁹
rex ⁊ imperator: vsq; adeo humi
liatus est: vt genibus flexis: discí
pulorum pedes manibus propꝛijs
contrectare: sordes ⁊ imunditias
lauare ⁊ abstergere dignaretur.
O profundissima saluatoꝛis humi
litas: qua fatigatus ⁊ sudoꝛe reple
tus: pedes omnium abluere non
dedignatur. Facta pedum lotione
iterum in mensã resedit. Et accipi
ens panem consecrauit illũ in coꝛ
pus suum: ⁊ vinum in sanguinẽ.
Sicq; sanctissimum altaris sacra
mentum instituit ⁊ oꝛdinauit: etiam
iudam: cõmunicauit: pꝛius tamen
loti fuerant: anteq; illud sacramen
tum susciperent ad inuendũ: q cõ
municandi debent primo lauare
pedes: terrenaꝛ. s. affectiones: vt
ad sanctissimum altare digniꝰ ac
cedere possint. Intrauit autem sa
thanas efficaciꝰ in iudam. Et vt
citius quod animo conceperat ex
pleret: ⁊ quem antecedenti die vẽ
diderat: principibus sacerdotum
traderet: a societate discessit. Tunc
dñs sermonẽ fecit: in quo mi
steria mlta discipulos docuit. Ani
mauit eos inter mundi pressuraꝰ:
⁊ spiritum sanctũ se missurꝰ pꝛomi
sit. Ibi pꝛedixit de scandalo: quod
passuri erant: ⁊ maxime q̃ petrus
erat ipsum negaturus ter: anteq̃
gallus cantaret. Luc.xxij. Et sur
gens de cena: atq; hymno dicto. i.
gratiarum actione peracta: ⁊ vo
cato pater familiaꝰ. Recepisti me
in domo tua: ⁊ ego suo tẽpoꝛe re
cipiam te in domo paradisi. Et sic
benedicens eum ⁊ totam familiã:
vale faciens: exiuit ciuitatẽ: ⁊ cum
discipulis venit in villam que dici
tur gethsemani: trãs toꝛrẽtẽ cedrõ
⁊ intrauit in ortuꝫ: qui est ad pedẽ
montis oliuarum: ipse ⁊ discipuli
eius. Et ait illis. Sedete hic donec
vadam illuc ⁊ oꝛem. Et assumpsit
Petrũ Jacobum ⁊ Joannẽ. ce
pitq; pauere ⁊ tedere. ⁊ ait illis.
Tristis ẽ anima mea vsq; ad mor
tem. Mar.xiij Nec tristitia sim
s. Doc. iij.par.q.xlvi.ar.vi. Fuit
dolor interior: qui causatur ex ap
prehensiõe alicuius nociui. Et ais
xpi ꝺm vires interioꝛes efficaciꝰ
me apprehendit oẽs causas tristi
tie: inter quas est amissio corpoꝛa
lis vite: que naturaliter est homi
libus. Unde Ari.in.ij.rhetoꝛ.ait. q̃ il
li qui decapitant non timent: vidẽ
tes sibi necessitatẽ imineꝛe: sed tri
stantur. Cum igitur xp̃s fuerit ve
rus homo ad hoc ostendendum
pauit, ac tristatus ẽ. Piero. super

Mat. inquit. Dñs noster vt veri
tatẽ pꝛobaret assumpti hoïs: vere
quidẽ contristatus est. hec ille. Et
s. Doc. in. iij. sen. di. xv. ait q̃ tristi
tia vera fuit in xp̃o. Dec ergo tri
stitia non fuit ex hoc q̃ sensualitas
repugnaret rõni: quia illud in xp̃o
nunquã fuit: sed quia veram habe
bat carnem ⁊ humanitatem. Cui⁹
veritas in hoc ostenditur q̃ natu
raliter passionem ⁊ mortẽ exhoꝛre
ret. Et ait. s. Doc. q̃ inocenti qui
debet pati: dolor augetur ex inno
centia: inquãtũ apprehendit nocu
mentum ei illatũ vt magis indebi
tum. Albert⁹ in. ij. sen: dicit q̃ tri
stitia que fuit in xp̃o causata est ex
naturali infirmitate: que nullũ pec
catũ est. Et fuit in ipso pꝛout ꝑpas
sio: q: ꝺm Hilarium ⁊ Augustinũ
ꝑpassio dr̃ passio afficiens: ⁊ non
abducens rationẽ. Dic contẽplari
dũ est: quomõ illi apostoli maxime
illi tres: videntes xp̃m contristari:
⁊ ipsi ceperunt summo affici me
roꝛe: ⁊ aio deici quomõ xp̃s am
plexabatur: modo petrũ tangens:
modo Joannẽ: modo Jacobum
dicens. Deu fili. Tristis est anima
vsq; ad mortem. Qui vt opinoꝛ
flere ceperunt: nihil rñdẽteꝰ. Tũc
dñs. Sustinete hic donec oꝛẽ.
Et pꝛogressus pusillum. i. quantũ
iactus est lapidis. posuit genua ⁊
orauit dicẽs. Pater si possibile ẽ
transeat a me calix iste. Non tamẽ
sicut ego volo: ꝺz sicut tu. Dec oꝛa
tio saluatoꝛis: vt ait. s. Doc. iij. pte
q. xxi. Lõuenebat xp̃o ꝺm q̃ er. ⁊
homo non ꝺm q̃ erat deꝰ: cui nõ
conuenit oꝛare sed oꝛari. Et cuius
oratio fuit ꝺm sensualitatem: cum
oratio sit actus rationis ⁊ volunta
tis: ⁊ eleuatio mentis in deum: qõ
non conuenit: sensualitati: sed oꝛa
tio xp̃i fuit ꝺm sensualitatẽ. quia. s.
oꝛando deo patri pꝛoposuit: quod
erat in appetitu sensualitatis ipsius.
Et ꝺm hoc xp̃s oꝛauit ꝺm sen
sualitatem inquantũ. s. ratio eius ex
pꝛimebat sensualitatis affectum:
tanq̃ sensualitatis aduocata: vel
exprimendo effectũ voluntatis sim
plicis: que cõsideratur vt natura.
Et hoc ꝓpter tria. Primo vt ostẽ
deret se veram humanam naturã
sumpsisse: cũ omnibus naturalib⁹
affectibus. Secũdo vt ostenderet
q̃ homini licet ꝺz naturalẽ affectũ
velle: quod deus non vult. Tertio
vt ostendat q̃ pꝛopꝛiũ affectũ de
bet homo diuine voluntati subice
re. Unde Aug. in Enchi. ait. Sic
xp̃o hominẽ gerens ostendit ꝓ
tam quandam hominis voluntã
tem: cum dicit: transeat a me calix
iste. hec enim erat humana volun
tas. Sed quia rectum vult̃ẽ ho
minem ⁊ ad deum diriꝛi. subdit.
Uerũtamẽ nõ sicut ego volo: sed

sicut tu vis: ac si dicat. Videte in me: quia potens sum: aliquid pro-
prium velle. & si deus aliud velit. hec ille. Chrisostom⁹ & Origenes
dicunt: q̄ hoc petijt quasi homo:
naturali volūtate: morte recusans.
Orauit insuper vt exēplum nobis
daret: vt in minerabus tribulationi
bus oremus: iuxta illud ps. cxix.
Ad dñm cū tribularer clamaui.
Unde Augu. sup Jo. inquit. Ita
se patri exhibere voluit petitorem
vt meminisset nostrū se eē docto
rem. In xp̄o fuit duplex voluntas
vna deitatis: qua oia volens fecit.
Isa. liij. Oblatus est q̄ ipse voluit.
Alia singularitas vt sic: que natu-
raliter mortem horrebat: ad osten
dendā veram humanitatem. Cō-
pleta igitur oratione venit ad disci
pulos suos: & inuenit eos dormié
tes. Et dicit petro. Sic. Non po-
tuisti vna hora vigilare mecum.
hec ille. Vigilate & orate ne intre-
tis in tentationem. Spūs quidem
prōptus é: caro autē infirma. Ite
rum secūdo abijt & orauit dicens.
Pater mi: si non pōt calix hic trā
sire nisi bibā illū: fiat volūtas tua.
Et venit iterū & inuenit eos dor-
mientes. Erāt. n. oculi eoꝝ grauā
ti. Et relictis illis: iterum abijt &
orauit tertio eundem sermonē di-
cens. ℟ Pat. Attende cor deuo-
tum. Surgit christus semel. bis.
ter. surgit ab oratione velut amā⁹:
& quasi extra se factus. Cur bone
iesu totiens surgis. Cur inquiens
videris. Respūdit. Surgo totiēs
quia non inuenio locum: vbi quie
scat corpus meum. A crudelissi-
ma vtiq̄ passiōe impellor. Lucas
autem inquit: q̄ apparuit illi ange
lus de celo confortans eū. Sicut
enim seruus dominum suum pre-
ūm intrantem confortat. sic ange-
lus christū confortabat. di. Dom̄
ne nihil fit vestre voluntati cōtra
rium. Nam ita ordinatū est a p̄re
& a vobis: & a spiritu sancto. Jam
magna letitia est in celo: quia per
vestram passionē reparande sunt
cathedre celi empyrei. Jam san-
cti patres in limbo expectant per
vestram passionem liberari: hz aūt
oia hec xp̄o scirent: tñ angelus qui
tū in se erat officium humanitatis
xp̄o exhibebat. O spectaculū mi-
rabile: creatura creatorē cōfortat.
Et subdit Lucas q̄ factꝰ est i ago
nia. ſm enim s. Doc. in p̄ma sēde.
q. xli. ar. iiij. Agonia é timor mali
extrinseci: cui resisti non potest pp
ip̄rouisionem. Hec agonia fuit in
xp̄o ſm partē sensitiuam: non ſm
rōnē. iij. par. q. xviij. ar. vi. ad ter-
tiū. Totus ergo xp̄s agitat⁹ totis
attonitus: totus tremēs cōsiderans
flagella. sputa. coronā spineā. cla-
uos & reliqua supplicia perferen-

da: factus é in agonia. Et propter
magnam pugnam & anxietatē car
nis cecidit in terram. Et factus est
sudor eius sicut gutte sanguis de-
currentis in terram. Nec mirum.
Quia enim ossa eius sunt cōmota:
& tremendo cōquassabātur: adeo
vt ex representatione sola: sangui-
neum sudorem emitteret. Conside
ra o anima christiana: & oculo mē
tali respice redemptorem & spon-
sum tuum prostratus in terra iacē
tem: sanguine conspersum. Consi
dera inquam quāta debuit fuisse
ipsa passionis experientia quāq̄
doloris: si tā vehemēs fuit eius
imaginatio & representatio: q̄ ip̄m
fecerit sanguinem desudare. Noli
dormire o anima mea q̄ xp̄s non
dormit: sed p̄ro salute tua vigilat:
tristat: genib⁹ flexis orat. suspirat.
gemit. agonizat & sudat. O aia xp̄i
passionis cōtēplatiua: excita teipz
surge. ppera. tuoq̄ sudario colli-
ge sanguinē ex facie saluatoris tui
in terra cadētē. Et cum surrexisset
ab oratiōe: tūc venit ad discipulos
suos & dicit illis. Dormite iā & re
quiescite. Ecce app̄ropinq̄bit hora
& filius hois tradet in manꝰ pecca
toꝝ. Adhuc illo loquēte: ecce iu-
das vnꝰ de duodecim venit: & cū
eo turba multa cum gladijs & fusti
bus & lanternis missi a p̄rincipibus
sacerdotū & senioribus populi. De-
derat aūt & iudas eis signū dicens.
Quēcūq̄ osculatꝰ fuero: ipse é: te
nete eū & ducite caute. Et ligēt ma
nus eiꝰ retro. & ad collū. & ad me-
dū apponatis funē: vt nullatenus
possit fugere: q̄ si de manib⁹ ve-
strīs euaderet: miserabiliter post ipsum
sagittas & lāceas: vt saltē ipsum se
ductorē hēatis mortuū. Dedit aūt
eis signū: q̄ erat inter discipulos
Jacobus frater dñi: qui p̄ oia erat
ei similis. Cū ẏo appropinquaret
iudas ad xp̄m ait. Ave rabi. Et
amplexūs osculatꝰ é eū. Ubi sic
ait Fulgentius. O iuda mercator
pessime: sub oculi signo dñm tuū
tradis. osculum venenosum. oscu-
lū oi dolo & amaritudine plenum.
quā occasionē habes dare aurum
p̄ro plūbo. argētū p̄ro luto. Qua
re miser p̄ro tam vili precio sum-
mū bonū vendens pdidisti. Duz
enim pecuniā lucrari voluisti vitā
simul cum ipsa perdidisti. Cui xp̄s
humiliter facie inclinauit: & pie lo
quif dicēs. Amice ad qd venisti.
Dulciter, nāq̄ ac suauiter requirebat
de iuda dicēs. Juda osculo filium
hois tradis. Ubi sic dicit Beda. O
imēsa saluatoris clemētia: dū ēt a
discipulo tradit: ipz amicū appellat
vt veniā sui magni sceleris ip̄petret
Deide iesus aspiciēs iudeos sic p̄
munitos ait. Quē q̄rit̄. Rñderūt
ei. iesum nazarenū. dicit eis iesus.

Ego sum. Stabat autem ⁊ iudas qui tradebat eum cum ipsis. vt ergo dixit eis iesus. Ego sum: abierunt retrorsum: ⁊ ceciderunt in terram. Vbi apparet q̄ christus spōte mortem ferebat. Virtute enim sua: eos cadē fecit. Una vor odijs ferocem: armis terribilem: sine vllo telo pcussit: repulit: strauit: virtute latentis deitatis. Quid iudicaturus faciet: qui iudicādus hoc fecit. Iterum ergo interrogauit. Quē queritis. At illi respōderūt iesum nazarenū. Rñdit iesus. Dixi vobis q̄ ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire: vt iplerē tur sermo quem dixit: quia quos dediſti mihi non perdidi ex eis quenquā. Simō ergo petrus habens gladium eduxit eum ⁊ pcussit seruum pontificis ⁊ abscidit auriculam eius dextram. Erat autē nomē serui Malchus. Dixit ergo iesus petro. Mitte gladiū tuū in vaginam. Calicē quē dedit mihi pater: non vis vt bibam illum. An putas quia non possum rogare patrem meum: ⁊ ipse exhibebit mihi modo plusq̄ duodecim legiones angelorum. Legio vero cōtinet sex milia sexcentos sexaginta sex milites. Et ait eis iesus. Sinite vsq̄ huc. Et cū tetigisset auriculā eius sanauit eam. In illa hora dixit iesus turbis. Tanq̄ ad latronē existis: cū armis ⁊ fustibus cōprehendere me. Quotidie apud vos sedebam in tēplo docēs: ⁊ nō me tenuistis. Labores igitur ⁊ tribunus ⁊ minister iudeorum: cum impetu magno clamantes ⁊ irruētes: xpm cōprehēderunt. Seuiebant siquidem more luporum in agnum mansuetissimum ⁊ patientissimum: qui non lamentabat: nō cōtradicebat: sed oculis depressis ⁊ vultu humili persistebat. At illi cathenam in collo posuerunt: manus a tergo strictissime ligauerūt. O q̄ grandis ⁊ nimis fuit christi dolor. O q̄ grandis pena. O q̄ maxima afflictio. Caro enim eius erat preciosa tenella ⁊ delicatissima: ideo in ligatione cito tumefacta atq; nigra effecta est. Quidā aūt velut rabidissimi canes: barba pillos extrahere ceperūt. Quidā per capillos attractū in terram p iecerunt. Quidā pteruissimo ore contumeliabant. Quidā deniq; pugnis: ⁊ ensium pomis: dorsum eius humeros ⁊ caput atrociter percutiebant. O aīa si illic affuisses p̄sus audiuisses armoꝝ strepitus: turbaꝝ cōmotosq; clamores perfusos: rugitus ⁊ insultus: vidisses iesum ab inimicis captum: a furibundis detentum: a crudelissimis cōpressum. Nōne doluisses. Nōne ploraſſes. Plora igit mē

anima mea: ⁊ emitte lachrymas. ingemina singultus. percute tibi pectus. percute manus. percute caput. q̄ dño iesu saluatori ⁊ spōso tuo tā crudelissime cōprehenso vinctus ⁊ cathenatus ē. Vidisses inquā rerū cōditorē ab oibus derelictum: consolatorem ⁊ defensorem nō habentē: quia charissimi discipuli eo relicto: oēs perterriti fugierunt: sm illud pō. Funes extenderunt in laqueum: iuxta iter scandalū posuerunt mihi. Et iterū Considerabā ad dextram ⁊ videbam: ⁊ non erat qui cognosceret me. Perīt fuga a me: ⁊ nō ē qui requirat aiam meā. Vbi ait Ambrosi⁹. Quid fecistis impij iudei. hic est messias: qui in lege vestra promissus est. hic est qui infirmitates vestras curauit. hic est qui viam veritatis vobis ostendit. Nū quid capiendus ⁊ ligandus. profecto non. Sed vos sola inuidia excecauit. Et Cassiodorus. O insania summa. O fatuitas ceca iudeorum. Que est causa: vt dñm celorum: terrq; conditorē: sic inhoneste ligatis. Sic inhoneste capitis. Sic inhoneste ducitis. Sic inhoneste iudici presentatis. Sed pius ⁊ tanq̄ agnus mansuetus: noluit se defendere. Verum pro omnib⁹ voluit se morti tradere. Vinctum igitur introduxerunt xpm in ierusalem. Imagines autē que erant in porta ciuitatis se inclinauerunt quasi suum creatorē adorantes ⁊ ei cōpatientes. Sed ministri iudei hoc miraculū aspicientes incantationi deputauerunt. Ducunt igit eum primū ad Annam: qui erat socer Cayphe pontificis: qui pphetice dixerat. Expedit vnū hoiem mori pro populo. Joannes autem relicta syndone ⁊ nudus fugiendo apud se dicebat. Heu me quid dicam matri. Nunq̄ audebo cōparere coram ea. Et paulopost reassū pto spiritu: accessit ad domū virginis. Et cū ob timorem ⁊ dolorē atq; lachrymaꝝ abundātiam vocare aut clamare non posset pulsat ad ostium. Mater autem que erat vigil audiens strepitum aperta fenestra respexit. Vidensq; Johannem plorantem ⁊ gementem tota mesta facta inquit. Fili mi Johānes que noua sunt hec. Quid est de filio meo dilectissimo iesu. At ille lachrymas ⁊ suspiria ingeminās ait. Heu me domina: nouissima sunt. Et intrans domum occurrens virgini ⁊ complexans eam ululando vix dicere potuit. Scito filium tuū summissimū magistrū meū a perfidissimis iudeis captum: ⁊ in ierusalem adductum. Ad hec verba afflicta mater pre dolore ⁊ cordis angustia fugit pe

ctus Johānis cecidit dicēs. O fili
mi quo ducunt eū? Et vbi sunt di
scipuli eius? Nōne sunt cū eo? At
iohānes lugubri voce respondit.
Nescio quo ducunt eū. Judas ip
sum tradidit. Et volētes ministri
discipulos comprehēdere: oēs eo
relicto fugerunt: traditū igit̄ ⁊ li/
gatum dimisi. Tunc beata virgo
Magdalenā aliasq; sorores vo/
lauit: plorando ⁊ cōquerendo di/
cēs. En filius meus amātissimus
⁊ magister vester benignissimus
captus est: ⁊ ad mortē deducitur
Quid faciam. Ad cuius auxiliuz
ꝯfugiem⁹. Quē adiutorē inuoca
bimus. Heu heu nobis misere/
ris. Tūc magdalena semimortua
lamētabat̄. O quātus tunc luct⁹.
O q̄ta lamenta. O quot lachry
me fundebant̄ tota illa dom⁹: ge/
mebūdis vocib⁹ resonabat. Emi/
nus stridores audiebant̄. Virgo
aūt: ꝑmonē modo in iudā tradito
rē dirigēs. Cur o infidelissime iu
da inquit filiū meū ꝑ tam vili pre
cio vēdidisti. Modo iudeos v̄go
alloquēs dicebat. O ingratissimi
iudei: qd vobis mali fecit fili⁹ me/
us: vt tam crudeliter captū ligare
tis. Modo ad discipl̄os v̄ba sua
ꝯuertēs dicebat. O petre. O apo
stoli: vbi fides: vbi amor: vbi fer/
uor vester. Magr̄m vestruz tam
humanissimuz ⁊ sctissimum reliq

stis. O iohānes si timore ꝯcussus
vsq; mō aufugisti: nunc saltē sum
ptis animi virib⁹ vade ⁊ quere di
ligētissime: qd agat̄ cuz carissimo
filio meo: ⁊ mihi cito renuncia.
Alioq̄n viuere nō valeo. O mi fi
li iesu. O iesu fili mi. O lumē ocu
lor̄ meourz vbi es. Quō tracta/
ris. Quid nūc sustines. Johānes
igit̄: mestissima mr̄e dimissa ver/
sus iesuz currit festin⁹. Et duz iue
stigaret de xp̄o itellexit ip̄z Anne
fuisse p̄sentatuz. ¶ Terti⁹ dolor i
passiōe xp̄i: ē dolor flagellationis.
Assistēs. n. āne: iterrogat⁹ fuit de
discipulis: q̄re. s. ꝯgregasset tot di
scipulos ⁊ de doctrina q̄uā predi/
cabat. Nunq̄d inquit sufficit do/
ctrina Moysi ⁊ ꝓphar̄: Xp̄s āt
nil de discipulis rn̄det: sed de do/
ctrina: di. Ego palaz locutus sum
mundo. Quo audito: seru⁹ qdaz
ibi assistens dedit alapam iesu di.
Sic respondes pontifici. Et iesus
humilis: ac patiētissimus: nō recu
sauit alapā: nō diuertit: non ei⁹ ma
num arescere: aut decisam in ter/
ram cadere fecit: Sed pie respon
dens ait. Si male locutus sum: te
stimonium perhibe de malo. Si
autez bene: cur me cedis. Hec ala
pa fuit christo ad maximum dolo
rem: quia in facie delicatissima fu
it percussus. Erat ibi petrus qui
a Joanne apostolo pontifici noto

fuerat introductus: postquā a bea
ta virgine redijt. Ambo videbāt
ea que christo indigne fiebant. Di
ctum autem est petro. ab ostiaria
ancilla. Tu ex illis es. Qui nega/
uit. Anna igitur iudicauit christuz
tanq̄ pomposum: vanagloriosuz
⁊ presumptuosum: ⁊ ad Cayphā
misit: qui regebat illo anno. Hic
erant congregati pharisei: magi/
stratus ⁊ seniores expectātes chri
stum captum. Cogita hic anima
deuota: quando illuc redēptor tu/
us fuit itroductus ⁊ Cayphe pre
sentatus: quot irrisiones: quot cō/
tumelias: quot blasfemias contra
eum protulerunt. Poterant dice
re. Hic habemus te o proditor ⁊
seductor. Non euades anteq̄ pe
nas tuorum scelerum luas. At cay
phas sedens pro tribunali dixit si
bi. Ecce hic totum concilium. Di
cas nunc nobis clare: si tu es fili/
us dei. Jesus autez tacebat. Et ite
rum ait. Dicas nobis. Dicit; Lu
cas q̄ christus dixit eis. Si dixero
vobis non credetis mihi neq; di
mittetis. Et venerunt duo falsi te/
stes. Sed quia ipse erat innocens
non potuerunt eum conuincere.
Videns autem Cayphas q̄ non
loquebat̄ surrexit dicēs. Adiuro
te ꝑ nomē dn̄i vt dicas nobis: si tu
es filius dei bn̄dicti. Qui volēs
honorare deū. Rn̄dit. di. Verum

est: q̄ ego sum filius dei. Tunc in
dex scidit vestimenta sua di. Audi
stis blasphemiā. Quid adhuc de
sideramus testes. ⁊ omnes ꝯdēna
uerunt eum rcū mortis. Tunc q/
dam sputa imunda exuperunt in
faciem suam. Quidā vero expi/
labant barbam. Quidaz capillos
capitis extrahebāt. Quidam ve/
lauerunt faciem eius. Quidā co/
laphis eum cederunt. Alij autem
palmas in faciem eius dederunt
dicētes. Prophetiza nob̄. Quis
est qui te percussit. Et sic tenuerūt
eum per totā noctem. Hic cogita
⁊ meditare: q̄ crudelissima fue/
rit hec nos erga christum saluato
rem tuum: plena certe fuit anxie/
tate: ⁊ tota penalis atq; amarissi/
ma in corpore eius fuit consuma
ta. In qua fatigatus est modo ab
vno: modo ab alio. O quantum
in domo cayphe pro te sustinuit
christus. Cur non ei compateris.
Cur cum anxio: nō anxiaris. Cur
cum afflicto: non affligeris. Heu
lugubris inspectio: vides hic ser/
uos: ministros: christum trahētes
⁊ in ipsum spuētes: aduersus eum
conclamātes: pectus ⁊ dorsum ac
faciem feriētes. O anima christia
na vince duriciem tuam: vince sa
xeum pectus: vince ferreum cor.
Offeras fidem tuam: vitā ⁊ om/
nes vires iesu saluatori: qui hac

nocte talia ⁊ tanta p̄o te patitur. Inter hec petrus ad vocem alterius ancille: atq; iterum ad verba cognati malchi: xp̄m timore pteritus bis negauit. Iurans ⁊ anathematizans q̄ nō nouisset hominem. Et ecce gallus cantauit. Respexit autem ihesus petrū. Et recordatus petrus v̄bi ihesu q̄ dixerat. p̄usq; gallus canter: ter me negabis. Exiit foras ⁊ fleuit amare. Dis pactis: xp̄s ad Pilatū fuit missus: q̄ cius: xp̄s ad Pilatū fuit missus: q̄ noie romanoꝝ erat ibi p̄sens.

Et ne plurics repetē me opteat: pylatus ad herodē regem q̄ tunc ibi erat illū transmittit. Dic multipliciter passus est xp̄s. Positus enim coram herode qui desiderabat cū videre nō ppter deuotōez: sed vt videret aliquid fieri ab eo. Interrogauit eū de multis dicēs. Audiui q̄ tu scis facere de aqua vinū. Ideo coram me fac modo. Et fecit portare aquā. Et christus nihil respondit. Iteꝝ audiui q̄ tu scis ire sup̄a mare. Iteꝝ q̄ tu scis curare infirmos: xp̄s vero non respondit sibi ad vllū verbū. Tunc herodes ip̄m iudicauit stultum: q̄ noluit coram eo aliquod signum facere: vt eū liberaret. Et tandē stultum fecit eū indui tunicā albam: ⁊ remisit ad pylatum. Sciēs aūt pylatus q̄ per inuidiam tradidissent eū conatus ē liberare eū quatuor modis. Primo per iusticiā: q̄ ad partē eū examinauit: xp̄s vero rationabiliter de oibus se excusauit. Iterum vo vro: pylati misit sibi nūcium dicens. Quid tibi iusto illi: hoc fecit: q̄ diabolus sibi i somnis minatus est: nisi ipediret mortem ihesu. Nā diabolus videns tam xp̄i patientiā: ⁊ sanctōꝝ patrum in limbo leticiā: suspicabat de xp̄o q̄ esset filius dei: ⁊ voluit mediante muliere suā passionē impedire ⁊ nostrā redēptionē: quē admodū mediante muliere p̄curauerat nostrā vānatōem. Et pylatus amore vro: is fuit magis inclinatus ad ip̄sum liberandū p̄ iusticiā: tanq̄ innocentē iustum ⁊ bonū. Unde inquit. Nullā causam mortis inuenio in eo: q̄: neq; herodes inuenit. Judei vero clamantes dixerunt. Nos legē habem⁹: quā vos iuratis nobis seruare: ⁊ p̄m legē debz mori. Videns autem pylatus q̄ isto modo non poterat eum liberare: voluit ipsum liberare secundo modo. s. per gratiam. Judei. n. obtinuerunt p̄iuilegium ab imperatore: vt in memoriā liberationis egypti in pascate liberaret vnum vinctum: ⁊ quē cunq; peterent obtinerent. Ideo dixit eis pylatus. Quem vultis ō duobus dimittam vobis regem iudeoꝝ: an barabam seditiosum ⁊ homicidam: Principes vero persuaserunt populo vt peterēt barabam: christum vero perderent. Tertio conatus est liberare eum per verecundiam. Dum enim clamarēt crucifige: ait pylatus. Regem vestrum crucifigam: Respondērūt iudei. Nō habemus regē nisi Cesarem. Si hūc dimittis nō es amicus Cesaris. Quarto conatus est liberare xp̄m: per compassionez. Naturaliter enim dū aliquis ex inuicta alterum persequit si viderit ipsum fieri calamitosum ⁊ miserū ei compatit: nisi sit diabolo oino vendit⁹. Ut igit pylatus inuidos iudeos ad ꝓpassionē prouocaret: vocauit xp̄m. Videō inuidiam ⁊ maliciā istoꝝ. Et cum nō possim te liberare per iusticiā: neq; per gratiam: neq; per verecundiā: nec esse est: vt pacienter sufferas: q̄ eris flagellatus ⁊ spinis coronat⁹. Tūc milites p̄fidi fecerunt ihesum xp̄m agnum mansuetissimū expoliari nudū: ⁊ ligauerūt eum manibus retro ad columnam ⁊ crudeliter flagellauerūt. Nō tamen xp̄s lamentabat: nec clamabat: nullaq; vox ab eo audiebat. Sed tenera caro eius sic se retrahebat: gyrās se ad vnam partem: nūc ad aliaz. Erant autem duo verberātes eū. Cum autē vnus percutiebat. xp̄s ad aliam partem se vertebat hu-

militer: ⁊ subito alter percutiebat ⁊ christus similiter se retrahebat. Et dum sic sepissime fecisset: ⁊ p labore ac debilitate se vertere amplius nō posset: statim: motus: beatam illam faciem suam ad terram inclinans ⁊ tacens tremebat tñ: ⁊ angelicum carnēq; illam puriss/mā retrahebat pe angustia ⁊ intolerabili dolore. O quot flagella: quot percussiones: quot vulnera: ibi fuerunt christo illata: ⁊ impressa. Fuit enim beato Bernardo revelatum: saluatorem ad colūnam sex milia trecentas ⁊ septuaginta sex percussuras recepisse: adeo vt totus esset sanguinolētus. Isa. ꝓmo. A planta pedis vsq; ad verticem non erat in eo sanitas. Et Isa. l. Corpus meum dedi percutientibus: ⁊ genas meas vellentibus: faciem meā non auerti ab increpantibus ⁊ conspuentibus in me. Dū autem sic attritus a colūna fuisset remotus: nec pedibus stare posset: dolori addentes: coronam de spinis posuerūt in capite eius: ⁊ arundinem i dextera eius. Et genu flexo ante eum illudebant di. Aue rex iudeorum: ⁊ expuentes in eū: acceperunt harundinem ⁊ percutiebant caput eius. Unde Bernardus. Caput angelicis spiritibus tremebundum dentibus spinarus pungitur. Facies pulchra ꝓ

filijs hominum deturpatur: oculi lucidores sole caligantur. Et idem Os capitis perforauit spina vsq; ad cerebrum peruenit. hec ille. Surrexit autem virgo maria audito q̄ filius su⁹ capt⁹ erat: ⁊ ibat cum magdalena: ⁊ alijs sororibus incessanter plorando per ciuitatē. ⁊ lamentabiliter flendo: dicebat. O quis vidisset filiū meū. Portabat autem maria magdalena lumen per ciuitatem. quia nox erat obscura. Et cum transirent extinctum est lumen. Intuentes autem quandam domum. ⁊ videntes lumen ⁊ audiētes magistrū laborantem in lignis. percusserūt ostiū. petentes lumen. Qui apperuit eis. Intrans vero magdalena ⁊ considerans virginem esse fatigatam ex immēso dolore ⁊ fletu. ⁊ ex itinere. vocans virginem gloriosam vt se aliqualiter pausaret. quia locus erat honestus. acquieuit ⁊ intrauit. ⁊ posuerunt se ad sedendū. Contemplās igitur virgo gloriosa. ⁊ alie sorores opus magistri. ⁊ videntes id q̄d faciebat. apparebat eis q̄d facēt cruces. Tūc virgo solicita respicit magdalenā dicens. Quid ē h̄ filia ⁊ soror mea? Magdalena autē similia reuoluens in animo que in virgine reuoluebant: non dedit responsum virgini. Sed ait magistro. Quid hoc est bone magister? Cui ille ait Iste sunt tres cruces pro tribus malefactoribus. Cui magdalena. Qui sunt isti malefactores. Respondit magister. Sunt duo latrones: ⁊ vnus qui vocat iesus: qui fecit multa signa ⁊ mirabilia: sed iudei volunt illum crucifigere. Hoc cū audisset mater eleuat plāctum magnū dicēs. Fli mi: fili mi. Similiter ⁊ omnes plorabāt planctu magno. Inter has aūt cruces erat vna maior ⁊ altior alijs. Interrogatus magister cuius esset illa: respondit: q̄ erat iesu xp̄i. Tūc mater amplectitur hanc crucē: ⁊ osculat: ⁊ lachrymis rigabat. Et p̄sternens se super illam dicebat. Anteq̄ crucifigat filius meus in te: crucifige prius matrē. Et sic stabat expansis manibus sup̄ crucē ⁊ flebat fortiter. Sed q̄ mater domini nolebat recedere a cruce: ⁊ magister volebat laborare: emisit eas foras. O q̄ tristis ⁊ dolorosa fuit illa eiectio. Uadēs igit mater ⁊ cū sororibus per ciuitatē discurrens: querebāt dilectū filiū: cui obuiantes mulieres multe ad tm̄ fletum excitate ꝯpatiebant. Virgo dicebat illud Can.iij. Per noctē q̄siui quē diligit aīa mea. Quesiui illū ⁊ nō inueni. Inuenerūt me vigiles qui costidiunt ciuitatem. Nū quē diligit aīa mea vidistis.

Cōsidera hic o xp̄iane virginem mestā ⁊ lachrymosam cū mātello capiti supposito circūeuntē ⁊ eiulantē querētem filiū. Et cū interrogaret: qualis est dilectus tuus o pulcherrima mulier. Rn̄debat voce qua pot̄at illud Can.v. Dilectus meus cādidus ⁊ rubicūd⁹ electus ex millib⁹. Et ille dixerūt. O pauprima ⁊ miserrima dn̄a. Ille certe est filius tuus: qui nunc detinet in domo pylati quē iudei morti tradere nitunt. Uenit igit virgo ad domū pylati mane: vbi xp̄s flagellabat: ⁊ audiebant magnū clamorem iudeor̄ sup̄ ip̄m. Alius eū percutiebat: alius blasphemat: ⁊ alius clamabat. Tunc virgo gloriosa percutiebat ostium clamando: sed debilis vox nō audiebatur p̄ rumore. Sepe āt semi mortua cadebat: ⁊ debilis surgebat. Alie aūt sorores ⁊ multe p̄sone: quibus christus miracula fecerat similiter lugebāt. Sed q̄ non dormiebāt illa nocte p̄ tristicia: ceperunt aliqualiter dormire ante ostium. Virgo aūt nō potuit dormire: sed semp̄ fleuit. Postq̄ ergo paciētissimus ⁊ benignissim⁹ iesus flagellatus fuit ⁊ coronatus atq; colaphis cesus: tantisq; iniurijs ⁊ blasphemijs affectus: iussit pylatus vt sic vulnerat⁹ ⁊ sanguinolentus iudeis oñderet. Quib⁹ ipse ait. Ecce hō. At illi inuidia ⁊ obstinatissima malicia p̄seuerātes clamauerūt. Crucifige: alioq̄n nō es amicus Cesaris. Tūc miser pylatus timēs dignitatē ⁊ ip̄iū amittere: lotis manibus sn̄iam tulit vt crucifigeret. Et sic patet. tertius dolor xp̄i. ¶ Quartus atq; amarissimus dolor passionis xp̄i est dolor crucifixiōis. Grādi ⁊ maximi fuerūt dolores p̄cedētes: s̄ h̄ vltim⁹ ceteros excellit. Nā vltimū terribiliū ē mors. Iuuenis siq̄dē erat xp̄s ⁊ i florida etate ꝯstitutus: qui sine vlla humor̄ disproportione: sine aliq̄ corp̄is īfirmitate ⁊ defectu nō p̄pter p̄pria peccata: q̄ nō cōmisit: sed p̄pter alior̄ scelera: mortē acerbissimā passur⁹ erat. Hoc loco ad te d̄ pr̄ eterne suspiciēs ⁊ admirās interrogo: quo pergit filius tuus in cuius sapiētia omnia creasti oīa disposuisti. Ala morte. O spiritussancte: quo pergit iste filius: cuius tu es amor ⁊ nexus anectens vtrunq;. Ala morte. O natura angelica: o sanctissimi angeli: o archangeli: o ceteri beatissimi spiritus: quo pergit creator vester: qui vos in tanta pulchritudine creauit. Ala morte. O celi: o elementa: quo pergit vester conditor ⁊ redēptor. Ala morte. O dolens maria: quo dulcissimus filius tuus tunc pergit

Ala morte. O Magdalena: o apostoli: quo pgit vester humanſ. ſiuus magiſter: Ala morte. Ala morte. Ala morte. Tunc Pylat⁹ dictauit ſentēciā ꝓtra ieſum vt cru cifigeret. Miniſtri vero accipiē tes ieſum: manibus ſtrictis ligatū poſuerunt ſuper collum eius vt latroni: t crucē magnam que erat ꝑparata ſuper ſpatulas eius. Sed q: tota nocte fuerat paſſio natus: propter debilitatem porta re nō poterat. Angariauerūt quē dam hominē cirenenſem venien tē de villa nomine Symonē pa trem Alexandri t Ruffi: t impo ſuerunt illi crucem: vt illam porta ret poſt ieſum. Tūc primo precede bāt turbe: clāgentes ad iuſticiam. Deinde ſigniferi portentes ſigna t vexilla: poſtea equeſtres t pede ſtres armati. Deinde ieſus: incli nato capite ad terrā: ligatus t to tus cruentatus: tanq̄ malefactor ducebat t trahebat: cuz magno ipetu t vituperio ad mortē. Vir go aūt vidit t ſentit tot ſtrepitus t armatos. intellexit filiū ſuum diſ finitiue morti eſſe condemnatum. Tūc tota anxia afflicta t tremēs. lachrymoſos oculos leuauit. vt ſe mel ſaltem anteq̄ moreret dile ctiſſimuz filium ſuū videret. Exiit ergo puer⁹ latro: in humeris cru cem baiulans. Et tunc ait virgo. O iohānes eſt ne hic filiꝰ meus Dixit. Nō eſt iſte. Et paulopoſt. Ecce ieſus in medio latronuz ſub miſſo capite: quaſi agnus manſue tus: totus ligatus cruentatus t la niduus ducebatur: t nō erat in eo ſimilitudo filij virginis. Et ideo virgo nō cognoſcebat eum. Cui magdalena ait. Ipſe eſt gloriosa mater: qui ſic immutatus eſt. Tunc virgo in lachrymis reſoluta: ma nus t pectus ſuum percutiens di cebat. O fili mi: quo abiit decor tuus: t pulcherrimi vultus tui se renitas. Vbi ē formoſitas corpo ris tui? Deu heu. Immitebat ſe igitur in turbam: vt tāgeret filiū ſuum: ſed vnus expellebat: t alius in eam ipingebat. Vt aūt aliqua liter conſortaret: eleuat xp̄s faciē t oculo filiali reſpicit matrem. Magdalena autez t alie ſorores retrahebāt eam a turba. Alie au tem mulieres videntes eam plan gebant ſimul cum ea. Quib⁹ dixi ſtuo ait. Filie ieruſalem nolite fle re ſuper me: ſed ſuper vos ipſas flete: t ſuper filios veſtros. Quo niā ecce veniēt dies in quibus di cent: beate ſteriles t ventres que nō genuerunt. t vbera que nō la ctauerunt. Tunc incipient dicere montib⁹. cadite ſup nos. t colles operite nos: q: ſi in viridi ligno hī faciunt: in arido q̄d fiet? Tunc ve

nit ieſus cum iſta proceſſione ar matoꝝ ad locuz caluarie: ad locuz ſibi eternaliter electum. Et ponūt crucem xp̄i magnā i terrā. Deīn de miniſtri ſoluunt xp̄m cum im petu t iniurijs: t ſpoliant euz nu dum. Nō aūt ſaciabant illi caneꝝ iudei: videre illuſiones: iniurias atq̄ opprobria que fiebāt in xp̄m ſed adhuc maiora deſiderabant. Mic renouatus eſt dolor xp̄i i to ta illius puriſſima carne. Nam ve ſtis adheſerat pelli t vulneribus que quaſi exſiccata erāt: ꝓpter la bores t calorē itineris. Tunc ipe tuoſe veſtē extraxerunt: t xp̄us ſe totū retorſit. Et ecce ſanguis iter fluere cepit: poſt oēs autez venie bat mater huius paſſionati filij. Et q: feſſa erat t ſemimor tua: ſe pe cadebat. Nō poterat etiaz am bulare: ſed magdalena t alie ſoro res: per brachia eaz deducebant. Que videns filium denudatum: altius plorans dicebat. O fili mi: vbi ſunt veſtes quas tibi feci pro pr̄ijs manibus? Quis fuit auſus te expoliare: deum creatorem mū di? O manſuetudo t patientia in finita: cur tantum abſcondis tuam deitatez? O fili mi: tu tot ꝓ alijs miracula feciſti: cur modo ꝓ te ipſo nunc miracula nō facis? Sta bat autem ieſus inter illoꝝ caneꝝ quaſi agnus manſuetus. Non re gabat aliquem: non lamentabat: nec conquerebatur. Et tunc cepe runt ieſum: t poſuerunt eum ſu pinum in ligno crucis. Et accipē tes brachium dextrum t clauum magnum t longum cum malleo ferreo perforabant manum eius. Sed quia clauus non habebat acumen: frangebāt oſſa t ner ui. O quantus dolor fuit in cor poſito in affixione clauoꝝ: quia oſſa frangebantur. Certe fuit mor: le rabile. Affixa autem dextera ma nu: ligant brachium ſiniſtrum cuz funi: quia manus non attingebat ad foramen. Nam atracti nerui: cuz multa fractione oſſium t ner uorum erant: t ſic cuz ſummo do lore affixerunt ſiniſtram. Exibat autem ſanguis de manibus eius: ac ſi eſſent duo riuuli. Veniunt poſt hoc ad pedes: t vident eos valde retractos: funibus fortiter trahunt vt attingant foramen: t cum longiore clauo: affigunt pe des ſuperpoſitos t ibi fuit duplicatus dolor. Cum autem audi uit virgo maria percuſſiones fi xi ad ferrum: plangens miſit ſe in turbam: vt poſſet attingere ad fi lium. Et cum non poſſet vltra ꝓ gredi clamauit. O gens miſera. O iudei crudeles: quid vobis fe cit filius meus: quia ſic eum cru deliter flagellatis t crucifigitis

Parcatio parcatꝫ sibi ⁊ mihi ma
tri misere. Et si sibi non parcitis
nec mihi: saltem me cuꝫ filio meo
ponite in cruce. O iudei nunquid
redditꝫ pro bono malum. Vadũt
ergo ad eleuandum crucem: aliꝫ
ad brachia: aliqui ad pedes. San
guis autem diuini totam illam ter
ram irrigabat ex magna abundã
tia. Eleuatur ergo illud vexillum
crucis. illud preciosum signũ: quo
dominus erat affixus: totus cruẽta
tus ⁊ sanguinolentus. Tunc dolo
rosa mater cecidit strangosiata in
terram. perditiqꝫ animi et sensum. Et ita iacet mater dei stupefacta. Et similiter Magdalena
discerpens seipsam. Talie sorores.
In tali eleuatiõe quis dubitat. q
a seculo nunqꝫ fuit auditus tantus
dolor: ⁊ talis plãctus. patebat exal
tatus in cruce omni populo. quia
arbor alta erat. vt totam terram
aspiceret. qui pro omnibus gen
tibus moriebat. Heu anima quan
tus fuit iste dolor. totũ illud precio
sum corpus inter latrones pende
bat. tribus clauis sustentatum. Ca
put locum nõ habebat. vbi quie
sceret. sed modo huc. modo illuc.
deprimebatur vertebat se. Que lin
gua etiam angelica hoc loco pos
set cruciatus. inpplicia: ⁊ tormẽta
referre. que redẽptor tuus in cru
ce sustinuit. O christiani compati
mini saluatori nostro. qui propter
vos. ⁊ tot ⁊ tanta ppessus est. pro
pterea Augustin⁹ inquit. Expal
mat. qui est vera palma victorie.
Spinis coronat qui spinas pecca
tor venit ꝓfringere. qui solvit cõ
peditos. disciplinã cedit. saluꝰ vul
neratꝫ. vita moritꝫ. occidit ad tẽpꝰ
vita a morte. vt iperpetuũ occida
tur a vita mortis. hec ille. Et Augu
stin⁹ in ꝟmone. iiij. ad heremitas.
Eleuate capita vra ⁊ aspicite vul
nera saluatoris nostri in ligno pẽ
dẽtis. penam meritis. preciũ re
dimentis. cicatrices resurgentis.
Quid aliud videre poterim⁹ nisi
caput inclinatũ ad osculandũ. cor
apertũ ad diligẽdũ: brachia extẽsa
ad ãplexandũ. totũ corpus exposi
tũ ad redimẽdũ. Hic ergo sint co
gitate q doletis. ꝟ in statera cor
dis appẽdite vt totus vobis figat
in corde. q ꝓ vobis totus fuit affi
xus in cruce. hec ille. Et Leo pa
pa in ꝟmone de passione. Cõsi
dera o xpiane filiũ virginis illitũ spu
tis. liuidũ plagis. clauis ꝓfixũ. At
tẽde rectorẽ celi stãtẽ in cruce. pal
lidũ morte. carne deformẽ. Nec
trãseas dñm ãgelor⁹ factũ obpro
briũ hominum. virũ dolor⁹ ⁊ scientẽ
infirmitates. virũ peccatorum a deo
⁊ humiliatũ. virũ quasi leprosum
⁊ oĩbus ꝓ nobis expositũ verbe
rẽtis. ꝟ ille. Et dimissis multis pa

rtibus finis sedẽ partis principalis.

Tertio ꝓcipit⁹ pas
sionis dñi nostri ie
su xpi cõsiderari de
bem⁹ amorositatẽ.
Mira ⁊ prorsus
inaudita res iesus flagellis attrit⁹.
⁊ clauis ꝓfixus. dirisqꝫ cruciatib⁹
ad mortẽ ꝓpinqu⁹. suma ⁊ ineffa
bilis amoris septẽ signa. veluti se
ptẽ charitatis flãmas mũdo ostẽdit
⁊ exhibuit. Ardebat cor⁹ tormẽ
tis aduersi. ardebat cor ei⁹ maiori
flagrãs amore: ⁊ lingua dulcẽ al
loquit. Septẽ ergo fuerũt verba
amoris ignita. que ne duras petras
scinderẽt. aut velũ tẽpli: ꝟ hominum
durissima corda emollirẽt scinde
rẽt: ⁊ lãguida penitus redderent.
¶ Prima flãma amoris ⁊ ꝓmũ
amorosus ẽbum: qd̃ ꝓtulit dñs ie
sus i trono crucis fuit. Pr̃ ignosce il
lis qr nesciũt qd̃ faciũt. Cur hõe ie
su ō sima pris descẽdisti i vtervs v̄
gis mris. Certe ex nimia charita
te. Cur iter hoies hitasti ad nras
misias venisti. Certe pp charita
tẽ. Cur tot ⁊ tãta flagella subisti ⁊
crucẽ ascẽdisti. Certe pp nimiam
charitatẽ. Hec ⁊ alia multa fecisti.
Merito ḡ dicis. Pr̃ ignosce illis.
Considera diligẽter ꝟ o xpiane
⁊ aĩaduerte bõitatẽ ⁊ clemẽtiã xpi
tui. In corde. n. suo nullũ rancorẽ
ꝑ crucifixores suos cõcepit. Sed

amorositati hoĩ ñ sufficit: qn sup
plicit pr̃i suo crucifixo: ⁊ lachrymas
fundat: vt veniã iperet obstinatis.
Et ad ꝟ prudent allegat dicẽs: qr
nesciũt qd̃ faciũt. Hoc ẽ huius tante
pietatis ⁊ efficacie i auribus audien
tium fuit: vt refert. Ego de pastore
qd̃ Piero. dicat fere quinqꝫ milia
hominũ ꝟ audito ad xpm fuisse conuer
sa. vñ Ber. i ꝟmõe de passione ip
si dicit. Volat irrevocabile vbũ nrm
dñi: nec reuertet ad te vacuum: sed
faciet illud ad qd̃ missum. Vide nũc
opa dñi: q̃ potuit pdigia sup terrã:
flagellis cesus: spinis coronatus: da
uid ꝓfixus: affixus patibulo: oppro
briis saturatus: horum tñ immemor do
lor ait. Ignosce illis. ꝟ ille. Audiens
ꝟ mr cum dolore dicit. O fili mi:
fili mi: nõ potes abscondere mihi be
nignitatẽ. Quare ergo non mihi
pcio fili mi. Aliis semp fuisti pius:
tu mihi factus es crudelissime fili
mi: pce matri mee: que ẽ in tãta af
flictiõe. Fac mihi hãc grãm: vt me
rear te tangere fili mi: ⁊ in cruce
tecum moriar. Tunc vertit se ad
indeos dicens. O iudei non au
diteis filium meum patrem cunctis
vt vobis parcat: ⁊ vos non parci
tis sibi. ¶ Secunda flãma amo
ris que est ẽs amorosum verbũ
fuit. Hodie mecum eris in para
diso. O bone iesu pie clemens ⁊
misericors: eras vanis pro peccato

ribus:nunc autem peccatori largi
rio paradisus. Quis audiuit vnq̃
tale:aut quis audiuit vnq̃ verbū
huic simile. Latro ſero venit:clon
gatus extiterat a via veritatis i mi
seriis culpe vixerat miserabiliter:
sed in eo semp effulsit radius lar
gitatis diuine:sono super ipsum ef
fundit. Audiuit náq tria hodie.
quasi dicat. Nolo differre. Licet
enim circa vndecimam horam ve
neris:non tamen differam salutez
tuam. ℣Mecum eris. Justi náq
& sancti transierunt ad limbum:ſ
illud nolo in te fieri: imo mecum
eris in paradiso. Non vbi posit⁹
fuit Adam & Eua:non vbi trásla
tus est Elias & Enoch.sed in para
diso delitiarum dei. in quo semper
videas deum facie ad faciem.& &
nunq̃ foras egrediaris. Jacebat
mater dolorosa prona in terra si
ne sensu:post aliquantulū tempus
audiens a filio:hodie mecū eris i
paradiso:resumés spiritum: eleua
ta est a sonoribus. Et eleuans ocu
los dicebat ad filium. ℣ fili mi:nō
vides me derelictā ab omnibus.
Nónne perdo omnia bona dum te
perdo. Et quare fili mi non dicis
matri tue:hodie meccum eris in pa
radiso.Sed saltem dic mihi aliq̃d
verbum.Cur fili mi sic effect⁹ es
crudelis. Quare mihi non loque
ris. ¶ Tertia flāma amoris: & q̃
est tertium amorosum verbū:fuit.
℣Mulier. Ecce filius tuus. Intu
ens enim iesus matrem dulcissimā
oculo filiali:de qua plus affligeba
tur:q̃z de ꝓpꝛio penis.ait.℣Mu
lier:ecce filius tuus. Atq̃z subiun
xit. Ecce mater tua: sic alloquens
Joānem. ℣ noua progenies. ℣
stupenda generatio. Filium nō cō
cepit & peperit filium perfecte eta
tis:virgo parturit:integritate non
minuit:dolores non sensit: tamen
animam vulnerauit plusq̃z gladi
us. ℣Mulier ecce filius tuus ingt.
℣ bone iesu quis dubitat te dil
gere matrē tuā:cuius curam sem
per habuisti. Cum autem in te an
xiaret spūs tuus dixisti ei. Ecce fili
us tuus. Sed tu iesu:nūquid non
es filius suus: imo: ſz ad tēpus re
cedis propter salutē electoꝝ. Et vt
interim filiū virgo héat ad solatiū
& ad remediū doloris sui:ioānē in
filiū reliquis. Eleuās igit mat ca
put suū:respexit filiū loquētē sibi
& ait ℣ fili mi:noua é hec muta
tio. Nó ne ista é mr̃ tua q̃ te lacta
uit. Cur ergo vocas me mulierē
& nō mrem. Ná tu dixisti. Hono
ra patrē tuum & matrē tuam:qua
re sic facis fili mi. Certe virgo
gloriosa:nō te vocat matrē: quia
tēpus é vt recedat a te. Nō te vo
cat matrem:q̃ dolore nimio defi
cereo. Tūc accepit eā discipulus

in suā. ℣ felix Joannes qui dei
matrē in tuā per testamētū xpi ha
bere meruisti. ¶ Quarta flāma
amoris q̃ fuit quartū ℣bū amo
rosum. Já pius & dulcis iesus: to
tū fere sanguiné effuderat: adeo
vt spiritus vitales penitus deficē
rent:& sic siccabatur interius. Vñ
clamāo ait.Sitio.℣ reo mirāda
ille sitit in cruce qui é fons semper
scaturiēs.Sitit ille q̃ fontes erum
pere:q̃ flumia fluere:roré & pluui
am cadere:mare circuire facit: q̃
vinū & reliquos liquores educit.
Sitit ille q̃ ꝓduxit aquā de petra
durissima:& dedit potū filijs israel
in deſto.Sitit ille q̃ inebriat ſcōs
suos ab vbertate dom⁹ sue:& tor
rēte voluptatis potat eos. Sitit
ad qué sitiētes venire desiderant
Sz bone iesu qd vlteri⁹ sitis. Vbi
Bernar.ait.Sitio ingt:nō doleo.
℣ dñe qd sitis.fidē vestrā: salutē
vestrā:gaudiū vr̃m:plus aiaꝝ ve
strarū cruciat⁹:q̃z corpus mei cru
ciat⁹ me tenet. Et si nō mei:saltem
vri miseremini. Ḥ ille. Et iterum
Ber. Ascēdit xps vt videret: sor
titer clamauit:vt audiret.clamoꝝ
lachrymas imiscuit vt hō cōpate
ret. Audiēs át mr̃ filiū sitiētē re
spexit i circuitu clamāo ad socios.
℣ sorores mee:vbi poterim⁹ ha
bere aquā. Fili⁹ me⁹ tot⁹ exsiccat⁹
cōburit:o nō respicitis vos:q̃ to
tus sanguis ei⁹ effusus é. Et ait ad
iudeos:℣ crudeles iudei nō ha
betis pietatē. Date date modicuz
aque filio meo. Nónne dedit ipse
vobis aquā. Quare ergo nō sibi
redditis. Et ait ad filiū. ℣ factor
celi & terre:qui oia creasti. Ecce to
tus mūdus negat guttā aque. ℣
fili mi nō possuz i monte tua dare ti
bi aquā. Alie matres dū pdūt fili
os suos saltē subueniūt eis vsq̃ ad
mortē. Ego vero infelix nō possum
tágere filiū meū:nec ei subuenire.
℣ fili mi dabo tibi sanguiné ſz nō
possuz.℣ fili mi quid faciam. ℣
crux flecte ramos: vt saltē de me
is lachrymis possiz dulcissimo fi
lio meo aliq̃ refrigerium ꝓstare.
Vas ergo positū erat aceto plenū
& felle mixtū:illi aūt spōgiā aceto
plenā ysopo circūponētes ōbtule
runt ori ei⁹. ¶ Quinta flāma amo
ris q̃ fuit quintū verbū amorosuz.
℣ de⁹ me⁹ de⁹ meus:vt qd derelin
qsti me. Positus redemptor inter pas
sionis sue cruciatus:& iam lassus
neq̃z quasi respicere valēs: affli
ctos oculos versus celuz eleuans
inquit. ℣ deus meus de⁹ meus: vt
q̃d dereliquisti me. Derelictum se
clamat.i.expositū angustijs & tri
bulatiōib⁹ ſm humanā naturam.
Derelict⁹ ēt fuit xps sicut vitis:cu
ius sepes destructa ēt ps in cursū
bus bestiaꝝ.sic xps derelict⁹ fuit

a pre quo ad auxiliū coꝑale: vt ca
pi poſſit a beſtijs.i.a iudeis. Sic
nauis cui⁹ arbor aut velū dū fran
git ꝙ facili ſubmergitur. ſic xp̄s
amiſſo auxilio p̄rio ſubmerſus eſt
fluctib⁹ tribulationū ⁊ morte icur
rit. Sicut arbor cui⁹ radix abſcidi
tur cadit in terrā: ſic xp̄s dū ꝓuat
auxilio p̄rio cadit in morte ⁊ i mo
numēto ponit. Tūc mr audiēs fili
uſq; dicēte ſe derelictum a p̄re. dicit.
O fili mi. O fili mi derelict⁹ es a
p̄re ⁊ diſcipulis. mī ego nō te dere
linquā. Sz qd mihi ⁊ tibi ꝓdeſt fi
li mi. q: ꝓuata ſuꝫ potētia fragilis
ac debilis ſuꝫ. volo te iuuare ſz nō
poſſum. ꝓmitte fili mi: ꝓmitte ma
tre tuā te iuuare: qm̄ hec é mr tua.
O p̄r adiuua filiū tuū derelictum
ab oīb⁹. O fili mi cen deloꝛe ꝓpeſi
cio: q: te adiuuare non poſſum.
¶ Serta flāma amoꝛis q̄ fuit ſer
tū amoꝛoſiſſ vbū. fuit. Cōſumatū
eſt: grādis ⁊ imēſus amoꝛ: corpus
illud amoꝛoſi ieſu ꝓſumauerat. Cū
igit tenebꝛe ſup vniuerſaꝫ terrā fa
cte ſūt a ſexta hoꝛa vſq; ad horā
nonā: guſtata fellis amaritudie: p
quā ⁊ lingua paſſa é: nūc pia ⁊ la
mētabili voce: cūctis ſtupētib⁹ oi
rit. Cōſumatū é. Quid ꝓſumatuꝫ
eſt. Utiq; paſſio xp̄i. Jā nihil re
ſtat agēdū: nullū é mēbꝛ corꝑis: ⁊
nulla parēq; tormētū nō ſenſerit.
Cōſumat⁹ é ſanguis: cōſumatum
é: coꝛpus: ita vt oīa ei⁹ oſſa appa
rerēt: ⁊ numerari poterāt. ꝑſ. xxi.
Foderūt man⁹ meas ⁊ pedes me
os: ⁊ dinumerauerūt omnia oſſa
mea. Jā cōſummatū é ſacramētum
paſſiōis. ꝓſumata é ſcriptura: que
ꝓnūtiauerat hec oīa de me: q̄ ſuſti
neo. Cōſumatū é opus p̄fectuꝫ. i.
redēptio humani generis. Hoc ſi
gnificatū é Gen̄. i. Cōpleuit deus
die. vi. opus ſuū q̄ fecerat. Op⁹
eni dei é humanū gen⁹: q̄ cōple
tū é ⁊ ꝓſumatū die. vi. i. feria ſexta,
p paſſionē xp̄i. Ante. n. paſſionem
erat iperfectū: dū diabolus trahēt
ad libū ſcās aias. Hodie ꝙ ꝓſu
matū é ⁊ cōplet̄: q: hodie beate
erūt. Audiēs át virgo gl̄ioſa filiū
dicēte: ꝓſumatū é. ait. O fili mi cō
ſumata é ꝑſona tua. Certe ꝓſuma
ta é ⁊ mea. O fili mi video te ꝓſu
mari ⁊ deficere. Heu heu me ſuc
curite: q: filiū mori video: nec ipſe
ſaltē tāgere poſſum. O fili mi: fac
vt tm̄ te poſſum oſculari: antequaꝫ
moriaris. alit ego deficiā pre dolo
re. Jā. n. tua ꝓſumatio ⁊ mea ve
nit. ¶ Septia ⁊ vltia flāma amo
rio q̄ fuit ſeptimū amoꝛoſiſſ vbuꝫ
fuit. Pater in man⁹ tuas cōmēdo
ſpūꝫ meū. deficientib⁹ iā viri⁹ ⁊
anhelitu: amoꝛoſius xp̄s: p̄reꝫ eter
nū clamās alloquit. Pr̄ i manus
tuas cōmēdo ſpūꝫ meū. Hodie
igit: p̄ri cōmēdat ſpūm: qm̄ caro

tradita erat in man⁹ peccatoꝝ. Cō
mēdat aūt ſpūꝫ p̄r: ſicut granum
frumenti: cuius paleam ſufficiēter
excuſſerant iudei: quaſi dicat. Tē
pus é p̄r: vt accipiaꝫ fructū tuum:
qué maturauit tribulatio. Accipe
ſpūm meū: ſicut acceptaſt hoſpes
vel miles: cui⁹ dom⁹ cōfracta eſt.
ſic ꝓfract⁹ paries carnis: i quo nō
valēs amplius habitare: niſi per
te reparer. Audiēs filiū ſuū dolo
roſa mater: ſic clamāte ait. Fili mi
nūquid poſſuꝫ tibi aliquid facere.
Dic mihi bone fili: ⁊ ego faciā qd̄
vis. Cōforta matrē tuā in aliquo
vbo. Jā ſemp mihi fuiſti obedi
ens: nūc vero q̄re nō obedis mri
tue. Dixiſti fili mi. In manus tuas
cōmēdo ſpūꝫ meū. Nam video te
mori ⁊ cōmendare ſpūm p̄ri. Et
ego deficio: ⁊ ideo commēdo tibi
ſpūm meū. Fac mihi hanc gratiā
fili mi. Da mihi locum in cruce: ⁊
moriamur ſimul. Et dicam⁹ ambo
pariter. Pater in manus tuas cō
mendamus ſpūs noſtros. Fac fili
mi: q: paupercula ſum: obedias ⁊ au
dias vocē mris me dicētis. In ma
nus tuas cōmēdo ſpūꝫ meū. Fac
fili mi vt tecū moriar. Hoc aūt di
cens: ſilino inclinato capite emiſit
ſpūꝫ. Inclinato capite. ſ. ꝙſuo ma
tre: quaſi diceret. Mater mea cō
fortare ⁊ vale: q: ad alium proſi
ciſcor: mundum. Statimq; illa glo
rioſa ſemperq; felix anima corpo
re derelicto: ſuper crucis patibu
lū ad iuſtificandos ſanctos patres
limbum deſcendit. O virgo diua
O virgo benedicta: iā annulos de
pone: iam virgo nigro te veſtimē
to induciam ſacrū caput obſcuro
velo contege. Vidua ſiquidē re
manſiſti. Vidua facta es: tali filio
tantoq; ſponſo ꝓuata. Mater igi
tur in monte filij ſemimortua rema
nens ſupina cecidit ⁊ irremediabi
liter fleuit. Dicebat ſiquidem o fi
li mi: vita omnium hominuꝫ ⁊ an
gelorum: quomodo extinctus es:
⁊ in te vitalis ſpiritus non remā
ſit. O magne ⁊ admirabilis deus:
tota machina mundi: ⁊ totus mū
dus de te facit lamentum in hac
tua paſſione. Nam mater tua
est abundantia lachrymarum ex
ſiccata eſt: ⁊ prona iacet in terra
ſemimortua: ⁊ ſorores eius inſa
tigabiliter plorant. Venerabilis
Magdalena tota afflicta eſt: ca
pillos capitis ſui eradicat ⁊ proji
cit. Inſuper ⁊ angeli cognouerunt: ⁊ amare fleuerunt: omnis
turba virorum ac mulierum co
gnouerunt ac fleuerunt. Centu
rio ⁊ milites cognouerunt ⁊ fle
uerunt: quia percutientes pecto
ra ſua reuertebantur. Sol fle
uit: ⁊ lamentum fecit: quia obſcuratus eſt: ⁊ tenebroſus factus.

terra fleuit ⁊ lamentum fecit quia tremuit templum doluit. ⁊ fleuit: quia velum eius scissum est a summo vsq; deorsum. Saxa fleuerunt: ⁊ lamentū fecerunt: q: scissa sunt. Monumēta fleuerunt ⁊ admirabant: q: aperta sunt. Hoc ait. Bernardus. Ad hoc celū expauit: tota machina mundialis: ⁊ fere in antiquum chaos redacta sunt vniuersa. vnde. Phi videntes eclypsim solis contra naturaz fieri dixerūt. Aut deus nature patitur: ⁊ elementa sibi cōpatiuntur: aut ordo nature peruertitur: aut elementa mentiunt. vnde Hiero. super Mat. Omnis creatura cōpatitur xp̄o morienti. Sol obscuratur: terra mouetur: petre scindūtur: velum templi diuiditur: sepulchra aperiuntur: mortui resurgūt. Solus miser homo non compatitur: pro quo solus christus morit. hec ille. Tu inq̄z solus miser ⁊ infelix durus: lapideus ⁊ ferreus peccator: nō cōmoueris: non compūgeris: non lachrymaris: sed rigidus ⁊ crudelissimus persistis. O si videres q̄z ipie ⁊ inhumanissime tractatus est saluator tuus: qui modo in cruce spūm emisit: vtiq; cor tuum frangeretur: ⁊ oculi lachrymas cōpassionis educerent: genua adorarent: manus pectus percuterent: lingua veniam ⁊ misericordiam clamaret. O igit christiane vide christum tuum. Uide conditorem tuum. Uide filiū marie. Uide sponsum tuū. Uide vitam ⁊ totam spem tuam. Hic habeas crucifixum: ⁊ eleues eū populo ostēdens ⁊ dulciter clamās. Ecce caput inclinatum ad te osculandum o peccator. Ecce brachia extensa ad te amplexandum. Ecce pedes conclauatos ad te expectādum. Ecce totum corpus sanguine perfusum ad te abluendū. Et quia eum totiens offendistis corde: ore: ⁊ opere: percutite pectora vestra: ⁊ lachrymabili voce dicite. Mea culpa. Mea culpa. Mea culpa. Et vt christus vobis liberaliter ⁊ plenissime idulgeat: ⁊ vos proximis ⁊ inimicis indulgite: parcite: ⁊ remittite. Ueniam inuicē rogate: amplectimini: osculamini: quia christus vobis parcens ⁊ remittens: hodie pro nobis mortuus est. Nam humiliauit se vsq; ad mortem. Mortem autem crucis. Interim disponite mentes ad iesum: deuotissime in sacramento suscipiendum: ⁊ i die pasce ad illum resurgentem gaudio se contemplandum. Quo fortunato festiuoq; die: leui sumpto prandio: vos omnes letos ⁊ iocūdos humili vestitos habitu expecto pariter ⁊ inuito. Amen.

¶ Dñica resurrectionis. De triumphanti iesu christi resurrectione. Sermo.liij.

Hec dies quam fecit dñs exultemus ⁊ letemur in ea. Ps. cxvij. Illuxit nobis felicissimus atq; optatissimus resurrectōis dies: quo saluator noster: de morte triumphās: victor gloriosus ab inferis ascēdit: quo incorruptibile ⁊ immortale corpus assumpsit: quo leticia noua: totum terraꝝ orbē affecit. Hic nimirꝝ ē ille dies quē ꝓphe p̄cinere: quē sācti patres videre: tāto tpe cupierunt. Hodie nanq; spoliat ifernus: ⁊ hi q̄ tāto tpe vinculis tartareis mācipati fuerunt: xp̄o resurgēte piter liberant. Hodie inq̄z vniuersum terraꝝ orbē: lux emicās illustrauit. Hodie demū: in spē viuam resurrectionis: cuncti repamur. Sicut.n. xp̄s hodie resurrexit pari mō ⁊ nos quādoq; resurrecturos spare debemus: vt iquit Greg. Exēplo dñi mōstratuz est: qd̄ ꝓmisit in p̄mio: vt sicut illū fideles resurrexisse cognoscunt: ita in seipsis in fine mūdi: premia resurrectiōis sperarēt. Letari itaq; ⁊ gaudere vnusq̄sq; dz audiēs saluatorez: veraciter ex mortuis resurrexisse. Jam profecto lugubre tēpus preterijt: ⁊ dies iocunditatis ⁊ exultationis festiuus illuxit. Dies inq̄z fortunatus ⁊ felix. Dies a dño factus: vt inquiūt ꝓphetica verba: hoc sacro tēpore pluries repetita ⁊ pro themate introducta. De gloriosa igitur resurrectōe xp̄i locuturi hodie: tres cōtemplamimur triumphos.

¶ Primus triumphus vocatur verificatio.

¶ Secundus triumphus vocat letificatio.

¶ Tertius triumphus vocat apparitio.

¶ Primus triūphus de gloriosa xp̄i resurrectōe vocat verificatio. Circa quē theologi hodierna die leti ⁊ festiui q̄rūt. vtrū fuerit necessariū xp̄m vere ⁊ realiter resurgere. Huic q̄ōni rñdet Doc.s.in.iij. par.q.liij. ar.i. Ponens hāc conclusionē necesse fuit xp̄m vere ⁊ realiter resurgere. Qd̄ q̄druplici ratione ꝓbatur.

¶ Primo ꝓpter diuine iusticie cōmendationem.

¶ Secundo propter fidei nostre confirmationem.

¶ Tertio propter spei nostre subleuationem.

¶ Quarto propter ianue aperitionem.

¶ Primo xp̄i vera ⁊ realis resurrectio fuit necessaria pp diuine iusticie ꝯmēdatōem. Pertinet.n.

ad diuinā iaſticiā illoꝰ qui pp deū ſe hūiliāt exaltare. Job.xxij. Qui hūiliatus fuerit erit in glia. Pro ver.xxix. Sapiā ſequit hūilitas: t hūilē ſpū ſuſcipiet gloria. Luc. xviij. Qui ſe humiliat exaltabit. Cū ergo xp̄s pp obediētiā p̄fis eterni t charitatē ad genus hūanum ſe humiliauerit. Jō p reſurrectionē: nō imerito debuit exaltari. Pſa.cxxviij. Dñe pbaſti me. glo. Experimētis vt in paſſiōe: t cognouiſti me.i. pbatus me oſtendis. Tu cognouiſti.i. pbaſti ex voluntatē tuā: ſeſſionē meā.i. humilitatē meā: t reſurrectionē meā.i. glorificationē i reſurrectiōe. Hoc cōcludit aplūs. Phil'ij. Hūiliauit ſeipſum factus obediens vſq; ad mortē. Mortē aūt crucis: pp qđ deꝰ exaltauit illū t donauit illi nomē qđ eſt ſup omne nomē: vt in noīe ieſu oē genu flectat celeſtiuꝫ terreſtrium t inferno: t oīs lingua p̄fiteat: q; dñs ieſus xp̄us in gloria eſt dei patris. ¶ Scđo xp̄i ña t realis reſurrectio fuit neceſſaria: ppter fidei nr̄e p̄firmationē. Fides.n. xp̄iana circa deitatē xp̄i fuerat quaſi pdita. Nā t ipſi aplī dubitauerunt: t eo relicto ſugerunt. Oportebat ergo ſaluatorē: qui in die veneris tot humanitatis ſigna: patiēdo oñderat: hodie reſurgēdo: ſuā diuinitatis potētiā demōſtrare ōbuit. vñ i p̄ſona xp̄i Pſalmiſta loquens au. po.xxx. Que vtilitas in ſanguine meo: i.i effuſiōe ſanguis mei dū deſcēdo i corruptiōez q̄ſi p q̄ſdā ḡdus malos t tormētos ꝓ corruptionē: q̄ſi dicat nulla. Si.n. ſtati nō reſurgo: nemini ānunciabo: neminēz lucrabor: vt gl̄o. exponit. Hoc paulus ꝓcludēs ait.ij. Cor. viti. Crucifixus eſt ex infirmitate mea: ſed viuit ex virtute dei. Et.i. Cor. xv. Si. enim xp̄s nō reſurrexit: inanis eſt predicatio: ianis ē fides nostra. Videntes.n. aplī t diſcipuli xp̄m reſurrexiſſe: in diuinitatē fidē: penit⁹ inſtructi t ꝓfirmati ſunt. Judei vero t q xp̄z ſp̄reuerunt confuſi ſunt. ¶ Tertio xp̄i ña t real' reſurrectio fuit neceſſaria pp ſpei ſublevationē. Dū.n. videm⁹ xp̄z q eſt caput t p̄ncepſ nr̄ reſurreciſſe: ſperam⁹ t nos reſurrecturos: t illas dotes obtinere q̄s ipſe habuit. i. impaſſibilitatē: ſubtilitatē: agilitatem t claritatē. Hec fuit ſpes firmiſſima patiētiſſimi Job.xix. Scio q redēptor me⁹ viuit: t i nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſuz: t rurſum circūdabor: pelle mea: t in carne mea videbo deū. Jō ét ꝓcludit aplūs phil'iij. Saluatorē expectamus dñm nr̄m ieſuz xp̄z q reformabit corpus humilitatis nr̄e conformatū corpi claritatis ſue. Et p

me cor.xv. Si p̄dicat q xp̄s reſurrexit a mortuis: qnō dicūt qdā in vobis: qm̄ reſurrectio mortuoꝝ nō ē? Bulle. Non igit pigeat bñ t virtuoſe viuere: q oīa mēbra corporis p̄miabunt. Ait.n. Augu. in lib:o de vbis dñi. Dis xp̄ianoꝝ ſpes in ventuꝝ tēpus extenditur: vt qui ḃ deo ſeruiuimus: alibi ſeruiſſe letemur. ¶ Quarto chriſti vera reſurrectio t realis fuit neceſſaria pp ianue celeſtis apertionem. Janua.n. paradiſi triplicit fuit aperta. Primo qnantū ad gloriaz ſue: t ſic in paſſione chriſti apta ē. Vñ dictum ē latroni. Luc.xxiij. Hodie mecū eris in paradiſo. Secundo quātū ad gloriam carnis: t ſic aperta eſt in reſurrectiōe iuxta illud.i.cor.xv. Chriſtus reſurrexit a mortuis: primitie dormientium: qm̄ quidē per hominē mors: t p hominē reſurrectio mortuorum. Tertio qnantum ad glorie cōgruētem locum: t ſic aperta eſt in aſcenſione. Joan.decimo ḡrto. Vado parare vobis locū. Et ſi abiero t p̄pauero vobis locū. Iteruz veniō t accipiā vos ad me ipm: vt vbi ſū t vos ſitis. Quāta igit obſeruātia dz xp̄ianus cauere ne i tret portā inferni. cuius vitā i hac q̄dragefima dimiſit. Si celi porta xp̄o reſurgēte aperta eſt: Jō aplūs Ro.vi. Quō chriſtus reſurrexit a mortuis p gloriā p̄fis: ita t nos in nouitate vite ambulem⁹. Et ifra Sciētes q xp̄s reſurgēs ex mortuis iā nō mor: mors illi vltra nō dñabit: qđ.n. mortuus eſt peccato mortuus ē ſemel. qđ aūt viuit viuit deo. Ita t vos ęſtimate vos mortuos quidē eſſe pc̄o: viuētes aūt deo. in xp̄o ieſu. hec ille. Et ne ḃ nobis dicat. Canis reuerſus ad vomitū: t ſus lota in volutabro luti. Et turpius eicit q̄z nō admittit hoſpes. extra de iur. iur. c. quēad modum.

Ecūdus triūphus principalis de xp̄i gloriosa reſurrectione vocat teſtificatio. Nec ē dies hilarior: grādior: t let:būda: q̄ drupli ci lumine illuſtrata.

¶ Primo illuſtratur a lumie celeſtiali.

¶ Secando a lumine intellectuali.

¶ Tertio a lumie ſubſtāciali.

¶ Quarto a lumine ſpūali.

¶ Primo hec dies illuſtrat a lumine celeſtiali. i. ab ipo ſoleq hac die amplioꝛi luce reſultit. Unde Ambroſius. Ex reſurrectione aer ſalubrior: terra fecundior. hec ille. Maximus quoque ait.

In resurrectiõe xpi elementa oia gloriant. Nã t volé ipz arbitror i hac die solito clariorẽ fuisse. Ḃ ille. Necesse est.n. vt sol gaudeat: i cuius passione cõdoluit. Sicut enim in passione xpi maiorẽ vedit obscuritatẽ in signum tristicie: q: creditur fuisse eclypsis. ita in eius resurrectionẽ maiorẽ recepit claritatem in signum leticie. Non potuit aũt istã claritatẽ maiorẽ recipere quantũ ad extensionẽ. q: sol de ratione sua se nõ extendit. t iõ recepit eã quantũ ad intensionẽ. Vnde Lactantius ait. Salue feste dies: toto venerabilis euo. Qua deus infernum vicit: t astra tenet. Tpa floriger o rutilant distincta sereno. Et maiore poli limine porta patet. Altius ignivomũ solem celi orbita ducẽ. Qui vagas occanas exit t itrat aquas. Armatis radijs elementa liquentia lustrans. Hac in nocte breuiz: tendit in orbe diem. Splendida sincerz pducunt ethera vultum. Leticiaqz suã sydera clara pbant. ¶ Scdo hec dies illustrat a lumine intellectuali. t ab angelo: qui hodie torꝰ luminosus apparuit. t in aspectu: habitu: t affectu. Nã aspectum habuit fulgidum instar fulguris: habitũ instar nivis. affatum instar solis. Mat. vltimo. Erat autẽ aspectus eius sicut fulgur: quo ad primum. vestimenta eius sicut nix. quo ad scdm. Scio.n. qz iesum queritis: quo ad tertium. Cum.n. xpo sit sol: quando iesum noiauit: solẽ in ore bñit. ¶ Tertio Ḃ dies illustrat a lumine sup substãtiali. i. xpo. qui tenebras sub triplici nubilo. s. mortalitatis q̃ ad corꝑ: passibilitatis: quo ad aiã: multiplicis penalitatiz quo ad vtrũqz. Sed hodie de isto nubilo exiuit t mũdo refulsit. Nã corꝑ eius induit immortalitatẽ: aia impassibilitatẽ: t vtrũqz trãsiuit ad eimodã gloriã t felicitatẽ. Vñ ait Leo papa. Post passionez xpi rupto vinculis mortis: infirmitas in virtutẽ: mortalitas in eternitatẽ: ignominia transiuit in gloriã. hec ille. ¶ Quarto Ḃ dies illustrat a lumine spũali. s. luce fidei gre t doctrine. Olim quidẽ ista lux i solo iudeis refulgebat: q: soli habebãt fidem verã: spũalem gratiã: t doctrinam sanam. tota autem gentilitas erat in tenebris in fidelitate: culpe t ignorantie. Sed post dñi resurrectiõem: gentilitas est conuersa: t in ea refulsit vera gratia t doctrina. Et quoniã lux nunqz melius augetur q̃z per aplicationem lucis ad lucem. ideo hec lux spũalis multum excreuit: qua in vtroqz populo. s. iudaico t gentili cõiuncto suũ. s. fideos fidei. Rom. primo. Justicia enim dei in eo revelatur ex fide in fidẽ: gratia grẽ. Zacha. iiij. Exequabit granã gratie eius t doctrinam doctrine. sez nouũ testamentũ veteri. Utrũqz enim est in altero. s. vetus in nouo per figuratiõem: t nouũ in veteri per expositiõem. aurta illud. Ezech. primo. Rota in medio rote.

TErtuus triumphus de gloriosa xpi resurrectione: vocat apparitio. Cũ beatissima xpi anima splendidissima t gloriosissima de monũ agminibus deuictis: t seris inferni ꝓfractis in patriũ lumbum descendisset: antiquos illos patriarchas t prophetas ceteroqz iustos deitatis ꝓsencia recreauit: t beatos effecit. Ḃũ vero tertia. i. hodierna die illuxisset i qua verã t naturalẽ eius mortẽ fuisse declarauerat rutilante celo: beatoꝝ illorum comitante cetu ad sepulchrum vbi corꝑ iacebat accessit: t illico aia coniuncta corꝑi: decorus t insignis stola sua formosissimus t impassibilis t imortalis surrexit. Ad sũt ibi celestes armonie: t dulcissimi cantus beatoꝝ spũum letantiuz t gaudentiũ. At vbi anime sanctoꝝ patrum gloriosissimũ corꝑ xpi ꝓsens viderũt: cum ingenti gaudio t sũma deuotiõe ꝓstrati adorauerunt dicentes. Gloria tibi domine qui surrexisti a mortuis cum patre t sancto spiritu in sempiterna secula. Tunc angelo grabriele ꝓpiciter versus domũ virginis marie directa. Sequebant muro ordine iustoꝝ animes ante quas latro totus festiuus candidissimum vexillũ portabat. Et q̃uis sacrum euangelium sub misterio hanc primã apparitionez virgini matri sacram taceat: q: resurrectiõe tollit mater ipsa conuenientes non videbatur. tamẽ ipsi christus resurgẽs primo apparuit. Unde Ambro. i libro de virginibus. Maria vgo resurrectionem domini vidit t ꝑma vidit. Ḃ t ratione probat. Nam bonus t verus filius honorẽ matri exhibere debet: t maxime dolentẽ consolari. Eccli. vij. Honora patrem tuũ: t gemitus matris tue ne obliuiscaris. Sed christus erat bonus t verus filius virginis. ergo eam debebat ꝓmo honorare: t sua resurrectione ꝓsolari. Insuper deus apparebit his q̃ fideles sunt iuxta illud Sap. i. Apparebit his qui fidẽ habent in illum. ergo t hic. primo oꝝ appere illis qui maiorẽ t firmiorem fidem habent. Maria virgo nunqz i fide deitatis dubitauit. etiam tpe passionis: qñ nemo aliozꝝ fecit. Unde primo matri apparuit: tanqz ꝓpe ceteros fidelissime. Ultimo: vbi

maior est dilectio: ibi primo debet esse visitatio & presentie exhibitio. Sed numq̃ aliqui mortalium se tam vehementer mutuo dilexerunt: sicut hic filius & hec mater. ergo debuit sibi primo apparere. Ihū Jo. xiij. Qui diligit me: diligetur a patre meo: & ego diligam eū & manifestabo ei me ipm. Gabriel igitur velocius & coruscus ad thalamum virginem p fectus reuerenter cecinit. Regina celi letare alleluia. quia quē meruisti portare. alleluia iam surrexit sicut dixit. alleluia. His completis. Ecce filius ieſus pulcher: luminosus: cameram ingreditur. dicens. Aue benedicta sup̃ omnes mulieres. Tunc amplectitur: & osculatur matrem. Et mater pre dulcedine flebat: tangebat manꝰ & pedes & caput & pectus totū corpus deosculabatur dicens. O corpus sanctissimū: quot die veneris tormenta passum es: & quantū mihi dolorem intulisti: nunc vero te beatum & gloriosum video. O mi benedicte fili: laus deo patri: laus tibi: & laus sp̃ūi sancto. quia opus redēptionis humane completū est. O quale gaudium fuit in illa domo virginis. O qualia verba interuenerunt. O quale triumphum ex presentia tot animarum sanctarum & angelorum. O felix domus que tunc paradisus facta est. ibi erat deitas & humanitas christi: ibi regina celi: ibi innumeri sancti & angelorum chori. ibi gaudium & exultatio. Tunc oēs ille anime beatissime matrem virginem adorantes dixerunt illud Judith. xv. Tu gloria ierusalem: tu letitia ifraelis tu honorificentia populi nostri. quia fecisti viriliter: & confortatum est cor tuum. Et infra. Ideo & manus domini confortauit te: & ideo benedicta eris in eternum. At ego dulciter animas alloquens ait illō prime pe. q. Vos genus electum: regale sacerdotium: gens sancta: populus acquisitionis: vt virtutes annuncietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Postremo ieſus vt magis ac magis letitia & exultatione matrem suam afficeret: ingt. Dignum est o veneranda & dulcissima mater: vt in hac gaudiosa die tibi noua dona & inaudita munera necnon celestia priuilegia concedam. Constituto te in primis celorum reginam: & mundi ac inferni gloriosam imperatricem: facio te insuper gratiarum omnium fontem: ita q̃ gratie hominibus exhibende per manus tuas offerri debent. Sabbatum autem q̃s deo dedicatum erat: tue memorie & deuotioni deinceps dedicatū erit

& mihi dico dominica: quia hodie a mortuis resurrexi: ipsa sabbati dies erit fidelibus semper venerabilis: in quo tui deuoti deuotꝰ orabunt & ob tuum nomē sobrius abstinebunt & ieiunabunt. Volo tandem: vt tempore suo in anima & corpore gloriosa resurgens veniam tecum in gloria: vbi ad dexteram meam sedebis: & super omnes choros angelorum & hominum eris in eternum exaltata.

Mater autem humiliter acceptans & gratias agens ait. Fili tibi laus & gloria semp. Rogo & magdalene nostre memineris: que tā topere fuit die veneris afflicta. Nunc quoq̃ arriatur ex absentia tua neq̃s comedere neq̃s quiescere potest. Utinam te videret. At ieſus. Benignissima mater eam & reliquos amore mei afflictos: hodie consolabor. Tūc duos angelos ad monumentum mittit. Quorum alter christi resurrectionem nunciauit dicens. Scio q̃ ieſum crucifixum queritis. Surrexit non est hic. Gloriosus igitur filius iterum matrem complectās & vale faciens: ad ortum vbi erat monumentum properauit: & in forma hortulani magdalene apparēs: & tandem se manifestans illam sūme letificauit. Hoc ait Gregorius Pensandum est huius mulieris mentem: quanta vis amoris accederat: que a monumento dominici etiam discipulis recedentibus nō recedebat. Et contigit vt cum sola tunc videret que remansit vt quereret. Nam & vis amoris intentionem multiplicat inquisitio. Quesiuit igitur prius & nunc inuenit: perseuerauit querere. vnde contigit vt inueniret. hec ille. Q̃ fecit maria: ut ante apostolos ieſum videret & ieſu alloqueret. Tu hoc loco apostolorum apostola fieri meruisti. Tu nomine tuo a christo vocaris. Tu in misterium resurrectionis vti primus testis digeris. Tu prima consolationem meruisti cum tibi christus dixit: mulier quid ploras? Tu denique es illa de qua ait Gregorius in Homil. q̃ in paradiso mulier peperit mortem a sepulchro mulier vitā annunciauit vitam. Et vt denique christus misererum cōsolator cetera contristatos a merore sublevaret: alijs gaudiose apparuit. Ita enim psalmus. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: consolationes tue letificauerunt animam meam. Apparuit & duabus a monumento currentibus enunciare discipulis: que ab angelis de eius resurrectione didicerant: que accesserūt & tenuerunt pedes eius. Appa-

rexit t adueſperascente die duob⁹ diſcipulis in castellū eūtib⁹ cum illis. Apparuit t apostolo Petro meremi t ladrone manti: ꝫ cui gentilis non deferibat. Ultimo ipa resurrectiōis die: apparuit vndecim: t eis qui cum ipsis erant cōgregati: dicēs. Pax vobis. Ego sum nolite timere. Gaudiosa igit fuit eorum apparitio: t vndiqꝫ letabunda: q̄ t nos gaudere t exultare plurimum debem⁹: vt sic mūdi lascia exclusa: vitijs t peccatis audacius resistere possimus. Sic enim non amplius deum irritabimus: sed semper letum t propitium habebimus: donec corpus illud sacratissimum t gloriosissimū corporalibus oculis intueri liceat t secum in eternum manere. Prestante ipso: qui est benedict⁹ in secula. Amen.

¶ Feria secunda dominice resurrectiōis. De elemosyna. Sermo.liiij.

MAne nobiscum. Luce.vltī. Inter cetera quib⁹ diuine maiestati grati reddimur t accepti: precipuum esse iudico: exercitium sanctissimoꝫ operū misericordie: ac pietatis primalis. Testant ꝫ diuinaꝫ codices scripturaꝫ. Testat hoc idem incarnata veritas dicens. Mat.xxv. Verum inter huiusmodi pietatis opera: principatum tenet elemosyna sancta. Que quidem vt sapiens inquit. Eccle. xxix. Per te eruabit ab omni malo. Hoc sane cognouerunt illi beatissimi apostoli. Cleophas t Lucas in euangelio presenti cōmemorati. Qui existimantes saluatorem mundi pauperem t peregrinum esse pietate cōmota ipsius hospitio recipere: sibiqꝫ de elemosynam dare voluerunt. dicentes. Mane nobiscum. Que quidem diuina verba mihi materiaꝫ prebent predicandi de ipsa elemosyna sacratissima. De q̄ hoc mane tria contemplabimur.

¶ Primo diffinitionem.
¶ Secundo susceptionem.
¶ Tertio fructificationem.
¶ Primo elemosyne considerare debemus diffinitionē. s. Doc. in.xxij.q.xxxij.ar.i. Et in.iiij. sen. di.xv.q.ij. Et.di. Pe.de palu.in iiij.sen.eadē di. Elemosynā sic diffiniunt. Elemosyna ē opus i quo dat aliquid indigēti ex cōpassione ꝓpter deum. Circa quā diffinitionē: querunt theologi t canoniste. Utrū elemosyna fit de necessitate salutis: ita q̄ nō faciēs elemosynā peccet mortaliter? Huic quesito respondet. s. Doc. in.xxij.q.xxj.ar.v. Et i.iiij.sen.d.xv. dicēs q̄ pars

elemosynā est de precepto. Ad q̄ dē intelligendum est hm q̄ recta ratio requirit hm quā duo ꝓsideranda sunt. Unum ex pte dantis. s. vt id qđ in elemosynam erogādū ēmō sit ei necessariū ꝫ supfluū mō soluꝫ respectu sui ipsius: sed respectu alioꝝ quoꝝ cura ei incumbit. Quia primo oꝫ q̄ vnusquisq; sibi t suis prouideat: t de reliquo pauperib⁹ subueniat. Sic t natura. primo accipit cibum ad sustentationē corporis ꝓpriꝫ qđ ē necessariū misterio virtutis nutritiue. Supfluū autē erogat ad generationē alterius: p virtutē generatiuā. Aliō ex pte recipiētis. vꝫ si necessitatē habeat alioquin nō esset rō q̄re elemosyna ei daret. Non eni oīs necessitas obligat ad preceptum: ꝫ illa sola fine quarto qui necessitatē patit sustētari nō pōt. Sic igit dare elemosynā de supfluo ei qui est in extrema necessitate est de ꝓcepto: alias aūt est de ꝓsilio: qđ triplici ratiōe declaro.

¶ Primo rōne trāsgressionis.
¶ Secundo rōne furationis.
¶ Tertio rōne damnationis.
¶ Primo nō faciēs elemosynaꝫ quā admoduꝫ ꝓsuppositum ē peccat mortaliter: rōne trāsgressionis. sic. Quicunq; trāsgredit diuinum ꝓceptum peccat mortaliter. Sed non faciēs elemosynā: transgredit diuinum ꝓceptum. Ad. Deut.xv. dē. Ecce indigēs t mēdicus non erit inter vos. Et infra. Non deerunt pauperes in terra habitationis tue. Idcirco ego precipio tibi vt apias manum fratri tuo egenoꝫ t pauperi q̄ tecum versat in terra. Et Pa.lxxj. Frāge esurienti panē tuū t egenos vagosq; induc i domum tuā. Cum videris nudum operi eū t carnē tuā ne despexeris. Tobie.iiij. Noli auertere faciē tuam ab vllo paupere. Ita enim fiet vt nō auertat a te faciem deus. Eccle.xxx. Conclude elemosynā in sinu pauperis. t hic exorabit ꝓ te ab omni malo. Lu.xi. Quō supest date elemosynā: t ecce oīa munda sunt vobis. Et Luc.xij. Vēdite que possidetis t date elemosynam. Facite vobis saculos qui nō veterascūt thesaurū nō deficientem in celis quo fur non approprat: nec tinea corrumpit: ergo non faciens elemosynam peccat mortaliter: sicut diuini precepti trāsgressor. ¶ Secundo idem probatur ratione furationis. Quicunq; furtum committit vel rapinam: vtiq; mortaliter peccat: quia t etiam precepti legis agit quo precipitur. Nō furtum facies. Sed non faciens elemosynam cōmittit furtum vel rapinam. Nam tempore necessitatis oīa sunt cōmunia vt ps.di.xlij.

parapho. primo. Et di. xlvij. c. Sicut hi: qui p insaniā. xij.q.i.c. Dilectissimis. xxiij. q. vij.c. Qđ autem.ff.ad.l. Rodiā. de iactu.l. prima.parapho.primo. de ꝯse.d. v.c. Discipulos. Vide đ furtj.c. Si quis ꝓpter necessitatez. Unde si indigenti nō subuenit: aufert suuz sibi: ⁊ p ꝯsequens cōmittit furtuz ⁊ rapinam: imo qđ grauius: ē homocidiuz. Ambrosius in libro. de apostolis: vt i decretis. lxxxvi. di. .c. habet. inquit. Pasce fame morientē. Quisquis.n. pascendo hominē saluare poteris. Si nō paueris occidisti. Concordat cum lege que dicit. Necare videt: nō tm̄ is qui partū prefocat: sed ⁊ is qui abijt: ⁊ qui alimoniā denegat. ff. de liberis agnoscendis. necare. Qđ aūt dixi de morte corporis. idē dicendum: de morte aīe. Puta si vides proximum tuū casuruz in peccatis: vt fornicatiōis: vel heresis ꝓpter paupertatem: subueniēduz est ex p̄cepto. sicut fecit.b. Nicolaꝰ: qui subuenit inopie triū iuuencularum: quas pater decreuerat prostituere: vt inde vitā sustentarent. Sic ⁊ beatissimus patriarcha Dominicus: seipsum vēdere voluit vt subueniret paupertati proximorum ne peccarent. Illi vero qui non dant elemosynaz pauperi in necessitate constituto peruertunt ordinē caritatis. Ordo eniz charitatis est vt primo diligat deus. secundo aīa propria. tertio anima ꝓximi. quarto corpꝰ ꝓprium. quinto corpꝰ proximi. sexto tēporalia bona. Can.ij. Ordiauit in me charitatem. Si ergo pmittit homo proximum mori vel grauem infirmitatē incurrere: ꝓpter inordinatam cupiditatem bonoꝝ tpalium: probat magis diligere bona tēporalia q̄z ꝓximuz: ⁊ sic peruertit ordinez charitatis: ⁊ per consequens peccat mortaliter. Sic predicabat Johānes baptista populo dicens: interroganti quid faciemus. Qui habet duas tunicas: det vnam non habenti. Et qui habet escam similiter faciat. Luce.iij.c. Et primo Job. .iij. Qui habuerit substantiā huius mundi ⁊ viderit fratrem suuz necessitatē habere ⁊ clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in illo: Filioli mei nō diligamus verbo neqz lingua: sed opere ⁊ veritate. Et Hiero. lxxxvi. di. inquit. Qui clementiaz non habet: nec indutus est viscera miscđie: ⁊ lachrymaruz: q̄z uis spiritualis sit: non adimplet legez christi. hec ille. ¶ Tertio idem ꝓbatur ratiōe damnationis. Ad te me cōuerto o auare. O tenax. O crudelis. Non vis facere elemo-

Regre i 350.

ynam: Jam claude bursaz: claude celarium: claude horreum: claude capsam: quia diabolus finaliter te claudet in inferno: ita vt in corpore ⁊ anima eternaliter dāneris. Nam presente toto mundo: in die iudicij tremendo christus cōmunis omnium iudex: dicet his qui a sinistris erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Esuriui enim ⁊ non dedistis mihi manducare. Sitiui ⁊ non dedistis mihi bibere: hospes eram ⁊ non collegistis me. Nudus ⁊ nō operuistis me. Infirmus ⁊ in carcere ⁊ non visitastis me. Et ibunt hi in supplicium eternum. hec ille. Ergo non faciens elemosynam quando de necessitate tenetur peccat mortaliter.

Secundo principaliter considerare debemus elemosyne susceptionez. Si diligenter ⁊ fideliter consideretur quis est: qui elemosynam suscipit: proculdubio quilibet vestrum: liberali sinu elemosynas pauperibus erogabit. Quis o christiane: quatrinuz tuum: panem: vinum: vestem ⁊c. que elemosynaliter impendis excipit. Christus vti redemptor noster. Hanc veritatem ore suo mūdo propalauit. di. Math. xxv. Amen dico vobis: quandiu fecistis vni de his fratribꝰ meis minimis: mihi fecistis. Et quoniaz vt ait Gregorius plerūqz corda audientium: plus exēpla q̄z verba excitant. Ad ostensionem proposite veritatis: dignissima quedaz exempla adducant. Recitat in primis Gregorius in home. Videns iesus ciuitatem fleuit super illam. Epyphamuz sibi retulisse. Qđ quidam martirius nomine: vir valde venerabilis ⁊ mōachꝰ: qui quidez ex itinere: ad monasterium remeabat: pergensqz leprosum quendam: quem densis vulneribus: elefantinus morbus fedauerat: per membra inuenit in via: volentem ad suum hospitiuz redire: ⁊ pre lassitudine non valentem. Ipse vero assuebat se habere hospicium: quo monachus ire festinabat. Vir autem dei: eiusdem leprosi lassitudinem miseratus: pallium quo vestiebatur in terraz proiecit: ⁊ expandit: ac desuper leprosum posuit: eūqz suo pallio vndiqz constrictum: super humerum leuauit: secumqz detulit. Cunqz iam monasterij sorribus appropinquaret spiritualis

pater eiusdem monasterij magnis clamare vocibus cepit. Currite: ianuas monasterij cinuo aperite: q frater martinus venit dominus pontifex. Statim vero vt Martinus ad atrium monasterij peruenit: is qui leprosus putabatur: de collo eius euolauit: et in ea specie apparere: qua cognosci ab omnibus possit: redemptor humani generis deus: et homo christus iesus ad celum Martino respiciente rediit: eique colloquenti dixit Martine: tu me non erubuisti super terram: ego te non erubescam super celos. Qui sanctus vir mox vt ad monasterium venit requisitus est frater martini vbi est quem portabas. Cui ille respondit dicens. Ego si sciuissem quis esset: pedes illius tenuissem. Tunc eidem martinus narrabat q cum eum portaret: eius pondus minime sensisset. Ad aliud etiam accedo. Legitur enim in vita sancti Martini: q duz hyemali tempore per portam ambiacensium transiret: pauperem quendam nudum obuium habuit. Qui cuz a nullo elemosinam accepisset: martinus hunc sibi seruatuz intelligens arrepto ense clamidem que ñ sibi supererat diuidit: et partem pauperi tribuens: reliqua rursus induitur. Sequenti igitur nocte christum clamidis sue: qua pauperem texerat: parte vestitum vidit: ipsumq ad circumstantes angelos: sic loquentem audiuit. Martinus adhuc catechumenus: hac veste me contexit. Recitatur etiam in legenda Johannis elemosinarij: fuisse quendam Heleonarium nomine Petrum qui primo durus erga pauperes sed postmodum misericordissimus fuit. dum iste igitur die quodam optimis vestimentis indutus per viam pergeret: quidam naufragus: ab eo tegumentum aliquod postulabat. Et continuo illo pretioso vestimento se expoliauit: et illi dedit: quod ille accipiens: statim vendidit. cum autem Heleonarius rediret: et vestimentum suspensum videret: contristatus est valde: adeo vt nec cibum sumere vellet: dicens. quoniam non fui dignus vt mei memoriam haberet egenus. Et ecce dum dormiret vidit quendam super solem fulgentem et habentem indutum vestimentum: quod dederat egeno et dicentem sibi. quid plorasse petre. Qui cum causas sue tristitie sibi dixisset. ait ille. Cognosco hoc. Et ille. Etiam domine. Et dominus ad eum. Illo ego vestitu: ex quo mihi dedisti et gratias ago bone voluntati tue: quoniam frigore affligebar et coopuisti me. hec ibi. Habes quoq in vita sanctorum. q dum beatus Johannis

beatissimi patris Dominici successor: secularis esset: iretq ad ecclesiam: rogatus a paupere vt sibi elemosinam faceret: non habens apud se pecuniam: contigit dedit: intrans igitur ecclesiam vidit crucifixum contigisse sua quam pauperi dederat cinctum. Referens insuper Grego. in homel. discipulorum cum in emaus. sic dicens. Quidam paterfamilias cum tota domo sua: cum magno studio hospitalitati fuiebat. Cumq quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet: quadam die peregrinus quidam inter alios aduenit: et ad mensam ductus est. Cumq paterfamilias ex humanitatis consuetudine: aquam vellet manibus eius diffundere: conuersus vt secum accepit: sed repente cum in cuius manibus aquam effundere vellet non inuenit. Cumq hoc factum secum et ipse miraretur eadem nocte ei dominus per visionem dixit. Cetero diebus: me in medio meo: exterua autem die: in memetipso suscepisti. Dic paterfamilias fuit ipse. s. Grego. q: vt habetur in eius historia: sed humilitatis gratia videtur de alio referre. Legitur in legenda sancte Catherine de senis: q dum in ecclesia fratrum predicatorum esset: et petenti pauperi: nihil quod dare posset haberet: preter argenteam crucem: inter pater nr

locauit: eam sibi dedit. Apparuit deinde ipse ostendens dictam crucem: gemmis ornatam dicens. Hanc in die iudicij ad tui glorificationis mundo ostensurus sum. Hiems dum ibidem esset: petenti pauperi nudo elemosinam: tunicam propriam decenter extraxit: et dedit. Orans vero in nocte dominus candidam tunicam in manibus tenens: sibi apparuit dicens. Ecce tunica quam mihi liberaliter donasti. Sed tu aliam a me suscipe. Mox dominus ex suo latere tunicam sanguineis radijs fulgentem edidit. Et Catherine manibus suis induit. Hec tunica extrinsecus mortalibus inuisibilis fuit: sed ei sensibilis adeo vt ipsa induta deinceps nisi vna tunicella vestitur immunis a frigore seruabatur. hec ibi. Sed ne gloriole Martini hospitio dominus videar obliuisci: audi rem deuotione et memoria dignam. Hec fuisque tempore dominus et discipulis elemosinas fecerat: cumq suscepisset. Ipse igitur mortua christus beato Frontoni episcopo apparuit: dicens. Surge dilecte mi velociter et sequere me. Et iussa complens cum bo tarasconum venerunt: et circa corpus eius pie lacrimantium officium ambosceterie respondentium pergerunt: et corpus eius subtus manibus in sepulchro collo-

uerunt. Hec in legenda in qua di
gna ⁊ deuotissima reperies. Ho
die deniqꝫ auribus fidelium euāge
lium insonuit vbi christus a disci
pulis in forma peregrini susceptꝰ
est. Patet igitur ex his iam dictis
q̄ omnia quecunqꝫ pauperibus
exhibentur: christus ipse suscipit.
Quis igitur nō animetur ad exhi
bendas pauperibus ⁊ mendicis
elemosinas: Quis amodo tā im
pius erit vt pauperes videre no
lit: Quis ita crudelis vt paupes
despiciat ⁊ exhorreat. Unde Gre.
in homel. discipulorū euntium in
emaus. ait. Pensate fratres quā
ta hospitalitatis virtꝰ sit. Ad mē
sas vestras xp̄m suscipite: vt vos
ab eo suscipi ad conuiuia eterna
valeatis: peregrino meo peregrino
xp̄o hospitium vt vos in iudicio:
non quasi peregrinos nesciat: sed
vt proprios recipiat ad regnum.

Tertio principaliter elemosine considerare debemus fructificationē. s. doc. in. xxj. Et in. iiij. sen. ⁊ do. Pe. de palu. in. iiij. di. xv. Et do. Guiliel. paral. in summa de virtutibus: tractatu de misericordia: multos ⁊ varios effectus elemosine ponunt: quos ego brevitati attendens non explico: sed duos tm̄ elemosine uberimos fructus adduco. ¶ Primus fructus dicitur temporalium augmentatio. ¶ Secundus fructus dicitur vite eterne acquisitio. ¶ Primus elemosine fructus dicitur temporalium augmentatio. Hic fructus vobis secularibus q̄z maxime placebit. Ait. n. saluator. Luc. vi. Date ⁊ dabitur vobis. Unde legitur in hystoria longobardorū q̄ imperator quidaꝫ Tiberius nomine: apud cōstantinopolim: pauperibus erat adeo liberalis: vt nō sufficerent ei bona totius imperij. Cum autem ei diceretur á regina q̄ ad inopiam duxisset imperium aiebat: prouisorem se habere deum pro cuius amore hec omnia faciebat: nec se dubitare quin sibi daretur stipendium ad imperium defendendum. Cūqꝫ pene omnia expendisset in pauperes: quadā die per palatium vadens: ⁊ lapidem quendam in pauimento conspiciens: crucis signaculo insignitum doluit plurimum: q̄ venerabile signum pedibus conculcaretur. Et protinus illum excauari precepit: ⁊ alio loco decenti: lapidem poni iussit. Sed hoc amoto: alius lapis apparuit: eodē signo signatus: qui eius iussione cum fuisset amotus occurrit ei tertius similis lapis. Quē cū fecisset auferri: tanta ibidem reperit multitudinem auri

vt oia replerēt vasa palatij. De quo imēsas grās egit ō dicēs regine. Ecce quō oiuꝫ bonoꝝ retributor: deꝰ mirabiliꝫ puidit. Scō quoqꝫ Bonifaciꝰ ferētine vbis epō put refert Gre. Bū puer eēt ⁊ cū mīre horteū ingressa: oē pene triticū ad victū totiꝰ anni preparatū: iuenit paupibꝰ erogatum. Cūqꝫ alapis ⁊ pugnis se cederet: eo q̄ totiꝰ anni stipēdiū p̄didisset. Bonifatiꝰ mīri cōpatiēs: rogauit vt ab horteo paꝫ discederet. Ō cū illa fecisset: puer dñi i oīone se dedit. Quo facto venīs mīri tritico pleno inuenit horteū. Et B videns corde cōpūcta filiam inuitauit vt daret qñ vellet elemosinā. Legit ēt q̄ balinus siue curialis cuiusdā regis fuit: q̄ de rapina bonoꝝ regis accusatꝰ fuit a plurib⁹. Uñ rex illic mādauit vt de oib⁹ q̄ haberet rei vitatē dicēt: ⁊ quāti valoris oia sua ēent fideliꝫ indicaret. At ille rege p̄sente nūm̄ sexcētos aureos asseruit se hēre. Cū vo astāteos illi q̄ mētirek objiceret: cū tot palatia: tot aureos hēret. ille rñdēs dixit. Ista oia q̄ dicitꝫ nō sūt mea: sꝫ sunt dñi mei regis: ⁊ q̄ posset sibi illa accipe si vellet. Sꝫ sexcētos aureos iō me hēre dixit: q̄ illos p manꝰ pauperꝫ xp̄o dedi eos in tuto loco reposui vbi nec fur timet nec tinea demolit. Ō rex dū audiuit ipꝫ ap̄tiꝰ dictā dū decreuit ⁊ ēē fidelissimū iudicauit. Ecce elemosine vberrimꝰ fructꝰ. q̄. l. spalia augmēt tant. Uñ leo papa i sermone. iij. pē tecostes ait. Quidq̄d eni in cibis paupeꝝ: i curatiōes debiliū: i precia captiuoꝝ: ⁊ i qualibet opa pietatiꝫ ipēdit: nō minuit fꝫ augeꝫ: nec vnq̄ꝫ apud deū pire potest: q̄ fidelis benignitas erogauit. B ille. Et Ysido. i libro de summo bono inquit. Terrena bona quando: oia āmittim⁹: fꝫ ea largiēdo fuam⁹. q̄ p̄monitū nūm oē retētū perit: sed pmanet erogatū. B ille. Et Hiero. ad Nepotianū dicit. Nō memini me legisse mala morte mortuum. q̄ libent opa pietatiꝫ exercuit. Hēt mlios intercessores: ⁊ ipossibile ē mlioꝝ p̄ces nō exaudiri. B ille. Et ex B ingt Augu. Ō nō dat xp̄o accipit fisc⁹. Et B q̄ntū ad p̄mū fructū elemosine. ¶ Secūs fructꝰ elemosine dī vite et ne arguitur. Dulcissim⁹ ē iste fructꝰ ⁊ ecclesiā p̄cipue sim⁹. Hāc vitatē intellexit vir ille secūs Thobiās q̄ i testō ait ad filiū suū. iij. c. Quō poueris ita esto misericors. Si multū tibi fuerit abūdanter tribue: si exiguū tibi fuerit etiā exiguum libenter impertire stude. Thesaurizā n. bonū thesaurū in die necessi-

tatis: quoniaz elemosina ab omni peccato ⁊ a morte liberat: ⁊ nõ patietur animas ire in tenebras: fiducia magna erit corã summo deo elemosina oibus facientibus eam. hec ille. Unde ⁊ Dauid. ps. xliiij. Beatus qui intelligit super egenũ ⁊ pauperem: in die mala. s. mortis liberabit euz dominus. Et Mat. xxv. Uenite benedicti patris mei possidete paratum vobis regnuz a cõstitutiõe mũdi. Esuriui ⁊ dedistis mihi mãducare. Sitiui ⁊ dedistis mihi bibere. Hospes eram ⁊ collegistis me. Nudus ⁊ opuistis me: infirmus ⁊ visitastis me. In carcere eraz ⁊ venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicentes. Domine quando te vidimus esurientem ⁊ pauimus: sitientem ⁊ dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitẽ ⁊ collegimus te. Aut nudum ⁊ cooperuimus te. Aut quando vidimus te infirmũ ⁊ in carcere ⁊ venimus ad te? Et respondens rex dicet illis Amen dico vobis: q̃z diu fecistis vni: de his fratribus meis minimis mihi fecistis. hec ille. Et eloquentissimus ait Lactãtius in. vi. c. xij. Quantum diuitijs inter ceteros: tm̃ opere p̃cellas. Neqz nũc suaderi tibi putes vt rem familiarẽ tuam minuas: neqz exhaurias: sed que in superuacua fueras impensurus ad meliora ꝯuertas. Unde bestias emis: hinc captos redime. Unde feras pascis. hinc pauperes ale. Unde homines ad gladium comparas. hinc innocentes mortuos sepeli. Quid ꝓdest: perdite nequitie: bestiarios facere locupletes: ⁊ instruere ad flagitia: transfer ad magnũ sacrificiũ: male ꝑitura: vt pro his veris muneribꝰ habeas a deo munꝰ eternũ. Magna ẽ misericordie merces: cui deus pollicetur: se peccata oia remissurum. Si audierit inquit preces supplicis tui: ⁊ ego exaudiaz tuas. Si misertus laborantiũ fueris: ⁊ ego in tuo labore miserebor. Si ãt non respexeris nec adiuueris: ⁊ ego animũ tuum contra te geram tuisqz te legibus iudicabo. h̃ ille. Unusquisqz igit̃ elemosinã pauperi porrigat. Modicum. n. dat: sed multiplex fructus acqritur: ⁊ a deo centuplũ redditur. Audiamus in fine sanctum Ambro. in. i. de officijs. sic dicentẽ. Nihil tam cõmendat xp̃ianam aiam q̃z misericordia: primũ in pauperes vt ꝯmunes iudices ꝑtus nature: que omnibus ad vsum generat fructꝰ terrarum: vt qd̃ habes largiaris pauperi: ⁊ consortem ⁊ ꝯformem tuũ adiuues. Tu nummũ largiris ille vitaz accipit. Tu pecuniã das. ille substantiam suã estimat. Tuus

denarius census illius est. Adhuc plus ille tua confert cum sit debitor salutis. Si nudum vestias: teipsum induis iustitiam. Si peregrinum sub tectum inducas tuuz: si suscipias egentem: ille tibi acqret sanctorum amicitias ⁊ eterna tabernacula. Non mediocris ista gratia. Corporalia seminas: ⁊ recipis spũalia. Beatus plane de cuius domo: nunq̃z vacuo sinu pauper exiuit. Neqz. n. quisq̃z magis beatus: q̃z qui intelligit super pauperis necessitatem: ⁊ infirmi atqz inopis erũnam: in die iuditij habebit salutem a domino: quẽ habebit sue debitorem misericordie. hec ille. Sic faciẽtes profecto deo grati eritis. hic per gratiã ⁊ alibi per gloriam Amen.

¶ Feria tertia resurrectiõis. De patientia: cũ quattuor regulis de modo viuẽdi. Sermo. lv.

Oportebat xp̃z pati. Luc̃. vltimo. c. Nulli dubiũ ẽ: totam saluatoris vitaz nihil aliud esse q̃z virtutis exemplar. Quicquid enim suo sacratissimo docuit ore. quicquid exterius gessit. totũ ad nr̃e salutis exẽplum exhibuit. Ait enim Hiero. in epistola ad Damasum. Manifestum esse poterit ei: qui euangelia solicite perlegerit: quõ ⁊ cibus xp̃i ⁊ potus ⁊ deambulatio ⁊ vniuersa que gessit: salutem hominum procurarẽt. Et Augustinus de doctrina christiana inquit. Tota vita xp̃i: quaz per hominem assumere dignatus est: morum disciplina fuit. Cũ igitur ipse ad maximos labores anxietates: ⁊ passionis supplicia se submiserit: ⁊ patientissime tulerit: nos suo efficacissimo exemplo docuit: inter aduersa non esse deficiendum: sed equo ⁊ patienti animo ea esse toleranda. Quapropter ait apostolus. Hebr. xij. Deponentes omne pondus ⁊ circũstans nos peccatum: per patientiã curramus ad propositum nobis certamen: aspicientes in auctorez fidei ⁊ consumatorem iesum: qui proposito sibi gaudio: sustinuit crucem: confusione contempta. Ad hanc patientiam insinuandaz tota tendit christi vita: tota tendit scriptura: tota quoqz tendit predicationum nostrarum intentio. Et in hac profecto: totius christiane vite summa ⁊ perfectio consistit. De ipsa igitur vltimo predicare disponens ⁊ eam vobis in testamẽto relinquere: assumpsi thema ex ore veri patientissimi christi ꝓlatum sic dicẽtis. Oportebat xp̃m pati. De qua tria misteria occurrunt contẽplanda.

¶ Primo patientie necessitatez.
¶ Secundo patientie vtilitatem.
¶ Tertio patientie perfectibilitatem.

¶ Primo virtutis patientie contemplari debemus necessitatem. Hoc mane sacri theologi in vnuz congregati querunt: vtrum patiẽtia nobis sit necessaria. Isti quesito respondet magister gentium Paulus hebre.x.c.di. Patientia vobis necessaria est: vt voluntatem dei facientes: reportetis promissionem. Quam quidem necessitatẽ q̃druplici ratione declaro.

¶ Primo ratione cause formalis.
¶ Secundo ratione cause materialis.
¶ Tertio ratione cause efficientis.
¶ Quarto ratione cause finalis.

¶ Primo patientia est nobis necessaria ratiõe cause formalis. Ait nãqz sanctus Doc.in scda scde.q.cxxxvi.ar.i. Virtutes morales ordinantur ad bonum inquantum conseruant bonum rationis contra impetus passionum. Inter alias autem passiones: tristitia efficax est: ad impediendum bonum rationis: ꝑm illud.ij.cõr.vij. Seculi tristitia mortẽ operat. Et Eccle. iij. Multos occidit tristitia: ⁊ non est vtilitas in illa. Unde necesse est habere aliquam virtutem: per quam bonum rationis conseruet contra tristitiam ire.s. ratio tristitie succũbat. hoc autem facit patiẽtia. hec ille. Tunc sic. Illud per qd̃ conseruatur bonum rationis contra tristitias est valde necessarium: vt patet.v.metaphy. Sed patientia est illud per quod conseruatur bonum rationis contra tristitias. Patet per diffinitionẽ eius. Nã ꝑm.s. Doc.xxij.q. vt supra. Et in iij.sen.di.xxxiij.q.iij. Patientia ẽ virtus conseruans bonum rationis contra tristitias. Et ꝑm Augustinum in libro de patientia. Patiẽtia hominis est qua mala equo animo toleramus.i.sine perturbatione tristitie: ne animo iniquo bona deseramus: per que ad meliora perueniamus. Et Lactantius in.v.c.xxiij. Patientia est eniz malorum que aut inferuntur: aut accidunt cuz equanimitate platio. hec ille. ergo patientia est nobis necessaria. ¶ Secundo patiẽtia est nobis necessaria ratione cause materialis sic. Illud per quod homo acquirit ceteras virtutes est valde necessarium.v.metaphy. Sed patientia est huiusmodi. Ait enim Gregorius in quadaz homel. Patientia est radix ⁊ custos omnium virtutum. ergo patientia est necessaria. ¶ Tertio idem probatur vel declaratur ratione cause efficientis. sic. Virtutes infuse sunt necessarie. Nã gratia est necessaria a qua sunt omnes virtutes: patiẽtia est virtus infusa: vt probat Augustinus in libro de patientia dicens. Virtus animi que patientia dicitur: tam magnum dei donum est. vt etiam ipsius qui nobis eam largitur: patientia predicetur: ꝯ patiẽtia ẽ necessaria. ¶ Quarto ⁊ vltimo ratione cause finalis sic. Illud sine quo tribulationes nihil valent ad satisfaciendum vel merendum vitam eternam: ⁊ cuz quo valent ad vtrũqz est maxime necessarium: patientia est huiusmodi. Probat.s. Doc.in.iiij.di.xv.q.i.ar.iiij.di. Tribulatiões q̃bus deus punit peccatores sunt meritorie ⁊ satisfactorie: si patienter acceptentur: aliter non. hec ille. ergo patientia est valde necessaria. Unde Augustinus ad heremitas sermone. iiij. Nobis infirmantibus ⁊ languentibus patientia summe necessaria est. Nullus enim beatus esse potest: nullus celorum ciuis efficitur: nullus amicus dei constituitur: qui inter mala patiens inuentus non fuerit. O patientia: tu omnia vincis aduersa. non colluctando sed sufferendo: non murmurãdo: sed de omnibus gratias agendo. Ipsa enim patientia est que fecem totius voluptatis abstergit. Ipsa est que limpidas animas deo reddit. Ipsa ẽ nauis que cunctos amatores ad portum perducit. Ipsa est per quam infernus clauditur: ⁊ paradisus aperitur suis amatoribus. Ipsa est per quam omnes: ⁊ sine qua nullus iustificatur. hec ille. Et Lactantius in quinto libro insti.c.xxxiij. Nempe magna ⁊ precipua virtus est patientia: quam pariter ⁊ vulgi publice voces ⁊ philosophi ⁊ oratores summis laudibus celebrant. hec ille.

Secundo principaliter patientie contemplari debemꝰ vtilitatem. Licet duodecim sint patientie fructus ⁊ vtilitates soluz istres adducam.

¶ Prima vtilitas patientie. dicit peccatoꝝ purgatio.
¶ Secũda vtilitas patientie. dicitur a peccatis ꝓseruatio.
¶ Tertia vtilitas patientie. dicit meritoꝝ multiplicatio.
¶ Prima vtilitas patiẽtie. dicit peccatoꝝ purgatio. Dicit enim.s.

Doc.super Job.c.i. Et super ps. xxxvij. q̄ in tribulatiōe homo patiens esse debet: q̄ tribulatio vitā hominis purgat. Qd̄ sic ratione deduco. Fides catholica firmissime tenet: q̄ quando peccator cōfitetur sua peccata confessori: ⁊ penitentiam sibi iniunctā humiliter acceptat: delentur: purgantur: ⁊ remittuntur sibi sua peccata. Patet hec veritas. Jo.xx. Et.i.q.i.c. Remissionem ⁊.c. Etiam corde ⁊.c. Euidentes. Et deus se.d.iiij. c. Quomodo: vbi sic dicitur. Accipite spiritum sanctuz: quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Tunc sic. Si penitentia data confitenti ⁊ nihil occultāti: quēadmodum vos hac quadragesima fecistis: a simplici confessore ⁊ forsitā peccatore humiliter acceptata seruata ⁊ perfecta purificat animam peccatoris: quāto magis purificatur ex penitentia data a summo sacerdote deo: si pacienter toleret. Penitētia autem data a deo sunt tribulatiōes: infirmitates ⁊ aduersitates. Creditis vos deum delectari dum iacetis in lecto infirmi: vel quādo aliqua estis tribulatione oppressi? Non profecto. Sicut enim confessori non placet penitētiam dare peccatori: nisi q̄ ex illa bene ⁊ integre obseruata suorum veniam consequitur peccatorum. Ita deo non placet aduersitates inferre: nisi quia si patiēter sustinentur: animā purgant: ⁊ ad bonum disponunt. Primo pro vestra cōsolatione dicam: quando vaditis incidere ligna: fodere terram: domos fabricare. In mercantijs: traficis: artibus: ⁊ in vestris exercijs laborare ⁊ similia peragere. Qd̄ mulier sit subiecta ⁊ seruiat viro ⁊ filet ⁊ gubernet domum ⁊ laboret: totum est ex penitentia. Post q̄z enim Adam peccauit deus venit ad ipsum vt eius confessionez ⁊ eue audiret. sed i principio se absconderunt. sicut aliqui sua in confessione scelera occultant: tandem eos in confessione audiuit. Quibus auditis iniunxit eis penitentiā dicens. Maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cūctis diebus vite tue. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi: ⁊ comedes herbas t're. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terram de qua assūptus es: quia puluis es ⁊ in puluerem reuerteris. Eue autem dixit. Multiplicabo erūnas tuas ⁊ cōceptus tuos. In dolore paries filios: ⁊ sub viri potestate eris: ⁊ dominabitur tui. Ex his patet q̄ tribulationes ⁊ dolores ⁊ omnia mala pene sunt penitentie date a deo: que si pacienter tolerentur

purgant animam: ⁊ ei peccata remittuntur. Unde Tob.iij. dicit. Benedictum est nomē tuū deus patrum meorum: qui cum iratus fueris misericordiam facies: ⁊ in tempore tribulationis peccata dimittis: his qui inuocant te. Nota: patrum nostrorum: quia omnes patres nostri: per tribulatiōes patientes transierunt. Judith.viij. His qui inuocāt te: idest cum gratiarum actione suscipiūt. Et Eccli. ij. Pius ⁊ misericors est dominꝰ: ⁊ remittet in die tribulationis peccata. Et Gregorius inquit. Qd̄ lima ferro: qd̄ fornax auro: qd̄ flagellum grano. hoc facit tribulatio homini iusto. hec ille. Lima.n. ferrum purgat ⁊ pollitum facit. Fornax aurum a mixtura purificat ⁊ splendidum facit. Flagellum granum a palea mundificat: ⁊ horreo dignum facit. ¶ Secūda vtilitas dicitur a peccatis preseruatio Dicit enim.s. Doc.super Job.c. iiij. q̄ homo patiens in tribulatione ex multiplici virtute a peccatis conseruatur. O quot sunt qui ex tribulatione temporali retinentur ⁊ impediuntur ne peccent. quot mulieres essent vane ⁊ pompose: nisi haberēt infirmitates: vel alias essent afflicte? Sed quia sunt monocule: gibbose: claude: turpes: honeste viuunt ⁊ deuote. Est enim sententia sancti Bernardi: ⁊ vgonis sic dicentis. Quosdam patiēs deus in multis peccare posse flagellat eos in infirmitate corporis ne peccent: ⁊ vtilius sit eis frangi laboribus ad salutem: q̄z remanere incolumes ad damnationem. Exemplum patet in Maria magdalena ⁊ Martha sororibus simul nutritis: que post mortem parentum remanserunt equaliter diuites ⁊ pulchre. Que enim fuit causa q̄ magdalena fuit ita inhonesta: vt perdiderit nomen proprium ⁊ peccatrix diceret. Martha autem fuit virgo clarissima deo grata: ⁊ pluribus tribulationibus approbata. Nā dicit Ambrosius: q̄ Martha fuit illa mulier: que duodecim annis fluxum patiebatur sanguinis. adeo vt effecta sit macilenta: sicca: sine colore. Et quando magdalena cecidit in peccatum: Martha cecidit in infirmitatem: que alias forsitā fuisset sicut magdalena. Et quando magdalena fuit curata in anima. Martha fuit curata in corpore. Cum etiaz filia sancti Petri apostoli nomine Petronilla febricitaret: nolebat vt rogaretur christus pro sanitate eius quia nimis pulchra ⁊ robusta videbatur. Hinc ait. Ouidius poeta libro p̄mo de arte. Mens erit apta capitūe cū

lenissima rerum. Et seges in pin-
gui luxuriabit humo. Pectora
dum gaudent: nec sunt arctata do
lore. Ipsa patent: blāda tum subit
arte venus. Idem libro.ij. de arte
luxuriant cum rebus plerūq; secū
dis. Nec facile est equa comoda
mente pati. Idem libro de ponto.
Veneris dānosa voluptas. Non
solet i mestos sepe venire thoros.
hec ille. Et ex hoc non debetis mi
rari: si in tribulationibus ⁊ infir-
mitatibus sepenumero non ex au
dimini a deo: q; scit non expedire
animabus vestris: ne in peccatis
cadatis. Unde Exo.xij. dicit. Ut
enim ꝓbaret vos venit dominus
⁊ vt terror illius esset in vobis: ⁊
nō peccaretis. Et Lactantius lib.
v.c.xxiij. ait. Deus inquit Seneca
hoies pro liberis habet. Sed cor
ruptos ⁊ viciosos: luxuriose ac de
licate patitur viuere: q; non putat
emendatione sua dignos. Bonos
aūt quos diligit castigat sepius: ⁊
assiduis laboribus ad vsum virtu
tis exercet: nec eos caducis ac mō
talibus bonis corrumpi ac depra
uari sinit. Unde nemini debet mi
rum videri: si pro nostris sepe de
lictis castigamur a deo: imo vero
cum vexamur ac premimur: tunc
maxime gratias agimus indulgē
tissimo patri: q; corruptelā nostrā
plagis ac verberibus emendat.

Ex quo intelligimus esse nos deo
cure: quoniam cum peccamus ira
scitur. ¶ Tertia vtilitas patientie
dicitur meritorum multiplicatio.
Sm.s. Doc.in.iiij.sen.d.xvi.q.pri
ma. tribulatōes: angustie: afflictio
nes: flagella: perditiones rerum:
filiorum: ⁊ carorum amissiones:
caristie: famis: guerre: pestilentie:
infirmitates: oppressiones: depau
perationes: persecutiones ⁊ huius
modi aduersa: si patienter ferūtur
ne dum peccata purgant: ⁊ a pec
catis futuris preseruāt: sed qđ am
plius est merita augent ⁊ multipli
cant. Ad hoc clarius intelligendū
accipe similitudinem de faciente
caldariam. Nam de vno frusto
eris percusso cum martello pro-
ducit magnum vas: oportet tamē
vt es sit ignitum: quia si esset frigi
dum potius frangeretur. Ita eue
nit: vt tribulationes sint percussio
nes. Et si ferrum. idest homo sit
ignitus igne diuini amoris ⁊ fer-
uoris patientie: augmentant eius
spiritualia merita. Immo etiā bo
na temporalia quandoq; ex patiē
tia multiplicantur. Accedat huc
beatissimi Job exempluz: qui tot
maleis tribulationum fuit percus
sus. Nam vna die septem milia
oues: ⁊ quingenta paria boum:
quingentas asinas: tria milia ca-
melos: septem filios: ⁊ tres filias

amisit. Insuper ꝑcussus fuit gra-
ui vlcere: ita q; a plāta pedis vsq;
ad verticem: nō erat in eo sanitas.
Deinde vxor eius eiecit eum de
domo sua. Ecce quot ictus mallei:
quot percussiones percussus est:
sed fuit es siue ferrum ignitum in
patientia ⁊ deuotione: quia in om
nibus his nō peccauit Job labijs
suis: nec stultum quid contra deū
locutus est: sed dicebat. Dominus
dedit dominus abstulit: sicut do-
mino placuit ita factuz est. Sit no
men domini benedictuz. Job pri-
mo. Creuit enim Job in maiori
virtute ⁊ sanctitate: q̄z ātea fuerat
Et postmodum sibi amplior tem-
poralium abundantia data est: q̄z
habuerit ante. Sed si fuisset es vl
ferrum frigidum per impatientiā
murmurando contra deum sicuti
isto tempore multi faciunt: non so
lum perdidisset bona temporalia:
sed virtutes ⁊ animam. O quot
sunt in presentiarum qui propter
amissionem alicuius rei tempora
lis etiam minime ⁊ vilissime blas
phemant deum beatam virginez:
⁊ alios sanctos: ⁊ proximum ma-
ledicunt: isti impatientes non sunt
similes apostolo paulo dicenti.
Ro.v. Gloriamur in tribulatio-
nibus: scientes q; tribulatio patiē
tiam operatur: patientia autem ꝓ
bationem: probatio vero spem.

spes autem non confundit. Nota
gloriamur. quia tribulationes nō
solum patienter portāde sunt. sed
in tribulationibus gloriandum ē.
Ideo dicitur Jacobi primo. Om
ne gaudiuz existimate fratres mei
cum in temptatiōes varias incide
ritis. scientes. q; probatio fidei ve
stre patientiam operatur. patien-
tia autem opus perfectum habet.
Et ibidez. Beatus vir qui suffert
temptationē. quoniam cuz proba
tus fuerit accipiet coronam vite.
quam repromisit deus diligenti
bus se. Et Jacobi .v. Beatifica
mus eos qui sustinuerunt. Unde
Cassiodorus in prima parte psal
terij inqt. Patiētia est que glorio
sos martyres facit. que fidei no
stre bona custodit. que omnia vin
cit aduersa non colluctando. sed
sustinendo. Hec mansuetos effi
cit. benignis competenter arridet
purgatosq; homines ad illa p̄mia
futura componit. Per ipsaz chri
sto militamus. per ipsam diabolū
vincimus. per ipsam beati ad cele
stia regna perueniunt. hec ille.
Et Cyprianus de bono patientie
ait. Patientia est illa que nos
⁊ deo commendat ⁊ conseruat:
ipsa est que iram temperat: que
linguam frenat: que mentem gu
bernat: pacem custodit: disci-
plinam regit. libidinis impetum

frangit:timoris violentiam com-
primit:incendium simulatis extin
guit. Coercet potentiam diuitum:
inopiam pauperum refouet:tue-
tur in virginibus beatam integri
tatem:in viduis laboriosam casti
tatem:in coniugatis ⁊ maritatis
indiuiduam caritatem. Facit hu
miles in prosperis ⁊ in aduersis
fortes. Contra iniurias ⁊ ꝯtume
lias mites:docet delinquentibus
ignoscere:si ipse delinquas. diu ⁊
multum rogare instituit. tentātes
expugnat. persecutiones tollerat:
passiones ⁊ martyria consumat.
Ipsa ē que fidei nostre fundamē
ta componit:ipsa est que incremē
ta spei sublimiter prouehit: ipsa
actum dirigit:vt tenere possimus
viam xp̄i:dum per eius tolerātiā
gradimur. Ipsa efficit vt perseue
remus filij dei dici:dum patiētiā
patris imitamur:h̄ ille. Et Ephe.
iiij. Petro ne deficiatis in tribu
lationibus.

Tertio principaliter
patientie conside-
rare debemus ꝑfe
ctibilitatem. Ait.n.
Jacobus apostol⁹
primo.c.sue canonice. Patientia
opus ꝑfectum habet: vt igit̄ quili
bet vestrum sanctā ⁊ omnino ne-
cessariam virtutem patiētie ꝑfe-
cte:⁊ toto tempore suo: manute-
neat ⁊ ꝯseruet:quattuor sunt sum
me necessaria:que erūt quattuor
regule vobis in predicationū ip-
sarum relicte.

¶ Prima regl'a ē hūilis oratio.
¶ Secunda regula est misse au-
ditio.
¶ Tertia regula est sacramenta-
lis confessio.
¶ Quarta regula est eucharistie
susceptio.

¶ Prima pertinet ad quālibet
diem. Secūda ad quālibet ebdo
madam. Tertia ad quēlibet men
sem. Quarta ad quēlibet annum.
Prima ergo regula que requiri
tur ad patientie conseruationem:
ē humilis oratio vt.s.quilibet oret
mane ⁊ sero. Han regulam do-
cet saluator mūdi dominus iesus
christus vt scribitur. Luc.xviij.di
cens. Oportet semper orare ⁊ nō
deficere.gl'o.s.mane ⁊ sero. Inci
piat ergo vnusquisq; hoc sero an
teq̄ lectum ingrediatur:ne tanq̄
brutum:aut mente captus dormi
tum vadat:humiliter genu flecte
re:⁊ ad clauem paradisi recurrat
.s.ad signum sancte crucis. Ait.n.
Chrisosto.in sermone de cruce.
Crux christi est clauis paradisi.
Dicat itaq;:i nomine patris ⁊ fi-
lij ⁊ spiritussancti. Quo quidem
signo volens se debito modo mu
nire:primo:manum dexteram ad

caput deuotē apponat dicens. In
nomine patris. Quod non fit si-
ne grādi mysterio. Nam sicut ca
put est principale membrum:⁊ in
ter cetera influēs membra: ita pa
ter est principium productiuū om-
nium:⁊ ipse a nullo dependens.
Ideo ad hoc significandū:vt lo-
cus ⁊ locatum proportionarētur:
nomine patris:p̄mo:ad caput ap
ponitur. Deinde manum ducat
ad pectus ⁊ dicat:⁊ filij. Hoc enī
representat filium dei:in ventrem
virginis marie descendisse: ⁊ ibi
humanitatem suscepisse. Post mo
dum manu: latus sinistrum tan-
gat:quod significat vitam presen
tem sinistram miseram ⁊ calami-
tosam. A sinistro ergo ad latus
dextrum manum transferens di
cat:⁊ spiritussancti. Qua parte:
vita beata:que est dextera ⁊ felix
designatur. Quasi dicat. Ex po-
tentia patris:sapiētia filij:⁊ ex bo
nitate spiritussancti:transferri cu
pio ad dexteram ⁊ eternam. Unde
Gregorius in homel'.resurrectio
nis ait. Notandū vero nobis est:
quid nam sit:q̄ in dextris sedere
āgelus cernitur. Quid nāq; per
sinistram nisi vita presens? Quid
vero per dexteram: nisi perpe-
tua vita significatur? Unde scri-
ptum est canonicorum.viij. Leua
eius sub capite meo:⁊ dextera il-
lius amplexabitur me. Quia igi-
tur redemptor noster presentis vi
te corruptionem transierat: recte
angelus: qui nunciare perēnem
eius vitam venerat: in dextera se
debat.hec ille. Et inde est:q̄ i pa-
pali bulla Petrus ponitur ad si-
nistram:⁊ Paulus ad dexteram.
Nam Petrus vocatus fuit a xp̄o
in hac passibili vita poito. Pau
lus vero vocatus fuit a xp̄o in vi
ta impassibili ⁊ imortali: sicut ait
.s.Doc.in postilla super epistolam
ad Gala. Item summus pontifex
⁊ quilibet sacerdos: super hostiam
⁊ calicem crucem faciens: semper
a sinistra ad dexteram deducit: po
stremo victis māib⁹ dicat. Amē.
ad denotandum q̄ licet tres per-
sone diuine.s.pater ⁊ filius ⁊ spi-
ritussanctus sint distincte: tamen
iunguntur ⁊ cōueniunt in vna na
tura ⁊ eadem essentia. Unde Cō
stantinus imperator: vt scribitur
.C.de summa trini.⁊ fide catho-
lica.l. prima. Cunctos populos
quos nostre clementie regit ipe
rium: in tali volumus religione
versari:quam diuinum Petrum
apostolum tradidisse romanis:re-
ligio vsq; nunc ab ipso insinuata
declarat. Quāq; pontificem da-
masum sequi declarat ⁊ Petrum
alexandrie episcopum: virū apo-
stolice sanctitatis: hoc est: vt sm

apostolicam disciplinam: euange
licamq; doctrinam: patris: ⁊ filij
⁊ spiritussancti vnam deitatem:
sub pari maiestate credam⁹. Hāc
legem sequentes christianoruz ca
thalogorum nomē iubemus am
plecti. Et iteruz. C. de summa tri
nita. ⁊ fide catho. l. nullis. Unius
⁊ summi dei nomen: vbiq; cele
bretur. Nicene fidei duduz a ma
ioribus tradite: ⁊ diuine religio
nis testimonio atq; assertione fir
mate: obseruantia semper mansu
ra teneat: nicene ac assertor fidei
⁊ catholice religionis verus cul
tor accipiendus est: qui omnipo
tentē deum: ⁊ xp̄m filiuz dei: vno
nomine cōfitet: deum de deo: lu
men ex lumine. qui sp̄ūmsanctuz.
quē ex summo rer̄ parēte. spera
mus ⁊ accipim⁹. negando nō vio
lat. Apud quez est temerate fidei
sensus auget incorrupte trinitatis
indiuisa substātia. que greco voca
bulo recte vsia credētibus dicit.
Hoc ꝓfecto a nobis magis ꝓba
bata. hec venerāda sunt. hec ille.
Quo pacto. genuflexus ꝑsistens.
deo ꝓmittat fidelitatē. ⁊ dicat totū
Credo: paruū vel magnū. Post
vero diuine maiestati supplicās:
petat ea que sunt necessaria: ad sa
lutem aīe ⁊ corporis. Hec aūt cō
tinent in oratione dn̄ica. Ideo di
cat: totū pater noster. Et vt facili⁹
exaudiat: porrigat supplicatione
secretarie dei: virgini marie: que
est mediatrix nostra dicens: totaz
aue maria. Et cum ꝑuenerit ad ie
sus. crucem faciat cum duob⁹ di
gitis: ⁊ eaz osculetur: q; iesus nos
in cruce saluauit. Tunc virgo sup
plicationem acceptās: offeret fi
lio: qui illam signabit di. fiat. Di
cat demum: illa saluberrima ver
ba dolēs ⁊ ꝯtritus de oībus pec
catis a se cōmissis. Deus propi
tius esto mihi peccatori. Idem de
mane dum resurrexit: dicat simili
ter adiūgens. Cōserua me hodie
dn̄e quoniā speraui in te. Sic fa
cite vos patresfamilias ⁊ matres:
inducite filios vestros ⁊ filias: ac
totā familiā ad idem faciendū: q;
tota die eritis contenti: pacifici:
quieti: ⁊ pacientes. Isto modo eri
tis armati: contra carnem: mun
dum: ⁊ diabolum. Et hec regu
la est continuanda vt plenius in
ter tot aduersa: virtutem patien
tie conseruare possitis. Et hoc
sufficit quantum ad primum ne
cessarium cuiuslibet diei. ¶ Se
cunda regula ad conseruandam
patientiaz est misse auditio: quod
pertinet ad quālibet ebdomadaz.
Omni enim dominica die quili
bet debet accedere ad ecclesiam:
⁊ ibi cum reuerentia ⁊ deuotio
ne: totā missam audire: in qua re

presentatur passio christi: prouo
cans omni ex parte hominem ad
patientiam. Hoc etiam est qd̄ pre
cipitur. de consecra. distin. i. Mis
sas. vbi dicitur. Missas die do
minico secularibus totas audire:
speciali ordine precipimus: ita vt
ante benedictionem sacerdotis:
egredi populus non presumat.
Quod si fecerit: ab episcopo pu
blice confundatur: hec ille. Et
si cōmode potest: audiat diuinum
verbum: nec illud contēnat: quia
talis contēptus esset peccatū mor
tale. Hoc patet. de consecra. disti.
prima. c. Sacerdote. vbi dicitur.
Sacerdote verbum in ecclesia fa
ciente: qui egressus de auditorio
fuerit excōicetur. Glo. quasi mi
nus litteratum contēnens. Idem
doceat agere familiam suā: ne sua
negligentia filij aut filie: famuli:
aut ancille omittant ea: ad que de
precepto tenentur. Pater ducat
secum filios: mater filias. Cū au
tem ad mensam accessuri sunt: di
cat quilibet vnum pater noster: ⁊
vnum aue maria. Et qui maior
est: crucem faciat super mensam:
cū inuocatione sacratissimi nomi
nis iesu christi: ne diabolus suffo
cet aliquem de comedentibus.
Cibo vero sumpto: singuli dicant
deo gratias: ⁊ saltem vnum pater
noster: ⁊ vnum aue maria: rese
rendo gratias deo. Et ipso die fe
sto vacent omnibus deuotioni
bus recolentes beneficia dei ⁊
peccata. Unde scribitur in decre
tis. de consecra. distin. iij. c. Ieiu
nia. Die dominica nihil aliud agē
dum est: nisi deo vacandum. Nul
la operatio in illa sancta die aga
tur: nisi tantū hymnis ⁊ psalmis
⁊ cāticis spiritualibus die illa tr̄
sigatur. hec ille. Singulariter au
tem in ipso die recolat peccata:
maxime de quibus non est con
tritus: doleat de culpis: ⁊ veniaz
a deo petat: ⁊ proponat suo tem
pore confiteri: quia cum tali con
tritione non erit in peccato mor
tali. Et tunc quicquid boni fece
rit: valet ei ad vitam eternam: li
cet actualiter non sint confessi: si
cut declaraui in sermone septua
gesime. Nec tamen sequitur
vt quidam ignorantes dicunt
q; quilibet tenetur in die festo:
sua peccata cogitare: ⁊ de illis
contritionem habere: alias pec
cat mortaliter: quia preceptum de
contrione ⁊ confessione est affir
matiuum: quod quidem obligat
semper: sed non ad semper vt di
cunt theologi. Caueat super oīa
in tali die ab omni opere seruili.
Nō vendat: nec emat: nisi vsua

lia cornestibilia. Artem nullā eccl
esie:diuinat ludos t saltationes
ac vagos per contratas discur
sus. Eladat ad officia:t infirmos
t incarceratos visitet: hec t alia
bona opera agenda sunt in quoli
bet festo: quod est de precepto.
¶ Tertia regula necessaria ad cō
seruandum patientiam t sanctita
tem vite:est sacramentalis cōfes
sio:quod pertinet ad quēlibet mē
sem. In confessione emi crebra t
deuota:anima timorem t reueren
tiam dei acquirit:t post absolu
tionem etiam sacerdos orat:vt pa
tiētia sit ei meritoria.dicēs. Quic
quid patienter sustines t sustine
bis sit tibi in remissionem pecca
torum tuorum t in augmentum
gratie:t in premium vite eterne.
Et si confiteri singulo mense non
sit sub precepto:tamen optimum
est t nullo modo pretermittendum.
Nam difficile est vt in capite an
ni omnium delictorum possit qs
recordari. Vita deniq crebra cō
fitentis est hilaris:iocūda t secu
ra:quoniā vbiq mors expectat.
Unde Angu. in sermone qui in
cipit. dicere solent. ait. Nolite fra
tres mei differre confiteri pecca
ta. Nam qui vsq ad vltimum diē
quadragesime vel vite sue distule
rit confiteri:dat signum:q hoc li
benter non facit:nō gratiose: non
puro corde:sed coactus hoc face
re videtur. Coacta autem seruitus
quantum deo vel hominib⁹ place
ant:considerate. Non ergo de die
in diē differam⁹. hec ille. ¶ Quar
ta regula ad patientiam conseruā
dam est eucharistie susceptio: q̄
pertinet ad quēlibet annum. Sus
ptio enim glorioſi corporis t san
guinis iesu christi:mentem homi
nis roborat t fortificat inter oia
aduersa. Eum autē maxime susci
pere oportet omni anno in die san
cto pascatis:vt ait tex. extra de pe
nitētijs t remiss.c. Dis vtriusq
sexus. Hic enim ille agnus ē assā
tus iter duos ignes amoris t pas
sionis. Eius esus corroborat t con
firmat iuxta illud. Panis cor ho
minis cōfirmet. Has regulas spi
rituales t celestes:patiētie vz vir
tutem t sanctitatem vobis pro te
stamēto t vltia voluntate relinquo
t vt eas facilius adimplere valea
tis:quattuor vobis intercessores
t aduocatos gloriosissimos ante
pono. Primus est felix patriar
cha Dominicus nostre religiōis
dux inclytus. Secūdus est fortissi
mus athleta Petrus martyr ve
ronensis. Tertius est doctor angli
cus Thomas de aquino. Quar
tus est almus t miraculosus con
fessor: Vincentius valentin⁹. Ho
bis vero mulieribus maxime vir

ginib⁹ aduocatā relinquo seraphi
cam virginem Catherinam de se
nis virginem Laurentium de se
nis. Vi inter reliquos sanctos sint
vestri patroni: vestri supplices t
mediatores. Ad hos corde t fide
t affectu pro salute corporis t ani
me semper recurrite. Demū quia
ad sermones meos prōpte t de
uote in hac quadragesima accessi
stis. si quid apud diuinam demen
tiam valent preces mee: rogo ēā
dem: vt pro pio vestro labore di
gna conferat premia. oro insuper
patrem t filium t spiritū sanctum
t sanctissimam mariam virginē:
totāq celi curiam: vt vos benedi
cat. benedicat animam vestrā. be
nedicat corpora. benedicat filios t
filias vestras. bñdicat agros pos
sessiones. benedicat officia vestra.
mercantias t artes. benedicat ae
rem. ignē. aquam. t terram. bene
dicat civitatē. vicinatus. t domos
vestras. Et ita deus omnipotens
nos omnes benedicat: vt post mū
di aduersa patienter tollerata:
postq vite presentis cursum oēs
t singuli nostrum: celestem acqui
rant gloriaz: in qua simul deo fru
entes esse possimus: vbi t felices
regnemus in euo. Donante chri
sto: qui semp est benedict⁹. Amē.

¶ Explicit quadragesimale qđ
dicitur lima vitiorum.

¶ Diuino huic operi Angelus
Britānicus ciuis Brixianus opti
mo fauente deo: ciusq genitrice
Maria: finem optatum imposu
it: cuius fidem solertiamq̄ princi
pes veneti diripientes: ne qs
alius opus ipsum infra sex annos
imprimat: aut impressum vendat
in ditiōe sua: preter ipsi⁹ angeli nu
tum: Senatusconsulto pena pro
mulgata cauerunt: anno dñi. Mil
ccccl xxxvij. die. xviij. Aprilis.

